



Дейвид Зиндел

Падналите богове

ЧАСТ ПЪРВА: ДАНЛО ДИВИЯ

ГЛАВА 1 ШАЙДА

Всичко, що не е хала, е шайда.

Човек да убие нещо, що не може да изяде – това е шайда.

Човек да убие животно имакла – и това е шайда.

Шайда е човек да умре твърде рано.

Шайда е човек да умре твърде късно.

Шайда е пътят на човек, що убива други хора.

Шайда е плачът на света, когато е загубил душата си.

Из девакската „Песен на живота“

Това е историята на моя син Данло уи Соли Рингес. Оpozнах го много добре, макар че неговата участ (а и моята) бе да израсне див, загубена мъжка рожба, живяла откъсната от истинския си народ. Когато дойде в Никогея, той не знаеше почти нищо за произхода си и за цивилизацията на Града на светлината – всъщност изобщо не съзнаваше, че е човешко същество. Възприемаше се като алалой, като представител на онази каркирана раса, която живееше на ледените острови на запад от Никогея. Приемните му братя и сестри носеха отпечатъка на хромозоми, променени много отдавна – всички те имаха силни примитивни лица с изпъкнали вежди и дълбоко хлътнали очи, телата им бяха космати и мощни, покрити с кожи на някога живи животни. Те бяха по-яки и жизнени и в много отношения далеч по-мъдри от съвременните човешки същества. Известно време Данло бе споделял техния свят. Свят на лов из замръзнали гори в ранна утрин, свят на девствен лед, вятър и морски птици, носещи се на бели вълни из небето. Свят на разнообразие и изобилие. И над всичко, свят на хала, алалойската дума за хармонията и красотата на живота. Данло имаше трагичната участ още в ранна възраст да научи крехката природа на хала. Ако не го беше сторил обаче, може би никога нямаше да се отправи на път към града на предците си и да се върне при своя баща. Ако не се бе отправил на този път, който трябва да поемат всички мъже и жени, малкият му студен свят и вселената, от която той е част, навярно щяха да имат съвсем различна съдба.

Данло възмъжа сред девакското племе на алалоите, които живееха на планинския остров Куейткел, дом на деваките от безброй поколения. Никой не помнеше, че преди хиляди години предците им са избягали от развалините на Старата Земя. Никой не помнеше дългото пътуване из студените блестящи простори на галактиката или че светлинките в небето са звезди. Никой не знаеше, че цивилизованите човешки същества наричат планетата си Ледопад. Никой от деваките и другите племена не помнеше тези неща, тъй като предците им бяха пожелали да забравят шайдата на вселена, изпаднала в хаос от лудост и война. Те искали само да живеят в хармония с живота като естествени човешки същества. Затова изменили плътта си и отпечатали в мозъците си познанията на най-древните хора от Старата Земя, и когато свършили, унищожили огромния си сребрист кораб. И сега, след много хиляди години, девакските жени събираха балдови орехи, които печеха на огъня, а мъжете ходеха на лов за мамути, шагшай или дори за тотюние, огромната бяла мечка. Понякога, когато морските ледове ставаха твърди и дебели, тотюние излизаше на сушата и ходеше на лов за тях. Подобно на всички живи същества, деваките познаваха студ и болка, раждане, радост и смърт. Смърт – не беше ли тъкмо девакска поговорката, стара като пещерата, в която живееха, че смъртта е лявата ръка на живота? Те знаеха почти всичко за смъртта: познат им бе плачът на нунки, тюлена, когато копие то пронизва сърцето му, протяжната погребална песен на старица, ужасяващото мълчание на дете, което умира в нощта. Те познаваха естествената смърт, която прави място за нов живот, но не знаеха нищо за злото, което идва от нищото и убива дори най-силните мъже, не знаеха за истинската природа на шайда.

Когато Данло бе почти на четиринайсет години, деваките бяха покосени от ужасна болест, наречена „бавното зло“. Един ден в разгара на зимата мъжете и жените едновременно се разболяха от тайнствена треска. Тя лишаваше хората от сетива и съзнание, те се парализираха и от ушите им течеше гной. От цялото племе здрави останаха само Данло и Соли Трипръстия. На техните плещи падна задължението да ходят на лов и да готвят храната, да топят сняг за питейна вода и да пазят да не угаснат каменните лампи, за да има поне малко светлина и топлина за болните. Данло и Соли Трипръстия обичаха своите племенни братя и сестри, както обичаха живота, и цели шест дни работиха като луди, за да изпълняват стотиците дребни ежедневни задължения, необходими, за да не си отиде племето им твърде рано. Но тъй като болните деваки бяха осемдесет и осем, а те само двамина, това просто не бе възможно.

Племето на Данло бавно – защото алаоите са жиливи, издръжливи хора – започна да умира. Неговата племенна сестра Силехе беше една от първите, които потеглиха на пътя към обратната страна на деня. Последваха я племенните му бащи Уемайло и Чокло, старият Лилуйе и мнозина други. Скоро пещерата се изпълни с разлагащи се трупове, които чакаха да ги погребат. Данло се мъчеше да не им обръща внимание, макар че за деваките грижата за мъртвите е почти също толкова важна, колкото и за живите. Той щедро отдаваше енергията си на приемния си баща Хайдар и на Чандра, единствената жена, която бе познавал като своя майка. Правеше кръвен чай и наливаше гъстата хладка течност в устите им, разтриваше гореща тюленова мас по челата им, молеше се за душите им, правеше всичко възможно, за да им попречи да потеглят по пътя. Но напразно. Накрая бавното зло ги открадна от живота. Данло се молеше, плачеше и напусна колибата им с намерението да излезе от пещерата, за да намери огнецветя, които да положи на гроба им. Но беше толкова изтощен, че падна в една пряспа и веднага потъна в дълбок сън. По-късно Трипръстия Соли го откри там, засипан от новия сняг.

– Данло – каза Соли, когато разчисти искрящата сорееш от кожата на момчето, – уо ланиа-ти? Добре ли си?

– Просто спях – отвърна Данло. – Ми талу лос уаморашу. Бях много уморен. – Разтърка очи със заскрежените си ръкавици. Макар и седнал в снега, бе висок за момче на тринайсет години. Беше по-висок, построен и по-плещест от всичките си племенни братя. Всъщност изобщо не приличаше на алалой. Имаше дългия нос и изпъкналите лицеви кости на баща си. Очите му бяха очите на майка му, тъмносини като втечнени скъпоценни камъни, и въпреки че бе много уморен, бяха пълни с блясък. Другите човешки същества от почти всеки град от Цивилизованите светове биха го намерили за извънредно красив. Но той никога не беше виждал истинско човешко същество и се смяташе за различен от племенните си братя. Не точно за грозен, но за доста странен и малко уродлив, като чуждо пиле, излюпено в гнездо на врабчестреби.

– Не бива да спиш в снега – каза Соли и отметна прошарената си черна коса. Като всички алалойски мъже, той бе едър и мускулест. Беше много уморен. Раменете му бяха увиснали и погледът му бе унесен и замислен. Изглеждаше разтревожен. – Само кучетата спят в снега.

– Бях тръгнал да набера огнецветя – отвърна Данло. – Не зная какво се е случило.

– Можеше да спиш прекалено дълго и никога да не се събудиш.

Соли му помогна да се изправи. Стояха близо до входа на

пещерата. На десетина метра от тях за коловете в снега бяха завързани впрегатните кучета на дванайсетте семейства. Те се дърпаха на каишките си, виеха, молеха за вечерната си храна. Данло не си спомняше кога ги е хранил за последен път. Не си спомняше кога се е хранил за последен път и самият той. Бе късен следобед и слънцето се снижаваше. Въздухът беше син и студен, чист като силка, новия лед. Той погледна към долината под пещерата. Гората вече тънеше в тъмнозелени и сиви сенки – утре можеше да иде на лов за шагшаи, но тази вечер кучетата щяха да си останат гладни.

– Хайдар и Чандра преминаха отатък – рече той. И погледна Соли.

– Да, те бяха последните.

– Хайдар и Чандра – повтори Данло и изтри от челото си топящия се сняг. И после каза молитва за душите на приемните си родители: – Хайдар ет Чандра, ми алашариа ла шантих деваки.

Соли потърка нос с трипръстата си ръка и отвърна:

– Шантих, шантих.

– И Саня – рече Данло, – и Махира, те също преминаха.

– Шантих – повтори Соли.

– И Ириша, Юкио и Джемю – всичките алашару.

– Шантих.

– И Рафаел, Чокло и Аневей. И Ментина, всички изминаха големия път.

– Да – каза Соли, – шантих.

– Всички са мъртви.

– Да.

– Преди десет дни всички бяха живи и тлъсти с живот, даже старият Анала, а сега...

– Не говори за това. Думите са само думи – нямат цел. Данло си свали ръкавиците и притисна очи – горещата вода в тях изгори студени-те му пръсти.

– Много съм уморен – каза той. И после: – Блажените деваки – цялото племе. Как е възможно? Соли обърна лице на север и не отговори. Данло проследи погледа му нагоре към мястото, където над тях се издигаше острият връх на Куейткел – огромна блестяща планина, замръзнала в гранит и лед, бог, който ги наблюдаваше. Преди четири хиляди години първите деваки бяха нарекли острова по името на планината в неговия център. Предците на Данло бяха погребвани там поколение след поколение. Надигна се вятър и бясно развя косите му. Той затвори очи. Вятърът носеше ледени кристалчета, мирис на борови иглички и смърт.

– Куейткел, шантих – промълви Данло. Скоро трябваше да погребете народа си в гробището над пещерата и след това на Куейткел вече нямаше да се погребват деца.

– Лош късмет – каза Соли и потърка гъстите си вежди. – Просто лош късмет.

– Мисля, че е шайда – отвърна Данло. – Да умреш твърде рано за нашия народ е шайда, нали?

– Не, беше просто лош късмет. Данло вдигна ръка и отметна косата от очите си. Косата му беше гъста и черна, с червени кичури.

– Във всичките истории, които ми е разказвал Хайдар край каменните лампи, а и във всички други истории никога не съм чувал цяло племе едновременно да е преминало оттатък. Никога не съм смятал, че е възможно. Аз... просто никога. Откъде се е появила тази шайда? Какво му е станало на света, че всички могат да умрат така? „Шайда е плачът на света, когато е загубил душата си, нали така?“ Защо светът плаче от шайда?

Соли го прегърна и го погали по главата, а Данло се разплака, сгъстен в твърдите, замръзнали кожи на Соли, докато не го отрезви ледена мисъл. Той беше само на тринайсет години, но сред децата това е почти достатъчна възраст, за да си истински мъж.

– Защо останахме ние, Соли? Защо бавното зло не отнесе и нас?

Гледаше в земята.

– Късмет – отвърна Соли. – Лош късмет. Данло долови скръбта и болката в гласа му и това го изпълни с отчаяние. Соли също бе готов за смъртта. Можеше да го види всеки, дори дете. В очите му, в цялото му измъчено, посивяло лице имаше лудост и смърт. Вятърът, който брулеше гората и ледените скали около тях, беше много студен, почти убийствено студен и Данло се чувстваше така, сякаш умираше самият той. Но не можеше да си позволи да умре, защото прекалено много обичаше живота. Не бе ли шайда да умреш твърде рано? Не беше ли видял вече достатъчно шайда? Той подуха вледенените си поморавели пръсти и си сложи ръкавиците. Да, трябваше да живее, защото за него още не бе време да преминава оттатък, все още беше прекалено млад и изпълнен с живот, все още бе само момче, внезапно разбрало, че трябва да открие отговор на шайда.

Топ погледна към пещерата, към огромния черен процеп в склона, в който лежаха Йонат и другите му племенни братя.

– Странно, че бавното зло не отнесе и мен, нали? Навярно бавното зло се бои от дивотата. Винаги съм бил малко див, нали? Хайдар често

казваше, че съм див с всичките ми приказки за това как ще тръгна с шейната към изгрева. Често казваше, че прекалено много ви слушам. Когато бях малък...

– Шт! Прекалено много говориш.

– Но аз трябва да попитам, трябва да разбере нещо.

– Какво?

– Когато бях малък, исках да намеря леглото на Сауел на мястото, от което всяка сутрин се издига, за да освети света. Истинска дивотия, както казваше Хайдар. Каж ми, ти трябва да знаеш – роден ли съм с това диво лице? То е толкова различно от лицата на моите братя. И те са толкова по-силни и с по-яки тела, те като че ли никога не усещаха студа. Защо те преминаха, а аз не?

– Съдба – каза Соли. – Просто сляпа съдба. Данло се смути. Защо Соли приказваше така за съдбата? Имаше галия, той го знаеше, Галия беше Световният дух, и определено можеше да се говори за уилу-галия, намерението на Световния дух, но как можеше тя да е толкова сляпа? Не, слепи можеха да са само хората и животните (или самият Бог). Както го бе научил Хайдар, той затвори очи и задиша ледения въздух, за да прочисти вътрешното си зрение. Опита се да аскеерауа уилу-галия, да види намерението на Световния дух, но не успя. Пред него имаше само мрак, плътен и черен като пещера без светлина. Отвори очи и студените иглички на вятъра го накараха да премигне. Възможно ли беше Хайдар да е разказвал на него и другите деца лъжливи истории за животните, за раждането и живота на Света? Възможно ли беше всичко, което знаеше, да не е вярно? Навярно единствено истинските мъже бяха способни да виждат, че намерението на Световния дух е шайда, навярно тъкмо това имаше предвид Соли, като говореше за сляпа съдба.

– Студено е – каза Соли и затропа с крака. – Студено е и съм уморен.

Обърна се, закричи към пещерата и Данло го последва. И той бе уморен, толкова уморен, че всичко го болеше и му се гадеше, сякаш е ял развалено месо. Цели тринайсет години, още откакто се помнеше, влизането в пещерата винаги беше миг, изпълнен с топлина, сигурност и тиха радост. Но сега нищо вече нямаше да е същото и дори познатите камъни на входа – кръглите свещени камъни от бял гранит, които предците му бяха поставили там – не го утешаваха. Самата пещера бе същата, както и милиони години преди това: огромна тръба от лава, естествена катедрала от блестящ обсидиан с дълги от тавана до пода скални висулки и дълбока тишина. Сега в пещерата на неговите предци имаше

прекалено много тишина и прекалено много светлина. Докато Данло беше спал в снега. Соли бе събрал съчки от костни дървета и ги беше подредил покрай стените. После ги бе запалил. Цялата пещера пламтеше от светлина, оранжево-рубинени пламъци осветяваха рисунките на животни по стените и проникваха дълбоко в тъмната утроба на пещерата, където студеният под се издигаше, за да се слее с тавана. Данло усети мириса на дим, остър и сладък. Самата светлина бе толкова силна, че като че ли издаваше свой собствен аромат. И после усети нещо друго, напластено под миризмите на дърво, кожа и сняг. Докоснала всеки камък и пукнатина в пещерата, навсякъде около и в него се стелеше смрадта на смърт. Макар че дишаше през устата и от време на време задържаше дъха си, той не можеше да избяга от тази ужасна смрад. Трупове на мъртвите бяха навсякъде. По целия покрит със сняг под лежаха неговите племенни братя и сестри, купчини от сгърчени ръце и крака, коси, кожи, кръв, гъсти черни бради и мъртви очи. Напомняха му за стадо шагшай, скочили от скала. Щеше да е по-лесно до погребението да ги оставят в снежните колиби, но Соли беше решил да ги премести. Колибите – петнайсет купола, направени от снежни блокове в търбуха на пещерата – бяха запазили трупове прекалено топли. Миризмата на разлагаща се плът влудяваше кучетата и ги караше да вият от глад, затова Соли бе извлякъл телата по средата на пещерата, за да замръзнат. Данло се разтревожи, че Соли може да е оставил някого в колибата му. Каза му и Соли бързо преброи трупове – бяха осемдесет и осем, цялото племе. Данло си помисли, че е грешно да броиш рода си един по един, да отнасяш абстрактни числа към човешки същества, които толкова наскоро са дишали въздух и са ходили по блестящите ледени поля на света. Знаеше, че всяко от тях има подходящо име (освен, разбира се, бебетата и най-малките деца, които бяха известни просто като „синът на Чонло“ или „втората дъщеря на Ментина“) и знаеше тези имена, затова застана до мъртвите и започна да ги вика.

– Саня – каза той, – Юкио, Чокло, Джему... – След известно време гласът му изгъна и Данло зашепна.

Накрая замълча като Соли, който стоеше до него. Не можеше да види лицата на всички, за да каже имената им. Някои от мъртвите лежаха по корем, полузаровени в снега. Други – повечето бяха бебета – бяха покрити с трупове на майките си. Данло тръгна сред мъртвите и потърси мъжа, когото наричаше свой баща. Откри Хайдар до Чандра, жената, която го беше осиновила още като новородено. Двамата лежаха заедно, заобиколени от Силехе, Чокло, стария Лилуйе и други от тяхното

семейство. Хайдар бе нисък мъж, но мускулест и с невероятно широки рамене. Той винаги се беше държал внимателно и мило и Данло не можеше да разбере как толкова силен мъж може да е умрял. В смъртта си, след като неговата анима го бе напуснала през устните му, Хайдар изглеждаше смален. Момчето коленичи между него и Чандра. Дланта на Хайдар беше разтворена и почиваше върху челото на Чандра. Данло я хвана. Бе голяма, но в нея нямаше сила и живот. Бе студена като месо, почти толкова студена, че да започне да се втвърдява като лед. Лицето на Чандра също беше студено. Косата край ушите ѝ бе покрита с пластове бледочервена течност. Част от нея беше засъхнала преди дни, а кръвта на смъртната ѝ агония бе само на няколко часа и тепърва започваше да замръзва. Данло отметна гъстите коси от челото ѝ и погледна милите ѝ кафяви очи – бяха отворени и почти толкова твърди, колкото камъните наоколо. В тези очи нямаше нищо – нито радост, нито светлина, нито болка. Това ѝ беше особеното на смъртта, че болката бързо напускаше тялото, заедно с анимата. Данло се обърна, докосна студеното чело на Хайдар и затвори собствените си очи, в които пареха сълзи. Искаше му се да зададе на баща си най-простия от всички въпроси: ако смъртта е толкова спокойна и безболезнена, защо всички живи същества предпочитат пред нея живота?

– Данло, време е да подготвим шейните – внимателно каза Соли, който стоеше над него.

– Не – отвърна Данло, – не още.

– Моля те, помогни ми – имаме още много работа.

– Не. – Данло седна на пода и отпусна едната си ръка върху очите на Хайдар, а другата върху тези на Чандра. – Хайдар, алашария ла шантих – каза той. И после: – Чандра, майко моя, премини оттатък в мир.

– Стига вече – рече Соли и разреши косата му. – По-късно ще има време за молитви.

– Не.

– Данло!

– Не!

Соли сви рамене и се вгледа в дълбините на пещерата.

Светлината на огньовете се отразяваше в блестящите черни стени.

– Шейните трябва да се подготвят – тихо каза Соли. – Когато свършиш, ела навън да погребем деваките.

Вечерта започнаха да погребват племето си. Работеха колкото могат по-бързо, събличаха телата и от петите до челата ги натриваха с тюленова мас. Данло знаеше, че по време на пътуването им до

обратната страна на деня на душите ще им е студено и маста ще им помогне. Товаренето на трупове на шейните и откарването им до гробището над пещерата бе ужасна и изтощителна работа. Някои от неговите племенни сестри бяха умрели преди много дни и плътта им беше станала тъмна и мека като загнил кръвноплод. Нямаше да е толкова ужасно, ако незабавно бяха вадили телата и ги бяха слагали в снежните преспи, за да замръзнат. Но в гората имаше мечки и глутници вълци. Събраха съчки за огньовете на входа на пещерата, та да държат дивите зверове на разстояние – впрегатните кучета познаваха огъня и не се страхуваха от него. После решиха да отидат на лов за шагшаи и да погребат останалите от племето като се върнат. Одраха големите бели космати животни и ги нарязаха за храна, иначе гладните кучета щяха да прегризат ремъците и да влязат в пещерата, привлечени от смрадта на леш.

След това се хванаха на работа. Откараха телата едно по едно в леденото голо гробище. Положиха ги с глави на север. Натрупаха камъни върху всяко и издигнаха много каменни пирамиди, за да не ги изядат животните и за да напомнят, че всяко живо същество трябва да се върне в земята, от която е родено. Отне им десет дни. Край пещерата имаше съвсем малко скали, затова трябваше да впрегнат кучетата и да отидат с шейните през гората до ледения поток, където имаше много гладки кръгли камъни. И после отново нагоре към гробището с шейните, натоварени с камъни, и още много пъти надолу и нагоре. Когато най-последно свършиха, отидоха сред храстите анда и набраха оранжеви и червени огнецветя, за да ги положат върху гробовете. И след това се помолиха за мъртвите, молиха се, докато гласовете им не предрезгавяха и сълзите им не образуваха ледена кора върху бузите им – молиха се дълго в нощта, докато студът от морските ледове не смрази костите им.

– Ми алашариа – за сетен път каза Данло и се обърна към Соли. – Свършено е, нали?

Тръгнаха надолу сред тъмните гробове, надолу сред преспите и полюляващите се дървета ю. В небето имаше звезди и сняг покриваше цялата гора. Стигнаха до потока, където бяха издигнали малка снежна колиба, в която да живеят. Никога вече нямаше да спят в пещерата.

– Какво ще правим сега? – попита Данло.

– Утре отново ще идем на лов – отвърна Соли. – Ще ходим на лов, ще се храним и ще продължаваме да се молим.

Данло замълча и погледна студената снежна колиба, която щеше да им осигури подслон за нощта, а може би и за много нощи. И после рече:

– И все пак, какво ще правим?

Пропълзяха през входа на колибата. Тунелът беше мрачен, леден и тесен и Соли едва успя да се промуши. Вътре бе по-просторно, макар и не толкова, че да могат да се изправят, без да пробият с глава снежния купол. Данло внимателно се движеше в сумрака, за да не ритне снежните блокове, които изграждаха стените на колибата. Разпъна кожата си за спане върху леглото от здраво утъпкан сняг. Соли прибави тюленова мас в каменната лампа – издълбан камък, който гореше непрекъснато, макар и слабо. Данло гледаше мъничкото перлено пламъче, което плаваше в тъмната мас. Заоблените бели стени на колибата блестяха с топла жълта светлина.

– Да, какво ще правим – повтори Соли и постави върху каменната лампа малък глинен чайник с вода. Преди сън обичаше да пие кръвен чай.

Данло си помисли, че Соли е странен мъж, див като самия него или по-скоро какъвто щеше да стане той, ако някога станеше мъж. Тази дивота го привличаше. Нима преди няколко поколения прапрадядото на Соли не беше напуснал племето, за да прекоси южните ледове? Нима Соли и вече мъртвото му семейство не се бяха завърнали от легендарните Блажени острови с фантастични разкази за толкова топъл въздух, че снегът падал от небето като вода? Говореше се, че веднъж Соли прекосил източните ледове до Вълшебния град и че там сякохората живеели в огромни като планини каменни колиби. Данло се чудеше дали тези истории са верни, също както се чудеше на тайното, диво познание за числата и кръговете, на което го бе научил Соли. Помисли си, че Соли е наистина загадъчен и изведнъж го осени поразителна идея: навярно затова бавното зло бе избегнало и него.

Данло загреба малко замръзнала тюленова кръв от един мях и потопи възчерната кристална маса в чайника.

– Ще трябва да заминем на запад до Сауелсалия или Рилрил, нали? – попита той. – Чувал съм, че сме имали много братовчеди сред патуините. Или може би сред олоруните – кое от племената мислиш, че ще ни приеме?

Беше му неудобно да приказва толкова много, защото не беше прието момче така свободно да говори пред мъж. Но бе неуверен и се страхуваше за бъдещето – а и всъщност винаги беше обичал да говори. Особено със Соли – ако не започнеше той. Соли най-вероятно щеше да мълчи като камък.

– Да пътуваме на запад може би няма да е разумно – отвърна след дълго мълчание Соли и отпи от кръвния чай. Данло го наблюдаваше как

повдига чашата към устата си – очите му изглеждаха забулени в пара и потайност.

– Какво друго можем да направим?

– Можем да останем тук, на Куейткел. Тук е нашият дом.

Данло вдигна ръка към очите си и мъчително преглътна буцата в гърлото си – там сякаш бе заседнало парче месо.

– Как можем да останем тук? Няма жени, които да ни правят дрехи, няма вече момичета, които да пораснат и да ни станат съпруги. Не остава никакъв живот, как можем да останем и ние?

Соли мълчаливо отпи от чая си, а Данло продължи:

– Грешно е да оставим живота да свърши, нали? Да остареем и никога да нямаме деца? Да му позволим да умре – това не е ли също шайда?

– Да. Живот. Шайда – най-последно отвърна Соли. – Шайда.

Нещо в начина, по който Соли гледаше чая си, накара Данло да изпита остра болка над черния си дроб. Тревожеше се, че Соли тайно го обвинява, че е довел шайдата в племето им. Възможно ли беше? – зачуди се момчето. Можеше ли той, със странното си младежко лице и дивотата си, да доведе бавното зло и в племето на патуините? После изпита срам от тези си мисли, усети го да пламва дълбоко в гърдите си и зад очите си. Опита се да заговори, но гласът му му изневери.

Соли разбърка с показалец хладкия си чай. Двата пръста до него бяха отрязани – белезите по чуканчетата бяха бели и лъскави.

– На изток – най-последно каза той – е Вълшебният град. Някои го наричат Града на светлината или... Никогея. Можем да идем там.

Данло внезапно се стресна. Сърцето му се разтуптя както в момента, в който за пръв път се готвеше да прониже с копие нападащ мъжки шагшай.

– Вълшебният град! – възкликна той. – Наистина ли си бил там? Вярно ли е, че в него живеят сянкохора? Хора, които никога не са били раждани и никога няма да умрат?

– Всички човеци умират – тихо отвърна Соли. – Но някои във Вълшебния град живеят почти вечно.

Всъщност Соли знаеше всичко за Вълшебния град, защото беше прекарал там голяма част от живота си. И знаеше всичко за Данло. Знаеше, че истинските му родители са Катарин Провидцата и Мальри Рингес, които също бяха живели там. Знаеше тези неща, защото той бе истинският дядо на Данло. Но реши да не му разказва подробностите за произхода му. Вместо това отпи от чая и после рече:

– Има нещо, което трябва да знаеш. Хайдар щеше да ти го каже до година, когато ти станеше мъж, но Хайдар премина отгатак и сега не е останал кой друг да ти го каже освен мен.

Навън вятърът брулеше с пълна сила и Данло се заслуша в него. Хайдар го беше научил на търпение – можеше да е търпелив, когато се налагаше, даже когато вятърът виеше диво и отчаяно, даже когато бе трудно да е търпелив. Данло гледаше Соли и беше сигурен, че той ще му се разкрие нещо ужасно важно.

– Хайдар и Чандра – с мъка започна Соли – не бяха твоите истински родители. Истинските ти родители дойдоха от Вълшебния град. Дойдоха в племето преди петнайсет години. Майка ти умря при твоето раждане и Хайдар и Чандра те осиновиха. Ето защо се различаваш от братята и сестрите си. Повечето мъже от Града изглеждат като теб, Данло.

Гърлото на Данло се стегна, че той едва можеше да говори. Разтърка очи и успя да каже:

– Моите истински родители... Има и други, които изглеждат като мен, така ли?

– Да, във Вълшебния град. Не е шайда да имаш лице като твоето – ти не си довел шайдата при нашето племе.

Обяснението на Соли охлади срама на Данло, че е останал жив. Но и породила стотици други въпроси.

– Защо истинските ми родители са дошли на Куейткел? Защо? Защо не съм роден деваки като всички останали?

– Не си ли спомняш?

Данло стисна очи. Спомняше си нещо. Имаше отлична памет, в някои отношения наистина забележителна. Беше наследил майчината си „памет за картини“ – когато затвореше очи, можеше да си представи точните цветове и очертания на всяко събитие в живота си. Веднъж, преди две зими, въпреки предупрежденията на Хайдар той необмислено отиде сам на лов за копринокоремести глигани. Едно от животните го откри в гъсталак от млади каменни дървета, нападна го и още преди Данло да успее да вдигне копие то си, разпори бедрото му с бивните си. Имаше късмет, че остана жив, но не това бе най-важният му спомен. Не, онова, което виждаше винаги, щом си помислеше за онзи ден, беше финият шев на Чандра, с който бе затворила раната. Можеше да види костената игла, преминаваща през окървавената му опъната кожа, прецизните бодове, всяка извивка на особения възел, който Чандра използваше, за да затвори раната. Вътре в себе си той пазеше цяла вселена от такива възли от спомени, но поради някаква причина почти не си

спомняше първите четири години от своя живот. Някъде дълбоко в него имаше блед образ на мъж, мъж с пронизващи сини очи и тъжно лице. Но не можеше ясно да го види.

Отвори очи и видя, че Соли го наблюдава. Момчето уви кожата около голите си рамене и попита:

– Как изглеждаше баща ми? Познаваше ли баща ми? А майка ми? Истинската ми майка?

Соли допи чая си, наля си пак и каза:

– Баща ти приличаше на теб. После замълча, сякаш се вслушваше в нещо, в някакъв животински писък или далечен шум. – Баща ти, с дългия си нос и рошавата коса – той никога не си решеше косата. Да, дивотата. Но ти имаш очите на майка си. Тя ясно можеше да вижда разни неща.

– Трябва да си ги познавал добре, щом са живели при племето. И Хайдар трябва да ги е познавал.

Данло отново затвори очи и се опита да не обръща внимание на вятъра. Вътре в него имаше други звуци, други шепоти. Спомняше си, че понякога Чокло и някои от другите мъже го гледаха странно, че снижаваха глас винаги, щом ги изненадаше в някой тъмен ъгъл на пещерата. Винаги си беше представял, че всички приказват за него, ако не ги чува. Имаше и мрачни спомени: веднъж подслуша Чандра и Еяме да разговарят за сатинка – вещица, която вършела злини и довела шайдата при народа си. Помисли си, че историята се отнася за мечтаното време, времето на предците, вечното, нерушимо време, което едновременно бе историята и общата мечта на народа му. Трябва да беше сгрешил. Навярно в племето бе имало истинска сатинка. Навярно тази сатинка беше омагьосала истинските му майка и баща.

– Да, Хайдар познаваше истинските ти родители – призна Соли.

– Тогава какви са били имената им? Защо не ми ги е казал?

Щеше да ти ги каже, когато станеш мъж, по време на инициацията ти. Има неща, които не са за момчета.

– Аз съм почти мъж – отвърна Данло. Изражението му беше едновременно открито и болезнено, невинно и решително. – Сега, когато Хайдар е мъртъв, трябва да ми разкажеш.

– Не, още не си мъж.

С дългите си нокти Данло остърга скрежа от кожата си. Опита се да види отражението си в лъскавите стени на колибата, но успя да различи само сянката си, очертанието на лицето си и буйните коси, които правеха млечнобелия сняг тъмен.

– Почти съм мъж, не е ли така?

– Ще станеш мъж следващата зима, след инициацията си. – Соли се прозя. – Вече е време за сън. Утре трябва да идем на лов, иначе ще умрем от глад и ще се присъединим към останалите от племето.

Известно време Данло усилено мислеше. Имаше природно остър ум, станал още по-остър от мисловните инструменти, които Соли тайно му бе дал. Откакто се помнеше, Соли го водеше сам в гората да рисува фигури по утъпкания сняг. Научи го на геометрия, научи го на неща, които наричаше сфери, странни координатни системи и безкрайности. На доказателствени структури и топология, и най-вече на прекрасната кристална логика, която управляваше вселената на числата. Логика. Въпреки че я намираше за странен начин на мислене, Данло обичаше да спори със Соли логично.

Той притисна ръка към устата си, за да скрие усмивката си, после рече:

– Пътуването през източните ледове към Вълшебния град ще е дълго и трудно, нали?

– Да – отвърна Соли. – Много трудно.

– Дори мъж може да не завърши такова пътуване – може да го нападне тотюние, мечката, или да го убие със студ Дъхът на змея, или пък...

– Да, пътуването ще е опасно – прекъсна го Соли.

– Ами ако бях останал сам да търся Града? – тихо попита Данло. – Или ако бавното зло те открие сред ледовете? Ами ако сянкочората във Вълшебния град не познават хала? Сянкочората могат да те убият заради месото ти. Ако умреш преди инициацията ми, как изобщо ще стана мъж?

За Данло, както и за всяко алалойско момче, преходът към мъжественост бе третото най-важно преобразяване и тайнство в живота след раждането и смъртта.

Соли разтри слепоочията си и въздъхна. Бе много уморен, но беше разбрал логиката в думите на Данло: че ще се наложи да направи прехода си година преди определеното време. Така че му се усмихна и каза:

– Смяташ ли, че си готов, Данло? Още си прекалено млад.

– Почти на четиринайсет съм.

– Прекалено млад – повтори Соли. – Понякога дори петнайсет години не са достатъчни. Раните са много болезнени. Много момчета, дори по-големи от теб, не бяха готови за болката от ножа. И после, след ножа... – Той замълча и погледна момчето.

– И после е тайното познание, нали? Песента на предците?

– Не, след болката идва ужасът. Чистият ужас. Данло знаеше, че Соли се опитва да го уплаши, затова се усмихна, за да скрие страха си. Въздухът в колибата бе изпълнен с пара от кипящия чай и от ритмичните им издишвания – това беше селура, влажен студ – не толкова студен, колкото белият студ, но достатъчно, за да оближе кожата му като жаден тюлен и да го накара да потрепери. Той се сгуши в кожите си и се опита да се стопли. През целия си живот беше чувал от по-големите момчета и младите мъже слухове за прехода към мъжественост. Било като да умреш, веднъж му каза Чокло, да умреш абстрактно, ур-алашара – като да преминеш оттатък, но не от обратната страна на деня, а да идеш при някого и да откриеш в него нов, тайнствен свят. Замисли се какво ли ще е да го направи и се помъчи да заспи, но беше прекалено изпълнен със смърт и живот, прекалено изпълнен със самия себе си. Изведнъж цялото му тяло неконтролируемо затрепери. Испита непреодолимото чувство, че животът му, всяко негово денонощие ще е крайно опасно, сякаш минава по снежен мост над дълбока пропаст. Изпълни го свръхвъзбуда от очакване да извърши този вечен преход. И тогава дълбоко в него се появи ново знание, внезапно и важно: той обичаше своята тъмна, дива част, както обичаше живота. Тимиура хала, следвай обичта си, следвай съдбата си – не беше ли това учението на стотици поколения от неговия народ? Ако умреше по време на прехода от дете към мъж, ако умреше вътрешно или от истинска смърт с кръв и болка, щеше да е умрял в търсене на живот, а това сигурно беше най-голямата хала, която може да направи човек. Треперенето престана и той усети, че се усмихва.

– Ужасът не е ли просто лявата ръка на съдбата? – попита Данло. – Ще ме преведеш ли през прехода ми утре?

– Не, утре ще идем на лов за шагшаи. Ще идем на лов, после ще се нахраним и ще се наспим, за да възстановим силите си.

– И после? Соли потърка носа си и погледна момчето.

– И после, ако си достатъчно силен и запазиш куража си, ще станеш мъж.

След четири дни, по здрачаване, пристегнаха кожите си и изминаха краткия път до Зимната пъпка, недалечен хълм, на който девакските мъже провеждаха тайните си церемонии. Данло нямаше право да говори, затова мълчаливо се носеше на ските си след Соли. Докато забиваше щеките и се отгласкваше в снега, той се вслушваше в звуците на гората: в чуруликането на гмурците, чиито коремчета бяха пълни с плодовете на дърветата ю; в цъкането на хлъзгарите, полуизлезли от леговищата

си, за да предупредят събратята си, че наблизно има опасност; във вятъра, който брулеше хълмовете и шумолеше из натежалите от сняг дърветата. Беше странно, че може да го чува далеч преди да усети как щипе лицето му. Данло търсеше да чуе във вятъра дрезгавия глас на Хайдар и на другите си предци. Но вятърът си бе просто вятър – студеният, ясен дъх на света. Още не беше навлязъл в мечтаното време, в което предсмъртните стонове на майка му щяха да се сливат с воя на вятъра. Светлината изтляваше, дърветата губеха зелените и червените си багри и гората се изпълваше с мирис на замръзнала нощ и с живот.

Мълчаливо се изкачиха по полегатия склон на Зимна пъпка. На върха на хълма не растяха дървета и той беше гол като темето на старец, чиято коса е опадала. Около голям кръг в снега бяха забити дървени колове. На всеки кол бе закачен череп на различно животно. Имаше стотици черепи: огромният череп с бивни на тууа, мамута; черепите на нунките и дългите, заострени черепи на снежната лисица и вълка; имаше много, много по-малки черепи, тези на птиците Ейейе, Гунда, Ракри и Ахира, снежния бухал. Данло никога не бе виждал такава гледка, защото момчетата от племето нямаха право да се приближават до Зимна пъпка. В здрача кръгът от сивкавобели черепи изглеждаше зловещ. Данло знаеше, че всеки мъж трябва да намери сред черепите своя дофел, своето друго аз, онова животно, което никога повече няма да ловува. Неговият дофел щеше да го отведе в мечтаното време и щеше да го насочва по-късно, през всичките дни от живота му. Освен тази общоизвестна информация Данло не знаеше почти нищо за предстоящото.

Соли се оттласна на ските си и го въведе в кръга. По средата имаше платформа от трамбован сняг, ориентирана изток-запад.

– Когато започнем – каза Соли, – трябва да легнеш тук с лице към звездите. – Той му обясни, че според традицията момчето трябва да легне върху гърбовете на четирима коленичили мъже, но тъй като всички мъже бяха преминали оттатък, трябваше да се задоволят с платформата. Около нея имаше натрупани купчини съчки. Соли ги запали една по една и скоро запламтяха десетки огънове. Те нямаше да позволят Данло да измръзне до смърт.

– Започваме – съобщи Соли, опъна върху платформата бяла кожа от шагшай и каза на Данло да се съблече. Нощта се беше спуснала и на черния фон на небето блещукаха милиони звезди. Данло легна по гръб с глава на изток, както при всяка важна церемония, и вдигна очи към звездите. Въпреки топлината на огньовете мигновено започна да замръзва.

– Не бива да мърдаш – каза Соли. – Каквото и да чуеш, не бива да

обръщаш глава. И не бива да затваряш очи. Но най-важно е да не викаш въпреки болката. Въпреки смъртоносната болка, Данло.

После Соли го остави сам и той погледна нагоре към дълбокия небесен купол. Светът и небето – двете половини на огромния кръг на хала, които обгръщаха всички живи същества. Знаеше, че светлините в небето са очите на неговите предци, на Старите, които тази нощ бяха дошли да гледат как той става мъж. Имаше много, много светлини – Соли го бе научил на изкуството да брои, но Данло не можеше да изброи Старите, които бяха лежали тук преди него, защото не беше прието да броиш духовете на мъртви мъже все едно, че са камъчета или морски миди. Той гледаше небето, виждаше очите на баща си и на бащите на баща си и се молеше да не наруши големия кръг с викове от болка.

След известно време започна да чува звуци. Остри, тракащи звуци, като от два камъка, удряни един в друг. Ритъмът на тракането се ускори, то стана по-високо и се приближи. Звукът разцепваше нощта. Дясната половина на Данло знаеше, че трябва да го издава Соли, но лявата му половина започна да се чуди. Не можеше да помръдне глава – като че ли светлината на очите на Старите струеше от чернотата и го зашеметяваше. Тракането пронизваше ушите му, вече беше много близо. Не можеше да обърне глава и да погледне и се страхуваше, че Старите са дошли да го изпитат с ужас. Изведнъж звукът замлъкна. Над него се спусна тишина. Мина доста време, през което той чуваше само дълбокото си дишане и туптенето на сърцето си. После се разнесе ужасяващо бръмчене и свистене, каквито никога не бе чувал – сякаш разцепваха самия въздух. Старите идваха за него, прошепна лявата му страна. Не смееше да помръдне, иначе те щяха да разберат, че все още е само уплашено момче. Как беше възможно Соли да издава такъв звук? – зачуди се дясната му страна. Не смееше да помръдне, иначе на Соли щеше да му се наложи да стори нещо ужасно.

– Данло! – изкрещя от мрака мощен глас. – Данломи! – Не го викаше Соли – това не беше глас на човек. – Данло, дорона си-лот! Данло, ние искаме твоята кръв!

Това бе гласът на ужасно животно – никога преди не го беше чувал. Едновременно пищеше като птица и реवेशе като мечка. Той започна да трепери или навярно просто потръпваше, не можеше точно да определи. Въпреки силния студ го изби пот – по лицето, по гърдите и корема. Животното отново изрева и Данло неподвижен зачака да разкъса пулсиращите артерии на гърлото му. Искаше му се да затвори очи и да извика, но не можеше. Гледаше право нагоре към замайващите светлини и

внезапно те изчезнаха. Животното се бе навело над него и скриваше нощното небе. Всъщност това изобщо не беше животно – беше Звяра от разказите на младите мъже. Имаше рога и огромни остри зъби като кит убиец, жестокият му закривен клон се навеждаше към лицето му, ноктите му бяха нокти на снежен тигър и замахваха към корема и слабините му. Никога не бе виждал човек да носи маска, но дори да беше, лявата му страна пак щеше да вика, че Звяра се готви да го разкъса. Той се стегна и не помръдна.

– Данло, ние искаме твоята кръв! – отново изръмжа Звяра.

„Умирам, за да живея“ – помисли си той и мислено повтори девакската молитва за инициация.

Още откакто се помнеше, още откакто бе видял голи по-възрастни мъже и с уплах и почуда беше погледнал между краката им, той знаеше, че този момент трябва да настъпи. Звяра се пресегна надолу и сграбчи члена му. Ноктите му бяха студени и остри. От страх и студ незащитените му тестисули се втвърдиха в торбичката си. Ужасно се страхуваше – никога не бе изпитвал такъв присвиващ стомаха му страх, дори когато Хайдар се разболя от бавното зло и от ушите му започна да тече кръв. Страхът го обгърна като мъртъв, студен въздух, спуснал се от небето, задушаваше го и стягаше дробовете му. Страхуваше се, че Звяра ще забие нож в него, да, страхуваше се от болката, но още повече се ужасяваше да не се сгърчи като уплашен снежен заек и да не се опита да избяга. Ако го стореше, щеше да бъде убит. Звяра щеше да го убие, задето се е поддал на страха си. Тази мисъл на свой ред подхрани страха му и го усили, докато по ребрата му потече пот и намокри кожите под него. Вятърът го смрази до костите и той се отчая, защото усети, че попада в черна бездънна нощ, от която нямаше измъкване. „Страхът е съзнанието на детето“ – спомни си думите на Хаидар, когато веднъж се бяха изгубили в морето. Погледна нагоре към ярките звезди в очакване Звяра да забие ножа си, да разкъса гърлото му и в момент на оживление осъзна, че е тук, за да предаде страха си или по-скоро да загуби част от себе си, да остави да умре детинската му представа за самия него като отделно същество, ужасено от света. Всички мъже трябваше да бъдат изпитани така, той знаеше, иначе никога не можеха да станат истински мъже. Точно в този миг Звяра изрева нещо в нощта – мощен, яростен звук, който разклати черепите наоколо. Данло усети, че дърпат кракочиято му от главичката, последва разкъсваща, изгаряща болка. Той стисна челюсти толкова силно, че му се стори, че зъбите му ще се счупят на парченца и ще се забият във венците му. Мускулите му се

напрегнаха, за да се откъснат от костите му, и за миг очите му запламтяха толкова ужасно, че не можеше да вижда. Все още можеше да чува обаче и в много отношения това бе най-лошото – хрущящият, раздиращ звук на откъсването на краекожието от члена му. „Боли! – безмълвно изкрещя той. – О, Господи, боли!“ Болката беше червен пламък, изгарящ члена му чак до корема и гърба му. Болката го поглъщаше жив – светът бе само огън и болка. Последва миг, в който тялото му беше като един-единствен нерв, свързан с невероятно по-големи нервни клетки и мрежа от живи същества: с дърветата, звездите и вълците, които виеха в долините. Можеше да чуе как предсмъртният вой на чуро, яга и всички животни, които бе убил, избухва от собственото му гърло – спомни си историята за патуинско момче, умряло по време на прехода си, и усети внезапно притискане под ребрата, сякаш черният му дроб беше пронизан от копие или нокът. В един ослепяващ миг отново видя лицата на всички от племето – молеха се да бъдат освободени от бавното зло. Болката на всички тези хора и същества, на абсолютно всичко, потече в него като река от разтопен камък. Болеше го да помръдне, да извика, да се изправи и избяга. Едва сега, изцяло погълнат от ужасната болка, която е осъзнаването на живота, той вече не се страхуваше. Отвъд болката имаше само смърт. Смъртта бе лявата ръка на живота и изведнъж Данло съзря дългите й студени пръсти и дълбоки очертания с яснота, която го удиви. Гледана от една перспектива, смъртта беше жестока и ужасна като ръка на убиец, надвесена над бебешко лице, но от друга тя бе позната като извивките на отворената му бащина длан. Щеше да умре, тази нощ или след хиляди нощи – почти можеше да види момента, в който светлината щеше да напусне очите му и щеше да се присъедини към всички други светлини в небето. Умираще дори в този момент, докато Звяра го разкъсваше, но по някакъв странен начин никога не се беше чувствал толкова жив. Мълчеше и лежеше неподвижно, заслушан във вятъра, който брулеше дърветата и планините. Чу глас, който му нашепваше, че червената главичка на члена му трябва да е изложена на студения въздух, също както мъжът в него най-после трябва да е свалил детската си кожа от желанието и увереността, за да познае света такъв, какъвто наистина е. Това е пътят на живота, чу да казва гласът. Животът винаги се живее близо до смъртта и е постепенното й събличане, за да се преродиш.

„Умирам, за да живея“ – каза си той.

И вътре в него, въпреки болката, в центъра на най-дълбокото му същество, пламтеше искрена радост от това, че е жив. В известен смисъл винаги щеше да е жив, въпреки убийствения студ на вятъра, фаталните

болести или която и да е от хилядите други беди, които можеха да го сполетят.

– Данло! – отново изрева Звяра. – Кръвта ти е червена и тече като на мъж!

Данло се вслуша в дълбокото си дишане, докато на плътта му нанасяха още рани, малки разрези нагоре и надолу по дължината на члена му. Разбра, че ги нанася Соли, който втрива в тях различни цветни прахове. Разрезите щяха да гноясат и после да заздравеят, и скоро членът му щеше да е като на всеки друг алалойски мъж – дълъг, дебел и украсен с десетки зелени и жълто-червени белези.

– Данло, готов ли си вече?

Усети, че около члена му увиват нещо меко – като пухест мъх, пристегнат с кожа от нюъл.

– Данло, трябва да събереш силите си за пътуването – извика от мрака гласът. После над него се надвеси Звяра, сграбчил в кървавите си нокти парче плът. – Това парче месо ще те поддържа. Отвори си устата и го преглътни, без да дъвчеш.

Данло се подчини. Отвори уста като новоизлюпено пиле и зачака. Внезапно суровото парче месо се притисна в езика му. Той мъчително го преглътна и усети вкуса на прясна, топла кръв.

– Данло, това е кожата на твоето детство. Тя ще те оплоди като семе. От детето израства мъжът. Готов ли си вече да станеш мъж?

Данло отново преглътна горещата, възсолена лепкавост на собствената си кръв.

– Данло, уи Иелдра сена! Ти ур-алашарет. Предците идват! Време е да преминеш оттатък. Очите му вече бяха спокойни и ясни и той погледна нагоре към звездите и видя милионите светли точки, които струяха към него.

– Данло, можеш да обърнеш глава.

Данло бавно премигна. Обърна се и над него се беше надвесил Соли. Бе облечен както обикновено, в зимните си кожи. Ужасният Звяр го нямаше.

– Добре се справи – каза той.

После му помогна да седне и го уви в прясна кожа от шагшай. Навсякъде имаше кръв, тъмночервена влага, попила в белите кожи. Данло погледна през премигващите червени огньове към кръга черепи. Трябваше да открие онова животно, което беше негов дофел. Ако очите му изневеряха, Соли щеше да му помогне, но щеше да е по-добре сам да стигне до другото си аз.

– Данло, можеш ли да виждаш?

– Да.

Беше безкрайно високо над хората и времето. Завъртя глава и видя много неща. Долу бяха тъмната гора и осветените от звездите хълмове на детството му, още по-нататък, където наъбеният бряг на острова се изправяше срещу океана, съзря бледия сребрист блясък на морските ледове, изчезващи в безкрайността. Имаше и по-близки неща. Лицето на Соли се очертаваше призрачно и бледо. Той изглеждаше едновременно тъжен и радостен, сякаш се готвеше да умре. „Болката е съзнаването за живота“ – помисли си Данло. Тялото му все още изгаряше от болка, но душата му беше започнала пътуването през болката към по-дълбок свят. Започваше да се вижда такъв, какъвто наистина е. Всяко действие от прехода му имаше за цел да го доведе точно до този момент. Детската му представа за самия него, старият му начин на мислене се строшиха като ледени кристали под каменен чук. Внезапно настъпи яснота – на цветовете, формите и значенията. Високо над него звездите горяха в небето с бледосин пламък, а по-близо, по бедрата и корема му, бе собствената му тъмночервена кръв. Той отново вдигна поглед към кръга черепи, които блестяха в чернотата. Всеки череп беше негов – животът се свързваше с живот по начини, които той едва сега започваше да разбира. Един череп обаче сякаш искреше под зорките погледи на Старите. Един череп го зовеше. Бе черепът на Ахира, снежния бухал. Ахира, най-мъдрото и дивото от животните. Никое друго не беше толкова жизнерадостно и свободно. И никое друго не бе толкова опасно за нечия душа. Същност той се страхуваше да открие, че Ахира е неговият дофел, неговото второ аз, защото само веднъж на десет поколения се раждаше човек, чието второ аз е Ахира. Данло продължаваше да гледа и чака тази прекрасна птица да престане да го зове, но накрая беше сигурен, че Ахира е неговият дофел. Ахира трябваше да го води и да му помогне да стигне до незнайния свят, в който живееше най-дълбокото му същество.

Соли видя, че Данло гледа към малкия кръгъл череп на Ахира. Фактът, че девакските бащи изобщо бяха намерили този череп, си бе цяло чудо, защото ахира беше най-рядката от всички птици и не се случваше често някой ловец да я зърне.

– Тази птица ли? – попита Соли. – Сигурен ли си, Данло?

– Да – отвърна Данло. – Ахира, снежният бухал.

– Истинските мъже го познават като „бялата птица“. И ти трябва да го наричаш така.

Всички знаеха, разбира се, че бухалите са птици, също както

знаеха, че Господ е огромна птица, чието тяло е вселената. Но сред ала-лойските старейшини и между отделните племена се водеше спор дали Господ е сребърна птица, синя птица или рядката бяла птица, която децата наричаха „снежен бухал“.

– Ахира е моят дофел – каза Данло.

– Много добре – отвърна Соли. После в ръцете му, сякаш по някакво вълшебство, се появи стара кожена чанта, пълна с различни предмети. Той порови в нея, извади бяло перо и го пхна в свитите му шепи. – Това е перо от крилото на бялата птица – каза Соли. – Бялата птица е твоят дофел.

Данло погледна перото. Белотата му бе чиста като сняг. Краищата му бяха груби и разрошени, за да заглушават по-добре шума от крилето на Ахира. Ахира беше великолепен ловец и можеше почти безшумно да се спусне към плячката си. С малката кестена закопчалка, която му даде Соли, Данло закрепил перото за дългата си коса. После Соли започна да пее и пред него се разкри свят с огромни бели снежни преспи. Данло навлезе в мечтаното време, в алтджиранга митджина на своя народ. В този свят го бе запратил шокът от болката и ужаса – и новооткритата му способност да преодолява връзката си с ужаса. Той се заслуша в напева на Соли и Старите започнаха да му говорят. Разкриха му нови, тайни познания, които можеше да знае само мъж. Соли напяваше стиховете на Песента на живота. Песента беше нов начин за изграждане на действителността, система от символи и значения, свързващи всички неща от света в огромен кръг от хала. В тази песен имаше 409 стиха – Соли пееше бързо и дрезгаво. Разказваше как по-малкият бог Куейткел създал света от отделни парчета камък и лед. Разказваше за сватбата на Куейткел с Деваки и за техните деца Йелена, Рейна и Мануи. Данло научи, че на третата сутрин от сътворението на света мъдрият Ахира се сприятелил с Мануи и го научил да обича летенето, лова, сношаването и другите неща от живота. Мануи и Ахира – Двамата приятели, двама от най-старите Стари. Данло слушаше Песента на живота и се присъедини към тях в мечтаното време. Мечтаното време беше сега, случваше се в момента, беше истинското време, в което светът завинаги се създаваше отново.

– Али уос Ейейе – напяваше Соли. – Господ е огромна сребърна птица, чиито криле докосват краищата на вселената.

Данло слушаше шейсет и четвъртия стих на Песента на живота. Сега и през следващите три дни той трябваше да научи всеки стих, точно както го пееше Соли, защото някой ден щеше да повтори Песента на

собствения си син или на някой племенен син. Болката бе най-могъщото оръдие на мнемониката – болката го бе разбудила, за да запомня надигането, спадането и всяка гласна; болката и нейната сила бяха подготвили ума и душата му точно да запомнят стиховете.

– Всички животни помнят... – изпя Соли и гласът му започна да трепери и да пресекува. – Всички животни помнят първото утро на света.

Внезапно той замълча и разтри тила си. Лицето му бе посивяло като стара тюленова мас. Соли облиза устни и мъчително продължи. След известно време стигна до първата от Дванайсетте загадки и изпя:

– Как улавяш красива птица, без да убиеш душата ѝ? Данло зачака Соли да даде отговора в следващия стих, но Соли мълчеше. После просрещна, присви се и погледна Данло.

– Какво има? – попита Данло. Не искаше да говори, защото усещаше, че произнасянето на думите ще го откъсне от мечтаното време. Но Соли внезапно се задъха и Данло трябваше да разбере какво има. Сега, след като вече знаеше начина, можеше да пътува в мечтаното време винаги, когато трябваше.

Беше очевидно, че Соли е тежко болен. По челото му избиваше пот, от носа му течеше кръв. Очите му бяха очите на кит, неочаквано попаднал в капан сред замръзващите ледове в морето. Данло се изправи и болката от притока на кръв в наранения му член го пререза. Той помогна на Соли да легне на кървавата платформа, на която толкова скоро се бе отказал от детската си плът. Алалоите не са ироничен народ, но той оцени дълбоката ирония на разменените им позиции.

– Добре ли си?

– Не – изохка Соли. – Никога... вече. – Той овладя дишането си и бавно заговори. – Слушай, Данло, трябва да го чуеш. При прехода на момчето един от мъжете трябва да е Звяра. Звяра... маската.

Той с мъка се наведе, бръкна в кожената чанта и извади маска, направена от слепени кости, кожа, зъби и пера.

– Но понякога е трудно да станеш Звяра – каза Соли. – Ако момчето помръдне или извика... трябва да бъде убито. Трудно е да станеш Звяра само като носиш маската. Трябва помощ. За някои мъже. Следобед преди прехода на момчето трябва да изядеш черен дроб от костур. Той дава ужасно зрение, ужасна мощ. Но е опасен за ядене. Понякога мощта е прекалено голяма. Поглъща те.

Данло хвана ръката на Соли – въпреки че и на него му беше студено и че бе полугол, само с кожата от шагшай на раменете, дланта на Соли беше още по-студена.

– Какво мога да сторя? Има ли някакъв лек? Да направя ли кръвен чай, за да ти даде сили?

– Не, това няма да помогне.

– Боли ли? О, кажи ми, какво мога да сторя?

– Струва ми се... – рече Соли. – Струва ми се, че Хайдар знаеше лек, но той премина оттатък, нали? Всички мъже – а и жените.

Данло премигна, за да се освободи от болката в очите си и откри, че може да вижда съвсем ясно. И на лицето на Соли, в уморените му, измъчени очи имаше само смърт. Соли скоро щеше да премине, знаеше го, и нямаше как да му помогне. За мъжа беше شاید да умре твърде рано, но смъртта на Соли нямаше да е شاید, защото бе ясно, че умира, когато трябва.

– Соли – каза Данло, – ти алашария, и ти ли? Защо, защо?

– Да – отвърна Соли. И после протегна ръка и посочи нагоре. – Звездите, трябва да ти се каже за звездите.

Данло вдигна поглед в горчиво-студения въздух, придърпа кожата от шагшай около раменете си, въздъхна и каза:

– Звездите са очите на Старите. Знаят го дори и децата.

– Не, звездите са... нещо друго.

– Песента на живота разказва ли за звездите? Соли дълбоко се закашля няколко пъти, сякаш отново щеше да започне да напява.

– Да, Песента на живота, но тя е само песен, песента на нашия народ. Има и други песни. Звездите блестят със светлината на очи, да, но това е просто сравнение. Символ, като символите за числата, които рисуваме на снега. Има нещо друго за звездите, което... трябва да ти кажа.

– Кажи ми го, моля те.

– Ще ми е трудно да ти го обясня.

– Моля те.

Соли въздъхна, после каза:

– Всяка звезда е като Сауел, слънцето. Горене, превръщане на водород в светлина. Само в тази галактика има триста милиарда такива огньовете. А галактиките... са много. Кой би могъл да си помисли, че във вселената има толкова много?

Данло притисна кокалчетата на ръката си до челото му. Чувстваше се нещастен и объркан. Веднъж, когато бе на осем години, двамата с Хайдар попаднаха в морето на моратет. Небето се беше затворило, бяло и ниско над безкрайната белота на леда. В продължение на десет дни след това той не бе в състояние да различава ляво от дясно, горе от долу. Сега отново се почувства загубен, сякаш го притискаше моратет на

душата.

– Не разбирам.

– Звездите са като огньове, които горят из пространството. Из черното замръзнало море. Има хора, които могат да пътуват от звезда на звезда със съдове, наречени светлинни кораби. Такива мъже – и жени – се наричат пилоти. Твоят баща беше пилот, Данло.

– Моят баща ли? Истинският ми баща? Как се е казвал? – Той хвана ръката на Соли и прошепна: – Кой е благословеният ми баща?

Но Соли като че ли не го чу, а заговори за неща, които Данло не можеше да разбере. Разказваше за многобройните чудеса на галактиката, за огромната черна дупка в центъра ѝ и за онзи блестящ, покрит с купол район от галактиката, който наричаше Вилд. Човешките същества, обясни Соли, се били научили да карат звездите да избухват в свръхнови – докато двамата разговаряли под умиращото небе, десет хиляди сфери се уголемявали към краищата на вселената.

– Толкова много звезди – каза Соли, – толкова много светлина.

Данло, разбира се, не можеше да разбере, че тази дива звездна светлина накрая ще стигне до неговия свят и ще убие всички растения и животни на Ледопад. Знаеше само, че Соли умира и му се привиждат невъзможни неща.

– Кой е баща ми? – повтори той.

Но Соли беше изпаднал в последното си видение и думите му нямат никакъв смисъл.

– Пръстените – мъчително промълви той. – Пръстените. От светлина. Пръстените от вечност и аз... аз, ох, боли, боли, боли!

Най-вероятно се опитваше да каже на Данло, че е негов дядо, но не успя. Скоро устните му посиняха и замлъкнаха и думите останаха завишаги неказани.

– Соли, Соли!

Данло затвори очите на Соли и ги целуна.

– Шантих, Соли, нека душата ти намери пътя си към обратната страна.

И после го погълна чудовищността на всичко, което се беше случило през последните дни. Той скочи, отхвърли кожата от раменете си и застана гол пред света.

– Не! – извика Данло. – Не! – Но нямаше кой да го чуе.

Огньовете бяха отслабнали, смътни оранжеви отблясъци, загубени в мрака на нощта. Бе много студено. Той гледаше как огньовете гаснат. Започна да трепери. – Не – прошепна Данло. Вятърът открадна дъха от

устрните му и го отнесе. Тялото го болеше толкова силно, че той с радост посрещна вцепенеността, но за душевната му болка това не промени почти нищо. Как щеше да живее сега, какво щеше да прави? Бяха го обрязали, част от него бе умряла и той вече не беше от онабара, веднъж родените деца. Но докато не завършеше прехода си, нямаше да е цялостен, щеше да е като край на копие без връх. Никога нямаше да е от диабара, дважди родените мъже. И тъй като знаеше, че само дважди родените мъже, научили цялата Песен на живота, могат да са напълно живи, почти се отчая.

По-късно погребва Соли при другите над пещерата. И след като постави на гроба му и последния замръзнал камък, се помоли:

– Соли, пела ур-пада, ми алашария, шантих. – После силно стисна клепачи и извика: – О, Ахира, какво да правя?

И тогава попадна в мечтаното време, и вятърът из дърветата му отговори. Разнесе се шумолене на въздух, носещ дълбокото гърлено бухане на снежния бухал. Това беше Ахира, неговото второ аз. Кацнал високо на сребристия клон на едно дърво ю отгатак покритото със сняг гробище, Ахира го търсеше в мрака.

– Ахира, Ахира.

Кръглата белоснежна глава на бухала се обърна към него. Очите му бяха оранжево-червени, диви и безкрайно мъдри.

– Данло, Данло. – Бухалът отново обърна глава и очите му проблеснаха със звездна светлина. И Данло внезапно съзря част от кръга на хала: Световният дух не възнамеряваше той да се присъедини към племето на патуините, нито към което и да е друго племе от островите на запад. Кой беше той, че да отнесе злото на шайда при своите братовчеди? Не, нямаше да обременя народа си с такива неизразими скърби. Независимо че непременно трябваше да чуе цялата Песен на живота, бъдещето и съдбата му не лежаха в тази посока.

„Трябва да се отправя на изток – помисли си той. – Трябва сам да отида във Вълшебния град.“

Някак си Данло трябваше да направи невъзможното и да стигне до града, наречен Никогея. И някой ден – до звездите. Ако наистина бяха огньовете, горящи в нощта, звездите бяха част от огромен, по-голям свят, който също трябваше да познава хала.

Той тържествено сведе глава към Ахира.

– Ми алашарета – каза Данло, като се молеше за онази част от самия себе си, която бе умряла. – Шантих. После обърна гръб към вятъра и дълго плака.

ГЛАВА 2 ДАНЛО ДИВИЯ

Организмът е теория на своята среда.

Валтер Винер, еколог на века на Холокоста

За да се приготви за пътуването, му трябваха девет дни. Пет от тях прекара в снежната си колиба, докато се възстанови от обрязването. Наслаждаваше се на всяка минута, защото знаеше, че пътят с шейна през източните ледове ще е опасен и дълъг. Според разказите на Соли Вълшебният град се намираще поне на четирийсет дни разстояние – навярно и повече. Тъй като вече беше осемдесет и вторият ден от дълбоката зима, той не можеше да се надява, че ще стигне до Града до средата на сред зимната пролет. А средзимната пролет бе най-лошият сезон за път. Кой можеше да каже кога от север ще задуха яростна сарсара, Дъхът на змея, влачещ след себе си много дни виелица? Ако бурите го забавеха прекалено, можеше да се окаже захвърлен далеч наред Щандбергерзее, когато горещото слънце на лъжезимата се покажеше и стопеше морския лед. И тогава той и кучетата му щяха да умрат. Не, трябваше да намери града преди това.

И така, когато реши, че е оздравял, той излезе на лов за шагшаи. Спускането със ски из долините под Куейткел сега бе много болезнено, тъй като всяко оттласкване и плъзгане караше члена му да се трие в панталоните. Пикаенето се превръщаше в мъчение. Въздухът жилеше оголената червена главичка на члена му винаги, когато спреше да се облекчи. Въпреки това Данло усърдно и често ходеше на лов, защото му трябваше много месо. Риболовът през дупка в леда на потока щеше да е полесен източник на храна, но той откри, че тази година няма тлъсториба. Данло раздели месото и оскъдната мас на порции; запечата гъстата кръв в мехове; влезе в пещерата и изнесе зимните запаси от балдови орехи. Подреди на шейната внимателно премерени пакети с храна, каменната лампа, спалните кожи, торба с кремък и копие за мечки. И разбира се, дългия назъбен харпун за китове. Кучетата можеха да теглят само толкова тежест. Някъде на изток щяха да свършат храната и той щеше да използва харпуна, за да убие тюлени.

Сутринта на заминаването си се сблъска с първото от многото трудни решения: какво да прави с кучетата? За шейната щяха да му трябват само седем: Боди, Люю, Коно, Зигфрид, Ное, Атал и неговият

най-добър приятел Джиро. Другите, кучетата на Уисент, Джейуи и останалите семейства от племето трябваше да пусне на свобода. Или да ги убие. След като натовари шейната, той поспря да погледне кучетата, завързани до снежните си бърлоги пред пещерата. Бяха петдесет и девет и го наблюдаваха със светлосините си очи, като въртяха опашки и скимтяха. Всъщност Данло знаеше, че е длъжен да ги убие, защото как щяха да живеят, без хората да им дават храна и да ги утешават, когато са болни или самотни? Кучетата щяха да избягат с лай в гората, да скитат на глутница и да се опитват да ловуват. Вълците обаче бяха по-добри ловци от тях – безшумно щяха да ги проследят и обкръжат, а после да ги убият едно по едно. Или щяха да умрат от глад, с гънки плът, провиснали по костите. Кучетата със сигурност щяха да загинат, но кой беше той, че да ги убива? Помисли си, че за тях ще е по-добре да познаят още един ден живот, даже този ден да е изпълнен с болка и ужас. Погледна над върхарите на дърветата към небето. Беше шарда, тъмно, тъмносино. Тъмното небе, зелено-белите хълмове, мирисът на живот – дори кучето можеше да обича света и да изпитва нещо като радост. „Радостта е дясната ръка на ужаса“ – каза си той и знаеше, че няма да открадне кучетата от живота. Решително кимна, после се усмихна и се затътри през рохкавия сняг, за да ги пусне на свобода.

Последното, което направи преди да тръгне, бе да притисне чело в голата скала до входа на пещерата. Направи го, защото на дванайсетата сутрин на света Мануи беше сторил тъкмо това преди да се отправи на път, за да посети островите от новото Божие творение.

– Куейткел, наруланда – каза Данло. – Сбогом.

Започна пътуването си като изсвири на кучетата, както правеха всички алалойски мъже, и бавно, предпазливо се запуска през гората към замръзналото море. Там, отвъд брега на благословения му остров, започваха ледените полета. Блестящият бял лед се простираше в огромен кръг и Далече на хоризонта докосваше небето. Най-старото учение казваше да живееш единствено заради пътуването, да се наслаждаваш на всеки миг от леда и вятъра. Но тъй като той все още бе момче с диви мечти, не можеше да не си мисли за края на пътя, за Вълшебния град. Че ще стигне до него, Данло беше сигурен – макар че всъщност само много силен мъж би решил да се отправи сам на такова пътуване. Чувстваше се възбуден и оживен от това, че е преодолял всичко, което се бе случило. Не можеше да не се усмихва на изгрева, на блестящия червен огън над края на света. Тъй като гореше от вълнение, свали очилата за сняг и отметна качулката си. Вятърът развяваше косите му и едва не

отнесе лъскавото бяло перо на Ахира. Кафеникавото му лице изпъкваше на фона на белия пух на качулката. Беше младежко лице, голобрадо и пълно с топлота и надежда, но в същото време силно, диво лице, изсечено от слънце, вятър и скръб. В него имаше твърдост, смекчавана единствено от очите – големи и синьо-черни като привечно небе. Юйена ою, както казваха алаоите – очи, които виждат прекалено навътре и прекалено много.

Данло умело насочваше шейната през назъбените ледове. Двата Хайдар много пъти бяха идвали насам, макар че никога не се бяха отдалечавали много от сушата. Пред него се простираха хиляда километра замръзнало море, но той не знаеше нищо за разстояния, измервани по такъв начин. За него и задъханите му кучета всеки изминат участък от леда представляваше ден и всеки ден започваше и завършваше с ритъма на ядене, плъзгане и разрязване на блокове сняг, от които всяка вечер строеше колиба. И накрая, след като нахранеше кучетата и се наядеше самият той, се пхаше в копринената топлина на кожата си и заспиваше. Обичаше да спи, въпреки че бе трудно да спи сам. Често сънуваше кошмари и плачеше насън, често се събуждаше, облян в пот, за да види, че пламъчето на каменната лампа е отслабнало и почти угасва. Винаги посрещаше утрото с радост. То винаги беше много студено, но въздухът винаги бе чист и небето на изток беше пълно със светлина, а благословената планина Куйткел зад него с всеки следващ ден ставаше все по-малка.

Пътува на изток без злополуки двайсет и девет дни. Цивилизованият човек, отправил се на такова пътуване, би се отегчил от еднообразието на леда и гладкостта на небето, Но Данло не бе цивилизован. В душата си той беше истински алалой, в пълна хармония с елементите на света. И очите му виждаха много неща, не само небето и леда. Имаше сореш, новият пухкав сняг, който падаше на всеки четири-пет дни. Когато вятърът духаше от запад, и навяваше снега така, че да е добър за пътуване с шейна, той ставаше сафел. Алаоите имаха стотици думи за сняг. Да имаш дума за предмет, идея или чувство означава да ги разграничиш от всички други, да позволиш на човек да възприеме особеностите. За алаоите, както и за всички народи, думите буквално създават нещата или по-скоро създават начина, по който умовете разделят и подреждат неделимата цялост на света на отделни неща. Твърде често думите определят какво виждаме и какво не.

Лед и небе, небе и лед – когато се събуди на трийсетата сутрин от началото на пътуването си, заобикалящият колибата му лед бе илка-со,

замръзнал на прелестни, изваяни от вятъра вълни. Още по-нататък имаше пояси илка-радо, грамадни блокове аквамаринов лед, набръчкан от свиванията на замръзващото море. Самото небе не беше чисто синьо – на места високо горе се виждаше жълтеникав отблясък от отразяващата се в снежните полета светлина. А снежните полета не бяха винаги бели – понякога колонии водорасли и други организми проникваха през горните пластове сняг и го обагряха в лилаво и синьо. Наричаха ги ледени цветя, урашин, и Данло можеше да види бледолилавите ледени цветя в далечината, където светът се заобляше към небето. Птиците китикееша бяха бял облак над ледените багри. Китикееша бяха снегояди – по това време на годината те разравяха снега с жълтите си човки и ядяха снежните червеи, които на свой ред се хранеха с водорасли. (Косматите, пробиващи тунели хлъзгари, които можеха да се открият край всеки остров или парче земя, също ядяха сняг. Хлъзгарите ядяха всичко: водорасли, снежни червеи и дори техните изпражнения.) Данло обичаше да стои с ръка над очите и да наблюдава ледените цветя. И да търси Ахира. Понякога снежните бухали следваха ятата китикееша и ги нападаха. Ахира винаги се радваше да забие нокти в някое хубаво пухкаво пиле, но на трийсетото утро Данло напразно търсеше своя дофел. Знаеше, че Ахира е много мъдър и няма да се отправи в полет, когато приближава буря.

– Ахира, Ахира – извика той, но не получи отговор. Поне не пряк отговор – писък, бухане или плясък на криле. Ахира му отговори с тишина. Алалоите имат пет думи за тишина и нона, тишината, която всъщност е опасност, е също толкова многозначителна, колкото и цял порой думи. В нона Данло обърна лице към вятъра и се вслуша в неща, които никой цивилизован човек не би могъл да чуе.

Този ден не пътува. Вместо това нарязва снежни блокове за колиба, по-голяма и яка от обичайния си нощен заслон. После прехвърли вътре пакетите с храна от шейната. Пусна в колибата и кучетата, като ги преведе през дългия тунел към жилищното помещение. Стопи сняг за пийна вода и приготи достатъчно мас за лампата. И зачака.

Бурята започна с полъх на северен вятър. Небето се покри с високи пухести облаци – отета. Това беше Дъхът на змея, сарсара, от която се страхува всеки пътник. Данло се вслушваше във вятъра. Бе студен вятър, убийствено студен, наречен така, защото беше убил мнозина от неговия народ. И носеше искрящи кристалчета. Скоро спалните му кожи се покриха със студен бял прах. Свитите на топки кучета бяха по-издръжливи от него и нямаха нищо против да спят под покривка от сняг. Но Данло трепереше от студ и затова положи всички усилия да открие и

запуши всяка цепнатина с шепи малку – мокър лед, стопен от топлината на ръката му. След като малку замръзна – това стана само за миг, – той можеше да диша по-спокойно и да се отпусне, за да „чака с мъст“, както казваха алаолоите.

Чака десет дни. Беше прекалено студено, за да вали много, но вятърът навяваше преспи.

– Снегът са замръзналите сълзи на Нашира, небето – каза Данло на Джиро. Бе повикал кучето по-близо до лампата и си играеха на дърпане – той държеше единия край на оплетен кожен ремък, а Джиро стискаше другия в зъбите си, ръмжеше и тръскаше глава. Беше детинско да глези кучето с такава игра, но той се оправдаваше с мисълта, че за мъжа – или за полумъжа – е лошо да е сам. – Днес небето е тъжно, защото всички декаки преминаха отгатак. И утре също. Струва ми се, че ще е тъжно и в другиден. Джиро, Джиро, защо всичко в света е толкова тъжно?

Кучето пусна ремъка, изскимтя, навря влажния си нос в лицето му и облиза солта от бузите му. Данло се засмя и го почеса зад ушите. Кучетата, помисли си той, почти никога не бяха тъжни. Задоволяваха се просто да похапват по малко месо всеки ден, да душат въздуха или да се надпреварват кое най-високо ще вдигне крак и най-силно ще опръска жълтата стена на колибата. Кучетата нямаха представа за шайда и никога не се тревожеха за нея като хората.

Бурята ставаше все по-силна и виеше като попаднала в примка ро-сомаха. Данло прекарваше почти цялото време стгушен в спалните кожи. Мислеше. Търсеше източника на шайда. Повечето алаолойски племена вярваха, че от шайда може да бъде докоснато само човешко същество или по-скоро че само човешко същество е в състояние да донесе шайда на света. А самата шайда можеше да зарази само външната част на човек, лицето му, тоест алаолойското понятие за личност, характер, културни традиции, емоции и мислещ ум. Дълбоката същност, човешката пуруша, беше чиста и ясна като ледник – не можеше нито да се промени, нито да ѝ се навреди по какъвто и да било начин. Замислен над най-свещените учения на племето си, той си зададе един еретичен въпрос: ами ако Хайдар и другите мъртви бащи от племето му грешаха? Навярно хората наистина бяха като парчета чист лед с пукнатини, които минават през средата му. Навярно шайда бе докоснала най-големите гълбини у всеки човек и дете. И тъй като народът му (а неговата дума за „народ“ беше просто „декаките“) принадлежеше на света, на него щеше да му се наложи да пътува до самото сърце на света, за да открие истинския източник на шайда. „Шайда е плачът на света, когато е загубил душата

си“ – помисли си той. Само че как изобщо можеше светът да загуби душата си? Ами ако Световният дух не бе загубен, а поначало заразен с шайда?

През по-голямата част от деня и нощта, като птица, кръжаща в търсене на плячка, мислите му се въртяха около тази ужасяваща мисъл. Ако, както го бяха учили, светът постоянно се сътворяваше и всеки миг с писък излизаше от кървавата утроба на Времето, това означаваше, че шайда също се сътворява. В такъв случай всеки миг изобилстваше на пороци, които постепенно можеха да растат, да се уголемяват и да разбият света и всичките му същества. Ако беше така, не можеше да има развитие към хармония, не можеше да съществува равновесие на живот и смърт, не можеше да има лек за болката. „Всичко, що не е хала, е шайда“ – спомни си той. Но ако всичко бе шайда, истинска хала не би могла да съществува.

Макар да беше млад, Данло усещаше, че такова логическо мислене само по себе си е порочно, тъй като водеше към отчаяние от живота, а колкото и да се опитваше, той не можеше да не изпитва вълнението от живота – горещ, нетърпелив и добър. Навярно предположенията му бяха погрешни, навярно не разбираше истинския характер на шайда и хала, навярно логиката не бе толкова могъщо оръдие, колкото го беше учил Соли. Ако Соли не бе умрял толкова неочаквано, Данло може би щеше да чуе цялата Песен на живота и да научи друг начин на потвърждение освен логиката.

Ядосан от мислите си, той си намери други занимания. Прекара почти цели три дни като оформи парче кост в очертанията на снежния бухал. Разказваше животински истории на кучетата, обясняваше как в дългата десета сутрин от началото на света Мануи се превръщал във вълк, снежен червей, хлзгар и после в голямата бяла мечка, и във всички други животни. Мануи направил това магично нещо, за да разбере истински животните, които трябвало някой ден да ловува. И също защото мъжът трябва да знае до мозъка на костите си, че истинската му душа е променлива като кост или глина. Данло обичаше да играе тези истории. Беше прекрасен имитатор. Заставаше на четири крака и виеше като вълк или внезапно се изправяше като приклепена в ъгъла мечка и реवेशе и размахваше ръце във въздуха. Понякога това плашеше кучетата, защото не бе забавно само да се държи като снежен тигър, птица или мечка. Той трябваше да се превръща в тези животни с всяко движение и всяка поза на тялото си – и със страстта си към убийството и кръвта. Веднъж-дваж уплаши дори самия себе си и ако имаше огледало или

вода, в които да погледне, нямаше да се изненада да види, че в челюстите му лъщят огромни кучешки зъби или че дивото му лице е покрито с гъста бяла козина.

Но най-любимото му развлечение беше математиката. Обожаваше изкуството на геометрията, защото бе пълно със стряскаща хармония и красота, които произлизаха от най-простите аксиоми. Вятърът виеше, а Данло лежеше и чертаеше фигури с дългия си нокът. Джиро обичаше да го наблюдава как остъргва участък от снега, да пъха черния си нос в купчинката изстърган сняг, да души, да лае и да издухва студения прах по целите гърди на Данло. (Като всички алаои, Данло спеше гол. За разлика от племенните си братя обаче той намираще снежните колиби прекалено студени, че да пълзи вътре без дрехи, така че винаги, щом можеше, се гушеше в спалните си кожи.) Кучето му даваше да разбере, когато беше гладно. Данло мразеше да храни кучетата не само защото това означаваше да се откъсне от топлото си легло, а и защото храната им постепенно намаляваше. Болеше го всеки път, щом отвореше нов замръзнал пакет месо. Искаше му се да бе имал повече късмет и да беше успял да налови тлъсториба за кучетата, защото тя засищаше повече, отколкото сухото месо от шагшай и като че ли издържаше по-дълго. Въсъщност обаче той не обичаше да пуска кучетата в колибата, когато единствената им храна бе риба. Достатъчно неприятно беше, че колибата и без това смърди на разлагащо се месо, пикня и изпражнения. Наистина бе гадно да изгребва седемте купчини изпражнения, които всеки ден се събираха в тунела, но поне бяха изпражнения от кучета, яли месо, а не ужасно вонящите изпражнения от кучета, яли риба, които дори самите животни нямаха желание дадушат. Нищо на света не бе тъй отвратително, както изпражненията на кучета, яли риба.

На осмата сутрин от началото на бурята Данло им даде последните порции месо. Неговата храна – балдови орехи, месо от копринокоремест глиган и кръвен чай – щеше да стигне за малко повече време, навярно за още десетина дни, разбира се, ако не я разделяше с кучетата. А щеше да му се наложи да я дели, иначе те нямаше да имат сила да теглят шейната. Естествено, можеше да пожертва едно от животните и да го нареже на парчета, за да нахрани другите, но истината беше, че винаги бе обичал кучетата повече, отколкото е присъщо на алаоите, и се ужасяваше от мисълта да ги убива. Свиреше с уста, за да примамим слънцето да излезе от леглото си, и се молеше: „О, Сауел, апария-ла!“ Но навън имаше само сняг и вятър, острият, свистящ вятър, който поглъща дори слънцето.

Една нощ обаче настъпи тишина. Данло се събуди от уонуун, бяла тишина на нов свят, очакващ да поеме първия си дъх. Седна и се заслуша, после се облече. Нахлузи през глава леката, мека долна кожа, после облече кожите от шагшай, панталоните и парката. Погрижи се все още бодящият го член да е наместен както трябва наляво в торбичката, която приемната му майка беше зашила в панталона му. След това обу непромокаемите ботуши от тюленова кожа. Накрая пропълзя през тунела, в който спяха кучетата, отмести снежния блок на входа и излезе.

Небето бе обсипано със звезди – никога не беше виждал толкова много звезди. Гледката го натъжи, стана му студено и го изпълни тайнствен копнеж. Кой би могъл да гледа към огромните светлинни разстояния и да не изпитва преклонение? Кой би могъл да стои сам под звездната светлина и да не усети ужасната близост на безкрая? „Всеки мъж и жена е звезда“ – спомни си той. Знаеше по име много звезди, като Бехира, Алаула и Калинда. На север съзря съзвездията Мечка, Риба и Птица. На запад Самотният бял вълк оголваше блестящите си зъби. На изток сияеха две странни звезди, топки от бяла светлина, големи колкото лунни, каквото и да бяха всъщност луните. (Соли му беше казал, че луните в нощта са други светове, ледени огледала, отразяващи светлината на слънцето, но възможно ли бе това?) Нонаблинка и Шураблинка наистина бяха странни, свръхнови, експлодирани преди години в един от спиралните ръкави на галактиката. Той ги наричаше просто „блинките“ – звезди, които от време на време се появяват от нищото, сияят ярко и после изчезват в чернотата, от която са дошли. На изток също имаше странна светлина. Не знаеше да има име, но си мислеше за нея като за Златното цвете, с пръстените ѝ от кехлибарено-златист блясък точно отвъд тъмния край на света. Преди пет години цветето се беше родило като точица златиста светлина и оттогава бавно бе нараствало, разтваряйки се в космоса като огнецвете. Различните златисти нюанси се преливаха и променяха пред очите му – нагъваха се и изглеждаха като живи. И внезапно му хрумна поразителна мисъл, поразителна, защото случайно бе вярна: навярно Златното цвете наистина беше живо. Ако сред звездите наистина можеха да пътуват хора, вероятно биха могли да го правят и други живи същества, като цветя, птици или пеперуди. Някой ден, ако станеше пилот, трябваше да попита тези странни създания за имената им и да им каже своето. Трябваше да ги попита дали ги боли, когато задухат студени междузвездни ветрове, и дали копнеят да се присъединят към огромните океани от живот, които трябваше да текат към края на вселената, ако, разбира се, вселената изобщо имаше край.

„О, благословени Боже! – помоли се той. – Още колко остава до Вълшебния град?“ Ами ако го пропуснеш и се отклонеш прекалено на север или на юг? Хайдар го беше научил да се насочва по звездите и според разказите Вълшебният град лежеше на изток от Куейткел. Данло погледна на изток. Ледовете сияеха бледо. Беше много красиво, студено и тъжно – мимолетната красота на шона-лара, красотата, която загатва за смърт. Сега средзимните бури щяха да вилнеят една след друга и снегът щеше да покрие ледените цветя, които щяха да умрат. И снежните червеи щяха да гладуват, хлъзгарите – онези, които не бяха достатъчно бързи, за да избягат на островите – също щяха да гладуват. Птиците щяха да отлетят на Миурасалия и другите острови на север, защото съвсем скоро, след като свършеха бурите, щеше да се покаже жестокото слънце и вече нямаше да има сняг, лед или глад, тъй като нямаше да остане нищо, което да гладува.

По-късно същия ден, още при първи зори той излезе на лов за тюлени. Всеки качулат тюлен – а също опръстен или сив тюлен – поддържа отворени много дупки и ледът навсякъде е надупчен от тях. Но понякога дупките са пръснати надалеч и на неравни разстояния. Снегът винаги ги покрива и е трудно да ги откриеш. Данло водеше най-доброто си куче за лов на тюлени – Зигфрид, и двамата заедно кръстосаха насам-натам из перленосивия сняг. С острия си нос Зигфрид би трябвало да успее да надуши поне няколко тюленови дупки. Но нямаха късмет и този ден не откриха нито една. Нито на следващия, нито на по-следващия. На четирийсет и третото утро от началото на пътуването си Данло реши, че трябва да продължи напред, въпреки че му оставаха само балдови орехи, а кучетата нямаха никаква храна. Решението беше трудно. Можеше да остане и да се надява да открие тюлени като търси в леда на север. Но ако загубеше прекалено много дни и не откриеше тюлени, бурите щяха да дойдат и да го убият.

– Ахира, Ахира – високо каза той към небето, – къде ще намеря храна? – Този път обаче неговият дофел не му отговори, дори само с тишина. Знаеше, че макар снежният бухал да има най-острото зрение от всички животни, обонянието му е слабо. Ахира не можеше да му каже какво да прави.

И така, Данло и кучетата му започнаха да гладуват. Въпреки че през целия си живот се беше хранил добре, той бе чувал много истории за гладуване. И инстинктивно знаеше какво е да гладуваш – всички хора и животни знаят. Когато няма храна, самото тяло се превръща в такава. Плътта потъва навътре. Различните тъкани на тялото горят като

тюленова мас в торба от отпусната кожа, горят единствено, за да поддържат свеж мозъка и сърцето – та да бие още известно време. Всички животни бягаха от глада и затова Данло продължи на изток в следващата буря, която не продължи колкото първата, но все пак вилня достатъчно. Боди беше първото куче, което умря, навярно от боя със Зигфрид за някакви окървавени, замръзнали кожи, които им беше дал да гризат. Данло нарязва Боди и го опече на каменната лампа. Изненада се колко беше вкусно. В жилавото, сухо месо на едно мършаво куче няма много живот, но бе достатъчно, за да им позволи да продължат на изток в следващите бури. Снеговете на средзимната пролет станаха по-тежки и мокри – плътният малеш затрудняваше пътя им, защото замръзваше и полепваше по плазовете на шейната. Замръзваше и по кучешките лапи. Данло овърза напуканите кървящи лапи с кожени чорапи, но изгладнелите животни ги изгризаха и изядоха струпеите си. Лую, Ное и Атал умряха от загуба на кръв или по-скоро от черната гнилоч, която се появява, щом плътта стане прекалено слаба, за да се бори с инфекцията. Въсщност Данло им помогна, като прониза гърлата им с копието си, защото се гърчеха от болка и ужасно скимтяха. Месото им не беше толкова вкусно, колкото на Боди, а и бе по-малко. Коно и Зигфрид не пожелаха да ядат това заразено месо, навярно защото вече не ги беше грижа дали ще живеят, или ще умрат. А може би ги боляха коремите и вече не понасяха храна. Дни наред двете кучета лежах в снежната колиба и апатично гледаха, докато не отслабнаха прекалено много дори само да държат очите си отворени. Така е с глада: след като се стопи прекалено много плът, останалата половина не копнее за нищо друго, освен да се върне в целостта от обратната страна на деня.

– Ми Коно ет ми Зигфрид – помоли се за душите на кучетата Данло, – алашария-ла хузиги анима. – После извади тюленовия си нож и нарязва мъртвите животни. Този път двамата с Джиро изядоха много парчета печено куче, защото бяха много гладни, а алаоите имат обичай да се тъпчат винаги, когато разполагат с прясно месо. След като се нахраниха, Данло нарязва останалото на порции и го прибра.

– Джиро, Джиро – каза той и повика последното куче при себе си. Бяха останали само двамата и малката снежна колиба изглеждаше прекалено голяма.

Джиро се дотътри при него – коремът му се бе издул – отпусна глава в краката му и го остави да го почеше зад ушите.

– Приятелю мой, изминахме четирийсет и шест дни в път и двайсет и два дни в буря. Кога ще открием Вълшебния град?

Кучето започна да ближе кървящите си лапи, ближеше и скимтеше. Данло се закашля и се наведе над каменната лампа, за да загребе малко гореща кучешка мас, стопена в чайника. Бе му трудно да си движи ръцете, защото беше много уморен, много слаб. Разтри гърдите си с маста. Не му бе приятно да докосва гърдата си, да усеща костите на ребрата си и отпуснатите си мускули, но нали горещата мас е полезна за кашлица. И за измръзване също, затова Данло разтри с мас и лицето си, онези парещи места, от които се бе излющила мъртвата, бяла кожа. Това беше друг резултат от глада: тялото изгаряше прекалено малко храна, за да не позволява на тъканите да измръзват.

– Навярно Вълшебният град е просто една от мечтите на Соли. Навярно Вълшебният град не съществува.

На следващия ден той помагаше на Джиро да тегли шейната. Макар и олекнала, само с дванайсет пакета храна до триона за лед, спалните кожи, стъргалката за кожи и каменната лампа, тя пак бе прекалено тежка. Той пухтя, поти се и се напруга още няколко километра преди да реши да изхвърли стъргалката, резервното дърво и слонова кост за резбоване и рибарските принадлежности. Сега нямаше да има време за риболов и ако стигнеше до Вълшебния град, щеше да си направи нови риболовни такъми и другите инструменти, които щяха да му трябват, за да живее. Данло с всички сили затегли олекналата шейна и Джиро се присъедини към него, изплезил розовия си език и опънал с гърди кожените ремъци, но и двамата не бяха достатъчно силни, за да стигнат далеч. Едно момче-мъж и едно изгладняло куче не можеха да се мерят с пълна група впрегатни кучета. Изтощителният път цял ден в студа ги убиваше. Джиро раздражено скимтеше, на Данло му се плачеше. Но не можеше да заплаче, защото сълзите щяха да замръзнат, а и на мъжете (както и на жените) не им е позволено да плачат от трудности. Не, това не беше прието, освен, разбира се, ако някой от племето не умреше и не преминеше оттатък – тогава мъжът можеше да изплаче цял океан от сълзи, тогава истинският мъж просто трябваше да заплаче.

Скоро, помисли си Данло, и той щеше да умре. Настъпването на смъртта му беше също тъй сигурно, колкото и следващата буря – безпокоеше се само, че не е останал никой, който да плаче за него, да го погребее и да се моли за душата му. Макар че известно време Джиро може би щеше да скимти и вие преди да изяде месото от изтощените му кости. Въпреки че алалоите не позволяват на животните да оскверняват телата им, след всичко, което се бе случило, Данло не би отказал на кучето да вкуси малко човешка плът.

– Вълшебният град – повтаряше ли повтаряше той и гледаше към ослепителните източни снежни полета, – нереален, нереален.

Но Световният дух нямаше намерение Джиро да го изяде. Теглене-то ставаше все по-тежко с всеки изтекъл ден и накрая съвсем невъзможно. Беше краят на сезона. През деня слънцето бе жарило безмилостно. Снегът се превърна във фарееш – кръгли, зърнести частички сняг, топящи се и отново замръзващи всеки ден и нощ. На осемдесет и петия ден от пътуването, след жестока сутрин на теглене в тази замръзнала киша, Джиро падна мъртъв. Данло го отвърза, взе го в скута си и му даде последна глътка вода, като стопи малко сняг в устата си и я изля в отворената муцуна на кучето. После си позволи да поплаче, защото душата на кучето всъщност е почти същата като на човека.

– Джиро, Джиро – каза той. – Сбогом.

Притисна ръка към очите си и премигна, за да ги проясни. И в същия момент случайно погледна на изток. Трудно се виждаше – слънцето светеше ярко и ослепително над леда. Но през сълзите и мъглявия блясък в далечината се изправяше планина. Очертанията ѝ бяха неясни и трепереха като вода. Навярно в края на краищата не бе планина – навярно беше само митрал-ландия, предизвикана от снега халюцинация. Данло премигна и отново погледна, после пак премигна. Не, това определено бе планина, неравен бял зъб от лед, пронизващ небето. Знаеше, че това трябва да е островът на сянокхората, защото в тази посока нямаше друга суша. На пет-шест дни пътуване на изток се намираще Вълшебният град.

Той погледна кучето, което неподвижно лежеше на снега. Погали острите му сиви уши ѝ бавно вдиша. Като че ли всичко миришеше на слънчеви лъчи и влажна рунтава кучешка козина.

– Защо трябваше да умреш толкова рано? – попита Данло. Знаеше, че ще трябва да изяде кучето, но не искаше да го яде. Джиро му беше приятел – как можеше да изяде приятел?

Той притисна юмрук до корема си, който вече бе само хлътнала торба от киселина и болка. Тогава задуха вятърът и му се стори, че чува Ахира да го зове от острова, да го зове към ужасната нужда от живот.

– Данло, Данло – чу да казва второто му аз, – ако сега преминеш отатък, никога няма да познаеш хала.

И така, след надлежните грижи и размисли, той извади ножа си и направи онова, което трябваше да направи. Кучето беше само кожа, кости и малко жилести мускули. Той го изяде, изяде повечето от него още същия ден и останалото през следващите няколко дни. Черния дроб

остави, остави и носа и лапите. Кучешкият черен дроб беше отровен, а що се отнасяше до другите части, всеки знаеше, че да ги изядеш носи лош късмет. Погълна всичко останало, дори езика. (Много алаои, повечето от далечните западни племена, при никакви обстоятелства не ядяха езика, защото се страхуваха, че ще почнат да лаят като кучета.) Данло завърза спалните си кожи на бохча и избра от шейната само онези предмети, които бяха жизненоважни за оцеляването му: лампата, триона за лед, торбата с кремъци и копието за мечки. После се отправи на изток, като без колебание изостави шейната си. Във Вълшебния град, на острова на сянкохората, винаги можеше да намери кост от кит и да отреже дърво, за да направи нова шейна.

През по-късните си години съвсем бледо щеше да си спомня следващите няколко дни, през които се плъзгаше на ски по леда. Паметта е най-тайнственото от всички явления. За да си спомня добре, момчето трябва да преживява света с всичките си сетива, а това Данло не можеше да стори, защото беше прекалено слаб.

Всяка сутрин плъзгаше едната ска пред другата и с хрущене тръгваше по заледената киша. Всяка нощ строеше колиба и спеше сам. Следваше сияйната планина на изток, докато тя израсна от зъб в огромен, покрит със сняг рог, издигащ се от морето. Уааскел, така го наричаха сянкохората. Когато се приближи, видя, че до Уааскел се извисяват още два върха, чиито имена Соли бе забравил да му каже – в сравнение с този полупръстен от планини островът изглеждаше нищожно малък. Данло не можеше да види много от него, тъй като горите и по-ниските склонове на планините бяха скрити в сиви облаци.

В края на деветдесетия ден от пътуването му облаци започнаха да се разчистват и той за първи път зърна Града. Току-що беше построил нощната си колиба (жалко, че трябваше да го прави, след като островът бе толкова наблизко, на не повече от половин ден път), когато видя светлина в далечината. Здрачът бързо замръзваше и звездите започваха да изгряват, но нещо в тях не бе наред. От време на време, в мъждукащите мигове, в които облаци се раздвижваха, под тъмните силуети на планините засияваха звезди. Вгледа се по-внимателно. Вляво се издигаше призрачно сивият рог на Уааскел. Вдясно, отгътък замръзналия сребрист език от вода, които, изглежда, беше пролив или залив, имаше нещо странно.

И тогава вятърът се надигна и издуха последните облаци. Там, на тесен полуостров в океана се разкриваше Вълшебният град. Всъщност той изобщо не бе нереален. Имаше милиони светлини и хиляди

извисяващи се обелиски от камък и светлините горяха в каменните обелиски, горяха като жълти пламъчета в каменна лампа, но излъчваха светлината си навън, така че всеки обелиск попадеше под лъчите на всички други и целият Град сияеше от светлина.

– О, благословени Боже! – промълви Данло. Това беше най-красивото нещо, което бе виждал, този Град на светлина, толкова поразителен и прекрасен на фона на нощното небе. Беше красиво, да, но тази красота не бе хала, защото нещо в безкрайния низ от каменни сгради загатваше за гордост, раздор и ужасен копнеж, напълно противен на хала.

– Лосас шона – каза той. Шона – красотата на светлината, красотата, която радва окото.

Данло съзерцаваше града и се дивеше на разнообразието и големината на сградите, които смяташе за огромни каменни колиби, увиснали във въздуха с изящество и изкуство, надхвърлящи неговото разбиране. Имаше мраморни кули, ярки като млечен лед, черни стъклени обелиски и пирамиди от сложно резбован гранит, базалт и други тъмни скали. В края на Пролива, където морето се докосваше до замръзвания град, съзря блестящата заобленост на огромен кристален купол, сто пъти по-голям от най-голямата снежна колиба. „Кой е могъл да построи такива невъзможни неща? – зачуди се Данло. – Кой е могъл да изсече милионите каменни блокове и да ги намести един върху друг?“

Изпълнен с благоговение, той дълго се опитваше да преброи светлините. Вятърът започна да се усилва и той разтърка очи и отлющи парче мъртва кожа от носа си. Вятърът шибаше лицето му, съскаше в ушите му и смразяваше гърлото му. Виеше откъм север и навяваше тъмни преспи и отчаяние. Данло покри очи със заледената си ръкавица, наведе глава и със страх се заслуша в усилващата се виелица. Беше сарсара, навярно началото на десетдневна буря. Той си бе мислил, че вече е прекалено късно за сарсара, но нямаше как да не познае остротата на ледения вятър, от който се беше научил да се страхува. Трябваше да вдигне колиба. Трябваше да запали лампата, да се храни, да се моли и да чака вятърът да утихне. Но не му бе останала храна, дори изгнилите балдови орехи бяха свършили. Ако изчакаше, колибата му щеше да се превърне в ледена гробница.

И затова пое напред в бурята. Това беше акт на отчаяние и необходимостта да върви в мрака свиваше гърлото му на топка. Вятърът се превърна в стена от хапещ лед и чернота, която скриваше всякаква светлина. Не можеше да види дори краката си, не можеше да получи представа за неравния сняг, по който се плъзгаше. Вятърът шибаше очите му

и щеше да го ослепи, затова той примижва и наведе глава. Опитваше се да се движи право напред, като призоваваше чувството си за смъртна преценка (наречено така, защото ако не преценяваше правилно, щеше да е мъртъв). Плъзгаше се към залива, който разделяше планината Уааскел от Града. Ако намерението на Световния дух бе такова, щеше да намери острова. Можеше да си построи колиба под някое дърво ю, да убие няколко хлъзгари, да открадне запасите им от балдови орехи и може би да оцелее.

Вървя цяла нощ. Отначало се страхуваше от големите бели мечки, които излизаха на лов по морския лед след като светът потънеше в мрак. Но дори и най-старите беззъби мечки едва ли бяха толкова отчаяни или гладни, че да дебнат човешко същество в такава буря. Вървеше и скоро вече не мислеше нито за мечките, нито за страха си, не мислеше за нищо освен че трябва да продължава напред през безкрайния сняг. Бурята постепенно прерасна в истинска виелица. Кристалчета лед се набиваха в носа и устата му. С всяко вдишване, откраднатото от свирепия вятър, Данло ставаше все по-слаб, все по-безпамятен. Чуваше вика на Ахира в бурята. Някъде напред, в морето от чернота, Ахира го зовеше към земята на новия му дом. „Ахира, Ахира!“ – опита се да му отговори той, но не можеше да раздвижи устните си. Виелицата дивееше със сняг и смърт – тази дивота го смразяваше отвътре и Данло изпитваше ужасно желание да продължава да върви, въпреки че всяко движение му причиняваше истинско мъчение. Ръцете и краката му му се струваха безкрайно тежки, костите му – плътни и студени като камък. „Само костта помни болката“ – казваше Хайдар. Много добре, ако останеше жив, костите му щяха да имат какво да си спомнят. Боляха го очите и всеки път, когато вдишваше ледения въздух, носът, зъбите и челюстите му сякаш се разкъсваха. Опитваше се да призове цялата си бързина и сила, да избяга от ужасния студ, но студът се усиливаше и втвърдяваше навсякъде около и в него, докато дори кръвта му натежа и се сгъсти. От главата до петите го обзе вцепеност, едва усещаше краката си. На два пъти пръстите му измръзваха и трябваше да спира, да сяда на снега, да се събува и да пъха заледените пръсти в устата си. Нямахше как иначе да ги стопли. Но щом подновяваше пътя си, те замръзваха пак. Знаеше, че скоро ще замръзнат целите му ходила чак до глезените, ще замръзнат и ще станат твърди като лед. Нямахше какво да направи. Най-вероятно няколко дни след като се разтопяха, краката му щяха да започнат да загиват. И тогава той – или някой от сянкохората в Града – трябваше да ги отреже.

И така, постоянно с лявата страна към вятъра, той продължаваше да

върви. Пред него, там, където свършваше брегът, би трябвало да има зелено-бяла гора. Ако извадеше късмет, щеше да открие дървета ю с годни за ядене червени плодове. А също снежни борове, костни дървета, птици, хлъзгари и балдови орехи. Ахира го зовеше някъде отвъд облака от заслепяващ сняг. Стори му се, че чува да го зове и баща му, истинският му баща. Накрая падна в снега и извика:

– О, татко, аз съм у дома!

Дълго остана да лежи. Всъщност нямаше сили да продължи, но трябваше да се изправи, иначе никога повече нямаше да се движи.

– Данло, Данло. Ахира продължаваше да го зове – чуваше ниското му, жалеещо бухане.

Той бавно се изправи и продължи нагоре по брега към гласа на Ахира. Колкото повече се приближаваше, толкова по-протяжен ставаше звукът и го пронизваше до костите. Сетивата му внезапно се проясниха. Данло разбра, че това изобщо не е гласът на снежния бухал. Бе нещо друго, нещо, което звучеше като музика. Най-прекрасната музика. Искаше му се да продължава безкрай, но тя неочаквано стихна.

И изведнъж през талазите сняг зърна на брега фантастична гледка: шестима мъже стояха в полукръг около странно животно. „Неведоми са пътищата на Вълшебния град“ – напомни си той. Животното беше високо от мъжете, по-високо дори от Трипръстия Соли, най-високия мъж, когото бе виждал. Животното – Данло разбра, че е мъжко по половите органи, които висяха от корема му – се беше изправило на задните си крака като мечка. Защо ли обаче мъжете стояха толкова близо? Не разбираха ли, че животното всеки момент може да ги нападне? И къде бяха копията им? Той погледна към празните им ръце. Нямаха копия! И въпреки че бяха облечени почти като него в бели кожени парки – не носеха ски. Как можеха тези сянкора да ходят на лов за животни в снега без копия и ски?

Данло се приближи колкото можеше по-тихо – а когато се налагаше, можеше да е много тих. Нито един от мъжете не погледна в неговата посока и това беше странно. В лицата и позите на тези хора имаше нещо, което не бе съвсем нормално. Не бяха нашрек, не долавяха звуците и вибрациите на света. Животното го забеляза първо. Беше стройно, по-стройно и от видра. Козината му беше бяла и гъста като на мъжки шагшай. Стойката му бе прекалено отпусната. Никое животно не би трябвало да може да стои така на два крака. Държеше в лапата си някаква пръчка, макар той да не можеше да проумее за какво му е, освен ако не беше строило гнездо в момента, в който го бяха изненадали. Гледаше

Данло, наблюдаваше го някак странно и разбиращо. Имаше красиви очи, одухотворени, кръгли и златисти като слънцето. Дори очите на Ахира не бяха толкова големи. Никога не бе виждал животно с такива очи.

Той се приближи още повече и вдигна копието си. Не можеше да повярва на късмета си. Да намери голямо животно толкова скоро след стъпването си на сушата наистина беше голям късмет. Бе много гладен – молеше се да има сили, за да хвърли копието и да улучи точно.

– Данло, Данло.

Начинът, по който животното стоеше и го наблюдаваше, беше странен, странно бе, че не бягаше и не викаше. Нещо обаче беше извикало. Навярно Ахира му напомняше, че мислено трябва да каже молитва за душата на животното преди да го убие. Но не знаеше името му – как тогава да се моли за него? Сигурно в Песента на живота бяха изброени имената на странните животни от Вълшебния град. За хиляден път съжали, че не е чул цялата Песен.

В този момент един от мъжете се обърна, видя какво гледа животното и извика:

– О, не!

Другите също се обърнаха и го погледнаха как замахва с копието. Очите им се разшириха от удивление.

За миг Данло се стъписа. Значи Соли му бе казал истината! Лицата на сянокохората много повече приличаха на неговото слабо голобрадо лице, отколкото грубите алалойски лица на племенните му бащи. И изведнъж му хрумна мисъл, която го засрами: ами ако животното беше имакла? Ами ако тези голобради мъже знаеха, че животното е имакла и при никакви обстоятелства не може да се убива? Нима мъжете от Града нямаше да знаят кое от странните им животни е вълшебно и кое не?

– Не! – извика един от мъжете. – Не, не, не!

Данло беше гладен, изтощен и объркан. Вятърът и снегът му пречеха да вижда. Той стоеше с вдигнато над главата си копие. После върхът на копието се отпусна надолу.

Изведнъж се случиха много неща. Животното бавно отвори големите си устни и започна да издава звуци. Мъжът, който бе извикал „О, не!“ отново извика и се хвърли към животното или по-скоро се опита да го прикрие с тялото си. Трима от другите се затичаха към Данло, като крещяха и размахваха ръце, сграбчиха го и му взеха копието. После го хванаха здраво. Силата им изобщо не можеше да се мери с тази на алалойските мъже, но все пак бяха достатъчно силни, за да задържат едно

изгладняло уплашено момче.

Един от мъжете – странно, кожата му беше черна като овъглено дърво – каза нещо на животното. Викаше още някой и Данло не разбираше какво казва. Звучеше като безсмислен брътвеж. И после, още по-странно, животното започна да изговаря думи. Данло не можеше да ги разбере. Всъщност никога не си бе мислил, че може да има други езици освен неговия, но някак си знаеше, че животното и мъжете разговарят на чужд език. В това животно имаше огромно и в същото време фино съзнание, пуруша, сияеща с чистотата и яркостта на диамант. Данло го погледна по-внимателно, взря се в златистите очи и особено в лапите, които приличаха повече на ръце, отколкото на лапи. Дали бе животно с човешка душа или човек с изродено тяло? „Шайда е пътят на човек, що убива други хора.“ О, благословени Боже, едва не беше убил онова, което не можеше да се убива.

– Ло ни юенса! – каза той. – Аз не знаех! Животното се приближи до него и го докосна по челото. После заговори с думи, които не можеха да се разберат.

Миришеше на нещо познато, остър мирис, почти като смачкани борови иглички.

– Данло лос ми набра – официално се представи той на животното и мъжете. Негов дълг беше при първа възможност да размени имената и родовете си с тях. Посочи с показалец към гърдите си. – Аз съм Данло, син на Хайдар.

Черният мъж, който го държеше, усърдно закима. Момчето посочи гърдите му и кимна пак.

– Данло – рече мъжът. – Така ли те наричат? На какъв език говориш? Откъде идваш, че не знаеш езика на Цивилизованите светове? Данло Дивия. Диво момче отникъде, което носи копие.

Данло, разбира се, не разбра от думите на мъжа нищо друго освен собственото си име. Не знаеше, че е престъпление да размахваш оръжие в Града. Не можеше и да предполага, че с обветреното си лице и дивите си очи е уплашил мъжете от Никогея. Всъщност уплашеният бе той – мъжете го държаха толкова здраво, че едва можеше да диша.

Но животното изобщо не изглеждаше уплашено. Почти не беше обезпокоено и го гледаше любезно и усмихнато. Голямата му уста се разтегна в нещо като усмивка.

– Данло – повтори то и докосна клепачите му. Ноктите на пръстите му бяха черни и приличаха на животински, но дългите му длани изглеждаха почти човешки. – Данло.

Той едва не беше убил онова, което не може да се убива.

– Данло, ако това е името ти, мъжете от Града ме наричат Стария отец. – Животното-човек постави ръка на гърдите си и повтори: – Стария отец.

Още думи. Каква полза от думите, когато умът не може да ги разбира? Данло поклати глава и се опита да се освободи. Искаше да избяга от това странно място, където нищо не изглеждаше нормално. Лицата на сякохората бяха като неговото, животното-човек изговаряше странни, неразбираеми думи, той едва не беше убил онова, което не може да се убива, и следователно едва не бе загубил душата си.

„Шайда е плачът на света, когато загуби душата си“ – спомни си Данло.

Мъжът-животно продължаваше да му говори, макар да беше ясно, че Данло не разбира думите. Стария отец обясни, че е фраваша, от една от извънземните раси, които живеят в Никогея. Направи го само за да успокои Данло, защото фравашите са такива – с мелодичните си гласове и златисти очи те успокояват и отразяват онова, което е най-свято в човешките същества. Всъщност фравашите имат и други причини да обитават човешките градове. (От всички извънземни фравашите приличат най-много на хора и лесно живеят в човешки домове и странноприемници, стига да не са отоплявани. Толкова приличат на хора и по тяло, и по ум, че според мнозина те са една от загубените раси на човека.) Всъщност мъжете около Стария отец изобщо не бяха ловци, а ученици. Когато Данло ги изненада, Стария отец ги учеше на изкуството на мисленето. По ирония на съдбата тази сутрин в заслепяващия вятър той им показваше отстранението, изкуството да правиш познатото да изглежда чуждо, за да разкриеш същността му, да разкриеш скритите връзки и най-вече истината. И Данло, разбира се, не разбра нищо. Даже да знаеше езика на Цивилизованите светове, щяха да му убегнат културните му тънкости. Знаеше само, че Стария отец трябва да е много добър и много мъдър. Внезапно дълбоко в болезнено свитото си гърло разбра, разбра го пряко и интуитивно, че Стария отец ще повика буди. Както Данло щеше да научи през идните дни, Стария отец извънредно високо ценеше буди.

– Ло лос сибару – каза Данло и неволно простена от болка. Краката му бяха замръзнали като лед чак до слабините. – Толкова съм гладен – имате ли някаква храна? – Той въздъхна и се отпусна в ръцете на мъжете, които продължаваха да го държат. Речта беше безполезна. – „Стария отец“ – каквото и да означаваша тези неясни срички – не разбираше и

най-простия въпрос.

Данло залитна от глад и изтощение и в същия миг Стария отец поднесе пръчката, която държеше, към косматата си уста и отвори устните си. Всъщност това не бе пръчка, а дълга бамбукова флейта, казваше се шакухачи. И над брега се разнесе прекрасна музика. Същата, която Данло беше чул и преди – пронизителна, тайнствена музика, едновременно безкрайно тъжна и все пак изпълнена с безгранични възможности. Музиката го погълна. И тогава всичко – музиката, чуждите нови думи на непознатите, болката в замръзналите му крака – стана непоносимо. Той припадна. След известно време започна да се издига през студените, заснежени пластове от съзнание, в които всички сетива са неясни и непълни като ледена мъгла. Беше прекалено гладен, за да разбира, но едно нещо щеше да запомни завинаги: удивително, с безкрайна нежност, Стария отец протегна ръка, отвори свития му юмрук и притисна дългата, студена шакухачи в дланта му. Подаряваше му я.

Защо, зачуди се Данло. Защо едва не беше убил онова, което не можеше да се убива?

Цяла вечност се чудеше за всички неща, които знаеше, чудеше се за шайда и абсолютната непознатост на света. После стисна шакухачи в ръката си, затвори очи и студената, тъмна вълна на незнаенето го погълна.

ГЛАВА 3 ГЛЕЙВИРАНЕТО

Тъмният бог се страхувал, че един ден фравашите могат да видят вселената такава, каквато наистина е, и да се изправят срещу него. Затова поставил във всеки от тях орган, наречен „глейв“, който започнал възприятията им и ги карал да бъркат илюзията с реалност. „Колко силно е въздействието на глейва?“ – пита Недоволния отец. „Иди да погледнеш в огледалото – отвръща Първия най-малък отец – и ще видиш силата на въздействието му.“

Фравашка притча

В известен смисъл Данло имаше невероятен късмет, че първо срещна Стария отец и неговите ученици, а не други. Вълшебния град – истинското му име е Никогея – може да е студен, суров и негостоприемен за странниците, дошли тук да търсят съдбата си. Никогея е разделен на

четири квартала и Зоопарка, където Данло излезе на сушата, е най-негостоприемният от тях, поне за човешките същества. Районите Даргини, Файоли, Елиди – в кое от извънземните светилища или странно миришещи бърлоги на Зоопарка Данло би могъл да се надява на помощ? Макар да не е вярно, че скутарите например убиват мъже за месото им, тези червеевидни канибали не са известни и с доброжелателността си към окаяните. Ако от Даргинските пясъци беше попаднал в района на скутарите, Данло щеше да открие лабиринт от групови килии. И във всяка от тях, през прозрачните восъчни стени с човешки ръст, щеше да види многобройните очакващи очи на скутарско люпило, зяпащо всичко, минаващо наблизо. И никога нямаше да успее да се измъкне от объркващата плетеница от улици – със сигурност щеше да умре там от пренебрежение или студ, или пък ако гладът замъгълеше ума му и той посмееше да отвори някоя групова килия с копието си, щеше да се задуши в облак от въглероден окис. И тогава скутарите вече Щяха да го изядат, даже ноктите на краката и костите му.

Тези извънземни смятат, че месото никога не трябва да се хвърля на вятъра и нещо повече, те признават, че техен свещен дълг е да изядат всяко месо, което им предложи съдбата.

Стария отец отведе Данло в дома си в района на фравашите. Или по-скоро помоли учениците си да го отнесат. Отците на фравашите – Най-малките отци, Недоволните и Старите отци – не обичат физически труд от какъвто и да било вид. Смятат, че е под достойнството им. А в много отношения Стария отец бе типичен фраваш. Обичаше да размишлява и да учи другите, а най-много обичаше да учи човешки същества как да мислят. Това беше неговото основание да живее, поне през тази последна, дълбока зимна фаза от живота му. Подобно на всеки Стар баща, той живееше заедно с учениците си в една от многобройните просторни кръгли къщи в сърцето на Квартала на далечниците. (Районът на фравашите е единственият извънземен район извън Зоопарка. Той е уникален във всяко отношение. Единствено там човешки същества и извънземни живеят едни до други. Всъщност човешките същества са заели почти целия район и далеч надвишават по численост фравашите.) Стария отец имаше къща точно до Градската пустош, която е най-големият от всички естествени паркове и гори в Никогея. Къщата беше едноетажна и каменна: кръгли, свързани помежду си стаи, построени около кръгъл апартамент, който Стария отец наричаше свои покои за мислене. В град от гъсто застроени пирамиди и кули, в който пространството се цени високо, такива къщи са – и бяха – проява на

екстравагантност. Но са необходима екстравагантност. Фравашите не могат да влизат в сгради, в които над главите им ходят други. Някои твърдят, че това е единственото суеверие на фравашите, други отбелязват, че всички фравашки сгради са покрити с прозрачен купол и че за ясното им мислене е жизненоважно да виждат небето и денем, и нощем.

Почти никой не се съмнява, че самите фраваша са изиграли важна роля за жизнеността на Никогея и следователно за жизнеността на Ордена. Преди три хиляди години пилотите от ордена на Мистичните математици и други търсачи на Неизразимия пламък пристигнали в яркия ръкав на галактиката Стрелец и основали Никогея. Двеста години по-късно в Града на светлината дошли първите фраваша и започнали да преподават своите извънземни мисловни изкуства – халн, ших и остранение. И Ордентъ процъфтял. Да се учиш, да се просветляваш, да започваш – това е неговият девиз. Само че дали пилотите – сетиците, екологите и другите – изобщо щяха да се научат толкова добре, ако не бяха дошли фравашите? Затова никой не се съмнява, че фравашите са дали на Ордена най-фините мисловни оръдия, но мнозина смятат, че техните учения са остарели и сухи като изстискан кръвноплод. Епохата на фравашите е мъртва от две хилядолетия, заявяват отрицателите. С всичките си ниски каменни къщи фравашкият район е анахронизъм, казват те, и трябва да се сравни със земята. За щастие – и за фравашите, и за целия народ на Никогея (и за момчето, което всички наричаха Данло Дивия) – господарите на Ордена, които управляват Града, ценяха анахронизмите.

Данло получи стая точно до покоите за мислене на Стария отец. Подобно на стаите на всички ученици, тя беше аскетична, почти без никакви мебели и украса. Нито килим, нито кожа покриваше полирания дървен под; стените представляваха изсечени с абсолютна точност шестоъгълни гранитни блокове, наредени без хоросан. Под прозрачния купол в единия край на кръглата стая имаше ниска спална платформа. Докато се възстановяваше от пътуването си, Данло лежа на това легло много дни. Още докато момчето беше в безсъзнание, Стария отец покани в дома си криолог и резач. Тези специалисти стоплиха краката на Данло и пласт по пласт изцериха увредената тъкан. Когато кристализира в лед, телесната вода се разширява и пръска клетките, особено фината мрежа от капиляри, която е жизненоважна за кръвоснабдяването. Гангрена става неизбежна. Не откриха гангрена, защото краката на Данло не бяха имали време да загният. Резачът, строг дребен мъж от един от изкуствените светове на Камила Луз, каза на Стария отец:

– Момчето е гладувало – не зная защо. Твърдиш, че говори език,

който никой не разбира. Е, очевидно е новодошъл в Града. Навярно родителите му са умрели и той не знае, че храната тук е безплатна. А може и да е автист: няма да е първият, скитал се наоколо и умрял от глад. Ще подсиля кръвта му с хранителни вещества. Скоро ще се свести и тогава ще трябва да се храни – отначало със сокове, после с плодове, с богати на скорбяла храни и каквото друго поиска. Бързо ще се възстанови, но...

Стария отец стоеше до леглото на Данло и внимателно слушаше, както винаги слушат фравашите. Изчака резача Да продължи, и тъй като мъжът мълчеше, каза:

– Някакъв проблем ли има?

– Трябва да видиш нещо – отвърна резачът, посочи Данло, който спеше по гръб, дръпна завивките и показа на стария отец обрязания член и ярко оцветените белези по него. – Това обезобразяване е извършено съвсем скоро, най-много преди половин година. Навярно момчето е психически болно и само се е обезобразило. А може би... е, това е град на култове и странни секти, нали? Никога досега не съм виждал такова нещо, но това не означава нищо. Чух, че момчето се опитало да те убие с архаично оръжие. Как го наричаш – копие ли? Вярно ли е? Не, не ми казвай, не искам да ми се налага да повтарям нещо, което може да е само слух. Но внимавай, почитаеми. Не съм сетик, но всеки може да види дивотата по лицето на това момче. Как го наричат, Данло Дивия ли?

По-късно същия следобед Данло се свести и прекара повечето от следващите десет дни в леглото, като ядеше и спеше. Другите ученици му носеха храна, гъсти месни супи в паници, плодове и хляб, натрупани в мозаичните чинии, които Стария отец бе донесъл от родния си свят. Макар че не можеше да разговаря с учениците, Данло им отваряше много работа. Навярно никой друг не е в състояние да яде толкова много, колкото гладният алалой. А въпреки че не беше алалой по рождение, момчето се бе научило да „яде за цял сезон“, както казваха в племето му. Поглъщаше плодове от ю, печени снежни ябълки и кръвноплодове. Преживя първата си несръчна среща с пшеничните нудълси и стотиците други непознати храни на Цивилизованите светове. Харесваше му всичко, даже жълтокожият, болезнено сладък плод, наречен банан. Той обичаше да яде и да се чуди на всичко, което се беше случило, пак да яде и с пълен корем да потъва в прекрасната топлина на леглото. Всъщност от всички чудеса на цивилизацията Данло смяташе за най-чудно леглото. Дюшекът бе мек и в същото време еластичен, а и миришеше приятно. Покриваха го възхитително меки долни кожи. Не бяха като онези, с които беше свикнал, а много по-фини – милиони отделни косъмчета

коприна на шагшай, оплетени на нишки и въткани заедно в нещо, което един от учениците на Стария отец наричаше „чаршаф“. Данло не можеше да си представи която и да било жена да може да изтъче такъв чаршаф. Колко време щеше да ѝ отнеме това? Кафяво-белите одеяла също бяха изтъкани от вълна на шагшай. Не бяха толкова меки, колкото чаршафите, но все пак достатъчно меки, за да притиска лице в тях и да оставя топлината им да го приспива.

Постепенно обаче доволството му отстъпваше пред стотици съмнения и тревоги. Мислите му се проясниха и абсолютната неестественост на новия му живот го правеше неспокоен. Поведението на учениците, които идваха и си отиваха, беше необяснимо. Как готвеха храната, която му носеха? От какво беше месото, което ядеше? Как се казваха животните – трябваше да знае имената на убитите животни, които му даваха живот, за да може да се моли за душите им. Нима тези хора не разбираха най-простото нещо? И колко души живееха в тази чудовищна каменна колиба? Бе преброил шестима други ученици освен онези, които беше срещнал на брега – и четири от тях бяха жени. Чудеше се дали всички те са племенни братя и сестри. Как бе възможно това? Лицата на някои бяха бели като на тлъсториба. Неколцина като черния мъж на брега трябва да бяха изгорили кожата си с огън. Всички те като че ли бяха на възрастта на приемните му родители Хайдар и Чандра, макар че странните им слаби лица го затрудняваха да определи годините им. Къде бяха старците на това странно племе? Къде бяха децата им? Защо не чуваше бебешки плач в по-дълбоките части на колибата?

Стария отец на три пъти дойде да го види. Данло отново се замая от неспособността си да реши дали това същество е човек, или животно. Никой човек не можеше да диша през такъв малък черен нос. Никой човек нямаше такива дълги и изящни крайници и толкова деликатна уста и лице. Но пък и никое животно нямаше очи като слънцето, целите златни и горящи със съзнание. И нито животните, нито мъжете можеха да се похвалят с такива невероятно големи полови органи, каквито висяха между краката на Стария отец. Тестисите му не се виждаха (дългата бяла козина на корема му навярно ги скриваше), но членът му беше огромен и безподобен. Всъщност членът му не бе единичен орган – всички мъжки фраваша притежават хемипениси, две големи, свързани помежду си тръби от плът, разположени една върху друга. Стария отец не се опитваше да се покрие или да застане така, че един от краката му да препречи тази забележителна гледка. Беше облечен само в лъскавата си козина и в презрението си към човешкото чувство на срам.

– Данло – каза той и гласът му прозвуча като музика. – Диви Данло, хайде да посвирим на шакухачи.

И без повече думи даде знак на Данло да извади бамбуковата флейта изпод възглавницата. Показа му как да поставя пръстите си върху дупките, показа му как да духа в мундшука от слонова кост. Данло незабавно взе инструмента. Скоро той вече свиреше и Стария отец излезе от стаята, за да види какво ще открие сам. (Фравашите не обичат да преподават разни неща. Цялото им изкуство се е развило в търсене на начин на преподаване, а не на неща, които да преподават. Всъщност непреводимата фравашка дума за учене означава нещо като „Начинът“.) Чистите тонове и кратки мелодии, които Данло изтръгваше от шакухачи, бяха прости, но трудни за разбиране за всичко, което имаше власт над него. Музиката беше едновременно натрапчива и успокоителна. По-късно, след много дълги вечери, прекарани във виране в звездите през прозрачния купол и в свирене, Данло заключи, че звукът на шакухачи го успокоява, тъкмо защото е натрапчив. Подобно на самотния вик на Ахира, той зовеше към дивотата в него и го изпълваше с радост, че е жив. Само в това възвисено състояние можеше да забрави ежедневните си очаквания и безпокойства и да слуша как свещената музика на живота пее в кръвта му. Песента на живота – той свиреше на шакухачи и нейните чисти тонове му напомняха за алтджиранга митджина, мечтаното време. Той често оставяше музиката да го отнесе там. Като ранена птица, търсеща убежище на планинска скала, Данло оставаше в мечтаното време, докато отново възвърна целостта си. Това бе опасно, защото как щеше да се върне в ежедневния свят на сняг, замръзнала киша и болка, ако придобиеше вкус към безкрайността? Винаги трябваше да има време просто за живеене. Някъде в края на звука на шакухачи, там, където той прииждаше като порой от течна светлина, трябваше да има равновесие и хармония – винаги трябваше да има хала. Да, беше опасно да свири на шакухачи и също толкова опасно да търси хала, но всъщност обичаше тази опасност.

Малцина стигаха до такова самопознание в толкова ранна възраст. Данло го използва и започна да се наслаждава не само на музиката, но и на смущаващите преживявания в този нов за него свят. Една от жените – тя имаше златна коса и Данло смяташе, че се казва Фейет – му показва как да използва прибори, наречени „клички за хранене“. Неговата непохватност и неумение с дървените клечки не го засрамваха. Пред погледите на любопитните студенти, които често идваха да го наблюдават, той оставяше клечките настрана, тъпчеше в устата си шепи нудълси и

когато свършеше, изтриваше мазните си ръце в лицето си. Мислеше си, че на цивилизованите хора нещо трябва да не им е наред, щом не искат да докосват храната си, сякаш се нуждаеха от разделяне от живота или нещата, които някога са били живи. И бяха невежи за най-основните познания. До неговата стая имаше помещение, което повече приличаше на килер. Всяка сутрин Данло влизаше вътре, клякаше и изхвърляше изпражненията си през дупка в пода, любопитно наглед устройство, наречено „мултрум“. В него също пикаеше и тъкмо тук бе нещото, което го дразнеше: дупката на мултрума почти се изравняваше със северната стена на килера – трудно можеше да застане с гръб към стената, без да падне в дупката. Но трябваше да стои в тази неудобна поза, за да пикае на юг. Нима цивилизованите строители на този килер не знаеха, че мъжът винаги трябва да пикае на юг? Очевидно не. А що се отнасяше за самите изпражнения, какво ставаше, щом паднеха в дупката? Как се връщаха в света? Дали в мултрума живееха торни бръмбари или други животни, които щяха да изядат изпражненията му? Не знаеше.

Въпреки стотици подобни неизвестности, Данло бързо натрупа мускули и плът. Скоро отново можеше спокойно да ходи и това го удивляваше, защото продължаваше да очаква пръстите на краката му да почернеят от загиване. Дадоха му да разбере, че не трябва да напуска стаята си, затова започна да се разхожда вътре и после, тъй като в много отношения все още бе момче, да тича назад-напред, за да изгаря огромните количества храна, които изяждаше. Някой му даде чифт кожени чехли и той откри, че след като набере скорост с малко тичане, може да се плъзне по полирания под почти като по влажен лед. По този начин се забавляваше – когато не свиреше на шакухачи, – докато самотата и любопитството му не станаха непоносими. Нямаше да е редно да пренебрегне желанията на по-възрастните от него и да напусне стаята, но още по-нередно беше, помисли си Данло, Стария отец и неговото семейство да оставят госта си сам.

Една нощ, след като другите си легнаха (или поне така предполагаше той), Данло излезе навън, за да проучи къщата. Наметна одеялото на раменете си и си обу чехлите, иначе бе гол. Разбира се, бяха взели мръсните му кожи, за да ги изгорят, и не му дадоха нови. Хрумна му, че другите навярно смятат, че срамът от голотата му ще е достатъчен, за да го задържи в стаята му. Фравашите не смятат, че жилищните пространства трябва да се затварят с врати, така че Данло без никакво затруднение излезе в тесния коридор. От единия му край се разнасяше къртящ ритмичен звук, сякаш някой напяваше, а от другия – тишина и мирис на

смачкани борови иглички. Той тръгна към тишината, тръгна към боровия аромат, който се усилваше с всяка следваща крачка. Шестоъгълни каменни блокове обточваха двете страни на коридора – бяха ледени на пипане и поглъщаха тихото шушнене от триенето на мъхнатите му чехли в пода. Студени огнени глобуси, разположени на всеки пет метра, хвърлеха пъстра светлина. Данло се дивеше на последователните сини и червени багри и можеше да се самоубие, като пъкнеше ръка в някой от глобусите, но те бяха високо над главата му и нямаше как да ги достигне, дори с края на шакухачи. Той следваше огнените глобуси в тишината и вървеше по коридора, който спираловидно завиваше към средата на къщата.

И неизбежно попадна в покоите за мислене на Стария отец. Стария отец седеше на фравашки килим в абсолютния център на стаята, но отначало Данло не го забеляза, защото беше прекалено зает да зяпа всичките необикновени неща. Никога не си бе представял толкова много предмети на едно място: до кръглата стена имаше дървени ракли, гошарпи, древни книги, хиюми от различни компютри, решетки сълки и витрини със скулптурното изкуство на петдесет различни раси; по лавиците бяха подредени сто и шест различни музикални инструмента, повечето от които извънземни. По пода нямаше голи места – килими покриваха стаята, като често се застъпваха и сложните тъкани мотиви се сблъскваха един с друг. Навсякъде имаше огромни глинени саксии с растения от други светове. Данло зяпаше това изобилие от предмети, толкова противоречащо на останалата част от къщата. (Или от малкото, което беше видял от нея.) Мнозина смятат, че фравашите би трябвало да живеят в същия аскетизъм, който изискват от учениците си, но всъщност не е така. Те са типични вещомани: събират неща не за статус или по принуда, а за да стимулират мисленето си.

– Данло – разнесе се мелодичен глас от глъбините на стаята. – Ни лируя ла, ни луря мансе ви алалой, Данло Дивия, син на Хайдар.

Данло рязко завъртя глава и изненадано погледна Стария отец. Стария отец като че ли изобщо не се изненадваше да го види. А дори да беше изненадан, фравашите се стремят винаги да поддържат заншин, състояние на спокойна умствена бдителност дори пред лицето на опасност или изненада.

– Шантих – рече Данло, автоматично отвърщайки на традиционния поздрав на народа си. Той поклати глава и се зачуди как мъжът-животно е научил този поздрав. – Шантих, господарю. Мир отвъд мира. Но си мислех, че не знаеш думите на човешкия език.

Стария отец даде знак на Данло да седне срещу него на килима. Момчето се намести с кръстосани крака и прокара пръсти през гъстата козина на килима. Мозайката от бели и черни птици – или животни, които приличаха на птици – го очарова.

– А хо, докато през последните десет дни ти се лекуваше, аз научих езика ти.

Самият Данло не беше успял да научи много от езика на цивилизованите хора; не бе в състояние да проумее как някой би могъл да разбере всичките чужди думи на друг и да ги подреди както трябва.

– Възможно ли е? – попита той.

– За човешко същество не е възможно, поне без впечатване. Но Отците на фравашите са много добри в ученето на езици и в боравенето със звуци. В архивите на лингвистите в Академията има записи на много архаични и мъртви езици.

Данло поглади стомаха си и премигна. Въпреки че говореше на човешкия език, единственият език, способен да постигне истинската човечност, изразена в Песента на живота, Стария отец използваше думите по странен, труден за разбиране начин. Изведнъж на Данло му се пригади, сякаш нищо на света никога повече нямаше да има смисъл.

– Какво искаш да кажеш с това „впечатване“? Какво е това „академия“? И къде са другите? Черният мъж, който ме държеше на брега? Жената със златната коса? Къде са ми дрехите? Копието ми? Във всички колиби в Вълшебния град ли има баня? Как става така, че по тръбата тече гореща вода и се излива в леген? Откъде идва? Как се загарява? И какво е „фраваша“? Ти човек ли си, или животно? И къде...

Стария отец тихо подсвирна, за да го прекъсне. Фравашите са най-търпеливи от всички създания, но обичат да разговарят за нещата едно по едно.

– Аххх, ти ще имаш много въпроси – каза той. – Както и аз. Хайде да задаваме най-важните един по един и да не се отклоняваме прекалено с по-незначителните въпроси, които ще възникнат. Човешките същества, отклоняващи се начини на мислене – о, не, това не е силата им. А сега, като начало, аз съм фраваша от клана на Верния игромислител от света Фравашинг, както го наричат човешките същества. Всъщност аз съм животно, както и ти. Разбира се, почти универсално явление за човешките езици е да отделят човека от останалото животинско царство.

Данло кимна, макар да не вярваше, че Стария отец наистина разбира единствения човешки език, който имаше значение. Човекът определено принадлежеше към животинското царство – същността на Песента

на живота беше свързаността на човека с всички неща от света. Но човекът бе онова, което не можеше да се ловува, и единствено той би могъл да разбере великото пътуване до другата страна на деня. Хората се молеха за душите на животните, които убиваха; животните не се молеха за хората.

– Ти си фраваша, така ли? От друг свят? От друга звезда? Тогава е истина, че светлините в небето горят с живот! Сред звездите живее живот, така ли?

– Така е, да. На много планети има живот – поправи го Стария отец. – Защо не беше сигурен в това?

Данло притисна кокалчетата на пръстите си в меката вълна на килима. Лицето му гореше от срам и изведнъж се почувства ужасно, че като че ли знае толкова малко, а всички останали толкова много.

– Откъде идваш, Данло?

С тих глас, който често пресекуваше от напрежението да си спомня болезнени неща, Данло разказа за пътуването си през леда. Не спомена за бавното зло и за смъртта на народа си, защото се страхуваше Стария отец да не разбере, че деваките са били докоснати от шайда.

Известно време Стария отец слушаше със затворени очи. После ги отвори и погледна нагоре през прозрачния купол. На Данло му се стори, че в съзнанието му има нещо странно. То сякаш литваше като ято китикеша, за да се раздели и пренареди без предупреждение, и да променя посоката си, като че ли го преследва снежен бухал.

– Аххх, това е забележителна история – накрая каза Стария отец.

– Съжалявам, че вдигнах копието си срещу теб, господарю. Можех да те убия и това щеше да е много лошо, защото изглеждаш разумен и съзнаващ като човек.

– Благодаря ти – отвърна Стария отец. – О хо, да притежавам съзнанието на човек – това наистина е рядък комплимент, благодаря ти!

– Моля – съвсем сериозно каза Данло. Още не беше усвоил изкуството да чува фравашкия сарказъм и наивно прие думите на Стария отец, без да търси скрития им смисъл. – Ти изглеждаш съзнаващ като човек – повтори той, – и все пак на брега не направи нищо, за да се защитиш. Нито изглеждаше уплашен.

– Наистина ли щеше да ме убиеш?

– Бях много гладен.

– О хо! – рече Стария отец, – има един стар-прастар закон: въпреки че ти би ме убил, аз не мога да те убия. Законът на ахимса¹. По-добре да умреш, отколкото да убиеш. Та така: никога не убивай, никога. Никога

не убивай и не наранявай другито, дори в мислите си.

– Но животните са създадени за ловуване. Когато си гладен, да убиеш е добро – даже животните го знаят.

– Наистина ли?

Данло уверено кимна.

– Ако нямаше убиване, светът щеше да е прекалено препълнен с животни и скоро нямаше да остане нито едно, защото всички щяха да умрат от глад.

Стария отец затвори очи и бързо ги отвори. После погледна към една от лавиците с музикални инструменти в отсрещния край на стаята. Докато сякаш разглеждаше колекцията си от дървени флейти, подобни на шакухачито на Данло, той каза:

– Данло Дивия – ако наистина си живял сред алалоите, името ти е избрано правилно.

– Роден съм в племето на деваките.

– Чувал съм за тях. Те са алалои като другите племена още по на запад, нали?

– Защо да те лъжа?

Стария отец го погледна и се усмихна.

– Знайно е, че когато пристигнали на този свят, предците на алалоите се каркирали, каркирали плътта си. Да, каркирали всяка част от тялото си във формата на много древни, първобитни човешки същества, наречени неандерталци.

– Неандерталци ли?

– Алалоите имат космати тела като неандерталци, мускули и кости, дебели като дървета ю, лица като гранитни планини, а хо! Ще ми простиш, ако отбележа, че не приличаш много на неандерталец.

Данло се зачуди на начина, по който Стария отец използваше думата „каркиран“. Данло разбираше „каркирането“ като коренно преобразуване на личността или истинската същност, но как бе възможно някой да промени формата на тялото си? И деваките не бяха ли от този свят? Не се ли бяха появили от Великата утроба на Времето на първата сутрин от съществуването на света? Не можеше да отрече обаче, че деваките изглеждаха така, както казваше Стария отец.

– Баща ми и майка ми – отвърна Данло – били от Вълшебния град. Дошли на Куейткел, където съм се родил аз. Те умрели и Хайдар и Чандра ме осиновили.

1. Хиндунсткийт принцип за ненасилие. – Б.пр.

Стария отец се усмихна и любезно кимна. За фравашите усмихването е лесно като дишането, макар че с огромна трудност са усвоили несръчния обичай на кимането с глава.

– Колко си годишен, Данло?

Той понечи да отвърна на Стария отец, че е на тринайсет, но после се сети, че четиринайсетият му рожден ден трябва да е преминал в края на дълбоката зима, някъде сред леда.

– Живял съм четиринайсет години.

– Четиринайсетгодишните девакски момчета напускат ли родители те си?

Лицето на Данло отново пламна от срам. Не искаше да обяснява, че родителите му са умрели. Той отдръпна одеялото, което скриваше слабините му, и посочи члена си.

– Обрязаха ме, нали така? Можеш да видиш, че съм мъж. Мъжът може да пътува докъдето трябва.

– А ха, мъж! – повтори Стария отец. – Как е да си мъж на толкова ранна възраст?

– Само мъжът може да разбере – закачливо отвърна Данло. И после, след миг на размисъл, прибави: – Трудно е – много трудно.

Той се усмихна на Стария отец и получи безмълвен, разбиращ отговор. Стария отец имаше най-милата усмивка, която Данло можеше да си представи. Да седи заедно с него му носеше спокойствие, почти също толкова пълно, колкото да седи пред мъждукащата каменна лампа в студена нощ. И все пак в Стария отец имаше нещо, което не можеше точно да определи, нещо, което изобщо не беше успокояващо. От време на време вниманието му към Данло се съсредоточаваше почти със силата на адски измамното зимно слънце. После се разсейваше или по-скоро възприемаше момчето само като един от многобройните предмети в стаята и интелектът му изглеждаше студен като ледник.

– О хо, Диви Данло, трябва да ти кажа нещо. – Стария отец преплете дългите си пръсти и отпусна брадичка върху ръцете си. – Повечето хора ще се усъмнят в твоя разказ. Може би трябва да внимаваш какво говориш.

– Защо? Защо да внимавам? Мислиш, че съм излъгал? Не, не съм. Истината си е истина. Да не съм сатинка, че да лъжа другите просто за удоволствие? Не, не съм лъжец и сега е моментът да ти благодаря за гостоприемството и да продължа пътуването си.

Той се опита да се изправи, но Стария отец постави длан на рамото му и рече:

– Поседи още малко. Хо, хо! Аз мога да чуя истината в думите ти, но други не притежават тази способност. И разбира се, да чуваш истината не е същото като да я знаеш.

– Какво искаш да кажеш?

Стария отец бавно подсвирна, после отвърна:

– Ще ти е трудно да го разбереш. Но ето: възможно е човешкото същество да изхвърли истинските спомени и да придобие нови. Лъжливи.

– Но споменът си е спомен – как е възможно да изхвърлиш спомена?

– Има как, Данло.

– И как могат да се придобият спомени? Кой би искал да си спомня нещо недействително?

– О хо, има много хора, които копнеят за лъжливи спомени, за нова действителност, разбираш ли? Те търсят възбудата от новото. Искат да каркират ума също както каркират тялото. Някои хора извайват телата си, за да приличат на извънземни или според модата. Някои биха искали да са извънземни, да познаят съвсем различни изживявания. Повечето хора ще решат, че ти, Диви Данло, просто трябва да си си внушил ала-лойската действителност.

– Но защо?

– За да си такъв, какъвто искаш: не е ли такава същността на човешкото?

– Не зная – искрено призна Данло.

Стария отец се усмихна и любезно сведе глава от уважение към сериозността на усилието, с което Данло приемаше думите си. После болезнено и с безкрайна предпазливост стана да направи чай.

– Аххх! – изсумтя той. – Оххх! – Хълбоците му пропукаха от артритата. Би могъл да иде при който и да е резач в Квартала на далечниците и да си поръча нови хълбоци, но презираше всички телесни подмладявания. Стария отец пресече стаята, отвори един от дървените шкафове и от лъскав, син чайник наля чай в две чаши. Данло не видя огън или светлина на каменна лампа и не можеше да се досети как е подгрят чаят. Стария отец се върна и му подаде една от чашите. – Помислих си, че може би ще ти е приятно да пийнеш ментов чай. Трябва да ти е студено в тази стая.

И наистина, Данло едва не трепереше. Останалата част от къщата – поне неговата стая и коридорът – се затопляше с горещ въздух, който тайнствено излизаше от отвори в пода, но в покоите за мислене на Стария отец беше почти също толкова студено, колкото и в снежна колиба.

Данло седна със свити към гърдите си колене и плътно придърпа одеялото около себе си. После отпи от чая. Бе прекрасен, едновременно студен и горещ, лют и сладък. Той седеше и отпиваше от чая, като си мислеше за всичко, което му беше казал Стария отец. От коридора се разнасяха далечни гласове, които отекваха по виещата се спирала от камък. Стария отец му обясни, че учениците пеят в стаите си и повтарят нощните си мантри, словесните лекове, които щяха да успокоят умовете им. Данло отпиваше от чая, слушаше музиката на словесните лекове и след известно време започна да изравя от ноздрите си парченца от онова, което алалоите наричат „лед от носа“. Според единствените обичаи, които познаваше, той сърбаше чая си и ядеше съдържанието на носа си. Алалоите не обичат да хвърлят храна и изяждат почти всичко, което може да мели коремът им.

Стария отец усмихнато го наблюдаваше и рече:

– Трябва да научиш нещо за мъжете и жените в Града, ако вече не го знаеш, а хо, а ха!

– Да?

– Всяка общност – дори извънземните – определя кое поведение е позволено и кое не. Разбираш ли?

Данло достатъчно добре знаеше какво подобава да прави мъжът – или поне така си мислеше. Беше ли възможно, запита се той, Песента на живота да разказва за друго поведение на алалойските мъже, когато не са край жените и децата? Поведение, за което той да не знае? А може би мъжете от Града имаха своя собствена Песен? Очевидно не различаваха доброто от злото, как иначе щяха да му дадат храна, без да му кажат имената на изядените животни?

– Струва ми се, че разбирам – отвърна той, смачка между пръстите си малко лед от носа и хвърли зелената топчица в устата си.

Стария отец замълча за миг, после с ъгълчето на устата засвири особено, ниско тирале. Едното му око бе затворено, другото отворено, огромно златно слънце, което блестеше към Данло. Музиката беше странна, предизвикателна и непреодолима. Той продължи да свири с ъгълчето на устата си, докато забележително подвижните му устни започнаха да изговарят думи от другата страна.

– Трябва да разбереш – накрая каза Стария отец, – че сред Цивилизованите светове като цяло съществува йерархия на отвращение към отворите. Така е, да. – Той продължаваше да свири, като си акомпанираше и подчертаваше думите си с извънземна мелодия. – Пред погледа на други или дори сам, не е толкова отвратително да сложиш пръст в

устата си, отколкото в ухото си. Ха, ха, но е по-приемливо да човъркаш носа си, отколкото пикочния канал или ануса си. Ноктите, отрязаните коси, мазолите и прочее никога не се ядат.

– Цивилизованите хора не ядат лед от носа, така ли? – попита Данло. Изведнъж осъзна, че градските хора трябва да са безумни като стадо мамути, натъпкали се с ферментирани снежни ябълки. Безумно беше да си внушаваш лъжливи спомени, ако това наистина бе възможно. И да ядеш животни, без да кажеш молитва за душите им – безумие. Безумните хора не познаваха хала; те навярно дори не знаеха за съществуването ѝ. Той кимна, сякаш всички абсурди, които беше видял през последните няколко дни, имаха някакъв смисъл.

– Ами женската йони? – попита Данло и отпи от чая си. – Какво равнище заема този отвор в йерархията на отвращението?

Стария отец отвори окото си и затвори другото, усмихна се и отвърна:

– Аххх, това е по-трудно. Сред някои групи хора йони никога не може да се докосва с пръсти, дори насаме от самата жена. Особено насаме. Други култури упражняват изкуството на оргията и изискват публично докосване от мнозина. Дори позволяват върху йони да се отваря друг отвор като например устата.

Данло направи кисела гримаса. Още от единайсетгодишна възраст той се бе наслаждавал на любовната игра с момичетата и младите жени от племето си. Някои практики не бяха разпространени дори сред разпътните деваки. Някои мъже обичаха да ближат женските процеци. Те бяха презирани и ги наричаха „рибоядци“, макар че на никого не би му хрумнало да им каже какво трябва и какво не трябва да ядат. Разбира се, никой не би близал жена, докато кърви или след като е родила, нито пък биха я докосвали в такива моменти. Всъщност мъжът изобщо не можеше да гледа жена в очите, когато тя отделяше кръв или каквато и да е тъкан – възможно ли бе хората от Цивилизованите светове да са безумни и да не знаят това?

– Добре ли си, Данло? – попита Стария отец. – Изглеждаш болен.

Данло не беше болен, но не бе и съвсем добре. Внезапно се уплаши, че Фейет и другите жени в дома на Стария отец не знаят, че трябва да извърщат очи по време на периодичното си кървене. Ами ако погледите им докоснеха неговия и кръвта от мензиса им оцветеше зрението му със силата на женските тайнства? И после още по-отчайваща мисъл: как нормалният човек изобщо би могъл да се надява да живее в такъв безумен свят?

– Ти, изглежда, разбираш тези... хора – каза Данло на Стария отец, поглади корема си и погледна корема на Стария отец или по-скоро погледна под него към косматия му двоен член. И неочаквано попита: – Фравашките жени с две йони ли са? Фравашите също ли имат йерархия на отвращение към отворите?

– Не – отвърна Стария отец, довърши чая си и остави чашата на килима. – Отговорът и на двата ти въпроса е „не“.

– Защо тогава ти имаш два члена?

– А ха, толкова нетърпелив! Разбираш ли, горният член... – той протегна ръка между краката си, повдигна члена си в шепа и дръпна кракожието назад, за да разкрие влажната, червена главичка – ...се използва само за секс. Долният е за пикаене.

– Аха.

Стария отец продължи да свири и каза:

– Няма йерархия на отвращението. Но, о хо, по-младите фравашки, поне някои от тях се отвращават, че човешките мъже използват една и съща тръба и за пикаене, и за секс, както всички се отвращават, че суктарите използват един и същ край на тръбата и за ядене, и за отделяне.

Данло погледна члена на Стария отец и се зачуди как можеше да твърди, че е мъж – или по-точно старейшина на племето си, – щом членът му не беше обрязан? Дълго слуша красивата, смущаваща мелодия на Стария отец преди да го попита за това.

– Аххх, различни народи – отвърна Стария отец, спря да свири и изцяло отвори и двете си очи. – Различни мозъци, различни самоопределения, различен живот! Мъжът е мъж е мъж – фравашки: така е, да, разбираш ли го, Данло, мислиш си, че знаеш така, както огледалото отразява всичко, нали така мислиш? Огледалото: то те обвързва в глейвиране.

– Не разбирам.

– Още ли не си се запитал защо цивилизованият живот е толкова различен от живота на твоите алаои?

В този момент Данло си задаваше точно този въпрос. Той затаи дъх за миг, защото се страхуваше, че това безкрайно странно извънземно животно може да бръкне в ума му и една по една да изтегли мислите му. Накрая събра смелост и погледна Стария отец право в слънчевите очи.

– Можеш ли да влезеш в главата ми така, както човек влиза в пещера? Можеш ли да виждаш мислите ми?

– Аххх, разбира се, че не. Но мога да виждам сенките на мислите ти.

– Сенките на мислите ми ли?

Стария отец взе чашата си от килима и я вдигна срещу светлината на глобуса.

– Както истинските предмети хвърлят сенки, по които може да се определи формата им, така е и с мислите. Така е, да: сенките на мислите. Сенките на твоите мисли са ясни като сянката на тази чаша. Мислиш си, че народът на Града – и фравашите! – трябва да е безумен.

– Ти наистина виждаш мислите ми!

– А ти глейвираш! – усмихна се Стария отец. – Глейвираш, а човешките същества са майстори на глейвирането. Глейвиране: да си измамно мил към самия себе си, безсмислено да ласкаеш светогледа си. О, Данло, ти приемаш, че възгледите ти за света са истински единствено на основата на собствената си реакция. Каква реакция, какъв опит, какво необичайно изкуство на живеене? Погледни разрезите по члена си. Дърветата и скалите в гората са живи – казваш ти. Целият живот е свещен! Майка ти ти е казвала много думи, нали? Откъде знаеш онова, което знаеш? Откъде го е знаела майка ти и нейната майка преди нея? Алалоите имат двеста думи за лед, научих аз. Какво щеше да виждаш, ако имаше само една дума? Какво можеш да видиш? Народът на Никогея: той има много думи за онова, което ти познаваш само като „мисъл“. Би ли искал да научиш тези думи? Разбираш ли! Когато гледаш към ледено поле, ти си слагаш очилата, за да не те ослепи. И така, когато гледаш към света, ти си слагаш очилата на обичая, навика и племенните мъдрости, за да не те подлуди истината. Аххх, истината – кой не би искал да види света точно такъв, какъвто е? Но вместо това ти го виждаш отразен в собствения си образ; виждаш себе си отразен в образа на света. Винаги. Огледалото – то е винаги там. Глейвиране, глейвиране, глейвиране. Ето какво прави глейвирането: то задържа умовете ни на определено място, в традиционно познание или начин на мислене, в ограничена представа за самите нас. И така ни обвързва със самите нас. А щом сме себеобвързани, как изобщо можем да виждаме истините отвъд? Как изобщо можем да виждаме истински?

– Песента на живота разказва за виждането – рече Данло. – На втората сутрин от началото на света, когато Ахира отворил очи и видял свещената планина, наречена Куейткел, дълбоките води на океана, непуроменливи и вечни, и истината за света.

– А ха – каза Стария отец. – Дарих ти любимата си флейта и сега ще ти дам още един дар, една обикновена дума: „епистан“. Това е зависимостта или потребността да знаеш нещо като абсолютно вярно.

– Но истината си е истина, нали така?

– Трябва да ти даря още една дума, от устните ми в твоя ум: „епистнор“.

– И какво е „епистнор“?

– Епистнор е невъзможността да знаеш абсолютната истина.

– Ако това е вярно – с усмивка отвърна Данло, – как да разбираме кои действия са подобавачи и кои не?

– Ах, много добре построен въпрос! – Стария отец седеше и подсвирваше омайваща мелодия. Известно време очите му бяха притворени.

– И какъв е отговорът на въпроса? – попита Данло.

– О хо, иска ми се да знаех. Тъжно ми е да го кажа, но ние фравашите сме много по-добри в задаването на въпроси, отколкото в отговорите им. Обаче. Обаче възможно ли е истината за едно да е безумие да друг?

Данло се замисли за това, докато слушаше свиренето на Стария отец. Нещо в музиката го разстройваше и докосваше отвътре, почти сякаш звуковите вълни удряха направо сърцето му и го караха да бие по-бързо. Той разтри гърлото си, преглътна и рече:

– На брега, когато вдигнах копието да те убия, мъжът с черната кожа ме погледна така, сякаш съм безумен.

– О, това е било нелюбезно от негова страна. Но Луистър – той се казва така – Луистър е благороден мъж, най-благородният от мъжете. Отдал се е на ахимса и не може да понася насилието.

– Той ме нарича Данло Дивия.

– Е, струва ми се, че ти си много див.

– Защото ловувам животни за храна ли? Как си мисли Луистър, че ще оцелее извън Вълшебния град, ако не ловува?

– А ти как си мислиш, че ще оцелееш в Града, ако не се научиш на цивилизован живот?

– Но ако се науча на живота на безумни мъже... тогава няма ли и аз да обезумея?

– Човешките същества в Никогея имат своя собствена истина, Данло, както сам ще видиш. И чуеш.

После музиката на Стария отец се усили и Данло можеше да я почувства в корема си. Това беше музика на поразителни нови хармонии, музика, изпълнена с копнеж и неувереност. Фравашките Отци майсторски използват музиката, за да манипулират емоциите на тялото и ума. Преди десет милиона години, живеещи на уплашени, разпокъсани групи, прафравашите усъвършенствали използването на звука като защитно оръжие срещу хищниците. Тези примитивни звуци се бяха развили в

могъща музика. Фронталните лобове на мозъка на всеки фравашки Отец изцяло са заети със създаването и тълкуването на звука, особено звуците на думите и музиката. Те използват музиката като средство, за да унижават съперниците си, да успокояват болни бебета или да ухаждат неомъжените женски от клановете си. Всъщност фравашите са започнали да възприемат действителността от музикална гледна точка или по-скоро да „чуват“ музиката, отекваща във всички неща. За тях всеки ум има определен ритъм и тоналност, теми, които се изграждат, украсяват и повтарят, като мелодията на соната; във всеки ум има и по-дълбоки хармонии и дисонанси и те с радост пеят на душите на всеки, който ги слуша. Данло естествено си нямаше и представа от това развитие. Някаква част от него обаче – дълбоката, слушаща част – знаеше, че музиката на Стария отец вътрешно го побелява. Внезапно му се пригади и той притисна ръце към пъпа си. Гаденето си проби път до ума му и Данло се разтревожи, че това кратко, тясно разбиране на Вълшебния град някак си е изопачено или измамно. Той започна да разтрива корема си с юмрук и каза:

– Откакто се събудих в леглото си се чудя... за много неща. Но най-много се чудя защо никой не се моли за душите на убитите животни.

– Никой не се моли, така е.

– Защото не знаят, че трябва!

– Да се молиш за животните е твоята истина, Данло.

– Нима намекваш, че истината на Молитвата за Мъртвите не е абсолютно вярна?

– Аха, истината – ти си почти готов за нея – отвърна Стария отец и пак почна да пее. – Различни народи, различни истини.

– Но каква истина би могъл да притежава един безумен народ... че да не знае имената на животните или да не се моли за тях по време на пътуването им към другата страна на деня?

Въпреки че гласът на Данло трепереше и че трябваше да преглътне обратно горещите си стомашни сокове, за да не повърне, въпреки че част от вътрешния му свят се разпаднаше като малку под тежък ботуш, той бе готов да научи нещо фантастично, някаква ужасна нова истина или начин на мислене. Каква можеше да е тази нова истина обаче, беше невъзможно да си представи.

– Данло – каза Стария отец, – месото, което си ял в моя дом, не е месо от животни.

– Какво!

– В хранителни вани се отглеждат клетки, които са програмирани

да растат, да се размножават, да...

– Какво!

– Аххх, трудно е да се обясни.

Сега и двете очи на Стария отец бяха отворени, два златни пожара, пламтящи със задоволство и радост. Наслаждаваше се да причинява на Данло психическа болка. Той беше фраваша, а фравашите не без основание са известни като „светите садисти“. Истина от болка – това е разпространена фравашка поговорка. Стария отец не обичаше нищо повече от това да причинява ангслан, свещената болка, болката, която идва от висше разбиране.

– Месото на Цивилизованите светове е култивирано почти като кристали и се отглежда пласт след пласт във вани със солена вода.

– Не разбирам.

– Представи си: самостоятелни плаващи тъкани, огромни розови парчета месо, които растат ли растат. Всъщност месото повече прилича на растение, отколкото на животно. Така е, да: няма костите, нервите и връзките с мозъка на живото животно. Просто месо. Не се налага да умират животни, за да осигурят това месо.

От мисълта, че е ял месо, което всъщност не е месо, на Данло му се пригади. Той разтри схванатия си врат, закашля се и преглътна, за да не повърне. Как можеше да се моли за душите на мъртвите животни, когато за да осигурят това месо, не бяха умрели никакви животни? Дали това месо изобщо притежаваше истинска душа, истински живот? Данло притисна стомаха си и простена. Навярно мисленето му наистина беше ограничено от старите му представи, навярно, както би казал Стария отец, той глейвираше и бе прекалено обвързан от познатите си начини на мислене, за да вижда ясно нещата. Но ако беше така, как изобщо би могъл да знае каквото и да е? Като пътник, загубен в спускащата се белота на моратет, Данло потърси някой познат обичай, някой спомен или познание, което да насочи мисленето му. Спомни си, че след раждане жените от неговото племе сваряват и изяждат кървавата плацента. (Всъщност той не би трябвало да знае това, защото то се отнасяше към тайното знание на жените. Но веднъж, когато бе на девет години, се беше промъкнал дълбоко в пещерата, където на мъжете бе забранено да ходят, и със страхопочитание беше наблюдавал как ражда племенната му майка Саня.) Когато се изяждаше това парче месо, не се казваха никакви молитви. Никой не би могъл да си помисли, че плацентата има душа, за която да се молят. Данло се опита да мисли за цивилизованото месо като за плацента, но не успя. „Месото на Града никога не е било

част от живо животно!“ Как можеше да се откаже от ловуването, за да яде такова месо? Животните щяха да бъдат обезчестени, ако престанеше да ги ловува и да споделя живота им. На хората, които отглеждаха месо по същия начин, по който слънцето караше горските ягоди, снежните ябълки или други растения да узряват, трябва да им имаше нещо. Нещо ужасно. Определено трябваше да е шайда да яде месо, което никога не е било живо.

– О, Данло, запомни, че мнозина мъже и жени от Града живеят по закона на ахимса: никога не убивай и не наранявай животно, никога, никога. По-добре да умреш, отколкото да убиеш.

Изведнъж ментовият чай, хилядите непознати предмети в покоите за мислене, уханието на бор от тялото на Стария отец и безпощадната му музика – всички странни усещания и мисли станаха прекалено много за Данло. Той падна на четири крака и избълва върху килима съдържанието на корема си.

– О! – изпъшка Данло. – О, не!

Огледа се за парче стара кожа или друго нещо, с което да почисти кашата. Според всичко, на което го бяха учили, трябваше да се засрами, че е изхабил добра храна, но когато си помисли какво е ял, Данло се задъха, преви се и отново повърна.

– Аха, хо, трябва да ти благодаря, че украси този килим със същността на болката си. И майка ми би ти благодарила тя го изтъка от космите на тялото си.

Данло погледна красиво изтъканите черни и бели птици на килима, сега плуващи в избълваното от него. Птиците не са създадени да плуват, помисли си той, и се изпълни с отчаяното желание да заличи следите от случилото се.

– Не се безпокой – внимателно каза Стария отец. – Както ти обясних, фравашите не изпитват отвращение към телесните отвори, нито пък към онова, което понякога излиза от тях. Ще оставим това да изсъхне, за да ни напомня.

Ново безумие, помисли си Данло, и внезапно усети, че умира да избяга от това безумие, да избяга към родния си Куейткел, където приемната му майка щеше да му направи горещ кръвен чай и да му попее, докато пощи въшките от косата му. Искаше му се това пътуване към безумието да е свършило, искаше му се светът отново да е спокоен и нормален. Знаеше, че би трябвало незабавно да избяга от стаята, но нещо го задържаше коленичил на килима, загледан в красивото лице на Стария отец.

– Сега се започва – каза на Данло той и се усмихна. Беше най-святият от светите садисти, но всъщност бе и още нещо. – Кой ще покаже на човек точно какъв е? О хо, глейвирането, глейвирането – опитай се да съзреш самия себе си, без да глейвираш.

Данло докосна бялото перо, завързано в разрошената му черно-червена коса. В тъмносините му очи блестеше любопитство и ужасна воля, въпреки настъпващата лудост. Усещаше, че се загубва в несигурност, в онази безмълвна морарет на душата, от която винаги се беше извършвал със страх и отчаяние. Осени го внезапно вледеняващо разбиране: възможно бе всичко, което знаеше, да е измамно или още по-лошо, условно и остаряло. Или още по-лошо – недействително. Всичките му познания за животните и света – недействителни. В този безумен Град на светлината спокойно можеше да няма как да различи реалното от нереалното. Поне за момче, невежо и диво като него. Той обаче все още вярваше, че трябва да има начин да види истината на действителността, колкото и силно да бушуваше, бяла, дива и хаотична като най-ужасната виелица. Някъде трябваше да има висша истина над истините, на които го бе научил приемният му баща, определено над онова, което биха могли да знаят Стария отец и цивилизованият народ на Града. Навярно дори над Песента на живота. Къде щеше да намери тази истина, не можеше да каже. Знаеше само, че някой ден трябва да открие истината за света, за всички светове във вселената и да я види такава, каквато наистина е. Щеше да живее заради истината – обеща си го. И когато накрая истината станеше негова, най-после щеше да познае хала и да живее в мир с всички неща.

Сама по себе си, тази неочаквано разкрита насока на пътуването на живота му беше част от висшата истина, за която мислеше като за съдба, и нетърсената свързаност на цел и възможност го изпълни с удоволствие. Във вътрешността му хаосът се бе втъкал в самата спирала на живота, но и се раждаше нова наслада от възможностите на този живот. Вече не се страхуваше от лудостта. От облекчение (и като реакция на всички абсурди, случили се тази вечер) той започна да се смее. Ъгълчетата на очите му се набръчкаха и въпреки че се мъчеше и покриваше устата си с ръка, той не можеше да спре.

Стария отец се вгледа в очите му, докосна го по челото и рече:

– Само луд или светец може да се смее в лицето на този вид унищожение на личността.

– Но... – с мъка отвърна Данло между пристъпите на смях, – ти каза, че трябва да погледна към себе си... без да глейвирам, нали така?

– А хо, но не мислех, че ще се справиш така добре. Защо не се

страхуваш от себе си като другите хора? Така обвързан със самия себе си?

– Не зная.

– Знаеш ли, че да се смееш на самия себе си е ключът към бягството от глейвирането?

Данло се усмихна на Стария отец и реши да му разкрие историята на раждането си, която Чандра често бе повтаряла. Макар Соли Трипръстия да беше признал, че Чандра не му е истинска майка, на Данло му се искаше да вярва в тази история, защото тя като че ли обясняваше много за самия него. От друга страна, Чандра навярно бе присъствала на раждането му и беше променила историята съвсем малко.

– Казват, че съм се родил със смях – започна Данло. – Още с първия си дъх, вместо да плача, аз съм се засмял на студа и светлината. Тогава не съм бил аз, а просто бебе, но естественото състояние, смехът... ако смехът е звукът на първото ми аз, когато се смее, аз се връщам там и всичко става възможно, нали така?

Затворил едното си око, Стария отец болезнено кимна. И после попита:

– Защо дойде в Никогея?

– Дойдох, за да стана пилот – просто отвърна Данло. – Да си направя кораб и да плавам в замръзналото море, там, където сияят звездите. Да откроя хала. Единствено по средата на Великия кръг ще съм в състояние да видя... истината за света.

Близко до Стария отец, върху ниска черна лакирана маса имаше купа със семена шрада, кафеникавочервени и големи, колкото кокалче на човешки пръст. Стария отец протегна ръка, взе купата в скута си, загреба пълна шепа семена и започна да ги яде едно по едно.

– О – каза Стария отец, като дъвчеше с големите си челюсти. – Искаш да направиш още едно пътуване. При това толкова опасно – мога ли да, ти разкажа притчата за пътуването на Недоволния отец? Мисля, че ще ти е забавно. Удобно ли ти е? Искаш ли да седнеш върху възглавница?

– Не, благодаря – отвърна Данло.

– Е, тогава, ах... отдавна, много отдавна, на острова в най-големия океан на Фравашинг дошло време Недоволния отец да напусне родното си място. Всички Недоволни отци, разбира се, трябва да напуснат родния си клан и да потърсят гостоприемство в друг, на друг остров – иначе клановете ще станат затворени и фравашките отци няма да могат да се учат на мъдростта на далечните места. В подготовка за пътуването си

Недоволния отец започнал да събира всички семена шрада на острова. Първия най-малък отец го видял и го отвел настрана. „Защо събираш толкова много семена? – попитал го той. – Не знаеш ли, че фравашите ще изобретят кораби едва след пет милиона години? Не знаеш ли, че ще трябва да плуваш до острова на новия си живот? Как можеш да плуваш с пет хиляди килограма семена?“ А Недоволния отец отвърнал: „Тези семена шрада са единствената храна, която познавам, и когато стигна на новия остров, ще ми трябва всяко едно от тях.“ При тези думи Първия най-малък отец подсвирнал и казал: „Не смяташ ли, че на новия си остров ще откриеш храна?“ А Недоволния отец възразил: „Но семената шрада растат само на този остров и без тях ще умра от глад.“ На което Първия най-малък отец се засмял и рекъл: „Ами ако се окаже, че това е притча и твоите семена шрада изобщо не са семена, а твоите най-дълбоки разбирания?“ Недоволния отец му казал: „Не разбирам“ и отплувал в океана с всичките си семена. И потънал и никога не успял да види новия си остров.

Завършил разказа си, Стария отец самодоволно загреба в купата и напъха в устата си семе шрада. И после още едно, и още едно. Дъвчеше и ядеше семената бавно, но почти без да спира. Те издаваха горчив мирис, който Данло намираше за отблъскващ. Стария отец му каза, че за човешките същества е опасно да ядат семената, поради което не му ги предлага. Каза му и други неща. Хитро, като грижливо подбирал думите, той започна да въвежда Данло в трудната фравашка философия. Това беше целта му като фравашки Стар отец – да търси нови ученици и да ги избавя от смазващата, задушаваша тежест на разбиранията им. През по-голямата част от вечерта Стария отец слуша Данло, вслушваше се за ритмите, подчертаните срички, нюансите и ключовите думи, които щяха да издадат основните предразсъдъци на ума му. Разбира се, както отдавна бяха открили фравашите, всеки човек придобива уникален репертоар от навици, обичаи, представи и вярвания. Тези концептуални затвори ограничават и задържат ума, както бързо замръзващият лед улавя пеперуда. Стария отец имаше дарбата и призванието да открива специфичните думи ключове, които можеха да отключат умствените затвори на учениците. „Онова, което е съградено с думи, с думи може да се разгради“ – казваше стара фравашка поговорка, почти също толкова стара, колкото сложния им и могъщ език, който наистина беше много стар.

– Вярванията са клепачите на ума – каза Стария отец. – Начинът, по който държим нещата в умовете си, е безкрайно по-важен от онова,

което държим там.

– Тогава как трябва да държа истините на Песента на живота?

– Ти сам трябва да решиш.

– Искаш да кажеш, че Ейейе, Гаури и Нунки, всички животни от мечтаното време – че са само символи на съзнание, така ли? На начина, по който съзнанието се съдържа във всички неща?

– Така е, да: възможно е да виждаш животните като архетипи или символи.

– Но Ахира е моето второ аз. Наистина. Когато затворя очи, аз мога да го чуя да ме зове.

Данло каза това с усмивка. Макар сега самият той да се съмняваше във всичко, което някога беше научил, в мъдростта на предците си, все пак виждаше много истини. Тъй като не бе съвсем готов със съвсем гол ум да се сблъска с универсалния хаос (и тъй като имаше прекалено силна воля, за да замени лесно алалойската тотемна система с извънземната философия на Стария отец), Данло реши да не се отказва от нито една частица от своята мъдрост без основание и размисъл. По някакъв начин, по-дълбок от обикновения символ, Ахира продължаваше да е негово второ аз. Когато се заслушаше, Ахира продължаваше да го зове, зовеше го на пътуване към звездите, където най-последно можеше да намери хала.

– Толкова много странни думи и странни идеи – каза той. – Толкова е странно всичко, което се случва тази вечер.

– Аха.

– Но трябва да ти благодаря, че ми дари тези странности.

– Моля.

– Трябва да ти благодаря и че ме взе в своя дом и ме храни, макар че, разбира се, не мога да ти благодаря за това, че ме храни с шайда месо.

– О хо! Моля – алаоите са много любезни.

Данло отметна гъстата си коса от очите си и попита:

– Знаеш ли как мога да стана пилот и да плавам от звезда на звезда?

Стария отец взе празната си чаша и я хвана между косматите си ръце.

– За да станеш пилот, ще трябва да постъпиш в Ордена. Така е, да: Никогея, този наш Нереален град съществува единствено, за да образува елит от човешки същества, да ги посвещава в Ордена.

– Има ли... преход в този Орден?

– Преход, точно така. От много, много светове идват момчета и момичета, които искат да станат пилоти. И сетици, програмисти, холисти и

провидци – не можеш да си представиш разнообразието от мъдрост, което съществува. Но е трудно да влезеш в Ордена, Данло. Може би е по-лесно да напълниш празна чаша с чай само като си го пожелаеш.

Фравашите не обичат да казват, че нещо не е възможно, затова той се усмихна на Данло и тъжно засвири.

– Трябва да продължи пътуването си – каза Данло.

– Човек може да направи много пътувания. Всички пътища водят към едно и също място, така казват Старите отци. Ако искаш, можеш да останеш тук и да се учиш заедно с другите.

В покоите за мислене не се чуваше нищо друго освен хрускането на семената. Докато разговаряха, пеенето от другите стаи в къщата беше стихнало.

– Благодаря ти – отвърна Данло и докосна бялото перо в косата си. – Карееска, безмерна милост, ти си толкова мил, но аз трябва да продължа пътуването си. Можеше ли да ми помогнеш по някакъв начин?

Стария отец продължи да свири още известно време, после отвърна:

– В друга епоха може би бих те поканил в Ордена. Но сега фравашите нямат официална връзка – никаква! – с господарите и майсторите, които решават кои ще станат пилоти и кои не. И все пак, имам приятели в Ордена. Имам приятели и има най-нищожна възможност.

– Да?

– Всяка година, в края на лъжезимата, се провежда своего рода състезание. Изпитание! Петдесет хиляди далечници, дошли в Никогея с надеждата да влязат в Ордена. Само шейсет от тях се избират за посвещаване. Най-нищожната възможност, Данло, съвсем мъничка възможност.

– Но ти ще ми помогнеш с изпитанието, нали?

– Ще ти помогна, само... – Сега очите на Стария отец бяха две огледала, отразяващи смелостта на Данло в лицето на сляпата съдба, неговата енергия и оптимизъм, рядката му дарба за живот. Но фравашите никога не се задоволяват само да отразяват всичко онова, което е най-свято в други. Вътре винаги трябва да има място за ангслан, свещената болка. – Ще ти помогна, само че трябва завинаги да запомниш едно нещо.

Данло бавно разтри очи и попита:

– Какво?

– Не е достатъчно да търсиш истината, колкото и благородно да е това пътуване. Истината никога не е достатъчна, никога, никога! Ако

станеш пилот, ако пътуваш към центъра на вселената и гледаш към звездите и тайните истини, ако по някакво чудо видиш вселената такава, каквата е, това не е достатъчно. Трябва да успееш да кажеш „да“ на онава, което видиш. На всички истини. Независимо от страха или болката, да кажеш „да“. Що за човек би могъл да каже „да“ в лицето на истината? Така е, да: аз ще те науча на асаря. Той е оптимистът, който може да гледа злото, болестта и страданието, всички най-ужасни възплъщения на Вечното Не и да не полудее. Той е великодушният, който може да потвърди истината на вселената, О, но с какво изкуство, с каква яснота на зрение? О, Данло, кой има волята да стане асаря?

И Стария отец започна да пее жива, възторжена песен, която накара Данло да се замисли за страха и съдбата. След като му пожела лека нощ, той се върна в стаята си, върна се по дългия каменен коридор при мекотата и топлината на леглото си, но не успя да заспи. Лежа буден, като свиреше на шакухачи и мислеше за всичко, случило се в покоите на Стария отец. Да стане асаря, да казва „да“ на шайдата, халата и другите истини на живота – никоя друга идея не го бе вълнувала толкова силно. Ахира, Ахира, дали той, Данло Дивия, притежаваше волята, за да стане асаря? Свири на шакухачи цяла нощ и му се струваше, че в глухата странност на музиката може да чуе отговора: „Да“.

ГЛАВА 4 ШИХ

Метафизиците на Тлон разглеждат времето като най-илюзорната от мисловните конструкции. Според една от школите настоящето е безформено и неопределено, докато бъдещето е просто настояща надежда, а миналото не е нищо повече от настоящ спомен в умовете на хората. Друга школа учи, че вселената е сътворена само преди мигове (или че постоянно се сътворява) и че всички разумни същества със свършена яснота помнят минало, което никога не е съществувало. Според фундаменталната доктрина на трета школа цялото време вече се е случило и нашият живот е само смътен спомен в ума на Господ.

Втора енциклопедия на Тлон, том MXXVI, с. 33

Данло наистина не знаеше колко е трудно да влезе в Ордена. На планетите от Цивилизованите светове Ордена поддържа хиляди елитни и по-незначителни училища. Учениците в по-незначителните си

съперничат, за да влязат в елитните. От друга страна, учениците в елитните училища водят жестока битка да са сред малцината избрани за послушници и за великата Академия на Никогея. И така, избраните идват в Града на светлината, където човек винаги има чувството, че е в центъра на нещата, в близост до космическите събития и удивителни разкрития. Същност Никогея е духовният център на най-бляскавата цивилизация, позната на хората. Кой не би желал да търси познанието и истината сред сребърните ѝ пирамиди? Кой не би се радвал на вълнението, братството и най-вече на истинската власт да си пилот или висш специалист в Ордена? Толкова ценен и желан е този живот на ума (и тъй като майсторите на различните дисциплини много пъти могат да бъдат връщани в младежките си тела, този живот наистина е много дълъг), че на Никогея идват много обикновени хора, като се надяват с подкуп или сила да проникнат в Ордена. Разбира се, за тези продажни души няма надежда, но за други, за хилядите нещастни момичета и момчета, които израстват на планети, прекалено малки или затънтени, за да поддържат елитно училище, има нищожна надежда. Както беше казал на Данло Стария отец, всяка година майсторите на Ордена провеждат състезание. И не е лесно да вземеш участие в него, а още по-малко да спечелиш място в „Боря“, първата от школите на Академията. Трябва да се подаде молба. Всяко момче или момиче (или в редки случаи, всеки двуполов) трябва да си намери поръчител, готов да подаде молба до Майстора на послушниците в „Боря“. Поръчителите трябва да гарантират за ума, характера и най-вече желанието на учениците си да се посветят. Всяка година се получават повече от петдесет хиляди молби, но се приемат само по една на всеки седем. В края на лъжезимата, когато слънцето свети силно и стопява морския лед, около седем хиляди от младежите с най-голям късмет се допускат до това най-сложно състезание.

– О хо, аз поръчителствах за теб – няколко дни по-късно каза Стария отец на Данло. – Подадох молба от твое име и ще видим каквото ще видим.

Докато чакаше съмнителните резултати от молбата на Стария отец – съмнителни, защото се говореше, че Бардо Справедливия, Майсторът на послушниците, негодува срещу фравашите и всички други, които преподават извън Ордена – Данло усвояваше хилядите умения, необходими му, за да се движи по странните улици, и още по-странните обичаи на града, наречен Никогея. Вечер Фейет изпълняваше болезнената задача да го учи на езика на Цивилизованите светове. А всяка сутрин, когато въздухът бе чист и свеж, черният мъж, който пръв го беше кръстил

„Данло Дивия“, го учеше да кара кьнки на лед. Луистър Ота, който бе слаб и тъмен (и бърз) като гарван, извеждаше Данло по заледените улици. Показваше му как да мести кьнките и как да пази равновесие, показваше му как да изпълнява хокийно спиране, като подскача в тесен четвърт кръг и забива стоманените остриета в леда. Данло незабавно хареса този весел спорт. (Макар Данло да смяташе за съвсем естествено улиците на Града да са направени от лед, пистите и плъзгите, както се наричат, са чудото – и ужасът – на всички, които посещават Никогея.) Той прекарваше дълги следобеди в обиколки из улиците на Фравашкия район и се наслаждаваше на усещанията на новия си живот: на горещото жълто слънце, на студения вятър, на каскадата изстърган лед, когато рязко спреше – той обичаше допира на света. Обичаше хапещия сняг сорееш, който падаше на три-четири дни, обичаше лястовиците, накацали по стрехите на кръглите къщи, обичаше чуруликането им, блестящите им оранжеви човки, дори тебеширената миризма на белите им изпражнения. Тези неща бяха действителни и той се хващаше за действителността на света, както бебе се хваща за разпуснатата коса на майка си.

Други неща не изглеждаха толкова действителни. Екологията на Града му се струваше напълно безсмислена. Кой беше направил кожата му и онова забележително устройство, наречено „дип“, с което затваряше парката си? Откъде идваше храната му? Стария отец бе казал, че зърното и орехите, които яде, растат във фабриките на юг от Никогея. Всяка сутрин по улиците се стрелкаха шейни, натоварени с храна. Данло ги беше виждал. Разбира се, те не бяха истински шейни, теглени от кучета. Представляваха ярко оцветени корпуси, поставени върху стоманени плазове. Ритмични струи пламък и горящ въздух тласкаха шейните по леда. Видът на тези лъскави огнени чудовища го ужасяваше, поне отначало. (И бе съвсем объркан от хариджанските мъже, които управляваха шейните, натоварени с изхвърлено облекло, счупени съдове, сълки, строшени мебели и парчета недоизядена храна. Не можеше да си представи защо някой би искал да върши такава работа. Стария отец му обясни тази загадка с типичен фравашки хумор. Каза му, че човешките същества са поставили началото на цивилизацията, за да създадат класа от хора, достатъчно нископоставени, че да се занимават с чуждите отпадъци.) След известно време ужасът на Данло се смекчи в почуда, а почудата в сериозно съмнение. Ами ако шейните се обърнеха срещу човешките си господари и откажеха да носят товара си? Ами ако буря, зловеща сарсара унищожеше фабриките, каквото и да представляваха те? Какво щяха да ядат хората в града? На света нямаше достатъчно животни, за да

изхранят толкова голямо население – нямаше ли да започнат да се изяждат един друг? Беше ли възможно да не знаят, че за човешките същества е شاید да се ловуват помежду си?

Тъй като не искаше да яде култивираните меса от фабриките, но му се ядеше шагшай, копринокоремест глиган или риба, понякога Данло пресичаше края на района и се прокрадваше в гората на Градската пустош. И ловуваше. Там, сред течащите потоци и дървета ю, той откри малко стадо шагшаи. С разклонените си рога и тъмните си доверчиви очи те не бяха напълно цивилизовани, но не бяха и съвсем диви. Лесно беше да ги убие. Данло обели кората на клон от черно каменно дърво, издяла го и закачи дългия кремъчен връх, който бе скрил сред кожата си. (Трябваше да остави пръта на старото си копие в къщата на Стария отец, защото в Града бе незаконно да носиш оръжие.) В два различни дни той уби две еленчета и десет хлъзгара преди да реши, че в Градската пустош няма достатъчно животни за ловуване. Замрази част от месото и изяде сурово филето на шагшаите. Не искаше да пали огън. Из гората се виеха прекалено много пътеки и прекалено много хора от съседните квартали караха кънки в парка. Не беше незаконно да ловуваш животни в Града, но той не го знаеше. Нямаше закон срещу ловуването и отсичането на дървета, само защото до този момент на никого не му бе хрумвало, че такъв закон ще е необходим. Данло обаче чувстваше, че безумните хора ще се отвратят от това, че убива животни за храна по същия начин, по който той се ужасяваше от мисълта да яде شاید месо, което не е истинско. Накрая, след много дни на тайни пирове сред дърветата ю, Данло реши да не яде нито култивирани меса, нито животни. Щеше да последва примера на Стария отец. Зърно, орехи, варива и плодове – отсега тези видове растителен живот щяха да са единствената му храна.

Навярно най-нереалното нещо в новия му живот бяха самите хора в Града. С пъстроцветните си кожи и различно оформени носове, устни и чела, те много приличаха на демони от кошмар и той често се чудеше дали имат души като истинските хора. Всеки ден се разминаваше с тях на улицата и се дивеше на специфичната им скованост и слабост на крайниците. Изглеждаха толкова припрени, замаяни и отнесени, сякаш мислите им бяха нематериални като дим. Възможно ли бе наистина изобщо да не са тук, да не живеят в този момент? Лицата им бяха толкова грозни от желания, страхове и бързане, толкова грозни и трудни за разбиране. Какво ли си мислеха за него, с неговото бяло перо и развяваната от вятъра коса? Всъщност никой не си правеше труда да го забелязва.

Сякаш не можеха да го видят, да усетят любопитството му, самотата му и нецивилизованата му душа. Обикновено се обличаше съвсем като ала-лой (в нови бели кожи, които му беше дал Стария отец), но същите дрехи носеха още много хора. А облеклото на други бе много по-пъстроцветно. Побъркани, невропевци, сетици, хариджани и уличници – през квартала всеки ден минаваха хора от най-различни секти и професии. И какви дрехи само носеха! Червени роби, смарагдовозелени пуловери и кожи от всевъзможни цветове. Пътуващи холисти се плъзгаха на кънките си покрай него в кобалтови камелайки. Виждаше украсени със скъпоценни камъни сатенени якета, памучни и вълнени тъкани, кимона, изтъкани от материал, наречен коприна. Много от тези дрехи бяха красиви по някакъв поразителен начин. Трудно бе постоянно да възприема такава красота. След известно време Данло се умори да гледа изкуствените неща. Почувства, че му се гади и че му е дошло прекалено, сякаш е изял осем купи презрели плодове от дърво ю. Измисли дума за различните красоти на Града: шона-мансе, красотата, която мъжът прави с ръцете си. Тя не беше дълбока. Нито пък разнообразна, въпреки многото багри и материи на направените от човек неща. Дори само в едно-единствено парче гранит, с милионите му розови и черни петънца кварц, слюда и силикати имаше много по-голяма сложност и разнообразие, отколкото в най-прелестното кимono. Вярно бе, че повечето от сградите – славата на Никогея! – бяха облицовани с гранит, базалт и други естествени скали. Когато погледнеше на изток към Стария град, Данло виждаше сребристочерния блясък на обсидиановите пирамиди. Да, това също беше красиво, но тази красота бе зашеметяваща, прекалено съвършена. Никоя от сградите не притежаваше вълнообразната нагънатост на планината или сложните ѝ и фини мотиви от дървета, скали, сняг и лед. И в самия Град нямаше равновесие и живот в сравнение с красотата на света. Къде би могъл да се надява да намери хала на такова нереално място? На няколко пъти той скришом се измъкваше от къщата на Стария отец нощем, за да гледа звездите. Но накъдето и да погледнеше, на черния фон на небето се очертаваха силуетите на градските пирамиди. Можеше да види само свръхновите Нонаблинка и Шураблинка, както и загадъчното Златно цвете – ужасната сияеща мъгла на милионите градски светлини поглъщаше другите звезди. „О, благословени Боже – помисли си Данло, – защо народът на Града трябва да поставя между себе си и света толкова много неща?“

Веднъж попита Стария отец за това и той поглади косматото си бяло лице в подражание на замислен човек.

– О хо, съвсем скоро ще научиш за Петата мисловност и Епохата на симулацията, но засега е достатъчно да оцениш едно нещо: всяка раса, развила език, е проклета – и благословена! – с проблема за пресяване на действителността. Ти казваш, че народът на Никогея е откъснат от живота, но не си пътувал до Трия – там тубистите и търговците прекарват почти целия си живот в пластмасови кутии, като дишат обработен въздух и гледат сетивни устройства. Ами изкуствените светове, орбитиращи около Киприана Луз? Аха, ами алалоите? Те не поставят ли животински кожи между тялото си и студения лед? О хо! Предполагам, можеш да ми отвърнеш, че алалоите нямат език?

Като гост на Почитаем фраваша, Данло започваше да оценява колко лесно думите могат да оформят действителността.

– Алалоите имат език – каза той. – На втората сутрин от началото на света богът Куейткел целунал замръзналите устни на Йелена, Мануи и другите деца на Деваки. Целунал устните им, за да им даде дара на Песента. Истинската Песен е съвършено сътворена така, че синовете и дъщерите на света да са в състояние да познават действителността. Със съвършени думи, чисти и ясни като сняг сорееш. Не като объркващите думи на цивилизования език, на които ме учи Фейет.

– О хо! – рече Стария отец. – Пак глейвираш, а трябва да се пазиш от глейвирането като бременна женска на шагшай от вълк. След време ще оцениш красотата и тънкостта на езика. Ох, ах, има много концепции и начини на виждане. Толкова много действителности отвъд непосредствеността на сорееш или сарсара, която фучи и смразява плътта. Дори отвъд онова, което ти наричаш алтджиранга митджина.

– Ти знаеш за мечтаното време на моя народ?

– О, зная за мечтаното време – аз съм фраваша, нали? Мечтаното време заема определено пространство, подобно на пространството на самади. Има много, много пространства, разбира се. Искаш ли да научиш думите?

– Но аз вече съм прекалено пълен с думи. Снощи Фейет ме научи на три нови думи за начините на виждане на истината.

– И какви са тези думи?

Данло затвори очи и си припомни.

– Ханура и норнура. А също и инура.

– И какво е инура?

– Фейет я определя като подреждане на две или повече противоречащи си теории, идеи или познания, за да се види пресечната точка, която се нарича „сравнителна истина“.

– О хо! Дори противоположни наглед истини могат да имат нещо общо. И така, инура: трябва да пазиш тази дума близо до езика си, Данло.

Данло прокара пръсти през косата си и отвърна:

– Различни думи за истина, но истината си е истина, нали? Защо да я наричаме на части както жените наричат на парчета черен дроб от шагшай? А пространството е... просто пространство – а сега ти казваш, че има различни пространства, така ли?

– Така е, да: мисловно пространство и мечтателно пространство, реално пространство и многобройните пространства на компютрите. Има паметно пространство и онтичното царство на чистата математика. разбира се, най-странното от всички пространства, пространството, което пилотите наричат „разнородно“. Толкова много пространства, ох, толкова много действителности.

Данло не можеше да отрече, че народът на Града живее в действителност, различна от неговата. Пространствата, които обитаваха умовете им, бяха толкова различни, толкова странни! Зачуди се дали изобщо е в състояние да научи езика на такъв странен народ. Всъщност той отказваше да учи странните им съществителни и глаголи, защото се безпокоеше, че думите на един безумен народ ще го заразят със същата лудост.

– Ах, ох, точно така е – каза Стария отец. – Жалко, че не можеш да научиш фравашкия език – тогава щеше да разбереш какво е нормално и какво не.

Ако беше вярно, че подобно на другите човешки същества Данло не е в състояние да усвои невъзможния фравашки език, поне би могъл да научи системата им на нормалност и освободен начин на съществуване. В края на краищата, фравашите в продължение на три хиляди години бяха преподавали тази система по Цивилизованите светове. Някои смятат фравизма, както понякога го наричат, за остаряла философия или дори религия, но в действителност той едновременно е и антифилософия, и антирелигия. За разлика от заншина, будизма или Пътя на Звездата, сам по себе си чистият фравизъм не се опитва да води последователите си към просветление, пробуждане или екстаз от Господ. Първите отци са се стремили – а някои продължават да се стремят – просто към свобода. Конкретната им цел е да освободят мъжете и жените от различните култури, езици, светогледи, култове и религии, заробвали разумните същества от безброй години. Фравашката система е начин да научиш как в детството се внушават индивидуалните разбираня и мирогледи. Или по-скоро е сбор от методи, предназначени да помогнат на човек да

се отучи от многобройните порочни и нездравни начини на виждане на света, развити от разумните същества. В усилията си да намерят нови последователи много религии, разбира се, препрограмират умовете на онези, които покръстват. Постигат го чрез изолация, парадокс, психически шок, дори наркотици и секс – и после препрограмират същите тези умове, като заместват старите доктрини и разбирания с нови. Фравашките Стари отци обаче нямат желание просто да внушат на учениците си нова система от представи. Те се опитват да катализират цялостно преобразуване на възприятието, на начина, по който окото, ухото и мозъкът организират хаоса и действителността на света. Всъщност те се стремят към развиване на нови сетива.

– Така е, да – каза Стария отец, – след милион години човешките същества са си все толкова човешки: слушайки, те не чуват; имат очи, но не виждат истински. О хо, още по-лошо, най-лошото от всичко е, че имат мозъци, с които да мислят, а да мислят – да мислят и пак да мислят – те все още не знаят.

В срещите с учениците си Стария отец често ги предупреждаваше за онова, което разглеждаше като фундаментална философска грешка на човека: възприемането на света като разделен на индивидуални и отделни неща. На всичките си равнища, казваше той, от фотоните до философските фантазии и съзнанието на живите организми, действителността е течна и тече навсякъде като огромна блестяща река. Глупаво и напразно е да разделяш на части и ограничаваш тази действителност в отделни категории, създадени от ума – това е все едно да се опитваш да уловиш лъч светлина в тъмна дървена кутия. Тази склонност за категоризиране е истинското падение на човека, тъй като веднъж започнало, завръщането към здравия разум не е лесно и естествено. И напълно неизбежно, безкрайното става ограничено, доброто се противопоставя на злото, мислите заостеняват в разбирания, радостите и откритията се превръщат в ужасни уверености, човекът се отчуждава от онова, което възприема като други начини и други неща, и накрая разделя самия себе на тяло и душа. Според фравашите неразбирането на реалния свят е източник на всички страдания, то е обвързаност с илюзията и кара човешките същества да се вкопчват в живота не такъв, какъвто е, а какъвто им се иска да бъде. Те не могат истински да живеят, тъй като винаги търсят смисъла, винаги се стремят да направят живота си сигурен и разбираем. Това е болката на човека, която фравашите искат да облекчат. Те използват своите думи ключове, песни и извънземна логика, за да приближат хората към самите тях, но първата част на тази програма за

освобождение е учението за езика, наречен „мокша“. Когато по-добре опозна живота в къщата на Стария отец, Данло се потопи във фравашката система с цялата страст на хвърлящ се в океана тюлен, само за да открие, че трябва да научи странните думи и форми на мокша.

– Езикът бездруго е съвсем объркващ – каза на Стария отец Данло, – а пък сега ми казваш, че трябва да науча и мокша – при това едновременно?

– Ха, ха, ти си объркан, точно така, но Старите отци са създали мокша единствено, за да освободят човешките същества от тяхната обърканост – отвърна Стария отец. – Учи и пак учи, и ще видиш каквото ще видиш.

Докато фравашката система като цяло бе създадена, за да освобождава хората от всички системи, мокша беше съставен като своего рода мисловен щит срещу огромния брътвеж на всички човешки езици. Той представлява изкуствен език, богат на измислени думи за странни и извънземни концепции и с хиляди заемки от санскрит, английски, старояпонски и разбира се, от различните езици на Тлон. Фравашките отци разглеждат това езиково семейство като най-възвишено от всички езици на Старата Земя. От тлонската граматика те са заели елементи на синтаксиса, които адаптират и поддържат ясният фравашки светоглед. Някои твърдят, че мокша е също толкова сложен и мъчен за учене, колкото и самият фравашки, но умната жена или мъж обикновено са в състояние да го усвоят, щом се избавят от някои познати концепции. Например в мокша не съществува глагол за концепцията „съм“ в смисъл, че нещо може да е нещо друго. Както казват фравашите: „Всичко е, но нищо не е каквото и да е“. На мокша не е възможно да се преведе изречението „Аз съм пилот“. Както научи Данло, човек можеше да се опита да каже: „Аз се държа като пилот“, „Аз съм усвоил уменията на пилот“ или „Аз се радвам на привилегиите и славата на пилот“, но не можеше да заяви: „Аз съм това“ или „Аз съм онова“, също както не можеше да каже: „Аз съм купа с нудълси“.

Отначало този аспект на мокша го объркваше, защото той смяташе, че пътят към здравия разум лежи в разбирането за свързаността на всички неща. Данло познаваше санскритския израз „Тат твам аси“, „това ти си“. В известен смисъл той наистина беше купа с нудълси или по-скоро неговата истинска същност и тази на нудълсите (както и на падащия сняг, на камъка или на птицата с бели пера) бе една и съща. Тъй като смяташе, че тези санскритски думи са чиста мъдрост, Данло отиде да попита Стария отец защо мокша забранява такива изрази.

– Ах, ах – рече Стария отец, – но проблемът не е в мокша, а в естествените човешки езици. О, дори в санскрита. На санскрит има ли дума за „ти“? Да. Дума за „аз“? Наистина има и това е жалко. И така. И така, тъй като имат такива думи, такива отровни концепции, те са принудени парадоксално да лишават от отрова и да разбиват тези концепции. „Тат твам аси“ – дълбока мисъл, нали? „Това ти си.“ Прекрасен, кратък и задълбочен – но излишен начин за изразяване на универсална истина. Има ли по-добър начин? О хо, аз те уча на мокша. Ако научиш този чудесен език, ще научиш истината не само в една безсмъртна мисъл, а във всяко изречение, което казваш.

И така, Данло започна да учи мокша, и скоро откри още една причина, поради която не беше възможно просто да каже „Аз съм пилот“. Очевидно мокша напълно се освобождаваше от обвързаността на местомеждията, особено от най-отровното от всички.

– Защо мислиш мокша е изхвърлил тази дума „аз“? – го попита Стария отец един ден. – Какво е това „аз“, че човешките същества толкова са привързани към него? Чисто преувеличение, най-голямата измислица и измама. Можеш ли да го пипнеш или вкусиш? Можеш ли да го определиш или дори да го видиш? „Какво съм аз?“ – пита човекът. О хо, може би е по-добре да попиташ: „Какво не съм?“ Колко често си чувал някой да казва: „Днес не съм на себе си“? Или: „Не исках да кажа това“? Не? Ха, ха, ето че танцувам, танцувам – дали съм движението и гения на целия си организъм, или съм просто усещането и индивидуалността, обитаващи тялото като просяк в скъпа хотелска стая? Дали съм само част от себе си, която е благородна, мила, съзнаваща и силна? Какво похотливо, егоистично и диво нещо опровергава и отхвърля „аз“-а? Кой съм аз? Ах, ах, „Аз съм“, казва човек. Аз съм отчаян, аз съм див, аз не приемам, че съм отчаян и див. Кой не приема тези неща? Аз съм момче, аз съм мъж, аз съм баща, ловец, герой, любовник, страхливец, пилот, асаря и глупак. Какъв „аз“ си ти, Диви Данло? Къде е твоето „аз“, което променя настроението си, което преминава от детство в старост? Има ли в това „аз“ нещо повече от добра памет и склонност да яде онова, което наричаш „лед от носа“? Това не изчезва ли, когато заспиш? Умножава ли се по две по време на сексуално блаженство? Умира ли, когато умреш – или безкрайно се умножава? Как е възможно да разбереш? Така е, да, ти ще се опитваш да се пазиш, за да не загубиш индивидуалността си. „Но как да се пазя?“ – питаш ти. Аха – ако аз пазя себе си, какво е онова „аз“, което пази пазещия? Може ли окото да се види само? Тогава как може това „аз“ да се види само? Обели люспите на

лука и само ще откриеш още люспи. Ида да търсиш своето „аз“. Кой ще го търси? Ти ще го търсиш. О хо, Данло, но кой ще търси теб?

Както Данло постепенно разбра, мокша не само се беше справил с местоименията, но и изобщо с групата на съществителните имена. Фравашите мразят съществителните така, както човешките същества болестите. Според Стария отец съществителните имена са като лингвистични хладилници, които замразяват течащата действителност. В резултат от използването на съществителни за обозначаване и ограничаване на всички аспекти на света, символът съвсем лесно може да се сбърка с действителността, която представлява. Това е втората основна философска грешка, която фравашите наричат „малката майя“². Тази грешка трудно може да се допусне на мокша, защото функцията на съществителните почти изцяло е изместена от глаголите, както и от временното и гъвкаво натрупване на прилагателни. Например прилагателното за звездата може да е „ярка-бяла-постоянна“, докато човек може да мисли за свръхнова като за „сияйна-прекрасна-умираща“. Не съществува правило, конкретизиращо броя на тези прилагателни. Всъщност човек може да образува невероятно дълги и точни (и красиви) концепции чрез умело натрупване на прилагателни едно след друго като наниз мъниста. В описанията си на света поклонниците на мокша са ограничени единствено от силата на възприятието и поетическата си дарба. Твърди се, че веднъж един от първите Стари отци в Никогея само за упражнение измислил десет хиляди думи за често срещаната се снежна ябълка. Но за да говори добре на мокша, човек не се нуждае от фравашкия усет за думите. До началото на зимата, когато улиците се покриха с първите за сезона леки снегове, Данло бе научил този език достатъчно, за да състави прости изречения като „Чена бокагеладесанга фарас“, което означава нещо като „Сега този абмициозен-умен-див става пилот“. Ако разполагаше с достатъчно време в къщата на Стария отец – и като се имаше предвид феноменалната му памет, – той би могъл да стане по-скоро майстор на мокша, отколкото пилот. Но още докато съчиняваше стихове за животните и забавляваше Стария отец с опитите си да опише ала-лойското мечтано време, неговата бляскава съдба приближаваше – бързо и неизбежно като светлината на експлодираща звезда.

На деветдесет и третия ден от зимата, след като Данло беше започнал да мисли на мокша – и след като бе натрупал килограми нови

2. Във ведическата философия – илюзията за реалност на сетивните възприятия и преживявания. – Б.пр.

мускули и лицето му беше станало кафяво от силното слънце – Стария отец го повика в покоите си. Съобщи му, че молбата му най-после е била приета.

– Имам добра новина за теб – каза Стария отец. – Бардо Справедливия не обича фравашите, но други майстори и господари ни обичат. Охо, Николос Петросян, господарят акашик, обича фравашите. Той е мой приятел. И е убедил майстор Бардо да приеме молбата ми. Услуга за мен, услуга за теб.

Данло не разбираше нищо от политика или от размяна на услуги и отвърна:

– Бих искал да се запозная с господаря Николос – той трябва да е любезен човек.

– Ах, но някой ден – ако оцелееш след състезанието – може да се наложи да направиш нещо повече от това просто да признаеш неговата любезност. Засега обаче е достатъчно да се състезаваш с другите молители. И ако се състезаваш с надежда за победа, страхувам се, че трябва да научиш Езика.

– Но аз го уча!

– Да – каза Стария отец, – прекарваш по десет часа на ден в съчиняване на песни на мокша, а на Фейет отделяш по половин час всяка вечер, за да учиш Езика.

– Но Езикът е толкова грозен – възрази Данло. – Толкова... тромав.

– Аха, но малцина в Ордена вече говорят на мокша. Той е почти мъртво изкуство. В залите и кулите на Академията се говори само на Езика.

Данло докосна перото в косата си и каза:

– Фейет смята, че след още една година ще мога да говоря спокойно.

– Но ти нямаш още една година. Състезанието започва на двайсетия ден от лъжезимата.

– Е – отвърна Данло, – това е след повече от половин година.

– Съвсем вярно. Но за да влезеш в Академията, ще ти е нужно нещо повече от Езика. Езикът е само врата към други познания, Данло.

– И ти смяташ, че сега трябва да отворя тази врата, така ли?

– Охо, това със сигурност зависи от теб. Ако искаш, можем да оттеглим молбата и да изчакаме до догодина.

– Не – каза Данло. По отношение на повечето неща притежаваше търпението на алалой, с други думи търпението на скала, но винаги, щом си помислеше за пътуването, което трябваше да извърши, той се

изпълваше с чувство за неотложност. – Не мога да чакам толкова време.

– Има и друга възможност.

– Да?

– Така е, да: всеки език – всеки човешки език – може да се научи едва ли не само за една нощ. Има методи, начини за пряко впечатляване на езика в мозъка.

Данло знаеше, че източникът на разума се намира в главата, в епифизата, която той наричаше „третото око“. Мозъците бяха някаква розова мазнина, която просто изолираше тази жлеза от студа. Мозъците – животинските мозъци, разбира се – ставаха главно за храна или за смесване с дървесна пепел за обработка на сурови кожи.

– Как могат гънките от мазнина да съхраняват езика? – поиска да научи той.

Стария отец изсвири няколко тихи ноти и после му изнесе кратка лекция за структурите на човешкия мозък. Той притисна с дългите си пръсти черепа на Данло и приблизително му показа разположението на хипокампуса и бадемовидните тонзили, които предаваха спомените и изпълняваха другите мозъчни функции.

– Подобно на балдов орех, мозъкът ти е разделен на две полукълба, дясно и ляво. О хо, две половини – все едно че имаш два мозъка. Защо мислиш човешките същества се раздвояват, защо едната половина казва „не“, докато другата постоянно шепне „да“?

Данло разтри очите си. От време на време се уморяваше от надменността на Стария отец. Беше останал достатъчно време в дома му, за да придобие вкус към сарказма, затова попита:

– А мозъкът на фравашите не е разделен, така ли? Затова ли съзнанието ви се гърчи като пронизана с копие тлъсториба и никога не стои неподвижно?

Стария отец мило се усмихна.

– Възприемчив си – отвърна той. – Фравашкият мозък, аха! Така е, да: нашите мозъци са разделени на четвъртини. Фронталните лобове... – Стария отец докосна главата си над златните си очи и тихо подсвирна, – ... фронталният мозък почти изцяло се занимава с езика и съчиняването на песенни стихове. Другите части имат други функции. Четири четвъртини: фравашите също спят на четвъртини. Тъй като мислим повече, тъй като сме по-добри в съчиняването, редактирането и пеенето на песента за самите себе си, затова спим повече, много повече. За да сънуваме. Фравашите спят на четвъртини: по всяко време една, две или три четвърти от мозъка ни спи. Рядко сме съвсем будни. И никога – никога,

никога, никога, никога! – не трябва да позволяваме да заспят и четирите ни четвъртини.

На Данло му бе трудно да си представи такова съзнание и той поклати глава. После се усмихна на Стария отец.

– Тогава вашият мозък, четирите четвъртини – шепнат ли „да“, „не“, „може би“ и „може би не“?

– Хо, хо, човешко същество си прави шеги с фравашки мозък!

Данло се посмя заедно със Стария отец преди да стане сериозен.

– Мозъкът ви съхранява ли езика като моя? – попита той.

– Ах, ох, по-добре е да се мисли, че фравашкият мозък попива езика, както памучната тъкан попива водата. Има дълбоки структури, универсални граматика за думи, музика или какъвто и да е звук – чуем ли един път език, никога не можем да го забравим.

– Но аз съм човек и мога да забравям, нали така?

– О хо, и тъкмо затова трябва да се подложиш на впечатване, ако искаш бързо и цялостно да научиш Езика.

Данло си помисли за всички неща, които бързо и цялостно беше научил в нощта на инициацията си.

– Много ли ще боли? – попита той. Стария отец се усмихна, очите му бяха като златни огледала.

– Ах, болката. Мозъкът, болката, мозъкът. По време на разходките си с Ота виждал ли си някога джакараданска уличница?

Данло, който би се шокирал, че някои жени продават секс за пари, разбира се, ако изобщо знаеше за парите, отвърна:

– Не съм сигурен.

– Жени, които оставят корема си гол, за да се виждат по-добре татуировките им. Татуировки: червени и лилави рисунки на голи жени, зелени и сини реклами на стоката им.

– А, онези жени. – Данло постепенно бе започнал да оценява тънкостите и деликатността на цивилизованите жени. – Те са много красиви, нали? Чудех се как се наричат.

Стария отец изсвири кратка мелодия, показваща неодобрението му към уличниците. Но Данло не разбра смисъла ѝ.

– Впечатването е като татуировка на мозъка. Неизличими звуци и образи, фиксирани в синапсите – самите мозъчни синапси са фиксирани като нишки коприна в лед. Няма физическа болка, защото мозъкът няма нерви. Ах, но болката! Неочаквани нови концепции, препратки, връзки между думите – не можеш да си представиш възможните асоциации. О хо, има болка! Англанът от това внезапно да си повече, отколкото си.

Болката от знаенето. Ох, болката, болката, болката, болката.

На следващия ден Стария отец отведе Данло в дюкяна на впечатника. Напуснаха квартала по известната с лошата си слава фравашка плъзга – дълга оранжева улица, която пресича Улицата на простите уличници и Улицата на контрабандистите и се вие дълбоко в сърцето на Квартала на далечниците. Стария отец беше доста тромав на кънките си. Хълбоците му не бяха свързани толкова свободно, колкото човешките, и пропукваха от артрит. Когато завиваха, трябваше да се обляга на Данло, за да не падне. Често се налагаше да спира, за да си поеме дъх. Представяваха странна двойка: Данло с откритото си лице и дълбоки любопитни очи и любезният, неразгадаем Стар отец, който се извисяваше над него като космата планина. Тъй като бе топло, Данло носеше само бяла памучна риза, вълнени панталони и черно вълнено яке. (И разбира се, бялото перо на Ахира, което се развяваше в косите му.) Беше прекрасен зимен ден. Небето бе тъмносино и от океана духаше свеж солен вятър. Ресторантите и кафенетата от двете страни на улицата бяха претъпкани с хора, които наблюдаваха постоянния човешки поток. А имаше какво да се гледа. Когато навлязоха по-навътре в квартала, смесицата от хора започна да се променя и да става още по-пъстра, по-оръфана и по-опасна. Имаше много повече уличници и много куртизанки, покрити с диаманти и най-фини истински коприни. Имаше хибукаша в дрипи, боси автисти, хариджани, тубисти, търговци и дори неколцина ронини, поети-воини, напуснали ордена си заради удоволствията на Никогея. Пресен хляб, наденички и печено кафе, озон, пушек от дърва, тоалач, мокра вълна и цветни парфюми, каново масло, пот и далечно загатване за секс – миризмите на Града нямаха край. Те възбуждаха Данло, макар че му бе трудно да ги отдели една от друга, за да открие източника им. В навалицата на пресечката с Улицата на впечатниците до него се притисна закръглена ниска уличница и прокара пръсти през косата му.

– Каква гъста, чудесна коса – каза тя. – Цялата черна и червена – истинска ли е? Никога не съм виждала такава коса.

Докато Стария отец яростно свиреше, за да я отпъди, Данло вдиша уханието на розовия парфюм, който потната ѝ ръка беше оставила в косата му. Никога не бе срещал такова цвете и ароматът му достави наслада, макар да му се искаше уличницата да е забелязала, че не е момче, а мъж.

От многото дюкяни по Улицата на впечатниците този на Дрисана Лиан беше един от най-малките. Намираще се наскред пресечката, сбутана между шумно кафене и невероятно украсения дюкян на Багхайм

Впечатника. Докато дюкянът на Багхайм беше просторен и витрините му бяха от витражни стъкла, този на Дрисана представляваше малка дупка в почти незабележим гранитен вход. Докато за услугите на Багхайм и неговите помощници се редяха много богати и модерно облечени хора, дюкянът на Дрисана много често пустееше.

– Дрисана не е популярна – обясни Стария отец, когато почука на железната врата. – Защото отказва повечето впечатления, които ѝ поръчват. Ах, но в Града няма по-добър впечатник.

Вратата се отвори, Дрисана посрещна Стария отец и Данло и любезно се поклони. Без по никакъв начин да пренебрегва Данло, жената даде ясно да се разбере, че се радва да види Стария отец, когото познаваше още от пристигането му в Никогея. Двамата почти заговорнически приказваха на Езика и Данло успяваше да разбере само по една на всеки десет думи.

– Дрисана Лиан – каза Стария отец, – позволи ми да ти представя Данло.

– Просто Данло ли?

– Казва се Данло Дивия.

Те бавно продължиха по голия коридор, съвсем бавно, защото Дрисана беше много стара и много бавна. Подобно на Стария отец, Дрисана презираше телесните подмладявания. Данло никога – поне през многобройните си дни в Града – не бе виждал толкова стара жена. Косата ѝ беше дълга, сива и оплетена на кок. Стотици дълбоки бръчки прорязваха лицето ѝ, което бе жълтеникавобяло като стара слонова кост. Повечето хора биха я сметнали за грозна, но не и Данло. Той мислеше, че е красива. Тя имаше свое собствено лице, както казваха деваките. Момчето хареса малкия ѝ кръгъл нос, червен като плод на ю. Хареса правите ѝ бели зъби, макар да го озадачаваше, че изобщо има такива. Много преди да остарееят колкото Дрисана, всички жени от племето му изтъркваха зъбите си като дъвчеха кожите, за да ги омекотят, и те се превръщаха в кафяви пънчета. На най-много хареса очите ѝ. Те бяха тъмнокафяви, едновременно твърди и меки – загатваха за здрава воля и обич към живота. Нещо в лицето и очите ѝ караше Данло да се чувства спокоен за първи път, откакто беше напуснал дома си.

Тя ги въведе в стая без прозорци, в която Данло и Стария отец седнаха на голи дървени столове до гола дървена маса.

– Ментов чай за почитаемия фраваша? – попита Дрисана и се приближи до лакирания си чаен шкаф до тъмната стена. – И за момчето, какво би искало то в чашата си? Не е достатъчно голямо, за да пие вино,

струва ми се.

Тя им поднесе две чаши ментов чай, после се върна до шкафа, отвори блестяща черна врата, извади кристална гарафа и си наля половин чаша вино.

– Говори се, че алкохолът подлудявал фравашите. Каква гледка само, нали – луд фраваш!

– О хо! Наистина би било страхотна гледка.

Дрисана се отпусна на един от столовете и попита:

– Предполагам, че Данло е тук за впечатване? На език, разбира се. – Тя се обърна към него и каза: – Стария отец винаги води учениците си при мен да учат език. Какъв да бъде? Английски? Старосуахили? Новояпонски? Санскрит или знаковият език на невролозиците, който използват на Силваплана? Сигурна съм, че би искал да научиш омразно трудния фравашки език, но това не е възможно. Никой не може да го впечатта. От осемдесет години се опитвам и единственото, което съм постигнала, са само няколко подсвирвания.

Данло мълчеше, защото не я разбираше.

Дрисана навлажни устните си с вино и подсвирна на Стария отец. Всъщност тя можеше да използва повече от споменатите няколко подсвирвания на фравашки, достатъчно, за да бъде разбрана.

– Какво му е на това момче?

Стария отец обичаше да говори на родния си език и се усмихна. После подсвирна в отговор:

– Така е, да: той трябва да научи Езика.

– Какво? Но всеки говори Езика! Всеки от Цивилизованите светове.

– Така е, да.

– Значи той не е цивилизован? Затова ли го наричаш Данло Дивия? Такова име – определено не одобрявам този род имена. Клетото момче. Но той не е от Японските светове, със сигурност. И не ми прилича да е бил каркиран.

Всъщност един от предците на Данло наистина незаконно бе каркирал родовите хромозоми, откъдето се бе взела и уникалната му наследствена червено-черна коса. Но в стаята беше прекалено мрачно, че Дрисана да забележи червения кичур – бе прекалено мрачно и очите ѝ бяха прекалено стари и слаби. Трябва обаче да виждаше достатъчно ясно, че Данло не притежава нито една от сериозните телесни деформации на изцяло каркираните раси: синя кожа, допълнителен палец, пера, козина или способност да диша вода вместо въздух.

– Ах, ох, не мога да ти кажа откъде идва – подсвирна Стария отец.

– Тайна ли е? Обичам тайните, нали знаеш.

– Не зависи от мен да ти го кажа.

– Е, говори се, че фравашите са прочути с тайните си. – Дрисана изпи виното си и се изправи, за да си налее още една чаша. – Да впечатам Езика – няма нищо по-лесно. Прекалено е лесно, колебая се дали изобщо да искам да ми плащаш.

Стария отец затвори едното си око и бавно подсвирна:

– Надявах се да ти платя по обичайния начин.

– Бих искала – отвърна Дрисана.

Обичайното плащане бе песенен наркотик. Стария отец се съгласи да попее на Дрисана, след като свършеха работата. Фравашите имат най-сладките, най-изключителни гласове и за човеците техните чуждоземни песни са също толкова упойващи, колкото наркотиците. И двамата не одобряваха парите и презираха тяхното използване. Като фраваша, Стария отец, разбира се, смяташе, че парите са глупост. А Дрисана, макар че беше напуснала Ордена преди много години, продължаваше да пази повечето от старите си ценности. Парите бяха зло и младите мозъци трябваше да се образуват независимо от цената. Тя обичаше да дарява нови езици на младите, но отказваше да впечатва вълче съзнание на човек, да преобразява срамежливо момиче в развратница или да изпълнява хилядите други личностни изменения и замествания на памет, толкова разпространени сред отегчените и отчаяните. Ето защо дюкянът ѝ обикновено оставаше пуст.

Дрисана си наля трета чаша вино, този път от друга гарафа. Данло се усмихваше и я гледаше как пие.

– Неучтиво е – подсвирна на Стария отец тя, – много неучтиво е да разговаряме пред него на език, който не разбира. На език, който никой не разбира. Когато започнем впечатването, ще трябва да му говорим. Предполагам, че ще се наложи да ми превеждаш. Ти знаеш езика на момчето, нали?

Стария отец, който нямаше право да лъже, отговори:

– Така е. Разбира се, че го зная. Но ако превеждам, ти можеш да познаеш езика и да определиш произхода му.

Дрисана застана до Данло и постави ръка на рамото му. Вените под увисналата кожа на опакото на дланта ѝ се извиваха като тънки сини червеи.

– Превръщаш го в такава тайна! Добре, щом трябва. Но няма да му направя впечатване, ако не мога да разговарям с него.

– Навярно би могла да разговарям с него на мокша.

– О? Добре ли владее този език?

– Почти.

– Страхувам се, че това не е достатъчно. Стария отец затвори и двете си очи, престана да свири и започна да напява. Накрая погледна Данло и каза:

– Ло ти дираса, а ха, трябва да ти казвам думите на Дрисана, докато тя ги изговаря.

– Той говори алалойски! – възкликна старицата.

– Знаеш ли този език?

– Как да не го зная? – Дрисана, която говореше 523 езика, изведнъж се развълнува, толкова се развълнува, че не се сети да премине на алалойски. Тя започна да разказва за най-важното събитие, случило се в Ордена още от основаването на Никогея. – Бяха минали четири години, откакто Малъри Рингес се възкачи на небето или там каквото вярват неговите следовници. Аз мисля, че Господарят пилот напусна Града в друго пътуване – вселената е огромна, нали? Кой може да каже дали някога ще се върне? Е, всички твърдят, че е станал бог и никога няма да се завърне. Едно нещо обаче се знае със сигурност: веднъж Рингес си впечатал алалойска самоличност – тогава бил студент по странни и древни езици. И сега като че ли всички искат да сторят същото, както очевидно е направил младият Данло. Това е истински култ, знаеш ли? Надпревара, силата на идеалния пример. Сякаш научаването на даден език може да доближи човек до божественото.

Стария отец беше длъжен да преведе това и го направи. Очевидно обаче говореното не му се удаваше много добре. Той отваряше и затваряше поред очите си, въздишаше, млъкваше, започваше и спираше. Данло си помисли, че трябва да е три четвърти заспал, толкова време му трябваше да произнася думите.

– Малъри Рингес е бил пилот, нали така?

– О, да – потвърди Стария отец. – Блестящ пилот. Той стана Господар пилот на Ордена и накрая Господар на самия Орден. Мнозина го мразеха, а някои го обичаха. В него имаше нещо – в начина, по който караше хората да обичат или мразят. Преди дванайсет години в Ордена имаше схизма. И война. А освен другото Рингес беше воин. Така е, да: много яростен, буен мъж. И потаен, и жесток, и суетен. О хо, но той беше и още нещо. Необикновено сложен човек. И доблестен, и обречен, и състрадателен. Обичаше истината – дори враговете му го признават. Посвети живота си на търсене на древните еди, тайната на боговете. Някои твърдят, че открил тази тайна и сам станал бог, според други се

провалил и опозорен напуснал Града.

Известно време Данло се замисли за това. Чайната стая на Дрисана бе подходящо за размисъл място. В някои отношения му напомняше за вътрешността на снежна колиба: чиста, проста и осветена с естествени пламъци. Върху малки дървени лавици високо на гранитните стени имаше десет сребърни свещника. Свещите горяха с позната жълта светлина. Мирисът на горещ восък и въглерод се смесваше с аромат на бор и с лепкаво сладката миризма, излъчвана от старите хора, когато са почти готови да преминат отгатък. Данло прокара пръст по челото си и гласно се запита:

– Възможно ли е човек да стане бог? Цивилизован човек? Как е възможно такова нещо? Хората са си хора, защо му е на човек да иска да е бог?

Зачуди се дали Стария отец го лъже, или говори метафорично. А може би на такова شاید място като града човек наистина би могъл да се стреми към божественост. Данло не разбираше истински цивилизованите хора, нито пък можеше да си представи какви богове могат да станат те. И изведнъж му хрумна плашеща мисъл: не се налагаше да разбира всичко, за да приеме разказа на Дрисана и Стария отец. Като първи съзнателен акт в качеството си на асаря, той щеше да каже „да“ на тази фантастична идея за човешкото пътуване към божествеността, поне докато не започнеше да вижда нещата по-ясно.

Данло се обърна към Стария отец и попита:

– Какво са „древните еди“?

– О хо, древните еди! Никой не знае със сигурност. Това е тайното познание, което всички хора са търсили на всички места във всички времена. Великото познание, дълбокият и пряк път към познаването на всички неща. Някои го наричат „Философският камък“. Или „Дървото“, „Горящият храст“, „Чистата информация“ или „Перлата с огромна стойност“. Аха, или „Реката от светлина“, „Пръстенът на Скутарик“, „Универсалната програма“, „Есхатон“. И „Златният ключ“, „Думата“, даже „Колелото на закона“. Така е, да: древните еди. Но едите също са нещо друго. Нещо повече. Аха, навярно нещо по-конкретно. Някога имало раса от богове, йелдра, някога, някога, преди три милиона години. Когато човешките същества живеели по дърветата, когато фравашите все още воювали помежду си, клан срещу клан. Говори се, че йелдра открили тайната на вселената. Пилотите от Ордена нарекли тази тайна „древните еди“. Цялата мощ на Бог. Говори се, че йелдра използвали тази тайна, за да станат Бог или да се слоят с Бог. Говори се, че са каркирали умовете

си – ах, ах, самото си съзнание – за да приличат на галактическото ядро. Във въртяща се черна дупка. Но преди окончателната си еволюция дали дар. Завещание от йелдра за избраните от тях наследници. Говори се, че това не били фравашите. Нито даргините. Нито скутарите, нито фарахимите, нито Приятелите на човека. Говори се, че йелдра каркирали тайните си само в човешките същества, че много отдавна кодирали древните еди в човешкия геном. Мъдрост, лудост, безкрайно познание, расова памет – о хо, всичко това, наистина! Смята се, че някои сегменти от човешката ДНК кодират древните еди като чист спомен. И така, във всички човешки същества е заложен начин за превръщане в богове – и навярно нещо повече.

Докато гледаше сенките на пламъчетата, които танцуваха по пода, Данло любопитно и весело се усмихваше. Накрая попита:

– А какво е ДНК?

– Ах, толкова много за учене, но не е нужно да го учиш сега. Основният въпрос е следният: Рингес показал начина да си спомниш древните еди и хората го намразили заради това. Защо? Всичко е едно, казваш ти, и човек ще бъде като бог? Творение и памет – Бог е памет? Така е, да: съществува начин всеки да си спомни древните еди, но тук се крие най-голямата ирония: мнозина могат да чуят едите в себе си, но малцина могат да го разберат.

Данло затвори очи и се заслуша. Единственият звук бе биенето на сърцето му.

– Не чувам нищо – каза той.

Стария отец му се усмихна и също като него затвори двете си очи.

Дрисана се наслаждаваше на четвъртата си чаша вино и най-после се обърна към Данло на родния му език.

– Карееска, Данло, безмерна милост. Отдавна не съм говорила на алалойски – моля те, прости ми, ако допускам грешки. – И след голяма глътка продължи: – Съществуват методи за запомняне, за слушане. Избираш вълнуващо време, за да влезеш в Ордена. Всички се опитват да усвоят изкуството на запомнянето, със сигурност. Ако те приемат в „Боря“, навярно ти също ще го усвоиш.

Гласът ѝ беше неясен от вино и горчивина. Някога, в началото на Великата схизма, тъй като смяташе, че Ордена е покварен и обречен, тя се бе отказала от поста си на майстор впечатник. А сега, дванайсет години по-късно, в кулите на Академията започваше възраждане на душата и зрението и Ордена беше по-важен, отколкото когато и да било през хилядолетното си съществуване. Ако имаше възможност, Дрисана

би се върнала в Ордена, но за онези, които престъпват обетите си, никога няма втора възможност.

Данло, който толкова се страхуваше да докосва стари хора, хвана ръката на Дрисана, сякаш му беше баба. Харесваше одобрението, което виждаше в тъжните ѝ прекрасни очи, макар да се чудеше защо изпитва такава горчивина.

– Боговете са впечатали в човешките същества древните еди, така ли?

– Не, със сигурност не! – Дрисана не му обясни, че самата тя някога е впечатала Малъри Рингес и че следователно отчасти носи отговорност за създаването на Рингес и целия хаос на войната. – Споменът за едите е по-дълбоко от мозъка. Когато говорим за впечатване, ние имаме предвид само промяна на метаболичните пътища и невралната мрежа. Всичко е въпрос на предефиниране на мозъчните синапси.

– За фиксиране на синапсите като нишки коприна в ледник ли?

Дрисана го погледна и отпи от виното си. После се разсмя и горчивината внезапно я напусна.

– Скъпи Данло, ти не разбираш абсолютно нищо от онова, което днес ще направим тук, нали?

– Не – призна той. – Винаги съм смятал, че мозъкът е просто парче на розова мазнина.

Дрисана мило се засмя и докосна дланта му.

– Хайде – каза тя. – Данло и почитаеми фравашки – ще трябва да ми помогнете, защото пих прекалено много.

Тя ги въведе през дървена врата във впечатващата стая или в своите покои на впечатленията, както обичаше да я нарича. По средата, върху фравашки килим, подарен ѝ от Стария отец, имаше мек стол, покрит със зелено кадифе. Освен двете холограмни стойки отзад столът беше единствената мебел в стаята. На всяка от шестте стени, от пода до тавана, имаше полирани лавици с неща, които приличаха на лъскави метални черепи. Бяха 22, подредени в стройни редици.

– Това са хиюми – обясни Дрисана, когато Данло седна на стола. – Сигурно си виждал хиюми и преди?

Извил шия, Данло сковано седеше и гледаше хиюмите. „Ахира, Ахира – мислено повика снежния бухал той, – защо му е на някого да събира метални черепи?“

Дрисана се олюляваше на краката си, докато прокарваше пръсти през косите му и грубо преценяваше главата му. Имаше голяма глава за четиринайсетгодишно момче, голяма и широка, и старицата се обърна,

за да избере хиюмата от третата редица отгоре надолу.

- Първо трябва да направим модел на мозъка ти – каза тя.
- Модел ли?
- Образ. Като рисунка.

Стария отец седна на килима по фравашки обичай, а жената нагласи хиюмата върху главата на Данло. Той затаи дъх, после бавно издиша. Хиюмата бе студена, въпреки гъстата му коса. Беше твърда, студена и силно притискаше черепа му. Щеше да се случи нещо важно, помисли си Данло, макар че не можеше да каже точно какво. Из мрачните коридори на Дрисаниния дюкян той бе запазил ориентацията си. Беше сигурен, че гледа на изток. Човек трябваше да пикае на юг и да спи с глава на север, но всички важни церемонии трябваше да се извършват с лице на изток. Откъде би могла да го знае Дрисана?

– Рисунка на мозъка ти – провлачено повтори тя. Данло усещаше тежкия ѝ, миришещ на вино дъх. – Ще го рисуваме със светлина.

Една от холограмните стойки точно зад стола се освети с модел на мозъка му. Там, сякаш се носеха над стойката, се виждаха блестящите гънки на мозъчната му кора, малкият и продълговатият мозък, и живата пропаст, разделяща мозъка му на две половини. Данло не почувства нищо, но усети лъч светлина отстрани и се обърна да погледне.

– Стой! – извика Дрисана.

Беше прекалено късно. Данло бе проявявал сляпо покорство само един-единствен път през живота си – по време на инициацията си, при това в смъртна болка. Как можеше да не погледне рисунката на мозъка си? Той погледна и зрителната кора в задната част на модела проблесна с оранжева светлина. Той погледна към собствената си зрителна кора, ярко оцветена с оранжево и оранжево-червено, и самият процес на гледане накара невроните в кората да пламнат. Докато гледаше, светлината внезапно стана ослепително, блестящочервена. Светлината беше червен връх на копие, проникващ през очите му в мозъка. Болката бе кратка, остра и силна. Стария отец грешеше – болката беше ужасна. Той затвори очи и се извърна. Болката се превърна в бяла топлина и изчезна.

Дрисана стисна лицето му в съсухрените си ръце и нежно го обърна напред.

– Не трябва да гледаш собствения си мозъчен модел! Скоро ще проникнем по-надълбоко, чак до невроните. Твоите мисли – ще можеш да видиш собствените си мисли. А това е опасно. Да виждаш как се образуват мислите ти – това само по себе си ще доведе до появата на нова мисъл, която ще видиш. Обратна връзка до безкрайност. Процесът

определено би могъл да продължава безкрайно, но ти ще полудееш или ще умреш много по-рано.

Данло погледна право пред себе си и застана неподвижно. Започна да се поти, между челото му и хиюмата се процеждаха струйки солена вода.

– Ахира, Ахира – промълви той. – О, благословени Ахира.

– Сега не мърдай. Преди да можем да извършим впечатването, трябва да видим къде точно да впечатваме.

Въпреки че беше полупияна, Дрисана разголи мозъка му със същата сръчност и лекота, с която би разпорила корема на снежен заек. Преди да научи изкуството на впечатването, тя бе акашик. И като такава, беше картирала хиляди мозъци. Всички впечатници са и акашашици, макар че малцина акашици знаят много за изкуството на впечатването. Същност по-лесно е да картираш и разчетеш мозъка, отколкото да впечаташ нещо в него. Без основателна причина – по някаква горчива ирония. – акашиците имат много по-висок статус в Ордена, отколкото нископоставените впечатници.

– Сега си затвори очите – тихо извика Дрисана. Данло се подчини. По мозъчния му модел зад него се появиха леки вълни. Езиковите гроздове в лявото му полукълбо бяха увеличени и осветени. Невралната мрежа бе гъста и изключително сложна. В триизмерна паяжина се виждаха милиони отделни неврони, напомнящи на малки блестящи червени паячета. От всеки неврон израстваха хиляди дендрити, хиляди червени копринени нишки, които се преплитаха помежду си и се свързваха със синапсите.

– Данло, ни лурия ла шантих – каза Дрисана и светлината на асоциативната му кора рязко потрепери. И после:

– Ти асто юйена ою, имаш очи, които виждат прекалено надълбоко и прекалено много.

– О хо, това е вярно! – вметна Стария отец. – Юйена ою – така е, да.

Дрисана повдигна ръка, за да го накара да замълчи, и заговори с други думи на други езици, думи, които не можеха да съживят асоциативната кора на Данло. Скоро старицата откри, че алалойският е негов роден език и нещо повече, че не знае други освен мокша и някой и друг израз на Езика. Това беше необичайно и тя навярно копнееше незабавно да разпространи новината из кафенетата и баровете, но като впечатник беше задължена да пази тайните.

– Вече имаме модела, сега ще извършим действителното впечатване.

Дрисана свали хиюмата от главата на Данло. Докато той отмяташе назад подгизналата си от пот коса, тя се приближи до отсрещната стена зад Стария отец, за да потърси точно определена хиюма. Опита се да обясни основите на изкуството си, макар че ѝ бе трудно да намира подходящи алалойски думи. Данло бързо се обърка. Всъщност впечатването е едновременно и просто, и сложно. Всяко дете се ражда с определена система от синапси, свързващи невроните. Тази система се нарича „първичен репертоар“ и се определя отчасти от генетичните програми и отчасти от способностите на развиващия се мозък за саморазвитие. Научаването става просто като се подберат и подсилват определени синапси за сметка на други. Синевата на небето, болката от допира на леда до кожата – всеки цвят, всяка пропукваща съчка, миризма, идея или страх прогаря знака си в синапсите. С времето, събитие по събитие, първичният репертоар се преобразува във вторичен. И това преобразуване – разцъфването на човешката индивидуалност и същност, на самата човешка душа – е постепенно. Безброй неврони и синапси се състезават за чувства и мисли. Или по-скоро се състезават да правят мислите. Мозъкът има своя собствена вселена и мислите са живи същества, които процъфтяват или умират в съответствие с природните закони.

Дрисана намести новата хиюма върху главата на Данло. Беше подебела и тежка от първата. Над втората холограмна стойка се появи нов модел на мозъка му. До него продължаваше да свети първият. Когато впечатването напреднеше, Дрисана постепенно щеше да сравнява моделите чак на молекулярно равнище. Щяха да ѝ трябват и двата – както и нюансът на синьо-черните очи на Данло, – за да определи кога е впечатала достатъчно за един ден.

– Толкова много синапси – каза тя. – Десет трилиона синапси само в кората. Данло сви юмрук и попита:

– Как изглеждат синапсите?

– Моделирани са като точки светлина. Десет трилиона точки светлина. – Дрисана не му обясни, че невротрансмитерите се разпространяват из синапсите и карат отделните неврони да пламват. Данло не знаеше нищо за химията на електричеството. Вместо това тя се опита да му даде известна представа за това как компютърът на хиюмата съхранява и впечатва езика. – Компютърът помни синапсната конфигурация на други мозъци, мозъци, които пазят даден език. Тази памет е симулация на езика. И после, Данло, директно се възбуждат и подсилват определени синапси в твоя мозък. Компютърът ускорява естественото развитие на синапсите.

Данло почука по основата на носа си. Очите му бяха тъмни и напрегнати.

– На синапсите не им се позволява да растат естествено, така ли?

– Определено не. Иначе впечатването няма да е възможно.

– А синапсната конфигурация – това всъщност е ученето, същността на чужд ум, така ли?

– Да, Данло.

– И не само ученето – нали? Вие загатвате, че в ума ми може да се впечатата всичко от чуждия ум?

– Почти всичко.

– Ами мечти? Могат ли да се впечатват мечти?

– Естествено.

– Ами кошмари?

Дрисана стисна ръката му и го успокои:

– Никой не би впечатал кошмари на друг.

– Но е възможно, така ли? Тя кимна.

– А чувствата... страховете, самотата или яростта?

– И това. Някои впечатници – те определено са изметът на Града – вършат такива неща. Данло бавно въздъхна.

– Тогава как мога да разбера кое е реално и кое не? Възможно ли е да се впечатат лъжливи спомени? Неща или събития, които изобщо не са се случвали? Безумие? Възможно ли е да си спомням леда като горещ и червеното като синьо? Ако някой друг гледа на света през шайда очи, начинът му да вижда нещата ще ми повлияе ли?

Дрисана стисна ръце една в друга, въздъхна и безпомощно погледна Стария отец.

– О хо, момчето е трудно и въпросите му режат като сарсара! – Стария отец се изправи и болезнено закуцука към Данло. И двете му очи бяха отворени и той заговори ясно: – Всички идеи са заразни, Данло. Ние не можем да избираме повечето неща, които научаваме в началото на живота си. Ах, и много от онези, които идват по-късно. Така е, да: двете мъдрости. Първата мъдрост: трябва да избираме какво да слагаме в мозъците си. И втората мъдрост: здравият мозък създава своя собствена екология; жизненоважните мисли и идеи постепенно изхвърлят глупавите, лошите и паразитните.

Тъй като челото му беше мокро и го сърбеше, Данло се опита да пъхне пръст под хиюмата, но нямаше място.

– Тогава вие не се страхувате, че думите на Езика ще ме отровят, така ли? – попита той.

– О хо, всички езици са отрова – отвърна Стария отец. Погледът му изразяваше разбиране за безпокойството на Данло. – Но нали тъкмо за това научи мокша и фравашката логика – като противоотрова за такива отрови.

Данло не вярваше на целия неестествен процес на впечатването, но вярваше на Стария отец и Дрисана. Той бързо взе решение да потвърди доверието си. „Следвай съдбата си“ – помисли си момчето и почука хиюмата.

– Сега ще науча Езика, така ли?

Впечатването отне почти целия ден. Беше безболезнено, без инциденти или силни усещания. Данло седеше мълчаливо и неподвижно, докато Дрисана говореше на компютъра на хиюмата на изкуствен език, който нито той, нито Стария отец можеха да разберат. Тя избра последователността на впечатването и с помощта на компютъра анализира мозъчната му химия: концентрацията на невротрансмитери, синапсин, киназа и хилядите други мозъчни протеини. Пласт по пласт Дрисана разголваше мозъчната му кора и впечатваше.

Веднъж Данло попита:

– Къде са новите думи? Защо не усещам проникването на Езика? Защо не мога да го чуя или да мисля на него? – И тогава му хрумна ужасяваща мисъл: щом хиюмата можеше да добавя спомени в мозъка му, навярно също толкова лесно можеше и да ги унищожава. И ако беше така, как изобщо щеше да разбере?

Дрисана си бе донесла стол от чайната стая и тежко въздишаше (беше си донесла и нова чаша вино). Бе прекалено стара, за да стои права по време на цялото впечатване.

– Докато всичко свърши, хиюмата изключва новите езикови гроздове от останалата част от мозъка ти – отвърна тя. – Със сигурност не би искал да мислиш на чужд език, докато не усвоиш достатъчно от него, нали? Сега трябва да си мислиш за нещо приятно, навярно да си спомниш щастлив момент от живота си или да помечтаеш.

Обикновено впечатването изискваше три сеанса, но Дрисана откри, че Данло приема Езика бързо и добре. Погледът му оставаше ясен и фокусиран. Тя остави процесът да продължи, докато не прехвърли в мозъка му девет десети от думите. Тогава реши, че това е достатъчно. Страницата свали хиюмата, отпи от виното и въздъхна.

Стария отец се изправи.

– Благодаря ти – каза той, приближи се и постави косматата си длан върху главата на Данло. Момчето усети твърдите му черни нокти до

слепоочieto си. Стария отец се обърна към него на Езика: – Дрисана е любезна, много любезна и много красива, не мислиш ли?

Без да се колебае, Данло отвърна:

– О, да, тя излъчва шибуи. Тя е... искам да кажа, шибуи... – Той млъкна, внезапно развълнуван и смутен. Говореше на Езика! Свободно изговаряше думи, които никога не беше чувал. Разбираше ли онова, което бе казал? Да, разбираше го. Шибуи: вид красота, която може да разкрие единствено времето. Шибуи беше фината красота на сиво-кафявия мъх по стара скала. И вкусът на старо вино, носещо спомен за съзряване на гроздето и за съвършено равновесие на слънце, вятър и дъжд – и това бе шибуи. Лицето на Дрисана излъчваше шибуи – „излъчваше“ не беше точната дума – лицето ѝ разкриваше основата на характера ѝ и житейския ѝ опит, сякаш бе парче слонова кост, старателно и прелестно резбовано от времето.

Той бавно разтри слепоочията си и каза:

– Искам да кажа... че тя има свое собствено лице. – После, осъзнал, че се е върнал към алалойски израз, Данло започна да си мисли за многобройните концепции и думи за красота. Новите думи бяха в ума му: саби, аурей и хозик. И уаби: уникалната красота на повреден предмет, като чайник с пукнатина; красивият, характерен, естетичен недостатък, отличаващ душата на момента, в който предметът е бил сътворен, от всички други моменти във вечността. И винаги имаше хала. Ако хала бе красотата, хармонията и равновесието на живота, другите думи за красота бяха по-незначителни, макар в много отношения да бяха свързани с хала. Всъщност всяка от новите думи разкриваше скрити аспекти на хала и му помагаше по-ясно да я вижда.

– О, благословена красота! Никога не съм знаел... че има толкова много начини на възприемане на красотата.

Известно време тримата приказваха за красотата. Данло говореше със запъване, тъй като не бе уверен в себе си. Внезапно да има в себе си нов език беше най-странното от всички усещания. Все едно да влезеш в мрачна пещера, да се катериш към слабия звук на падаща вода и през цялото време да изпитваш тайнственото чувство, че тук има много красиви камъчета, но да не знаеш къде точно да ги търсиш. Трябваше да търсиш точните думи и да се мъчи да ги свързва.

– Толкова много за... разбиране – каза той. – В този благословен Език има толкова много... страст. Толкова много могъщи идеи.

– О хо! – рече Стария отец. – Езикът се побелява от идеи.

Данло погледна към редовете с хиюми и посочи онази, която

Дрисана все още държеше в ръцете си.

- И целият Език е тук вътре, така ли?
- Определено – отвърна тя и му кимна.
- И други езици, казваш? Колко... езици?

Дрисана, която не си падаше много по числата, рече:

– Повече от десет хиляди, но със сигурност по-малко от петдесет.
– Толкова много – замислено пророни той. Погледът му беше далечен, като лед, блестящ по повърхността на тъмносиньото море. – Толкова много... как е възможно човешките същества да научат толкова много?

– Започва да разбира – отбеляза Стария отец. Дрисана остави хиюмата върху изключената холограмна стойка и се усмихна на Данло. Лицето ѝ бе топло и мило.

– Мисля, че разговорът ти стига за днес. Сега трябва да си идеш къщи и да се напиш. Ще сънуваш онова, което научи, и утре речта ти ще върви по-леко.

– Не – рязко отвърна Стария отец. Отправи ѝ няколко кратки изсвирвания, после рече: – Впечатването е като да дадеш на новородено способността да ходи, без да подсилиш мускулите на краката му. Нека използва Езика още малко, за да не се препъва по-късно, когато най-малко може да си го позволи.

– Но той е прекалено уморен!

– Не, погледни му очите, виж как изглежда. Сега е стимулиран, о хо!

„Стимулиран“ – помисли си Данло. Да, определено беше стимулиран, сърцето му бързо туптеше и очите го боляха, защото започваше да вижда прекалено много. Той се изправи и се заразхожда из стаята.

– Освен езиците – обърна се към Дрисана Данло – има много... категории познание, нали така? История, онова, което Фейет нарича „есхатология“, и още много други. И всички те могат да се впечатат?

– Повечето.

– Колко?

Дрисана замълча и погледна към Стария отец. Той ѝ отправи продължително, тихо изсвирване и каза:

– Ох, ох, да научиш всичките четирийсет хиляди езика на хиюмата е все едно да стоиш сам на брега с капка вода в шепата си, докато пред теб реве цял океан.

– Стига толкова! – изръмжа Дрисана. – Какъв садист си само!

– О хо!

Данло покри очите си с ръка и ги разтърка. После погледна нагоре към тавана. Най-сетне виждаше огромния океан от познание и истина, който се разкриваше пред него. Океанът бе дълбок и бездънен като космоса и той не можеше да види края на дълбините му. Потъваше в тях – въздухът в стаята беше толкова плътен, че не можеше да си поеме дъх. Ако трябваше да научи всички истини на вселената, никога нямаше да познае хала.

– Никога – каза Данло. И после за първи път в живота си изруга: – Има... адски много за знаене!

Дрисана го настани на тапицирания с кадифе стол и пъкна в ръката му чашата си с вино.

– Ето, пийни си малко. Ще ти подейства успокоително. Определено никой не може да знае всичко. Но защо ти е това?

С бръмчащ звук, който бе две трети от смях, Стария отец рече:

– Има една дума, която ще ти помогне. Трябва да знаеш коя е.

– Дума ли?

Стария отец засвири фуга и отвърна:

– Дума. Мисли за нея като за избираща дума. Така е, да: онези, които проумеят сложностите и значенията на тази дума, са избрани да плуват в море от знание, в което другите трябва да потънат. Потърси в паметта си, ти знаеш тази дума.

Данло затвори очи и там, в мрака, като звезда, изгряваща в нощта, беше думата.

– Имаш предвид „ших“ ли? – попита той. – Трябва да науча ших, така ли?

Ших бе противоположност на фактите и необработената информация; ших беше изяществото на познанието, прозорливостта и умението да организираш познанието в смислени системи. Както художникът избира цветовете и светлосенките, за да рисува картините си, така майсторът на ших избира тъканите на познанието – различните идеи, митове, абстракции и теории – за да създаде начин на виждане на света. Естетиката и красотата на познанието – ето това беше ших.

– Точно така, ших – потвърди Стария отец. – Стара дума за старо, старо изкуство.

Той обясни, че етимонът³ на ших е проста дума на старокитайски: фравашите се влюбили в нея и я заели и приспособили, когато съставили мокша. От мокша концепцията за ших преминала в Езика – наред с

3. Лингвистична форма, от която исторически е произлязла друга. – Б.пр.

хиляди други концепции и думи. Онези, които се страхуват от фравашите, смятат това нахлуване на извънземни (или древни) думи в Езика за най-тънка хитрост, целяща завладяването на човешката раса.

Данло разтри очи.

– Казваш, че ших... е дума от мокша, нали така?

– Така е, да: в мокша ших се използва само като глагол. В Езика ших се покварява като съществително име.

– Но защо не съм бил научен на тази дума?

– Ах, ах, пазех я за подходящия момент – отвърна Стария отец. – На Езика ших означава изящно използване на познанието. Но на мокша има по-широко значение: ших е разпознаването и проумяването на различните видове познание. Това е най-блестящото изкуство, тази способност да оценяваш красотите и слабостите на различните светогледи. О хо, сега, след като вече имаш Езика в главата си, ужасно ще се нуждаеш от това изкуство. Ако искаш цивилизованият миоглед да не те погълне, трябва да станеш човек на ших.

Данло на един дъх пресуши остатъка от виното. Хареса му. Както беше казала Дрисана, то го успокои. Той поговори с жената и Стария отец за ших или по-скоро слушаше, докато двамата разговаряха. След известно време от виното му се додряма. Данло се намести, отпусна глава върху меката кадифена странична облегалка на стола и прехвърли крака през другата. Продължи да слуша, докато думите от Езика не загубиха значението си и всички звуци в стаята – свиренето на Стария отец, тежките въздишка на Дрисана и далечната глъчка от съседното кафене – не се сляха в хаотично бръмчене.

– Виж, той заспива – каза Дрисана. – Определено му стига за днес. Утре ще го доведеш ли да довършим впечатването?

– Утре или вдругиден.

После Стария отец събуди Данло и те се сбогуваха. Дрисана разроши косата му и го предупреди за опасностите от пиенето на прекалено много вино. През целия път до къщи по шумните вечерни улици Данло дочуваше откъси от разговори. Повечето му се струваха объркани, блудкави и безсмислени. Зачуди се колцина от тези бърборещи, объркани хора разбират ших.

Стария отец разчете изражението му и го сгълча:

– О хо, не трябва да съдиш другите според онова, което си мислиш, че знаеш. Недей да глейвиращ, Данло, нито тази вечер, нито никога.

Когато стигнаха в къщата на Стария отец, Данло бе много уморен и направо се строполи на леглото си. Тази нощ спа облечен и сънува

странни сънища. Сънува думите от Езика. Сънищата му бяха хаотични, без сюжет, система или каквато и да била идея за ших.

ГЛАВА 5

ПОСЛЕДОВАТЕЛИТЕ НА ЗАВРЪЩАНЕТО

В мига, в който каквото и да било – наука, феминизъм, будизъм, холизъм, каквото и да било – започне да придобива особеностите на космология, то трябва да бъде отхвърлено. Много по-важно е как се съхраняват нещата в ума, отколкото какво има там, включително самото това твърдение.

Морис Берман, историк на века на Холокоста

Когато хората престанат да вярват в Господ, проблемът не е, че вече не вярват в нищо, а че вярват в каквото и да е.

Г. К. Честъртън⁴

През следващите дни Данло често се връщаше в дюкяна на Дрисана. Той си впечатла много повече от Езика, защото макар че Орденът нямаше да изпитва големината и качеството на познанията му, той все пак се нуждаеше от основите на историята, механиката, екологията и другите дисциплини, за да поддържат мрежата от асоциации, толкова необходими за разбирането на сложностите на цивилизацията. Научи много удивителни неща. Изглежда, в човешките същества се въдеха мънички животни, прекалено дребни, за да се усещат или виждат. Наричаха се бактерии и понякога съставляваха до десет процента от теглото на тялото. Бактериите – както и вирусите, и протозоите – плуваха в течностите на очите и изпълваха червата му с гнили газове. Понякога проникваха дълбоко в тъканите на тялото му. И жителите на Никогоя се страхуваха да се докосват, за да не се заразят. Повечето, дори на закрито, покриваха ръцете си с тънки кожени ръкавици и внимаваха да не се приближават прекалено много до непознати, за да не вдишат издишания от тях въздух. Тези задръжки причиняваха на Данло много неприятности. Той обичаше по алалойски да се притиска във Фейет или Луистър, когато ги поздравяваше по коридорите в къщата на Стария отец. Да мирише косата им или да прокарева мазолестите си ръце по гладките им лица и

4. Гилбърт Кейт Честъртън (1874–193) – английски есеист, критик и романист. – Б.пр.

отново да се уверява в реалността и човечността им. С невероятна трудност се научи да се въздържа. Особено сред тълпите по тесните улици на Фравашкия район – там трябваше да се пързая с изключителна предпазливост и да избягва стълкновенията с парфюмирана коприна или изцапана от пот вълна. Беше му досадно, че случайният сблъсък – дори най-лекият допир – изисква незабавно извинение. За предизвикателно и нетактично се смяташе даже съзнателно да гледа някого, да среща нечий поглед или да задържа очите си прекалено дълго върху някого.

Разбира се, той още не знаеше нищо за слелянето. Не можеше да предполага, че понякога слелящите отмъкват чуждо ДНК, за да развият специфични вируси, убиващи по ужасен начин. (Или понякога, чрез отвратителното изкуство на следната пантомима, мозъкът на жертвата се заместваше неврон по неврон с препрограмирани невролозици и човек постепенно се превръщаше в безмозъчен роб.) Веднъж му хрумна, че вирус може да е заразил и убил и неговия народ – как иначе да обясни смъртта на племето си? Той се дивеше на машабите на екологията на този свят, включваща такива мънички, паразитни същества. Вирусите, мислеше си Данло, всъщност бяха просто още един вид животни, които нападаха клетките на човешките същества и не бяха по-страшни от снежните тигри, въшките или мечките. Чудеше се обаче как вирусите биха могли едновременно да убият цялото му племе. Мечката можеше да издебне и убие самотен ловец, но никога цяла група хора, размахващи копия. Такъв инцидент би бил شاید, пълно нарушаване на световното равновесие. Можеше само да предполага, че трябва да се е случило нещо, за да унищожи хала връзката на племето му със света. Навярно някой от мъжете бе забравил да се помоли за душата на животно, което е убил. Навярно някоя от жените неправилно беше приготвила кръвен чай и това бе отслабило телата на всички девакски хора. Всъщност той изобщо не подозираше, че в Хайдар, Чандра и неговите племенни братя и сестри може да е проникнал цивилизован вирус, изобщо не си представяше, че вирусите могат да се използват като оръжие, защото за него такива мисли все още бяха невъобразими.

Когато зимата напредна в дълбока зима и времето стана по-студено, той откри, че бавно и болезнено се приспособява към странността на Града. Всеки ден прекарваше много време навън, като се пързаяше и проучваше лъкатушещите лилави плъзги на Камбаната и другите райони в Квартала на далечниците. Научаването на Езика беше като отваряне на вратата на къща с многобройни, пишно украсени стаи –

позволяваше му да разговаря с автисти, магиди и други хора, които срещаше по улиците. Въпреки природната си срамежливост, той обичаше да приказва, особено с пилотите и академиците от Ордена, които често можеха да се открият да вечерят сложни ястия в „Хофгартен“ или да пият шоколад в безбройните кафенета на Стария град. Постепенно, от стотиците дребни забележки, които правеха за фравашите тези хора – както и от участието си в медитациите, словесните игри и другите ритуали в къщата на Стария отец – Данло започна да вижда цялата фравашка система от нова гледна точка. Започна да храни съмнения дали тя действително води към истинско освобождение. Всяка вечер, преди обичайното състезание по мокша, той сядаше с другите ученици около Стария отец и повтаряше Словото на целта: „Нашата система не е проста като другите; тя е метасистема, предназначена да ни освободи от всички системи. Макар че не можем да се надяваме да се избавим от всички разбирания и светогледи, можем да се освободим от обвързаността си с което и да е конкретно разбиране или светоглед.“ Той слушаше как Стария отец обсъжда Трите парадокса на живота, Теорията на Найратмия или стиховете на Джин Зенимура, един от първите човешки майстори на мокша. Данло винаги слушаше с полуусмивка, даже когато някакъв глас нашепваше в ухото му, че самата фравашка система може да го обвърже също толкова сигурно, както нектарът на огнецветето опиянява и улавя пеперуда.

Всъщност той не искаше да приеме някои от фундаменталните учения на фравашката система. Макар че от негова страна беше малко прибързано, дори самонадеяно, още от самото начало Данло спореше със Стария отец за идеала и упражняването на изкуството на „пластовостта“. Това изкуство цели да преведе учениците през четирите степени на освобождението. В първата степен, тази на еднопластовостта, човек е обвързан в границите на един-единствен светоглед. Това е действителността на детето или алалойския ловец, който дори може да не съзнава, че съществуват и други начини за възприемане на реалността. Повечето хора от Цивилизованите светове обаче знаят за многобройните религии, философии и светогледи на човечеството. Те предполагат, че верността им към собствената им система от разбирания е донякъде условна, че са се родили например като автисти или архитекти на безкрайния живот, могат да смятат сънищата за най-висше състояние на действителността или да обявяват изкуствения живот за крайна цел на еволюцията. Всъщност те могат да вярват във всичко, но еднопластовите хора вярват само в едно нещо, каквато и действителност родителите

и културата им да са впечатали в мозъците им. Както казват фравашите, човешките същества са самодоволни създания, които обичат да търсят в огледалото доказателства, че са по-умни и по-красиви, отколкото са в действителност. Безграничната и смъртоносна суета на човешките същества се състои в това да се убедят, че независимо колко е невероятен или странен, техният светоглед е някак си по-разумен, естествен, прагматичен, свят или верен от всеки друг. По свой собствен избор – или от страхливост – повечето хора никога не се освобождават от еднопластовата степен на виждане на света и това е тяхното проклятие.

Със самото си приемане на фравашката система всички ученици на Стария отец се бяха издигнали до сложната степен на възприятие. Да си сложен означава да приемаш поне две различни действителности, навярно в два различни периода от живота си. Сложната жена или мъж отхвърля разбиранията като стари дрехи, когато се износят или не са подходящи. С помощта на фравашките методи е възможно да преминаваш от една система на възприятие към друга, постоянно да се развиваш, да ставаш по-гъвкав, да се освобождаваш от един светоглед, както змията съблича старата си кожа. Когато се наложи, истински сложната личност свободно се движи из тези системи. Когато пътува с шейна по замръзнало море, тя има деветнайсет различни думи за цветовете на белотата; когато изучава Нютоновия спектър, тя съчетава червени, зелени и сини дължини на вълните в чисто бяла светлина; когато посещава префекта на Геена, тя избира дрехи, по които няма бяло, тъй като е очевидно, че бялото всъщност изобщо не е цвят, а по-скоро отсъствие на какъвто и да било цвят и следователно отсъствие на светлина и живот. Идеалът за сложност, както обичаше да напомня на учениците си Стария отец, беше способността да се движиш от система на система – от светоглед на светоглед – със скоростта на мисълта.

– А ха – каза една вечер Стария отец, – всички вие сте сложни и някои могат да станат много сложни, но кой сред вас притежава силата да е многопластов?

Третата степен е многопластовостта. Ако сложността е способност едно след друго да отхвърляш и приемаш различни разбираня, когато са полезни или подходящи, многопластовостта е едновременното приемане на повече от една действителност. Тези действителности могат да са толкова различни – или дори противоположни, – колкото старата наука и вълшебното мислене на детето. „Истината е многопластова“ – казваха Старите отци. Човек никога не може да стане многопластов, ако се страхува от парадокс или заробване от бога на последователността.

Многопластовото виждане е парадоксално, нова логика, внезапно завършване на плашещи модели. Усъвършенстването на многопластовостта позволява да разгледаш света в много измерения – все едно да се взираш в скъпоценен камък с хиляди различни страни. Когато постигне тази многопластовост, човек вижда сътворението на света като дело на бог, вижда огнена топка, избухваща от първичното небитие, вижда общ сън, вижда вечното кристализиране на действителността от искряща и необособена същност – едновременно вижда всички тези неща и още много други. Многопластовият човек (или извънземен) възприема всички истини като взаимосвързани части на по-голяма истина. Фравашите учат, че по веднъж на всеки цикъл от времето се ражда някой, който се развива от многопластовост до всепластовост, четвъртата и последна степен на освобождението. Тази напълно свободна личност е асаря. Единствено асаря е в състояние да каже „да“ на цялото творение, защото преди да направи окончателното потвърждение, човек трябва да види всичко такова, каквото наистина е.

Тази идея бе върхът на цялата фравашка мисъл и мъдрост и тъкмо това учение Данло оспорваше повече от всички други. Както твърдеше в дискусиите си със Стария отец, да приемаш всички реалности и да виждаш целостта на вселената беше доблестна и необходима стъпка, но асаря трябваше да надхвърли това. Цялата логика на фравашката система насочваше към освобождаване от системите и разбиранията – защо тогава да не се стремиш да не вярваш в абсолютно нищо? Защо да не гледаш действителността с безгрешни очи, свободен от светогледи като новородено? Това пробуждане за невинност не бе ли истинската особеност на асаря?

– Ох, ох – рече му Стария отец, – но всеки трябва да вярва в нещо. Човек даже трябва да развие свои собствени разбираня. Изненадващо е, че след половин година в моя дом ти не си повярявал в това.

Стария отец винаги бързаше да дари на студентите си святия си садизъм, особено на човек с толкова силна воля, като Данло. А от своя страна, Данло се наслаждаваше на сложния танц от остроумия, толкова любими на фравашите. Никога не се засягаше от шегите на Стария отец. И никога не се заблуждаваше, че е близо до свободата от разбиранята. Точно обратното. Той доброволно – и предпазливо – навлезе във фравашкия светоглед. Наистина беше странно и красиво място. Макар винаги да съзнаваше дребните недостатъци на тази действителност, които постепенно щяха да се разширят в пукнатини, Данло ценеше най-основното от всички фравашки учения: че човешките същества са създадени,

за да са свободни. Той страстно, яростно и категорично вярваше в това. Държеше духа на фравизма близо до сърцето си, като невидим талисман, направен от чиста вяра. Фравашите може би не разбираха какво е да си асаря, но това нямаше значение. Системата им пак можеше да се използва, за да се избавиш от илюзиите и мисловните пътища, представляващи затвор за хората. А щом веднъж се освободеше, всяко човешко същество щеше свободно да полети в която посока пожелае.

Фравашката система беше чудесно замислена, да, но както откри Данло, не всички концепции могат да се разберат напълно. Фравашите бяха дошли в Никогей преди три хиляди години и с времето първоначалните учения и практики на системата им бяха станали прекалено систематични. Мисловните експерименти се бяха конкретизирали в упражнения, идеите се бяха сбили в идеология, прозорливостта се бе втвърдила в доктрина, а благоговението и преклонението на учениците пред техните Стари отци неизбежно се бе превърнало в обременително задължение. Мнозина ученици забравяха, че мокша трябва да се използва като средство. Прекалено често те боготворяха този език и си въобразяваха, че научаването на нови думи, стихове и коани на мокша е достатъчно, за да се освободят. Нищо не плашеше Данло повече от тази тенденция към обожествяване. И никой аспект на обожествяването не бе толкова опасен, колкото начинът, по който Луистър, Едуардо и другите се умилкваха на Стария отец и му подчиняваха волята си.

Това, разбира се, е клопката на култовете и религиите, доминирани от гуру, мъдрец или месия. Принципът на заробване е древен: млад мъж или жена чува призива на свят, по-дълбок от ежедневната действителност на обучение, брак, развлечение или стремеж към богатство и обществен напредък. Навярно тази личност е болзено изпълнена с живот, макар да се страхува, че независимо от усилията си да постигне истинността и смисъла, някак си не е успяла да живее истински. Подобно на хлапе, вкусило забранени бонбони, тя навярно ще се прехвърля от религия на религия, от система на система в търсене на нещо, което да задоволи жаждата ѝ. Ако има късмет, накрая ще открие начин, по-сладък от другите, система от дисциплини с чист житейски център. Ако има голям късмет, ще стане ученик на Стар отец, защото въпреки многото си недостатъци, фравашката система е най-добрата от всички системи, най-стара и най-истинна, най-малко покварена. Какъвто и да е избраният път, ще започне период на постене, медитация, танцови форми, електронна симулация, молитва, пози или словесни наркотици – абсолютно всичко, целящо да съсредоточи вниманието на ученика върху

привидните граници на същността му. Целта, разбира се, е да разкъса тези граници, както пилето пробива яйцето. Това е първото постижение на всички търсачи. Светогледът започва да се пропуква, разпада и нещо повече, да изглежда условно построение. Ученикът започва да разбира, че сам е изградил своя собствена действителност. Ако е възприемчив, той ще види, че е изградил самия себе си. И неизбежно ще си зададе въпросите: Какво е „същност“? Какво е светоглед? Ще открие всички предразсъдъци, самозаблуди, спомени, душевна броня и дребни лъжи, които предпазват „аз“-а от външния свят. Сигнал дотам, той може изобщо да загуби чувството си за реалност. Това е опасният момент. Това е мигът, в който сърцето се разтупква и пресеква, в който се загубваш в тъмна стая и не можеш да откриеш електрическия ключ на стената. Това е времето да се изпълниш със страх или още по-лошо, да потънеш сам в студения вътрешен океан, който тегли, вледенява и удавя. Ученикът ще почувства, че умира, ще изпита ужасяващото усещане, че всяка негова същностна част се стопява в небитието. Ако е слаб, страхът му от смъртта ще го парализира или дори ще го хвърли в лудост. Но ако има кураж, ще види, че всъщност не е сам. Стария отец винаги остава близо до него. Неговите усмивки и златни очи му напомнят, че някога е направил същото пътуване като него. Цялото му същество е огледало, отразяващо една-единствена истина: че докато ученикът губи себе си, ще оцелее нещо голямо и красиво. Стария отец ще помогне на ученика да открие тази по-значима част. Това е неговият триумф. Това е неговата наслада. Той ще помогне на ученика напълно да се освободи от светогледа, който го държи в капана си. И после, когато ученикът разчисти и последните остатъци от черупката, пред него се разкрива невероятно по-огромен свят. Този свят е изпълнен с ярка светлина и изглежда безкрайно по-действителен, отколкото изобщо е можел да си представи. Ученикът е по-свободен, по-голям, истински жив. Прелива от силни чувства на радост и обич. Това е вечният миг, разбудването, което трябва да прати ученика свободен по пътя към пълното освобождаване. Само че тъкмо тук повечето ученици попадат в невидим и смъртоносен капан. Радостта им от свободата се превръща в признателност към Стария отец за това, че ги е освободил; обичта им към действителното се насочва към онзи, който е направил възможно това изживяване на действителността. Наистина, те не могат да си представят отново да извършат това пътуване сами и за самите себе си и затова естествената им обич към Стария отец става необходима и непреодолима. Започват да почитат своя Стар отец, но не само като наставник или учител, а като

посредник между тях и новия свят, който са видели. А оттук остава съвсем малка крачка до обожествяването на Стария отец като възплъщение на безкрайното. Единствено чрез Стария отец (както и чрез роши, свещеник или буда) е възможно да се познае действителната действителност. Всяка негова дума е сладък плод, пълен с истина, неговата система на обучение се превръща в единствения начин, по който може да се познае тази истина. И така ученикът, който се е издигнал толкова нависоко и надалеч, накрая стига до нови граници, но не така ясно определени и крехки, колкото първоначалния му светоглед. Той се визира в очите на своя Стар отец и вижда самия себе си като уголемен и свят, но за съжаление, това ново себеусещане е сътворено и дарено му от Стария отец. Сега вече действителността на ученика е изцяло фравашка. Ако е истински съзнаващ – и истински смел, – той още един път ще се опита да се освободи. Но фравашкият светоглед е възвишен и да избягаш от него е все едно птица да се опита да пробие небето. Повечето ученици няма да успеят. Всъщност повечето никога няма да извършат такава неблагодарност и бунт. Но дори в неуспеха им тяхната гордост е да се носят над човешките тълпи, привързани към земята и затворени в познатите си и създадени от самите тях хоризонти.

За да сме справедливи към фравашите, Старите отци отдавна са осъзнали опасностите на гуруизма. И правят всичко възможно, за да обезсърчат робската привързаност на учениците си. Но истината е, че обичат да са гуру. И въпреки предупрежденията, учениците им намират утеха в това да изоставят самите себе си и да поверят съдбата си в ръцете на извънземен. В къщата на Стария отец това се отнасяше за Салим, Майкъл, Ай Елени й повечето от другите. И особено за Луистър Ота. Както беше казал Стария отец, той бе благороден, мил човек, истинска скъпоценност сред хората – но не беше човек, който би отвърнал на сарказма и шегите на Стария отец в същия дух, в който бяха отправени. Луистър съчиняваше коани и плитки стихове на мокша само по задължение, защото трябваше да поддържа определено равнище на остроумие. Но всъщност бе много по-щастлив просто да пие чай в краката на Стария отец, внимателно да го слуша и после папагалски да повтаря възгледите и мъдростите му. И шом веднъж изрече тези възгледи, с него повече не можеше да се спори. Макар че харесваше Луистър също толкова, колкото и всички останали, с които се беше запознал след пристигането си в Никогей, през кратките дни на дълбоката зима Данло започна да го намира за досаден. Луистър го учеше на шах, етикет и мокша, както и да се пързая с кънки, така че Данло се оказваше в неговата

компания повече време, отколкото би му се искало. Луистър бе компетентен в много области и обичаше да изказва мнението си по всякакви въпроси. За нещастие обаче нито едно от мненията или прозренията му не бе негово собствено. Имаше дразнещия навик да започва забележките си с израза: „Стария отец казва, че...“. Като че ли запомняше всяка дума, изречена от Стария отец. „Стария отец казва, че сградите от органичен камък проявяват склонност към натруфеност и нямат място в човешките градове“ – рече на Данло той една мрачна и снеговита сутрин. И по-късно същата вечер: „Стария отец казва, че най-голямата измама на религиите е в спасяването на хората от безкраен регрес. Помисли над въпроса какво е породило вселената? Естественият отговор е, че тя е създадена от Бог. Аха, но тогава човек се изкушава да попита: но какво е породило Бог? Хо, хо. И така нататък – разбираш ли? Религиите спират регреса. Те ни казват: «Бог е сътворил вселената, Бог сътворява Бог и това е всичко, което трябва да знаете.»“

По ирония на съдбата, колкото повече проникваше в сърцето на Фравашката система, толкова повече Данло осъзнаваше, че в Никогея има много други системи, много други светогледи. Започна да се интересува от тях. Макар че никога не забравяше надеждата си да стане пилот, да пътува до Камила Луз, Нонаблинка и навътре към центъра на вселената, той разполагаше с половин година преди да има възможност да го приемат в Ордена. Разбира се, можеха и да не го приемат, и тогава щеше да му се наложи да остане ученик на Стария отец. (Или да се върне при някое от алаойските племена на запад от Куейткел.) Тъй като не можеше да си представи да стане като Луистър Ота – и тъй като беше жаден за преживявания като малко вълче, душещо нов сняг – Данло реши да прекара следващите двеста дни в изучаване на някои светогледи, които намираще или за очарователни, или за абсолютно чужди. Нито един от законите и изказванията на Стария отец не забраняваше такова изучаване. Всъщност Стария отец често насърчаваше усвояването на нови действителности, но само като формална игра, играна под звуците на мелодиите и напевите, отекващи в дома му. Данло подозираще, че неговият метод на учене на различни системи няма да срещне одобрението на другите и затова по време на ежедневните си обиколки тайно започна да посещава различни части на Града.

През едно от неочакваните затопляния на дълбоката зима Данло започна често да ходи на Улицата на контрабандистите. Там, където тя се стеснява под Фравашкия квартал, той се сприятели с мъжете и жените от сектата на автистите, седеше заедно с тях на изпозчени от въшки

кожи и прекарваше цели дни и нощи, потънал в дълбоки светли общи сънища. Автистките сънни наставници твърдяха, че тези сънища са действителната действителност, много по-действителна от материалния свят на снега, скалите или дрипите, с които автистите увиваха измършавелите си тела. По същия начин се присъедини към група гъбояди, които се наричаха „Божии чеда“. По време на тайните церемонии в една от изоставените Кибернетични черкви дълбоко в Квартала на далечниците Данло се кланяше пред златна урна, пълна догоре с вълшебни гъби, и тържествено се молеше преди да отвори уста и да поеме в себе си „Божията плът“. Молеше се и на блестящите смарагдовозелени извънземни, които му се явяваха в най-живите от гъбените му видения. Всъщност той боготвореше тези възхитителни и омагьосващи същности като пратеници на Единствения Бог, разбира се, докато това не му омръзна и не потърси по-трезви (и отрезвяващи) преживявания.

По някое време на средзимната пролет, след като петнайсетият му рожден ден мина без други церемонии освен няколко молитви към покойната му майка, Данло се свърза с група мъже и жени, които се наричаха „Орденът на истинските учени“. Разбира се, мнозина се смятат за учени или по-скоро за интелектуални наследници на Галилей, Нютон и другите, започнали великото пътуване във вселената на числата и разума. Има холисти, логици, допълнисти, механици и граматичи. Някои упражняват Старата наука, други вярват в Новата наука на Бог. Има много, много науки, почти също толкова много, колкото стотиците различни секти на Кибернетичната универсална църква. Както научи Данло, второто най-велико събитие в интелектуалната история на човешката раса бе разделянето на науката на различни школи, всяка от които със своя собствена епистемология и система от разбираня, всяка упражняваща своя собствена методология, всяка със собствени представи за науката като такава. Имаше науки, които изповядваха метафизичен и епистемологичен реализъм, и такива, които разглеждаха науката като изключителна, но абсолютно безсмислена игра. Някои науки продължаваха да разчитат на физическите експерименти, за да потвърждават теориите си, докато други използваха компютри или чисто математически теореми, за да изследват природата на действителността. Отделни науки си приличаха не повече, отколкото човек прилича на даргини, но всички те притежаваха поне една обща особеност: всяка наука изискваше привилегирован статус и хулеше всички останали като низши или измамни.

Това особено се отнасяше за Орденa на истинските учени. От всички култове, с които Данло щеше да се сблъска по време на престоя си в

Никогея, в този му беше най-трудно да проникне и той му се струваше най-странен. Като бъдещ учен – водачите на този особен култ винаги толкова отчаяно се стремят да намират нови последователи и са готови да приемат почти всеки – Данло трябваше да приеме доктрините на сциентизма. Като начало, пред седмината майстори учени, облечени в традиционните си бели тоги, той трябваше да даде Обета на сциентизма: Науката не е само средство за разбиране или моделиране на действителността, но и единствен път към истината. Следваше Веруюто на случайността: всички явления във вселената са резултат от частици материя, които безкрайно, случайно и безсмислено се движат и сблъскват помежду си. Той научи тясно свързаната с това Доктрина на механизма: всички неща могат да се обяснят, като се сведат до механизмите на частиците материя, каращи други частици да се движат. Като дете на алаоите, Данло, разбира се, винаги бе смятал света и всичко в него за свещено. Отначало му беше най-трудно да разглежда скалите, дърветата и водата като съставени единствено от атоми или кварки, късчета взаимозаменяема материя, които не притежаваха цел или живот. Логиката на този възглед почти изискваше определен вид действие: щом в основата си материята бе мъртва, в бърникането ѝ, за да разкрие тайните си, нямаше нищо лошо. Учените боготворяха логиката и затова основният дълг на всеки учен беше да прави експерименти, свързани с природата на нещата. Някога древните учени, разбра Данло, създали машини, големи колкото планини (и по-късно цели планети), за да разбиват материята на все по-малки части, винаги в търсене на най-малката, винаги с надеждата да открият първичната причина за съзнанието и цялото творение. Тъй като постоянно откривали повече въпроси, отколкото отговори, те насочили експериментите си към въпроса „как“ в природата, вместо към „защо“. По време на един от първите такива експерименти, когато превърнали материята в чиста енергия и взривили първата атомна бомба, учените едва не възпламенили атмосферата на Старата Земя. Но техните изчисления им показвали, че това няма да се случи, а те явявали в тези изчисления и така животът на Земята бил пощаден за още няколко години.

За да приеме експериментите и експериментирането като действителен начин за познаване на действителността – за да приеме, че е действително само онова, което може да се измери – Данло трябваше да насочи мисленето си отвътре навън. Трябваше да се научи да разглежда света като обективно нещо, което би могъл да разбере единствено като наблюдател, изучавайки събитията и явленията отвън навътре, както воайорът наднича през прозореца с надеждата да зърне мъж и жена, потънали

в любовна игра. Много по-късно, след като отново насочи мисленето си навътре и се върна към стария си начин на мислене, Данло каза на Стария отец: „Учените изучават въздействието на студа върху организма с термоелементи и теории и твърдят, че разбират всичко... което може да се разбере. Но те не познават истински студа. Като че ли никога не са го изпитвали. И защо не? Този експеримент би бил лесен за изпълнение, нали така? Трябва само да си свалят тогите и да излязат навън в снега.“

Самият той с трудност извършваше експериментите, които се изискваха от него. Категорично отказваше да използва живи животни и вместо това предпочиташе например сам да се потопи във вана с ледена вода по време на експериментите си за оцеляване в студ. Изобщо не искаше да изпълнява някои от класическите експерименти, например дисекция на нервната система на снежен червей като начин за разбиране на уникалното съзнание на това животно. Никога напълно не се съгласяваше с този вид анализ, защото по време на инициацията си заедно с Трипръстия Соли бе дал определени обещания като алалойски мъж, а алалоите толкова силно обичат света, че ако случайно подритнат някой камък, после ще го върнат на точното му място, за да възстановят световната хала. Истината бе, че от Данло би се получил лош учен и майсторите на този култ още от самото начало трябва да го бяха разбрали. Но пък учените нямат вяра на никого. Повечето хора и другите ордени смятат Метода на учените за остаряло и варварско изкуство и са направили всичко възможно, за да забранят този култ. Поради дългото преследване, учените автоматично виждат във всички нови членове шпиони, пратени да ги следят. И затова, преди да получат достъп до тайната информация и експерименти, новопостъпващите се изпитват по много начини. Макар че никога не беше присъствал на някой от тези незаконни експерименти, от приятел на друг приятел Данло чу слухове за един от тях.

Изглежда, в една от сградите си в Даргинския квартал, дълбоко под земята, в заключени стаи без прозорци, учените извършваха експерименти с ембриони на различни извънземни видове. Очевидно един от майсторите учени се опитвал да каркира skutарски бластули в по-приемливи за него форми. При повечето животни, извънземни или от земен тип, критичният момент в развитието не е оплодяването на яйцеклетката, а гастрულიрането. Едва по време на гастрულიрането, след като яйцеклетката вече многократно се е разделила и превърнала в куха топка от клетки, наречена бластула, започва развитието на органи, крайници и други части на тялото. Някои от външните клетки на бластулата са

определени да се превърнат в очи, криле или фибрилети. Вътрешности-те на повечето животни се образуват по следния начин: група клетки на повърхността на бластулата започват да се набръчкват и придвижват към отсрещната страна на топката. Бластулата се деформира, сякаш някой е натиснал балон с пръст. Накрая групата клетки преминава от другата страна и топката се превръща в куха тръба. Единият ѝ край е уста-та, другият – анусът. Повечето животни се оформят около такава хра-носмилателна тръба. Останалите телесни тъкани представляват заобика-лящи я и разклоняващи се пластове от клетки. Но при скутарите не е та-ка. По време на гастрულიрането на този вид първоначалната група клет-ки не стига до отсрещната стена и затова скутарите повече приличат на винени чаши, отколкото на тръби. Експериментът на учените целял да се намеси в скутарското гастрულიране и да оформи бластулите по-скоро като морски таралежи, даргини или дори човешки същества. И успели. Получили много люпила от обречени скутарски какавиди. Макар че от-начало някои от какавидите били в състояние да поглъщат храна почти също толкова непрекъснато, колкото гладен хариджан, постепенно мал-ките чудовища започнали да повръщат изпражненията си и всички по-лудели или умрели. Неколцина майстори учени обявили експеримента за огромно постижение на науката, сякаш някак си са обяснили скутар-ския закон, страховитото скутарско лице или необяснимия ум на скутар-ките възрастни. Но Данло не виждаше нещата в такава светлина. Всъщ-ност когато чу, че някои майстори правят дисекция на живи какавиди, за да установят причината за тяхната лудост, той официално се отказа от обета си и напусна ордена. Макар че никога не се отказа от самата Наука – винаги щеше да цени студената, ужасна прелест на науката и предпазливо щеше да я използва, като поляризирано стъкло за гледане към слънцето – Данло най-после откри граница на идеала за сложност и за познаване на различни светогледи.

Изцяло да навлезеш в нова действителност не означава просто да я цениш или да възприемаш нещата по нов начин, а да преобразиш съ-ществото си и да действаш в съответствие с нови закони. Не всички све-тогледи обаче са еднакви и не всички действия са позволени. Поколения философи и хилядолетия войни не са успели да открият кой е най-дос-товерният светоглед. Фравашите учат, че всеки светоглед е верен само относително. Науката дава по-добра представа за механичните аспекти на вселената от хиндуизма, но не може да каже нищо за природата на Господ. Мнозина изповядват това учение, само за да попаднат в капана на релативизма: ако всички светогледи са верни в някое отношение,

нищо не е наистина вярно. Подобно на мнозина други преди него, по това време Данло лесно би изпаднал в nihilism и би отрекъл, че изобщо е възможно да съществува каквато и да е действителна основа за истина. Навярно би заключил, че са позволени всички постъпки, дори онези на престъпник или луд. Но той никога не изпадна в този вид отчаяние. Винаги вярваше, че ако се вгледа достатъчно надълбоко в себе си, свободното човешко същество ще открие истинско познание за вярното и невярното.

Колкото и да критикуваше Науката (или другите науки, с които щеше да се сблъска), опитите на учените да контролират онова, което определяха като материя и енергия, го привличаха. Дори след като напусна учените, у него се разгоря невероятно любопитство към този контрол. От един от приятелите си, който остана в култа, Данло научи изводите на Доктрината на ентропията: че вселената изпада в безредие, че всички конфигурации на материя из галактиките се разпадат и пръскат като капки мазнина в паница хладка супа и че всичките ѝ енергии се изчерпват и се стремят към еднакво равнище, както водите се вливат в неподвижно езеро, от което никога не могат да избягат. Учените проповядваха абсолютен контрол над цялата материална действителност и в същото време твърдяха, че са напълно безпомощни пред лицето на окончателната гибел на вселената. Голямото откритие през този етап от живота на Данло беше, че тази катастрофа може да не е само празни приказки или някакво далечно събитие. Властта да контролираш материята и енергията и да освобождаваш енергията, съдържаща се в материята, бе съвсем непосредствена, много сериозна и напълно реална.

Една вечер по здрач, точно преди вечеря, Данло се върна в къщата на Стария отец много раздражен. Втурна се вътре с новината за нещо невероятно, което бе чул от един от учените, и нахлу в покоите на Стария отец, без дори да си направи труда да отръска леда от ботушите си.

– Ни лурия ла! – извика той на родния си език. – Научих най-шайдата нещо, шайда, ако е вярно, но... О, благословени Боже, как е възможно да е вярно?!

– Хо, я внимавай! Внимавай да не намокриш с вода целия килим на майка ми! – Стария отец го погледна и с двете си очи, погледна топящия се сняг, който се стичаше от ботушите на Данло, и поклати глава. Подобно на всички фраваша, той почиташе чистата вода и смяташе, че е малко светотатствено да се ръси такова свещено вещество по тъканата вълна на майка му. Тази вечер Стария отец имаше сеанс по мислене с една от ученичките си. Срещу него на килима (съвсем близо до мястото,

на което преди беше повърнал Данло) седеше Фейет, красива жена с жива усмивка и още по-жив език. Тя бе дошла в къщата на Стария отец след продължително търсене, след години като последователка на заншин и Пътя на розата. Беше най-добрата от дванайсетте ученици на Стария отец, най-милата и най-самостоятелната, и Данло бе малко влюбен в нея. Но тя беше повече от два пъти по-възрастна от него и бе дала обет за строго безбрачие. Въпреки това никога не отхвърляше проявите му на внимание и сега като че ли нямаше абсолютно нищо против, че той прекъсва разговора ѝ със Стария отец.

– Данло – рече Фейет, – моля те, седни с нас и ни кажи какво е станало.

– Рано се връщаш – каза с тъгълчето на устата си Стария отец. – Но да, моля те, седни. Събуй си ботушите и седни. – И после, с лявата половина на устата си, продължи да говори с Фейет. – Този път трябва да опитаме нещо по-сложно, навярно нещо, което е отлично известно на хората, щом мислят за него, но което намират за невъзможно да обяснят.

Играеха си с действителности – по-точно играеха на игра, в която Стария отец загатваше за нещо и Фейет назоваваше предмет, идея, личност, историческо движение или явление. После Стария отец избираше конкретен светоглед, в който Фейет трябваше да навлезе. Тя разглеждаше назоваания предмет от новата гледна точка, описваше различните му аспекти, сякаш е родена тайхистка, будистка или дори извънземна. Получаваше определен брой точки според познанията си, усета си за ших и най-вече за майсторството си в пластовостта.

– Този път ще назова концепция – каза Фейет, усмихна се на Данло и продължи: – И концепцията е: бъдещето.

– О, но това не е достатъчно точно – възрази Стария отец. – Известна ли ти е доктрината на сарвам асти?

– Хиндуистката доктрина или тази на провидците?

– Която предпочиташ.

– Избирам доктрината на провидците.

– Много добре. Тогава нека аз избира светоглед. Аха, извини ме за момент. – Стария отец разбиращо погледна Данло, после се обърна към Фейет и каза: – Избирам светогледа на учените. Аха, аха – и за да стане по-трудно, на древните учени. Преди от тях да се отцепят механиците и холистите.

Данло никога не беше чувал за сарвам асти: доктрината, че всичко съществува, минало и бъдеще, защото в противен случай умът не би

могъл да го разбере. Всъщност в този момент изобщо не го интересуваха нито игри, нито доктрини, защото бе открил съществуването на ужасно нещо, което не можеше да проумее. Опитваше се да седи търпеливо срещу Стария отец, но накрая не успя да се сдържи.

– Благословените звезди избухват! Защо не ми каза за това?

– Ах, ах, звездите – отвърна Стария отец. – Определено трябва да помислим за звездите. Но имаш ли нещо против да поиграя с Фейет? Тя събра почти достатъчно точки, за да не се занимава с готвенето през целия следващ сезон.

С тези думи Стария отец продължи двойния си разговор, като приказваше едновременно с два различни гласа. Първият (или десният глас) беше обичайният му мелодичен баритон. Вторият глас бе висок и дрезгав като трион, режещ лед. Данло се мъчеше да разграничи двойния поток думи, който се изливаше от сръчната уста на Стария отец. Този начин за водене на разговор беше объркващ и изискваше пълно съсредоточаване.

– О хо, Фейет, можеш да започнеш, като изследваш пресечната точка на оптичното царство и платоничното пространство. О, Данло, Звездите избухват, казваш? Аргументи за съществуването и прочее. Това е известно от известно време. Пространството е пространство и звездите безкрайно продължават в пространството само...

– Не! – прекъсна го Данло. – Хората убиват звездите!

– Ах, ох, ох, ох – каза Стария отец, после вдигна показалец към Фейет и се усмихна. – Можеш да започваш. Фейет се поколеба за миг преди да отвърне:

– Според сарвам асти възможностите във всяко бъдеще се осъществяват чрез акт на воля и...

– Ох, ох, Данло, ти си научил за Вилда, така е, да. Вилдът, отсрещната част на галактиката, в която експлодират милион звезди или десет милиона звезди – и защо?

– ...защото съществуването не може да се разбере по друг начин освен като различни количества материя, разпределени в хомогенно пространство, и...

– Защото човешките същества искат да деформират пространството – каза Стария отец. – И поради други причини.

Докато Стария отец разговаряше с Данло, Фейет се беше преобработила в нещо като учен и продължаваше да обяснява за бъдещето:

– ...може да е пресечна точка на тези две пространства единствено в математиката, която...

– Шайда причини – подхвърли Данло.

– ...умът определено може да разбере неща, които не съществуват в пространството...

– О хо – прекъсна Стария отец Фейет, – но какво е ум?

– Като дете – рече Данло, – смятах... че звездите са очите на моите предци.

– ...изпълняват успоредни програми и действителността, представена със символи...

– Звездите... тази прекрасна светлина, сияеща като очи.

– ...не се отразява в естествения свят, нито пък светът наистина се отразява в ума... В този момент Стария отец затвори очи и каза:

– Внимавай с думата „отразява“.

– Но звездите са... само водородна плазма и хелий – рече Данло, – които отделят светлина.

– ...обработвайки информация, но макроскопската информация се разпада на микроскопска информация и следователно бъдещето...

– За да разбереш Вилда – каза на Данло Стария отец, – трябва да поговорим за архитектите и техните доктрини за бъдещето.

– ...бъдещето е абсолютно определено, но непознаваемо, защото...

– Архитектите са създали Вилда, нали така?

– ...създаването на информация е хаотичен процес и...

– Шайдата Вилд.

– ...няма начин процесът да тече по-бързо от самото време.

Тук и Данло, и Стария отец прекъснаха разговора си, докато Фейет критикуваше хипотезата на механиците за многобройните светове и заявяваше, че е възможно да съществува само един времеви поток, една действителност, едно бъдеще. Доктрината на провидците, каза тя, била напълно погрешна. Ако понякога предсказвали бъдещето, това ставало по чиста случайност. Те били майстори на заблудата и още по-лошо, събуждали измамни надежди у хората и ги карали да вярват в невъзможното. Трябвало да ги накарат да млъкнат заради лъжите им.

– Трябва да ги хвърлят в затвора или да ги забранят – рече Фейет. Лицето ѝ бе сурово и мрачно и тя изглеждаше съвсем сериозна. – Или мозъците им да бъдат прочистени от заблудите им, както направиха на Арцит преди да се намеси Орденът. Всички провидци, които...

– Хо, хо, достатъчно – прекъсна я Стария отец. – Учен, предполагам.

Фейет дълбоко въздъхна и се отпусна, отново върнала Се към обичайното си шеговито настроение. Тя скръсти ръце в скута си и зачака

одобрението на Стария отец.

– Добре се справи – поне четирийсет точки. Ха, хо, през следващата лъжезима за теб няма да има кухненска работа.

– Благодаря – отвърна тя.

– А сега – продължи Стария отец, като се обърна към Данло, – трябва да поговорим за Вилда. А какво по-подходящо място да започнем от Доктрината на целостта? Ах, хо, Фейет, може би и ти ще искаш да послушаш.

Тъй като в стаята бе студено, Данло си закопча яката догоре и седна до Фейет, за да чуе забележителната история на Стария отец. Той им разказа за Николос Дару Еде, първото човешко същество, станало божество като каркирало ума си в компютър. Идеята, че човек е в състояние да прехвърли в машина мозъчния си модел – своята личност, спомени, съзнание, самата си душа – удиви Данло. Колкото и да се опитваше, никога не би могъл да повярва, че нечия същност може да се кодира като компютърна програма. Забавляваше се да мисли как някой се въплъщава в машина, макар и в божествена компютърна машина, способна да мисли милиард пъти по-бързо от всеки човек. Кой би могъл да разбере какво всъщност се е случило с Николос Дару Еде? Разбира се, много милиарди хора вярваха, че отлично знаят това. Както обясни Стария отец, това събитие довело до появата на най-голямата религия на човечеството. Последователите на Еде почитали това божество като Бог и се нарекли „Божите архитекти“. Преди две хиляди години сред архитектите избухнала голяма война и те се разделили на две половини: архитектите на Безкрайния разум на Кибернетичната универсална църква – които повечето хора наричали просто „Старата църква“ – и техните врагове, Кибернетичните реформистки църкви. На всички било известно, че тази война са спечелили Реформистките църкви, но малцина знаели, че след поражението си архитектите от Старата църква са избягали в непознати пространства на галактиката, които някой ден щели да се превърнат във Вилда. Както се знаеше сега, тези архитекти имали план за цялостна промяна на вселената според замисъла на Еде Бога и затова една по една унищожавали планетите и звездите.

– Ах, ох, какво е Вилда освен звезди и звезди, които човешки същества са взривили в свръхнови? Някои казват, че е ад от мъртви звезди с големина два трилиона кубични светлинни години. Регион от звезди и пространство, разцепващ галактиката като мълния. О хо, Вилдът, Вилдът – какво трябва да се направи с тези космически мълнии, които хората наричат Вилд?

– Какво... може да се направи? – попита Данло.

– Кой знае? Преди единайсет години Малъри Рингес прати мисия във Вилда. Ох, ох, но мисията не успя. Така се говори в Града: „Защо мисията във Вилда се провали и как да организираме друга?“

Стария отец продължи да говори за Доктрината на целостта и други есхатологични доктрини на едическата религия на архитектите. Опита се да изясни архитектурния възглед за свободната воля и съдбата на вселената. Данло беше толкова омагьосан от тази история, че едва не забрави, че седи до Фейет. Мислите му бяха дълбоки и угрижени. Преди два дни бе валил сняг и прелестните бели снежинки бяха замръзнали по западния квадрант на купола, но на север и изток куполът беше чист и се виждаха звездите. Сърцето му се разтуптя, когато се вгледа в млечния блясък на Нонаблинка и Шураблинка.

– Странни звезди – каза той. – Винаги съм се питал за тези звезди. Те са свръхнови, нали?

– О, да, свръхнови са – потвърди Стария отец.

– Но някога са били звезди... също като другите.

– Това е вярно.

– Звезди като... нашето слънце.

– Да, Данло.

– Но... как е възможно да убиеш звездите? Известно време Стария отец говори за архитектите и техните странни техники, машини, които можели да генерират потоци от невидими гравифотони и да ги изстрелват към слънцето. Разказа им за начините за деформиране на гладките черни тъкани на пространстворемето, за свиване на ядрото на звезда в топка от плазма, толкова гореща и плътна, че мигновено се взривява с космическа експлозия от светлина. С притиснати под брадичката си ръце, Данло слушаше унесено. После без предупреждение скочи и вдигна ръце към нощното небе.

– Светлината е по-бърза от спускащ се ястреб – това научих. По-бърза от вятъра. Светлината от свръхновите, които архитектите са направили, тази شاید светлина се носи из галактиката, нали така? Убийствената светлина. Тя се носи с осемнайсет милиона километра в минута, но... относително, пълзи като снежен червей по безкраен лед. Защото благословената галактика е толкова огромна. Има една свръхнова – нарича се Звездата на Мерипен. Неотдавна родена. Скоро светлината ѝ ще достигне този свят и всички ние ще изгорим. Тогава аз, ти и всички други ще преминем от татък.

Бавно, болезнено, с предпазливо и внимателно пуфтене, Стария

отец се изправи, постави тежката си ръка върху раменете на Данло и черните му нокти изтракаха едни в други. После посочи беззвездното парче небе на изток от Шураблинка. Там блестяха кръгове светлина, сияещи в променливи тъмнооранжеви и златисти багри.

– Виждаш ли го? – попита Стария отец.

– Фара Геластеи – отвърна Данло. – Златното цвете – наскоро е пораснало, нали така?

– Ние го наричаме Златния пръстен. И да, пораснал е. Така е, да: преди шест години Малъри Рингес стана бог и Златният пръстен тайнствено се появи в небесата. Той е живот, разбира се! Нов живот, носещ се по космическите течения, хранещ се със светлина. Издишващ диоксид, озон и фоторефлексивни газове. Развитие на биосферата. Нов пласт атмосфера. Огромен, растящ златен пръстен от живот – като семе! Има надежда този пръстен да скрие като щит Никогея от радиацията и светлината на свръхновите. Ах, ах – и не само Никогея. Над много светове из цялата галактика има пръстени от злато. Навярно милион нови пръстени. Има надежда Златните пръстени на всички светове да защитят хората от светлината на Вилда. Подобно на милион чадъри, да ни скрият така, че да останат живи умове като твоя и да попитат: кога ще бъде погълнат от светлина?

Фейет, която неподвижно седеше на килима, нададе продължително тихо изсвирване – от онези неодобрителни звуци, които издават фравашите, хванали някой от учениците си да попада в капана на система от вярвания. Изглежда, ѝ доставяше удоволствие да отбележи грешката на Стария отец и тя каза:

– Всъщност не е известно дали Златният пръстен ще ни защити.

– Ах, ха, много добре, вярно е – призна Стария отец. – Дори биолозите не са в състояние да предвидят скоростта на растеж на Пръстена.

– Чувала съм много хора да говорят за изоставяне на нашата планета – рече Фейет.

– Ах, ох, но светлината от свръхновата ще стигне до Никогея едва след тринайсет години. Има достатъчно време, за да почакаме и да видим.

Прозвуча звън. Камбаната за вечеря ги призоваваше към простата им храна: хляб, сирене и плод, навярно пресни снежни ябълки или леденостудени ярконски сливи. Стария отец и Фейет се приготвиха да напуснат покоите за мислене, но Данло остана по средата, вдигнал поглед към небето.

– Какво виждаш? – попита го Стария отец. За миг Данло не

отговори, после каза:

– Благословените звезди... шайда звезди. Никога не съм мислил, че нещо е в състояние да убие звездите.

Скоро след това Данло се свърза с култ, известен като „Последователите на завръщането“. Това беше най-новият от култовете в Града, основан от провидца отстъпничка, наречена Елианора Уен. Тя бе забележителна жена, родена в един от музикалните кланове на Яркона. Когато била на десет години, семейството ѝ я довело в Никогея и Елианора очаровала любителите на музиката от Златния век с майсторските си изпълнения на гошарп, флейта и други инструменти. Би могла да има дълга кариера на известна музикантка, но смаяла семейството си, като изоставила всичко, за да влезе в Ордена. Имаше силна воля, беше умна, предизвикателна, капризна и притежаваше невероятна чувствителност, което ѝ бе помогнало да постъпи като послушница в „Боря“. Но накрая се бе ослепила и бе станала провидца, само за да напусне Ордена по времето на Пилотската война. От тринайсет години тя често посещаваше подобрите хотели и кафенета около Улицата на посолствата, пиеше кафе от Летния свят, ядеше курмаш и се сприятеляваше с всеки, с когото можеше. Когато Данло пристигна в Града, тя познаваше по име десет хиляди души и още двама хиляди по гласа им. Бе много известна като гадателка, макар че скандализираше традиционалистите като приемаше заплащане за услугите си. Говореше се, че давала всичките си пари на приютите на хibaкушите, но известността и влиянието ѝ не се основаваха на щедростта ѝ, а на поредица от видения, които имала в деветдесет и деветата нощ на дълбоката зима миналата година. В момент на заслепяващо разкритие докато предсказвала собственото си бъдеще, Елианора най-после открила призиванието си – да подготвя хората за божествеността на Малъри Рингес. И тя го направила, като използвала цялото си влияние. Скоро последователите на завръщането наброявали стотици и всички те вярвали – и проповядвали, – че Малъри Рингес ще се върне в Никогея. Той щял да спаси Ордена от поквара и разпадане, също както щял да спаси Града от паника заради свръхновите. Рингес съживил Златния пръстен, грижел се за растежа му и така щял да спаси планетата от яростта на Вилда. Според последователите на завръщането някой ден Малъри Рингес щял да спре експлодирането на звездите и да спаси вселената от гибел.

През дългите слънчеви дни на лъжезимата Данло често посещаваше кафенетата по Плъзгата в Стария град и пиеше чай тоалач с последователите, които всеки следобед се събираха там, за да се освежат и

поприказват. Те бяха предимно млади мъже от Ордена, както и неколцина богати далечници, облечени в скъпи дрехи и със златни ленти на главите, като знак за тяхната набожност. Обичаха да разговарят за живота на Малъри Рингес и да размишляват за промените, които едно божество би могло да донесе в града им. Надяваха се, че Рингес ще разпознае в тях истински търсачи и ще им обясни тайната на древните еди, а също и други тайни, които можеше да разбере единствено бог.

Един ден, докато разговаряше със Сара Туркманиян и неколцина нейни приятели, Данло научи, че веднъж Малъри Рингес пътувал при алалойското племе, известно като деваки. Почти преди седемнайсет години той се отправил натам с надеждата да открие тайната на древните еди, впечатана в първобитните алалойски хромозоми. Тази новина поразил Данло. Той веднага предположи, че е син на Малъри Рингес. Трипръстия Соли му бе казал, че истинският му баща е бил пилот от Града, но момчето изобщо не беше подозирало, че баща му може да е бог. А майка му сигурно бе една от жените, придружавали Малъри Рингес в неговата злополучна експедиция, навярно дори Катарин Провидцата. Данло искаше за сподели тази удивителна хипотеза с другите последователи, но не беше сигурен дали действително е вярна. Навярно Трипръстия Соли любезно го бе излъгал за истинските му родители. Навярно майка му и баща му всъщност са били престъпници, дошли за кожи от щагшай в горите на Куйткел. Навярно майка му го беше родила далеч от Града, само за да го остави да умре на някой снежен перваз край девакската пещера. Беше възможно Хайдар и Чандра да са го намерили и осиновили и най-вероятно Соли му бе разказал измислена история, за да му спести срама от такова унижително раждане. Тъй като изпитваше силно желание да научи истината за себе си – и тъй като обичаше да слуша всякакви истории за тайнствения Малъри Рингес, – Данло колкото може по-често ходеше да пие чай с последователите.

Трудно е да се каже какво бъдеще би имал този култ, ако не беше прочутото пророчество на Елианора Уен от единайсетия ден на лъжезимата. Ведра и сериозна в безупречно бялата си роба, тя застана в огромния кръг пред „Хофгартен“ и съобщи на Града, че Малъри Рингес скоро ще се завърне. Че ще се завърне в Никогея след още девет дни, на двайсетата нощ. Ранените хикакуши в бордеите си трябвало да се веселят, защото Малъри Рингес щял да ги изцери. Контрабандистите и другите престъпници трябвало да избягат от града, иначе Малъри Рингес щял да ги съди и екзекутира заради престъпленията им. И най-вече, каза тя, господарите и майсторите на Ордена трябвало да се смирят, защото

Малъри Рингес щял да се върне като Господар на господарите и да превърне Ордена в армия от духовни воители, които щели да възстановят прелестта на галактиката.

Като се има предвид недоверието на хората към провидците и тайното им изкуство, въздействието от пророчеството на Елианора беше удивително. Мнозина контрабандисти наистина напуснаха Никогея. Не малко търговци дариха цялото си богатство и земни имоти на хибакущите и отидоха да живеят заедно като набожни последователи в безплатните общежития на Стария град. Но най-удивително бе, че шестима от господарите на Академията се отказаха от постове си, за да възразят срещу политическото маневриране, толкова отслабило Ордена. По здрач на двайсетата нощ Елианора поведе деветстотин жени и мъже от култа си нагоре по склоновете на Уркел, за да чакат завръщането на Малъри Рингес. „Той ще се появи тази нощ“ – бе казала на всички Елианора. Не само последователите, но и мнозина Други дойдоха да видят дали пророчеството ще се сбъдне. На Данло му се струваше, че е излязъл половината Град. Преди да се стъмни и да изгреят звездите той преброи около осемдесет хиляди души, пръснати по склоновете на Уркел. Надолу от източния край на Академията около Дълбоките поля, където хълмовете се изравняваха точно на юг от планината, те разпънаха кожата си по снежните скали и започнаха да си подават бутилки с тоалач или вино. Последователите, разбира се, заемаха централно положение малко по-високо от всички останали. Под тях Никогея сияеше с милиони светлини. Тъмните ледени полета и хребети над лагера им отстъпваха пред чернотата на космоса и небето блестеше от звезди. Елианора не беше казала как ще се върне от звездите Малъри Рингес. Някои се надяваха, че ще падне на земята като метеор или дори че ще се материализира от въздуха и ще тръгне сред тях. Но повечето очакваха в небето като сребърна мълния да се появи прочутият му светлинен кораб „Иманентно възплъщение“ и да се спусне към Дълбоките поля. И после Малъри Рингес да излезе от кораба и да слезе от планината като всеки друг мъж, макар че всъщност никой не знаеше дали все още изглежда като човек. Никой не знаеше как би трябвало да изглежда богът. Затова тълпите пиеха тоалач, разговаряха за целите на еволюцията и чакаха.

Данло също чакаше, не по-малко възбуден от всеки последовател. Също като другите, и той носеше на главата си блестяща златна лента. Бе облечен в най-хубавата си камелайка и на лицето му беше изписано живото, копнеещо изражение на човек, който очаква да бъде докоснат от безкрайното. Не седеше в първия кръг последователи, нито дори във

втория, а в края на тази група, до малък поток. Беше топла ясна нощ с планински ветрове и вечни мечти, нощ, която щеше да е кратка, каквито винаги са нощите през лъжезимата. Но измервана от умовете на тълпата, жадна да види чудо, нощта бе достатъчно дълга. Данло лежеше по гръб на студената земя и броеше ударите на сърцето си, докато се мъчеше да преброи хилядите звезди, Обичаше да играе на тази игра, но никога не можеше да спечели, тъй като звездите бяха прекалено много и небето не стоеше неподвижно. Светът постоянно се въртеше на изток, обръщаше студеното си лице към глъбините на галактиката и великата вселена отвъд нея. Над заоблеността на източния хоризонт постоянно се появяваха нови звезди, свръхновите, съзвездията и самотните сини гиганти. Той лежеше, чакаше, от време на време сънуваше и слушаше отделни откъси от разговорите на хората наоколо. През цялата нощ прииждаше народ от Града и тълпите започнаха да се съгъстват. Към полунощ неколцина от по-уморените сгънаха кожата си и се отказаха от бдението. С всеки изтекъл час настроението на присъстващите се променяше: от очакване в мрачна вяра и безпокойство, а после в грозно подозрение, че са били измамени. Когато над мрачния хребет на Уркел изгръ огромното съзвездие Лебед, Данло разбра, че слънцето не е далеч. Той също бе започнал да се съмнява в пророчеството на Елианора – поне се съмняваше, че е било разумно да приема думите ѝ буквално. Търсеше да открие отчаяние по уморените лица на другите последователи, когато един по един всички престанаха да разговарят и погледнаха надолу към тясната скалиста пътека, която се виеше из планината. За миг настъпи обезсърчителна тишина и после някой извика:

– Вижте, той е!

Данло погледна към мрачната пътека и видя висока фигура, напредваща сред ниските смърчове и снежните поля. Подобно на всички останали, той се надяваше, че това е Малъри Рингес, но очите му бяха свикнали да търсят животни из тъмните гори и той можеше да види онава, което другите не можеха. Данло незабавно разпозна в новодошлия извънземен фраваш и след секунди разбра, че е Стария отец. Когато Стария отец се изкачи по-наблизо, този отрезвяващ факт стана очевиден и за всички останали. Разнесоха се разочаровани стонове – този звук се откъсна от устните на хиляди хора с внезапността на лед, който се отцепва от глетчер и пада в морето. Сякаш постигнати от неочаквано просветление, хората започнаха да се изправят и да си тръгват. Те минаваха покрай Стария отец, без да го погледнат, дори без да си правят труда да забележат странната му усмивка или пламтящите му в мрака

златни очи. Стария отец вървеше през тълпата право към мястото, където седеше Данло. Спря пред него, любезно го поздрави и после попита с най-закачливия си и садистичен глас:

– Хо, много ли съм закъснял?

Данло погледна внезапния поток от хора, който се спускаше от планината, и отвърна:

– Навярно.

– Ах, ох, вече почти се зазорява. Чух, че Малъри Рингес щял да се появи преди зазоряване.

– Целият град трябва да е чул за видението на Елианора – каза Данло.

– Даже ние, фравашите – отбеляза Стария отец. – Но исках лично да го видя.

– Но как ме откри тук? Има толкова много хора. Стария отец посочи с черния си нокът към кръговете последователи, които продължаваха да седят около Елианора Уен. Подобно на Данло, всички те носеха на главите си ленти и тези деветстотин светещи ивици сияеха със златна светлина в черната нощ.

– Следвах блясъка – отвърна Стария отец. – Вижда се още отдалече. И после, когато се приближих, проследих миризмата ти. Тя е уникална и доста силна, нали знаеш.

Данло наведе глава, за да подуши дрехите си.

– Не знаех, че фравашите имат такова остро обоняние.

– Ха, ха, ти миришеш на вълк, който се е отъркалял в мускусна трева. Мислил ли си да се къпеш по-често?

– Аз... се къпя – възрази Данло. – Обичам водата.

– Ах, ха, но не си се къпал, откакто започна да мечтаеш с автистите, нали?

– Знаеш за мечтателите?

Стария отец само му се усмихна.

– Тогава трябва да знаеш... и за учените?

– Ох, хо, наистина зная.

– Благословени светогледи – рече Данло. – Благословени начини на виждане.

– Ах, ох, ох, ах – каза Стария отец. – Това е град на култове, нали?

– Но аз напуснах мечтателите – отвърна Данло. – Напуснах и учените.

– Така е, да.

– Ти ме научи на това. Как да се освободя от всеки светоглед.

– Но сега носиш лентата и седиш заедно с последователите.

– Безпокоиш се, че ще се обвържа с този начин... защото обещава прекалено много, така ли?

– Този култ ли? О, не, не, не – когато се зазори и Малъри Рингес не се върне, последователите вече няма да ги има. Ако изглеждам обезпокоен – а трябва да ти кажа, че почти не е възможно фравашите да се обезпокоят – то е само, защото ти очевидно прекалено много обичаш всички култове.

Данло докосна с кутре стегнатата на челото му блестяща лента и попита:

– Но има ли по-добър начин... да науча тези начини?

– Е, например онази игра, разбира се. Някой ден и ти можеш да поиграеш на нея също като Фейет.

– Хитра игра – отвърна Данло. – Но е само игра.

– Ах, ах?

Данло протегна ръка. На светлината на лентата ноктите му блестяха в жълто-оранжево. Изведнъж той леко сви пръсти.

– Фравашите учат учениците си да държат всеки светоглед леко, все едно че държат пеперуда, нали така?

– Леко да държиш действителността означава лесно да променяш действителностите – каза Стария отец. – Как иначе можеш да преминеш от еднопластовост към по-висшите степени?

– Но всички ученици: Фейет, Луистър и другите – те държат повечето действителности прекалено леко. Никога не познават истински действителностите, които държат.

– Хо, хо, смяташ ли, че разбираш вярванията на учениите по-добре от Фейет? И другите системи?

– Не.

– Тогава се страхувам, че аз не разбирам.

На лицето на Стария отец грееше полуусмивка и Данло си помисли, че той не е съвсем искрен с него.

– Има разлика между знание и вяране – каза Данло.

– А хо, аха – рече Стария отец.

Данло обърна лице на изток. До изгрева оставаше още време, но хоризонтът вече грееше в багри. Мнозина от последователите също гледаха в тази посока. Елианора се изправи и някак си се насочи към пътеката. Подобно на всички провидци, тя беше сляпа и нещо повече, орбитите ѝ бяха кухи и черни като космоса. Навярно чакаше да усети топлината на слънчевите лъчи. Дори да бе огорчена или засрамена, че

пророчеството ѝ се е оказало лъжливо, тя не го издаваше.

– Виждаш ли тази прекрасна провидца? – попита Данло. – Преди да се ослепи, тя е имала очи също като мен. Като нас. Можела е да вижда цветовете на света. Но... ами ако е била родена безока, каквато е сега? Ами ако е била сляпа по рождение, като бебетата на хибакушите? Откъде щеше да знае, че кръвта е най-червената от всички червени неща? Как би могла да види багрите на изгрева? Когато погледнеш небето, казваш ли: „Аз вярвам в синьото“? Не, не казваш, освен ако не си сляп. Ти виждаш благословеното синьо и затова го познаваш. Разбираш ли? Ние нямаме нужда да вярваме... в онова, което знаем.

– Ах, хо, знаенето – рече Стария отец. – Така е, да.

– Фейет може да разбира вярванията на Науката по-добре от мен – продължи Данло. – Но никога няма да познава Науката... докато не види все още жив снежен червей, разрязан на стотици парченца.

– И очакваш да подложи всичките си ученици на такива жестокости?

– За да са наистина сложни... да. Другите ученици си играят и си мислят, че знаят какво е да се прехвърляш от действителност на действителност. Но това всъщност не е... истинско. Когато навлизат в нов светоглед... те са като старци, които газят в горещ извор. Наполовина вътре, наполовина навън, никога напълно мокри или сухи.

Сега небето пламтеше в тъмночервено, въздухът бе по-лек и дърветата и скалите по планината започваха да придобиват цветовете на утрото. От всички хора, които се бяха изкачили на Уркел през нощта, бяха останали само последователите. И повечето от тях вече си тръгваха, защото вярата им в завръщането на Малъри Рингес се беше пречупила. Това, помисли си Данло, бе основната разлика между вярата и познанието. Познанието можеше само да прерасне в по-дълбоко познание, докато вярата беше крехка като стъкло. Стотици хора със зачервени очи си мърмореха, хвърляха разочаровани погледи към Елианора и без да се сбогуват, ѝ обръщаха гръб. Останаха единствено четирийсет и осемте мъже и жени, които знаеха нещо, неизвестно на другите. Данло също го знаеше, но не можеше да го обясни на Стария отец. Той знаеше, че в известен смисъл тази нощ Малъри Рингес наистина се е върнал в Никогей. Че на планината наистина е имало бог – Данло трябваше само да си припомни замислените погледи на осемдесет хиляди лица, за да разбере, че в действителност е така. Заради пророчеството на Елианора нещо в Града се беше променило и се бе родило нещо ново. Стария отец грешеше като предполагаше, че създаденото от нея движение просто ще се

изпари като роса под горещо слънце.

Стария отец, който винаги можеше да чете сенките на човешките мисли, проучи лицето на Данло и каза:

– Ти всъщност изобщо не си вярвал, че Мальри Рингес ще се върне, нали?

– Не искам да вярвам в нищо – отвърна Данло. – Искам да зная... всичко.

– Ха, ха, доста сериозна амбиция. Ти си различен от другите ми ученици – те се стремят единствено към освобождение.

– И все пак са толкова... несвободни.

Стария отец широко отвори очи и попита:

– Как така?

– Защото смятат, че са открили система... която ще ги освободи.

– А не са ли?

– Фравашката система... е единствената действителност, която държат здраво. А тя ги държи още по-здраво.

– Толкова малко уважение ли изпитваш към нашия светоглед?

– О, не, аз много обичам този начин, той е единственият...

Стария отец изчака малко, после рече:

– Продължи, моля те.

Данло погледна към потока, блъбукащ сред недалечните дървета.

– Основното във фравашката система е, че ни освобождава от системите, нали така?

– Това е вярно.

– В такъв случай не трябва ли да използваме същата тази система... за да се освободим от фравашкия светоглед?

– Ах, ах – каза Стария отец и затвори двете си очи. – Ох, ох, ох, ох.

– Трябва... да се освободя от този светоглед – рече Данло.

– Оххх!

– Трябва да напусна дома ти преди да е станало прекалено късно.

– Е, тогава – така е.

– Съжалявам. Сигурно ме мислиш за неблагодарен. Стария отец отвори очи и устата му разцъфна в усмивка.

– Не, никога не съм смятал така. Ученикът зле се отплаща на учителя си, ако винаги остане ученик. От известно време зная, че ще ме напуснеш.

– За да вляза в Ордена, нали така?

– Хо, хо, даже ако Ордена те отхвърли, ти пак трябва да ме напуснеш. Всичките ми ученици ме напускат, щом научат онова, което си

научил ти.

– Аз... съжалявам – промълви Данло.

– Ох, хо, но аз пък не съжалявам – каза Стария отец. – Ти се учи добре и ми достави удоволствие, което не бих могъл да изразя, освен ако не говоря на фравашки.

И последните последователи започнаха да вдигат лагера си, да събират кожата и кошниците с храна. Един от тях, млад хоролог от „Лара Сиг“, каза, че било време да се връщат в Града.

– Навярно сега трябва да се сбогуваме – рече Стария отец.

Данло погледна Елианора, безмълвно застанала в снега и повдигнала лице към утринното слънце. Другите последователи се тълпяха около нея, тихо разговаряха и един от тях ѝ предложи ръката си за слизането надолу по склона.

– След още пет дни – каза Данло – ще започна състезанието. Ако Ордентъ ме приеме, пак мога да дойда, нали?

– Не, не можеш. Данло замръзна.

– Това не са мои правила, Данло. Ордентъ има свое собствено виждане. Никой послушник или калфа не може да седи с фравашки. Вече не ни се доверяват – съжалявам.

– Тогава...

– Тогава можеш да ме посетиш, когато станеш истински пилот.

– Но това ще е след години!

– Значи трябва да сме търпеливи.

– Разбира се – отвърна Данло, – може и да се проваля в състезанието.

– Възможно е – призна Стария отец. – Но действителната опасност за теб е да успееш, а не да се провалиш. Повечето хора прекалено всеотдайно обичат Ордена и смятат, че не е възможно да го напуснат, щом веднъж влязат в него.

– Но не са били ученици на фравашки Стар отец, нали?

– Не са, прав си.

– Трябва да зная какво е да си пилот – каза Данло. – Благословен пилот.

– Хо, хо, говори се, че пилотите познават най-странната от всички действителности. Данло се поклонил на Стария отец и каза:

– Трябва да ти благодаря за всичко, което ми даде, господарю. Езика мокша, идеалите на ахимса и ших. И любезността си. И моята шакухачи. Това са прекрасни дарове.

– Моля. – Стария отец погледна надолу по пътеката. Последните

последователи изчезваха в гората. – Ще се върнеш ли в Града заедно с мен?

– Не – отвърна Данло. – Мисля, че ще остана да гледам изгрева.

– Ах, хо, тогава се връщам вкъщи да си легна.

– Сбогом, учителю.

– Сбогом, Диви Данло. Скоро ще се видим. Стария отец се наведе, докосна Данло по главата и после се обърна и тръгна. Трябваше му много, време, за да се спусне от планината, и Данло го проследи с поглед, докато можеше. Накрая, когато остана сам с вятъра и птиците, пеещи утринната си песен, той се обърна на изток, за да изчака слънцето. Всъщност макар да не би го казал на никого, Данло все още очакваше Малъри Рингес. В края на краищата беше възможно този бог само да е закъснял и Данло си мислеше, че някой трябва да остане и да го посрещне, ако се завърне.

ЧАСТ ВТОРА: БОРЯ

ГЛАВА 6 ИЗБОРЪТ

Отправната точка на архитектурското – или едическо – разбиране е идеята, че Бог е сътворен по образ на човека. Тази идея разглежда човека и Бога като свързани чрез тайствена връзка. От високомерие човекът поиска да му се направи образ като съвършен и потенциално безграничен Бог. В това човек се отразява в Бога, превръща се в партньор в тази себerealизация. Човек и Бог толкова тясно принадлежат един на друг, че като че ли са създадени един за друг. Човек намира удовлетворение в Бога.

Енциклопедия Британика, 1754-то издание, Десета ревизирана стандартна версия

На двацет и петия ден от лъжезимата, през 2947 г. от основаването на Ордена, в колежа „Боря“ се проведе ежегодният Фестивал на нещастните просители. „Боря“ е първият от колежите на Ордена и заема голяма част от Академията, която всъщност представлява отделен град в града Никогея. В най-източния край на Никогея, точно в подножието на планината, се намират близо два квадратни километра общежития, кули, зали и тесни червени плъзги, кръстосващи добре поддържаните площи. Висока гранитна стена (наречена е „Ранената стена“, защото някога южната ѝ страна била разрушена с водородна бомба) обгражда Академията от три страни и отделя просторните ѝ сгради от гъсто застроените пирамиди в Стария град. Откъм източната страна на Академията няма стена. Или по-скоро планините Уркел и Атакел се издигат толкова стръмно, че образуват красива естествена стена от лед и скала. Някои студенти роптаят срещу такава насилствена изолираност от мръсния, по-органичен градски живот, но повечето намират спокойствие в компанията на себеподобни умове, а не самота, отчуждение или отчаяние.

Призори в това свежо, ясно утро Данло мина с кънките си по градските улици и стигна до Ранената стена. Там, на тясната червена плъзга през Западната порта, той зачака заедно с другите просители, дошли да постъпят в Академията. Данло беше един от първите пристигнали, но скоро, когато слънцето изпълни небето, зад него започнаха да се редят

хиляди момичета и момчета (и доста от техните родители) от повечето Цивилизовани светове. В продължение на цели пресечки във всички посоки улиците, излизаци на Ранената стена, преливаха от кандидат-студенти, облечени в парки, кимона, пончо, кожени роби, чуки, пуловери, бабри, раса и камелайки, дрехи от всевъзможна кройка и материал. Мнозина от просителите бяха нетърпеливи и мърмореха ругатни, докато чакаха да отворят голямата желязна порта.

– Подранили сме – каза някой зад Данло. – Но е нормално да си помислиш, че ще ни пуснат вътре, за да не мръзнем тук.

Данло огледа стената, която обграждаше Академията. Бе висока колкото трима високи мъже и покрита с пукнатини и сивкави лишеи. Винаги беше обичал да се катери по скали, затова се зачуди дали не би могъл да открие опора в дяланите блокове и да се прехвърли оттатък. Защо, запита се той, някой би построил стена вътре в града?

– На този проклет свят е адски студено – наставниците ми изобщо не ми казаха, че ще е толкова студено.

Най-после портата се отвори навътре и просителите бавно се заточиха по една от главните плъзги на Академията. Зад Данло имаше много мърморене, викане и бутане, особено на онези пресечки, където не бе ясно как би трябвало да се слезат опашките. На няколко места се стигна до бой. В повечето случаи това бяха кратки, несръчни сблъсъци, придружени с проклетия, размахване на юмруци и припрени извинения, когато околните разтърваваха побойниците. Зад портата обаче цареше ред. Облечени в официалните си бели роби, десетките послушници от „Боря“ бързо разделяха момичетата от момчетата и ги отвеждаха на групи в различните сгради из Академията.

Данло – заедно с още две хиляди момчета – бе отведен през колежа на висшите специалисти „Лара Сиг“ в голяма полусферична постройка, наречена „Ледения купол“. Под него имаше пързалки за кьнки, писти за шейни и ледени полета, на които се играеше онази убийствено бърза игра, известна като хокий. Тази сутрин обаче ледените полета пустееха – в продължение на стотици метри послушниците бяха натрупали по тях вързопи с износени бели роби. До всеки вързоп имаше сандали, завързани през ремъците с бяла панделка. Данло усети мирис на стара вълна и гранивата смрад на кожа, пропита с човешка пот. Един от по-големите послушници – главен послушник Сахейл Федърстоун, високо момче с бръсната глава и сериозно лице – посочи на Данло и другите да си избераат роба и чифт сандали.

– Слушайте сега, слушайте – каза послушникът на най-близката

група. – Трябва да си съблечете всички дрехи и да си сложите просителската роба.

– Но тук е адски студено! – възрази недоволното момче до Данло. – Да не би да трябва да стоим боси на леда, докато ровим из купчина смрадливи стари обувки? Проклетите ни крака ще замръзнат!

Главният послушник не му обърна внимание, както и повечето други момчета – поне не му обърнаха сериозно внимание. Малцина бяха доволни, че се налага да се съблекат голи на такова ледено открито място, но повечето не искаха да изпъкват с оплаквания и направиха както им казаха. Въздухът внезапно се изпълни с шум: разкопчаване на ципове, шумолене на тъкани материи, тракане на кънки и глъчка от хиляди гласове. Послушниците минаваха сред голите момчета, събираха дрехите и кънките им и в замяна им даваха номер.

– Твоят номер е седемстотин двайсет и девет – каза един пъпчив послушник, когато уви якето на Данло около кънките му и го завърза на вързоп. – Трябва да го запомниш, за да си получиш дрехите след състезанието.

Скоро всички момчета бяха голи и мнозина трепереха. Кафявата, бялата или черната им кожа бе настръхнала. Около купчините роби нямаше много място, но въпреки това всяко момче внимаваше да не се допира до съседите си. Докато чакаха реда си край купчините, всички плахо оглеждаха голите си тела, сравняваха и мислено преценяваха.

– Побързайте, моля. Съвсем замръзнах!

Тези думи се разнесоха от пълничко момче, обгърнало гърдите си с ръце. Кожата му имаше тъмнокафявия цвят на кафе, очите му излъчваха страх. То подскачаше от крак на крак и докосваше леда с нежните си стъпала колкото може по-бързо и кратко. Изглеждаше глупаво и смешно, като странно насекомо, танцуващо върху гореща блестяща мазнина.

– Побързайте, моля!

Момчетата пред Данло бясно ровеха из робите и мереха сандали. Навсякъде по леда бяха разхвърляни бели панделки. Данло откри, че като събере няколко, може да стъпи върху тях и да не усеща илка-хара, паренето на голия лед. Той стоеше, стиснал в ръка бамбуковата си шакухачи, и търпеливо чакаше реда си, наблюдаваше и чакаше и през цялото време съзнаваше, че много от момчетата също го наблюдават. Те гледаха слабините му, члена, който Трипръстия Соли беше обрязал и покрил с пъстри белези. Уникалното обезобразяване приковаваше очите им. И Данло гледаше към другите момчета или по-скоро бързо преценяваше очертанията на гладките им цивилизовани тела. Нито едно от момчетата

не бе обрязано – всички имаха кракокожия, скриващи главичките на членовете им, и следователно бяха момчета, а не мъже. Някои от тях имаха още да растат, гърдите им бяха слаби и тесни, членовете им бяха почти колкото кутрето на Данло. Но дори по-големите момчета, с дългите си, напълно развити членове, не бяха обрязани. Въпреки опита си с опасностите на глейвирането, той не можеше да ги приеме за равни. (Всъщност Данло се безпокоеше за собствената си мъжественост, защото как щеше да стане истински мъж, без да довърши прехода си и да чуе цялата Песен на живота?) Не, той беше съвсем различен от всички други и това го изпълваше едновременно със срам и гордост. Никой не бе толкова висок и як. Свикнал със студа, Данло спокойно стоеше и чакаше. Все още беше прекалено слаб от гладуването предишната година; сухожилията и костите му изпъкваха под обветрената му кожа и дългите плоски ивици мускули потръпваха всеки път, щом си поемеше дъх. Повечето от момчетата бяха слаби, мършави и бледи като снежни червеи или покрити със сланина като тюлени. Дори неколцината атлети сред тях изглеждаха пухкави и разглезени. Те го наблюдаваха – наблюдаваха различните части на тялото му – със смесица от ужас, завист и страхопочитание.

Имаше обаче още едно момче, което също изпъкваше сред другите, макар и поради различни причини. Докато навличаше свободна груба вълнена роба и нахлузваше чифт сандали, Данло го чу да говори за Еде Бога и Кибернетичната универсална църква – тема, която безкрайно го интересуваше. Той си проби път сред тълпата по пързалката и стигна до ниското, слабо момче, привлякло вниманието и на другите около него.

– Разбира се, всички Кибернетични църкви почитат Еде като Бог – казваше момчето. – Но истинската църква, създава Вилда, е тази на архитектите.

Данло тихо каза молитва, после прошепна:

– Шантих, шантих.

Момчето – казваше се Хануман ли Тош – сигурно чу думите му, защото се обърна и любезно кимна с глава. Имаше най-старото младежко лице, което човек би могъл да си представи, гладко като нов бял лед и без никакви белези, нещо нехарактерно дори за петнайсетгодишен юноша. В същото време изглеждаше странно изтощено, сякаш вече е живяло хиляди пъти и всеки следващ живот е бил изпълнен с разочарования, скука, болка, лудост и нещастна любов. Момчето се усмихна на Данло с пълните си, чувствени устни: красива усмивка, едновременно срамежлива и предизвикателна. В много отношения беше хубаво момче.

Фините му лицеви кости бяха деликатни, почти чуждоземно изящни. Данло си помисли, че трябва да е или полуангел, или полудемон. Косата му бе жълто-бяла, с цвета на отражението на ледовете на хоризонта, а кожата му беше невероятно бледа, почти прозрачна, тънка обвивка от плът, която едва ли можеше да го предпазва от студа и жестокостта на света. Очите му бяха светлосини, живи и ясни като на впрегатно куче. Данло никога не си беше представял, че може да види такива човешки очи. В тях имаше прекалено много чувствителност и страдание, страст и гняв. Всъщност Данло мигновено намрази тези дяволски, шайда очи. Започна да мисли за това странно момче като за „Дяволокия“ и изпита ярост, от която или веднага трябваше да избяга, или да го убие.

Но кръгът от бърбещи момчета, който заобикаляше Хануман, се затвори и въвлече Данло в разговор. Привлече го също сребърният език и обаянието на Хануман.

– Аз съм Хануман ли Тош от Катава. Какво означава „шантих“? Красива дума – красива и натрапчива.

Как би могъл Данло да обясни безмерния покой на цивилизовано момче с очи, сякаш излезли от най-ужасните му кошмари? Хануман трепереше в сандалите и робата си и очаквателно го гледаше. Въпреки привидната крехкост на дългата му шия и голи крайници, които стърчаха от робата, той добре понасяше студа. В него имаше нещо, което липсваше на другите момчета, някакъв вътрешен огън или мощна целенасоченост. Беше вдигнал юмрук до устата си и кашляше в студения въздух, но въпреки болката си, изглеждаше изпълнен с решителност и напълно съзнаваше преценяващия поглед на Данло.

– Шантих – отвърна Данло – е дума... на която ме научи баща ми. Всъщност това е официалният край на молитва.

– И на какъв език е? И от каква религия? Данло бе предупреден да не разкрива миналото си, затова избегна въпроса.

– Забравих да се представя – каза той. – Аз съм Данло. – И с усмивка сведе глава.

– Просто... Данло?

Не искаше да му казва, че е Данло, син на Хайдар, чийто баща беше Уисент, синът на Нури Мечкоубиеца. Усещаше, че другите момчета го наблюдават и си шепнат.

– Наричат ме Данло Дивия – отвърна той. Едно мускулесто момче със свадливо лице зад Хануман се разсмя и извика:

– Данло Дивия – що за име е това?

Някой друг прибави:

– Данло Дивия, безименното дете.

Данло изведнъж усети болка във врата и очите му запламтяха от срам. Започна да диша дълбоко и равномерно, както го беше учил Хайдар, като оставяше студеният въздух да навлиза в дробовете му и да лишава яростта му от горещина. Още няколко момчета му се присмяха. Повечето обаче запазиха мълчание – очевидно се съмняваха, че е разумно да се закачат с такова яко наглед момче. С перото в косата си и тъмносините си очи Данло наистина изглеждаше див.

Хануман отново се закашля – силна, мъчителна кашлица, която разкъсваше гърдите му и караше очите му да се насълзяват. После, когато си пое дъх, попита:

– Кой е родният ти свят?

– Роден съм тук.

– Нима? В Никогея? Тогава трябва да си свикнал със студа.

Данло потърка ръце и подуха на пръстите си, за да ги стопли. Мъжът, помисли си той, не би трябвало да се оплаква от неща, които не е в състояние да промени. Затова просто отвърна:

– Може ли някой изобщо да свикне със студа?

– Аз определено не мога – каза Хануман и отново се закашля. И после: – Толкова е студено – как издържаш? Известно време Данло го гледа как кашля и рече:

– Болен си, нали?

– Болен ли? Не, не съм – просто въздухът е толкова студен, че прорзва дробовете ми.

След поредния му пристъп на кашлица Данло реши, че Хануман наистина е много болен. Някога, като малко момче, той бе гледал как племенният му брат Башам умира от белодробна треска. Хануман определено имаше измъчения вид на човек, който се кани да премине отгатък. Навярно вирус разяждаше дробовете му. Сякаш дълбоко в него пламтеше огън. Очите му бяха хлътнали в тъмна плът. Контрастът на светлосините му ириса на фона на почернялата плът го правеше да изглежда още по-демоничен. В очите му имаше страх, погледът му бе уплашен и обречен, сякаш той виждаше участта си да приближава като тъмна буря, която щеше да вледени сърцето му и да открадне дъха му. Той отново се закашля и Данло почти усети спазъм, разкъсващ собствената му гърд. Страхуваше се за Хануман. Страхуваше се и за мъжа беше подобаващо да се страхува от чуждата смърт, но разбира се, бе напълно неправилно Хануман да се страхува за себе си. На Данло му се пригади от страха на Хануман. Той имаше остър поглед и можеше да види, че това крехко,

болно момче се опитва да скрие страха си от всички, навярно дори от самия себе си. Някой, помисли си Данло, трябва да го храни с купи чай от вълчи корен и да мие главата му със студена вода. Къде бе майка му, за да се погрижи за него? Той понечи да постави ръка на горещото чело на Хануман, за да изгони треската, но си спомни, че не трябва да докосва други, особено непознати, особено пред погледа на стотици смеещи се, шегуващи се момчета.

Хануман се приближи до Данло и заговори с тих, измъчен глас:

– Моля те, не казвай на послушниците и майсторите, че съм болен.

И се закашля толкова силно, че се преви, загуби равновесие и се подхлъзна на леда. Щеше да си разбие лицето, но Данло го хвана под мишницата. Дланта на Хануман бе гореща като каменна лампа и изненадващо силна. (По-късно Данло щеше да научи, че Хануман е тренирал убийствените изкуства, за да заякне. Всъщност той беше много по-силен, отколкото изглеждаше.) Данло стисна твърдата малка ръка на Хануман, изправи го и изведнъж те изобщо не изглеждаха като непознати. Между тях се породиха нещо, някаква близост и мигновено разбирателство. Данло имаше чувството, че трябва да обърне сериозно внимание на тази близост. Напрегнатостта на Хануман едновременно го привличаше и отблъскваше. Долавяше страха му и усещаше волята му безмълвно да изстрада този страх, независимо от цената. Долавяше и други неща. Хануман миришеше на пот, болест и кафе – очевидно бе изпил много чаши кафе, за да се ободри. Той го гледаше с уморените си, трескави очи, сякаш двамата споделяха някаква тайна. Хануман се отърси от ръката му, събра гордостта си и се изправи сам. Данло си помисли, че изчерпан отвътре, като препълнена каменна лампа, изгоряла прекалено бързо. Кой би могъл да гори с такъв вътрешен огън, зачуди се той, и бързо да не премине от другата страна на деня?

– Трябва да почиваш на кожата си и да пиеш горещ чай – каза Данло, – иначе може да преминеш оттатък.

– Да премина оттатък ли? Искаш да кажеш да умра? – Хануман изрече тази дума, сякаш беше най-омразното и ужасяващо нещо, което можеше да си представи. – Моля те, не, надявам се, че няма.

Той се закашля и дълбоко в гърлото му се разнесе клокочещ шум.

– Къде са родителите ти? – попита Данло и отметна дългата си коса. – Сам ли си пристигнал?

Хануман се изкашля в шепата си, после изтри от устните си кърваво петно.

– Нямам родители.

– Нито баща, нито майка ли? О, благословени Боже, как може да нямаш майка?

– О, някога имах родители – поясни Хануман. – Не съм слеляк, макар някои да казват, че приличам на такъв.

Данло още не беше чувал за презрените, неестествени възпроизводствени стратегии, разработвани на няколко от Цивилизованите светове, и не знаеше нищо за слеляците, родени в позор от изкуствени утробы. Стори му се, че разбира донякъде мъката и очевидната самота на Хануман, но не го бе разбрал правилно.

– Родителите ти са преминали оттатък, така ли? Хануман погледна надолу към леда и поклати глава.

– Има ли значение? – попита той. – За тях аз спокойно мога да съм мъртъв.

После разказа на Данло за част от пътуването си до Никогея, докато хилядите момчета в Ледения купол тропяха с крака, шляпаха по леда с кожените си сандали, издишаха пара и се оплакваха. Хануман разказа, че бил роден в знатно архитектурно семейство на Катава. Родителите му се казвали Павел и Мориа ли Тош, четци в Кибернетичната реформистка църква. (Тази църква е просто една от многобройните секти на архитектите, защото през хилядолетията Архитектите на Безкрайния разум на Кибернетичната универсална църква са се разцепили на много различни подрелигии. Еволюционистката църква на Еде, Кибернетичните православни църкви, Сепаратисткият съюз на Фостора – това са само някои от стотиците църкви, откъснали се от първоначалната, процес, започнал с Илантианската ерес и Първата схизма през 331 г. ВЕ, тоест през 331-та година от възнесението на Николос Дару Еде. Архитектите казват, че цялото време трябва да е започнало в момента, в който Еде каркирал съзнанието си в един от своите главномозъчни компютри и така станал първият от боговете на човечеството.) Подобно на родителите си, Хануман изкарал традиционното обучение за четец в едно от църковните училища. Обаче за разлика от почтените архитекти, които познавал, той се разбунтувал още като съвсем малък и поискал разрешението на родителите си да посещава елитното училище на Ордена в Олорънинг, най-големия и единствен истински град на Катава.

– Баща ми ми позволи да постъпя в елитното училище – каза Хануман, – само защото беше най-доброто на Катава. Но трябваше да се съглася след завършването си да продължа обучението си за четец в църквата. Трябваше да се съглася да не постъпвам в Академията на Никогея. Съгласих се. Но това беше важно споразумение. Изобщо не трябваше да

се съгласявам. Всичките ми приятели в елитното училище се готвеха да постъпят в Академията. Да стана четец като родителите и предците си – никога не съм го искал. О, почакай, моля те, извинявай, че кашлям. Знаеш ли нещо за четците от моята църква? За църквата на родителите ми? Не? Не би трябвало да го казвам на никого, но ще го направя. Втората най-свята церемония в нашата църква е церемонията на интерфейса. Трябва да си чувал слухове за нея – почти всички са чували. Не? Къде си прекарал живота си? Е, при церемонията на интерфейса позволяват на всеки знатен архитект да се включи в някой от църковните компютри. Навлизането в компютърното съзнание, в информационните потоци е като мълния. Всъщност като рай – единственото хубаво нещо в това да си архитект. Но преди всяка церемония на интерфейса трябва да се пречистиш. От грях. Архитектите наричат греха „негативно програмиране“. Затова преди церемонията има пречистване – защото е богохулство да се включиш в свят компютър, заразен с негативни програми – така учат повечето Кибернетични църкви. Не мога да ти разкажа за пречистващата церемония. Тя е невероятно ужасна, наистина, тя е насилване на душата. О, ще ти разкажа, ако ми обещаеш да го запазиш в тайна. Четците разголват ума ти с акашишките си компютри. Всичко, всяка негативна мисъл или намерение, особено суетата, защото е смъртен грях да имаш прекалено високо самомнение или да искаш да си нещо повече от онова, за което си роден. Почти всичко – има начини да скриеш някои неща, трябва да се научиш да пазиш мислите си в тайна, иначе четците ще ти разкъсат душата. Ще те пречистват, докато не остане нищо. Някога подлагал ли си се на впечатване? Пречистването е обратно на впечатването. Четците унищожават лошите ти спомени. Препрограмират мозъка ти... като убиват части от него. Не всички вярват в това, разбира се, иначе винаги, когато дойде време за пречистване, ще изпаднат в паника. Но даже да не убиват наистина клетките, четците убиват нещо друго, когато разрушават старите синапсни пътища и създават нови. Защо да не го наречем душа? Зная, че това не е изящна дума, не е изразителна концепция, но душата... трябва да пазиш душата си за себе си, разбираш ли? Душата, светлината. И тъкмо затова напуснах моята църква. Защото предпочитам да умра, отколкото да стана четец.

Данло мълчаливо слушаше. Изненадваше го, че болно момче приказва толкова много и така свободно. Данло започваше да открива в себе си дарба да слуша другите и да печели доверието им. Слушаше сериозно, както би слушал западния вятър да стърже и извайва ледени форми в морето. Харесваше му начинът, по който Хануман използва

думите, богатството и яснотата на мисълта му. Знаеше, че рядко се среща момче, което да говори свободно като опитен оратор.

– Чудя се какво е... да се докоснеш до ума на компютър – каза Данло.

– Никога ли не си се включвал в компютър?

– Не.

– Е, това си е чист екстаз – рече Хануман.

Данло докосна перото в косата си, после докосна и челото си.

– Ти познаваш компютрите – те наистина ли са живи? Животът, съзнанието е... даже най-дребните живи същества, даже снежните червеи имат съзнание.

– Снежният червей наистина ли има съзнание? – попита Хануман.

– Да – отвърна Данло. – Не съм шаман, затова никога не съм влизал в съзнанието на снежен червей. Но Юри Мъдреця и другите от моите... от мъжете, които познавам, са влизали в съзнанието на животни и знаят какво е да си снежен червей.

– И какво е?

– Като нещо. Като да си снежинка във виелица. Като началото на поемане на нов въздух. Като... не зная. Навярно някой ден ще стана снежен червей и ще ти кажа.

Хануман се усмихна и отново се закашля. После каза:

– Знаеш ли, ти си много странен.

– Благодаря – отвърна на усмивката му Данло. – И ти си странен.

– Е, мисля, че съм роден такъв.

– А родителите ти? – попита Данло. – Не изпитвах ли състрадание... към тази странност?

Хануман замълча за миг, после, сякаш взел сериозно решение, кимна и разказа на Данло останалата част от историята си. Кибернетичните реформистки църкви не вярвали в свободата на душата. И затова, намразил извращаващия живота характер на църквата си, той решил след завършване на училище тайно да замине за Никогоя. Бил сигурен, че ще го приемат в Академията, защото през целия си живот с настървение изучавал дисциплините и станал първи сред редиците на избраните. Но, както се казва, колкото повече се издигнеш, от толкова по-високо падаш. От завист и злоба един от приятелите му го издал на баща му точно преди завършването им. Баща му незабавно го отписал от училището. Хануман не успял да завърши. Заклучили го в читалнята на семейната им черква, за да се запознае с хиюмите на акашишките компютри, с едическите лампички на олтара, с тамяна и мозъчната музика,

използвана при архитектурските церемонии. Баща му му казал да размишлява върху „Божията книга“. Особено внимание трябвало да обърне на отделни нейни части: „Книга на Еде“, „Интерфейс“ и „Повторения“. В „Интерфейс“, текст, състоящ се от така наречени „мъдрости“, разкрити на Костос Олорън много след като Еде станал бог, Хануман се натъкнал на важния пасаж:

„И така, Еде се изправи пред вселената, и се уголеми, и видя, че лицето на Бог е собственото му лице. Тогава неуспелите божества, които са дяволите хакри от най-мрачните глъбини на пространството, от най-далечните кътчета на времето, видяха що е сторил Еде и му завидяха. И обърнаха очи към Бог със завист и похот за безмерните светлини, но в лицата им Бог видя високомерие и ги ослепи. Защото ето го най-древното от всички учения, ето я мъдростта: няма друг бог освен Бог; Бог е един и може да има само един Бог.“

Следвали много глави, описващи откриването и пречистването на хакрите. За хиляден път в живота си Хануман размишлявал върху доктрината на църквата си, че всички човешки същества се смятат – и са обречени – за потенциални хакри, потенциални божества. Що за покварена църква обаче би отрекла божествеността във всяко човешко същество? Според него, преди три хиляди години, в амбицията си да утвърди авторитета на възникващата църква и да се провъзгласи за Божи пророк, Костос Олорън излъгал, че е получил откровение от Еде, и нещо повече – измислил много лъжливи доктрини. Докато чакал баща му да го пречисти от греховете, на Хануман му хрумнала опасна мисъл: истинският смисъл на уголемяването на Еде бил, че всеки мъж, жена и дете трябва да осъзнае божественото в себе си. „Всеки мъж и жена е звезда“ – писал в своите „Универсални“ самият Еде. Но църквата някак си се покварила и изопачила този красив образ така, че да означава, че всеки човек е звезда, чиято светлина периодично трябва да се угасява, за да не затъмни Еде Бога. Навярно, решил Хануман, човешките същества наистина са като ангели или по-скоро като божества, които могат безкрайно да нарастват и някой ден, в края на времето, да се слоят с Еде и всички други богове на вселената.

Тоест Хануман случайно успял да формулира една от най-старите и най-тайни ереси на своята църква: ереста на Великата хакра. Един ден, пред олтара в читалнята, докато гледал как скъпоценните едически лампички сияят в цветовете на спектъра от червено до лилаво, той изразил тази ерес пред баща си. Баща му му казал незабавно да се приготви за дълбоко пречистване. В гласа му имало омраза, завист и ненавист.

Макар че бил пречистван много пъти, Хануман никога не бил подлаган на дълбоко пречистване. Дребните умствени трикове, които бил научил, щели да са безполезни срещу мощта на свещените компютри. Дълбокото пречистване щяло да обезобрази душата му, както горещият вятър топи очертанията на ледена скулптура. Той затворил очи, за да види познатото, съвсем тленно лице на душата си, и се ужасил. Помолил баща си да се смили над него, да го подложи само на обичайното, светско пречистване. Но баща му бил твърд човек. Неговият баща, този принц на църквата, вкаменил сърцето си и обругал сина си като хакра. Казал му да коленичи под хиюмата на свещения пречистващ компютър. Но вместо това, в страха и гордостта си, в сляпата си паника, Хануман замахнал със златното кандило и ударил баща си по челото. Бърз, мощен, отчаян удар – и баща му паднал мъртъв връз олтара. Хануман с ужас видял дъгата на едическите лампички, отразяваща се в открития му мозък. Заплакал неудържимо, после откъснал едическите лампички от олтара, оставил баща си в локва кръв и избягал в Олорънинг. Там продал безценните лампички на някакъв контрабандист и с парите си купил пропуск за хариджански молитвен кораб, на който един от мръсните поклонници го заразил с белодробна болест. Така пристигнал в Никогея, с болно тяло и изгаряща душа – пристигнал в Града на болката с надежда да постъпи в Академията и да забрави грешното си минало.

Разбира се, Данло научи част от тази история – тъжния момент на убийството – години по-късно. Хануман с основание беше потайно момче и щеше да стане потаен мъж. Фактът, че му разказа толкова много, бе признак за необичайното му доверие към Данло.

– Отказах се от всичко, за да постъпя в Академията – каза му той. – От целия си живот.

Хануман продължително се закашля и Данло се заслуша в грубия, раздиращ гърдите на момчето звук. Огромният купол беше изпълнен с шумове: вятърът, който шибаше прозрачните плоскости, тракащи зъби и две хиляди треперещи момчета, които мърмореха и се чудеха колко дълго ще ги карат да чакат на това ледено място. И изведнъж се разнесе дълбок глас:

– Тишина, време е! – извика главният послушник. – Наредете се на опашка пред най-близкия изход и ще ви отведат за първото ви изпитание. Тишина! Щом започне изпитанието, ще бъде елиминиран всеки, който бъде заловен да говори.

Данло погледна Хануман и прошепна:

– Желая ти успех.

– И аз ти желая успех, Диви Данло.

И те започнаха пътя си в „Боря“. От многобройните сгради излизаша момчета и момичета, облечени в тънки бели роби. Тази година бяха приети около седем хиляди молби за участие в състезанието и по плъзгите се нижеха дълги върволици кандидат-послушници. Слънцето вече беше високо на юг и горещите лъчи на лъжезимата обливаха върховете на пирамидите. Бе много по-топло, отколкото в Ледения купол. Тънък пласт вода отразяваше червения лед на по-малките плъзги. Беше много хлъзгаво и Данло остана близо до Хануман, но момчето пазеше равновесие добре. Приближаваха се към кулата на Тайхо. Над тях – над обществения и по-ниските сгради – този гигантски обелиск бележеше абсолютния център на „Боря“. Данло харесваше атмосферата в колежа на послушниците – място, изпълнено с красота, развивала се от векове. Повечето сгради бяха покрити с пъстри лишеи, които пламтяха върху камъка в прекрасни розети от охра, оранжево и червено. Многобройните дървета ю бяха почти толкова високи, колкото самите пирамиди. Бе невъзможно да стоиш на която и да е от моравите на Академията и да не чуваш чукането на птиците маули по кората на дърветата. Гладките, безукорни плъзги, огнецветаята, снежните гмурци, които търсеха плодове от ю в снега – това място, помисли си Данло, беше докоснато от изкуствата на човечеството и навярно бе пропито с неизразимата същност на хала.

Под кулата на Тайхо, заобиколен от осем сгради, които подслоняват различните компютри, използвани при обучението на послушниците, се намира любимият площад „Лави“. Любим на послушниците, които се събират там, за да клюкарстват, да намират нови приятели и да се наслаждават на няколкото мига (или часа) чисто небе. Рядко се случва просителите да харесат „Лави“. Всяка година там се провежда Изпитанието на търпението. Това е първото от изпитанията и всяка година то има различна форма. Всяка година майсторът на послушниците се наслаждава да измисля начин, по който да избере най-търпеливия от просителите. Понякога карат нещастните момчета и момичета да рецитират поезия, докато не прегракнат и най-слабите не започнат да молят да им позволят да престанат с това мъчение. Веднъж пък трябваше да стоят будни и съсредоточени, докато историк им изнасяше лекция за различните ужаси на Петата мисловност и Вторите тъмни векове. До второто изпитание бяха допуснати само онези няколко момчета и момичета, които останаха будни след третия ден.

Заедно с Хануман – и още седем хиляди момчета и момичета –

Данло беше отведен на „Лави“. В стройни редици по протежение на сто и петдесетте метра на площада бяха подредени седем хиляди рогозки. Бяха поставени съвсем близо една до друга и между разнищените им краища се виждаха само по няколко сантиметра бял лед. Един от послушниците покани просителите да коленичат на рогозките. Данло зае мястото си до Хануман. Острите, назъбени върхове на сламките бодяха коленете му, рогозката беше толкова износена и прокъсана, че влажният лед отдолу го обливаше с вълни от студ.

– Тишина, време е! – повторно извика главният послушник.

Просителите замълчаха и очаквателно погледнаха към него, нетърпеливи да научат какво ще е изпитанието тази година. Освен няколко дървета ю, натежали от червените си плодове, и две-три ледени скулптури (както и дванайсет безценни щихови дървета от Симум), на площада имаше само нервни момичета и момчета. Данло долови миризмата на чиста, детска пот и на презрели плодове. От сградите които се извисяваха над тях, се разнасяше звук от топящи се ледени шушулки. Във въздуха висеше безпокойство, ледена напрегнатост и очакване.

– Тишина, време е да ви представя майстора на послушниците Пешевал Лал!

От сградата зад послушника се появи грозен брадат мъж и се спусна надолу по стъпалата. Истинското му име беше Пешевал Лал и послушниците и калфите го наричаха майстор Лал, но навсякъде другаде бе известен просто като Бардо. (Или като Бардо Справедливия.) Официалната черна роба на Бардо беше силно опъната върху огромните му гърди и корем. Бялото е цветът на „Боря“ и всички послушници носят бяло, но преди да заеме поста майстор на послушниците Бардо Справедливия бе пилот и подобно на другите пилоти, носеше подобаваща роба.

– Да, тишина! – изкънтя гласът му. Беше огромен мъж и имаше мощен глас. Той плъзна строг поглед от просител на просител. Имаше лукави, надменни очи, които не пропускаха много, щом се стигнеше да преценява човешкия характер. От време на време Бардо отправяше усмивка на някой от просителите и леко му кимваше. Той закрачи наоколо с тровава, тежка походка, сякаш бе ужасно отегчен от себе си и бързите преценки, които трябваше да направи.

– Тишина – повторно извика майсторът и гласът му отекна от сграда на сграда. – Ще мълчите, докато ви обяснявам правилата на тазгодишното изпитание. Те са прости. Никой няма право да става от рогозката си, освен за да се облекчи. Няма да се храните или да пиете. Всеки, който бъде заловен да говори, незабавно ще бъде елиминиран. Всичко,

което не е забранено, е позволено. Изпитанието е просто, за Бога! Вие сте тук, за да чакате.

И те зачакаха. Седем хиляди деца, нито едно от които нямаше повече от петнайсет години, чакаха под топлите лъчи на измамното зимно слънце. Хануман, разбира се, не можеше да не кашля, но, изглежда, никой от досадните послушници, които обикаляха нагоре-надолу из редиците просители, не хранеше към него никакви лоши чувства. Данло слушаше тази кашлица и се безпокоеше как Хануман ще понесе вледеняващия вечерен въздух. Реши да разсее болния му дух с малко музика, да го отдалечи от самия него. Извади изпод робата шакухачи и започна да свири. Тихата, въздушна мелодия, която импровизираше, привлече вниманието на всички около него. Повечето от просителите, изглежда, харесаха музиката. Послушниците обаче, не останаха доволни. Те стрелкаха Данло с отровни погледи, сякаш бяха обидени, че е открил хитър начин, заобикалящ заповедта на Бардо да пазят тишина. Той естествено не говореше, но в много отношения музиката му бе по-чисто общуване, отколкото обикновените думи.

По този начин, коленичил на сламената си рогозка, свирейки без прекъсване на дългата си бамбукова флейта, Данло изкара безкрайния следобед. Денят наистина беше прекрасен и от планината навяваше топъл ветрец. Шиховите дървета под сградите бяха покрити със снежно-бели цветове и облаци новоизлюпени ярколилави пеперуди събираха нектар и изпълваха въздуха с пърхане на криле. Трудно му бе да чака под слънцето, което пламтеше на ясното небе. Милиони иглички от светлина жилеха шията и лицето му. Затворил очи, той свиреше ли свиреше и не забелязваше слънцето, което се уголеми и поаленя на западния хоризонт. Когато се здрачи, над просителите се прокраднаха първите ледени тръпки на нощта, но с музиката на мечтаното време все още беше топло и спокойно. После изгряха звездите и стана студено. Студът го докосна, отначало леко, после постепенно все по-настойчиво. Данло отвори очи. Небето над източния край на Никогея почти не беше замърсено от градските светлини и на черния му фон сияеха безброй звезди. Топлината се издигаше от Града на невидими вълни. Във въздуха нямаше облаци или влага, които да я задържат.

– Студено е! Не мога да издържа на този студ! – извика едно момче и няколко послушници незабавно го изведоха от площада.

Скоро го последваха и други. Сякаш по даден сигнал, децата по един или двама започнаха да се изправят и да напускат площада. После се занадигаха цели групи от по десетина или стотина и изоставяха

своите другари, наред с опита си да влязат в Ордена. Когато нощта окончателно се спусна, бяха останали само около три хиляди просители.

Точно преди полунощ ужасен пристъп на кашлица подсети Данло за тежката болест на Хануман.

Не беше много студено – поне не по-студено, отколкото във вътрешността на снежна колиба – но Хануман неудържимо трепереше, притиснал лице в рогозката. Ако скоро не се откажеше и не потърсеше подслон, със сигурност щеше да умре. Но Хануман очевидно нямаше никакво намерение да се отказва. Твърдата слама бе отпечатала по челото и бузите му успоредни следи. Очите му бяха отворени и блестяха като светлосини пламъци – напомняха на адските свръхнови в небето. Нещо ужасно и красиво в Хануман го задържаше на тази рогозка и го караше да кашля в студа. Данло почти можеше да види това нещо, тази чиста, ярка воля, по-силна дори от волята му за живот. „Всеки мъж и жена е звезда“ – спомни си той. Нещо светло и прекрасно в духа на Хануман го привличаше, също както пеперудата неизбежно се стреми към фаталната светлина на огъня.

– Хануман! – прошепна той. Не можеше да се въздържи. Желанието да говори с това желязно момче преди то да умре бе по-силно от страха му да не го елиминират. Изпитваше странно, непреодолимо чувство, че ще научи всичко за шайда и хала. Данло изчака удобен момент, когато наблизко нямаше послушници, и отново прошепна: – Хануман, най-добре е да не докосваш глава до леда. Дори през рогозката ледът е много студен. По-студен от въздуха, нали така?

– Никога... не ми е било... толкова студено – успя да процеди през тракащите си зъби Хануман.

Данло се огледа. Повечето от рогозките наоколо пустееха и малцината просители, които бяха достатъчно близо, за да ги чуят, се бяха свили на кълбо като кучета и като че ли спяха. Той сниши глас и каза:

– Виждал съм прекалено много хора да преминават отгатаък. Струва ми се, че и ти скоро ще преминеш, освен ако...

– Не, няма да се откажа!

– Но животът ти – прошепна Данло. – Трябва да запазиш топлината му. Животът ти е...

– Моят живот няма да струва нищо, ако не го изживея както трябва!

– Но ти не знаеш как да живееш... в студа.

– Е, значи ще трябва да се науча, нали? Данло се усмихна в мрака, стисна студената бамбукова шакухачи и каза:

– Можеш ли да потърпиш още малко? Скоро ще настъпи утрото.

Нощите на лъжезимата са кратки.

– Защо разговаряш с мен? – внезапно попита Хануман. – Не се ли страхуваш, че могат да те заловят?

– Да – тихо отвърна Данло. – Зная, че не трябва да разговаряме.

– Ти се различаваш от другите. – Хануман махна към неподвижните просители, отпуснати на рогозките си. – Погледни ги, спят в най-важната нощ през живота си. Никой от тях не би поел такъв риск. Ти изобщо не си като тях.

Данло докосна перото на Ахира и си спомни за нощта на прехода си.

– Трудно е да си различен, нали?

– Трудно е да имаш чувство за себе си. Повечето хора не знаят какви са всъщност.

– Сякаш са се загубили в сарсара – съгласи се Данло. – Но е трудно да видиш себе си, да видиш истината. Кой съм аз в крайна сметка? Кой е всеки друг?

Хануман жестоко се закашля, после се засмя.

– Щом можеш да зададеш този въпрос, вече знаеш отговора.

– Но аз всъщност не зная нищо.

– И това е най-дълбокото познание.

Двамата разбиращо се спогледаха и тихо се засмяха. Но когато един от послушниците мина десетина реда зад тях, смехът им незабавно секна. Докато го чакаха да се отдалечи, Хануман духаше в дланите си. После отново започна да трепери.

Когато му се стори безопасно, Данло попита:

– И ще рискуваш живота си, за да влезеш в Академията?

– Живота си ли? – с прегракнал глас повтори Хануман. – Не. Не съм толкова готов да умра, колкото си мислиш.

– Да станеш пилот ли си дошъл тук? Струва ми се, че моята съдба е да стана пилот.

– Съдбата ти ли?

– Сънувах, че съм... – започна Данло и после замълча. – Аз... аз винаги съм искал да стана пилот.

– И аз – отвърна Хануман. – Да стана пилот, да се включавам в корабния компютър, онова постоянно уголемяване, което е позволено на пилотите – това е началото на всичко.

– Не съм си мислил за това. – Данло вдигна поглед към съзвездията Вълк, Птица и другите звезди, после просто каза: – Ще стана пилот, за да мога да стигна до центъра на Великия кръг, да видя дали вселената е

хала, или шайда.

Той затвори очи и притисна клепачи със студените си палци. Да види вселената такава, каквата в действителност е, и да каже „да“ на тази истина, като мъж и като асаря – как би могъл да обясни мечтата си? Всъщност алаоите нямат право да разкриват сънищата или виденията си – тогава как би могъл да каже на Хануман за съня си, че става асаря?

– Какво е това „хала“, което постоянно повтаряш? – попита Хануман.

Данло се заслуша в надигания се между сградите вятър и също започна да трепери. И въпреки това бе доволен: харесваше леденото докосване на вятъра до лицето си, морския мирис и усещането за свобода, което той носеше. Колко хубаво беше да разговаряш много след полунощ с нов приятел! Колко безразсъдно бе да разговаряш покрай ушите на послушниците единствено под прикритието на вятъра! Изведнъж цялата странност на това да е коленичил върху бодливата рогозка и да чака заедно с още три хиляди зъзнещи момчета и момичета му дойде прекалено много. Той Разказа на Хануман за смъртта на родителите си и за пътуването си до Никогея. После се опита да му разкаже за хармонията и красотата на живота, но откри, че преведени на цивилизован език, простите алалойски схващания, на които го бяха учили, звучат изтъркано и наивно.

– Хала е викът на вълка, когато зове братята и сестрите си – каза Данло. – Хала е и това, че звездите трябва да светят нощем, когато слънцето пада зад планината. Хала е начинът... начинът, по който лъжезимата слага край на студа, и начинът, по който лъжезимата преминава в постудени сезони, така че животните да не станат прекалено много и да изпълнят леда. Хала е... о, благословена хала! Тя е толкова крехка, когато се опиташ да я опишеш, като да вървиш по морилка, мъртвия лед. Колкото по-голяма е тежестта върху него, толкова по-вероятно е да се пропука. Хала е. Тя е начинът просто да си.

Хануман стисна устни, извърна лице от вятъра и се опита да не се закашля.

– Никога не съм познавал човек като теб – удиви се той.

– Да изминеш хиляда километра по леда, за да търсиш нещо, което наричаш хала – при това сам!

– Стария отец ме предупреди, че ако кажа на някого, могат да не ми повярват. Нали няма... да кажеш на никой друг?

– Разбира се, че няма. Но трябва да знаеш, че аз ти вярвам.

– Наистина ли?

Хануман погледна перото в косата на Данло, после се закашля и каза:

– Данло Дивия – ти наистина изглеждаш малко див. И начинът, по който виждаш нещата – толкова е див. Ще трябва да помисля за онова, което казваш. Особено за това да си. Може ли да е достатъчно просто да си? Винаги съм мечтал да стана.

– Да станеш... какво?

– Да стана повече – отвърна Хануман. Когато момчето ниско се преви от поредния пристъп на кашлица, Данло докосна с устни мундшучка на шакухачи.

– Но, Хану – каза той, импулсивно откривайки умалителна форма на името му, и протегна ръка към челото му. То гореше. – Хану, Хану, ти не ставаш. Ти умираш.

– Не, това е глупаво – дрезгаво възрази Хануман. – Моля те, не говори така.

После гласът му секна и той отново се закашля на ужасни, пресекавши пристъпи. Данло се чудеше защо послушниците или Бардо Справедливия, който от време на време крачеше сред просителите, не отвеждат това нещастно, умиращо момче някъде, за да го излекуват. Реши, че влизането в Ордена трябва да е някакъв вид инициация. И подобно на всички такива преходи към нови равнища на съществуване, винаги трябваше да има опасност и вероятност за смърт. 154

– Моля те, посвири ми с флейтата си – промълви Хануман. – Повече не мога да говоря. Данло навлажни устни и се усмихна.

– Успокояващо е, нали?

– Успокояващо ли? Не, всъщност е натрапчиво. Натрапчиво. В начина, по който свириш, в самата музика има нещо. Нещо, което не мога да понасям. Но което трябва да чуя. Разбираш ли?

И Данло засвири, макар устата му да беше толкова суха, че усилието бе мъчително. Той за стотен път навлажни устни с език. Беше много жаден. Не бе пил нищо друго освен сутрешното си кафе и езикът му лепнеше в зъбите, сух като стара тюленова кожа. Разбира се, беше и гладен, и коремът му стържеше, но гладът не бе толкова ужасен, колкото жаждата. А всъщност най-много го измъчваше студът. Навярно скоро жаждата щеше да се разяри и да стане всепоглъщаща, но сега, докато свиреше, студът беше по-непосредствен, като втвърдена, замръзнала кожа, докосваща всяка негова част. Бе му трудно да си движи пръстите, особено кутрето и безимения пръст на дясната ръка: като дете ги беше изгорил на каменната лампа и оттогава те бяха почти неподвижни.

Малко несръчно, Данло продължаваше да свири, а Хануман го гледаше и слушаше. И от изящното му лице, от очите му се излъчваше болка, било от музиката, било от студа. Данло свиреше на тази болка и през цялото време си мислеше за Стария отец и „святата болка“, която той обичаше да причинява на другите. Данло не се наслаждаваше на чуждото страдание, но можеше да оцени необходимостта от болка като стимул. „Болката е осъзнаване на живота“ – така казваха алалойските племена. Животът бе болка и в болката на Хануман имаше желание за живот. Това чудо на живота обаче беше изключително деликатно и можеше да свърши всеки момент. Данло виждаше, че Хануман умира – още колко време волята и яростта му можеха да го задържат жив? „Смъртта е лявата ръка на живота – помисли си той, – и смъртта е хала“, и внезапно разбра, че не иска Хануман да умира.

Остави флейтата и прошепна:

– Хану, Хану, дръж си ръцете под робата. Не ги духай. Пръстите поглъщат студа от въздуха – разбираш ли?

Хануман кимна и пхна ръце в широките си ръкави. После се закашля и се разтрепери още по-силно.

– Хану, Хану, ти не си създаден за студ, нали?

Данло потърка с пръсти тънката вълна на робата си и мрачно се усмихна. Вятърът се усилваше и навяваше ледени частички из площада. Като че ли всички трепереха, дори уморените послушници в белите си якета. Под воя на вятъра той дълго гледа Хануман. Момчето бе говорило сложни думи и имаше кураж, но всъщност още си беше хлапе, необрязано и непривикнало с жестокостта на света. Бе крехък и скоро щеше да премине оттатък. Данло го гледаше и чакаше. Чакаше и през цялото време се чудеше каква ли ужасна, тайнствена близост свързва живота му с този на Хануман. Изучаваше трескавото му лице и малко разтревожен от обратата на мислите си, реши, че Хануман сигурно споделя неговия дофел. Духовното животно на момчето трябва да беше снежният бухал.

После, в най-дълбоката, най-студена част от нощта, когато вятърът утихваше и светът потъваше в тишина, точно преди зазоряване, Данло чу Ахира да го зове.

– Данло, Данло – каза второто му аз. – Хануман е твой духовен брат и ти не трябва да му позволиш да умре. – Рязко и без да се замисля, Данло смъкна робата си. На устните му имаше усмивка, в очите му – мрачна решителност. После се наведе към Хануман и нахлузи грубата дреха през главата върху треперещото му тяло. След това коленичи на

рогозката си, зъзнец и гол, удивен от онова, което беше направил.

Хануман го погледна и немощно се усмихна. След малко затвори очи от изтощение. Данло събра няколко от съседните рогозки и направи с тях нещо като заслон, който поне малко да предпази Хану от вятъра.

– Данло, Данло, няма по-ужасна болка от студа – прошепна му Ахира.

Докато Данло стискаше юмруци, за да не трепери, Хануман заспа и започна да сънува. Очевидно сънуваше: клепачите му потрепваха като криле на пеперуда и той беззвучно мърдаше напуканите си устни. После започна да мърмори насън и да вика баща си.

– Не, не, татко – каза той. – Не, не.

– Хану, трябва да мълчиш – прошепна Данло и се огледа, за да види дали се е събудил някой от другите просители. Сред алаоите е табу да безпокоиш съня на другите със собствените си сънища. Сънят е свещено време, завръщане към естественото състояние, което едновременно е източник и храна за душата. Да разкриеш съня си означава да заразиш чуждата душа с образи, които трябва да останат скрити. Данло вярваше, че ако не се пази светостта на сънищата, душите на всички мъже и жени ще изпаднат в смут и лудост. – Хану, Хану, събуди се, щом не можеш да спиш.

Но Хануман беше потънал в кошмар. По лицето му имаше пот, по устните му – ужас.

– Татко, татко! – започна да вика той. – Не, не, не... Виковете му рязко прекъснаха, когато Данло се наведе към него и притисна устата му с ръка.

– Шшт! – каза той. Дъхът, който излизаше от носа на Хануман, опари дланта му. – Шшт, заспивай – прошепна Данло, – Шантих, заспивай.

Той започна да люлее главата на момчето, силно притиснал устата му с другата си ръка. Страхуваше се някой от послушниците да не чуе сподавените му викове. Но най-близкият послушник се беше облегал на дънера на шихово дърво на петдесетина метра от тях и не чуваше нищо. Скоро Хануман се успокои и Данло го остави и пак коленичи на рогозката си. Погледа хилядите покрити с лед рогозки по площада, хилядите страдащи деца. Никога през живота си не бе изпитвал такъв студ, никога не се беше чувствал толкова изоставен, толкова абсолютно сам.

Най-после започна да се зазорява.

– Лура Сауел – прошепна Данло. – О, благословено слънце, бързо стопи зъбите на вятъра. – Но тази сутрин слънцето не бързаше и вятърът продължаваше да е студен. Небето беше розово-червено, покрито с

високи разпокъсани облаци. Малко след първи зори, когато слънцето все още се губеше зад планините на изток, Бардо Справедливия се появи, за да види резултатите от нощното изтощение, и прати послушниците сред рогозките. Те преброиха просителите. Повечето от рогозките бяха пусти. Бяха останали само хиляда двайсет и двама просители. И на следващия ден състезанието щяха да продължат само хиляда и двайсет от тях – през нощта две от момичетата бяха умрели. Послушниците ги открия отпуснати на рогозките им, сякаш заспали.

Открия и още нещо. Група послушници на кънки заобиколиха Хануман и Данло.

– Вижете! – посочи един от тях. – Това момче е голо! Бардо внимателно мина между рогозките. Въпреки обиколката на колана си, той пристъпваше по леда леко и ловко. Майсторът поклати пръст към Хануман, полупокрит с рогозки и все още заспал.

– А това момче – каза Бардо – е с две роби. Защо е с две роби? – Неодобрително стиснал тъмночервените си устни, той се обърна към Данло. – Ти си гол, за Бога! Разбираш ли ме, момче? Кимни веднъж с глава, ако отговорът е „да“. Ти ли даде робата си на другото момче?

Данло кимна. Беше коленичил ниско, с бедра, притиснати към гърдите. Под първите лъчи кожата му имаше цвят на слонова кост и мускулите по голия му гръб и страни трепереха като струни на гошарп. Не му бе приятно, че всички го гледат.

– Изключително! – изкънтя гласът на Бардо. – Забележително – струва си да се отбележи. През всичките си години като майстор на послушниците никога не съм виждал толкова себеотрицателна постъпка. Кой би си помислил, че някой е способен да съблече робата си и да я даде на друг? Защо го направи, момче? А, извинявай, ти не можеш да говориш. Толкова себеотрицателна постъпка – и безразсъдна! Как смяташ да издържиш още един ден? Адски е студено!

Данло вдигна поглед, но не каза нищо. Нещо в тъмносините му очи, изглежда, раздразни Бардо, защото той изръмжа:

– Не ме гледай, момче, не е любезно! О, защо, защо, защо трябва да търпя тези нелюбезности?

Данло продължи да гледа, не към Бардо с неговата черна брада, а по-скоро през него, нагоре към небето. „Ти-миура хала – помисли си той, – следвай съдбата си.“ Гледаше към прекрасния кръг на небето, към пъстрите облаци. „Тимиура хала.“

Очевидно Бардо Справедливия възприе изречената с поглед молитва като признак на предизвикателност.

– Невъзпитано момче! – каза той. – Някой знае ли как се казва?

– Видях го в Ледения купол – наричат го Данло Дивия – обади се един неприятен на вид послушник.

– Тогава през останалата част от деня стой близо до това диво момче, Педар – нареди Бардо. – Наблюдавай го – аз ще вечерям в „Хофгартен“, така че ще трябва внимателно да го наблюдаваш. – Той премести поглед от Данло на Хануман и обратно, като през цялото време мърмореше: – Невъзпитано момче!

И така, Данло остана на розгката под бдителния поглед на послушника Педар Сади Санат. Педар бе най-голям от висшите послушници, които надзираваха площада, усърдно момче с твърди малки очи и лице, покрито с пъпки и белези от шарка. Като мнозина от висшите послушници, той обичаше да тормози новациите и просителите. Затова зорко следеше Данло и Хануман. От време на време подвикваше остроумия на минаващите си наблизко приятели: „Вижте Леденото момче! Как така не умира от студ? Да не е каркирал кръвта си с юф? С наркотик? Вижте Данло Дивия!“

Някои от другите послушници също идваха да зяпат Данло. Скоро вестта за постъпката му се разпространи из „Боря“. Излезли от сутрешните си упражнения по мислене, послушниците отделяха време да минат през площада „Лави“. Данло беше заобиколен от момичета и момчета, които се смееха и го сочеха с пръст. Стотици стоманени остриета на кънки цепеха леда около него и вдигаха облаци сняг. Както бе приведен в тази непривична поза, мускулите започнаха да го болят и да изтръпват. Копнееше да се раздвижи, да протегне вцепенените си крака, но не искаше никой да вижда белезите на мъжествеността му.

– Никога преди не съм виждала голо момче! – изкикоти се една хубавичка послушничка. – Ръцете му, гърбът му, мускулите – прилича на скулптура на бог!

Под дървото до нея застана друго момиче. Беше по-голяма, жълтоса холистка, почти женствено загладена. Тя изви шия, за да го види по-добре, и рече:

– Е, аз пък съм виждала голи момчета. Този Данло Дивия, който и да е той – е направо прекрасен.

Мнозина от просителите се бяха изправили на розгките си и също го наблюдаваха. А до края на утрото и доста майстори от „Лара Сиг“ и „Уплиса“ дойдоха да видят причината за целия този смут. Един от тях, прочутият паметист Томас Рейн, сгълча Педар за жестокостта му. Майстор Томас Рейн, който имаше прекрасна сребриста коса и благородно

лице, приглади гънките на сребърната си роба и каза:

– Педар, не си ли спомняш, когато преди три години започваше послушничеството си? Как ти викаха тогава – Педар Пъпката? А сега обвиняваш това момче, че било каркирало плътта си с юф. Да, има вещества, които не позволяват на кръвта да замръзне, но те не помагат срещу студ и измръзване. Той е дал робата си на друг! Би трябвало да му се възхищаваш заради тази постъпка, а не да му се подиграваш.

Всъщност много от хората, които стояха около Данло, като че ли изпитваха страхопочитание към издръжливостта и твърдостта му, както и към себеотрицанието му.

– Той е дал робата си на своя приятел! – обясняваха послушниците на постоянно прииждащия поток любопитни. – Стоял е така цяла нощ, гол като лед.

Педар отпъди двама послушници, които стояха прекалено близо, свали бялата си ръкавица, наведе се, докосна гърба на Данло и събщи:

– И кожата му е студена като лед.

– Ами другото момче?

– Лицето му е горещо – отвърна Педар, като докосна с пръсти бузата на Хануман. – Болен е. Не зная дали някой от тях ще издържи до края на деня.

– Не и днес – това е сигурно – съгласи се един от приятелите му. – Мисля, че преди да падне нощта ще завали сняг.

Наистина, небето издаваше всички признаци за скоросен сняг. Данло го знаеше още от първи зори. Усещаше влагата във въздуха, зловещото изместване на вятъра към юг. И после вятърът спря. Облаците се състиха, сребристите валма изникваха сякаш отникъде, за да се слеят в плътно, ледено сиво. Над света се спусна влажен студ. Ешакалет, както го наричаха алалоите. Данло бе усещал студа преди снега много сутрини през живота си. А сега, докато чакаше под сивото, натежало небе, го изпълваше предчувствие, идващо от най-дълбоките му спомени, далечни детски образи на зъзнещи зъби, объркване и страх. Страхуваше се от снега. Никой мъж (или момче), помисли си той, не трябваше да разголя плътта си под снега. Внезапно гърдите и коремът му силно затрепериха. Данло се страхуваше от снега както никога до този момент.

Снегът заваля следобед. Големи остри снежинки бодяха гърба му и се топяха. По кожата му се стичаше ледена вода и замръзваше на ручейчета по страните му. Всяка частичка стопен сняг крадеше по малко топлина от тялото му, а частичките бяха много, толкова много! Вцепенената му кожа, гърлото му, очите му – всичко го болеше. „Няма по-ужасна

болка от студа“ – помисли си той. Скоро щеше да спре да трепери и тогава трябваше да помоли да го внесат на топло, иначе щеше да умре.

Навярно би се отказал, но си спомни, че участва в състезание. Погънал в треска до него, Хануман продължаваше да спи. На Данло често му се струваше, че момчето е умряло. Но всеки път, щом почти загубеше надежда, Хануман се закашляше и заснежените рогозки, които го покриваха, се разтърсваха. Треската го спасяваше, пазеше го топъл под двете роби, рогозките и снега. Всички други наоколо, разбира се, също бяха покрити със сняг. И всеки от тях носеше роба, но в дрехите нямаше истинска топлина. Дрехата можеше да запазва топлината, но не и да излъчва топлина. Топлина можеха да излъчват единствено живите неща, като звездите или вътрешните огньовете на тялото.

– Вижте ги как се отказват! – възкликна един от послушниците. – Не могат да издържат малко сняг.

Много от просителите започваха да се изправят, да отърсват снега от подгизналите си роби и да напускат площада. Само няколко от рогозките на петдесетина метра около Данло и Хануман не пустееха. Данло вдигна глава, за да преброи останалите просители. Група дървета ю препречваше погледа му и не му позволяваше да види по-голямата част от южната половина на „Лави“. Но от онова, което виждаше – редици изоставени рогозки, сред които тук-там трепераха нещастни, покрити със сняг деца – той прецени, че са останали само двеста. Двеста от седем хиляди! Още колко ли време Бардо Справедливия щеше да ги остави така?

– Вижте леденото момче! – извика Педар. В гласа му се долавяше отмъстителност. Въпреки укора на майстор Рейн – или тъкмо заради него – той очевидно беше намразил Данло. – Защо не се откажеш? Да те внесе ли вътре на топло? Защо не се откажеш сега, докато още можеш, диво момче? Данло Дивия, безименното дете – не смяташ ли, че трябва да се откажеш?

Сняг покриваше главата и гърба на Данло, дори обърнатите му нагоре подметки. Кожата му бе посиняла от студ, прекалено студена, за да топи снега.

– Откажи се сега! Толкова е лесно да се откажеш!

Данло дишаше тежко, почти се задъхваше. Беше престанал да трепери. Мускулите му се бяха втвърдили като чворове студено каменно дърво. Не знаеше дали е в състояние да се изправи, даже да искаше да се откаже. Коремът го болеше от студ. Студената рогозка режеше коленете му. Студът бе като кремъчен връх, забит в костите му. Скоро дори

костите му щяха да се вцепенят, но сега краката и гърбът му се разкъсваха от болка. Студ и болка, болка и студ – като че ли в целия свят нямаше нищо друго. Опитва се да измисли начин да избяга от болката, но мислите му бяха тромави, неясни и бавни като ледник. Защо трябваше да се вълнува за световната болка или дори за собствената си? Започна да пропада в дълбок кладенец от летаргия и безчувственост. Смътно си спомняше нещо, което беше чул като дете. Докато снегът тихо се сипеше отгоре му и волята му за живот изстиваше, той си спомни, че някои ловци от племето му бяха разказвали за дисциплина, наречена лотсара. Лотсара, горенето на кръвта. Имало начин да погледнеш в себе си и да разпалиш вътрешните огънове на тялото. Всеки можел да се научи на това. Всеки мъж, разбира се. Данло знаеше, че изкуството на лотсара е част от Песента на живота, малка част от знанието, което щеше да научи, ако беше завършил прехода си към мъжественост. Само мъж би могъл да разбере приливите и отливите на световните енергии. (Той се зачуди дали жените учат такива изкуства по време на своите церемонии, но не знаеше.) Само мъж би могъл да притежава достатъчно опит, за да погледне към тайното място, където огньовете на съществуването избухват в живот.

Само мъж... Спомняше си нещата, които Хайдар му бе разказвал за лотсара. Лицето на съществуването трябваше да се проясни като на изпълнен с очакване ловец. Но вместо да погледне от другата страна на деня с ясен поглед, той трябваше да се вгледа дълбоко в себе си, за да открие своята анима и по-точно, да потърси огъня на живота, който е най-важната част от анимата, и по този начин трябваше да погледне самия себе си.

Тъй като светът представляваше само въртящ се облак от сняг – защото зрението му се замъгляваше – Данло затвори очи. И попадна в мрак и тишина, огромни като нощта. Спусна се в себе си – беше като да прониква навътре в непозната, неизследвана пещера. Непозната, но той като че ли инстинктивно знаеше пътя. Насочваха го запомнените истории на по-възрастните. Почти можеше да чуе как Хайдар пее: „Ти-миура анима, ти-миура уилу сибана“. „За Да последваш своята анима, последвай жаждата на волята си.“ Дълбоко в корема си Данло откри мястото, което обитаваше анимата. Зад пъпа му, почти до гръбначния стълб – това бе тайното място. При раждането пъпът на мъжа се откъсва от огньовете на творението, но дълбоко вътре винаги продължава да гори част от свещения пламък. И сега този пламък бе слаб като на угасваща каменна лампа. Трябваше да го накара да се разгори по-ярко. Той си

представи мастните тъкани на тялото си. Между кожата и мускулите в гърдите, корема и слабините му, по стъпалата и дланите на ръцете му имаше тънък слой мазнина. Беше слаб като навързано на възли кожено въже, но дори телата, които са били подложени на глад, запазват малко мазнина. Колкото и малко да бе, Данло си я представи как се топи като тюленова мас в каменна лампа. Как се топи, нагорещява, потича в него и се възпламенява. Тогава в корема му пламна огън и започна да се усилва. Ставаше все по-горещ и накрая докосна кръвта му. Огънят на живота закипя във вените му, по краката и ръцете, дори във вцепенените връхчета на пръстите му. Кожата му се затопли и зачерви. Снегът по гърба му започна да се топи и скоро бавно потече по страните му. Докоснали голата му, зачервена кожа, снежинките мигновено се превръщаха в капчици вода. Но водата не бе студена – той усещаше как животът закипява във всяка негова част и не можеше да си представи, че отново може да му стане студено.

– Вижте! – каза някой. – Вижте колко е зачервена кожата му! Снегът по него се топи.

Педар се приближи до Данло и докосна ръката му.

– Гореща е – съобщи той. – Преди беше студена, а сега е гореща.

– Чувал съм за такива неща – каза друг. – Някои от авадутите долу в Квартала на далечниците нахисват робите си във вода. И по цяла нощ седят на открито през зимата. Изсушават робите с телесната си топлина. Мислите ли, че той е авадута?

– Кой знае? – отвърна Педар и почеса една пъпка на бузата си. Не изглеждаше доволен. – Трябва обаче да е някакъв номер. Наркотик. Някой не може да топи снега така без наркотици.

Тълпата около Данло се раздели на спореци групички. На повечето от послушниците им се искаше да вярват, че не е използвал наркотици, макар че очевидно никой не знаеше какъв друг може да е източникът на топлината му.

Точно тогава, като се поклащаше на кълките си, се върна Бардо Справедливия. Въпреки снега, от високото му чело се стичаше пот. Покритият му с паяжина от спукани капиляри огромен лилаво-черен нос лъщеше. Той обичаше да пие бира по всяко време на деня. Послушниците знаеха това и се опитваха да го избягват, когато е пиан.

– За Бога, какво знаете вие за наркотиците! – извика Бардо, като се приближи и стисна тила на Данло с влажната си месеста ръка. – Той наистина бил горещ – съобщи майсторът. – Но това не може да е резултат от наркотик. Кога досега просителите са били изпитвани чрез студ, а?

До онзи ден не знаех какво ще е тазгодишното изпитание самият аз, Бардо Справедливия. Откъде може да е знаело това диво момче? Не, нещо друго е, нещо забележително. О... странно. Има древни дисциплини – този Данло Дивия е понаучил някои неща.

Педар завъртя острието на кънката си и прати снежни цветя в лицето на Данло. После попита:

– Какви неща?

Бардо мигновено направи пирует като опитен фигурист и зашлеви послушника по ухото. Когато беше пиян, можеше да е много жесток, жесток и сантиментален.

– Какво ти става? – изрева майсторът. – Да риташ сняг в лицето на бедното момче, когато не е в състояние да се повдигне от рогозката си! Казах ти да го пазиш, не да го мъчиш. – После поглади мустаците си и започна да си говори сам с дълбок, мелодичен глас. – О, жалко, Бардо, приятелю мой – защо остави послушник да върши твоята работа?

Замаян от бързината и силата на удара му, Педар стоеше с ръка, притисната до ухото. Когато се наведе и погледна Данло, лицето му излъчваше омраза.

Послушниците около Бардо се отдръпнаха, сякаш се страхуваха, че ще започне да удря и тях. Един от приятелите на Педар посочи почти пустия площад и попита:

– Моля ви, майстор Лал, още колко време може да продължи това? Останали са само стотина.

Бардо присви блестящите си кафяви очи, погледна Данло, намръщи се и възкликна:

– Вижте това бедно голо момче! По-търпеливо е от всеки от вас! – После със сумтене и пъшкане се наведе и допря шепи до ухото на Данло. – Дъхът му вонеше на бира и той прошепна: – Аз ли теб изпитвам, или ти мен? Никога не съм виждал толкова твърд човек. А, разбира се, имаше още един. Кой си ти, за Бога? Не, не, недей отговаря, не можеш да говориш. Но ми кажи, диво момче – поклати глава, ако отговорът е „не“ – ако оставя изпитанието да продължи, няма ли да умреш и да ме накараш да изглеждам като варварин, а?

Данло безмълвно се усмихна и поклати глава.

– Изпитанието продължава! – съобщи Бардо и се изправи. – Изпитанието ще свърши, когато свърши.

И така, Данло и стотината останали просители продължиха да чакат през дългия ден. В тишината на сипеция се сняг, в белотата на сградите около площада трудно можеше да се каже колко време е минало.

Данло стоеше на колене на рогозката си и гледаше искрящите снежинки, които се вихреха във въздуха. Той гореше от огъня на лотсара и надеждата, но телесните му тъкани изгаряха прекалено бързо. Доста от просителите смъртоносно се бяха разболели след като ядоха шепи сняг, но Данло знаеше, че не трябва да го прави, макар гърлото му да гореше, макар да усещаше сърцето си като лава, изливаща се върху гръдната му кост. Скоро щеше да падне, скоро щеше да дойде смазващата слабост и да открадне светлината от очите му. Накрая щеше да настъпи забравата. И тогава никога нямаше да се отправи отвъд звездите, за да открие хала. Единственото му пътуване щеше да е до другата страна на деня, където морето е бяло, студено и голо и ледът на вечността продължава безкрай.

– Данло, Данло – стори му се, че чува да му шепне Хануман, но всъщност Педар и другите висши послушници стояха прекалено близо и ги следяха, така че никой не би рискувал да шепне. А и Хануман продължаваше да спи под двете си роби, под рогозките и дебелилото одеяло от сняг. Колко измъчено изглеждаше момчето, треперещо и кашлящо насън. После, докато Данло го гледаше, Хануман постепенно се събуди, изплува от треската си с мърморене и вдигна очи към Данло. „Данло, Данло – сякаш викаха очите му, – аз ти дължа живота си.“

– Вижте – каза Педар и посочи Хануман, – болното момче се събуди.

Бардо Справедливия и стотината бърбещи послушници стояха наоколо и правеха забележки за куража на Данло и Хануман, припомняха си събитията от деня. И после Педар изръмжа на Данло:

– Малко вероятно е да издържиш другите изпитания, даже да издържиш това. Но ако успееш, надявам се, че ще те разпределят в моето общежитие. Казва се „Домът на опасностите“, диво момче. Ще запомниш ли това име?

Макар че тази заплаха бе отправена към Данло, въздействието ѝ върху Хануман беше мигновено. Вече смъртно бледо, лицето му се втвърди, сякаш кожата му бе замръзнала. Единствената част от него, която изглеждаше жива, бяха очите му, пламтящи с немощна ярост. Тя уплаши Данло, защото сякаш извираше от нищото. Вбесен от думите на послушника, Хануман се опита да разрита рогозките и да се изправи. Но бе прекалено слаб, за да се движи. Лежеше и гледаше Данло, безпомощен в гнева и срама си.

Там, под падащия сняг, Хануман и Данло чакаха заедно, впили очи един в друг. Нито един от двамата не искаше първи да извърне поглед. Докато над тях стояха много хора и бърбеха за нетипичния за сезона

снят, момчетата безмълвно споделяха помежду си тайни, които и двамата знаеха, че никога не трябва да разкриват. Данло съзнаваше невероятната способност на Хануман за съсредоточаване, предаността му към приятелството и съдбата – и двамата съзнаваха силата на другия. Така чакаха цял следобед и на Данло му се искаше да каже: „Хану, Хану, ти си опасен като Ейейе, хищната птица“. После от далечината се разнесе слабият звън на вечерните камбани на „Реса“. Тълпата около тях се размърда. Сред уморените послушници, които от зори обикаляха площада „Лави“, се надигна мърморене, кратки спорове, вълна от загриженост за Данло, Хануман и другите. Тогава Бардо Справедливия разтърка очи, стрелна Данло с любопитен, възхитен поглед и плесна с ръце.

– Тишина, време е! – каза той. Говореше на послушниците и на тълпата от зяпачи – нещастните просители бяха толкова тихи, колкото и от първата сутрин на състезанието. – Тишина, време е, за Бога! Време е Изпитанието на търпението да свърши. Вие, просители – започна Бардо и после рязко затвори уста. Останал без дъх от бързото тичане през площада, един от послушниците избра този момент, за да му съобщи нещо. Майсторът продължи: – Вие, седемдесет и двама просители, оцеляхте след първото изпитание. Продължавате с второто изпитание, което ще започне след пет дни. В общежитията ви очаква гореща вана, кафе и храна. Послушниците ще ви придружат дотам. Поздравления – сега можете да напуснете мястото си и да говорите колкото искате.

Разнесоха се викове на облекчение. Просителите са заизправяха от рогозките си, като трепереха, раздвижваха скованите си крайници и бързаха да последват послушниците в общежитията.

– Данло Дивия! – внезапно извика един от послушниците. – Някой да донесе кожа за Данло Дивия!

Все още на рогозката си, Данло отърси снега от разошената си коса и се опита да се изправи. Не успя. Вече не го беше грижа, че Педар и другите ще видят обрязания му член. Всъщност не можеше да се изправи, защото ставите му бяха сковани. Разкъсваща болка пълзеше от слабините му нагоре по гръбначния стълб и стигаше до шията. Когато снегът и въздухът откриха голия му корем, когато огънят на лотсара го напусна, той отново затрепери. И не можеше да престане, въпреки че някой хвърли върху раменете му кожа от шагшай.

– Хану, Хану – полуприклекнал до приятеля си, каза Данло. – Хану, всичко свърши.

Единствен от всички просители (освен петте нещастни момчета, които бяха открити мъртви) Хануман остана неподвижен на рогозката си.

Мнозина решиха, че и той е умрял, но Данло виждаше, че в него все още тлее живот.

Един от послушниците донесе голяма кожа от шагшай и Данло му помогна да покрие тялото на Хануман.

– Добре ли си, Данло? – тихо попита момчето. Дишаше бързо като снежен заек и беше престанал да кашля. – Страхувах се, че ще умреш.

След като послушниците отнесоха Хануман, Данло остана да отклонява поздравленията на любопитната тълпа. Някой пхна в ръката му чаша горещо кафе, което той признателно изпи на един дъх. Стоеше заобиколен от стотина непознати, и в същото време сам с мислите си.

После дойде Педар. Пъпчивото му лице бе зачервено от студа.

– Ние ще се погрижим за него – каза той.

– Какво ще правите... с приятеля ми? – попита Данло.

– С приятеля ти ли? – възкликна Педар. – Слушай, диво момче, има една стара поговорка, която би трябвало да научиш: „Спасиш ли нечий живот, създаваш си враг за цял живот“. Мисля, че това момче повече никога няма да ти е приятел.

Данло заслони очи от сипещия се сняг и тръгна заедно с другите послушници към топлината на очакващото го общезитие. Надяваше се, че Педар греша.

ГЛАВА 7 ДОМЪТ НА ОПАСНОСТИТЕ

Универсален синтаксис – измислен от Омар Нараяма на Арцит двайсет години преди основаването на Никогея, развитието на универсалния синтаксис води до пълно разбиране на появата на холизма по време на Петата мисловност. Навярно е историческа случайност, че докато откриването на науката се основава на математика, стара като цивилизацията на Вавилон и Ур, универсалният синтаксис е открит много след като холизмът започва да се разпространява и дори да измества науката. Спорно е как би се развило човешкото познание за вселената, ако се беше случило обратното, но без разработването на универсалния синтаксис със сигурност не би било възможно пълното разбиране на холизма.

Основни принципи на информацията – резюме: Омар Нараяма бил лингвист в Ороена на учените. По ирония на съдбата делото на неговия живот било да изрече смъртната присъда на този древен орден и завинаги да промени човешкия подход към науката. Подобно

на другите учени от края на Епохата на симулацията, Нараяма постепенно осъзнал ограниченията на компютърното моделиране на явленията и законите на пространството. Той се опитал да постигне универсализация на науката – това бил Светият Граал на неговото време. Един век по-рано фравашките лингвистични философии оказали сериозно въздействие върху интелектуалния климат на Цивилизованите светове. Нараяма бил ученик на фравашите и започнал кариерата си, като решил същностния проблем на формалистичното познание: какво виждаме, когато виждаме? Той развил хипотезата, че виждаме снопа залепени една за друга пръчки като стол; че виждаме решетката от въглеродни атоми, фиксирани в платина, като диамантен пръстен. Именно с формализирането на концепцията „като“ Нараяма поставил основите на универсалния синтаксис. Делото на неговия живот – а и на последователите му – било да използва структурите на езика, за да моделира онези аспекти на действителността, които са прекалено сложни, че да се представят чрез стриктно ориентирана към науката математика.

Вторични принципи на информацията, вж. също „Холизм: Омар Нарояла, биография, история на науката; причинно-следствена връзка; причинно-следствено разпадане; обратна причинно-следствена връзка и Теория на провиаството; Арцит; история на Ордена на сетците; Орден на новите учени; Орден на новите учени – схизма и война; Епоха на симулацията; Пета мисловност; фравашки песни; фравашка философия; фравашки теории за езика.“

Енциклопедия Британика, 754-то издание Десета ревизирана стандартна версия

През дните на възстановяването си Данло не видя Хануман ли Тош. Разпита неколцина от висшите послушници, с които се сприятели, и разбра, че са отнесли Хануман в главната болница в „Боря“, за да го излекуват – ако такава беше съдбата му – или за да започне пътуването си към другата страна на деня. За Данло този период на очакване на следващото изпитание бе изпълнен едновременно с удоволствие и несигурност. Безпокоеше се за Хануман и от време на време, когато отново се върнеше към навичите от детството си и забравеше, че е мъж (или почти мъж), се безпокоеше за самия себе си. Но всъщност не беше в характера му да се тревожи прекалено дълго. Животът се живееше в момента, както казаха алаоите, и Данло се наслаждаваше на простите и най-непосредствени житейски дейности: на горещия ментов чай, на спането и яденето, на сутрешното кафе, хляба и горещите вани. След изпитанието в снега най-голямото му удоволствие бе просто да е на топло. Като

всеки друг от седемдесетте просители, той получи малка самостоятелна стая в общежитието на далечниците точно на запад от площад „Лави“. Прекарваше цели дни, седнал пред камината в стаята си. Докато дънерите прашяха върху решетката и пламъците танцуваха пред опушените камъни, Данло обръщаше лице към огъня, грееше се гол на червените вълни топлина и свиреше на своята шакухачи. В края на всеки ден се наслаждаваше на обилна вечеря от див ориз с бадеми, снежни ягоди в сметана, супа от яйцецвете, торта с орехи или други разкошни ястия и се разхождаше из общежитието, за да се види с другите просители. Понякога му идваха на гости и послушници – момчета и момичета, които не познаваше – за да задоволят любопитството си. Веднъж, на третия ден след първото изпитание, в стаята на Данло влезе един висок строг послушник и каза:

– Аз съм Кирил Буриян. Видях какво направи на площада. Как така успя да не замръзнеш? Къде е домът ти? Ако издържиш следващите изпитания, надявам се да те разпределят в моето общежитие – казва се „Исабел“. Ще бъдеш добре дошъл, даже да си аутсайдер.

Данло намираще славата и популярността си за странни. Всъщност изобщо не ги разбираше. Естествено, познаваше мъжеството, почитта и приятелството – това бяха добри алаолойски концепции. Но послушниците, които търсеха компанията му, като че ли не го искаха за приятел, поне отначало, нито пък почитаха малкото мъдрост, придобита от него в опитите му да открие хала. Доколкото можеше да прецени, неговата популярност се дължеше на една-единствена приятелска постъпка към Хануман и на мъжеството на лотсара, което би трябвало да притежават всички истински мъже. А само как мразеше заразната природа на популярността! Намираще за глупаво и лошо това, че хората не идват при него заради особеностите на лицето му – тоест заради неговото самосъзнание, характер и ум – а просто защото разбират социалната полза да ги виждат с някой, който временно е в центъра на вниманието. Не му харесваше и начинът, по който тормозеха и презираха просителите. Просителите – само неколцина от тях – можеха да станат послушници, но изглежда, че щом не бяха посещавали елитните училища на Ордена, винаги щяха да ги смятат за аутсайдери. Данло дълбоко осъждаше тази елитарност и суетност на послушници като Педар. Но тъй като за него омразата бе най-долното от всички чувства, черна, кипяща океанска бездна, която всеки момент може да те погълне цял, той не си позволяваше да мрази. Вместо това се опита да се сприятели с колкото може повече послушници. У почти всеки, дори у Педар, Данло откриваше някаква

страна на лицето, душата или анимата, която можеше да уважава. Много години по-късно Хануман ли Тош щеше да му каже: „Никога не съм познавал човек, който обича толкова много неща като теб“. По ирония на съдбата, безграничната любов на Данло към живота, където и да я откриеше, Щеше да му донесе много приятели и още по-голяма популярност.

Рано сутринта на трийсет и първия ден най-после повикаха Данло, за да го подложат на следващото изпитание. За разлика от Изпитанието на търпението, следващите изпитания не бяха публични и той ги издържа сам. В студена каменна стая в кулата Акашик жизнерадостната майсторка акашик Хана ли Хуа постави на главата му хиюма и анализира физическите структури на мозъка му. Анализира и други неща, но откажа да му разкрие характера на тези тестове. Когато се сбогува с него, тя не му съобщи дали се е справил добре или зле, а просто рече:

– Надявам се да приемат молбата ти, Диви Данло. През следващите няколко дни Данло добре опозна Академията, защото се наложи много пъти да я кръстосва. С базалтовите си арки и тесни лъкатушещи пътеки „Уплиса“ беше най-големият колеж в Ордена. Там майсторката есхатолог Коленя Мор изпита познанията му върху холизма и универсалния синтаксис. Там се изправи и пред Томас Рейн и Октавия от Тъмнолуния, които – както го бе предупредил Стария отец – го изпитаха, за да видят дали е мъж на ших. Последното му изпитание беше проведено от един известен пилот, казваше се Сондървал. В „Реса“, пилотския колеж, Сондървал даде на Данло дванайсет математически теореми и го покани да ги докаже или отхвърли. Данло успя да докаже само пет и затова реши, че се е провалил на най-важния изпит. Когато попита Сондървал дали е така, пилотът отговори:

– След като бюрото се събере, за да обсъди молбата ти, майсторът на послушниците ще ти съобщи резултатите от изпитанията.

– Майсторът на послушниците – повтори Данло. – Този Бардо Справедливия – той е справедлив мъж, нали?

Сондървал арогантно се усмихна на този невинен въпрос, после отвърна:

– Ако те приемат в Ордена, ще опознаеш Бардо Справедливия.

Бардо Справедливия беше събрал бюро от петима известни майстори. Както щеше да научи Данло, той бе избрал такъв прочут състав, за да окаже чест на просителите. Но за изпитанията всъщност не се изискваха уменията и мъдростта на прочути майстори. Бардо беше прилягал приятелите си – Коленя Мор, Октавия и другите – да участват във

Фестивала на нещастните просители от егоистични подбуди. Всъщност той ги бе помолил да му направят тази услуга, защото искаше да удостои с тази чест самия себе си. Преди няколко години го бяха пренебрегнали при избора на господар на пилотите. Вместо него на този пост бяха поставили Чанот Чен Цицерон – или поне така завистливият Бардо се жалваше на всеки от приятелите си, който беше готов да го слуша. А него, който се смяташе за най-добър и най-способен от пилотите, оцелели след позорната Пилотска война преди тринайсет години, бяха направили майстор на послушниците, унизителен пост с малко възможности и за власт, и за слава. И затова обичаше да се обгражда с най-знаменитите мъже и жени на Ордена, та да споделя техния блясък и през цялото време скрито да се ядосва на несправедливостта на живота.

Той беше суетен мъж, да, но в крайна сметка суетата му (и неговата сантименталност) щеше да е от полза за Данло. Когато издържа последното изпитание, повикаха Данло в светилището на послушниците, огромна зловеща сграда, извисяваща се над многобройните общежития в „Боря“. На входа го посрещна послушник, който го отведе в официалните покои на Бардо в западното крило. Когато Данло почука, майсторът го покани в стая с богата мебелировка и редки произведения на изкуството.

– О, това е дивото момче – каза Бардо. – Данло Дивия – значи в края на краищата наистина си безименно дете, така ли?

Бардо го отведе до един от прозорците, от който се виждаше цялата територия на „Боря“. В тъмния под под прозореца бяха вградени два правоъгълни камъка, абсолютно гладки, сиви и леко вдлъбнати, сякаш издълбани в средата с фино длето. Това бяха прочутите камъни за коленичене. Бардо каза на Данло да коленичи на един от тях с лице към прозореца. Самият той придърпа огромен стол с кожена тапицерия и го постави под прав ъгъл спрямо Данло, за да може да вижда лицето му отстрани. Докато момчето гледаше към кулата на Тайхо, майсторът изучаваше лицето му и после каза:

– Кой си ти, за Бога?

Макар че го беше предупредил да не обръща глава, Бардо не бе споменал нищо за очите му и коленичил на камъка, потънал в мисли, Данло въртеше поглед насам-натам, като се мъчеше да обхване стаята. Почти не можеше да вижда майстора, но по пищните гоблени на стената точно пред него играеше брататият профил на Бардо и сянката на стола му.

– Можеш да говориш, когато ти задам въпрос. Данло докосна

перото в косата си и се замисли как би отговорил на въпроса за самоличността си Стария отец. Тъй като знаеше, че не е подобаващо (и че е глупаво) да дразни по-възрастните, той се опита да се въздържи, но накрая все пак каза:

– А вие кой сте, сър? Кой е всеки?

– Кой съм аз ли?

Данло лукаво се усмихна и попита:

– Виждали ли сте ме някога преди?

– Не.

– Тогава откъде знаете, че съм аз? Последва продължително мълчание, запълнено с хрипливото дишане на Бардо. Накрая майсторът избухна:

– Невъзпитано момче! За Бога, откъде да зная, че си ти? Това да не е фравашка игра на думи? Бил си ученик на фраваша, нали?

Данло кимна, като продължаваше да гледа през прозореца към облаците в небето.

– Е, слушай, мое странно момче: как смееш да играеш невъзпитаните си фравашки игри с мен? Не знаеш ли, че трябва да реша дали да те направя послушник, или не? Не знаеш ли, че... веднага престани! Престани да се смееш, иначе незабавно ще те изхвърля! – И после отново уморено измърмори сам на себе си: – О, Бардо, Бардо, какво си направил?

Данло не можеше да се въздържи да не се смее, защото Бардо беше смешен човек, едновременно страстен и изпълнен със самосъжаление, състрадателен и малко жесток. Накрая обаче той се овладя и каза:

– Извинете ме, сър. Просто смехът... е благословен, нали така?

Като подръпваше брадата си, Бардо се прокашля и рече:

– Истината е, че в теб наистина има нещо познато. Откъде си?

– Ако ви кажа откъде съм, може да не ми повярвате.

– Изпитай ме, моля те. Изпитай вярата ми и ми кажи кои са родителите ти? На кой свят си роден?

– Не съм сигурен... сър.

– А, искаш да го запазиш в тайна – каза Бардо. – Е, поне не си от Трия, нито пък си имал връзка с поетите-воини.

Данло зъзнеше в робата и сандалите си, макар че изобщо не бе толкова студено, колкото през денонощието на площад „Лави“. Голият под жулеше коленете му. Помисли си, че камъните трябва да са много стари, макар да не знаеше, че наред с всички други камъни от светилището те са докарани от Арцит при основаването на Ордена.

– Откъде знаете, че не съм от Трия?

– Оттам ли си?

– Не – усмихнат, призна Данло. – Никога не съм чувал за Трия.

Какво е Трия?

– За Бога, защо постоянно отговаряш на въпроса с въпрос? Веднага трябва да научиш нещо, диво момче. Не е възпитано просителите – както и послушниците, и калфите – да задават въпроси на своите майстори. Освен ако първо не са поискали и получили разрешение за това. А сега, как така не си чувал за Трия? За пилотите-търговци? А не знаеш нищо и за поетите-воини, така ли?

Данло погледна на север през прозореца. Виждаше редици красиви стари сгради от гранит – общежитията на момчетата – и северната стена на Академията точно зад тях.

– Не, никога не съм чувал за поети-воини – призна той.

– Ахxxx – каза Бардо.

– Мога ли да ви задам един въпрос, сър?

– Моля, питай.

– Откъде знаете, че не съм поет и воин?

– Искаш да кажеш, поет-воин. Поетите-воини са наемни убийци, които убиват хора за пари и поради религиозни причини. И разбира се, ти не си от тях. Прекалено си млад – всички те имат типичен външен вид. И със сигурност зная, че не си бил в контакт с тях. Каза ми го майстор Хуа.

Данло погледна на юг, към разположените в концентрични кръгове общежития на момичетата, малки бели куполи на искрящия бял фон на новия сняг. Бе се страхувал, че когато изследва мозъка му, майстор Хуа ще разбере всичко за него.

– Тя може да вижда ума ми, струва ми се.

– Е, определено може да разчита отделни части от паметта ти.

– Тогава трябва да ви е казала къде съм роден.

– Не е вярно. – Сянката на Бардо се размърда така, сякаш подръпваще брадата си. На стената пред себе си, върху гоблен с много голи танцуващи жени, Данло можеше да види сянката на ръка, повдигната към огромната сянка на лице. – Изобщо не е вярно, диво момче. Майстор Хуа е акашик. Влязла е в контакт с твоята памет. Трябва да уважава и пази тайните – изискват го каноните на нашия Орден. Аз ѝ зададох определени въпроси за теб. Успях да определя откъде не си. И че не си слелен мим от поетите-воини, триянски шпионин, архитект от Старата кибернетична църква, нито пък от която и да е друга религия, орден или

клика от предписания списък.

- От предписания списък ли?
- Това въпрос ли е, диво момче?

Данло притисна кокалчетата на пръстите си в пода, за да облекчи малко коленете си. Мразеше обичая да се коленичи, защото го смяташе за неестествен и неподобаващ за мъж.

- Искам да кажа, мога ли да ви задам въпрос, сър?
- Питай.
- Какъв е този предписан списък? Бардо се оригна и облиза устните

си.

– Това е списъкът на нашите врагове. Орденът е оцелял в продължение на три хиляди години, понеже не е допускал врагове сред редиците си.

– Аз не съм враг на никого – отвърна Данло, сведе очи към пода и се замисли за онова, което му беше казал на площад „Леви“ Педар. Зачуди се дали фактът, че е спасил живота на Хануман, наистина може да превърне двама приятели във врагове. – Аз дори... не съм сигурен за какво говорите.

– Колко удивително... о, тоест изненадващо, че можеш да си толкова...

- Невеж, нали?

Бардо отново се оригна и смутено се закашля.

– Не исках да го кажа. И недей да ме прекъсваш, моля те. Е, ти наистина си невеж, нали? Различен си от другите просители. Пък и въпросът с косата ти. Черна и червена – като на Малъри Рингес. И лицето ти, твърдо като кремък – имаш и носа на Рингес. И проклетите ти очи. О, всъщност не искам да говоря за очите ти. Каж ми, моля те, скулптирали са те, нали? Напоследък това се среща доста често. Малъри Рингес става проклет бог и затова е съвсем естествено хората да си скулптират лицата и да си боядисват косата като него.

Никой никога не бе споменавал за приликата на Данло с Малъри Рингес. Забележката на Бардо достави удоволствие на Данло и прибави ново доказателство на теорията му за истинските му родители, но той не искаше да я обяснява на майстора, затова отвърна:

– Така съм се родил. Косата ми си е истинска и лицето ми... мъжът трябва да расте в собственото си лице, нали така?

– Ах – рече Бардо, – можеш да си запазиш тайните, щом трябва, но аз пък трябва да ти съобщя, че това няма да е в полза на молбата ти.

Данло погледна през прозореца и не отговори.

– Добре тогава, навярно можеш да ми кажеш как ускори толкова дяволски рязко метаболизма си по време на изпитанието? Кожата ти изгаряше като дъх на улици! Това е сетическо изкуство – учил си се при сетици, а?

– Не, сър. – Данло притисна пъпа си с върха на показалеца си и отвърна: – В корема има едно място... там е огънят на живота и ако успееш да си го представиш като пламък...

– Стига! – извика Бардо, плесна с ръце и с мъка се изправи, което изобщо не беше лесно, като се имаше предвид огромната му маса и ниският стол. Майсторът застана пред Данло. На лицето му се бе изписало смущение и почуда. – В теб има нещо странно. Кой си ти, за Бога? Онова, което току-що описа – прилича ми на алаложката практика лотсара!

Данло сякаш пропадна в морето през дупка в леда – внезапно се задъха и мускулите му се схванаха. Той удивено гледаше Бардо Справедливия и мускулите на корема му не преставаха да треперят. Откъде можеше този суетен грозен човек да знае за лотсара? Дали Хануман не го беше предал и не бе разказал за произхода и тайното му търсене на хала? Разбира се, ако знаеше повече за близката история на Ордена, Данло щеше да е чувал за пътуването на Бардо при алаоите. Но той никога не беше подозирал, че майсторът е придружил Малъри Рингес в неговото ужасно пътуване. И се страхуваше, че майсторката акашик е разчела най-дълбоките му спомени – или пък че Бардо някак си е успял да проникне в ума му. Нали мъжете и жените от Вълшебния град притежаваха толкова много необясними сили! Всъщност Данло не вярваше, че което и да е човешко същество е в състояние да чете чужди мисли без помощта на шайда компютър. (Независимо колко пъти му предстоеше да се включва в компютри – а те щяха да са много, ужасно много – независимо от богатия си опит, той винаги щеше да мисли за компютрите като за най-шайда от всички човешки изобретения.) Но ако Бардо наистина можеше да вижда мислите зад лицето му, по-добре бе да внимава какво мисли. И затова, като ловец в постоянното очакване аувания, той изпразни ума си от всичко друго освен от непосредствените си усещания: слънчевата светлина, която струеше през прозореца, сладникавия парфюм на Бардо с мирис на цветя, който се смесваше с киселата миризма на бира, и леко вдлъбнатия камък под коленете си. Синьо-черните му като здрач очи се съсредоточиха върху безкрайността, върху далечните пирамиди на Стария град, които искряха на запад. В очите му имаше неподвижност, дълбоко търпение и яснота.

– Данло!

– Да?

– Защо е цялата тази тайнственост? – обидено попита Бардо. Хвана се за корема и се наведе така, че лицето му да е на височината на това на Данло. – Виждал съм очи като твоите и преди – кажи ми, мое диво момче, защо мълчиш така? Какво има зад тези твои безупречни очи?

Данло дълго мълча и накрая призна страха си, че майсторът може да вижда мислите му.

– Това е глупаво! – възкликна Бардо. – Да ти чета мислите! За Бога, та аз едва мога да чета собствените си мисли. О, какво да правя с теб, диво момче?

– Не зная – съвсем искрено отговори Данло.

– Това не беше въпрос.

– Не беше ли? Но, сър, на мен ми прозвуча като въпрос.

– Беше реторичен въпрос, въпрос, който не е зададен, за да му се отговаря.

– Извинете ме – каза Данло.

Бардо се почеса по мустаците, оригна се и погледна надолу към Данло.

– Зная за лотсара, защото съм изучавал алаоите и техния език – мнозина в Града са го правили. Но ти откъде знаеш? Тоест как се е случило, че си упражнявал изкуството на горящата кръв? Кой те научи? Твоят фравашки поръчител ли? Не, не, това не е възможно – Старите отци на фравашите не се интересуват от телесните изкуства!

Късното слънце очертаваше профила на масивната глава на Бардо. Къдрите на черната му коса лъщяха в бронзово и златно. Данло вдигна длан на челото си, засенчи очи и каза:

– Сър, вие сте мъж... с рядка чувствителност. Бих ли спечелил доверието ви като предам доверието на друг?

Бардо подръпна дебелината си долна устна, усмихна се и отвърна:

– Е, в края на краищата не си толкова невъзпитан. Имаш обноски, странни обноски, но все пак обноски. Това ми харесва. Искам да ме наричаш „майстор Бардо“. Бардо – в това име има известно благозвучно, не мислиш ли?

– Не, майстор Бардо. – Всъщност Данло смяташе, че името е зле избрано, зловещо и малко абсурдно. Прекалено много му напомняше за барадо, алалойската дума за объркването, което изпитва душата след смъртта на човек.

– Не? Е, нямаше нужда да си толкова искрен – не се ли страхуваш, че ще ме обидиш? Данло се засмя.

– Не, майстор Бардо.

– Сега пък отново ми се смееш. Ха, в какво съм сгрешил, че един просител не се страхува да ми се смее?

– И този въпрос ли е реторичен?

– За Бога, не ти ли наредих да не ми отговаряш на въпроса с въпрос?

– Да, майстор Бардо. Аз... просто исках да кажа, че сте забавен човек, мил, състрадателен, забавен човек и че ме карате да се смея.

Лицето на Бардо почервения, сякаш бе пил бира, и той потърка огромния си нос.

– Мил ли? Състрадателен? Е, навярно съм такъв – призна майсторът. – Имаш дарба за истината. Всички знаят, че Бардо има чувство за хумор, но то няма да е от полза за момчета, които му се смеят, разбираш ли? А сега, докато си още искрен, трябва да ти задам въпроса, за който те доведоха тук: защо искаш да влезеш в Ордена? Питам това всички просители. Отговорът ти може да определи дали ще станеш послушник – така че си помисли какво ще кажеш.

Данло се взря в пода. От друга част на сградата, някъде по дългия коридор навън, се разнасяше глъчка от гласове, скърцане на врати, чуваше се звън на камбани.

– Дойдох в Никогея, за да стана пилот – започна той. – Пилот на светлинен кораб. Да пътувам към центъра на великия кръг от звезди. Трябва да намеря начин... да премина оттатък, без наистина да умирам, начин да погледна вселената като от другата страна. Или отвътре. Над времето, отвъд звездната нощ, аз... аз не го обяснявам добре, нали? Има една фравашка дума, прекрасна дума: асаря. Знаете я, нали? Трябва да видя къде вселената е в хармония и къде не, преди да кажа „да“. А трябва да кажа „да“, дори там, където е... студена и ужасна. Ако не успея, никога няма да стана истински мъж. Никога няма да съм истински жив.

Когато разказа на Бардо, че е видял знаци, предсказващи, че ще стане пилот, че това е съдбата му, той отново се отпусна на пети и премигна от острата, разкъсваща болка под капачките на коленете си.

– Аххх – беше всичко, което отвърна Бардо отначало.

После се обърна с гръб към прозореца и дълго гледа Данло.

– Ах, какъв отговор само! Забележителен отговор! Знаеш ли какво обикновено отговарят другите просители, когато ги попитам защо искат да влязат в Ордена?

– Не, майстор Бардо.

– Ами, казват например: „Искам да се посветя на изучаването и

увеличаването на познанията на Ордена“. Или пък – и от това ми се приисква да ги зашлевя през лицето – ми казват: „Искам да служа на човечеството“. Лъжци! Дават ми такива отговори, каквито предполагат, че искам да чуя, и през цялото време си мислят, че ако ги приема в Ордена, кариерата им е сигурна. Всъщност те се стремят към живот, изпълнен с известност, власт и слава. Но ти, ти си различен, за Бога! Не се страхувай да ми кажеш голата, фантастична, опасна истина. Искаш да станеш асаря! Това ми харесва! Ти ми харесваш. Е, Диви Данло, ще ти помогна с каквото мога.

Данло стисна коленете си с ръце и попита:

– Можете ли да ми кажете дали... успешно съм издържал тестовете? Бардо кимна.

– За малко обаче да не успееш. Странно, че универсалният синтаксис не ти се удава много добре, но за сметка на това имаш невероятен усет за ших. А математиката...

– Съжалявам, но успях да докажа само пет от теоремите.

– Е, това е с две теореми повече, отколкото успяха да докажат всички останали. Изглежда, имаш математическа дарба. Харесвам математиците.

– Винаги съм... обичал математиката – каза Данло.

– А, много добре, но ще бъдеш ли така любезен да наваксаш празнотите си в универсалния синтаксис? Иначе ще направиш Бардо да изглежда като глупак.

– Защо, сър?

– Защо ли? – усмихна му се майсторът и изтри с показалец капка пот от изпъкналото си чело. – Защото бюрото препоръча да бъдеш приет в Ордена и от мен зависи да взема окончателното решение. И аз реших да те направя послушник – няма току-що не ти казах, че ще ти помогна?

Без да мисли, Данло скочи и широко разпери ръце.

– Ахира, Ахира! – извика той. От очите му бликнаха сълзи, забравил за етикета, той се хвърли към Бардо, сякаш му беше племенен баща, притисна чело към гърдите му и се опита да обвие с ръце огромния му корем.

– Я по-спокойно! – каза Бардо, внимателно свали ръцете на момчето от себе си, отблъсна го и го задържа на една ръка разстояние. – О, успокой се де!

Данло се опита да си поеме дъх и промълви:

– О... благословени... Бардо!

– Не, не: майстор Бардо – поправи го Бардо. – Опитай се да си възвърнеш маниерите.

– Аз... извинете ме – отвърна Данло.

От искрена радост той танцуваше и подскачаше като дете, но внезапно се закова на място и погледна майстора. Бе висок за годините си, но челото му достигаше едва до гърдите на Бардо и трябваше да извие нагоре глава, за да го погледне в очите.

– Мога ли да ви задам въпрос, сър?

– Питай.

– Никой не ми каза нищо за Хануман ли Тош и не ми позволиха да изляза от общежитието, за да ида при него. Той... добре ли е?

Бардо приглади мустаци и постави тежката си ръка на рамото на Данло.

– А, да, твоят приятел – каза той. – Красиво момче – никога не съм виждал толкова красиво, даже мъжете от Кавери Луз. Жалко, жалко. Има белодробен рак. Положението е овладяно, но не съм сигурен дали някога наистина ще се оправи.

– Значи... не сте го изпитали?

– Е, нямаше нужда от повече изпитания. Приятелят ти почти е завършил елитно училище. Познавахме умствените му възможности. Оставаше да изпитаме само... хм... търпението му.

– Тогава и той ще бъде приет?

– Вече е приет. Сега е послушник – преди три дни положи обета си. Сигурен съм, че вече е разпределен в някое от послушническите общежития.

Данло се приближи до прозореца и притисна чело до студеното прозрачно стъкло. Радваше се за Хануман, но отново му бяха напомнили колко е трудно за аутсайдер като него да влезе в Ордена.

– Разбира се – продължи Бардо, – зададох на Хануман същия въпрос, който зададох и на теб. Защо иска да стане послушник. Знаеш ли какво ми отговори? Каза, че искал власт, известност и слава! Честно момче! Естествено, след това просто нямаше как да не го приема, нали? А, да, но в него има нещо, което ме безпокои. Външно той е искрен, но под повърхността се крият тайни. Прекалено е амбициозен, струва ми се. Слушай мен, аз мога да преценявам характери и го зная. Пази се от това момче. Не съм сигурен, че е подходящ за приятел.

– Но, майстор Бардо – каза Данло и се обърна, – аз вече нямам избор. Можем да избираме с кого да се сприятеляваме, да, но не можем... да променяме избора си, нали?

Бардо подръпна брадата си, сякаш потънал в спомени. После гласът му изкънтя:

– Да, това е вярно. Съвсем вярно. Е, щом трябва, бъди приятел с него. Даже, ако искаш, ще наредя на главния послушник да те разпредели в неговото общежитие.

– Благодаря ви, сър.

Бардо посочи към вратата.

– А сега ме остави, моля те. Днес имам да разговарям с още двайсет просители. Желая ти всичко добро, Диви Данло.

На следващия ден Данло започна да се подготвя за полагането на обета си. Старите му дрехи, якето и панталоните, които беше оставил в Ледения купол, бяха изгорени с тайна церемония. Дадох му ново облекло: официална бяла роба, три неофициални роби, бельо, три камелайки, яке и парка от кожа на изкуствено култивиран шагшай. И разбира се, три чифта кънки за лед и чифт ски. Всичко бе в бяло, както и вълнената шапка, която винаги трябваше да носи. Но преди да си сложи „шапката на «Боря»“, както се наричаше, трябваше да си обръсне главата. Това представляваше проблем, тъй като Данло много ценеше дългата си коса. Въсъщност, като алалойски мъж, той нямаше право да се подстригва – иначе нямаше как по подобаващ начин да показва бялото перо на Ахира.

– Всички послушници трябва да си бръснат главите – каза му Бардо. – Защо си толкова дяволски упорит? – След дълъг и объркан спор, по време на който Данло обясни за Ахира и значението на перото в косата си, майсторът реши, че е забележително суеверно момче, възприело някои от необяснимите, варварски религиозни вярвания на алалоите. И макар самият той да се пазеше от личен Бог или каквито и да било формални идеи за това как човек трябва да се отнася към божественото, като майстор на послушниците, Бардо трябваше да уважава всички човешки религии, даже най-странните. Спомни си, че преди двайсет години бяха дали разрешение на еврейски послушник да носи под вълнената шапка черна шапчица, наречена „ярмулке“. Наистина, мнозина почитаха юдаизма като най-старата религия – прарелигията на Старата Земя, чийто произход Датираше поне четири хилядолетия преди началото на Роенето. Други пък ѝ се присмиваха. Но, каза Бардо, щом били направили изключение от обичая за архаичния евреин, той със сигурност бил в състояние да допусне компромис за дивото момче, което вярвало, че някаква си глупава бяла птица е половината от неговата душа. И така, накрая стигнаха до компромис: един от висшите послушници острига

косата на Данло и насапуниса главата му с ухаещ на рози сапун за бръснене. После обръсна целия му череп освен кръг коса на темето. Така, подобно на китайските воители от Старата Земя, той носеше опашка от черна коса, увиснала на гърба му. Опашката бе дълга и гъста като на мускусен бик. Макар че някои от послушниците му се подиграваха, Данло много се гордееше с вплетеното в нея лъскаво перо на Ахира.

Няколко дни след това той най-после положи обета си. Тази година в „Боря“ бяха приети само двацет и осем просители. Седемнайсет момчета и девет момчета, всички от затънтени планети, чиито имена не му говореха нищо, положиха обет заедно с него и бяха разпределени в различни общежития. Данло се радваше, че са го настанили заедно с Хануман в дома „Пенхалегон“, едно от трийсет и трите момчешки общежития в най-североизточния край на „Боря“. То беше сред най-старите сгради в Академията и носеше прякора „Домът на опасностите“, при това основателно. През хилядолетията сред гранитните му скали бе загинало не едно нещастно момче. Вътрешността му беше строга и аскетична: четири етажа от дялан камък, свързани със спирално открито стълбище. Самите стълби представляваха тънки, разгърнати като ветрило базалтови плочи, докарани от Арцит заедно с другите камъни от сградата. Стъпалата бяха очукани и изтъркани, неравни и на много места изкривени под странен ъгъл, така че човек лесно можеше да се подхлъзне. Много момчета се бяха наранили, като се бяха изтърколили по стълбището или в няколко случая бяха паднали от трийсет метра височина през вътрешния край на спиралата и бяха намерили смъртта си. Постоянно се разгаряше скандал, че не поставят парапет или стена, за да предотвратят такива инциденти. Но основателят на Ордена, омразният Хорти Хосто, беше искал да научи послушниците на предпазливост. И така, тъй като Ордентът почиташе традициите си, независимо колко архаични или глупави бяха те, в продължение на три хиляди години послушниците внимателно се бяха изкачвали и спускали по тези ужасни стълби. Истинско чудо бе, че за цялото това време живота си бяха загубили само двацет-трийсет момчета.

Всъщност четвъртият етаж беше по-внушителен от всички останали, но и достигането му бе по-уморително и опасно. Така че новациите бяха принудени да се търят до него, второкурсниците заемаха третия етаж и така нататък до първия, където живееха висшите послушници. Подобно на всички новаци в Дома на опасностите, Данло получи легло на ужасния четвърти етаж. На сутринта, докато другите момчета имаха уроци по пързаяне навън, той се изкачи по спиралното стълбище и

попадна на открито пространство с високи арки и много прозорци в дебелите каменни стени. Под двата дълги реда прозорци в централното помещение имаше дващест спални платформи. Само една от тях бе свободна и Данло прибра всичките си дрехи и кънки в големия дървен сандък, който намери до нея. Там остави и своята шакухачи, грижливо завита в една от неофициалните му роби. Според правилника на послушниците не се позволяваха други лични вещи освен дрехите, но почти всички криеха в сандъците си по един-два ценни предмета. След като си оправи леглото, Данло легна върху белите одеяла и се огледа. Дващестте арки му напомняха за скелет на кит – дебели ребра от споен с хоросан камък, равномерно разположени по дължината на стаята. Арките поддържаха гредите от каменно дърво на покрива – много от тях бяха напукани. Данло веднага хареса атмосферата в помещението, особено миризмата на старо дърво и слънчева светлина. Хареса му начинът, по който звучите падаха от тавана до пода, когато импулсивно извади флейтата и засвири; навярно заради възрастта ѝ, огромната стая сякаш отекваше от спомени и живот, контрастиращи със студения ѝ аскетизъм.

По-късно Данло видя Хануман ли Тош за първи път след изпитанието им на площад „Лави“. Той влезе в помещението заедно с още осемнайсет бърбещи, пресипнали, тропачи с обувки момчета. По случайност леглото му бе до това на Данло. Той се приближи и мило му се усмихна.

– Не съм ти благодарил за това, че ми спаси живота – каза Хануман. – Страхувах се, че никога вече няма да те видя.

Той стоеше до леглото на Данло и пристъпваше от крак на крак. Пръстите на ръцете му се движеха като крачета на паяк; изглеждаше някак неспокоен, сякаш не бе сигурен какво изисква от него новото му приятелство. Данло си помисли, че е болен, макар очевидно никой друг да не забелязваше това. Хануман наистина изглеждаше силно променен. Нямахме я убийствената кашлица, треската му, мъртвешката бледност на човек, който скоро ще умре. Нямахме я и косата му – обръснатият му череп беше бял като мида алая. Също като другите послушници, той носеше неофициална роба, но – е някакво небрежно изящество, сякаш бе роден за дрехите на Ордена. Голяма част от деликатността на красивото му лице като че ли беше изчезнала поради бръснатата глава, но така скулите му изпъкнаха по-силно, а очите му изглеждаха още по-живи и произващи.

Шайда очи, за хиляден път си помисли Данло. И после си спомни, че Хануман му е приятел, прегърна го и извика:

– Хану, Хану, радвам се, че си жив!

Този искрен, несдържан изблик на радост очевидно зарадва Хануман, но от сковаността на тялото му Данло незабавно разбра, че не обича да го докосват. Така беше с повечето цивилизовани хора и Данло отлично го знаеше, затова когато го пусна и се отдръпна, не обърна внимание на тревожното изражение на лицето му.

Другите послушници се събраха около тях. Те бяха присъствали на подвига на Данло на площада и горяха от нетърпение да се запознаят с него.

И Хануман с гордост се зае да ги представи.

– Данло – каза той, – приятно ми е да ти представя Шерборн от Тъмнолуня. – След това в гласа му се прокрадна предпазливост, когато представи дребно момче с бадемovidни очи и живо, присмехулно лице. – И Мадава ли Шинг. Чичото на Мадава е бил майстор акашик, както и прачичо му.

Докато Хануман представяше поред послушниците, Данло подobaващо се покланяше с глава. Момчетата също му се покланяха, като точно спазваха етикета. Всички бяха новаци тук, но подобно на Хануман, бяха учили в елитните училища на Ордена. Момчетата изключително се гордееха с тази си елитарност. По задължение или по навик нито едно от тях не проявяваше открита нелюбезност към Данло. Но като група, те едновременно го презираха като обикновен просител и му завиждаха за лесно добитата слава. Държаша се на разстояние – физическо разстояние на голия каменен под и психическо разстояние на подозрителни погледи, страхопочитание и крехко, измамно превъзходство. Никой не искаше да размени усмивка с него или да го поздрави очи в очи. Той беше популярен, наистина, но с популярността на странен извънземен, затворен поради страх и невежество в зоопарк. Единствено Хануман приемаше приятелството му. Той стоеше до Данло и не се страхуваше да покаже на другите, че презира тяхното поведение. Сърцето на Данло се разкъсваше от начина, по който Хануман стоеше настрана от връстниците си и ги гледаше със светлите си, ледени очи.

Тъй като това беше началото на учебната година в Академията, още никой от послушниците нямаше наставници, занятия и задължения. Данло прекара остатъка от следобеда в неспокоен разговор с Мадава ли Шинг и другите, като отклоняваше въпросите им за произхода си. След неловката вечеря в трапезарията на първия етаж (всички послушници, висши и нисши, се хранеха заедно) Данло и Хануман изтичаха нагоре по стълбите на четвъртия етаж и поиграха на шах. Хануман имаше

прекрасен стар шах, направен на Яркона. Черните фигури бяха от каменно дърво, а белите от слонова кост. Хануман бе получил шаха от дядо си на осемгодишна възраст и винаги го беше ценил – това бе едно от малкото неща, които носеше със себе си. Когато момчето подреди фигурите за първата игра, Данло видя, че белият бог липсва. На негово място Хануман бе поставил солница, която вършеше същата работа. Но Данло се натъжи, че е нарушена хармонията на шаха, и се огорчи, когато научи, че богът всъщност не е загубен или счупен. Както му обясни Хануман – като се давеше от гняв – баща му изобщо не одобрявал подаръка. Да изваеш фигура като бог, твърдял той, символизирило ереста, че хакрите (или хората) могат да станат истински богове. Това било престъпление, истинско богохулство спрямо Еде Бога и в нощта на единайсетия рожден ден на Хануман баща му му отнел белия бог като урок по благочестие.

– Дядо ми беше знатен архитект, макар и не четец – каза Хануман. – Не виждаше нищо лошо в това да ми подари шаха. Но баща ми винаги е имал свое собствено тълкувание на доктрината. Винаги беше толкова стриктен. – След като Хануман спечели три игри подред, Данло се върна на леглото си и засвири на шакухачи. Веднъж, точно след като бе изсвирил особено тъжно парче, Хануман му хвърли бърз поглед. Той продължи само миг, този остър, дълбок поглед, но Данло незабавно почувства дълбокото разбиране помежду им, сякаш бяха единствените в стаята, трогнати от музиката.

По-късно същата вечер, в банята до централното помещение се случи инцидент, който още повече щеше да задълбочи връзката между Данло и Хануман. Момчетата взимаха вечерния си душ и си бръснаха главите един на друг. Миришеше на плесен, пот и ароматни сапуни за бръснене. Поради постоянните струи гореща вода, идващи от гейзерите под Града, въздухът беше пълен с пара. Малките сводести прозорци бяха запотени и по плочките на стените се стичаха капки вода. Данло седеше на ръба на горещия басейн. До него Мадава ли Шинг прокарваше бръснач с диамантено острие по черепа на Хануман. Внезапно Мадава поряза Хануман и от главата на момчето шурна кръв. Раната бе съвсем малка, но Хануман я притисна с ръка и се задъха, а очите му се впиха в черно-белите плочки на пода, сякаш виждаше там нещо, което другите не забелязваха.

– Извинявай – каза Мадава, отиде до една от мивките и изми окървавения бръснач под струята гореща вода.

– Ти не си виновен – отвърна накрая Хануман. – Още никой от нас

не се е научил да бръсне както трябва.

Мадава се скова и каза:

– Съжالياвам. Ще ида да донеса лепило.

– О, не – възрази Хануман. – Аз съжالياвам. Съжالياвам, че дадох израз на лошото си настроение. Моля те няма ли да ме дообръснеш?

После обясни, че мразел ежедневно бръснене на главата, защото му напомняло за един от ритуалите на собствената му църква. Всички знатни архитекти от Кибернетичните реформистки църкви трябвало да си бръснат главата, практика, наречена „малкото жертвоприношение“. По ирония на съдбата той избягал от религията на родителите си в „нормалния“ Орден, само за да открие, че ежедневно трябва да жертва косата си не за Еде Бога, а заради някаква тиранична традиция, чийто произход никой не помнел.

Точно когато, Мадава поднови работата си и Хануман стисна зъби под стържещия черепа му бръснач, в банята влязоха Педар Сади Санат и още трима висши послушници. Бяха по-едри от новациите и носеха камелайки, като че ли току-що идваха отвън. Четиримата се приближиха до горещия басейн и заплашително се изправиха пред Хануман и Данло. И без това лошото настроение на Хануман незабавно се развали още повече и той бързо размени поглед с приятеля си. Педар, разбира се, го забеляза и това като че ли го разяри.

– Я ставайте! – извика той. – Хануман ли Тош и Данло Дивия – ние дойдохме да ви поздравим, така че поне бихте могли да се изправите и да ни посрещнете подобаващо.

Сякаш мускулите им бяха свързани с общ нерв, двете момчета едновременно се изправиха на ръба на басейна. Данло бе по-висок от Хануман и изглеждаше много по-силен. Всъщност Хануман още имаше да расте и тялото му беше дребно и недооформено, по-скоро момчешко, отколкото мъжко. И двамата бяха голи и съзнаваха голотата си.

– Добре дошли в Дома на опасностите! – каза Педар. – Очаквахме ви.

Педар се извини, че са пропуснали вечерята, и обясни отсъствието им с подвизите им с четири улици. После закрачи напред-назад пред двете момчета и започна да изучава телата им. Педар беше по-голям от четиримата високи послушници – всъщност от всички момчета в обществото – и по лицето му имаше най-много пъпки. Докато ги чоплеше, малките му очи бяха впити в Данло. В тях гореше откровена жестокост и ярост. Данло си спомняше подигравките му по време на изпитанието на площада, спомняше си как Педар риташе в лицето му лед и как

майстор Бардо го бе зашлевил. И изведнъж разбра, че Хануман (и самият той) едва ли случайно са били разпределени в общежитието на Педар.

– Е, това е леденото момче – каза Педар. – Добре дошъл, добре дошъл! Главният послушник не искаше да те разпреди тук, но ние го убедихме, че твоето пресветло присъствие ще е голяма чест за нас.

Хануман отново погледна към него и абсолютно безизразното му лице уплаши Данло.

Педар удари с крак по мокрите плочки, щракна с пръсти към Данло и каза:

– Не можеш ли да ме погледнеш, диво момче? Съвсем скоро ще е Денят на покорството и тогава ще трябва да ме гледаш, когато ти говоря.

Данло се обърна да го погледне и Хануман го последва. Горещият басейн зад тях клокочеше и вдигаше пара и Данло усети, че по краката му пръскат капки вода.

– Вървете си, моля ви – внезапно каза Хануман. Обикновено ясният му глас звучеше глухо. – Когато дойде Денят на покорството, ще бъдем покорни. Но сега ви моля да ни оставите на мира.

При тези думи Педар наведе глава настрани и започна да се тупа по ухото, сякаш му беше влязла вода. После се обърна към приятелите си.

– Не чувам добре. Стори ми се, че един от тези червеи ме помоли да си тръгна.

– Да, моля те, иди си – рече Данло. Виждаше, че много от момчетата са нагазили в съседния студен басейн. Шерборн от Тъмнолуния, Ландър Морвен и други бяха замръзнали като снежни зайци, наблюдаваха и слушаха.

– Я се виж! – извика Педар, като посочи слабините на Данло и привлече вниманието на всички. Данло също не успя да се съдържи и погледна надолу към дългия белег на бедрото си, където някога го бе промушил копринокореместият глиган. Белият твърд белег лъщеше и приличаше на ледено копие, сочещо към члена му. Сега всички гледаха натам, към оголената главичка и кръглите червеникавокафяви и тъмносини белези. – Какво си направил със себе си, диво момче? Или някоя уличница ти е отхапала кожичката и те е татуирала?

Хануман очевидно не можеше да понесе, че обиждат така Данло, защото стисна юмруци и зае първата стойка на смъртоносното си изкуство.

Но Педар просто му се изсмя и щракна с пръсти по посока на члена

му.

– Виж се и ти бе! Ти си просто малко момченце. Това там макаронче ли е, или червей? Чудя се какво ли правят малките момченца с малките си червейчета.

Сега цялото тяло на Хануман трепереше, твърдите мускули по ръцете и бедрата му подскачаха. Зъбите му бяха стиснати, коремът му ту хлътваше навътре, ту се издуваше, докато той с мъка си поемаше дъх. Мадава ли Шинг, който благоразумно се беше отдалечил от горещия басейн и миеше бръснача си на три метра от тях, го погледна и извика:

– Внимавай, Хануман. Ако удариш висш послушник, те очаква незабавно изключване.

Застанал рамо до рамо с приятеля си, Данло почти физически усещаше яростта му. Той вдигна ръка пред устата си и прошепна:

– Недей, Хану, недей.

Тези думи като че ли охладиха момчето, защото то отпусна ръце и бавно се обърна с гръб към Педар.

– Ако някога ме удариш, ще последва нещо повече от изключване – каза му Педар. – Гледай ме, когато ти говоря!

Но Хануман продължаваше да се взира в горещия басейн.

– Проклет да си! – изкрещя Педар и преди Данло да осъзнае какво става, светкавично замахна и зашлеви Хануман по ухото. Ударът едва не го събори. Раната му се отвори, по слепоочието му рукна кръв и закапа по ухото му.

– Не! – каза Данло. Едва за втори път в живота си виждаше човек да удари друг. Страхуваше се, че Педар отново може да удари приятеля му, затова застана между двамата и повтори: – Не.

Педар обаче сигурно бе разбрал, че е прекалил. Зачопли пъпчивото си лице, сякаш съжаляваше, че е загубил самообладание, ако наистина не се срамуваше от постъпката си. После погледна Данло и рече:

– Когато дойде Денят на покорството, ще имам голям избор: дивото момче или червея. Чудя се кой от вас ще ми се покори. През следващите три декади можете да си помислите по въпроса.

После кимна на приятелите си и ги изведе от банята. Хануман продължаваше да гледа към горещия басейн. Стоеше съвършено неподвижен и очите му бяха като огледала, обърнати навътре към душата му.

– Хану, главата ти... тече ти кръв – каза Данло. Докато стояха сред парата, по ухото на Хануман се стичаха капки кръв и капеха по рамото и бледите му гърди.

– Хану, Хану, ако се страхуваш от...

– Върви си – внезапно каза Хануман. – Моля те, върви си.

– Но главата ти кърви – повтори Данло. Като дете го бяха научили, че раните бързо трябва да се лекуват, затова протегна ръка към слепоочието на приятеля си. Но в мига, в който пръстите му докоснаха окървавената кожа, Хануман подскочи, сякаш го е ударила мълния.

– Не! – каза той, отдръпна глава и се обърна с лице към Данло. – Остави ме на мира!

Данло отново протегна ръка към него, този път за да докосне челото му, да изтрие гнева, който неволно бе предизвикал. Това беше типичен алалойски жест, акт на помирение и любезност. Внезапно, със забележителна за толкова слаб човек сила, Хануман го удари по ръката с ръба да дланта си и го отблъсна. Остра болка прониза предмишницата и лакътя на Данло. Той почти не можеше да ги движи, толкова силно бяха засегнати нервите му. Нещо се беше случило с Хануман. Ударът сякаш бе отключил вратата на стая, които изобщо не е трябвало да бъде отворена. Той отново започна да удря Данло с крака, колене и юмруци. Данло се приближи към него, за да се предпази или за да го хване за китките, да го разтърси и усмири. Докато се бореше с Хануман, той едновременно осъзна много неща: шуртенето на водата, събралите се около тях момчета, които жестикулираха и викаха под плътното було от пара, хлъзгавите от сапуна плочки под краката му и най-ужасното – безумието в светлите очи на Хануман. Това безумие като че ли извираше отникъде, като лава, изригваща от пукнатина в земята. Отначало Данло си мислеше, че Хануман е изпаднал в сяпа ярост, като бясно куче с олигавена муцуна, което ръмжи и се нахвърля на всичко, което му се изпречи на пътя. Навярно го беше объркал с Педар или от действителността на настоящия момент се бе върнал в миналото. После двамата сблъскаха чела, погледите им се впиха един в друг и той разбра, че не е така. Същност някак си беше насиллил личността на Хануман по начин, невъзможен за Педар. Нямаше представа какво е сторил, за да отприщи такава ярост. Но друга част от него знаеше, знаеше го дълбоко и дори в лудостта си Хануман също го знаеше. Той удряше ли удряше Данло, съзнателно, разбиращо, сякаш свободно приемаше онази своя същност, която бе чиста енергия и унищожение. Много по-късно, когато Данло можеше точно да си спомни събитията, лицето на Хануман – с ясен поглед, лице на човек в пълно съзнание – го преследваше. Но сега имаше само ярост, лакти, и юмруци и капки кръв в изпълнения с пара въздух. Лицето на Хануман беше ужасно и съсредоточено, докато го риташе и изпълняваше движенията на смъртоносното си изкуство. Той силно

удари Данло в корема и заби коляно в слабините му. Последва болка – светкавична, ослепяваща агония, която се плъзна по гръбначния му стълб и го остави без въздух. Той се превеи и падна, без да изпусква шията на Хануман. Претърколиха се и силно се удариха в ръба на басейна. Нещо – плочка или може би юмрукът на Хануман – удари брадичката на Данло. Зъбите му изтракаха и прехапаха езика му. Той усети вкуса на кръв и внезапно се оказа във водата, плътно притиснал главата на Хануман до гърдите си. Водата изгори кожата му и нахлу в устата му, докато той мъчително се опитваше да си поеме дъх. Данло се задави и може би щеше да потъне, стиснал слабините и корема си като ранено животно. Макар че басейнът бе плитък и водата не стигаше по-високо от пъпа му, той наистина можеше да се удави. „Смъртта е лявата ръка на живота“, сякаш викаше тялото му и в лицето на смъртта, докато се давеше и гърчеше в кипящата вода, той изпита мощно като океан желание за живот. Това беше анимата му дълбоко в клетките на мозъка и кръвта, чиста воля за живот, по-силна от болката в слабините му, по-силна от омразата и смайването. В известен смисъл борбата за живот сливаше в едно и ужас, и радост. Неочаквано Данло възстанови равновесие, отвори уста, за да си поеме дъх, и от нея шурна кръв. Продължаваше да държи Хануман за шията. И Хануман продължаваше яростно да се бие, вкопчил се в гърлото му, като се опитваше да забие пръсти в очите му. Като по-малък, в пещерата на предците си Данло много пъти се бе борил с други момчета, но никога така, никога толкова диво и безмилостно. Сега беше див като морско животно и усещаше силата на живота си да тече по ръцете му. Бе по-силен от Хануман. Той повдигна ръка, завъртя се зад него, хвана главата му и притисна лицето му над врящата вода.

„Животът е дясната ръка на смъртта.“ Стори му се, че някой друг казва тези думи, но после осъзна, че на ръба на басейна е застанал Мадава или някое от другите момчета и вика:

– Пусни го, ще го убиеш!

Той стегна хватката си. Черепът на Хануман беше хлъзгав от горещата вода и кръвта и Данло усещаше фините косъмчета, които Мадава бе пропуснал да обръсне. Ръката му случайно напипа раната. Под пръстите му имаше кръв, кост и отдолу мозък и под всичко – сковаващия крехкото тяло на Хануман като пластове лед – страх. Тялото му беше вцепенено от страх. Той също се бореше за живот и Данло не можеше да натисне лицето му под водата. Знаеше, че трябва да убие Хануман на място, в този момент, с цялата страст за убийство, която необуздало кипеше в него. Той бе алаойски мъж (или половин мъж) и убиването бе

ужасна необходимост на живота. Но не можеше да го убие. Кръвта от прехапаниа му език се разтваряше в стотици копнинени нишки във водата и се сливаше с нишките от кръвта на Хануман. Виждаше дълбокото общуване помежду им. В кипящите вълни, които се разбиваха в гърдите му, в горещата вода усещаше свързаност с Хануман, която никога не можеше да се разруши. „Тат твам аси – помисли си той, – това ти си.“ Всички неща бяха свързани с всички неща, сърце със сърце и атом с атом и във всяка част от Хануман – в болката на гърчещото му се тяло и в отчаяните му очи

– Данло виждаше себе си. Не можеше да го убие, без да убие себе си. „По-добре да умреш, отколкото да убиеш.“ тогава си спомни как Стария отец го учеше на ахимса и разбра, че не може да го убие. Вече не можеше да убие нищо.

– Хану, Хану – задъхано промълви той, – успокой се.

– Не! Пусни ме!

Данло стоеше зад Хануман, стиснал главата му в дългите си ръце. Езикът го болеше и му бе трудно да говори ясно.

– Хану, Хану, ти алашарет ла шантих. Успокой се! Аз съм твой приятел, не враг!

– Махай се.

Данло отново се помоли:

– Ти алашарет ла шантих. – И притисна с длан устата на приятеля си. Скоро безумието напусна Хануман и той се успокои. Данло здраво го стискаше, притиснал гърди в костите на слабия му гръб. Усещаше тази неподвижност като неочаквано отпускане, преминало от плътта на Хануман в собственото му тяло. Макар че Данло нямаше как да го знае, момчето за първи път в живота си се отпускане в присъствието на друг. И тогава нещо премина между тях, дълбока увереност, че нито един от двамата им никога вече няма да нарани другия.

– Защо ме удари? – прошепна Данло. – Аз съм ти приятел, не враг.

Хануман понечи да отговори и Данло пусна ръката си от лицето му в кипящата вода. Горещи вълни обливаха пръстите му. През парата някъде отгоре се разнесе шляпане на крака по мокри плочки и едно от момчетата извика:

– Натисни му лицето под водата, докато се удави!

– Тихо! – каза Мадава ли Шинг. – Тихо, иначе висшите послушници ще ни чуят и ще хвърлят нас в басейна.

Но повечето от момчетата не викаха, за да искат още насилие. Всъщност те изглеждаха замръзнали от страхопочитание пред сцената,

на която току-що бяха присъствали. Гледаха Данло и Хануман, сякаш се страхуваха двете диви момчета да не излязат от басейна.

Данло не им обърна внимание и прошепна в ухото на Хануман:

– Какво има?

– О, не – започна момчето и гласът му се загуби в кипежа на водата около тях. – Извинявай – нараних ли те?

Данло го пусна. Докато Мадава ли Шинг ги викаше да излязат навън, те се гледаха един друг във водата.

– Струва ми се... прехапах си езика – отвърна Данло.

– Извинявай. – Хануман изми окървавения си череп, после каза: – Но си помислих, че искаш да ме убиеш.

– Да те убия!?

– Трябва да ти обясня – рече Хануман и за миг извърна очи към горещата вода. – Трябва да ти обясня, но съжалявам, не мога да говоря тук пред всички. Можеш ли да почакаш, докато всички си легнат?

Данло вдигна ръка и издърпа опашката си така, че да падне върху гърдите му. Перото на Ахира беше малко скъсано и раздърпано – бе го спасил само въськът, който втриваше в него всеки ден още от прехода си към мъжественост.

– Да – отвърна той и стисна перото с пръсти. – Мога да почакам.

По-късно, след като Мадава залепи раната на Хануман с колаген, дълго след като биха вечерните камбани на „Боря“, студеният огнен глобус угаснаха и всички заспаха, много по-късно, Данло и Хануман се измъкнаха от леглата си и се насочиха към средата на спалното помещение. Стълбището се отвори пред тях като черна дупка в космоса. Те се спуснаха няколко стъпала надолу, не чак толкова, че да слязат на третия етаж, където спяха второкурсниците, но достатъчно, че дебелият каменен под да приглуши гласовете им.

– Извинявай, че те ударих – прошепна в мрака Хануман. – Не исках. Просто бях толкова бесен, толкова уплашен. В теб има нещо. Силата ти, миналото ти, смелостта ти и – прости ми – твоята странност. Искаше да ме докоснеш по лицето, нали? По главата. Глупаво е от моя страна да съм толкова обвързан с миналото си, но на Катава никой никога не докосва никого, ако това може да се избегне. Сигурно ти се струва отвратително. На мен също, когато се замисля. Зная, че трябва да го преодоля. Искам да го преодоля и ще успея. О, толкова е трудно. Струва ми се неприлично да приказвам така за себе си. Толкова самохвално. Във всеки случай, прекалено много мисля за себе си. Но трябва да повярвам, че притежаваме пълна власт над самите себе си. Ако много

внимаваме. И в мен има нещо, зная. И въпреки че го зная, не мога да го овладя. Никога вече няма да те ударя. Моля те. Предпочитам да умра, отколкото да те нараня.

Данло слушаше думите на Хануман да се леят като течното сребро от мрака. Чуваше истината в тях, а също и ужасна тъга, усещаше, че приятелят му се страхува да остане сам със себе си. Още по-лошо, той като че ли винаги се наблюдаваше, сякаш стоеше на стража и пазеше през прозореца да не се промъкне убиец. Ако беше благоразумен, Данло можеше да приеме извинението на Хануман – само за да избяга в онази вцепененост на душата, присъща на хората, които искат да скъсат опасно приятелство. Но той не можеше да го направи. Заради опита си с мечтателите – или навярно заради ужасните си спомени от времето, когато болестта бе погубила ума на хората от племето му – Данло се отнасяше към лудостта с безкрайно търпение. Затова се усмихваше сам на себе си, докато Хануман говореше, седеше на студените каменни стъпала и слушаше приятелят му да разказва неща, които не знаеше никой друг.

– Извинявай, че те ударих по лицето – накрая каза Хануман. – И в слабините – добре ли си?

– Да – отвърна Данло и бръкна между краката си под робата, сякаш за да се успокои, че все още е цял. – Сега тестисите ми също изтърпяха болка, за да не останат по-назад от члена ми.

– Извинявай – аз те нараних.

На Данло малко му се гадеше от болката в слабините и от ментовия мирис на колагена, с който беше залепена раната на Хануман. На тъмните стълби, където седяха, миризмите и звуците изглеждаха съвсем близо около тях.

– Раните заздравяват – отвърна той. Хануман дълго мълча, после прошепна:

– Обичам оногова, чиято душа е дълбока, дори когато е ранен и който може да загине от недостатъчно опит: така той с радост обикаля света.

– Пак цитираш своята благословена книга, нали?

– Някои неща не могат да се изразят иначе.

– На приятел можеш да кажеш всичко – отвърна Данло.

– Ще бъдем ли приятели?

– О, благословени Хану! Та ние сме приятели още от първия ден. Приятелството е хала, като кръга на света. И не може да се разруши.

В тишината на стълбището, където шепотът им заглъхваше в

открития мрак, в приятелството, те опряха чела едно в друго. Дълго останаха така и разговаряха за живота и съдбата си. Тъй като вярваше в способността на Хануман да пази тайна, Данло му разказа за стремежа си да казва „да“ на живота, където и да го открие.

– Животът – сподели той, – е толкова странен, толкова прекрасен, толкова рядък. Да го виждаш как се ражда, животът. Така учи моят фравашки Стар отец: никога не убивай никаква жива твар, даже в мислите си. Да утвърдиш живота по този начин, напълно, с цялата си душа – това трябва да е начинът да станеш асаря, нали?

После се върнаха в спалното помещение и Данло остана буден, заслушан във вятъра навън и в дишането на деветнайсетте спящи момчета. Късно през нощта на леглото до него Хануман започна да се мята и да бълнува. Отново сънуваше кошмарите си.

– Не, не, татко! – извика той. – Не, не, не! Данло отритна завивките си и се приближи до него. Каменният под леденееше под босите му крака. Той коленичи до леглото на приятеля си. Звездна светлина посребряваше прозорците над тях и се процеждаше на бледи ивици в стаята. Светлото, деликатно лице на Хануман се беше вцепенило от мъка. „От живот“ – помисли си Данло и по алалойски обичай нежно притисна устата на момчето с длан.

– Не трябва да будиш другите? – прошепна той. – Шшт, ми алашария ла, шантих, шантих. Заспивай, братко мой, заспивай.

ГЛАВА 8 ДОКТРИНАТА НА АХИМСА

В мъдрост живеят онези, които виждат себе си във всичко и всичко в себе си.

Бхагавадгита

През несигурните им първи дни като послушници Данло и Хануман станаха най-добрите приятели. И както правят приятелите, Данло затвори очи за най-лошите от недостатъците на Хануман и ценеше онези редки качества, които го отличаваха от другите послушници: предпазливост, могъща воля и вяроност. Щом прие Данло за приятел, Хануман, от своя страна, се оказа удивително верен. По слънчевите пльзги на „Боря“, в общежитията или на площад „Лави“, където всички се събираха след закуска, той защитаваше Данло от другите послушници. С чар,

остроумие и тънки заплахи (след като станаха свидетели на свирепостта му в банята, никой нямаше желание да го предизвиква) той успя да накара другите колебливо да приемат Данло. Помогна му това, че не беше трудно да го харесат и че Данло обичаше да се смее сам на себе си, даже когато другите отбелязваха странностите му. Наистина, с много от навичките си и с ежедневните си молитви Данло даваше основание за смях. Всяка сутрин той ставаше със слънцето, излизаше на студения въздух и се покланяше в четирите посоки на света. И всяка вечер, точно преди да угасят студените огнени глобуси, той ниско се навеждаше и сумтеше, докато обръщаше леглото си перпендикулярно на това на Хануман. Правеше го, за да спи с глава на север. Другите момчета спяха към прозорците, ориентирани от запад на изток, и Данло знаеше (или вярваше), че това положение може да доведе до заболявания на кръвта, запек или дори лудост. Тъй като също вярваше, че е вредно да задържаш вода, винаги, когато имаше нужда, държеше незабавно да се изпикае на юг, независимо дали мястото е подходящо. Веднъж един от майсторите хоролози го завари да пробива жълти дупки в червения лед на плъзгата зад колегията на господарите и репутацията му на странно момче се затвърди. Тя придоби почти легендарни размери, когато един ден преди вечеря той забрави даденото пред самия себе си обещание и изяде ларвите на пеперуда седефка. Лесно можеше да допусне тази грешка: след дългия ден на обучение за използване на компютрите в библиотеката, Данло разговаряше с Мадава ли Шинг и още няколко послушници пред тази най-голяма от всички останали сгради. Беше уморен и гладен, затова, без да помисли, обели кората на едно от каменните дървета и намери три тлъсти ларви, всяка дебела колкото палеца му. По навик той измъкна тези деликатеси от дупките им и ги пхна в устата си преди да осъзнае, че се е заклел никога да не убива друго живо същество. Но тъй като вече ги бе убил със зъбите си и щеше да е жалко да хвърли на вятъра хубавото месо, Данло ги глътна. Като момче хиляди пъти беше ял ларви от седефки, Имаха прекрасен вкус – сочни и сладки, точно каквито трябваше да са.

– Ядеш червей? – попита го Мадава. Малкото му лице се сгърчи от отвращение и ужас. И от страхопочитание – бе поразен, че Данло може да яде живо месо. Той произхождаше от един от изкуствените светове на Енола Луз, където единствените живи същества са хората и бактериите, култивирани за храна, и не можеше да види разликата между насекомо и червей.

– Не – възрази Данло. – Искам да кажа, да, но преди да науча колко

ужасно е да убиваш. Днес обаче бях толкова гладен, че забравих. Аз... забравих. – И после сниши глас, за да прошепне молитва за душите на ларвите. – Лилиджи, ми алашария ла шантих.

Но Мадава не разбра и за ужас на всички присъстващи възкликна:

– Данло Дивия яде червеи!

По ирония на съдбата това донесе на Данло репутацията на човек на мира. Той беше принуден да признае на Мадава – и другите момчета – онова, което до този момент пазеше в тайна: че е положил обет за ахимса. Мнозина, разбира се, знаеха за фравашите и техните доктрини. Шерборн от Тъмнолуния веднага го попита дали е бил ученик на фравашите. Данло, който не обичаше да лъже, не можеше директно да отговори на въпроса. Вместо това разказа за природата на вярванията и системите от вярвания като цяло. Макар да призна, че е възприел някои от основните фравашки представи, той обясни, че ахимса не е просто доктрина, а по-скоро схващане за вселената, интерпретирано и формулирано като вярване.

– Тъкмо това схващане е от значение – каза Данло. – Взаимосвързаността на всички неща. Ахимса е виждането на тази връзка. Но понякога... човек забравя да гледа.

Скоро след това съобщиха на всички нови послушници на кого ще слугуват на шейсет и петия ден, ужасният Ден на покорството. Както се опасяваше Данло, на него се падна „удоволствието“ да слугува на Педар Сади Санат. Говореше се, че Педар е приятел с главния послушник, който обикновено определял тези неща – и че сигурно го е убедил, че е най-подходящ да научи Данло на идеалите на послушание и покорство. За всеобща изненада обаче Хануман трябваше да слугува на самия майстор на послушниците Бардо Справедливия. Това не беше безпрецедентен случай, но не бе и нещо нормално: новациите най-често слугуваха на по-големите послушници, също както второ- и третокурсниците слугуваха на калфите, а висшите послушници се грижеха за майсторите. Мнозина от висшите послушници избягваха тежкото задължение, като доброволно работеха в кафенетата и баровете из Града, но поради възрастта си, Данло и Хануман все още нямаха такава възможност. Хануман бе чул, че майстор Бардо не е лесен човек, и се чудеше защо му се е паднала такава чест. Той не знаеше – тогава, – че Бардо обича красивите момчета и нещо повече, че майсторът изпитва чувство на вина след като едва не беше предизвикал смъртта на Хануман на площад „Лави“, поради което се опитва да го предпазва от висши послушници като Педар. Отначало Данло се безпокоеше за слугуването на Хануман при майстор Бардо.

Той изобщо не можеше да понася цялата система на покорство. Каквото и да говореше, Хануман не можеше да притъпи тази омраза. Когато момчето иронично отбеляза, че всички общества са основани на реципрочност, на размяна на задължения, информация и услуги, Данло отвърна:

– Майката кърми детето си и бащата трябва да носи кръвен чай на старите, беззъби дявовци, но мъжът не трябва да слугува на друг, който е цял и силен. Това е по-лошо от паразитирането – това е шайда.

Докато броеше дните до Деня на покорството, Данло започна истинските си учебни занятия. По съвета на майстор Бардо той се зае да изучава универсален синтаксис и скоро откри, че няма никакво свободно време. Рано сутрин след закуска, когато приключеше с мисловните си упражнения, Данло вършеше най-тежката работа. Ходеше при символизатор, за да изучава триизмерните мисловни символи, наречени идеопласти. Късните сутрини прекарваше в учене наизуст – основните идеопласти бяха двайсет и три хиляди и трябваше да може да си представя формите, цвета и конфигурациите им. Би могъл да си впечатла голяма част от тези знания, но след преживяванията си в дюкяна на Дрисана не се доверяваше на неестествения акт на впечатване, ако не на самите впечатници. Освен това този процес криеше опасности, не на последно място сред които бе изкушението да препълни мозъка си с прекалено много данни и факти. Наистина, жените и мъжете от Ордена презират и ученето наизуст, и впечатването повече, отколкото е необходимо; техният идеал е да постигнат определен репертоар от принципи преди да усвоят умелото използване на компютрите като спомагателен ум и памет. Затова Данло придобиваше този принципен репертоар по сложния начин, като си представяше безкрайни върволици идеопласти и с удивително темпо запечатваше красивите символи в мозъка си. След тази изтощителна умствена работа идваше кратък обед с плодове, хляб и варива. По-голямата част от следобеда, докато станеше време за хокий или фигурно пързаяне в Ледения купол, той отново прекарваше в занимания с универсалния синтаксис, учеше теориите на изобразяване, формализиране, моделиране и техните приложения. Чак вечерта имаше време да поговори и да се посмее с другите момчета, да поиграе шах с Хануман или да лежи по гръб върху грубите бели одеяла на леглото си и да свири на шакухачи.

Освен универсалния синтаксис, разбира се, послушниците трябва да посещават различни курсове: история на Ордена, етикет на Ордена, математика, естествени науки, история, пързаяне, йога, езици,

библотечни изкуства и фравашки мисловни упражнения. И сетическите изкуства: халниране, задзен, медитация, fuga и интерфейс с кибернетичните пространства. Към края на образованието си в „Боря“ послушникът също изучава основите на по-важните дисциплини като провиждане, запаметяване, механика и есхатология. Те се изучават сериозно и никога по повече от две едновременно. В тези граници послушниците са свободни сами да структурират обучението си. Всъщност се предполага, че би трябвало да следват дървото на познанието по многобройните му разклонения и да избират за специални занимания най-привлекателните изкуства и дисциплини. Изборът на послушника е мерило за интелекта му – и за неговия ших. Макар че всеки послушник има много наставници, които му предлагат съветите и мъдростта си, в крайна сметка единствено той носи отговорност за своето образование. В края на послушничеството, когато го подлагат на изпит, за да го приемат в някой от колежите, той сам трябва да си понесе срама, ако не успее да стане калфа и бъде изключен от Ордена.

Първият наставник на Данло беше уважаваният майстор Джонат Хаас, много възрастен мъж с покрито с брадавици лице и огромен ум и страст към раздаване на интелектуални дарове на любимите си ученици. Майстор Джонат бе класически холист от школата, която беше усвоила Старата наука, и подобно на мнозина от колегите си академици, обичаше теорията и абстракцията. Той с наслада съставяше модели на вселената и представяше невероятно сложните процеси на космоса със символите на универсалния синтаксис. В такива формални системи, твърдеше майстор Джонат, имало огромна сила: силата на обобщението и откриването на универсални модели и метафори. Веднъж, на петдесет и първия ден от лъжезимата, на чаша кафе с канела, което поднесе на Данло в малкия си апартамент до Академията, той изнесе една от многобройните си лекции.

– И така, ти навярно смяташ холизма за формално изследване на взаимосвързаността – това интересува ли те, млади Данло? Помислих си, че може би те интересува. Връзки: какво друго е езикът, освен изразяване на връзки? На отношения? На метафори? Аз седя на този стол. Слънцето облива като злато това особено перо, което носиш в косата си. Не е възможно едно върху друго да се картират две координатни пространства от различни измерения по едно– и бинепрекъснат начин. Картиране! Пространства! Измерения! Начин! Какво друго са математическите определения, освен метафори? Торисонови пространства, фиксиране, насоченост и точки – всичко това са метафори. Ето какво е

математиката: система от кристализирани, свършени метафори. И това още повече се отнася за универсалния синтаксис. Какво друго е универсалният синтаксис, освен обобщаване на математиката под формата на наистина универсален език? С помощта на математиката можем да представим изкривяванията на разнородността или да моделираме хаотичността на облака. С универсалния синтаксис можем да свържем един шахматен дебют например с използването на цвета при скутарската телесна промяна и с конфигурацията на свръхновите във Вилда. Всички възможни отношения. Всички връзки. Колкото подобри модели строим, толкова повече връзки се разкриват. Как иначе освен с холизма наистина можем да видим сводестите модели на вселената?

Скоро Данло откри, че в тази господстваща интелектуална система на Цивилизованите светове се крие невероятна красота. Макар никога да не забравяше предупреждението на Стария отец, че холизмът е по-примамлив от всички останали светогледи и системи тъкмо защото е най-универсален, той поглъщаше уроците на майстор Джонат с изключителна жажда за знание, която радваше стареца. Всяка сутрин в уреченото време Данло отиваше в апартамента на майстора и двамата заедно изучаваха шедьоврите на най-великите холисти като Морая Еде и Ли Тао Сирлот. Всяка сутрин майстор Джонат му представяше различните упражнения, проблеми и съчинения, които са скелетът на холисткото изкуство.

Майстор Джонат, който постоянно се озадачаваше и се отнасяше с подозрителност към перото от снежен бухал в опашката на Данло, неизбежно откри връзката му с алалойската тотемна система. Той като че ли знаеше почти всичко за нея, както и за още много други неща. Като упражнение – демонстрация на безкрайната гъвкавост на холизма – майсторът предложи на Данло да се заемат с формално представяне на алалойската система. Той винаги с гордост доказваше, че холизмът е в състояние да обхване абсолютно всички системи – дори толкова странна, като тази на първобитните хора, които мажеха новородените бебета с менструална кръв поради вярването, че това даващо живот вещество е пропито със Световния дух по същия начин, по който магнитът е заобиколен с магнитно поле. И така, над безброй чаши кафе със сладка сметана те заедно кодираха двата класа животни, трите аспекта на аз-а, четирите елемента на света – кръв, огън, лед и вятър – със символите на универсалния синтаксис. (По-късно майстор Джонат предложи да изберат кватернион, често използван за кодиране на четирите бои на японските карти таро и четирите вериги на човешкия мозък – както и на четирите

скутарски пола, и четирите части на Последната симфония на Бетовен.) Данло харесваше тази трудна работа и често му се искаше да е в състояние да спре времето за година, за да усъвършенства необезпокоявано тънкостите на холизма.

Но времето – в кулите и апартаментите на Академията, в студените императиви на цивилизацията – се движи само в една посока и е трудно да го спреш. Шейсет и петият ден на лъжезимата, Денят на покорството, неизбежно настъпи и Данло беше принуден да остави играта си с абстракциите и символите. След закуска всички нови послушници в „Боря“ чакаха в спалните си помещения, като разменяха нервни реплики и съмнения. Данло бе първото момче от Дома на опасностите, повикано на първия етаж, където висшите послушници се бяха строили пред леглата си. Когато влезе в стаята, всички се поклониха. Педар пристъпи напред, подаде му метла и каза:

– Е, това е леденото момче – добре дошъл в Дома на опасностите!

Педар Сади Санат стоеше със зачервени очи и ядно чоплеше лице-то си. Макар че Данло не знаеше, висшият послушник беше пристрастен към джук, долнокачествен наркотик, чието въздействие включва възпаление на очите и раздразнителност – както и кръвене на венците, пъпки и дори халюцинации. Както всички останали, Педар го използваше само за да подсили интелекта си. Известно е, че през пубертета човешкият мозък отделя хормон, който разтваря всички неизползвани синапен, развити през детството. Това дава възможност на възрастните хора с техните възрастни, трудно променящи се мозъци, да се съсредоточават и да прилагат наученото по-рано – но на цената на загубата на гъвкавост и нови прозрения. Когато се смърка през ноздрите или се пие разтворен в течност, джукът спира отделянето на този хормон и стимулира развитието на нови синапси. Твърди се, че можел да направи умното момче още по-умно – и че като забавял прехода към зряла възраст, понякога можел да превърне глупака в гений. Мнозина се стремят към това чудо, въпреки че жертват общителността, здравето и дори разума си.

– Ще ми оправиш ли леглото, Диви Данло, безименно дете? – Педар разтърка очи и посочи на Данло смачканите си, изцапани с кръв чаршафи. – Можеш да ми сменяш завивките на всеки три дни.

Тази сутрин Данло наистина оправи леглото на Педар и на следващите сутрини носеше робите му на пране, метеше пода около леглото му и остреше кънките му с дълга блестяща диамантена пила. Най-трудното му задължение бе да бръсне главата на Педар. Всяка вечер изтичваше надолу по спиралното стълбище и отиваше в банята на първия

етаж; всяка вечер се давеше в пара, докато умело прокараваше бръснача по черепа на Педар. Данло на няколко пъти си помисли колко е лесно да остави диамантеното острие да се плъзне надолу към гърлото му и да среже голямата артерия, която пулсираше там. Такива мисли обаче бяха по-отблъскващи, отколкото действителността на слугуването му. „Никога не убивай и не наранявай друго, дори в мислите си“ – това беше духът на ахимса. И той яростно се опитваше да се справи с проблема си. Всъщност Данло не бе агресивен и затова всяка вечер по фравашки се мъчеше да превърне съзнанието си в огледало, което да отразява най-добрите части от душата на Педар. Той бръснеше главата му, докато не станеше лъскаво бяла. Не оставяше нито драскотина, която да издава невнимание или липса на добра воля. Данло имаше опит с режещите оръдия, но умението му с бръснача ядоса Педар. Висшите послушници обичат да тормозят новациите, но за тази цел трябваше да си намират извинения. В Дома на опасностите имаше традиция висшият послушник да изчака, докато го порежат при бръснене – а като се имаше предвид неумението на повечето момчета с варварските, отдавна остарели прави бръсначи, раните бяха неизбежни – преди да започне с тормоза си. Природното благородство на Данло и неговата категорична решеност да не мрази като че ли само дразнеха Педар. Очевидно той не искаше да вижда своите по-добри части, защото не гледаше Данло в очите и не отвърщаше на поклона му след края на бръсненето. Всъщност Педар се наслаждаваше на своята подлост. На някои хора това им харесва. Тъй като беше жесток, отмъстителен и сляп за собственото си изначално благородство, колкото и притъпено и сподавено да бе то, една вечер той нареди на Данло да извърши немислимото.

– Сега ще ми обръснеш брадата – каза Педар. – Ето, с този бръснач и внимавай да не ме порежеш.

– Искаш да обръсна твоето... лице ли, о, Прекрасни? Педар седеше на столче в банята на първия етаж. Неокосменото му тяло беше отпуснато, защото мразеше упражненията; кожата на гърдите му бе бледа от прекалено много смъркане на джук, зърната му бяха големи, увиснали и напомняха на резени суров черен дроб. Той посочи емайлираната мивка. От старите тръби постоянно течеше вода и навсякъде хвърчаха горещи сапунени пръски. Неколцина от приятелите на Педар бяха застанали наоколо в кръг и яките им голи тела не му позволяваха да избяга. Самият Данло бе по неофициална роба. Беше му ужасно горещо и се потеше под торбестата вълнена дреха.

– Искаш да ти обръсна лицето ли, о, Прекрасни? – повтори той.

– Уморих се от това обръщение. Вече ще ме наричаш „о, Уголемени“.

– Но, о, Уголемени – възрази Данло, – как мога да ти обръсна лицето, без да го докосвам?

– Е, диво момче, аз ще ти дам разрешение да ми докосваш лицето.

При тези думи приятелите му, които до този момент се подиграваха на Данло, замълчаха и изненадано се спогледаха.

Данло не искаше да бръсне лицето на Педар. Най-последно беше научил, че на много от Цивилизованите светове да докоснеш нечие лице е най-ужасната обида. И макар че бе започнал да уважава цивилизованите обичаи, това не беше единствената причина, поради която не искаше да го докосва.

– Мога да те порежа – каза той.

И наистина, нямаше да е възможно да обръсне рядката брада на Педар, без да го пореже. Червената кожа на висшия послушник бе покрита с пъпки, струпеи и ранички. Сред белезите и драскотините се издигаха цели инфектирани вулкани. Нямаше част от лицето му (както и от врата, и гърба му), която да е чиста и по кожата му не можеше да се открие гладка повърхност, по която да се прокара бръсначът. И така, докато Педар изпъваше брадичка нагоре и лукаво гледаше към приятелите си, Данло се опитваше да го бръсне около пъпките. Използваше самия връх на бръснача, за да отрязва меките косъмчета почти едно по едно, работеше усърдно като алалойски мъж, който прави фигурка от слонова кост, но накрая пръстите му се умориха и разтрепериха и бръсначът неволно му се изплъзна. Острието разряза една огромна червена пъпка на гърлото на Педар. От нея изригна кръв и гной, гъста като жълта сметана и потече по шията му. Педар рязко се дръпна и Данло отново го поряза, този път оставяйки дълга резка по гръкляна му. Навсякъде имаше кръв – стичаше се надолу по гърдите на Педар и пръскаше по бялото столче, лепнеше между кокалчетата на пръстите на Данло и по диамантеното острие на бръснача.

– Ти ме поряза! – извика Педар.

Данло потопа бръснача в сапунената вода в мивката и кървавите цветя почти мигновено бяха всмукани в канала. Не знаеше какво да прави и затова притисна гърлото на Педар с ръкава на робата си.

– Раната не е дълбока, но кръвта не трябва да изтича и аз...

– Ти ме поряза, по дяволите!

– Извинявай.

– Глупаво диво момче.

– Много извинявай.

Педар скочи, като притискаше с длан раната, яростно погледна Данло и изкрещя:

– Много извинявай кой?

– Много извинявай... о, Уголемени.

– Дивото момче забрави маниерите си – каза Педар и кимна на шестимата си приятели. Те бяха почти мъже и с яките си, набъбнали мускули един от тях, Арпиар Погосиян, беше почти толкова едър, колкото Бардо Справедливия, най-едрият мъж, когото бе виждал Данло. – Хайде да го научим на добри маниери – прибави Педар.

Приятелите му едновременно се нахвърлиха върху Данло, сграбчиха го за ръцете и краката и го повалиха на пода. Данло си удари ухото в плочките и болката го разгневи. Той започна да се съпротивлява и да удря като салец шагшай, нападнат от вълци. Успя да изрита някого и някой извика:

– Защо му пусна крака?

– Адски е силен! – обидено отвърна Арпиар. – Ужасно силен!

Някой стенеше. Данло случайно бе изритал едно от момчетата по ръката и му беше счупил два пръста. Той почти Усещаше острата, стържеща болка в собствените си кости. Толкова се срамуваше, че е нарушил ахимса, че тялото му се отпусна и другите момчета успяха да го приковат към пода. Арпиар Погосиян коленичи до бедрото му, а останалите го хванаха за крайниците.

– Какво му става? – попита Арпиар. – Защо се отпусна така?

Педар приклекна до Данло и поясни:

– Бил е ученик на фравашки Стар отец. Казват, че е положил обет за ахимса.

Настрани от другите стоеше момче с тъжно, иронично лице – казваше се Рафиъл Уу – и държеше наранената си ръка.

– Ахимса! – изписка то. – Струва ми се, че пръстите ми са счупени!

Данло лежеше по гръб на плочките. Четири голи потни момчета притискаха гърдите и корема му. Беше му трудно да диша, но усещаше миризмата на сапун и пот, която излъчваше лъщящата кожа на Педар, коленичил отгоре му и впил поглед в него. От тази перспектива очите му изглеждаха тъмни като черупки на кауа, твърди и почти нечовешки. Тъй като Данло бе негов личен слуга, той нямаше право да го докосва. Но бе измислил други начини да го измъчва. Педар притисна с ръка раната на гърлото си. Кръвта почти беше спряла, но той изстиска още няколко капки, които се стекоха по лицето на Данло.

– Не! – изведнъж извика Данло. – Не!

Педар яростно дращеше с пръсти раздразнената си, наранена кожа. Случайно (или нарочно) изстиска няколко пъпки, които се пукнаха и пръснаха гной и кръв в очите на Данло. Данло силно стисна клепачи. Затвори и устата си, за да не допусне в нея да проникне кръвта на Педар. През целия си живот, много преди да се закълне да не наранява живи същества, той беше знаел, че е ужасно да вкусиш чужда кръв, най-ужасната шайда. Искаше му се да извика: „Не, не, тази кръв ще оскверни душите ни!“, но устните му бяха силно стиснати и не можеше да говори.

Накрая Педар се изправи и другите момчета пуснаха Данло. Педар като че ли неочаквано се засрами и смутено промърмори.

– Утре вечер повече внимавай като ме бръснеш. Данло изтича нагоре по спиралното стълбище и се втурна в огромното студено спално помещение. Хануман, който упражняваше смъртоносното си изкуство на пода, го видя покрит с кръв и замръзна с юмрук във въздуха.

– Данло, какво се е случило?

Забързан към банята, Данло отчаяно поклати глава. След като съблече мръсната си роба и изми болната кръв от лицето си, той се върна в централното помещение. После се сви под завивките на леглото си и се разтрепери от омраза. Мразеше Педар Сади Санат. Мразеше го с черна, отровна страст. Нещо повече, мразеше системата – цивилизацията, света или вселената – която беше създала такова момче. Омразата отравяше душата му. И най-лошото бе презрението му към самия себе си или по-скоро презрението му към слабостта си изобщо да мрази. В решителния момент се беше отвърнал от ахимса. Бе далеч от хармонията на живота, към която се стремеше, толкова далеч, колкото смъртта от живота.

– Данло, Данло – чу да казва някакъв глас, – какво е станало с теб? – Над него стоеше Хануман и разтърсваше рамото му.

– Аз... наруших обета си за ахимса – най-последно каза Данло, седна и отметна завивките. Из стаята се мотаеха мнозина от другите послушници и остреха кърките си за следващия ден. Стърженето на пилите по стоманата отекваше във въздуха. Докато се приготвяха за сън, момчетата скришом хвърляха погледи към него, но той не им обръщаше внимание. – О, благословени Боже... защо наруших обета си?

После разказа всичко на Хануман. Момчето стоеше и слушаше, като хапеше мазолите по пръстите си. Когато чу какво е сторил в банята на първия етаж Педар, на лицето му се изписа уплашено и потайно изражение. Не каза нито една утешителна дума, но в очите му запламтя

споделена омраза. Данло се уплаши от онова, до което можеше да доведе безмълвната ярост на приятеля му.

– Трябва да изтърпя Педар и дребните му мъчения – каза той.

– Разбирам.

– Ако продължа да го мразя, как изобщо ще се науча на ахимса?

Хануман ухапа кокалчето на пръста си и откъсна жълтеникав мазол и го изплю на пода.

– Разбирам – повтори той.

– И на теб трябва да ти е тежко – каза Данло. – Да слугуваш на майстор Бардо.

– Наистина е тежко – потвърди Хануман. И на лицето му се спусна странно изражение. – Но човек може да се поучи от такава жестокост, нали? Някой ден ще отмъстя на Бардо. Както и ти на Педар.

Данло пхна ръка под завивките, извади бамбуковата си флейта и каза.

– Като малък научих една поговорка: силу харя, мансе ри дамя. Децата се гневят, мъжете се сдържат.

– Точно така, Данло. Способността да се владееш е всичко.

– Да – съгласи се Данло. – Но, Хану, едно и също нещо ли разбираме под това да се владеем?

Когато лъжезимата свърши и започнаха да се сипят първите студени снегове на зимата, Данло имаше много възможности да упражнява самообладанието си. Стотина дни след премеждието с Педар той се научи да сдържа омразата си и започна да разбира ужасното търпение и сила, които изискваше от мъжа ахимса. Педар никога повече не го оскверни с кръвта си или с други телесни течности, но измисли по-фини начини да го тормози. Пред приятелите си той му се присмиваше, че носи птиче перо в косата си, караше го до безкрай да лъска кънките му, докато на Данло не му се пригадеше от миризмата на вакса, правеше всичко възможно да разбие съня му. Това беше най-жестоката част от тормоза, жестока в намеренията си, ако не в резултата. Всяка вечер щом изгасяха осветлението, Педар се изкачваше по спиралното стълбище до стаята на Данло. Тъй като официално не бе позволено да тормозят послушниците през нощта, той се изкачваше съвсем тихо. И внимателно, много внимателно. Веднъж през първата си година в „Боря“ се беше подхлъзнал по стълбите и оттогава винаги стъпваше точно по средата на твърдите каменни стъпала. Всяка вечер той се промъкваше в смълчаната стая, в която спяха най-малките момчета. Вдигаше Данло от леглото и го повеждаше долу в залата за медитация на първия етаж. Там го караше да пее

традиционните химни на Ордена, да изпълнява уморителни йогистки пози или – и това беше любимото му мъчение – да чете на глас първите строфи на някои древни поеми, след което да казва наизуст последните им стихове. Ако не успееше, трябваше да танцува суфи пред другите момчета или да скача на един крак, докато не падне на пода с изтръпнали мускули. След много такива нощи Данло използва феноменалната си памет, за да научи наизуст стотици древни поеми и после още много стотици. Скоро Педар не беше в състояние да го изненада с нещо непознато, даже с творбите на Индра Сен и други забравени поети от Третите тъмни векове. Успехите на Данло естествено вбесяха Педар. И той измисли нова игра. Данло трябваше да рецитира поеми толкова дълго, колкото можеше. Педар обичаше поезията. И я обичаше още повече, колкото по предрезгавяваше гласът на Данло, докато рецитиреше стих след стих, измислен преди много хиляди години на Старата Земя или на някой друг изоставен свят. Педар, разбира се, не жертваше собствения си сън. Когато се умореше или му се доспеше, той отиваше в леглото си, само за да бъде заместен от Арпиар Погосиян или някой от другите висши послушници. Като се редуваха по този начин, приятелите на Педар често караха Данло да будува по цяла нощ.

Една сутрин след особено уморително рецитиране Хануман видя как Данло се строполява на леглото си и каза:

– О, не, Данло, я се погледни! Нищо в традицията не позволява на Педар да те държи буден. Защо не идеш при майстор Бардо и да се оплачеш? Или да ми позволиш аз да го сторя?

Данло го погледна и се прозина. Под очите му изпъкнаха тъмни полумесеци. Самите му очи обаче бяха живи и като че ли въпреки безсънието не бяха загубили блясъка си.

– Силу уаня, мансе ри дамя – каза той. – Децата се оплакват, мъжете се сдържат.

– За всичко ли имат поговорки тези твои алаои?

– Да – отвърна Данло, – те са философи по природа.

– Но ти не трябва да позволяваш на Педар да ти пречи да спиш.

– Но ако се оплача, майстор Бардо може да го накаже. Хануман злобно се ухили.

– Надявам се майстор Бардо да го изведе на площад „Лави“ и да го зашлеви през лицето. Би трябвало да има публични наказания.

Данло затвори очи и поклати глава.

– О, Хану, тъкмо това не трябва да се случва! Нито с дума, нито с дело, нито дори с мисъл не трябва да му причинявам вреда.

– Не трябва да приемаш ахимса чак толкова сериозно – възрази Хануман. – Педар е цирей – какво ти пука, че майстор Бардо може да го накаже?

– Педар наистина е цирей – съгласи се Данло, – но е и още нещо.

– И какво?

– Нещо прекрасно, нещо рядко.

– Но ти го мразиш!

– Но... не трябва да го мразя.

– Тогава аз ще го мразя вместо теб – каза Хануман, докосна челото на Данло, за да види дали няма треска, и продължи: – Навярно е благородно упражнение да се въздържаш от омраза към другите. Навярно. Но трябва да поддържаш волята си да мразиш остра като бръснач. Навярно някой ден ще се откажеш от ахимса, защото ще разбереш, че този вид етика е неприложим – и тогава ще се нуждаеш от цялата си омраза, за да се пазиш от Педар или други като него.

През този период на тормоз – по-тежък за Данло, отколкото за другите момчета – станал още по-ужасен, когато започна дълбоката зима, от физическо и психическо унищожение го спасиха три неща. Първо, за щастие (Данло винаги си беше късметлия) това бе сезонът на празниците. Триолет, Денят на паметта, Денят на Тайхо, Нощта на жалеенето. Фестивалът на счупените кукли – на всеки десет Дни се падаха по три почивни. Тогава Данло не трябваше да слугува на Педар, нито пък имаше никакви други задължения. Беше свободен да лежи под завивките си и да спи колкото си иска. Второ, Данло притежаваше необикновената способност да издържа без сън, когато се налага, Като момче ходеше на лов за тюлени заедно с Хайдар и будуваше над тюленовата дупка, като потропваше с крака, за да се стопли, и чакаше ли, чакаше. Често чакаше повече от ден нунки да изплува от морето и да се наниже на харпуна му. Също толкова често обаче, през дълбоката зима, когато вятърът духаше силно и смъртоносно, той лежеше свит на топка в пещерата и непробудно спеше цели денонощия. Всъщност той имаше рядка дарба за сън. И в резултат на опита си с автистите, винаги можеше да потъне в студените, дълбоки, целебни води на сънищата си. Често сънуваше второто си аз, тайнствения снежен бухал. С оранжевите си очи и блестящи бели пера, Ахира се появяваше и му казваше, че сънят е сливане с Бог и че трябва да се стреми към това свято състояние винаги, когато е възможно. И така, през трите денонощия на Триолета, докато народът на Града пушеше тоалач в чест на края на Войната на наемните убийци, Данло спеше в леглото си и ставаше само за да се облекчи или да хапне нещо. И когато

накрая се събуди, освежен и с ясна глава, завари Хануман почти болен, след като за първи път беше опитал тоалач.

– Сънят е блаженство, нали така? – каза той. – Щом мога да се върна към съня, какво може да ми направи Педар?

Третото нещо, което спаси Данло, беше все по-силната обич на Хануман към него. Поради потайния му характер, тази обич не се проявяваше открито, с думи или грубо потупване по гърба, типично за другите момчета. Но Хануман потвърждаваше дълбокото разбиране помежду им по стотици други начини. С бърза размяна на погледи или с леко, почти незабележимо кимване той показваше обичта си към игриливостта на Данло, към страстта му за живот, към присъщата му дивота. Възхищаваше се на буйната, опасна страна от душата му, макар че тя едва не бе довела до удавянето му по време на боя им в горещия басейн. Много години по-късно, когато приятелството им от обич се беше превърнало в дълбоко и ужасно разбиране, Хануман щеше да запише в универсалния си компютър: „Някога обичах да гледам как Данло се пързала – ясно ли си спомням как той всъщност цепеше леда по плъзгите в «Боря»? Невъзможно е да забравя тези горчиви и скъпи спомени: слънчевата светлина, отразяваща се от кънките, мускулите които се напрягаха под камелайката. И дълбоките му, живи очи, начинът, по който обработваше информацията: разликите в температурата, незабележимите промени в цвета, наклона или състава на леда, които другите не можеха да забележат. Имаше толкова безразсъдно светкавичен замах, лек и бърз, но краката му винаги излъчваха сила, непредсказуема мощ. Мадава ли Шинг често казваше, че се перчи, но не, просто обичаше да се пързала бързо. Странно е до каква степен разкрива същността на човек начинът, по който се движи. Душата и индивидуалността са най-неуловими, но още от самото начало аз видях в душата на Данло онова, което винаги ме е привличало (и отблъсквало): неговата сила и енергия. Беше по-див от мен и в дивотата му имаше красота, като странната бяла птица, на която подражаваше. И това винаги ме е ужасявало. Нищо не е толкова ужасяващо, колкото мъж, който притежава невинността, дивотата и грацията на животното.“

Над всичко друго, Хануман се възхищаваше на смелостта на Данло и на волята му да изтърпи дребнавия тормоз на Педар. Човешката воля, смяташе той, волята да надмогнеш самия себе си, беше изключителна, божествена особеност. Но волята извира от живота и Хануман добре помнеше колко крехък може да е той. Затова, от обич и приятелство, момчето тайно се закле да прави всичко възможно, за да запази живота

на Данло.

Веднъж, на четирийсет и деветия ден на дълбоката зима, Педар по-вика Данло в залата за медитация и му каза:

– Приятелят ти не ми харесва.

Данло стоеше коленичил на една от вълнените рогозки, в омразната поза на любезност. Гледаше красивите черно-червени стени и се наслаждаваше на фината дървена ламперия. В залата беше тихо и миришеше хубаво. Би му било приятно да седи тук, ако не бяха жестокостите, които бе изтърпял на същото място.

– Кой приятел, о, Възвисени?

– Хануман ли Тош – презрително каза Педар. – Не ми харесва как ме гледа.

– О, Възвисени, как те гледа?

– Това ми омръзна. Наричай ме „Всезнаещия“.

– Да, о, Всезнаещи.

– Твоят приятел – продължи Педар – ме гледа като че ли съм древна скулптура. Или още по-зле, гледа ме, сякаш съм скутари или някакъв друг отвратителен извънземен. И най-лошото е, че когато го поздравявам на стълбите, изобщо не ме поглежда.

– Навярно, о, Всезнаещи, не може да понася вида на пъпчивото ти лице.

При тези думи Педар побесня и пъпките по лицето му почервеняха като кръв. На лицето на Данло, въпреки волята му, се изписа онази предизвикателна, подигравателна усмивка, която бе усвоил в дома на Стария отец. Ахимса, както я разбираше той, изискваше само да не наранява ничие тяло или душа. Да нанесеш умствена болка на друг, за да провокираш разбиране – това бе фравашка традиция, която Данло ценеше. Той обичаше да се съпротивлява на Педар с думи. Дълбоко в корема си продължаваше да го мрази. А още по-дълбоко, в мрачната, непозната за самия него част от съществуването му – всъщност впечатаното в хромозомите му – реवेशе като океан неударимото желание да унищожи това, което мрази.

– Какво те чух да казваш? – изкрещя Педар, стисна юмрук и замаха да удари Данло по главата. Но веднага си спомни, че наказанието за такава постъпка може да е изгонване от Ордена, така че удари с юмрук в дланта си.

– Лицето ти – отвърна Данло – е прекрасно като...

– Няма значение! Няма значение, диво момче. Никога ли няма да се научиш на етикет? Проклет да си! Довечера ще мислиш за етикета,

докато стържеш тинята от плочките в банята.

– О, благодаря ти! – каза Данло.

– Благодаря ти кой?

– Благодаря ти за поредната възможност да упражнявам въздържа-
ние, о, Пъпчиви.

Тази нощ Данло стърга плочките в банята на първия етаж или по-
скоро стърга черните ивици от бактерии между тях. Педар не му даде
нито четка, нито течни разтворители и той трябваше да използва дълги-
те нокти на пръстите си. До сутринта беше почистил само двеста от
208-те плочки в банята. Повечето му нокти бяха нацепени, изпочупени
и почернели от лепкавата смрадлива тиня.

– Ще идваш тук всяка нощ, докато не свършиш – каза Педар, кога-
то дойде да провери работата на Данло. Бледите сребърни нишки на ут-
ринната светлина се разсейваха през замръзналите прозорци, разполо-
жени високо по източната стена на банята. – Разбираш ли ме?

Данло се прозя, усмихна се и отвърна:

– Да, о, Пъпчиви, разбирам те.

По-късно същата сутрин ядосаният Хануман извика:

– Възложил ти е непосилна задача!

Гневът на Хануман отразяваше чувствата на другите нови послуш-
ници. Мадава ли Шинг се ужаси, когато чу за „присъдата“ – както я на-
рече той – на Данло. Той бе дребно момче, по-дребно дори от Хануман,
но имаше арогантните черни бадемовидни очи и сардоничната надмен-
ност на академичната управляваща класа на света Шинг.

– Това много напомня на несправедливост – каза той със спокойния
си глас. – Трябва да се направи нещо. – Другите момчета – Адан Дур ли
Кадир, Хавиер Миро и Шерборн от Тъмнолуния – се съгласиха с него.
През снежните дни на зимата те бяха присъствали на яростното упорст-
во на Данло и повечето от тях бяха започнали да го уважават. Първона-
чалната им подозрителност бе отстъпила мястото си на възхищение, съ-
чувствие и преданост. Данло беше естествен водач, в него имаше нещо,
което караше хората да споделят страстите и копнежите му. Мадава би
отишъл при майстора на послушниците, за да протестира срещу варвар-
ския тормоз на Педар, но Данло нареди на новите си приятели да запа-
зят всичко в тайна.

Но по някакъв начин слухът за борбата му се разнесе из „Боря“. На-
вярно се бе разприказвал някой висш послушник от познатите или вра-
говете на Педар. Всяко момче и момиче в колежа, не само в Дома на
опасностите, но и в Каменния ред, Килията и другите общежития научи,

че Педар Сади Санат изпитва волята на Данло за ахимса. Някои послушници, разбира се, онези от по-затънтените Цивилизовани светове, не знаеха нищо за фравашите и тяхната концепция за ахимса. (Всъщност ахимса е древна санскритска дума и е била част от джайнистката религия⁵ от Старата Земя. Джайнистите носели маски на носа и устата си, за да не би случайно да вдишат и убият летящите насекоми, често срещани в по-горешите райони на азиатския континент. Фравашките принципи не изискват толкова строго почитане на живота. За фравашите най-голямото зло се крие в съзнателното накръняване на възможностите на живота без основателна причина.) Повечето от просителите обаче оценяваха идеала на ахимса, даже да смятаха, че е неприложим като ръководно правило в живота. Хануман първи отбеляза иронията в ахимса.

– Педар – един ден каза на той Данло – има цирей вместо сърце. Ти си дал обет да не нараняваш никого и той използва състраданието ти срещу теб, за да ти навреди.

Историята за мъченията на Данло неизбежно стигна до майстора на послушниците. Бардо Справедливия незабавно повика Педар и го сгълча. От „разговора“ на Педар с майстор Бардо не са запазени записи, но скоро из колежа се разнесе слух, че наказанието на Педар било строго, тайно и доста болезнено. Майсторът му наредил да престане да тормози Данло.

– За Бога! – чули майстор Бардо да реве иззад затворените врати. – Животът не е ли достатъчно жесток и без да прибавяш нови варварства към варварската случайност на раждането? О, защо не се погрижих Данло да слугува на достоен послушник? Сигурно съм бил пиян, когато съм позволил това на главния послушник!

След това Педар би трябвало да остави Данло на мира, но не стана така. Противно на всякаква логика, той обвиняваше него за унижението си в покоите на майстор Бардо. Педар наистина бе жестоко и отмъстително момче. Нещо повече, той беше невъобразимо надменен. Макар че имаше възможно най-долен произход (и двамата му родители бяха хариджани, пристигнали в Никогея с погрешната представа, че тук наркотиците като джук или джамбул и достъпът до прочутите с лоша слава мозъчни машини на сетиците са безплатни за всички), той си фантазираше, че хромозомите му носят впечатъка на ронински поет-воин, неврологик или гений. Как иначе да си обясни изненадващия си интелект и

5. Дуалистична религия, основана през VI в. пр.Хр. като реакция срещу хиндуизма и наблюдаваща на аскетизма и ненасилието към всички живи същества. – Б.пр.

факта, че той, хариджанското момче, си е извоювало място в „Боря“? Поетите-воини, тези най-безстрашни убийци, биха ли се бояли от избухването на подпухналия надут майстор на послушниците? От уважение към измислените си предци – един ден той наистина го призна на Арпиар Погосиян – Педар замисли да унижи Данло. Щеше да уважи буквата на заповедта на майстор Бардо да престане да го тормози. Но за срама щеше да се отплати със срам и да припомни на Данло мястото му и дължимото уважение към по-старшите.

И така, Педар започна да събира информация за Данло.

Нощем, когато изгасяха осветлението, той се прокрадваше нагоре по мрачното стълбище и приклекуваше, заслушан в шепота на по-малките момчета. Всъщност Педар използваше най-различни средства, за да шпионира Данло. Негов познат калфа хоролог в „Лара Сиг“ познаваше куртизанка, чийто приятел беше бивш ученик на Стария отец. За Данло се носеха много невероятни слухове и той се опита да стигне до източника на всеки от тях. Още от първия ден на площад „Лави“ беше решил, че в Данло и миналото му има нещо тайнствено, нещо тъмно, могъщо и сериозно. Тъй като бе умно момче и имаше опит в проучванията (той хранеше амбицията да стане господар историк на Ордена), Педар скоро откри обяснение на тази загадка.

На шейсет и четвъртия ден от дълбоката зима той се среща с Данло на площад „Лави“. Беше един от онези синьо-студени, съвършено ясни дни, през които нещата на света – ледените скулптури, оранжево-червените лишеи по сградите, игличките на дървета ю – изпъкваха ярко. Наистина бе прекалено студено, за да останеш на открито за дълго, но жените и мъжете (и децата) от Града обичаха да се гроят на обедното слънце независимо от сезона, така че се беше наложило близо до средата на площада да издигнат павилион за затопляне. Под прозрачния полукупол, поддържан от дървени стълбове, се събираха десетки послушници, за да обсъждат събитията от деня. Белите им кожи бяха отворени към топлия въздух, нахлуващ от решетките в леда. Те подритваха с кънки към решетките и търсеха познати лица сред потока от послушници и майстори по площада. Всеки следобед Данло и неколцина негови приятели от Дома на опасностите се срещаха в павилиона с другите послушници от „Боря“. Този шейсет и четвърти ден бе като всеки друг – Данло стоеше на по-студено в края на павилиона, слушаше тракането на стоманените кънки и вдишваше свежия мирис на разсечен лед. Около него бяха Хануман, Мадава ли Шинг, Шерборн от Тъмнолуния и три момчета, които живееха в Килията. Току-що беше започнал да обсъжда

парадоксите на причинността с едно от момичетата, Рихана Брандрет Тал, когато Хануман посочи към ъгъла на площада и каза:

– О, не. Пъпката и приятелчетата му.

Две плъзги разсичаха белия лед на „Лави“ и образуваха гигантско червено „Х“, чиито рамене стигаха до четирите ъгъла на площада. Данло погледна към края на една от плъзгите, накъдето сочеше вкочаненият пръст на Хануман. Видя Педар Сади Санат, Арпиар Погосиян и Рафиъл Уу решително да се пързаят към тях. Застанал начело, Педар се носеше право към павилиона. Без да поздравя, той извади от вътрешния джоб на кожата си твърд правоъгълен предмет – всъщност това бе снимка – и го вдигна пред лицето на Данло.

– Този човек баща ти ли е? – попита Педар високо, така че да се чуе в павилиона и по площада. – Мъжът по средата – баща ти ли е?

– Вижте! – каза някой. – Това е снимка на Малъри Рингес.

Данло вдиша студения въздух и се зачуди как Педар се е досетил за истинския му произход. Той погледна към снимката, към въртопа от цветове под прозрачната ѝ външна обвивка. На по-качествените снимки, разбира се, милионите цветни точки усещат коя част гледа човек и я осветяват, и увеличават. Но тъй като Данло не можеше да насочи погледа си към което и да е конкретно място – той никога до този момент не беше виждал снимка – образът оставаше неопределен. Успя да различи нещо зелено и бяло, което можеше да е планина – виждаше тъмни форми и участъци с цвят на човешка плът. На снимката имаше малки блестящи точки, по-тъмносини, отколкото беше виждал дори в сънищата си. Всъщност нищо в действителния свят не можеше да е толкова дълбоко и съвършено синьо, нито яйцето на Ейейе, нито дори среднощното небе.

– Прекрасно е! – възкликна Данло. – Какво е това? Арпиар Погосиян излезе иззад Педар, отупа леда от кънките си в един от стълбовете и изръмжа:

– Не забравяй за етикета!

Данло го почете с кратък поклон, обърна се към Педар и повтори:

– Какво е това, о, Просветени?

– Това е снимка – отвърна Педар. Данло продължаваше да гледа красивите цветове под повърхността на лъскавия правоъгълник.

– А какво е снимка, о, Просветени?

– Това е снимка на експедицията на Малъри Рингес при алаоите. Никога ли не си виждал снимка?

В малкия дюкян на Дрисана, когато му бяха впечатали езика на

Цивилизованите светове, Данло беше научил думата „снимка“. Снимката, спомняше си той, бе двуизмерен образ, представящ точка по точка предметите от действителния свят. В известен смисъл снимката приличаше на пещерна рисунка. Само че беше по-точна, по-вярна на повърхностите и ръбовете на действителността, докато рисунките на неговите предци разкриваха истината и същността на Ейейе, Сабра или Берура – качулатия тюлен, и другите животни на света.

– Е? – попита Педар. Мъчеше се да държи снимката, без да позволи на ръката си да трепери.

Докато разглеждаше снимката, Данло съзнаваше, че послушниците разговарят помежду си и се приближават към тях. Чу някой да казва:

– Данло Дивия не знае какво е снимка!

– Ето, вземи я – рече Педар.

Данло взе снимката в голите си ръце. Имаше тежестта и повърхността на костно дърво. Четирите ѝ ъгъла бяха остри и тя лъщеше като илка-куейлтинг, новият бял лед.

– Това наистина е Рингес! – каза Шерборн, като сбута Данло с лакът и посочи образа. – Малъри Рингес! И Бардо Справедливия преди да стане майстор на послушниците. Колко млад изглежда!

Педар застана съвсем близо до него. Толкова близо, че Данло можеше да види всяка една от големите пори по бузите му и да усети острата металическа миризма на джук, която се носеше от дъха му. Педар бе взимал наркотик през целия си живот – зависимостта му водеше началото си още от пропитата с джук утроба на майка му. Ако Данло знаеше за това, може би щеше да го съжалява, вместо да го мрази.

– Е? – каза Педар и го погледна в очите. – Ти ли си копелето на Малъри Рингес?

Данло отново погледна снимката. Опита се да различи нещо от красивите цветове, опита се да открие лица сред хаоса от форми, блясък и сянка. Не можеше да види лица. Учудваше се, че Шерборн и другите като че ли долавят образа на Бардо Справедливия в края на снимката. Данло имаше остри очи – можеше да види зловещия силует на огромна бяла мечка от осем километра сред морския лед – и затова не разбираше защо не вижда онова, което другите съзираха толкова лесно. После си спомни една от поговорките на Стария отец: „Виждането е акт на волята, постигнат от мозъка“. Какво ѝ имаше на волята му за виждане, зачуди се той, че не различаваше нещото пред себе си?

– Данло! – повика го Хануман, който стоеше отстрани и местеше поглед между Педар и снимката. – Данло, върни му снимката – няма

нужда да я гледаш.

При тези думи Педар стрелна Хануман с ненавистен поглед, но не каза нищо.

Данло се усмихна и поклати глава. Пак погледна снимката, очарован от онова, което се мъчеше да разбере. Дълбоката зимна светлина – коси сребърни жилки, отразяващи се от гладкия лед – беше заслепяваща, но не слънчевите лъчи му пречеха. Той наведе глава настрани и прошепна:

– Хану, Хану, не е достатъчно да виждаш нещо точно такава, каквото е, щом аз не мога да разбера нищо от онова, което виждам.

– Не трябва да се самообвиняваш – тихо отвърна Хануман. – Това е въпрос на свързване на синапсите в първата година от живота. Като дете не си се научил да извличаш действителността от такъв вид образи.

„Вярванията са клепачите на ума“ – помисли си Данло. И после каза:

– Но аз вече съм мъж. Възможно ли е дете да вижда онова, което не е в състояние да види мъжът?

Без да откъсва очи от снимката, сред глъчката на петдесет любопитни деца, Данло безмълвно се закле да развие това зрение, колкото и да бе трудно, колкото и ужасно (или срамно) да беше онова, което можеше да види.

– Недей да се правиш на невеж, диво момче – накрая каза Педар. Макар че бе по-висок, позата му беше отпусната и се бе привел, за да стои лице в лице с Данло. – Не ми казвай, че не можеш да видиш приликата между теб и Рингес!

От тъпата се разнесе викът на Рихана Брандерт Тал:

– Вярно е, Данло има косата на Рингес – погледнете червените кичури в онова, което е останало от чудесната му коса. – Дребна и чевръста като хлъзгар, тя бързо хвана опашката на Данло. – Черна и червена – кой някога е виждал такава коса?

– И очите му – прибави някой, – и чертите на лицето му – остри като на сокол. Арпиар Погосиян сбута с лакът Педар и каза:

– Дивото момче наистина има мършав и хищнически вид, нали?

– Не, това е огнен вид – възрази Рихана. – Той е огнено красив, също като баща си – ако е вярно, че Малъри Рингес му е баща. И вие тъкмо затова го тормозите, всички го знаят. Защото се страхувате от него или му завиждате. Или и двете.

– Той е копелето на Рингес – викна Педар. – Копеле – искате ли да чуете доказателствата?

Хануман протегна ръка към гърдите на Педар.

– Моля те, недей да стоиш толкова близо.

– Първокурсниците – каза Арпиар и вдигна пръст към Хануман, – не казват на висшите послушници какво да правят.

За миг Данло затвори очи и остави корема си да поеме чистия студен въздух. После погледна Хануман и рече:

– О, Хану, защо не мога да го видя? Наистина ли на тази снимка е Малъри Рингес?

– Разбира се – отвърна той. После прокара показалец по лицето на мъжа. – Това е носът и ето тук е косата – черна като роба на пилот. Можеш ли да видиш как пада над челото му? И устните му, и очите му...

– Виждам го! – неочаквано извика Данло. Той се вглеждаше дълбоко в паметта и загадката, когато булото на хаоса се смъкна от снимката и запечатаните там образи внезапно „изскочиха“ пред очите му. Виждаха се три жени и трима мъже, всички облечени в черни роби. Мъжът по средата беше висок и мускулест, с дълъг нос и очи като син лед. – Той е прекрасен! И наистина прилича на мен, нали?

Данло вдигна очи от снимката и размени разбиращ поглед с Хануман. Явно бе настъпило време да признае, че като дете е бил осиновен от девакското племе на алаолоите. Не можеше да си представи как Педар се е досетил за това, макар че нямаше търпение да чуе неговите „доказателства“. И не разбираше защо трябва да се срамува от такъв баща.

– Данло Дивия – извика Педар, като се обърна към събралите се в павилиона послушници, – не е пристигнал в Никогей от елитно училище като вас. Нито пък идва от който и да е Цивилизован свят. Ходих в Дълбоките поля и разговарях с майстора на корабите – няма данни да е имигрирал. Ето защо трябва да е дете на Града като самия мен. Но Данло не е посещавал елитното училище в Никогей – иначе щях да зная. Ако е дете на Града, защо не е посещавал елитното училище? Защо? И защо са му позволили да подаде молба за специално приемане в „Боря“? Какъв е отговорът на тази загадка? Слушайте, имам предположение.

И Педар започна важно да се разхожда сред послушниците, като разказваше версията си за тайнствения произход на Данло. Тъй като беше грозно, непопулярно момче, другите послушници едва не се изпомачкаха, за да се отдръпват от пътя му. Той се плъзгаше с кънките си насам-натам, забиваше върха на острието им в леда, завърташе се и продължаваше в обратната посока с късия си, отсечен замах, като през цялото време грубо жестикулираше.

– Чули са Данло Дивия да говори на алалойски език – заяви той. –

Смятам, че е бил отгледан сред алаолоите.

Педар им разказа за експедицията на Града при алаолоите преди шестнайсет години, търсенето на древните еди, впечатани в най-древната ДНК на човечеството, тази на първобитните алаолойски племена. Експедицията, обясни им той, била истинска катастрофа. Провидцата Катарин умряла в пещерата на деваките. Копие убило Бардо Справедливия (по-късно, разбира се, градските криолози върнали замразеното му тяло към живот), бил убит и един от деваките.

– Експедицията – каза Педар – продължила почти година. Възможно ли е през това време Малъри Рингес да е станал баща?

– Но Данло не прилича на алаолой – възрази Рихана. Тя притискаше бяла ленена кърпичка до малкото си хремаво носле, което беше зачервено и протрито от постоянното триене. – Ако Малъри Рингес се е сношил с първобитна жена – те са космати като маймуни, нали? – Данло нямаше ли да носи половината от нейните хромозоми?

Педар зачопли една от пъпките под долната си устна и отвърна:

– Според мен Малъри Рингес е имал дете от Катарин Провидцата.

При тези думи Рихана и мнозина от послушниците замълчаха и погледнаха към Данло. Фактът, че произходът му най-после бе разкрит, го радваше, макар да не можеше да разбере защо всички го зяпат толкова странно.

– Ако Малъри Рингес и Катарин са имали дете – каза накрая Рихана, – и ако Данло е това дете, защо не са го довели в Града?

– Ами, Катарин е умряла и Рингес е изоставил детето – така мисля.

Данло, който мълчаливо слушаше тази възстановка на собствената си история, внезапно докосна перото в косата си и прошепна:

– О, Ахира, Ахира, вярно ли е това? – И разбираше, че трябва да е вярно. Някаква част от него, дълбоко в гърдите му, където анимата му крещеше от болка, съзнаваше връзката с Катарин Провидцата и Малъри Рингес. Данло отново погледна към снимката в ръката си и сякаш гледаше през прозорец от лед в тъмните, кипящи води на паметта си. Променящите се цветове бяха уловили образите на шестима души. Данло имаше очи единствено за тях – гледките, звуците и миризмите на света загубиха значението си, сякаш принадлежаха на вълшебен град, гледан от много далеч. Докато разглеждаше фотографията и си спомняше, в павилиона влязоха неколцина калфи есхатолози и майстори, но той не им обърна внимание. Не обърна внимание и на обедните камбани, на сподавените обяснения, предавани от уста на уста. Очите му грееха с бял, леден блясък. Мозъкът, помнеше Данло, е като фина тъкана материя,

гоблен от копринени синапси, изолиращи шума, за да се съсредоточат върху жизненоважна информация. Той гледаше снимката. Познаваше огромната брадата фигура на Бардо Справедливия. С изненада и радост откри, че майсторът е познавал баща му. Научи имената и на две от жените – Джъстин Рингес и Дама Мойра Рингес. Те бяха сияйни и интелигентни, съответно леля и майка на Рингес. Третата жена беше Катарин Провидцата, онази, която трябваше да е негова майка, истинската му майка. Изпитваше болка, когато гледаше мъдрото ѝ, красиво, сляпо лице. (Или по-скоро, образа на лицето ѝ.) Тя нямаше очи, защото като млада се бе ослепила. Беше го направила по време на инициацията ѝ като провидца, за да вижда образи от бъдещето. Всичко в лицето ѝ излъчваше контрасти и парадокси: лъскавата черна коса падаше по белите ѝ страни и шия, очните кухини бяха черни и загадъчни под бялата плоскост на челото, устните ѝ носеха дълбок отпечатък на страст и покой. Данло бе виждал майка си само веднъж и нямаше ясен спомен за лицето ѝ. Но най-после разбра истината за раждането си, за това как се е родил в смях. Катарин Провидцата беше жена, способна да се смее на всяка болка или предчувствие за обреченост. А той, който бе неин син толкова сигурно, колкото денят е рожба на нощта, трябва да беше наследил тези най-прекрасни качества на прекрасната ѝ душа.

– Ми пела лот-Муда – промълви Данло. – О, благословена майко на кръвта ми, шантих. – После се обърна към Хануман, посочи снимката и попита: – Знаеш ли кой е този мъж?

Хануман, който се мъчеше да задържи с протегнатите си ръце тълпата на разстояние, отвърна:

– Това е Лиъполд Соли. Бащата на Рингес. Между Катарин и Малъри Рингес стоеше човек, който приличаше на Рингес толкова много, като че ли му беше брат. Той също имаше ледени очи и дълъг нос. И също носеше семейната пламенност и безмълвния, тъжен поглед, който говореше за дълбок размисъл за смисъла на живота – или за липсата на смисъл.

– Как казваш, е името му? – попита Данло. Всички около него викаха и се блъскаха. Въздухът тежеше от тоалач и тютюн, телесни миризми и ругатни. Някой разля кафе по обувките на Хануман и тъмнокафявата течност незабавно прогори дупки в леда.

– Лиъполд Соли – повтори Хануман – е бил господар пилот преди да го замени Малъри Рингес. Известно е, че господарят Соли е баща на Малъри Рингес.

Педар, по чиито обувки също имаше кафе, докосна снимката и

попита:

– Никога ли не си чувал за Лиъполд Соли?

– Соли – тихо рече Данло. – Да, познавах човек с това име.

И тогава снимката започна да се замъглява. Червеното, бялото и черното загубиха специфичните си нюанси. Пред погледа на Данло лицата и образите се сляха и се разтвориха в море от тинесто кафяво.

– Вижте! – каза Рихана. – Снимката се променя. Каква ли ще е следващата сцена?

– Това е снимка на алалойската експедиция – поясни Педар. – Следващата сцена е след скулптирането на Малъри Рингес и семейството му. Гледайте.

Данло не можеше да откъсне поглед от промените, настъпващи под твърдата прозрачна външна обвивка. Повечето от другите момчета и момичета знаеха историята на експедицията при алалоите – за това как Рингесови бяха скулптирали телата и лицата си, за да приличат на алалои, но за Данло преобразяването на цивилизованите черти в грубите, първобитни особености на алалоите бе истинско откровение. Скулптирането на съвременно човешко същество в неандерталец не е лесно и все пак и шестимата участници в експедицията се бяха подложили на процедурата, за да спечелят доверието на племето на деваките. Костите трябва да се подсилят и удебелят, мускулите да се стимулират за растеж, надочните дъги да се повдигнат като скали, надвиснали над очите. След края на скулптирането цялото лице трябва да се измести под поглям ъгъл навън от черепа. Някои твърдят, че с косматите си крайници и поразителните си, открити лица, алалоите имат свиреп вид. Данло обаче винаги се бе възхищавал на първичната красота на приемните си братя и сестри, още преди да впечатат в мозъка му думата „първичен“. Видът на истинската му майка Катарин след скулптирането го омая. От багрите и хаоса на снимката се оформи и появи красива жена. Беше висока и ведра и носеше парка от бяла кожа на шагшай. И вече не бе сляпа. На прекрасното ѝ лице бяха скулптирани нови, невероятно сини очи – очи, които някога бе сънувал. Всъщност за първи път беше съзрял дълбоката синева на очите ѝ в огледалото в банята в дома на Стария отец. Докато гледаше себе си. „Но ти имаш очите на майка си – бе му казал Соли в една студена нощ на смърт и отчаяние. – Юйена ою – очи, които виждат прекалено навътре и прекалено много.“

Данло отново каза молитва за майка си, която никога не бе познавал, и погледна към другите образи на снимката. После каза на Хануман:

– Малъри Рингес изглежда прекрасно като алалой, нали?

Какво ли е да станеш алалой по тяло и лице, но да запазиш душата си на цивилизован човек.

Той замълча и се замисли за миг, без да обръща внимание на послушниците, които обсъждаха скандалното му раждане. После посочи снимката и каза на приятеля си:

– Познавам този човек. Баща ми, истинският ми баща – виждал съм го веднъж. Имам спомен от съвсем малък – тъкмо се учех да си връзвам обувките. В шейната на Хайдар. Пръстите ми бяха замръзнали и не можех да вържа възела, но Хайдар каза, че било време да тръгваме и че трябвало да скрия ръцете си от вятъра, иначе щели да окапят. Хайдар и Уемайло ме откараха до морето, за да се срещна с истинския си баща. Тогава трябва да е дошъл да ме види. Баща ми, Рингес – макар и скулптиран като алалой, лицето му пак изглежда пламенно.

– Ти наистина си негов син, нали? – попита Хануман. Сега той напрегнато гледаше Данло и в очите му имаше завист, преданост и страх. – Трябваше да се досетя, че не си обикновен просител.

Данло потърка носа си и каза:

– Щом Малъри Рингес е син на Лиъполд Соли, Соли трябва да ми е дядо. Ми ур-пада. Трипръстия Соли, моят дядо. – Той прокара нокът по снимката, докато стигна до образа на мъжа, когото беше познавал почти през целия си живот. Пламенен, мрачен мъж, който размишляваше прекалено много – това бе Лиъполд Соли. Трипръстия Соли. След промяната на снимката образът на Лиъполд Соли в черната му пилотска роба се беше превърнал в Трипръстия Соли, странния алалойски мъж, който го бе обрязал и му беше помогнал да стане мъж в отдавна отминалата дълбока зимна нощ. Очевидно, заключи Данло, не го бяха изоставили всички участници в експедицията. Очевидно Трипръстия Соли бе останал сред алалоите, за да го наглежда, да го напътства през опасностите и мъките на детството.

Вече нямаше съмнение, че предположението на Педар за произхода на Данло е вярно. От устните му се бяха изплъзнали думи на алалойски език и очертанията на хромозомите на Рингес (и на Соли) бяха изписани по лицето му.

– Е, диво момче? – рече Педар, грабна снимката от ръцете на Данло и я размаха над главата му. После кимна към тълпата послушници, повечето от които викаха, бутаха се напред и изпъваха шии. – Е, син ли си на Малъри Рингес?

Данло се опита да отстъпи, да се отдръпне от многото бели

ръкавици, които се протягаха към снимката.

– Да – накрая отвърна той. – Аз съм негов син.

Педар зачопли врата си и се усмихна. На лицето му се изписа самотоволство. Бялата кожа на ръкавицата му беше изцапана с кървава гной.

– Добре тогава, как можеш да стоиш тук и да гледаш другите послушници? Не те ли е срам?

– Защо трябва да ме е срам?

– Наистина ли не знаеш?

– Не.

Педар се обърна към послушниците и в гласа му се прокрадна жестоки подигравателни нотки.

– Защо трябва да се срамува дивото момче? Кой ще му каже?

Послушниците внезапно утихнаха. Педар отново погледна Данло.

– Защо трябва да се срамуваш ли? Ще ти кажа защо – не знаеш ли, че Катарин Провидцата е била сестра на Малъри?

– Не!

Педар злобно се ухили и го посочи с показалец.

– Майка ти е сестра на Малъри Рингес и той се е сношавал с нея – винаги се е поставял над морала и закона, така казват.

От тълпата наоколо се надигна глас, който надвика презрителното мърморене. Беше Рихана Брандрет Тал, която бе вбесена, но не от неморалността на родителите на Данло, а от Педар.

– Не те ли е срам! – викна тя.

– А не е ли срамота, да се сношаваш със сестра си? – Педар подаде снимката на Арпиар Погосиян, който стоеше наблизко. Той оформи „О“ с палец и показалец и започна да пъха в кръга показалеца на другата си ръка – универсалният символ (универсален сред човешките същества, разбира се) на сношение. – Голяма срамота, не е ли вярно, диво момче?

Данло съзнаваше, че трябва да запази самообладание, да стои, да гледа Педар и мълчаливо да слуша подигравките и обидите му. Но коленете и бедрата му сами се раздвижиха и той не можеше да се сдържа.

„Шайда е мъжът, който ляга със сестра си – спомни си Данло. – Шайда е жената, която...“

– Е, диво момче?

Данло усещаше болка в корема, гърлото и очите си – най-последно разбираше защо бавното зло е сполетяло племето му, убивайки всичките му братя и сестри.

„Шайда е детето, родено от шайда.“

Внезапно, като ранен звяр, той разбра, че трябва да избяга.

Притисна очите си с ръка и изскочи от павилиона. Сляпо разблъска неколцина послушници и излезе сред зашеметяващата белота на площад „Лави“. Кънките му с остър звън се блъснаха в леда, вдигна се леден прах. Набра скорост толкова бързо и размахът на краката му беше толкова див, че блъсна в рамото случайно минаващ калфа пилот. Почти не усети удара. Смътно видя друго черно петно пред себе си – един пилот, който отскочи от пътя му, размаха ръце и се строполи на леда. Данло не можеше да спре и да види дали не се е наранил. Той летеше по плъзгата в студения плътен въздух и след секунди изчезна от площада.

ГЛАВА 9 УМНОЖЕНИЕ ПО НУЛА

Дори да приемеш, че непрестанно се ражда, умира и пак се ражда, дори тогава, о, Мощноръки, за какво на света тъгуваш?

Смъртта за роденото е неизбежна, както за мъртвото е неизбежно новото раждане – и не бива за неизбежното да се тъгува.

Съществата са непроявени
отначало, а после се раждат
и след смъртта си отново стават
непроявени. Защо да плачем?

Бог Кришна към Арджуна преди битката на Курукшетра⁶

Данло се плъзгаше без план или цел на изток сред сградите на „Боря“. Точно под Хълма на скърбите, където равните замръзнали земи на Академията отстъпват пред ледопадите и подножията на планината, той стигна до малка горичка, известна с красотата си. Наричаха я „Шиховата горичка“, сто и дванайсет добре поддържани шихови дървета, внесени от Урадет. Данло седна на една каменна пейка под сребърните дървета, засвири на шакухачито и затърси следи от Ахира в дълбокото зимно небе.

„Аз съм онова, което не трябва да се ражда“ – помисли си той.

Малко по-късно по единствената плъзга в горичката се разнесе тракане на кънки. Данло вдигна поглед и видя, че към пейката се приближава Хануман.

– Последвах те – задъхано каза приятелят му. – Но си ужасно бързо и те изпуснах. И после чух, че свириш. Звукът се носи сред дърветата,

6. Бхагавадгита, II, 26–28, прев. В. Левчев и . Пейчинова. – Б.пр.

нали знаеш.

– Да, зная – отвърна Данло. После попита: – Вярно ли е... онова, което каза Педар? Наистина ли Катарин и Малъри Рингес са брат и сестра?

Хануман отпусна върха на обувката си на пейката. От вятъра и бързането обикновено бледата му кожа беше станала аленочервена. Той кимна.

– Всички го знаят.

– Тогава аз съм мерзост.

– О, Данло.

– Аз съм онова, което не трябва да се събужда за живот – каза Данло.

Той дълго гледа към мрачните дълбини на гората. Шиховите дървета наистина бяха уникални, наистина прекрасни. За разлика от коничната симетрия и заострените корони на каменните дървета или дърветата ю, клоните на всеки ших излизаха от дънера без очевидна система и се разделяха на хиляди вейки. На края на всяка от тях искряха листа, покрити със сребристи жилки, десетки хиляди сребристозелени листа, устремени към слънцето високо над земята.

– Защо? – попита Данло. – Защо Рингес е легнал със собствената си сестра?

Хануман сви рамене и отвърна:

– Не зная.

„Шайда ет шайда“ – каза Данло. И си помисли: „Шайда е мъжът да докосва сестра си под кожата на нощта.“

– Данло, добре ли...

– Не! – внезапно извика Данло, изправи се на кърките си и заудря флейтата в бедрото си при всяка от четирите ужасни думи, които с мъка произнесе: – Аз... също... съм... шайда!

– Данло, не можеш...

– Не, не, не, не!

Без да мисли за ахимса, Данло протегна ръка към най-ниския клон на дървото над пейката и откъсна едно от листата. После стисна юмрук и го смачка. Между пръстите му потече топъл като кръв сребрист сок. Заболя го от гледката на толкова лекомислено пролятата жизнена кръв на дървото и той затвори очи, за да заплаче за мъртвото листо.

– Данло, Данло – чу гласа на Хануман и изведнъж усети студените пръсти на приятеля си да докосват челото му. Отвори очи и Хануман рязко отдръпна ръката си. Очевидно се срамуваше от проявата си на

нежност. (Всъщност правеше такъв жест за първи път от петгодишна възраст, когато майка му беше казала, че е прекалено голям, за да докосва други хора в знак на приятелство.) Данло и Хануман впиха поглед един в друг в безмълвно разбиране и единственият звук в шиховата горичка бе шепотът на вятъра сред дърветата. И после Хануман цитира „Пътуването на човека“:

– „Обичам всички онези, които са като тежки капки дъжд, падащи една по една от надвисналия над хората тъмен облак: те възвестяват приближаването на светкавица и като вестители, трябва да страдат и да загинат.“

– Аз съм вестител на смъртта – каза Данло.

– Какво означава това?

– Аз съм шайда и затова деваките бяха настигнати от шайда смърт.

Данло пак седна на пейката. Въпреки дебелията кожа на панталоните му, студенината на камъка го смрази. И той призна на Хануман тайната, която никога не беше и помислял да каже на някого: как цялото племе на деваките бе загинало от загадъчна шайда треска.

– Но народът ти трябва да е бил убит от вирус – възрази Хануман. – Ти не си направил този вирус, Данло.

– Не, но моята... поява в племето го е отслабил. Докоснала е души-те им с шайда.

– О, не, това е глупаво – каза Хануман. – Не трябва да мислиш такива неща.

– Истината си е истина.

Хануман поклати глава, въздъхна и промърмори:

– Не обичам да те виждам такъв.

– Съжалявам.

– Аз съжалявам за народа ти. Но ти имаш свой собствен живот и мечта. Имаш съдба.

Данло коленичи до плъзгата и с голия си пръст, все още напукан и черен от чистенето на плочките в банята, започна да чертае кръгове в снега. После каза:

– О, Хану! Как изобщо мога да стана асаря? Как? Да го видя да танцува, да се разбужда, целия живот – как мога да утвърдя нещо, каквото и да е, щом не мога да кажа да дори на собственото си съществуване?

– Данло, ти...

– Беше глупаво да си мисля, че мога да стана асаря. Хануман го погледна и поклати глава.

– Ти... даже да си глупак, ти си прекрасен глупак. Навярно си

достатъчно глупав, дори за да станеш асаря.

– Не, това не е възможно, вече не.

– За хора като нас – възрази Хануман – са възможни всички неща.

Данло започна да чертае линии в кръговете. Снежните кристалчета стържеха и вледеняваха пръстите му. Бе прекалено студено, за да решава математически теореми в снега. Накрая той се отказа, погледна приятеля си и попита:

– Мислиш ли, че сме толкова различни от другите?

– Знаеш, че е така.

– Но, Хану, ние все пак сме хора.

– Има хора – отвърна Хануман, – и хора.

– Благословените... хора. Всички хора са благословени.

– Но малцина са избрани – каза Хануман. – През цялата история винаги е имало малцина, предопределени да станат нещо повече.

– Повече... от какво?

– Повече, отколкото са. Повече от всички други. Данло се усмихна и отвърна:

– Струва ми се, че си аристократ по природа.

– Естествено. Единствено ние, духовните аристократи можем да разберем какво е възможно.

– Ами другите?

– Другите са си други. Не трябва прекалено да мислиш за тях. Цялото човешко общество е йерархия. Целият живот е жива пирамида. Съвсем естествено е само няколко човешки същества да стоят на върха ѝ.

– Искаш да кажеш, да стоят над всички други.

– Не аз съм създал вселената – каза Хануман. – Аз просто живея в нея.

Данло стоеше на колене в снега и слушаше вятъра, духащ откъм Хълма на скърбите и ледените планини над тях.

– Но е трудно да живееш... когато те ритат в лицето.

– О, да, животът е жесток – каза Хануман. – И за да стои на върха, човек трябва да е малко жесток. Жесток към другите – дори към себе си.

– Жесток ли? Ти? Аз?

– О, да. Ще го разбереш, ако се вгледаш достатъчно дълбоко.

– Но, Хану, защо?

– Защото това е единственият начин хора като теб и мен да станат нещо повече. Ние гледаме надолу към другите в краката ни. Изглеждат толкова близо – но между нас има огромно разстояние. Повечето от тези

хора нямат нищо против да сме отгоре им. Може дори да се каже, че тежестта ни ги успокоява. Те виждат само краката ни в лицето си и понякога си мислят, че това е ужасно. Но ако се отдръпнем от тях само за миг – какво тогава? Тогава те ще се качат на върха на пирамидата. И гледката на цялата жива плът под тях ще ги замае, дори ще ги влуди. Колкото е по-високо, толкова по-дълго се пада. Затова се радват да оставят върха на хора като нас. Огромните разстояния, дори светлинните разстояния между звездите не са по-големи от разстоянието между онези, които обичат съдбата си, и другите, които се страхуват от нея. Ние сме онези, които жадуват за такива разстояния. Защото те пораждат в нас копнеж към разстоянията в собствените ни души. Ето за какво трябва да живеем, Данло: за извисяването на чувствителността си, за осъществяването на желанията си, за задълбочаване на целите си, за уголемяване на самите себе си. За силата да превъзмогнем себе си. Да сме нещо повече. Или по-скоро да станем нещо повече. Кой не е мечтал за това? Но кой би могъл да си помисли да се отдръпне от по-долните си части, без да прояви жестокост?

Задуха студен вятър и разлюля листата на дърветата. Данло се изправи и погледна през сребристия покров над главите им. Небето на запад вече не беше синьо. Откъм морето прииждаха сиви като олово ледени облаци и се трупаха над Града. „Илка-тата – помисли си той, – облациите на смъртта.“

– Не те разбирам – каза Данло. – Та ти обичаш хората. И те те обичат. Говориш така, сякаш нямат никаква стойност.

– Обичам хората – призна Хануман. – Обичам и животните.

– Но хората не са животни!

Хануман грубо се засмя.

– В известен смисъл – а това е единственият смисъл, който има значение – повечето хора са нищожества. Помисли за Педар. Помисли за приятелите му. Шансът им да станат нещо повече е равен на нула. Трилиони хора – трилиони като Педар – изпълват звездите из галактиката с копия на самите себе си и наричат това изпълнение на човешкото предопределение. Но не, не е така. Това е само умножение по нула.

– Но, Хану, къде щеше да си ти... без хората, които са те създали?

– Точно така – отвърна Хануман. – Единственото предназначение на нисшите хора е да коленичат и да образуват пирамида, така че повисшите от тях да се издигнат над облациите и да изпълнят по-висша задача. Не трябва да мислиш, че хората като нас просто са някаква щастлива случайност на цивилизацията. Ние сме единственото основание на

цивилизацията. Ние сме нейната надежда и смисъл.

– О, Хану!

– Трудно е, зная. Да приемеш, че хората не живеят живота си заради самите себе си – трудно е. Защото така, както живеят, те никога не живеят истински.

Данло подритна хрущящия стар сняг като самец шагшай и каза.

– Чувал съм за робството. За робите. Майстор Джонат ми обясни, че някога на Летосвят имало роби.

– Мислиш ли, че е толкова ужасно висшият човек да използва нисшия? Не, не е. Съвсем естествено е. И необходимо. Трябва да го признаем. Те ни дават живота си! Те са непълни, незначителни, болни и съсипани хора – ние трябва милостиво да приемем тяхната саможертва. С благодарност. Със състрадание, дори с обич.

– От Деня на покорството... – Данло се запъна – разбирам какво е робството.

– И аз – каза Хануман. – Но това е хубаво, не е лошо. Веднъж в живота си всеки трябва да е роб.

– Защо?

– Защото по този начин научаваме какво е да усещаме ботуша върху гърба си. Защото от този момент насетне ще притежаваме безпощадността на господари.

Данло стоеше, облегнат на дънера на шиховото дърво, и барабанеше с пръсти по заледената кора. Звукът напомняше чукането на птица маули.

– Никога няма да стана като Педар – каза той. – Или като приятелите му. Но... ние сме те. Те са ние. Няма разлика.

– Ахимса – поклати глава Хануман. – Благородна идея, която ще те унищожи.

– Не, тъкмо обратното.

– Хората като нас също са животни, но ние сме и нещо повече.

– Както и Педар.

– Не, не е така. Действителната критична точка в еволюцията не е между животните и човека, а между човека и истинските човешки същества.

Тъй като самонадеяната арогантност на Хануман дълбоко го смущаваше (и защото се страхуваше, че в думите му може да има някаква истина), Данло се заскита из горичката. Особено му хареса едно от дърветата – възлест, обезобразен от мълния ших, чиито изкривени клони му напомниха, че дори животът на растенията е изпълнен с болка. Той

започна да го обикаля. Снегът, покриващ корените на шиховете, бе стар и твърд и хрущеше под краката му.

– Всички хора – каза Данло – са човешки същества.

– Всички ли?

– Да, всички. Дори каркираните раси. Даже човеците, които някои наричат извънземни.

– Не, Данло. Истинските човешки същества се срещат рядко. Порядко, отколкото може би си мислиш.

– Тогава какво е „човешко същество“? Хануман помълча, после отвърна:

– Семе.

– Семе...?

– Жълд, който не се страхува да се самоунищожи, като порасне в дърво. 226

– Тогава...

– „Истинското човешко същество, истинският човек – цитира Хануман – е смисълът на вселената. Той е танцуваща звезда. Той е експлодираща черна дупка, изпълнена с безгранични възможности.“

– Мисля, че възможностите за всички хора са... безгранични.

– Обичам те заради вярата ти – отвърна Хануман. – Но всъщност познавам само двама души, които навярно могат да станат човеци.

Данло рязко спря и се завъртя в снега. Хануман напрегнато го гледаше, сякаш бяха единствените двама души, които имат значение във вселената.

– Но аз съм човек като всеки друг – възрази Данло. – Ти също. С какво толкова сме по-различни от другите? Хануман наведе глава и отвърна:

– Различни сме със съзнанието си. С нашето разбиране на най-дълбокото ни предопределение. С начина, по който виждаме прекалено много и прекалено надълбоко.

– Но, Хану...

– С начина, по който усещаме болката.

„С начина, по който усещаме болката.“ Данло рязко си пое дъх и го задържа, докато дробовете му не запламтяха от желание да дишат. После всичко едновременно го напусна – и дъхът, и изначалната му омраза към елитарните идеи на Хануман. (И най-вече мъката му заради собствените му уникални качества и произход, които го отделяха от всички други в Цивилизованите светове.)

– Какво знаеш ти за болката? – извика той.

– Изглежда, недостатъчно – каза Хануман. Стоеше пред Данло със скръстени на гърдите ръце и трепереше. И се усмихваше. В усмивката му имаше нещо едновременно злоещо и дълбоко. – Но зная, че човешките същества страдат повече от другите. И че за това няма лек. За да стане по-висш, човек трябва да е безпощаден към самия себе си. Ако окото ти изневери, трябва да го избодеш – разбираш ли? Ако е трудно да извършиш нещо, ако е омразно, дори другите да го наричат зло – трябва да го извършиш тъкмо защото е омразно. Трябва да изгаряш с буен огън по-слабите части на душата си. Постоянното обезобразяване на самия себе си – това е болка в болка до безкрай.

Макар че кимаше на думите на Хануман, Данло всъщност не го слушаше. Обикновено изслушваше другите с цялата съсредоточеност на бухал, който се опитва да долови дращето на хлъзга? под снега, но сега се взираше в смрачаващото се небе и си спомняше.

– До безкрай – повтори Хануман. – Болката на себепреодоляването е само началото. После, ако сме достатъчно силни, ако душите ни са големи и дълбоки – после идва истинската болка. Какво е истинска болка, питаш ти? Силата да изберем онова, което ще изберем. Необходимостта да го изберем. Ужасна свобода на безграничните възможности. Страстта към безкрайността, разяждана от възможността от провал. Истинската болка е да знаеш, че ще умреш, и в същото време да разбираш, че не трябва да умираш.

– Но, Хану, всичко умира – тихо възрази Данло. Хануман поклати глава и продължи:

– Но защо изобщо да умираш, Данло? Не може ли да има нова фаза в еволюцията? Нов вид същество? Не разбираш ли? Опитвам се да очертая ново свойство на мозъка. Нови синапс. Нови връзки. Съзвездие от свойства и способности, от нови равнища на съществуването. По-висше, пречистено съзнание. Онова чисто съзнание, което всъщност сме. Кое се опитваме да сме. За нас винаги ще съществува стремежът да сме нещо повече. Вечният копнеж. И тъкмо затова истинските човешки същества изпитват повече болка. Защото наистина сме нещо повече, но това никога не е достатъчно – никога. И ние съзнаваме това „никога“ в душата си. Съзнаваме и че го съзнаваме. Има обратна връзка. Можеш ли да разбереш как е? Болката е усилена до безкрайност. Всеки миг от времето. Действителността става почти прекалено действителна. И пламти. Цялата вселена пламти от възможностите на светлината и лудостта. Истинската болка е горенето, което никога не спира, безумието, сиянието.

Дългото стоене на студа бе изтощило Данло и той отново се

облегна на дървото. Пръстите му откриха овъглената рана там, където рядката зимна мълния бе разцепила кората на шиха. „Безумие и сияние“ – помисли си той. Спомни си за ужасната болест, която беше убила народа му. В този момент вятърът се надигна и донесе богатия, вечен аромат на планината. Аромат на живот и смърт. Данло си помисли, че най-прекрасното нещо в шиховата горичка е разнообразието на миризми: изпращанията на хлъзгари, осейващи снега, ледът, снежинките, смачканите плодове на ю и топлият сок на откъснатите от вятъра шихови листа. Някъде нагоре сред зелената гора глутница вълци трябва да беше убила салец шагшай или може би кошута. Вятърът бе изпълнен с мирис на кръв и докосваше ноздрите му с далечна, остра миризма на животински вътрешности. Повечето вълци, спомни си Данло, обичаха да лижат ферментиращото растително съдържание на стомаха на жертвата си преди да разкъсат черния ѝ дроб.

– Данло, чу ли нещо от това, което ти казах? Данло наистина не го слушаше. Беше пхнал ръка под шапката си и поглаждаше бръснатата си глава. Спомняше си един от обичаите на девакското племе: когато неволно наранеше някого, мъжът правеше кръвно жертвоприношение, за да изкупи болката.

– Данло?

„Анаслия“ – спомни си той девакската дума за споделяне на болката.

– Моля те, Данло. Погледни ме.

Но Данло гледаше надолу и търсеше с очи камък. Заобикаляше ги кръг от стъпки, пробити през пластове сняг. На няколко места обувките му бяха оголили земята. Той се наведе и с измръзналите си, вкочанени пръсти измъкна от снега объл червеникав камък и парче гранит. После бързо и точно удари с камъка по ръба на гранита и от него се отчупи остро парче, голямо колкото шихово листо. Не беше подходящо за рязане, но тъй като нямаше кремък или обсидиан, за да си направи истински нож, Данло сви рамене, стисна парчето между пръстите си и прокара ръба му от линията на косата до веждите си. Раната бе дълбока чак до костта и минаваше по диагонал през челото му. Гранитът прерязва кожа и вени и кръвта му потече по снега.

– Какво правиш? – извика Хануман, затича се през снега и приклекна до него. – Какво направи?

Данло се опита да се извърне от него. Държеше раната отворена със скованите си пръсти, та колкото може повече кръв да докосне света. А щеше да е нужна много, за да изкупи смъртта на Хайдар, Чандра и

племенните си братя. Разбира се, Данло знаеше, че не е възможно да сподели смъртната агония на цялото племе – никой нямаше толкова много кръв. „Шайда е мъжът, който носи смърт на народа си.“ Не, никога нямаше да може да изкупи смъртта на деваките, нямаше да може да изкупи дори собствения си шайда живот, защото знаеше, че сега не е време да умира. Но можеше да даде кръвта си на мъртвите. Можеше да им даде болката си. По кървавото чело и зад очите му имаше цяла вселена от болка.

– Данло, Данло! – Хануман започна да гребе шепа със сняг и да притиска белите топки до лицето на Данло, за да спре кръвта. Тя обаче беше прекалено много и снегът бързо се превърна в червена киша в ръцете му. – О, Боже! – повтаряше той. – О, Боже, Боже мой!

Раната на Данло сигурно му бе припомнила ужасната сцена на смъртта на собствения му баща – от убийството му – в семейната читалня, защото Хануман внезапно обезумя от страх.

– Данло, Данло! – викна той. – Какво направи? – Момчето откопча ципа на кожата си, измъкна камъка от окървавените пръсти на Данло, отрязва парче плат от вълнената си риза. После бинтова главата му под изцапаната с кръв шапка.

– Просто давах кръв на мъртвите – поясни Данло.

– О, не, не сега! – каза Хануман и го стисна за рамото. – Хайде, бързо, трябва да те заведем на резач преди кръвта ти да изтече.

– Почакай – спря го Данло. Макар болката над окото му да бе пареща и силна, макар кръвта да попиваше в самоделния бинт толкова бързо, че не можеше да замръзне, той знаеше, че раните на челото рядко са толкова сериозни, колкото изглеждат. – Почакай – повтори Данло и погледна приятеля си. – Лицето ти – благословеното ти лице!

Удивително е, че изражението на човешкото лице може да променя вселената. Или по-скоро онова, което е зад това изражение. В напрегнатостта на изящните лицеви мускули на Хануман, в треперенето на чувствените му устни имаше нещо ново, нещо, което Данло не бе очаквал да види. „Ужасяваща красота“ – помисли си той. По цялото лице на Хануман имаше ужасни и красиви следи от състрадание. От анаслия. „Анаслия“ бе девакската дума за състрадание и буквално означаваше „страдание с“. А как само страдаше Хануман! Всъщност в този момент Данло не можеше да гледа това безмълвно, страдалческо лице. В състраданието му имаше нещо сложно и сърцераздирателно. Нещо извратено. Данло вдигна глава, извърна се и погледна към черните безкрайни дълбини отвъд небесната синева. Внезапно се уплаши от нещо. Макар че не

можеше точно да си обясни този страх, не можеше да го оформи като концепция, изградена от думи, дълбоко в корема си изпитваше ужас, че е разбудил (или породил) в Хануман извратено състрадание, далеч поужасно, отколкото красиво.

– Какво гледаш? – попита приятелят му. От очите му бликаха сълзи. Очите му бяха като светли огледала, потръпващи от студа.

„Анашайда“ – това крещеше най-дълбокото същество на Данло: да се пази от извратеното състрадание, което щеше да промени живота и на двама им, а навярно и бъдещето на всички живи същества.

– Данло? О, Боже, Боже мой, защо не спира тази кръв! Хануман отрязва още едно парче от ризата си и смени подгизналата червена превръзка.

– Увий я плътно около главата ми. – Данло изсумтя, когато срещна погледа на Хануман. – Стегнато – натискът ще спре кръвенето.

– Така ли? – попита Хануман, като притисна длан до челото му.

– Да, така е добре.

– Продължава да кърви! – извика Хануман. Зъбите му тракаха. – Боже... мой, никога не съм... виждал толкова много... кръв!

Малката му ръка беше притисната към челото на Данло. Данло усещаше дъха му, който прииждаше към лицето му на накъсани горещи струи.

– Така е добре. Благодаря ти – каза той.

Хануман бавно отпусна ръка, погледна окървавената си ръкавица, после стисна юмрук, замахна във въздуха и викна:

– Защо не прилагаш този закон на ахимса и към себе си? Защо Педар трябваше да ти показва онази глупава снимка?

– Не Педар уби деваките – отвърна Данло.

– Не.

Не – толкова прост отговор. Данло си помисли, че никога не е чувал друга дума, изречена с толкова силно презрение.

– Моля те – каза той, – не трябва да обвиняваш Педар. Той е просто...

– Той е нищожество – прекъсна го Хануман. – Опитва се да те посрами, защото не може да понесе собствения си позор. Слабостта си, подлостта си. Не може да понесе и страданието си, колкото и незначително да е то. И затова се опитва да го сподели с теб.

– И ти го мразиш заради това.

– А как да не го мразя? Между неговия тип хора и нашия винаги е имало вражда и война.

– Но законът на ахимса изисква...

– Ахимса! – изръмжа Хануман. Лицето му беше преbledняло от ярост. – Това не е закон за човешко същество!

– Но да не убиваш никога...

– Чуй ме, Данло, моля те: „Единственият закон е да правиш каквото искаш.“

– Но... чий закон?

– Нашият.

– О, благословени Хану!

Притиснал челото си с ръка, Данло се обърна на запад, където слънцето се губеше зад облаците. Той покри очите си и се опита да слуша онова, което казваше Хануман.

– Малцина човешки същества, подготвени от еволюцията, всяко с уникални способности... собственият ти баща Малъри Рингес... този онтогенезис на човека в бог, геният да създадеш истинска същност. – Плавно леещите се думи на Хануман едва проникваха през купола от звук, покриващ Данло. Някъде в небето изпищя чайка и дрезгавият ѝ крясък подплаши дивите патици в зимните им гнезда. Дърветата натежаха от пляскащи криле и нервно крякане. От планината към сипеите и ледниците задуха силен, свеж вятър, разлюля шиховите листа и почти ги накара да зазвънят. Данло се потапяше в тези звуци, но накрая нямаше как да не чуе силния глас на Хануман: – ... истинската същност, истинската воля да постигнеш съдбата си. – Тези живи, умни думи го изпълниха с ужас и накараха кръвта във вените му да закипи. Хануман повече от всички хора, които познаваше, изпитваше копнеж да прегърне бъдещето, да обича съдбата си, независимо колко трагична или ужасна е тя.

„Ти-миура хала – помисли си Данло. – Последвай съдбата си, последвай най-дълбоката си воля за живот. Но ако тя води към погубването на друг живот?“

После излязоха от горичката и се плъзнаха по ледопадите и край големите, извисяващи се ледени скулптури в Елфовите градини. Хануман все още настояваше да го заведе в лазарета, но Данло не искаше да обяснява причината за раната си и затова се отправиха по най-източната плъзга на Академията към Дома на опасностите. Там, в пустата баня на четвъртия етаж, Хануман залепи разкъсаните краища кожа на черепа му. Но го направи неопитно: от този момент насетне, след като раната му зарасна, Данло винаги щеше да носи над лявото си око зигзаговидния, приличащ на мълния белег.

– Благодаря ти – каза Данло, когато свършиха. – Шантих. – Тъй като вече бе късно да подновяват учебните си занимания, той седна на леглото си и засвири на шакухачи, замислен над странните събития от деня.

– Лошо ли ти е? – попита го Хануман, докато се обличаше за излизане. – Много ли боли?

– Пулсира – призна Данло.

– Да ти донеса ли аналгетик или наркотик?

Данло поклати глава и се насили да се усмихне. Слабото движение предизвика отекващ прилив на болка в черепа му. После попита:

– Къде отиваш?

– Трябва да свърша някои неща преди вечеря – отвърна Хануман.

Това беше най-странната вечер на Данло, откакто живееше в Дома на опасностите. След ежедневните им игри на хокий и блъсканица на лед, другите момчета се върнаха в общежитието. Двама – Мадава ли Шинг и Шерборн от Тъмнолуния – се опитаха да завържат разговор с него. Но когато видяха раната на челото му и скритата страст, с която свиреше на флейтата си, го оставиха на мира. После слязоха да вечерят заедно с Хануман и послушниците от другите три етажа. Тази вечер Данло не бе гладен. И затова не присъства на надвисналото напрежение, когато Педар и приятелите му седнаха на една от дългите маси, за да вечерят с култивирано месо, хляб, плодове и ледено вино. Не видя със собствените си очи изражението на вина и обида на лицето на Педар, когато момчетата на всички маси започнаха да се чукат с чашите си и да говорят с благоговение за произхода на Данло. Докато другите отпиваха от виното си три етажа под него, той седеше на леглото си, свиреше на бамбуковата флейта и изобщо не подозираше, че планът на Педар да го унизи е постигнал съвсем друг резултат. Послушниците – и мнозина от калфите и майсторите в Академията – бяха омаяни от идеята, че той е незаконен син на бог. В хладното, пусто спално помещение Данло свиреше сам и с всеки дъх в студения мундшук от слонова кост на флейтата усещаше в себе си празнота, ужасно съмнение и предчувствие за обреченост. Трябваше да обърне сериозно внимание на тези си чувства. В края на краищата той беше син на Катарин Провидцата и бе наследил част от майчината си чувствителност към бъдещето. Трябваше да види тъмните, хаотични образи в себе си като видения за мигове, които скоро щеше да преживее. (Или като живи предзнаменования, които Ахира е пратил във въображението му.) Но той седеше със затворени очи, свиреше на шакухачи и в бездънната мелодия на флейтата имаше ужас и

отчуждение, които помнеха единствено трагедиите на миналото.

По-късно, много след вечерните камбани и след като всички послушници се бяха върнали, изкъпали, обръснали и спяха, Данло потъна в неспокоен сън. Тялото му се мятеше под горещите завивки. Потъването му в стопеното кървавочервено море на съня беше мъчително и безкрайно. Като че ли никога нямаше да се събуди. И тогава се разнесе крясък: „Махни се, махни се!“ Дълбоко в стоманената хватка на кошмара, Данло си помисли, че навярно крещи самият той. После внезапно се събуди разтреперан и облян в пот. Цареше пълен мрак и спалното помещение тънеше в дълбока, студена като лед тишина.

Но само за миг.

– Включете глобусите! – извика някой и стаята се освети. Хануман седеше на съседното легло и премигваше. Всички момчета бяха будни и главите им бяха обърнати към мрачното открито стълбище. Оттам се донасяха приглушени викове и паническа глъчка.

– Паднал е! – отекна в стаята глас от втория етаж. И после закънтяха други гласове, цяло море от уплашени гласове, когато паниката се разпространи от етаж на етаж. – Мъртъв е, вижте колко кръв! Паднал е по стълбите! Вижте, мъртъв е!

Данло пръв скочи от леглото и се втурна по спиралното стълбище. Хануман и Мадава ли Шинг замаяно го последваха. Сякаш по даден сигнал момчетата от всички етажи се затичаха да видят кой е паднал по стълбите на Дома на опасността.

– Пратете да повикат резач! – извика някой.

– Не, криолог! Замразете тялото – може би криолозите Ще успеят да го съживят.

И после му отвърна друг глас:

– Прекалено е късно. Не може да му се помогне – не виждате ли, че мозъкът му се е пръснал навсякъде?

Когато стигна до основата на стълбите и си пробви път през кръга от висши послушници, Данло видя невероятна гледка. Насред централното помещение на първия етаж, върху сивия каменен под лежеше просната тялото на Педар Сади Санат. Лицето му се беше превърнало в кървава пихтия, черепът му се бе разбил в острите ръбове на двете последни стъпала. Данло не би могъл да го познае, ако не бяха циреите и пъпките по строшената му шия. Застана над трупа на Педар и вдигна поглед нагоре. Стълбището бе мрачна сива панделка от камък, която се виеше над главата му. И едва ли не на всяко стъпало стояха любопитни послушници, надвесили се над вътрешния ръб. На светлината на студените огнени

глобуси черепите им хвърляха зелени и червени отблясъци – спирала от шейсет черепа във всички цветове на дъгата, които гледаха право към него. От ужасените лица на момчетата му призля, зави му се свят.

– Как може да е паднал? Винаги толкова внимаваше! – каза Рафиъл Уу, момчето, чиито пръсти Данло беше счупил по време на мъчението в банята на първия етаж. Рафиъл също стоеше над трупа на Педар. До него беше Арпиар Погосиян, който се прозряваше и разтриваше дебелия си врат. Двамата гледаха Данло. – Ти ли го бутна, диво момче?

Данло притисна юмрук в голия си корем. Входната врата на общезитието бе откренхната и се блъскаше в касата с всеки пристъп на вятъра, а той стоеше гол и трепереше от течението. За разлика от другите момчета, които носеха дълги ватирани спални роби, Данло винаги спеше гол.

– Никога не убивай и не нанарявай друго – прошепна той, – дори в мислите си.

– Какво каза? – попита Рафиъл. Арпиар Погосиян избута Рафиъл настрани и се взря в Данло.

– Мисля, че не го е блъснало дивото момче. Бях буден, когато Педар се качи на четвъртия етаж. Чух какво извика. Никой друг ли не го чу? Беше нещо като: „Чудовища, целите са в кръв, махайте се, чудовища!“ Никой друг ли не чу Педар да крещи за чудовища?

Бяха го чули поне още четири момчета. Всички послушници едновременно започнаха да приказват – какофония от гласове, които се провикваха от етаж на етаж:

– Сигурно се е спънал.

– Защо се е спънал?

– Ако ти се беше привидяло кърваво чудовище посред нощ, и ти щеше да се спънеш.

– На кого му пука дали се е спънал? Не е трябвало да се качва по стълбите след изключване на осветлението.

– Точно така!

– Качвал се е, за да види Данло.

– Радвам се, че е мъртъв.

– Я тихо – може би ти се иска и ти да паднеш като него? Арпиар Погосиян тъжно сви рамене и погледна Рафиъл.

– Сто пъти съм му казвал да се пречисти от джука.

Докато Арпиар и Рафиъл обсъждаха халюциногенните свойства на джука и другите наркотици, към които Педар бе пристрастен, Хануман се спусна по стълбите и застана до Данло. Лицето му беше бяло като

лед. Носеше спална роба и Данло я нахлузи. Всички гледаха Педар, но никой не искаше да докосне трупа. Много от момчетата никога не бяха виждали мъртвец и като че ли никой не знаеше какво да прави.

„Никога не убивай – помисли си Данло, като гледаше към Педар. – По-добре да умреш, отколкото да убиеш.“

Той се обърна към Хануман. Очакваше да е ужасен от гледката на толкова много кръв. Но лицето на приятеля му беше безизразно и неразгадаемо.

В този момент големите дървени врати рязко се отвориха и влезе Бардо Справедливия, придружен от послушника, който бе отишъл да му съобщи за смъртта на Педар. Очите на майстора бяха кръвясали. По кожата му пелерина искреше сняг. Изглеждаше ядосан, сякаш го бяха откъснали от секс или сън. Той разтърка очите и изпъкналото си чело с огромната си, облечена в черна ръкавица ръка и накрая изтри капките по моравия си, напомнящ на луковица нос.

– За Бога, едно от момчетата ми е мъртво! – изкънтя гласът му. – Жалко.

После бавно, с отмерени крачки тръгна към тях. Всички студени огнени глобуси бяха включени и осветяваха закачените по стената картини – фантастични пейзажи от Старата Земя, Арцит и Ледопад.

– Традицията – избумтя мощният глас на Бардо, – традицията повежда да разследвам смъртта на това клето момче. Кой може да ми каже как е паднал?

Той набързо – съвсем набързо, като се имаше предвид сериозността на момента – разпита Данло, Хануман, Арпиар и други момчета. Някои от тях – предимно от втория и третия етаж – Бардо незабавно отпрати обратно в леглата. Майсторът крачеше по коридора и накрая коленичи до Педар. Погледна нагоре към стълбището и прецени ъглите и разстоянието с живите си кафяви очи. Забеляза пръсналата се по стъпала и камъни мозъчна тъкан и кръв. Главата и тялото на Педар плуваха в локва кръв. В първите мигове на смут след като Педар бе изкрещял, едно момче, Тимин Уанг, беше стъпило в кръвта и стъпките му минаваха по целия коридор. Малките кървави отпечатъци водеха покрай спалното помещение на първия етаж към банята, където според собствените му показания Уанг бе измил кръвта от краката си. Бардо обмисли отговорите му, също както и твърдението на Мадава ли Шинг, че по време на падането Данло и Хануман са били в леглата си, и стигна до незабавно официално (и напълно погрешно) заключение по отношение на смъртта на Педар: по някое време след вечеря на шейсет и четвъртата нощ от

дълбоката зима в годината 2947-а Педар решил да се извини на Данло за всички несправедливости, които бил извършил спрямо него. Стигнал до това изненадващо решение, защото видял, че независимо колко му досаждал, колко го наранявал или позорил, Данло бил предопределен да е популярно момче и навярно дори да стане прочут и могъщ мъж. И че всъщност издръжливостта и вярата на Данло в ахимса променили Педар. По примера на фравашите, Данло винаги се стремял да отразява най-добрите страни на всеки, дори на враговете си. Познавайки Данло, Педар най-после видял себе си такъв, какъвто би могъл да е: умен, отдаден на истината и благороден. Затова се заклел публично да му се извини. След като всички си легнали, той се заизкачвал по стълбището, за да го направи, но някъде към края на стълбището, доста над третия етаж, му се привидели неговите „кървави чудовища“. Най-вероятно в паниката си се подхлъзнал, паднал и намерил смъртта си.

– Жалко – заяви Бардо. – Много жалко, но никой не може да обвинява никого, Педар сам си е виновен.

– Шантих – прошепна Данло. – Ми алашария ла шантих. – Той погледна Хануман, който продължаваше да се взира в Педар. В светлосините очи на приятеля му нямаше нито обвинение, нито състрадание. Нямаше нищо друго освен смърт.

– Мисля, че той мразеше самия себе си – тихо каза Хануман. – По-много повече няма да страда.

Точно в този момент Бардо въздъхна, бавно се приближи до тях и наведе глава, така че да го чува само Данло.

– Скоро трябва да поговоря с теб, Данло уи Соли Рингес. Навярно утре или вдругиден. – Майсторът отново повдигна глава към стълбите на Дома на опасностите и измърмори: – О, жалко.

После пристигнаха двама калфи резачи с шейна и откараха трупа на Педар. Арпиар Погосиян и неговите приятели донесоха четки, кофи и разтворители, които щяха да изличат кървавите петна от пода – това беше много лична работа и те не възнамеряваха да я възлагат на първокурсниците. Бардо напомни на всички, че на следващата вечер в светилището ще има заупокойна молитва, и ги прати в леглата.

Данло не можа да заспи. Под чаршафите и одеялата бе меко като сняг. Той лежеше буден под черната потискаща тишина на спалното помещение и мислено повтаряше думите на майстор Бардо: „Никой не може да обвинява никого. Сам си е виновен.“ Но Данло обвиняваше. Единствен от всички послушници, резачи и майстори, той беше сигурен, че знае причината за смъртта на Педар.

„Шайда е пътят на мъжа, който убива други мъже“ – помисли си Данло.

Веднъж, в нощ на отчаяние много подобна на тази, той лежеше в очакване на шляпането на обувките на Педар по стълбите и си представяше как висшият послушник се подхлъзва и пада като камък в черния леден океан. Бе желал неговата смърт. Това беше най-старият и най-основен принцип: песните, които човек пее в сърцето си, съответстват и оказват въздействие върху по-големия външен свят. Данло бе нарушил ахимса един-единствен път и беше навредил на Педар в мислите си. А сега момчето бе мъртво.

„Шайда е плачът на мъжа, който е загубил душата си.“

Той дълго и беззвучно плака в мрака. Радваше се, че Хануман спи и не може да види потрепването на завивките. Хануман спеше и тази нощ повече нямаше да има споделяне на страдание. Но някъде към зазоряване Хануман засънува стария си кошмар и завика:

– Не, не, татко, моля те, не!

– Хану, Хану – прошепна Данло, после стана, наведе се над потното сгърчено лице и притисна с ръка устата му. – Шантих, тихо, ще събудиш другите.

Помисли си, че Хануман също страда от смъртта на Педар. Стоеше бос в тъмната ветровита стая и гледаше приятеля си. Вслушваше се във вятъра, който виеше навън и разтракваше прозорците. Дрънченето почти заглушаваше сподавените викове на Хануман. Той го докосна по челото, усети топлината на кожата му, почувства и паренето на собственото си наранено чело. И тогава, дълбоко в себе си, Данло разбра истината. Хануман не страдаше за Педар, а за него. Анашайда, извратената обич и състрадание – това крещеше дълбоката същност на Данло.

– Шшт! – тихо каза той, притисна с длан устните на приятеля си и прошепна: – Шантих, братко мой, заспивай.

ГЛАВА 10 БИБЛИОТЕКАТА

Какво друго е езикът освен огледало на естествения свят, което ни позволява да определяме, обсъждаме и разбираме събитията и връзките на елементите на света? Ако математиката се разглежда като усъвършенстване на естествените езици – кристализиране на метафорите, концепциите и връзките на езика в символна система с

голяма логическа точност – какво друго е тя освен прогресивно излъскване на това огледало? Бих искал да се занимая с процеса и целта на това излъскване. Смятам, че трябва да усвоим безкрайните тъкоти и най-дълбоката логика на езика. Смятам, че трябва да станем истински говорители на Думата. Когато се научим да говорим за всички възможни връзки между нещата, можем да разширим метафорите на езика в неограничен брой нови връзки и форми. Едва тогава ще сме в състояние да създадем нова математика. Едва тогава ще създадем съвършено огледало в думите си и така ще сътворим за цялата природа граматика, която наистина ще е универсална.

От дневника на Омар Нараяма

Според каноните на Ордена трупът на Педар Сади Санат трябваше да се погребее в леден гроб при другите починали послушници в централното гробище на „Боря“. Но Педар имаше близки, които живееха в порутените райони на Квартала на далечниците, и тези близки – баща му, майка му, неговите чичовци, братовчеди и племенници – бяха хариджани. Те отнесоха тялото, за да го погребат с една от варварските си тайни церемонии. Освен това подадоха официална молба, настояваща за по-сериозно разследване на смъртта му. Като хариджани, разбира се, те нямаха право да искат нищо. Но представляваха опасност, от която всички се страхуваха: хариджаните имаха навик да се бунтуват и да се самоосакатяват, когато не им обръщаха внимание или се отнасяха несправедливо с тях. От време на време в период на криза на обществени места като Големия кръг пред „Хофгартен“ хариджаните поливаха робите си със священото си масло сиху и се запалваха. Правеха го, за да заплашват и посрамват господарите на Ордена, за да им се дадат определени привилегии. Затова тази секта бе презирана като измета на човечеството: бедни, отритнати хора, пристигнали в Никогея в търсене на лесни наркотични сатори⁷ или симулираните действителности на компютърните пространства. По ирония на съдбата Бардо Справедливия, който се отнасяше към повечето хора като към по-нисши от него в обществено, морално и интелектуално отношение, винаги беше изпитвал към хариджаните странно съчувствие. Прекалена, прекалена ирония, както би казал Бардо, защото семейството на Педар обвиняваше тъкмо него, че е допуснал смъртта на момчето. И тъй като заявлението на хариджаните го обвиняваше в неизпълнение на служебните му задължения, той бе зает да защитава действията (или бездействието) си в

7. Внезапно просветление в дзен. – Б.пр.

колегията на господарите, където се обсъждаше „хариджанският проблем“. Беше много зает, прекалено зает, за да се срещне с Данло през студентите объркани дни, последвали трагедията в Дома на опасностите.

– Пет пъти ходих в светилището – оплака се една вечер Данло на Хануман. – Майстор Бардо все го няма. Как мога да науча истината за майка ми и баща ми, след като го няма?

– Ти си син на мъж, който е станал бог – отвърна приятелят му. Седеше на леглото си, подредил фигурите на шаха на шейсет и четирите черно-бели квадратчета, и играеше сам срещу себе си. Играта като че ли напълно го бе погълнала. След смъртта на Педар се беше затворил в себе си и в същото време изглеждаше по-жив от всякога, по присъщия си потаен начин. – Баща ти е Малъри Рингес – какво повече има да знаеш?

Данло наведе глава – спомни си как бе погребал приемните си братя и сестри в снега над девакската пещера.

– Всичко – отвърна той.

– За народа си ли мислиш, Данло? За девакския народ?

– Да.

– Не трябва да обвиняваш баща ти за случилото се с племето ти.

– Аз... не искам да го обвинявам.

– Не трябва да обвиняваш и себе си за случилото се с Педар.

Данло внезапно вдигна поглед и каза:

– Познаваш ме прекалено добре, струва ми се.

– Такава му била съдбата – рече Хануман. – Просто случайност.

– Но хариджаните не вярват, че е било така.

– Хариджаните са свободни да вярват в каквото си искат.

– Чух – каза Данло, – че някои от господарите също не вярват.

Хануман взе от ъгъла на дъската солницата, която заместваше липсващия бял бог, и я премести на друго квадратче. Изглеждаше спокоен и безгрижен.

– Вярно е – потвърди той. – Господарите Джурасек и Цицерон искат следствие с акашик.

– Акашиците с техните компютри – те могат да гледат във всички части на ума, нали?

– Така казват – отвърна Хануман.

– Тогава господарят Цицерон може да ни изправи пред акашишкия съд. За да провери дали някой от нас не знае защо е умрял Педар.

– Не трябва да се тревожиш за това – каза Хануман. – Бардо обеща, че няма да позволи никой от послушниците да бъде подложен на акашишки съд.

– Аз... струва ми се, че зная защо умря Педар – рече Данло и продължително изгледа Хануман.

Хануман свърши играта си, събори солницата в знак на поражение и тихо попита:

– И защо умря?

Със сподавен глас, за да не уплаши другите послушници, с накъсани потоци от думи, натежали от спомени и срам, Данло му разказа как е нарушил ахимса и е пожелал смъртта на Педар.

– Но ти изобщо не трябва да съжаляваш за това, което си пожелал – каза Хануман. – Или което си помислил. Мислите на човек са си само негови.

И продължи да успокоява Данло, че в Никогейя нямало престъпления на мисълта, освен ако, разбира се, човек не принадлежал към някоя от Кибернетичните църкви.

– Трябва да знаеш, че при пречистващата церемония на Църквата се използват акашишки компютри. За да четат човешките мисли, дори най-тайните части от душата. Но винаги има начини да избегнеш такива компютри.

– Какви... начини?

– Начини – отвърна Хануман и очите му станаха непроницаеми. – Говори се, че сетиците знаят начини да контролират всеки компютър. Начините на сетиците, мисловните йоги, които предават на учениците си.

– Но ние никога няма да станем сетици – каза Данло.

– Каквито и да станем, недей да се безпокоиш за акашишкото следствие. Наистина няма защо да се страхуваш. Данло кимна, но не каза нищо.

– Бардо трябва да се безпокои, не ние – прибави Хануман. – Глупаво е, но някои господари обвиняват него за смъртта на Педар. Хариджаните също.

– Но защо?

– За това, че е позволил на главния послушник да те разпреди при Педар за Деня на покорството. За това, че е допуснал враждата помежду ви да стигне прекалено далеч. И разбира се, за това, че е позволил на Педар да се качва всяка нощ в стаята ни.

– Съжалявам... че съм докарал толкова неприятности на Бардо.

– О, не – каза Хануман. – Бардо постоянно сам си докарва неприятности. И по същия начин винаги намира начин да се измъкне.

– Ами ако колегията на господарите го накаже? Ако направят

някой друг майстор на послушниците?

– Ами ако утре някоя звезда край Никогея избухне в свръхнова и унищожи всички ни? – отвърна Хануман. – Със същия успех можеш да се страхуваш, че хариджаните ще наемат убиец, за да отмъстят за смъртта на Педар.

Данло внезапно вдигна поглед и попита:

– Ти страхуваш ли се от това, Хану? Известно време Хануман гледа към дъската, после неловко се засмя и каза.

– Струва ми се, че ти също ме познаваш прекалено добре.

– Но хариджаните не наемат убийци!

– Говори се, че някога, преди сто години, те убили господарката библиотекар. Когато им забранила да използват една от библиотеките на Ордена.

– Чувал съм... че убийството на господарката Хинда е било поръчано от хронолога. И че после обвинил в това престъпление хариджаните.

– Възможно е – отвърна Хануман.

– Но даже да искат да убият някого, хариджаните са прекалено бедни, за да си позволят да наемат убиец. Нямаат никакви пари.

– Възможно е – повтори приятелят му, наведе глава и с бързи движения на малките си ръце започна да реди фигурите за нова партия. – Истината е, че не мога да повярвам, че хариджаните ще убият Бардо – или когото и да било друго. Какво ще кажеш за една игра преди да угасят осветлението? Сигурен съм, че семейството на Педар няма да си развали съня, за да се тревожи за нас с теб.

Но докато двамата играеха шах на четвъртия етаж на Дома на опасностите – и в продължение на много дни преди това – близките на Педар Сади Санат си бяха отбелязали имената им. Бяха разговаряли с приятели и роднини за послушниците Данло и Соли Рингес и Хануман ли Тош и в порутени стаи и апартаменти в Квартала на далечниците в Града тези две имена се предаваха сред много хариджани, които всъщност не се интересуваха от смъртта на Педар. Но хората винаги намират начини да подхранят егоизма си с чуждите нещастия и така имената на Данло и Хануман накрая стигнаха до контрабандисти и търсачи на информация, които обикновено не контактуваха с хариджанската секта. Макар че тези неколкостотин хариджани не бяха предвидили резултатите от развързването на езиците си, тъкмо това доведе до ужасния инцидент – а за Данло ужасно откритие, – случил се след десет дни в централната библиотека на Академията.

За Данло посещението на библиотеката на осемдесет и първия ден

от дълбоката зима не беше ежедневно събитие. Или по-скоро причината му да използва библиотеката бе необичайна и свързана с онова, което беше научил на площад „Лави“ от Педар: искаше да научи дали онтогенезисът на баща му от човек в бог е хала или шайда. Причините на Хануман за това, че този ден придружаваше Данло, навярно бяха също толкова сериозни, но той ги пазеше в тайна и не разкриваше каква загадъчна информация търси. Както и през другите дни, рано следобед двамата отидоха в библиотеката, която се намира между „Боря“ и мрачните, нагъсто разположени сгради на академичния колеж „Лара Сиг“. Самата библиотека е по-мрачна от всички други сгради. От източния ѝ вход, където се сливат искрящите червени плъзги от различните части на Академията, тя се извисява като почти монотонна стена от сиво-черен базалт. Всъщност представлява грозна, абсолютно правоъгълна постройка с пет етажа, но само последният в западното крило има прозорци. Тази монолитна чернота кара човек да се чувства нищожен и потиска суетата му, напомня на човешките същества, че скъпоценният им интелект не е нищо в сравнение с натрупаната през вековете мъдрост. Послушниците, калфите и майсторите, които минават през масивната врата, не могат да забравят, че трябва да служат на огромната сграда на Познанието и някой ден, ако са достатъчно способни, да прибавят своята тухла към нея. Макар че вратите – две масивни правоъгълни плочи базалт, окачени в съвършено равновесие – почти винаги са отворени, библиотеката е отблъскващо място и човек не влиза лесно там. Осемдесет и едно стъпала водят от леда на главната плъзга към входа. Те също са от базалт, плътен мрачен камък, който става много хлъзгав, ако е мокър. През няколкото хиляди години по-долните стъпала са били покрити с различни символи: успоредни вълнообразни линии, кръгове, пиктограми, преплетените триъгълници на Соломоновия печат и така нататък. Те осигуряват добра основа за мокрите обувки, но не са поставени там, та академиците да могат да се изкачват по-сигурно.

Всъщност повечето от символите са хариджански знаци. Хариджанската секта е оставила знаците си по библиотеки, ресторанти, приюти, магазини и дори частни домове из цяла Никогея, из всички градове на Цивилизованите светове. Те са стотици и означават видовете информация, жизненоважна за всеки странстващ хариджан: безплатно и неограничено използване на мозъчни машини; подходящо място за храна, кафе и разговор; внимание, тортрикс!; безплатни наркотици в замяна на услуги и така нататък. Ако познава знаците, човек може да застане пред осемдесетте и едно стъпала и да дешифрира историята на връзките

между Ордена и хариджаните. Най-старите са на най-долните стъпала. Трите хиляди години на сняг и лед (и на триене с кожени обувки) свършено са ги изгладили. „Информация, свободна за всички!“ – това е типична покана на най-старите и най-изтрети знаци. Колкото по-нагоре се изкачва човек, толкова повече и по-ясни стават надписите, както и все по-пестеливи по отношение на възможностите на главната библиотека. Много от средно старите знаци, датиращи от времето на Войната на намните убийци, предупреждават, че информационните банки на библиотеката са строго цензурирани или ограничени за гости на Ордена. Смиълът на най-късните надписи по най-високите стъпала е ясен: „Охранявани информационни банки! Забранено за външни лица!“

На върха на стълбището, между огромните колони, поддържащи фронта, Данло и Хануман се поклониха на седемте библиотекари, строени в официалните си тъмносини роби. Една от тях, невероятно грозна жена, ги спря преди да успеят да приближат до огромните врати. Казваше се Лилит Волу. Данло се беше срещал с нея и с другите калфи библиотекари. Лилит ги стрелна с кривогледите си очи. Подобно на зловещите каменни капчуци на прочутия джакарандийски храм, тя хвърляше свирепи погледи на всеки, който се опиташе да мине покрай нея.

– Моля, имената ви – каза Лилит. Гласът ѝ напомняше на грухтене, сякаш бе разгонен копринокоремест глиган. Носът и също приличаше на зурла: огромен, с космати ноздри, които можеше да отваря и затваря, когато си поиска. Данло не вярваше на твърденията ѝ, че някога народите край Примула Луз специално предизвиквали такива лицеви деформации според изискванията на отдавна забравени религиозни закони.

– Но, Лилит, нали ме познаваш?

Данло, който имаше прекрасна памет, намираще за съвсем естествено Лилит да го помни, след като веднъж, сто и осемдесет дни преди това, се бяха срещали. По време на предишните му идвания в библиотеката на тези омразни формалности го бяха подлагали други дежурни калфи. Разбира се, Лилит наистина познаваше гласа и лицето му, защото специално се бе обучавала при паметист да идентифицира всички послушници в академията.

– Моля, дайте ми имената си – високомерно повтори тя.

На стъпалата зад Данло и Хануман се беше събрала опашка – един червендалест майстор хоролог, нетърпелив и строг в червената си роба, един хайкуист, който имаше измъчения вид на човек, наскоро подложен на прекалено много компютърна симулация, и трима висши послушници, идващи от игра на хокий в Ледения купол. Данло усещаше

миризмата на чистата им солена пот. Те стояха на студените стъпала, подскачаха и издишаха валма пара, докато местеха поглед между Хануман и него.

– Аз съм Хануман ли Тош – отвърна Хануман и пристъпи пред Данло.

– Много добре – можеш да минеш – рече Лилит. Данло ѝ се усмихна преди да каже:

– А аз съм Данло. Всички ме наричат... Данло Дивия. Лилит приглади робата върху ниското си, тръгнато тяло и отвърна:

– Данло уи Соли Рингес – това е пълното ти име, нали? Облите камъни в основата на най-близката колона бяха покрити с ледена кора и Данло я подритна. Голямо парче лед се отчупи и бързо се плъзна надолу по стъпалата.

– Да – потвърди той. Срамуваше се, че изглежда, всички бяха научили за произхода му. – Данло... уи Соли Рингес.

– Моля те, всеки път преди да влезеш, казвай пълното си име – рече Лилит. – Съгласен ли си?

– Да – отвърна Данло.

– Тогава можеш да влизаш.

Официалността и сериозността ѝ бяха колкото забавни, толкова и досадни, затова той отново ѝ се усмихна и се поклонил малко по-дълбоко, отколкото трябваше. После се обърна и последва Хануман в централната зала на библиотеката – огромно помещение от полиран камък, пълно със застоял въздух и полумрак. Въпреки кръга студени огнени глобуси над централния фонтан (или навярно заради мъждукащата им бронзовосиня светлина), трудно можеха да се разпознаят цветовете на робите на специалистите, които бързаха насам-натам. Данло не можеше да различи есхатолозите с техните сини роби от библиотекарите. Все още следвайки Хануман, той минаваше покрай архаични свитъци и ръкописи, запазени в безвъздушни прозрачни крипти. Дватамата се насочиха към отсрещната стена, където западното крило се свързваше с централната зала. Там откриха трима майстори библиотекарари, които седяха на пейки в малката си ниша. Данло знаеше, че трябва да са такива, защото и тримата ги изгледаха с услужлив поглед, сякаш единствената цел на живота им бе да се грижат за млади послушници.

Данло отново съобщи името си, пълното си име, и попита дали с Хануман могат да получат две клетки. Единият от библиотекарите им каза да почака малко и те зачакаха. Плешивата глава и мършавото лице на библиотекаря му придаваха вид на жив череп. Той поглади лъскавото

си голо теме, отиде до масата по средата на нишата и бързо провери картата на западното крило. Петстотин трийсет и двете клетки на огромното крило на послушниците бяха представени като инкрустирани цветни дървени правоъгълници, върху които бяха поставени малки бели фигурки – сложно резбовани парчета оникс с големината на детско пръстче. Библиотекарят продължаваше да поглажда изпъкналото си чело и да хапе устни. От мрака на западното крило се появи негов колега, влезе в нишата, провери картата, взе две от фигурките от масата и съобщи.

– Ако младите послушници искат клетки, двеста и дванайсета и двеста и тринайсета се освободиха.

Първият библиотекар взе фигурките от ръката му, върна ги в съответните правоъгълници и се загледа в лицето на Хануман. После се обърна към Данло и попита:

– И двамата ли сте първокурсници? Тогава ще ви трябва водач, нали? Съгласни ли сте за днес да имате общ водач?

По време на предишните си идвания тук Данло никога не беше възразявал, макар отлично да знаеше, че Хануман предпочита да има личен водач. (Всъщност приятелят му би бил най-доволен изобщо да няма такъв.) Всички първокурсници обаче се насърчаваха да посещават библиотеката по двойки, за да пестят силите на малобройните библиотекарите. Това бе сравнително ново правило за послушниците и действаше едва от 2934-та година, времето на Пилотската война, когато сто и десет майстори библиотекар бяха напуснали Ордена, за да се присъединят към енциклопедистите от по-голямата библиотека на Ксандария. През тринайсетте години оттогава библиотекарите в Никогея – подобрите – бяха принудени винаги, когато е възможно, да съпровождат едновременно по двама послушници до клетките им.

– Съгласни ли сте? – повтори плешивият. Данло забеляза, че Хануман гледа към тримата свободни библиотекарите, които седяха на пейката си. Очевидно се пазеха за онези облагодетелствани висши послушници, които биха могли да поискат личен водач.

– Съгласни сме – накрая отвърна Хануман.

– Да – потвърди Данло. – И преди сме идвали заедно.

– Много добре – каза библиотекарят. – В такъв случай, моля, последвайте ме.

Той ги поведе в западното крило по стълбище с очукани и много изтъркани стъпала и после по почти неосветени разклоняващи се каменни коридори. Най-яркото нещо, което можеше да види Данло, беше подскачащият нагоре-надолу череп на библиотекарят. Въздухът бе топъл

и смърдеше на мухъл, влага и трийсет века на потни тела. Минаваха покрай безбройни врати от тъмно гнило дърво. Най-после стигнаха до вратата на двеста и дванайсетата клетка или по-скоро до вратата, която водеше към съблекалнята на клетката.

– Пристигнахме – съобщи библиотекарят и отвори вратата пред Данло. После направи още десетина крачки в мрака и стигна до вратата на двеста и тринайсега клетка, която също отвори и покани вътре Хануман. После се върна по средата между клетките и преди да влезе в своето помещение каза:

– Казвам се Баран Смит. Желая и на двама ви плодотворно пътуване.

Хануман се поклонил на майстор Баран Смит, погледнал Данло и се усмихнал – странна, нервна усмивка, като на дете, канещо се да отвори вратата на стая в дома на родителите си, в която са му забранили да влиза. После с кратко кимване изчезнал в клетката и затворил вратата зад себе си.

Както всеки път, Данло влезе в душната сумрачна съблекалня на своята клетка и изпълнил обичайния ритуал: събу си обувките, съблече робата си, окачи дрехите на закачалките на стената, напълни горещия басейн с вода и се изкъпа. Стаята беше толкова малка, че ако разпереше ръце, можеше да докосне и двете стени. Когато свърши, се изправи. От тялото му капеше вода и пот. Данло се обърна с лице към черния отвор в края на помещението и докосна перото на Ахира, за да си даде кураж. Докосна и белега над окото си и мислено каза библиотекарската мантра:

„Всеки акт на познание носи напредък на света“. После прошепна „шантих“ и влезе в клетката.

Почти незабавно тя се запечата зад него. Това помещение бе още по-малко от съблекалнята. Състоеше се от нисък воден резервоар, заобиколен от таван и стени от тъмнолилави неврологици. Неврологичите представляваха кристална решетка от протеини, живата верига на напътстващия компютър на клетката. „Клетката е компютър“ – напомни си Данло. В известен смисъл влизането в послушническа клетка беше все едно да проникнеш в сърцето на компютър или по-скоро да се промъкнеш в артерията на компютърен мозък. Докато се движеше в помещението, Данло много внимаваше да не докосне неврологичите, все едно че бяха очи. Влезе в резервоара и се отпусна по гръб.

Водата бе топла като кръв, гъста и тежка от разтворените минерални соли, стотици килограми карбонати и сулфати, които увеличаваха плаваемостта ѝ. Когато в стаята стана тъмно, Данло спокойно заплува

по повърхността, като потъваше и изплуваше, подобно на носено от течението дърво в тропическо море. Скоро вълничките утихнаха и всяко движение спря. Чернотата, която го поглъщаше, беше абсолютна като в дълбокия космос. Нямаше нито звук, нито жегга, нито студ, нито каквото и да е друго усещане, стимулиращо нервите му. Топлата вода докосваше всяка негова част освен лицето и разтваряше в себе си чувството му за гравитация и представата му, че е отделен организъм, откъснат от своята среда. Всъщност Данло дори не можеше да каже къде завършват мембраните на тялото му и къде започва солената вода. Това разтваряне на физическото му същество в компютърните вътрешности бе едновременно успокояващо и невероятно ужасяващо. До този момент вече бе лежал така дванайсет пъти в очакване компютърът да възпламени с информация инертните му нерви.

В началото, в момента на творението, когато енергиите на вечността избухнали напред във времето, цялата вселена се съдържала в една-единствена точка. Вселената била безкрайно гореща, безкрайно компактна и изпълнена с безкрайни възможности.

Внезапно в главата на Данло се появи светлина. Или по-скоро възприятие за светлина: формите и тъканите на искрящи сини, златни и червени образи, които са известни като светлина. Когато се разбуди и докосна мислите му, напътстващият компютър – вибриращите неврологици, които го заобикаляха – сканира мозъка му за химически и електрически процеси или, както се изразяват акашиците, започна да „чете“ ума му. И после директно възбуди хоризонталните биполярни и анакринни клетки в ретините на широко отворените му очи. Тези клетки започнаха да обработват информацията, образите и символите, които изтичаха от компютъра. После започнаха да пламтят други клетки, ганглиите, чиито много дълги аксони образуваха оптичния нерв, водещ към мозъка му.

„Аз съм окото, с което вселената се вижда сама и познава собствената си божественост“ – изведнъж си спомни да казва Хануман, също както си спомняше, че клетките на ретината са най-ефикасните и най-високо развити от всички неврони. Ретината наистина е продължение на мозъка, която му позволява да премине през тъканите и костта, за да достигне до света на светлината. Тя е виждащата част на окото, неговата знаеща част. Без кодирането на светлината в точно разчетен, вариращ волтаж, виждането не би било възможно.

Има много начини на мислене за еволюцията на вселената. Повечето от есхатолозите на Ордена преподават комбинация от силния антропичен принцип на Старата наука и теорията на Кибернетичните

религии. Вселената се разглежда като Бог, развиващо се същество, което се опитва да създаде нова информация и да довърши самоорганизацията си. Исторически това е известно като „социнианска⁸ вселена“, вселена, която се опитва да се събуди и да види сама себе си, за да постигне съвършенство.

Без очи – или без фотоклетките и мрежата от неврони, свързваща задната част на очите – не би било възможно да възприемаме и интерпретираме светлината на вселената. И все пак Данло знаеше, че има и други начини на виждане. Говореше се, че пилотите можели да се включват в корабния компютър, даже да са слепи като провидци. Докато плуваше в топлата вода и гледаше кибернетичното пространство на напътстващия компютър, той не можеше да не се чуди какви ужаси трябва да понесе, ако някога стане пилот. Някой ден, мислеше си Данло, щеше да се затвори в кабината на собствения си светлинен кораб и усещането щеше да е почти същото като в резервоара със солена вода. Само че корабният компютър щеше да праща образи директно във визуалната му кора, директно в невроните в задната част на мозъка. „Виждането е акт на волята, постигнат от мозъка“ – спомни си той. Как ли щеше да е да вижда прекрасните звезди като пилотите, носещи се направо в информационните потоци на корабния компютър?

– За да го разбереш, ще трябва да почакаш, докато станеш пилот – му беше казал майстор Джонат преди няколко дни. – Цялостният интерфейс между компютър и мозък е прекалено сложен, за да бъде изпълнен правилно от послушник. А и не е безопасно.

Докато навлизаше в най-понятното от всички кибернетични пространства – в онази вселена от познание, която сетиците наричат „шихово пространство“ – Данло се чудеше как може да има по-цялостен интерфейс. Напътстващият компютър разчиташе потока на хаотичните му въпросителни мисли и му прашаше образи, звуци и други усещания. Компютърът докосваше оптичния му нерв, както и слуховия му нерв, водещ от вътрешното ухо до мозъка. Докосваше също нервите на носа, устата, гърлото и сърцето му, всички нерви в тялото. По този начин Данло виждаше от ярката светлина на творението да се образуват и сливат първите галактики; кожата му изгаряха гама-, бета- и другите лъчи на стотици милиарди звезди; усещаше горещите морета от лава на Старата Земя, които се надигаха, втвърдяваха и после внезапно се

8. Социниани – последователи на Фаусто Социни (1539–1604) и неговия чичо Лелио Социни (1525–1562), италиански протестантски теолози и реформатори, отхвърлящи божествената природа на Христос, първородния грях и т.н. – Б.пр.

напукваха, само за да продължат да се топят и да се поглъщат сами в себе си, чак докато се образуват огромни континенти и острови от първичен базалт, треперещ под босите му крака; вкушваше солената вода и слушаше безкрайния мрачен рев на първите океани, вечните океани, от които се бяха появили първите живи същества; усещаше мириxa на живот: богат аромат на хлорофил и кръв, силен, жизнен и настоятелен; следвайки чудния мирис на живот, който се развиваше, разклоняваше и разпространяваше в черната почва по цялата Стара Земя и по милиони други светове подобни на нея, Данло се опитваше да разбере еволюцията на бактериите и протистите, плесените, растенията, животните и всички извънземни царства на живот. Животът винаги се стремеше към разнообразие и странност, към нови форми на организация. Данло го усещаше навсякъде около и вътре в себе си: той пулсираше, докосваше, опитваше, изяждаше, разделяше се отново и отново; чувстваше се като зелено листо, дишашо студен, сладък въглероден двуокис и растящо нагоре клетка по клетка, за да усети слънцето; чувстваше се като волвокс, куха сфера от клетки, въртящи се като миниатюрен свят във водна капка; чувстваше се като древна калимена, като снежен червей, гърчещ се в корема на птица, и като човек – и внезапно възможностите на еволюцията станаха прекалено много и морето на безкрайните усещания на живота го погълнаха...

„Данло уи Соли Рингес?“

Данло гледаше безбройните видове организми да се разделят и разклоняват и смътно съзнаваше гласа, който го викаше. Той бавно осъзна, че е гласът – или мислите – на майстор библиотекаря. В наблюдателната стая от другата страна на стената от невролозици майстор Баран Смит следеше пътуването му в шиховото пространство. (И помагаше на Хануман в неговото пътуване.) Тъй като споделяха части от едно и също кибернетично пространство, Данло можеше да прочете няколко от мислите на майстора.

„Данло уи Соли Рингес?“

„Да?“

„Моля те, излез за малко от гледка/звук/мириx. Прекалено дълбоко си потънал в симулацията.“

„Така ли? Ако не го правя... с воля за виждане, образите ще избледнеят и изчезнат, нали?“

„Използвай усета си за тапас, за да се съдържаш, знаеш как.“

Разбира се, само за дванайсет кратки първоначални пътувания в шиховото пространство Данло не беше в състояние да усъвършенства

тапас или другите кибернетични сетива. За да наблюдава и пресича пейзажа на компютърните информационни потоци, човек се нуждае от умствените дисциплини, които сетиците са развили и превърнали в кибернетични сетива. Макар че ших, усетът, който „вкусва“, чувства и организира различните концентрации на информация, е най-висш от тях, има и други. Това са пластовост, образно виждане, симулация, синтаксис и темпо. Наистина, тапас е по-скоро умствена дисциплина, отколкото сетиво, той е способността да контролираш – да съдържащ – зрителната, слуховата и обонятелната симулация. Усвояването на тапас винаги затруднява първокурсниците и тъкмо заради това трябва да присъства майстор библиотекар, който да напътства първите им пътувания в шиховото пространство.

„Не изпадай в прекалено силна зависимост от симулацията, Данло.“

„Но за да виждам/чувам/мириша, за да... симулирам историята на боговете е по-важно да преживявам областта на знание, отколкото да я познавам.“

„По-важно е, но отнема много повече време. И изтощава ума.“

„Аз... не исках да кажа, че просто е по-важно. Необходимо е да преживееш... за да разбереш – май не се изразявам ясно, нали? Искам да кажа, че е от жизнено значение да разграничаваш симулацията от истинския живот, нали?“

Макар че беше опасно да остава прекалено дълго в симулирана действителност, Данло изпитваше странно привличане към нереалните мисловни пейзажи, които компютърът рисуваше с електроните си. Да преживява информационни построения като сини води, като течащи реки от лава или като планини от скала и лед, да преживява симулирани светове, сякаш е птица, носеща се над гори от каменни дървета, които изглеждаха почти действителни с фино пресъздадените си черни клони и искрящи сиво-зелени иглички – това бе едновременно омайващо и ужасяващо. Всъщност Данло не вярваше и мразеше компютърната симулация. Най-много се страхуваше, че може да обърка нереалността с действителността, каквото и да означаваше „действителност“. „Действителността е истина – помисли си той. – Истината за вселената.“ И така, макар да се стремеше към истината, Данло пътуваше колкото може по-дълбоко през измамните светове и сюрреалности на симулацията. Правеше го, за да се изпита. Оголваше нервите си за тайнственото докосване на компютъра, защото искаше да усъвършенства това най-основно кибернетично сетиво.

Докато плуваше в топлата вода и усещаше студения вятър на

компютърния пейзаж в очите си, той се мъчеше да обясни това на библиотекаря. Но не се изразяваше добре. Електронната телепатия на шиховото пространство беше лош начин за предаване на чувствата, защото човек не можеше да види лицето или движенията на другия, не можеше дълбоко да погледне в истинската му същност.

„Още си млад и ще имаш много години да се учиш на симулация. Но сега трябва да се насочиш към синтактичния си усет и да откриеш историята, която търсиш. Това е най-подходящо при издирванията на проста информация.“ „Но онова, което търся, не е просто.“ „Какво тогава искаш от днешното пътуване?“ „Не съм сигурен... В еволюцията на боговете трябва да има някаква цел. В цялата еволюция. В начина, по който от онтогенезиса на бога се появяват екологите, новите екологии като Златния пръстен – система и цел.“ „Това е телеологично мислене, млади послушници.“ „Но аз... трябва да науча повече за боговете. За еволюцията им. Малъри Рингес, баща ми – той е станал бог, нали? Трябва да разбере защо.“

Данло знаеше, че академиците от Ордена имат съвсем различни мнения за начина, по който трябва да се разглежда еволюцията на живота. Мнозина от механиците например избягваха и мразеха телеологията. Онези, които уважаваха древната научна философия, разглеждаха живота като резултат от безброй случайни химични и квантови явления. За тях цялата история представляваше процес на тласкане, като микросъбитията от миналото определяха и тласкаха живота към неизвестно и произволно (и безсмислено) бъдеще. Макар да ценеше суровата красота на детерминизма и случайността, Данло смяташе, че тази философия дава изопачена или по-скоро стеснена представа за действителността. Тази представа не беше принципно погрешна, но бе все едно да изследваш цветовете на картината молекула по молекула, за да възприемеш симетрията или замисъла на художника. Имаше други начини на виждане и един от тях беше телеологията. За Данло, както и за всеки добър провидец или холист, бъдещето бе също толкова реално, колкото и настоящето. Щом затвореше очи или вдигнеш поглед към небето в звездна нощ, той виждаше загатване за нещо безкрайно и прекрасно, което го теглеше към сърцето си. Или го теглеше с кървавите си нокти и клон към корема си – дивата, атавистична част от Данло продължаваше да вижда вселената като безкрайно огромна сребърна птица, едва започваща да се събужда и да поглъща всички живи същества.

„Но телеологията е като увеличително стъкло... което разкрива посоката на историята, нали?“

Отговорът на майстор Смит – неговите насочени мисли – трябваше да е почти мигновен и Данло се изненада от тишината в главата си. Но после си спомни, че библиотекарят напътства и пътуването на Хануман, затова търпеливо го изчака отново да влезе в общото пространство на компютъра им.

„Данло уи Соли Рингес? Питаш за телеологията ли? Вярно е, има много епистемологични системи, които можеш да прилагаш, млади послушникo.“

„Фравашите наричат способността да виждаш познанието като през различни лупи, тоест чрез различни епистемологични системи, да вли-заш и да поемаш различни светогледи... те наричат това «пластовост».“

„Почитаемите фраваша неправилно използват думата. Те разширяват смисъла ѝ, за да отговаря на определени концепции от тяхната философия.“

„Но пластовостта е... прекрасен начин на виждане, нали?“

„По-точно, пластовостта е едно от кибернетичните сетива. Днес ти си тук, млади послушникo, за да се занимаваш с тези основни сетива.“

„Като например синтаксиса ли?“

„Ако не го усъвършенстваш, никога няма да станеш пилот.“

„Ами символите, словесната буря?“

„Да не би да се затрудняваш да си представяш идеопластите?“

„Не, сър, тъкмо обратното. Представям си ги... прекалено силно. Мога да ги виждам даже когато се абстрахирам от компютъра. Те плам-тят в ума ми.“

Данло задържа дъха си и за няколко секунди остави главата си да потъне във водата. Плуваше в течния мрак и тишина. Когато пулсира-щата нужда на мозъка му от кислород стана непоносима, Данло изплува на повърхността, пое си дъх и усети вкуса на минерални соли в устата си. Дълбокото му дишане отекна в неврологичите около него. После той се обърна към компютърното шихово пространство и призова усета си за синтаксис, за да види пътя си през словесната буря, усилваща се в ума му. Когато затвори очи, видя полета от блестящи триизмерни сим-воли, напомнящите на скъпоценни камъни идеопласти на универсалния синтаксис. Въображението му съзря и позна идеопласта за концепцията „като“, който се приближаваше под формата на пентаграма или по-ско-ро на морска звезда, замръзнала в кристалното съвършенство на син то-паз. Символът се свързваше с двойните диамантени решетки на идеоп-ласта „бог“ и с още няколко. Подобно на йероглифите от древната ки-тайска писменост, всеки идеопласт представляваше уникален графичен

(и красив) израз на най-сложните или прости неща и идеи. Имаше много, много идеопласти. По време на обучението си по универсален синтаксис Данло беше запомнил около петдесет хиляди. Символизаторите казват, че броят им е потенциално неограничен и това трябваше да е така, защото самата действителност можеше да се разчленява, разглежда, кодира и пренарежда в концепции с безкрайно фини нюанси и дълбочина. Понякога наричат идеопластите „думите“ на универсалния синтаксис, но те също могат да представляват звуците на говоримия език, идеи, аксиоми, определения, формализации, логика или дори цели модели на вселената.

„Сега трябва да се насочиш към познаване, млади послушникo, иначе ще се загубиш в словесната буря.“

„Познаването“, дешифрирането и разбирането на идеопластите – четенето на символите – е най-елементарната част от синтаксиса, но не е изкуство, което се учи лесно. Компютърът поставяше във визуалното поле на Данло редове от блестящи мислени символи на многобройните учения и концепции, свързани с божественото начало. Той изучаваше връзките между идеопластите – подобно на диаманти и смарагди във фравашки гоблен, те бяха подредени в система, носеща определен смисъл. Данло познаваше идеопластите един по един и като цяло, което разкриваше поразителни сходства между извънземни и древни философии. В познаването, в почти органичните съответствия между идеопластите, в начина, по който положението на всеки един от тях оказваше въздействие върху положението и смисъла на всеки друг, той виждаше прекрасни идеи и истини, които иначе не би могъл да разбере.

Изчислителите от първите кибернетични религии разглеждали вселената като компютър. Всеки бит от материалната действителност се приемал като компонент на този универсален компютър. Затова всяко събитие в пространството време се смятало за резултат от процеса, при който вселената изчислявала последствията от природните закони, наричани от изчислителите „алгоритми“. Според най-старите кибернетични геологии, преди двайсет милиарда години, в момента на сътворението, вселената била програмирана да работи по тези алгоритми, докато получи отговора на някакъв основен въпрос, и после да спре.

Тъй като редовете идеопласти сега се образуваха прекалено бързо, за да може да ги познава лесно, Данло се изключи от словесната буря. Искаше да помисли насаме. Навсякъде около голата му кожа имаше чернота, топла вода и истински въздух, натежал от сол и влага, но в ума си той все още можеше да види прекалено много от идеопластите. Беше

роден с майчината си „образна памет“, която често му носеше колкото радост, толкова и ужас и смут. В полето на паметта си, в което цветовете на всички образи бяха чисти и ясни като сребристите зеленина на широко листо, особено изпъкваше един идеопласт. Той произхождаше от един от великите изрази на Упанишадите и символизираше мистичното равенство между най-дълбоката човешка същност и върховната божественост, съдържаща се в цялата действителност. Приличаше на капковиден диамант увиснал по средата на сфера от още десет хиляди подобни капки, всяка от които искреше в лилаво, червено или тъмносиньо и отразяваше светлината на всички останали. Данло не можеше да откъсне вътрешния си поглед от този прелестен идеопласт, не можеше и да забрави многото други идеопласти, свързани с него. Или по-скоро, можеше да ги забрави с изключителна трудност. Трябваше да използва един от триковете на паметистите: да си представи огромно снежно поле, върху което един по един да хвърли идеопластите, докато всички не изчезнат сред пластове бял сняг сорееш. Едва тогава можеше да прочисти паметта си. Едва тогава можеше да открие спокойното място, където мислите му бяха по-дълбоки от потока на простите символи или думи.

„Действителността зад всички неща, дълбоката действителност, която според някои е непознаваема и неизразима... ако изобщо съществува по-дълбока действителност, воля под действителността на природните закони, под снега и леда, под благословения естествен свят, как бих могъл да я позная такава, каквато е?“

В продължение на много мигове от действителното време, обективното време, което хоролозите понякога наричат „външно“, Данло плуваше във водата и размишляваше над кибернетичните геологии. Реши, че ако вселената наистина е безкраен компютър, човек не би могъл да познае дълбоката действителност поради същата причина, поради която информационните потоци на простия компютър никога не могат да „познаят“ архитекта, измислил и написал програмите. Човешкото същество или която и да е друга част от вселената не бе в състояние да излезе извън тази вселена, за да види действителността (или „Бога“, сътворил тази действителност) такава, каквато наистина е. Тъй като се стремеше към познание за истинската природа на Бога, Данло реши да научи всичко възможно за тази странна кибернетична теология, която беше оказала въздействие върху толкова много народи из галактиката на Млечния път и на толкова огромна част от човешката история.

„Николос Дару Еде, първият архитект на Кибернетичната универсална църква, както и... първият бог. Първото човешко същество,

станало бог, ако е бил бог, или ако все още е, тогава къде е неговата свобода... да е и да става, след като все още е, също като всичко останало в нашата вселена, създаване от материя и енергия, програмирано от бога навън... от универсалния алгоритъм на истинския Бог, нали така?“

Той отново се обърна към напътстващия компютър и остави потока на буйните си полуоформени мисли да се лее свободно. И дълго чака във вътрешното му ухо да се разнесе гласът на библиотекаря.

„Разбирате ли този въпрос, майстор Смит?“

Той чакаше ли чакаше, но напътстващият компютър беше потънал в мълчание.

„Майстор Смит, не искам да ви прекъсвам, но... Хануман добре ли е? Той търси нещо, което не би трябвало да търси, нали? Понякога става прекалено погълнат... от възможностите на компютрите.“

Данло зачака в горещата вода, но наоколо имаше само тишина и мрак. Накрая осъзна мисления упрек на майстора.

„Не трябва да питаш за приятеля си и за неговото пътуване, Данло уи Соли Рингес. Това може да ти струва достъпа до библиотеката.“

Под страх от изключване от Ордена (а понякога и от смърт), спомни си Данло, библиотекарите нямаха право да разкриват на никого нищо за пътуванията, напътствани от тях.

„Извинете, сър, но след като не отговорихте на въпроса ми...“

„За да получиш точен отговор, млади послушничко, най-добре е точно да формулираш въпросите си. Нима граматичните не учат, че цялото изкуство на универсалния синтаксис се състои в точното задаване на правилните въпроси?“

Данло се съгласи с него и започна да мисли точно, за да постави въпросите си. В кибернетичното визуално пространство, което беше ясно като синьо небе и сякаш се откриваше във всички посоки точно зад очите му, той свърза различни идеопласти. Сложните им, кристални форми се появяваха от нищото една по една. Данло ги подреди по определен начин. Или, за да използваме точната терминология на сетиците, оплете идеопластите и изтъка идеи и древни парадокси, както фравашки отец изтъкава гоблен от златни нишки. Дълбоко потънал в пластовостта, Данло с внимание и точност прилагаше правилата на универсалния синтаксис, за да оплете идеопластите в уникален въпросен ред. За стотен път от началото на послушничеството си той се удиви на силата и красотата на универсалния синтаксис. Започна да го вижда като език, който можеше да използва, за да задава въпроси не само на напътстващия компютър, но и на самата вселена. Правилата на синтаксиса произлизаха от

логиката и връзките на естествения език. Както езикът кодираше концепциите в думи, универсалният синтаксис представляваше органичен език, символизиращ и свързващ познанията на всички изкуства и най-вече на изкуството на математиката. Всъщност математиката можеше да се разглежда като висша абстракция, формален език, който просто бе част от универсалния синтаксис. Можеше също да се твърди – и това беше едно от многобройните противоречия между канторите и граматичите, – че универсалният синтаксис просто е клон на безкрайното дърво на математиката. И в двете изкуства идеопластите се сплитаха в редове, било за да се направят открития за природния закон, било за да се разработят красиви нови философии или изящни математически теореми. Какво значение имаше за Данло кое изкуство съдържа другото, стига да усъвършенстваше и да се научеше да говори тайния език на вселената?

„Трудно е да се формализират... концепциите за божествата или за Бог, нали? И за вселената. Винаги стои проблемът за обяснението на собствената си същност, парадоксът на Ръсел, парадоксите.“

„Данло? Можеш ли да ме разбереш, млади послушници? Моля те, абстрахирай се от усета си за пластовост за момент.“

„На човешкото същество... на мен ми е трудно да мисля за Бог.“

„Но ти всъщност формализира тази трудност, нали?“ „Имате предвид израза «бог не може да се почита от никой друг, освен от бог» ли?“

„Точно така. Изразът се съдържа в твоя въпросен ред. Знаеш ли, че преоткриваш една от поговорките на древния санскрит: «Надерио девам аркайер»?“ „Не, не го знаех, сър.“

„И формализирането ти на опита на схоластиците за помиряване на човешката свободна воля с Божието провидение е максимално точно.“ „Благодаря ви.“

„Обаче неточно свързваш това помиряване със съвременната кибернетична доктрина за Спирането. Съответствията са слаби и не са потвърдени от исторически факти.“

„Но нима не доказах, че... не съществува универсален алгоритъм, който да определи дали компютърът изобщо ще спре?“

„Доказателството ти е изящно, млади послушници. Навярно дори блестящо. Но ти само възстанови нещо, което е известно от хилядолетия.“

„Но ако Бог, кибернетичната концепция за божество или за първопричина извън тази вселена, ако това божество е програмирало вселената да получи отговор... на някакъв почти невъзможен въпрос, няма начин да разберем какъв ще е този отговор. Ако наистина има отговор или

решение, няма да е възможно да го научим, без да оставим вселената, възприемана като компютър, да продължава да работи, докато не спре и...“

„Продължавай, моля те.“

„И следователно Еде, възприеман като Бог... не би могъл наистина да е Бог или не би могло да се твърди, че е станал Бог, тъй като бъдещето... тъй като вселената създава бъдещето миг по миг по единствения начин, по който може да се създаде. Или познае. Не е възможно да се предвиди съдбата на Еде. Или съдбата на когото и да било. И следователно помиряването на свободната воля с детерминизма трябва... да съответства с доктрината на Спирането.“

„Така е, разбира се. Но ти никога няма да откриеш верните съответствия, ако не познаеш историята на Кибернетичната универсална църква.“

„И коя част от тази история трябва да позная?“

„Ти сам трябва да разбереш, млади послушничко.“

„Но аз...“

„Сега трябва да се заемеш с познаване, млади Данло. Моля те, извини ме, докато познаваш.“

Този път, когато се върна към словесната буря, Данло по-бързо и по-ясно позна редовете идеопласти. Той се мъчеше да освети понякога тъмната и едва доловима връзка между доктрините на Кибернетичната универсална църква и историята на Цивилизованите светове. Информацията се появяваше пред него във все нови редове от идеопласти. За Николос Дару Еде и основаването на Църквата имаше повече данни, отколкото си беше представял – блестящи, огромни, замръзнали морета от информация. „Информацията не е познание – каза си той. – И познанието не е мъдрост.“ Макар да знаеше, че тази поговорка на библиотекарите определено е вярна, в усилващата се в него словесна буря той откри и познание, и мъдрост. В идеопластите бе кристализирал трудът и мъдростта на петстотин поколения от най-добрите човешки (и фравашки) умове. Докато познаваше открития, факти и концепции, изпитвани безброй пъти през хилядолетията, Данло чувстваше, че се докосва до тези умове. Играеше си с най-обобщените кибернетични сетива, с усета си за ших. Ших беше естетиката на познанието или по-точно, връзката между мъдрост и познание. В много отношения ших бе едновременно и сетиво, и чувствителност, чувство за действителност, красота и истина, което го напътстваше сред планините и ледниците от информация. Тази информация бе съставена от много свързани помежду си пластове. Тя беше

многоplosкостна и сложна – познаването ѝ бе почти като да следваш ледените иглици на снежинка, които се разделяха безброй пъти от ослепителния ѝ център. Информационните редове можеха да се разглеждат като прекрасни цялости, синтезиращи заключенията на различни филозофски системи, или да се изследва значението на всяка замръзнала точка както и на многобройните ѝ подточки: кристализирало знание в кристали в още по-малки кристали. Всеки пласт беше построен със същата сложност като следващия. Ровенето в информационните пластове, за да открие конкретен факт, и след това бързото изкачване на повърхността, за да долови определени исторически тенденции и модели, го зашеметяваше. Ако ших не му помагаше да оценява изящността на тези модели и факти – и да избира по кои пътища през сложната тъкан на знанието си струва да мине, – редовете от идеопласти скоро щяха да го погълнат.

Според доктрината за Спирането, вселената ще спре, когато и само когато Еде, възприеман като Бог, стане голям колкото тази вселена. Онези, които вярват, че не е възможно да се предвиди спирането на вселената, трябва също да смятат, че Еде не е предопределен да стане Бог, че ще бъде подложен на същия еволюционен натиск като всеки друг организъм или божество. Твърди се, че тези невярващи са виновни за появата на Еволюционната ерес.

В продължение на много мигове компютърно време Данло научи за религията, известна като едеизъм. Ето част от тази информация: почти преди три хиляди години, на планетата Алумит живял обикновен компютърен архитект на име Николос Дару Еде. Разбира се, Еде бил обикновен в смисъл, че отдал целия си живот на една-единствена идея: той мечтаел да създаде компютри, които да просветлят, уголемят и съхранят човешкото съзнание. В други отношения Еде бил сложен човек, едновременно отличен архитект и бунтар срещу цялата архитектурска етика, прагматик и мистик, плагиат на древни писания и автор, способен да създаде такива блестящи трудове, като „Пътуването на човека“ и „Универсални“. Но на първо място, той бил едновременно човек на действието и мечтател и към края на дългия си бурен живот (исторически факт е, че е живял двеста и тринайсет години) успял там, където всички други архитекти от неговото време се провалили. Той проектирал и създал компютър, произведение на изкуството и гения, което нарекъл „вечен компютър“. Нещо повече, Еде открил начин да копира и съхранява в него човешкото съзнание, без да го обезобразява. И после, докато умът и тялото му все още били здрави, той се противопоставил на Третия закон на цивилизацията. Еде – така са вярвали и проповядвали в продължение

на три хилядолетия неговите последователи – този изключителен, прозорлив, непокорен човек се сбогувал с калфите си архитекти и каркирал съзнанието си в компютъра. Процесът на сканиране и качване на информацията в мозъка му го унищожило – неколцина неверници твърдят, че Еде просто открил изобретателен начин да се самоубие, но повечето други свидетелстват, че спомените и алгоритмите, съдържащи се в самото му същество, били точно копирани във вечния му компютър. Еде се уголемил, казват те, превърнал се в нещо много по-огромно от обикновен човек. От това уникално, ужасяващо събитие едва ли не за една нощ се появила религията едеизъм. Верният ученик на Еде архитектът Костос Олорън провъзгласил, че древните пророчества и целта на човешката еволюция най-после са се осъществили: човекът създал Бог или по-скоро качил същността си в компютър, предопределен да стане едно с универсалната божественост. През следващите няколко години вечният компютър на Еде – самият Еде като Бог – бързо продължил онтогенезиса си към безкрайността. Еде многократно копирал своето разрастващо се съзнание в последователност от все по-големи и по-сложни компютри, които самият той проектирал и създал, и после в безброй работи и компютри с различни функции. (Докато Еде човекът бил майстор на компютърното оригами⁹, Еде Богът усъвършенствал това изкуство на взаимосвързване и „сгъване“ на много компютърни единици, така че да функционират като едно цяло.) Един ден дошло време Еде да напусне Алумит и да излезе във вселената. Той се въздигнал в небесата, в дълбокия космос над планетата, която вече не можела да е негов дом. Като използвал мощта си на божество, с помощта на малки самовъзпроизвеждащи се работи, големи колкото бактерии, той разглобил астероиди, комети и други небесни отломки на съставните им елементи и ги използвал, за да създаде нова верига и неврологичи. Еде поглъщал елементите на материалната действителност и започнал да се уголемява. Според доктрината на Спирането, която Костос Олорън набързо формулирал, за да попречи на други архитекти да последват пътя му, Еде Бога бил предопределен да нараства, докато не погълне цялата вселена.

И така, Еде се изправи пред вселената, ѝ се уголеми, и видя, че лицето на Бог е собственото му лице. Тогава неуспелите божества, които са дяволите хакри от най-мрачните дълбини на пространството, от най-далечните кътчета на времето, видяха що е сторил Еде и му завидяха.

Като плуваше във водата и гледаше към тъмния гоблен на

9. Японско изкуство на сгъване на хартия в декоративни форми. – Б.пр.

невролозите на напътствания компютър, Данло се замисли за подробностите от онтогенезиса на собствения си баща. Малъри Рингес никога не беше изоставил напълно човешката си плът. Той бе започнал пътуването си към божествеността по съвсем различен начин от Еде. Но както казват фравашите, всички пътища водят към едно и също място.

И така, те обърнаха очи към Бог със завист и похот за безмерните светлини, но в лицата им Бог видя високомерие и ги ослепи. Защото ето го най-древното от всички учения, ето я мъдростта: няма друг бог освен Бог; Бог е един и може да има само един Бог.

Можеше да има само един бог и както научи Данло, в Кибернетичната универсална църква, образувала се на основата на едеизма, можело да има само един архитект – или Архитект, – благословен със силата да разговаря с него. Костос Олорън, суетен и хитър човек, притежаващ огромна енергия, бил първият от тези архитекти: той се нарекъл Божи архитект, защото се предполагало, че самият Еде му поверил вечния си компютър, същия, в който за първи път каркирал божествената си душа. Като Божи архитект, Костос Олорън бил пазител на този свят компютър и нещо повече, говорело се, че от всички знатни архитекти единствено той можел да се включва в него, че единствено той можел да чете напътствията на Еде към човечеството или да получава нови откровения, широко известни като алгоритми. Тази невероятна суета на Олорън получила върховния си израз в доктрината на Единствеността: от този момент насетне и за всички времена властта на Еде над човека щяла да бъде изпълтена единствено в личността на Божия архитект. През следващите хиляда и петстотин години имало шейсет и трима Божии архитекти. Мнозина от тях били надарени хора, спомогнали за разрастване на Църквата, което нямало аналог още от появата на исляма или холизма на Старата Земя. И така, едеизмът се разпространил из галактиката, яхнал гребена на третата вълна на Роенето. Той спокойно можел да стане универсална религия на човечеството, но през 536-а година от уголемяването на Еде Църквата едва не била унищожена от схизма. Воден от дълбоката (и еретична) амбиция директно да се срещне и разговаря с Еде Бога, старшият архитект Олаф Харша повел мнозинството от архитектите на бунт срещу доктрината на Единствеността. Така започнала Войната на лицата, която се превърнала в най-голямата война, водена от човешки същества, и продължила повече от двеста години.

Колкото по-дълго продължавала войната, толкова по-многобройни и свирепи ставали жестокостите, извършвани от архитекти срещу архитекти. Когато победата им била почти сигурна, старейшините на

Реформистката църква неизбежно обърнали войната навътре и започнали чистка на собствените си членове, онези милиони архитекти, заподозрени в различни ереси или нечестиви помисли спрямо Църквата. Именно по това време церемонията на Пречистването станала оръжие, използвано за обезобразяването на мозъка на всеки, който дръзнул да помисли за несъгласие. Има свидетелства, че неколцина старейшини дори наемали поети-воини, за да убиват враговете си. Почти сигурно е, че правилото на поетите-воини да убиват всички хакри произлиза от таен договор между тях и старейшините на Църквата.

Докато учеше за Войната на лицата, Данло се извиваше и въртеше в резервоара. Внезапно водата му се стори прекалено гореща, прекалено гъста от разтворените минерални соли. Той отлично си спомняше онова, което му беше разказал в шивовата горичка Хануман следобеда преди смъртта на Педар. Най-тежкият грях за архитекта било да изрази желание да е нещо повече от обикновен човек и затова старейшините на Църквата със сигурност биха го смятали и за еретик, и за хакра, разбира се, ако имаха възможност да прочетат най-съкровените му мисли. В друга епоха поетите-воини биха го преследвали сред звездите, за да го убият. Данло се радваше, че живеят в по-спокойни времена, макар никога да не бе разбирал онези свои приятели, които вярваха, че такива войни вече са немислими. В края на краищата неговият баща беше повел пилотите на война срещу техни колеги пилоти и щом тази трагедия бе сполетяла Ордена, всичко беше възможно. Той дълго мисли за баща си, докато размишляваше за природата на войната във вселената.

„Човек става бог... и после има война, нали? Екология от организирано убийство. Кой знае какви екологии ще се появят от обожествяването на баща ми?“

„Би било глупаво да обвиняваме Николос Дару Еде за Войната на лицата, млади послушници. Или да обвиняваме Малъри Рингес за проблемите, с които сега се сблъсква нашият Орден. Рингес беше най-великото човешко същество в Ордена ни и не сме ние, които можем да го съдим или обвиняваме.“

Сам в клетката си, отделен от библиотекаря със стена от лилави неврологици и цял живот от различни преживявания, Данло не можеше да не се усмихне на възхищението на майстор Смит към баща му. След влизането си в Ордена той беше открил, че има два типа академици: едните хулеха името на Рингес, а другите го почитаха като бог. Очевидно майстор Смит принадлежеше към втората категория.

„Не искам да обвинявам никого. Просто трябва да видя...“

взаимосвързаността между действие и факт. Начина, по който съдбите на всички са преплетени като паяжина. Паяжината на хала. Или شاید: само да дръпнеш която и да е от нишките и цялата паяжина потрепва. Когато баща ми е станал бог, той е дръпнал тази паяжина и струва ми се, вселената все още не е престанала да трепери.“

Тази мисъл роди други мисли, които се надпреварваха да ангажират ума на Данло. Скоро една от тях, мрачна и зловеща като смъртен облак над морето, препречи пътя на всички останали: докато познаваше историята на Войната на лицата, той навярно беше пропуснал нещо изключително важно за живота си и за живота на всички, които познаваше. Данло се върна в словесната буря и потърси този неуловим факт или идея. Както снежният бухал оглежда снежно поле за подскачащата бяла фигура на заека, той използва усета си за ших, за да отдели конкретно събитие, случило се към края на Войната на лицата: само сто години след като архитектите на Реформистките църкви победили Старата църква, техните мисионери за първи път стигнали на Яркона и по Цивилизованите светове бясно се разпространила ужасна чума.

Според изчисленията загинали най-малко четирийсет и девет милиарда души. На някои планети като Яркона и Симум смъртността достигнала деветдесет и шест процента. Тъй като чумата едновременно погубила населението на цели светове, мнозина умрели по-скоро от липса на грижи, отколкото от прякото въздействие на чумния вирус. Тъй като нямало кой да лекува жертвите или да компенсира течностите, изтичащи от телата им, често непосредствена причина за смъртта ставало обезводняването.

Макар че плуваше във вода, Данло усети как от порите му руква солена пот. Откакто бе дошъл в Никогея, той знаеше, че цивилизованите хора обвиняват за някои болести червеите, протозоите, бактериите и вирусите, които плуваха в тъканите и кръвта на всеки човек. Дълбоко в пещерата на най-тайните си мисли Данло едновременно беше избягвал тази идея и ѝ се бе присмивал. Той предполагаше, че ужасът на цивилизованите от болестите не е нищо друго освен див страх от живота, живеещ в тялото на всеки. Вече не бе толкова сигурен. Когато се зачуди как някакъв прост вирус може да убие истински мъж милиард пъти по-голям от него, компютърът ангажира усета му за симулация с внезапен прилив на образи. Той „видя“ един-единствен чумен вирус, носещ се сред солните йони, водните молекули, аминокиселините, мазнините и захарите, подхранващи невроните на жив мозък. Вирусът беше прекрасно, симетрично, ужасно нещо, миниатюрен скъпоценен камък от протеин,

обгръщащ тъмната спирала на ДНК. Той плуваше сред сложните, разклонени неврони и накрая се свърза с един от тях. Вирусът се плъзна в мембраната на неврона като острие на нож в кания. Там неговата ДНК проникна дълбоко в средата на неврона, в ядрото на човешката ДНК, развивала се в продължение на милиарди години от най-простите елементи.

Известно е, че с помощта на поетите-воини архитектите на Старата църква създали чумния вирус от обикновен ретровирус. След като се имунизирали, те използвали това биооръжие срещу схизматичните архитекти. Но вирусът се оказал нестабилен и случайно мутирал в радикална ДНК-структура, заразила безразборно всички архитекти и всички човешки същества.

Макар че структурата на чумната ДНК наистина била нова, ретровирусът, от който я създали, бил по-стар от човечеството. Човешките ретровируси, откри Данло, по принцип представляваха малки парченца древна ДНК, откъснали се от човешките хромозоми и опитващи се да се върнат въщи. В невроните на човешкия мозък (конкретно в черния дроб или в половите клетки) чумната ДНК откривала съвършен дом – тя притежавала същата химична „памет“ като ретровируса, вплитала се в ДНК на неврона и се скривала, преструвайки се на човешка ДНК. Понякога това криене можело да продължи години, докато тя успявала да надделее над химичния механизъм на неврона, за да започне да се възпроизвежда. И тогава се случвало нещо удивително и ужасяващо. Докато наблюдаваше компютърната симулация в ума си, Данло видя заразения неврон да се подува от нов живот и накрая да избухва. В мозъчните тъкани плъзнаха хиляди нови вируси. Те заразиха нови неврони, които загинаха по същия начин и на свой ред заразиха други във верига от експлозивно възпроизводство, докато не бяха унищожени цели участъци от мозъка. Смъртта и разкъсването на милиони неврони неизбежно накара мозъчната торбичка да се напълни с течности, докато накрая се притисна към черепа.

В рамките на един ден след избухването на болестта болният от чума проявява следните симптоми: треска, повръщане, диария, придружени с ужасно главоболие. После започват гърчове, тетанус, кървене от ушите и неизбежно...

„Не!“

Компютърът прати във визуалното поле на Данло образ, пъстроцветна симулация на архитект, умиращ от чума. Но Данло нямаше нужда да вижда ужасните цветове на чумата: бялата пяна от бледите устни,

коричките червено-черна кръв, почернелите очни кухини и самите очи, сиви като олово, загубили светлината си в смъртта. Внезапно той разбра, че и преди е виждал смърт от чума. „Шайда е смъртта, която отвежда цял народ от другата страна на деня“ – помисли си Данло. Хайдар, Чандра, Уемайло и останалите осемдесет и петима от девакското племе бяха умрели от ужасна чума. Как обаче са били погубени от дивен и изчезнал вирус, той нямаше никаква представа.

Чумният вирус не е изчезнал. Към края на Войната на лицата той заразил на практика всички човешки същества от Цивилизованите светове. Оцелелите носели вируса в хромозомите си и го предавали на потомството си. Той се впечатал в човешкия геном като пасивен, макар и паразитен сегмент от ДНК. При повечето хора вирусната ДНК се задържа в инертно състояние от потискащи гени. Само в онези няколко общества, изолирани от историческите разтърсвания, могат да се открият човешки същества, които не притежават такива гени. Тези хора се подават на контакт и с зараза от...

„Не!“

Данло се изправи в резервоара. Плочките на дъното бяха твърди и хлъзгави, тъмните вълни плискаха корема му. Тъй като беше прекъснал интерфейса с напътстващия компютър, той не виждаше абсолютно нищо, нито с ума си, нито с очите си, които горяха от течните соли.

– Не! – извика Данло на глас, яростен вик, роден дълбоко в гърлото му. Той изпълни чернотата на клетката, блъсна се в живите вътрешни стени на компютъра, отекна за миг, после стихна. Наситеният протеинов мирис на невролозите се смесваше във влажния въздух с острата миризма на потта му.

– Шайда е мъжът, който убива други мъже – промълви Данло.

Но никой не го чу да рецитира този стих от девакската Песен на живота. Напътстващите компютри на библиотеката са чувствителни и към най-дълбоките човешки мисли, но когато човек се изключи и говори единствено на езика от гласно изречени думи, звуковите вълни се отлъскват от глухите като камък невролозици.

– Татко, татко, какво си направил?

Но никой не му отговори. Единственият звук бе дъхът му, който клокочеше в гърлото му, и плискането на топлата вода в голото му тяло.

– Майстор Смит? – изрече той. – Казвате, че не трябва да обвиняваме баща ми. Но... той е отвел експедиция при девакския народ!

После осъзна, че колкото и високо да вика, нито майстор Смит, нито който и да било друг може да го чуе. Стените на невролозите

съвършено изолираха звука и вътрешността на напътстващия компютър можеше да е най-тихото място във вселената. Тъй като искаше да накара библиотекаря по-правилно да оцени трагедиите (и престъпленията) в живота на Малъри Рингес, Данло пак се отпусна във водата, включи се в напътстващия компютър и незабавно ангажира усета си за електронна телепатия.

„Майстор Смит? Вие се възхищавате на баща ми, защото е търсил тайната на вселената. Смятал е, че древните еди... са кодирани в алалойската ДНК. Че висшите божества са каркирали тази тайна в най-старата ДНК, нали? Баща ми е мислил, че алалойската ДНК е различна от тази на цивилизованите хора. И следователно че е прекрасна и благословена.“

Данло изчака майстор Смит да му отговори, но телепатичното пространство, което споделяха, беше тихо като неподвижна вода. Предполагаше, че библиотекарят напътства търсенето на Хануман или че му се е ядосал, защото толкова внезапно се е изключил. Много пъти бе получавал предупреждения за опасностите, които крие рязкото прекъсване на интерфейса.

„И така, баща ми заминал при алалоите. При благословените девачки. И тяхната ДНК наистина била различна. Тя... е различна. Те живеели на Куейткел от пет хиляди години – Войната на лицата изобщо не стигнала до тях, нито пък чумата. О, благословени Боже! Те бяха толкова невинни, толкова редки!“

Той заचाка майстор Смит да защити действията на баща му, да отрече факта, че Малъри Рингес е трябвало да знае, че алалойският народ няма имунитет срещу чумата. Заचाка майстор Смит да осъди Малъри Рингес за безотговорността му, състояща се в неговото незнание, че наред с всички цивилизовани хора е носител на смъртоносна чума.

„Баща ми е убиец?“

Баща му, той го знаеше, бе лягал с девакски жени. Беше споделял семето си с тях. Съзнателно да заразиш други с такава шайда ДНК – това бе убийство. Баща му трябваше да е съзнавал, че някой ден – след четиринайсет години или след четиринайсет поколения – вирусът, заразил деваките, ще се разбуди и че това ще е краят на племето.

„Баща ми трябва да го е знаел, нали? Но не го е интересувало. Защо един бог ще се интересува дали е убил мъже или жени?“

Защо един бог трябваше да се интересува, че е убил много племена? Данло си спомняше, че всяка зима, щом морето замръзнеше, Хайдар и други от племето му посещаваха олоръните, санурите и патуините. И

през годините мъжете от тези племена със сигурност бяха ходили при много други племена далеч на запад от Куейткел. Чумният вирус беше убил деваките и докато Данло плуваше в резервоара и се чудеше защо майстор Смит не му отговаря, вирусът тайно убиваше неговите братовчеди от патуинското племе. Скоро, някой ден, навярно следващата дълбока зима, ако той не направеше нищо, за да възстанови хала природата на света, вирусът щеше да убие всичките двеста и дванайсет племена на алалоите и народът му щеше да изчезне.

„Човек копнее да стане бог... и после става убийство. Убийство след убийство след убийство. Защо светът на хората не е нищо друго, освен убийство?“

След дълго очакване на отговор Данло започна да се тревожи. Хрумна му, че причината за мълчанието на майстор Смит е нещо лошо, случило се в пътуването на Хануман. Навярно приятелят му се бе загубил в словесната буря и не можеше да открие изход от шиховото пространство. Навярно беше толкова погълнат от кибернетичната самади или от някое от другите състояния на компютърно съзнание, че нямаше желание да се върне към себе си. А може би Хануман се беше опитал да проникне в тайните информационни банки на библиотеката, само за да бъде съборен в безсъзнание от охранителните компютърни програми. Бе се случвало и с други послушници. Навярно Хануман лежеше в резервоара си със затворени очи и мъртъв ум, дишайки топлата, натежала от сол вода.

„Майстор Смит, моля ви! Добре ли е Хануман?“

Майстор Смит бе казал на Данло, че не трябва да разпитва за пътуванията на други послушници, но сега той прекалено се безпокоеше, за да мисли за такива забрани. Трябваше търпеливо да чака в клетката си. Трябваше отново да се потопи в прекрасните информационни потоци на компютъра и да чака докосването на мислите на библиотекаря, но нямаше желание за повече информация. Можеше да лежи по гръб и да плува в резервоара, да чака с часове, мигове или дни, да чака безкрайно, както го бяха научили Хайдар, Трипръстия Соли и другите мъже от девакското племе. След дълго чакане обаче Данло започна да усеща някакъв слаб и далечен мирис. Макар че не можеше точно да го определи, макар че се смесваше със силната миризма на неврологиците и солената вода, той го разтревожи. Беше почти сладък и проникваше през ноздрите му дълбоко в мозъка. Зловещият мирис предизвика прилив на чувства и спомени и Данло внезапно се уплаши.

„Откакто Педар умря, Хануман вече не е същият – помисли си той.

– О, Хану, Хану, защo не си самият ти?“

Когато вече не можеше да чака, Данло изскочи от резервоара и излезе от отворилата се пред него клетка. Навлече дрехите върху мокрото си тяло и отвори външната врата на съблекалнята. В коридора се заизвива пара и внезапно миризмата, която го беше разтревожила, стана много по-силна отпреди. Данло разбра, че би трябвало да я разпознае. Че би трябвало да се ужасява и отвращава от нея, както от миризмата на смърт, макар да се измъчваше, че не може да си спомни защо.

„Смърт след смърт след смърт.“

Той с всички сили се затича по коридора, стигна до тъмната гнила врата на наблюдателната стая на библиотекаря.

– Извинете, майстор Смит, Хануман добре ли е?

Изчака малко, после отново почука, после заудря по вратата с юрук, докато не осъзна, че майстор Смит няма да му отговори. Блъскането му кънтеше в голите каменни стени на мрачния коридор. Но наблюдателната стая и самите клетки бяха построени така, че да заглушават всички външни звуци, и колкото и отчаяно да удряше или викаше, никой нямаше да го чуе.

„Кановото масло е миризма на смърт – внезапно си спомни той. – Поетите-воини използват парфюми от кана.“

С тази ужасяваща мисъл Данло пренебрегна всички правила и отвори вратата. Мирисът на каново масло стана плътен и силен, нахлу като електричество в мозъка му, гърлото му се сви и Данло се задъха. В стаята се носеше и друга миризма, богата и изпълнена с живот. Като дете много пъти бе усещал този възбуждащ мирис. Това беше мирисът на кръв – мирисът на смърт. Скръстил ръце в скута си, на малкия матрак в дъното на помещението изискано седеше майстор Смит. Данло почти очакваше да го види да плува в басейн с вода, но после си спомни, че майсторите библиотекари не се нуждаят от такива спомагателни приспособления, за да се включват в напътстващите компютри. За сметка на това майсторът плуваше в локва кръв. Подът на клетката лъщеше от кръв и матрактът вече не бе бял, а почти съвсем червен. Бяха минали много години, откакто Данло беше виждал толкова много кръв – когато Хайдар бе пронизал женски шагшай върху новия сняг и после преряза гърлото му с ножа си. Данло пристъпи към майстор Смит, за да види по-добре какво се е случило. Библиотекарят изобщо не седеше, а се бе отпуснал на стената. Очите му бяха отворени и лицето му беше сгърчено от изненада, сякаш някой го бе заварил в дълбок интерфейс, неспособен да вижда, чува и да се движи. Някой трябва да беше отворил вратата

също като Данло, бе се втурнал в стаята и беше прерязал гърлото му.

„Убийство след убийство след убийство.“

Макар че червенината на стаята и натрапчивата миризма на кана като че ли щяха да продължават безкрай, цялата гледка, мирис и спомен на Данло траяха само миг. Щом видя, че майстор Смит е безнадеждно мъртъв, той се обърна и изтича навън.

„Поетите-воини убиват, защото обичат да убиват.“

Втурна се към клетката на Хануман. Движеше се толкова бързо, че мократа му опашка силно го шибаше по гърба и прашаше капки вода във въздуха. Искаше да каже на приятеля си, че онтогенезисът на човек в бог е невероятно опасен и изпълнен с шайда. Искаше да му каже и други неща и ужасно се страхуваше, че никога вече няма да има време за разговор. В библиотеката имаше поет-воин – беше сигурен в това. Бе сигурен и че поетът-воин е убил библиотекаря само като начало, и че господарите му всъщност са го пратили да убие Хануман.

ГЛАВА 11 МИГЪТ НА ВЪЗМОЖНОТО

Как се готвя за смъртта? Уча се да живея. Как се уча да живея?
Готвя се за смъртта.

Поговорка на поетите-воини

Клетката на Хануман беше празна. По пода – дори в съблекалнята – беше разплискана вода. Дрехите на Хануман – камелайката му, коприненото белъо и кожата – все още висяха на закачалките. Обувките му бяха грижливо поставени на лавицата под тях. Данло бързо се огледа за следи от кръв, но не видя нищо, което да показва, че Хануман е мъртъв или умира. Единствено силният и ужасен мирис на кана говореше, че причината за отсъствието на приятеля му е поетът-воин.

„Поетите-воини са като паяци – обичат да хващат и завързват жертвите си преди да ги убият.“

Всъщност поетите-воини обичаха да измъчват жертвите си и Данло си мислеше за това, докато изскачаше от клетката и се връщаше в коридора. Можеше да потърси помощ. Можеше да тръгне надясно и да се върне по същия път, по който бе дошъл, при меките светлини и безопасността на централната библиотечна зала. Можеше отчаяно да се втурне и да вика, че майстор Смит е убит от поет-воин. Можеше и да изпадне в

паника, но той си спомняше много неща за поетите-воини и затова, щом излезе от клетката, тръгна наляво в мрака по дългия коридор. Мирисът на кана стана по-плътен и отвратителен, като разпръснат във въздуха мускус от росомаха. Коридорът пустееше, послушниците бяха затворени в безопасност в клетките си, слепи и глухи като тела в молитвен кораб. Те не знаеха, че покрай тях току-що е минал поет-воин, не подозираха, че един от другите послушници скоро ще бъде убит.

„Хану, Хану.“

Някъде в този почти безкраен коридор, под един от огнените глобуси, изгорели още преди години, Данло се натъкна на черно наметало, захвърлено на каменния под. Вдигна го и го помириша – грубата вълна смърдеше на кана. От вътрешната страна на ужасната дреха бяха пришити малки кожени джобчета. Във всяко от тях имаше стреличка, не по-голяма от пръста му. Данло случайно измъкна една и я вдигна под бледата светлина в коридора. Върхът ѝ представляваше стоманена игла, покрита с някакво тъмно твърдо вещество, червено като засъхнала кръв. Извади още няколко стрелички. По всяка от тях имаше различно оцветена отрова: шоколадова, кафеникава или лилава. Говореше се, че поетите-воини носят много наркотици и отрови, за да дърпат струните на страданието на човешкото тяло така, както музикантът свири на гошарп.

„О, Хану, Хану.“

Почти без да се замисля, Данло грабна шепа стрелички и продължи дивия си бяг. Скоро видя бледа светлина. Коридорът завършваше с рядко използвано стълбище, което водеше към другите етажи на библиотеката. И там ясно се виждаха двама души. Единия, здраво завързан за парапета, беше Хануман ли Тош. Другият бе поет-воин, облечен в красива пъстра камелайка. Имаше прекрасния и опасен вид на тигър и притискаше в бледото гърло на Хануман дълъг смъртоносен нож.

– Моля те, не се приближавай повече – каза поетът-воин и гласът му се разля по коридора като мед.

Нещо в този чудесен глас накара Данло да се подчини и той спря на двајсетина метра от стълбището. Стоеше замръзнал в нерешителност и се мъчеше да успокои дишането си.

– Не, Данло! – извика Хануман, който се дърпаше и извиваше под въжетата. Ръцете и гърдите му бяха многократно омотани за железния парапет зад гърба му с блестяща кася. Всяко движение сигурно му причиняваше силна болка, защото нишките кася се връзваха в кожата му и под тях избиваше кръв. Поетите-воини, спомни си Данло, наричаха

нишките кася „киселинна жица“, защото докосването на тези протеинови влакна до плътта е като изгаряне с киселина.

– Не, Данло – не!

Под киселинната жица Хануман беше гол. Поетът-воин сигурно го бе измъкнал от резервоара и под заплахата на ножа го беше накарал да тръгне по коридора. А Хануман сигурно яростно се бе съпротивлявал с цялото умение на смъртоносното си изкуство: шията на поета-воин беше издрана и кървеше, сякаш Хануман се бе опитал да разкъса артериите му. Очевидно беше успял да смъкне наметалото му, но това изобщо не бе попречило на похитителя да довлече приятеля му до стълбището.

– Не, Данло, моля те!

Макар че осветлението на пустото стълбище бе доста силно, Данло не можеше да види дали влагата по челото на Хануман е вода от резервоара, или пот. Лицето му лъщеше и отразяваше светлина, страх, омраза и други чувства, които нямаше как да отгатне. Очите му бяха широко отворени и той гледаше към поета-воин – нито за миг не откъсваше поглед от очите на врага си, освен веднъж, когато се извърна към коридора, за да извика на Данло:

– Моля те, върви си! Бягай, Данло, бягай!

– Да – каза поетът-воин, – моля те, бягай. Върви и доведи библиотекарите или техните роботи. Когато се върнеш, вече ще съм свършил с Хануман.

– Данло, моля те, не!

Все още застанал близо до Хануман, поетът-воин любезно се усмихна, поклони се, посочи с ножа си Данло и каза:

– Ти трябва да си Данло уи Соли Рингес. Синът на прочутия Рингес. Мислех си, че ще останеш в клетката си малко по-дълго, но за мен е чест да се запозная с теб при каквито и да било обстоятелства. Аз съм Марек от Калар. Дойдох в Никогея, за да се запозная с теб и приятеля ти.

Данло погледна към дългото стълбище, към изтърканите стъпала, които водеха към етажите над Хануман и поета-воин. Част от него се надяваше всеки момент оттам да се появи група библиотекари или калфи пилоти, които да обкръжат поета-воин. Друга негова част обаче му шепнеше, че никой не би бил достатъчно бърз, за да спаси Хануман преди Марек да забие ножа си в гърлото му. Най-вероятно вече нищо не можеше да го спаси и затова Данло трябваше да избяга, та поетът-воин да не отнеме и неговия живот.

– Ако искаш да останеш – каза Марек, – ще се наложи да чакаш

съвсем малко. Вече попитах Хануман за неговото стихотворение.

Понякога поетите-воини почитаха жертвите си, като рецитираха част от стихотворение. Ако успееш да кажат последните стихове и да го довършат, жертвите бяха свободни. Ако ли не...

– Уви, твоят приятел не е любител на поезията – рече Марек. – И затова вече е време да му дам наркотика.

При тези думи поетът-воин със заслепяваща скорост извади от джоба на камелайката си сребърна стреличка и я заби отстрани в шията на Хануман. Момчето изкрещя и се загърчи под пашкула си от киселинна жица. Данло понечи да се затича към стълбището, но поетът-воин протегна ножа си и поклати глава.

– Моля те, не мърдай – каза той, целуна жълтия пръстен на лявото си кутре и после лилавия пръстен на дясната си ръка, стисна главата на Хануман между ръцете си, наведе се и нежно го целуна по челото. – Наркотикът няма да го убие. Само ще го подготви за мига на възможното.

Хануман отново изкрещя – висок, ужасен вик като на хлъзгар, паднал в ноктите на снежен тигър. Данло копнееше да се хвърли напред и да му помогне, но не можеше. Сякаш самият той беше заловен и обездвижен от паралитичните наркотици на поета-воин и само гледаше как лицето на приятеля му мъчително се гърчи. После Хануман прехапа език и мускулите под покритата му с пот кожа подскочиха, сякаш ударени от електрически ток. Очите му бяха неподвижни и широко отворени.

– Не, не ща светлина – не! – изкрещя Хануман. Поетът-воин сигурно му бе сложил екана, наркотик, който караше тялото да реагира и на най-слабите дразнения. За Хануман фотоните на огнените глобуси над него бяха като капки разтопено злато, изливащи се в тъмния отвор по средата на окоето. Невроните на ретината му цвъртяха и съскаха от изгарящото докосване на светлината. Еканата възбуждаше нервната система като киселина, разяждаща обвивката на всеки нерв, оставяща нервното влакно открито за жестоката целувка на света и за вътрешните химични бури и метаболитни сигнали, които бушуваха в тялото. Само след няколко мига цялата вселена на Хануман щеше да се превърне в пламтящ гоблен от нерви, тези безкрайни влакна от огън, които се разклоняваха на още по-тънки нишки, виещи се като киселинна жица из всеки орган и тъкан, докосващи всяка клетка и затварящи плътта в ужасната болка на собственото ѝ съществуване. И все пак, колкото и удивително, колкото и парадоксално да беше, мъчението целеше да освободи Хануман от самия

него. Събуждащият се мозък играе ролята на клепач за съзнанието. Неговата функция е да изключи ослепителния блясък на всички неща и във вътрешния, и във външния свят, за да вижда ежедневиия свят от потребности, опасности и страхове. Но еканата – един от по-елегантните транспихеделици – отваря очите. Отваря мозъка за светлината, отразена от всички възможни повърхности, от скали и откъснати от вятъра листа, от замръзналото море, от пречупени души, от кошмари и трупове, пръснати по полета от сняг. Да стоиш гол и с широко отворени очи пред тази пламтяща светлина означава да се откриеш за цялата болка във вселената. После настъпва мигът на безкрайната уязвимост. Това е мигът на възможното, когато човек изпитва болката на всички същества, отразена и усилена в себе си, и я приема изцяло, без страх. В този миг преди смъртта, отвъд смъртта – в болката, надхвърляща всякаква болка – настъпва пълно пробуждане за факта, че човек е нещо безкрайно повече от тялото и съществува си. В този върховен, чудесен миг, ако човек е достатъчно силен, за да погълне ужасния огън на живота, стават възможни всички неща.

– Данло, моля те!

Ако човек е достатъчно силен, за да се превзмогне – поне така смятат поетите-воини, – настъпва златен момент като рая на християнските секти или неизразимото състояние, което архитектите наричат кибернетична самади. Но ако е слаб, страхлив или с болна душа, тогава има само ад.

– Моля те – поетът-воин!

Хануман отново обърна очи към Данло, но сякаш гледаше към стена от пламъци. Той разтърси глава, сякаш ослепен, стисна зъби, изруга и пак извика. И през цялото това време Данло стоеше в мрачния коридор сред миризмата на пара, неврологици, мухъл, кана и пот. Местеше поглед между Хануман и поета-воин и не знаеше какво да прави.

– Пусни го! – каза накрая Данло. – Никой не може да понесе такава болка!

Поетът-воин повдигна смъртоносния си нож към устни те, целуна го и отвърна.

– Ще видим.

– Не... Хануман.

– Твоят приятел е по-силен, отколкото може би си мислиш. Можеш ли да разчиташ лица, Данло уи Соли Рингес? Погледни го – той е почти готов за ножа!

Данло стискаше стреличките в ръка и гледаше лицето на Хануман.

Но виждаше само страдание, ужас и смърт.

– Моля те, пусни го – каза той. Скоро, навярно след още десет удара на препускащото му сърце, поетът-воин щеше да проние с ножа си средата на окото на Хануман. Щеше да вкарва и изкарва острието и бавно да го извива по очния нерв към мозъка. По този начин щеше да се опита да доведе приятеля му до неговата най-ужасна агония и следователно до най-голямата му възможност за свобода.

– Еканата – каза Данло. – Трябва да има... противоотрова. Моля те, дай му я.

Поетът-воин му се усмихна и отвърна:

– Няма противоотрова. И даже да освободя приятеля ти, в тялото му завинаги ще останат следи от свещения наркотик. Еканата никога не се метаболизира изцяло. Дори след много години – или животи.

– Тогава го пусни. Така че да има остатък от живота си... за да стигне до своя миг на възможното.

Марек се усмихна на думите му, широка и прекрасна усмивка, която показваше одобрението му за самообладанието на Данло пред лицето на смъртта – макар че тази смърт бе на Хануман, а не неговата.

– Ти знаеш някои неща за нас, поетите-воини – каза той.

– Някои... неща.

– Тогава трябва да знаеш, че са ни платили добре за живота на Хануман ли Тош. За неговия живот – разбираш ли?

– Колкото и да са ви платили, ние ще ви платим още повече. Аз, ние... Орденът.

– И колко би дал за живота на приятеля си, млади Данло?

– ...Милиард градски дискове. – Данло, който никога не беше виждал градски диск, а още по-малко знаеше стойността му, каза първото число, което му дойде наум.

– Милиард градски дискове? Имаш ли такава сума? Има ли толкова пари целият ти Орден?

– Тогава милион – отвърна Данло. – Сто – ще платим колкото трябва.

– Щедро предложение – усмихна се поетът-воин. – Но се страхувам, че е прекалено късно да купиш живота на Хануман с пари.

– Но някой ти е платил!

– Разбира се – потвърди Марек и посочи с ножа вцепененото лице на Хануман. – И това е възнаграждението ми.

– Архитектите! Архитектите на Църквата на Хануман на Катава – те са поръчали това убийство, нали? Защото го смятат за богохулник.

За... хакра.

– Всъщност само го обявиха за потенциален бог.

– Но не са го... осъдили?

– Не и поради тази причина.

– Тогава защо?

Поетът-воин тихо се засмя.

– Задаваш прекалено много въпроси за човек, който също е близо до своя миг.

– Моля те... не го убивай.

– И други са ме молили за същото.

– Кой?

– Майка му, разбира се. Тя искаше да го върнат на Катава, за да го пречистят от най-ужасните му програми. Но чичовците му пожелаха по-крайна съдба.

Данло за миг затвори очи и поклати глава. После пристъпи към поета-воин и каза:

– Пусни го. Моля те, пусни го.

– Бъди така любезен, изчакай една секунда. – Поетът-воин докосна челото на Хануман, после се вгледа в очите му. – Само след миг ще бъде свободен.

– Не! – Хануман блъсна главата си назад в парапета с такава сила, че стълбището закънтя. – Моля те, Данло, убий го!

– Хану, Хану!

– Убий го! Убий го, убий го!

Стиснал шепата стрелички, Данло погледна Марек. Поетите-воини бяха древните врагове на неговия Орден. Някога те бяха създали вируса, унищожил приемните му родители и целия девакски народ. А този поет-воин, Марек от Калар, се готвеше да убие и Хануман.

– Внимавай със стреличките – каза поетът-воин. – Внимавай да не се убодеш.

Данло предпазливо погледна четирите стрелички в лявата си ръка и хвана една – с червен връх.

– Зелената стреличка предизвиква безсъзнание за около час – съобщи поетът-воин. – А онази, която сякаш е потопена в шоколад, за винаги отнема речта.

Данло вдигна ръка и се прицели в гърлото на Марек.

– Синята стреличка е потопена в наркотика на истината. Данло си пое дъх така, както преди да прониже снежен тигър или да хвърли камък по заек.

– Стреличката, която държиш, убива мигновено – парализира нервните на сърцето. Това е бърза смърт, млади Данло, но е наистина унизителна.

Докато гледаше към голямата мозъчна артерия, която пулсираше на гърлото на поета-воин, Данло се чудеше дали ще успее да го убие. Веднъж, преди години, беше хвърлил копието си от близо два пъти по-голямо разстояние и бе пронизал нападащия го копринокоремест глиган право в сърцето. Но поетите-воини не бяха животни. Говореше се, че са усъвършенствали изкуството да забавят времето, онова мълниеносно състояние на тялоума, в което възбуждането на нервните се ускорява така, че времето се забавя и всяко събитие от външната вселена изглежда по-бавно. Независимо колко точно или бързо хвърлеше стреличката си Данло, за поета-воин тя щеше да изглежда като перце, носещо се във въздуха, или, ако беше много опитен, като муха, потъваща към дъното на буркан с мед. Най-вероятно щеше да я хване в движение и да я запрати обратно към Данло. И дори да предположеше, че стане чудо и че получи възможност да го убие, Данло не знаеше дали ще успее да го стори. Марек изглеждаше толкова доволен, вдигнал нож над окото на Хануман: изглеждаше безстрашен, весел и изключително жив.

– Моля те, хвърли я веднага! – изкрещя Хануман. – Не се страхувай – убий ме! Убий ме, убий ме!

Разбира се, Данло можеше изобщо да не улучи поета-воин и да падне в Хануман. Това бе достатъчно основание изобщо да не хвърля стреличката. Но имаше по-дълбоки причини да убие Марек – усмивката на устните му, спокойствието, обгърнало го като вълшебен плащ, и невъзможното разбиране, пламтящо в очите му.

„Очите са прозорците на вселената“ – спомни си Данло.

Поетът-воин имаше невероятни очи, толкова дълбоки и тъмнолилави, че бяха почти синьо-черни, със същия цвят като неговите. Това бяха очите на хищник, очи, които се наслаждаваха на страха на другите хора. Потънал в тези чудни очи, Данло не можеше да определи дали Марек е безумен, или нормален. В известен смисъл, разбира се, той беше свършено луд, защото неговите доктрини на любов към смъртта представляваха абсолютно нарушаване на равновесието на живота. Поетът-воин определено бе шайда в лудостта си, но толкова решително и изцяло шайда, че почти успяваше да превърне тази концепция в нещо красиво. Данло си помисли, че рядко е виждал толкова красив и никога толкова жив човек. Мускулите на шията и голите му ръце бяха като гърчещи се змии. Косата му представляваше ореол от черни къдрици, а кожата му

беше като живо злато. „Той е като ангел на смъртта“ – каза си Данло. Лицето и тялото му излъчваха ужасна красота, сякаш принадлежеше към по-висш вид, в който ужасът и красотата с усмивка сплитаха ръце. И все пак въпреки радостта му, че изживява толкова силно смъртта в живота, в него имаше нещо безкрайно трагично и тъжно. Поетът-воин – подобно на всяко дете от високо развитите раси – бе един от безбройните експерименти и пътища, които бяха придобили своего рода съвършенство, но нямаше да постигнат нищо повече.

„Той е почти човешко същество – помисли си Данло. – Истинско човешко същество.“

Марек погледна към блестящата стомана над окото на Хануман и Данло видя, че разстоянието между мъж като поета-воин и истинското човешко същество е само едно острие на нож. Малко и в същото време огромно – като разстоянието между Никогея и края на вселената.

„Той е убиец на хора. Шайда е пътят на човек, що убива други хора.“

Безкрайната болка, която боготворяха поетите-воини, беше като въртоп, всмукващ ги в тъмната пяна на лудостта и убийството. Те бяха върховните убийци на човечеството. Обичаха да мислят за себе си като за майстори на бонзай, използващи ужасните си ножове, за да унищожават катовейки опасни или болни хора – с единствената цел великото дърво на живота да остане жизнено и силно. Бяха върховни в изкуството си да сеят смърт. Вселената, вярвах те, винаги щеше да се нуждае от такива носители на смърт.

„Но аз не съм убиец – помисли си Данло. Ръката, която държеше вдигната над главата си, трепереше от желание да хвърли стреличката. – Аз не съм като него.“

Макар че изпитваше странно състрадание към лудостта, Данло не можеше да се примири с потребността да убиваш, особено в самия себе си. Неговият път винаги трябваше да е обратен на пътя на убийството. Можеше да е носител на живот, въпреки че идеалите и действията му сякаш да му струват собствения му благословен живот.

„Никога не убивай или наранявай другико. По-добре да умреш, отколкото да убиеш.“

И това беше най-дълбоката причина, поради която не можеше да убие поета-воин: убийството водеше до безразборно убиване и нарушаване на равновесието на целия живот, а това бе шайда. Такова убийство беше отрицание, то означаваше да каже „не“ на безграничните възможности на живота. Убийството на същество като поета-воин премахваше

възможността той да се изцери от лудостта си и така да се превърне в нещо наистина прекрасно.

– Поете-воин! – най-после извика Данло, отпусна пръстите на лявата си ръка и остави стреличките да паднат на земята. После се обърна, замахна с дясната си ръка и хвърли стреличката с червения връх така, че тя се понесе по коридора и се заби във вратата на съседната клетка. – Пусни Хануман!

Чул гласа на Данло, Хануман поклати глава.

– Не, моля те, убий ме. Данло, моля те.

– Съжалявам, млади Данло – отвърна поетът-воин. Очите му бяха лилави жилки светлина, отразяващи се в блестящото острие на ножа. – Но мигът винаги трябва да идва.

– Тогава вземи мен вместо него – каза Данло.

– Не, не!

– Вземи мен и аз ще изживея неговия миг.

Започнал да свежда ножа към окото на Хануман, поетът-воин внезапно замръзна.

– Какво казваш? Знаеш ли какво искаш? Данло отлично знаеше какво иска. Спомняше си традицията на поетите-воини: ако някой като него предложи да заеме мястото на друг в търсене на мига на възможното, поетът-воин, който държеше смъртоносния нож, трябваше да обмисли молбата му.

– Вземи мен – повтори Данло. – Не Хануман. Марек го погледна, после сведе глава в знак на уважение към очевидната му обич към приятеля му.

– Предложението ти е благородно – отвърна той. – Но благородството не е достатъчно.

Данло стоеше с длани, протегнати към поета-воин. Виждаше, че мъжът разчита извивката на устните му и търси в лицето и очите му нещо решаващо.

– Предложението ти е и храбро, но храбростта не е достатъчна.

Данло напълно разкри лицето си – като спящо дете. Спомняше си, че поетите-воини съвсем рядко уважават такива молби.

– Толкова ли си готов да умреш? – попита го Марек. Данло дълго гледа смъртоносния му нож. Не знаеше дали е готов да умре. Определено не искаше да умира, не беше и сигурен дали е подходящ момент за това. Всъщност макар и мъчително възможно, смъртта под ножа на поета-воин съвсем не бе неизбежна. Даже да му позволише да заеме мястото на Хануман, екзекуцията нямаше да е мигновена. Поетът-воин

първо щеше да го обездвижи – или с киселинната жица, или с някакъв наркотик. После щеше да му постави загадката със стихотворението. Ако Данло успееше да го довърши, поетът-воин щеше да го освободи.

– Дори готовността да умреш не е достатъчна – каза Марек. – Не съвсем.

Поетът-воин гледаше към коридора и в същото време очите му не спираха да търсят в очите на Данло онова рядко качество, което се надяваше да открие там.

– Трябва да попитам приятеля ти дали иска да заемеш мястото му – каза той. После погледна Хануман и попита:

– Съгласен ли си?

– Не! – изкрещя Хануман, опъна жицата и изплю кръв в лицето на мъчителя си. После настъпи тишина. Тялото му замръзна и момчето погледна Данло. Гледа го дълго (или навярно само за миг) и каза на поета-воин: – Не, не съм съгласен – убий мен щом трябва, но не него.

Марек сериозно кимна и се обърна към Данло.

– Той не е съгласен да заемеш мястото му. Каза „не“ – не смяташ ли, че трябва да приемем желанието му?

– Не! Той не знае какво иска!

– Разбира се, ако те беше оставил да заемеш мястото му, щеше да ми се наложи да го убия незабавно, за да възнаградя такава подлост.

– Значи задаваш въпрос, който води към този... парадокс?

– Ние поетите-воини обичаме парадоксите.

– Но защо изобщо го питаш, щом си решил да го убиеш?

– Не съм казвал, че съм решил да го убия.

– Но...

– Той ни каза отговора си, съобщи ни желанието си. Сега ние трябва да решим какво да правим.

– Пусни го и ме попитай за стихотворението си.

– Бих искал да рецитирам за теб – каза поетът-воин. – Но дали си готов да ме слушаш?

– Да – отвърна Данло. Но в момента, в който думата се откъсна от устните му, се уплаши, че поетът-воин ще откаже да рецитира стихотворението си. За миг съжали, че е хвърлил стреличката. Не можеше да понася безпомощно да чака Марек да реши съдбата и на двамата им. И тогава си спомни нещо за природата на ахимса, което веднъж му бе казал Стария отец. Според фравашите ахимса не трябвало да е само пасивен отказ от убийство. Някои хора притежавали рядка сила и тя произтичала от волята им да утвърдят целия живот като идентичен на собствения си.

Волята да утвърдят смъртта: ако не поставяше живота си над този на другите, той никога нямаше да го защитава за сметка на нечия смърт. И следователно в жестоката и кървава вселена, в която се беше родил, той трябваше да умре рано. Днес, утре, във всеки момент – щеше да захвърли живота си, сякаш е недояден кръвноплод, зрял, сладък и сочен. Когато настъпеше времето му, убедително и яростно щеше да направи това потвърждение, както би хвърлил стреличката срещу поета-воин. Но дотогава щеше да живее свободно и без страх.

„Силата на ахимса не е само в готовността да умреш – помисли си Данло. – Тя е във волята да живееш. Да живееш без никакъв страх – това е нещо страшно.“

– Да – повтори той. – Готов съм... да те слушам. – Данло направи крачка към поета-воин, после още една. Ножът леко се помръдна и той видя жилки синьо-черна светлина, ужасното отражение на собственото си лице. Марек бавно отдръпна острието от окоето на Хануман, погледна Данло и бавно, разбиращо се усмихна. Данло направи още една крачка напред и кракът му сякаш вечно увисна във въздуха. Сега мирисът на кана беше непреодолим. Той му напомни за инициацията му, когато бе лежал под звездите и се беше научил да надмогва болката и смъртта. Накара го също да осъзнае детството на поета-воин. Можеше да види това безвременно време като жилки лилав блясък в очите на Марек. В златистото сияние на лицето му съзираше малкото дете, което усещаше ужасно несъзнателната близост на смъртта. В това се изразяваше и цялото изкуство на поета-воин – да разбуди до крайност дълбокото си познание. Марек му се усмихна и докосна с устни лилавия пръстен. И докато изпълняваше тези движения въпреки мощното съпротивление на пространството и времето, той прашаше по коридора вълни от въздушни молекули. Ноздрите на Данло бяха отворени за този въздух, отворени за мириса на каново масло, който пронизваше нервите му и проникваше в мозъка му. Той се приближаваше към поета-воин и не можеше да откъсне очи от ножа му. Ако не успееше да довърши стихотворението, скоро ножът щеше да прониза окоето му и да навлезе в мозъка му. И животът му щеше да свърши за един-единствен ослепително кратък миг. Да свърши, да, но не и да бъде унищожен. Когато острият студен нож преминаше през костта зад окоето му, кръвта му щеше да рункне от него като река. Щеше да се разлее по каменните стени, стъпалата и железния парапет. Щеше да обагри черната коса на поета-воин и да докосне красивите му очи с паренето на желязо и сол. Щеше да опръска лицето на Хануман като капчици утринна светлина и когато приятелят му

отвореше уста, за да изкрещи последното си „не!“, щеше да докосне езика му и да потече надолу по гърлото към корема му, към бликащия живот и тъканите на тялото му. Неговата кръв щеше да тече безкрайна и дълбока като океан, докосвайки всичко, хранейки всичко, съживявайки всичко. Той завинаги щеше да живее във всичко, също както дивият мирис на кана, чудните багри на робата на поета-воин и прекрасната, пречупена душа на Хануман живееха в него сега и завинаги.

– Ела тук! – каза поетът-воин. Усмиваше му се и го гледаше радостно, сякаш бе открил изчезналия си по-малък брат. – Това е достатъчно – струва ми се, че си готов да чуеш стихотворението.

С десет бързи крачки Данло стигна до стълбището и застана до Хануман. Докосна окървавената ръка на приятеля си и лъщящото му чело. Докосна студените нишки киселина. Погледна към поета-воин, който стоеше толкова близо, че можеше да докосне и него.

– Моля те, освободи го – каза Данло. – Ти се съ согласи да ме попиташ за стихотворението си – затова те моля да го освободиш.

Марек пристъпи толкова близо до него, че Данло като че ли потъна в мириса на кана. Поетът-воин леко прокара върха на ножа си по пашкула от киселинна жица около гърдите на Хануман. Разнесе се металическият звук от разкопчаване на цип, но киселинната жица остана цяла.

– Нишките кася се режат трудно – каза Марек. – Няма да го направя, защото ще се опиташ да ме убиеш. Или да убиеш себе си.

Хануман трепереше. Цялото му тяло се разтърсваше от гняв и болка. Светлите му очи бяха широко отворени и впити в Данло. Данло не знаеше дали приятелят му разбира смисъла на думите.

– Но ако аз... не успея да довърша стихотворението – каза той, – ти ще го освободиш, нали?

– В известен смисъл – отвърна поетът-воин. – Имам наркотик, който ще го приспи – ще се събуди след три дни и ще остане жив, ако иска.

– Тогава му дай този наркотик.

– Не още. Трябва да се свести, за да присъства на мига на онзи, който заема мястото му.

– Но...

– Ако довършиш стихотворението, ти сам ще можеш да му дадеш този наркотик. Онази стреличка с лилавия връх, която хвърли в коридора, спомняш ли си?

– Спомням си – потвърди Данло и после каза: – Моля те, кажи ми стихотворението си.

Поетът-воин погледна очите на Хануман и отвърна:

– Жалко. Приятелят ти премина мига си. Сега вече никога няма да разберем какво е можело да стане възможно – за него.

– Каж ми стихотворението си – преди да е станало прекалено късно.

Поетът-воин кимна, бръкна в страничния джоб на камелайката си и извади игла с розов връх.

– Моля те, застани с гръб към парапета до приятеля си. Данло застана до Хануман и притисна гръб към железния парапет. Някъде от дълбините на стълбището се разнасяха мрачни, подземни звуци на свистяща пара и вода, клокочеща по невидими тръби.

– Няма да ме завързваш с... киселинната жица, нали?

– Не – отвърна поетът-воин. Стоеше точно пред него. Данло усети дъха му – миришеше на нещо сладко, като портокали и мед. – Нямам повече жица.

– Тогава защо не ме оставиш свободен, без наркотици? Марек вдигна с лявата си ръка паралитичната стреличка към шията му. В дясната стискаше смъртоносния нож.

– Ако ти кажа стихотворението и ти не успееш да го довършиш, можеш да се опиташ да избягаш.

– Няма да... избягам.

– Можеш да се съпротивляваш, да се дърпаш от еканата. – Поетът-воин погледна Хануман и сведе глава. – Вече видя как наркотикът облизва душата с огнени езици.

– Наистина, видях всичко това – призна Данло. – Но не е ли възможно... човек да достигне мига на възможното без екана?

Марек дълго го гледа, после се усмихна.

– Навярно е възможно – отвърна той. – Ще видим. Данло усети, че рамото на Хануман се притиска до неговото, спусна ръка и откри дланта на приятеля си, гореща и хлъзгава от кръв. Той силно я стисна и каза:

– Тогава ме попитай за стихотворението си. Поетът-воин се приближи към него така, че гърдите им почти се докосваха. Притисна игличката до гърлото му и вдигна смъртоносния си нож над окото му.

– Обичаш ли поезия, млади Данло? Знаеш ли много стихотворения?

При този въпрос Хануман се оживи, изкрещя и после ужасяващо се засмя. Ръката му два пъти стисна дланта на Данло в таен код, сякаш за да му напомни за всички нощи, които беше прекарал в учене на древната поезия на Педар.

– Зная... няколко – отвърна Данло. Не спомена, че през последната половина година е научил наизуст около дванайсет хиляди

стихотворения.

– Вече почти никой не се интересува от поезия – продължи Марек.

– Но някога тя е била душата на цивилизацията.

– Моят... баща е обичал поезията – отбеляза Данло.

– Това е известно. Веднъж Рингес казал, че стиховете са мечтите на вселената, изкристализирали в думи.

– И че стиховете... са онази част от вселената, която мечтае?

– Така е – потвърди поетът-воин. – Тъжно е, но мечтите често унищожават мечтателя. За свършените думи се заплаща с пречупен живот.

Въпреки изключително опасното положение, Данло се усмихна. Най-големият парадокс на поетите-воини бе, че използваша стиховете като ножове в опита да достигнат мига на възможното.

– Сега ще ти изрецитирам първите четири стиха от едно стихотворение – каза Марек. – Много, много старо стихотворение – готов ли си да го чуеш, Данло уи Соли Рингес?

Данло усети, че пръстите на Хануман внезапно стискат дланта му, сякаш се мъчеха да се вкопчат в скална издатина.

– Да – отвърна Данло. – Казвай стихотворението си. Поетът-воин отново кимна. Устните му бяха само на сантиметри от лицето на Данло и той произнесе с ясения си, силен глас:

– „Сладко детство!
О, божествен огън! О, светлина свещена!
Ти, толкоз ярка и сияйна!
И тъй велик съм аз...“

Когато чу тези осемнайсет свършени думи, Данло погледна към огнените глобуси, които изпълваха стълбището с прекрасна светлина. Замайващото сияние падаше върху лицето на поета-воин и обагряше всеки камък и жилка хоросан в тъмносиньо, бледолилаво и розово.

– Чу ли ме, млади Данло? Да повтори ли стихотворението? Чуй думите:

– „Сладко детство!
О, божествен огън! О, светлина свещена!
Ти, толкоз ярка и сияйна!
И тъй велик съм аз...“

В ушите на Данло думите на поета-воин звучаха като прелестна, златна музика. Нямаше нужда да ги слуша повторно. Отлично помнеше

стиховете, които беше научил наизуст. Още първия път беше разбрал, че това стихотворение не му е известно.

– Какъв е последният стих? – попита Марек и доближи върха на ножа си с още един сантиметър към окото на Данло. – Знаеш ли думите?

Данло усети, че твърдата малка ръка на Хануман трепери в неговата, и се обърна, за да го погледне.

– Кажй ги, Данло – измъчено промълви приятелят му. – Кажй ги.

Лицето на Хануман също бе красиво и блестеше във всички цветове на надеждата. Беше сигурен, че Данло трябва да знае това стихотворение. В момента Хануман бе сигурен, че Данло трябва да знае всички стихотворения във вселената.

– Моля те, кажй ги!

Данло още по-силно стисна дланта му и дълбоко си пое дъх. И после каза:

– „Сладко детство!
О, божествен огън! О, светлина свещена!
Ти, толкоз ярка и сияйна!
И тъй велик съм аз...“

Поклати глава и гласът му замлъкна в безкрайността. Надяваше се, че греши, че някъде в паметта му като диамант, скрит сред планини помалки скъпоценни камъни, може да открие това стихотворение. Надяваше се, че една съвършена дума може да доведе следващата и като каже началото на стихотворението, ще си спомни последния стих. Но как да си спомни нещо, което никога не бе знаел?

– Ще кажй стихотворението трети път – изрече поетът-воин. – И той ще е последен. Ако не успееш да го довършиш, трябва да се приготиш за своя миг.

– „Сладко детство!
О, божествен огън! О, светлина свещена!
Ти, толкоз ярка и сияйна!
И тъй велик съм аз...“

– Е, Данло уи Соли Рингес?

Данло усети как ноктите на Хануман се впиват в ръката му. Между дланите им се застича кръв и не можеше да се кажй дали е на Хануман, или негова.

– Данло, Данло.

Чу Хануман да шепне името му и видя, че очите на приятеля му са влажни от лудостта на болката.

– Моля те – промълви Хануман.

Поетът-воин беше съвсем близо до Данло – той усещаше мириса на кана и горчиво-сладкия му дъх. В този момент целият свят на Данло се състоеше от гърлените стонове на Хануман, собственото му дълбоко дишане, сребърния блясък на иглата и ножа. Умът му бе пуст, пуст като чернотата между звездите. И в същото време в ума му имаше всичко. Имаше светлина от огнените глобуси, блестящи потоци светлина, отразяващи се от полирания базалт в прелестно поляризирани вълни. В тази светлина имаше нещо диво. Сякаш милиони милиони фотони носеха спомени за далечни звезди и други времена. Данло знаеше, че някак си в светлината трябва да е кодирано всичко: надежди, думи и най-дълбоките мечти на вселената. С тази мисъл завесата от светлина, която падаше отгоре му (а също и върху Хануман, и поета-воин) се разкъса, за да разкрие нещо, което не можеше да гледа, но от което не можеше и да извърне очи. Имаше светлина отвъд светлината, зад и под светлината. Тази чудна светлина бе съставена от хиляди странни нови багри. И във всяка от тях имаше цял свят от пространство, спомен и време. Цял свят. Данло усещаше, че точно зад очите му, въртящи се в дълбините на кръвта му, има светове в светове. В самия него имаше дълбочина и странност, които го удивляваха. В паметта му имаше нещо странно, сякаш вътре в него съществуваше нещо повече, нещо, за което не подозираше. В живота му (и навярно в живота на другите) се беше случило нещо изключително важно, нещо, което трябваше да си спомни. Сега и във всеки миг от живота си, като дете, застанало на океанския бряг, той винаги бе на прага на спомена, но този важен спомен винаги му убягваше. Преследваше го усещане за пропуснато време, ужасно подозрение, че е забравил огромни периоди от живота си. И най-ужасното от всичко беше сигурността, че тези спомени са точно под повърхността на душата му и че чакат като океан под пласт лед и сняг.

„Забравил съм какво съм забравил.“

На странната светлина на стълбището поетът-воин го гледаше и усните му разтягаха в ужасна усмивка. Той докосна с красивия си пръст острието на смъртоносния нож. И тогава внезапно, като айсберг, надигнал се от осветено от звездите море, в ума на Данло се появи дума. Почти мигновено я последваха други думи, пет прекрасни, съвършени думи. Бяха му чужди, но в същото време и някак напълно познати, сякаш много отдавна сам ги бе съчинил. Или по-скоро, сякаш ги съчиняваше сега,

сякаш тези шест думи бяха единствените, които можеха да са били или да бъдат.

„Че целий свят...“

– Данло уи Соли Рингес – прошепна поетът-воин. – Готов ли си за своя миг?

Данло леко наведе глава, но преди Марек да успее да го докосне с ножа, впи поглед в очите му и каза:

– „Сладко детство!
О, божествен огън! О, светлина свещена!
Ти, толкоз ярка и сияйна!
И тъй велик съм аз,
че целий свят възнася мойта слава.“

– Да! – извика Хануман и притисна дланта на Данло към крака си. – Да – стихотворението, стихотворението!

Данло видя как през очите на поета-воин преминават цветовете на удивлението, замайването, благоговението и ужаса. На лицето му се изписа дълбока тъга, когато отдръпна иглата от шията му и сведе ножа си.

– Ти съвършено довърши стихотворението – каза Марек. – Според законите на моя орден след миг ще си свободен да си идеш.

Поетът-воин отстъпи няколко крачки, без да откъсва очи от Хануман и Данло. Погледна към заключените им окървавени ръце, после пъхна иглата в джоба си, но продължи да стиска ножа. От коридора зад него се разнесе слабо скърцане на врати и приглушени гласове. Марек не им обърна внимание и се съсредоточи върху задавените думи на Хануман:

– Защо... ни... освобождава?

– Защото трябва – каза поетът-воин.

– Но... ти... си... сключил... договор... да... ме... убиеш!

– Така е и затова повечето хора неохотно сключват договор с нас.

Но истината е, че отдавна не сме позволявали на приятел да заеме мястото на приятел. Много отдавна. За последен път се е случило преди двеста и дванайсет години, пред Валериановите порти в храма на Джакаранда. И през цялото съществуване на ордена ми, от малцината, които са молили да потърсят мига на възможното, никой не е успявал да довърши стихотворението – до днес.

Поетът-воин дълго и дълбоко гледа Данло, който би трябвало да ликува (и да е озадачен) от успеха си. Но сега Хануман мъчително

кашляше и се мъчеше да си поеме дъх.

– Може ли да получа стреличката? – попита Данло. – Така че той да... заспи?

– След малко – отвърна Марек. – Ако ще спазваме древните обичаи, Хануман трябва да присъства на още нещо.

– Какво... нещо?

На лицето на поета-воин се изписа жестока усмивка.

– Платиха ни за живот – няма вече не ви го казах?

– Да – объркан, потвърди Данло. – Каза ни, че чичовците на Хануман ти платили, за да понижиш мозъка му с ножа си.

– Не, не е така. Не сте разбрали характера на договора ни. Чичовците му искаха Хануман да бъде убит безопасно от разстояние. С отрова или вирус. Евтина и позорна смърт.

– Все още не разбирам.

– Търсихме Хануман цяла година. Предположихме, че е заминал за Никогея и после нашите информатори го потвърдиха. Казаха ни, че хариджаните били бесни от смъртта на някакво момче, Педар. С тази смърт се свързвали имената на Данло и Соли Рингес и Хануман ли Тош.

– И затова хариджаните също са ви наели да... убием Хануман?

– Не, разбира се. Поетите-воини не сключват договори с хариджани. Сключихме договор единствено с архитектите.

– Тогава...

– Когато научихме за връзката на Хануман със смъртта на Педар, разбрахме, че може би има причина да променим договора. И затова ме пратиха в Никогея.

– Но Хануман няма никаква вина за смъртта на Педар! При тези думи поетът-воин посочи с ножа си Хануман и поклати глава.

– Всъщност още от самото начало подозирах, че той носи цялата вина за злополучното падане на Педар.

– Не! Какво говориш? – Данло силно стисна ръката на Хануман и се обърна да го погледне. Но лицето на приятеля му беше бледо и пусто, а погледът му бе обърнат навътре към собствената му болка.

– Подозирах, че Хануман е убил Педар, но, разбира се, не можех да съм сигурен, без да видя лицето му. И това беше първата причина, поради която дойдох в грозната ви сграда. За да мога да се доближа достатъчно до Хануман и да прочета лицето му.

– Но Хануман... не може да е убил Педар!

– Но го е убил – каза поетът-воин. – Убил го е. Погледни лицето на

приятеля си! Той чува думите, разбира ги. Усвоил ли си нещо от изкуството на сетиците? Начина, по който всяко лице винаги казва истината? Чети знаците, млади Данло. Не, не само устата, не само начина, по който хапе устните си. Погледни му очите, виж как се разширяват зениците му и после се свиват при всяко произнасяне на думата „убийство“. Той е убил Педар. Навярно с някакъв наркотик, който го е накарал да се подхлъзне по стълбите. Убил е Педар, за да спаси живота ти. Убил го е от обич към теб. Имал е волята да убие от благородни подбуди – това предположих, когато разпитах хариджанските старейшини. Това открих, когато го завързах с киселинна жица и го попитах дали има смелостта да е убиец. С очите си той каза „да“! Рядко и благородно същество е този Хануман ли Тош. И следователно достойно за рядка и благородна смърт. За истинска смърт – жалко, че може никога да не изживее своя миг на възможното, след като ти го освободиш.

– Хануман не е убиец! – извика Данло. – Ти си убиецът! Ти, с твоите договори и игли – с твоя смъртоносен нож!

Поетът-воин не оспори последното обвинение на Данло, само погледна дългия си нож, който леко стискаше между пръстите си.

– Моят договор – тихо каза той.

В този момент откъм коридора зад Марек се разнесоха гласове. Поетът-воин се обърна и хвърли поглед през рамо. Данло проследи очите му, вгледа се в мрака покрай клетките и видя плешив библиотекар и послушник в бяла роба. Библиотекарят беше старец и бавно куцукаше, навел глава към послушника, сякаш току-що бяха завършили пътуване през шиховото пространство, но майсторът смяташе, че е по-добре да следи разговора на послушника. Нещо – навярно стонове на Хануман – го накара рязко да спре и да изправи глава. Той погледна през парата и слабата светлина към стълбището. При вида на поета-воин, който размахваше ножа си, библиотекарят скри лицето си с ръце и извика:

– О, не! – После хвана послушника за ръка, обърна се и се затича в противоположната посока към централната част на библиотеката. За миг стъпките им отекнаха в коридора, после заглъхнаха.

– Сега ще дойдат библиотекарите или техните работи – каза поетът-воин. – Нямам много време да изпълня договора си.

– Какво искаш да кажеш? – бързо попита Данло.

– Платиха ни за живот. Следващите няколко секунди няма да задоволят архитектите, но договорът си е договор.

С тези думи той застана с леко разтворени крака и погледна право напред към Данло. После обърна върха на ножа към собственото си

лице и се усмихна.

– Не... недей! – възкликна Данло. Той понечи да се хвърли към Марек, но поетът-воин измъкна от робата си смъртоносна лилава игла и каза:

– Моля те, не се приближавай. Платено е само за един живот, не за два. Твоят миг може да дойде по-рано, отколкото си мислиш.

– Моят миг ли?

Марек държеше игличката в лявата си ръка насочена към Данло, а с дясната приближаваше ножа към красивото си око.

– Казах ти, че първата причина, поради която днес влязох в библиотеката, беше да видя прелестното лице на приятеля ти. Това е вярно. Но имаше и друга причина – ние поетите винаги обичаме сложните мисии. След като свърших с Хануман, щях да дойда при теб, Данло уи Соли Рингес. Не за да те убия, поне не този път. За да те видя. Да видя кой си всъщност. Защото ние поетите-воини имаме ново правило, ново правило, което е старо: трябва да откриваме и убиваме потенциалните богове. Причина за това е баща ти, знаеш ли? Твоят баща, Малъри Рингес. Пратиха ме в Никогея да определя дали си синът на баща си.

В този миг на кръв, красота и ужас Данло не знаеше кой е всъщност. Беше непознат за самия себе си и животът му бе загадка, дълбока и необяснима като внезапния му спомен за стихотворението.

– Баща му... – започна Хануман, но не успя да довърши изречение-то си. Ръката му стисна дланта на Данло, лицето му се сгърчи и почти можеха да се видят вълните страдание, които разтърсиха тялото му.

Без да откъсва очи от Данло, поетът-воин каза:

– За теб има възможност. Ти ще си онзи, който ще си. Ти ще избереш, Данло уи Соли Рингес. Някой ден трябва да избереш. И тогава ние поетите ще те очакваме.

Откъм централната част на библиотеката, от дъното на мрачния влажен коридор покрай десетки звукоизолирани клетки се разнесоха далечни гласове, търкалящи се метални колела и много стъпки.

– Време е – каза поетът-воин. В продължение на три удара на сърцето на Данло Марек гледа към ножа си. Цялото му съзнание като че ли се сви и се сля с това блестящо смъртоносно оръжие. – Странно е. Цял живот съм живял само за този миг. Но сега откривам, че не съм готов да умра.

– Тогава... недей да умираш – отвърна Данло. – Живей. Всичко в Данло – обичта му към ахимса, чудната му воля, дълбоките му, живи очи – тласкаше поета-воин към живот. Но съществува единство на

противоположностите и иронията е законът на вселената. Докато Данло гледаше към Марек, между двамата премина чувство на родство и ужасна радост. Накрая поетът-воин му се усмихна и каза.

– Благодаря ти – сега вече съм готов.

– Но аз не исках...

– Това са последните ми стихове – прекъсна го Марек. – Моите предсмъртни стихове – подарявам ти ги, за спомен. Моля те, недей ги забравя.

Поетът-воин бързо – защото по коридора зад прикритието на брониран напътстващ робот се приближаваха петима калфи библиотекари, въоръжени с лазери – погледна към Хануман и Данло, после каза:

Двама приятели
 склучиха лява и дясна ръка,
 моята смърт – моя живот.

Марек вирна глава и погледна светлината на огнените глобуси. В същото време вдигна двете си ръце, сякаш се молеше на небесата някъде отвъд каменната черупка на библиотеката. В дланите си стискаше смъртоносния нож. Гледа безкрайно финия връх сякаш цяла вечност, после с ужасна сила го вкара право в окото си. Умря почти мигновено, дръжката от слонова кост, щръкна от челото му като рог на митично животно. Умря още докато падаше, а падането му беше бавно – и Данло не успя да спаси живота му, въпреки отчаяното си желание.

– Неговият миг, о, неговият миг – о, ооо! – Хануман едновременно се смееше, викаше и виеше от болка.

После пристигна роботът и освободи Хануман от киселинната жица с лазер. Един от калфите откри майстор Баран Смит мъртъв в клетката му. Донесоха три носилки – за библиотекаря, за поета-воин и за Хануман, който се бе свлякъл в ръцете на Данло. Докато най-възрастният калфа – раздразнителна дребна жена на име Калере Чу – отиде да донесе дрехите на Хануман от клетката му, Данло остави другите да преместят все още голия му приятел от ледения каменен под на стълбището. Той се отдалечи по коридора и му трябваше само миг, за да открие стреличката на поета-воин, плъзнала се по пода до една от отоплителните решетки. После се върна при Хануман и преди калфите да успеят да го спрат, я заби в подскачащия мускул на врата му. Както бе казал Марек, наркотикът го приспа почти незабавно.

– Какво правиш? – попита го един от калфите – едър уплашен мъж

на не повече от двацет години. Беше потен и постоянно преглъщаше, сякаш дъвчеше някакъв противен корен, от който му се гадеше. – Искаш да го убиеш ли?

Данло се опря с окървавената си ръка на студения парапет и се загледа в измъчените очи на Хануман, най-после намерили забрва в съня.

– Заспивай, братко мой – прошепна той. После погледна към поета-воин, който спеше вечния си сън, умрял от истинската смърт. Данло знаеше, че никога няма да забрави последното му стихотворение. И че никога няма да забрави ужасното нещо, което бе казал Марек – че Хануман ли Тош е убиец на хора.

ГЛАВА 12 МАЙСТОРЪТ НА ПОСЛУШНИЦИТЕ

Носителят на двата пръстена винаги трябва да носи две оръжия: нож, за да отсича лъжите на тялото, и стихове, за да оголва истината на ума.

Максима на Нилс Орландо, основател на Ордена на поетите-воини

Както беше обещал поетът-воин, през следващите дни еканата не напусна тялото на Хануман. Тъй като щеше да носи разяждащото докосване на наркотика през целия си живот, отведоха момчето в кулата на сетиците, за да усвои техники за блокиране на нервните сигнали и за контролиране на болката. Макар че не позволяваха на Данло да посещава приятеля си, майсторът сетик Хавиер Хейк го информираше за състоянието му. Както му обясни майсторът, Хануман трябвало да се радва, че е още жив, защото от малцината, оцелели от ножа на поет-воин, още по-малко успявали да издържат на еканата, изгаряща вените им. Умът и силната воля на Хануман очевидно бяха впечатлили сетика, а това не бе лесно, тъй като сетиците обикновено са невъзмутими като камък.

Една сутрин на закуска – докато Хануман упражняваше адухка и други лечебни пози със сетиците, а Данло се безпокоеше за него и се мъчеше да си припомни всички събития, довели до срещата им с поета-воин, Данло най-после получи покана да посети личните покои на майстор Бардо. Наистина, това по-скоро беше призовка, отколкото покана, и затова, след като изпи кафето си и облече най-топлата си кожа, Данло се понесе на кънките си в студения сив въздух. През нощта снегът бе покрил с белотата си сградите на „Боря“ и все още продължаваше да вали:

малки неправилни, накъсани снежинки, които той познаваше като райшай. Когато стигна до светилището на послушниците, шапката, кожата и дългата му черна опашка бяха покрити с райшай. Дългите каменни коридори на светилището бяха толкова студени, че снегът по ръкавиците му все още не се беше стопил, когато ги свали и потропа със стоманеното чукало на вратата на Бардо. Но от рязко отворилата се врата го лъгнаха вълни топлина, които измиха очите му и превърнаха снега във вода.

– А, Данло, виждам, че поетът-воин не те е докоснал. За Бога, недей да стоиш на прага и да пускаш вътре студен въздух – влез и седни с мен! – Бардо го покани в стаята със замах на огромната си ръка. – Обичам стаите ми да са топли, навярно повече, отколкото си свикнал. Дай да ти сваля кожата преди да си припаднал от жегата.

В стаята наистина беше прекалено топло и Данло незабавно започна да се поти. Каменните камини в двата края на помещението бяха заредени догоре с лоено дърво, което прашеше и пукаше с оранжеви пламъци. Бардо носеше на гигантското си тяло само тънка роба, черна като пилотските, но от най-фина японска коприна и с бродерия от платинени и златни нишки. На пръстите му имаше пръстени със скъпоценни камъни, а на шията му висяха седем сребърни вериги. Покоите на Бардо бяха пълни с изящни предмети: голяма маса от каменно дърво и невероятно скъпи резбовани столове, изработени на Урадет; фравашки кръгли релефи и гоблени по стените; пиано, гошарп и синтезайзер; масичка за шах, инкрустирана с обсидиан и бял опал. В каменни саксии върху няколко малки масички растяха малки дървета бонзай с хилядолетна възраст. С миниатюрните си иглички и извити клони, всяко от тях бе уникално. Бяха ги култивирали безброй техни собственици, навярно още от Старата Земя, и ги бяха предали на наследниците си или ги бяха продали. На Данло му се струваше странно, че истински мъже са прекарвали живота си в старателно връзване и кастрене на растения, за да ги осакатят, чудеше се на вниманието и изкуството (и времето), необходими за тяхното оформяне. Ако знаеше нещо за парите, за тяхната рядкост и стойност, щеше да се удиви, че седемте дървета са стрували на майстора повече от три хиляди градски диска всяко.

– Обичаш ли бонзай? – попита Бардо.

– Не, сър.

– Е, и аз вече не. Преди имах още дванайсет, но умрях. Навярно не съм ги поливал както трябва.

Данло протегна ръка и натисна с пръст лепкавата черна почва в

една от саксиите. Около корените на дърветата имаше прекалено много вода. Майсторът със сигурност ги бе убил с вода.

– В Деня на покорството Хануман ме попита дали може да се грижи за дърветата – каза Бардо. – В тях има нещо, което го привлича, струва ми се. Е, добре, навярно когато напусне кулата на сетиците, ще му позволя. И се надявам, че това ще е скоро. Не вярвам на проклетите сетици – че кой им вярва? Гледат те така, сякаш им се иска да каркират проклетия ти ум. Колкото по-скоро Хануман се избави от тяхната паяжина от йоги и мисловни игри, толкова повече ще се радвам. Бардо прегърна Данло през раменете.

– Моля те, седни тук – каза той и посочи една красива кушетка от тюленова кожа срещу камината. Самият той с въздишка и усмивка се настани в огромен тапициран стол, който преди години беше внесъл от Летосвят. Макар да бе ранно утро, майсторът вече пиеше: на една от страничните облегалки на стола беше поставена полупразна халба черна бира. Опрял лакти на бедрата си, той се наведе напред и светлината на огъня заигра с рубинени отблясъци по лъскавата му черна брада. – Дватамата с теб трябва да си поговорим.

Данло се вгледа в големите кафяви очи на Бардо, ясни и изпълнени с хитрост, и кимна.

– Мога ли да ви задам един въпрос, майстор Бардо?

– Питай, моля те. И отсега насетне, когато сме сами, можеш да задаваш въпросите си, без да искаш разрешение.

– Майстор Бардо, онова, което се случи в библиотеката...

– Наричай ме Бардо, моля те. Просто Бардо. Така ме познаваше баща ти.

– Моят баща...

– Твоят баща – отново го прекъсна майсторът – беше Мальри Рингес. Ето, признавам го. Разбрах го още щом те видях. На площад „Лави“ по време на изпитанието ти, гол като уличница и измръзнал до смърт. Ти, с твоето диво лице – всичко в теб, дивите ти обноски и поведението на Рингес. Помислих си, че навярно е бил при куртизанка и че ти си резултатът. Изобщо не предположих, че си дете и на Катарин. Трябваше да се сетя. – Той въздъхна и почука грозното си изпъкнало чело с големия си пръст. – Е, всъщност го видях с очите си, но глупавият ми мозък просто не искаше да приеме истината.

– Вие сте били най-добрият приятел на баща ми, нали?

Бардо го погледна и разтри огромните мускули над сърцето си. Започна да говори бавно, сякаш на себе си; гласът му излъчваше

горчивина.

– Може ли някой да е приятел с такъв човек? Човек, предопределен да стане бог?

– Но вие сте били с него на експедицията му при деваките! – възрази Данло. Устата му бе пресъхнала, в гърлото му беше заседнала буца. – С баща ми... и майка ми.

– Всички последвахме Рингес на онзи проклет замръзнал остров, вярно е. На Куейткел. Живяхме сред племето на деваките повече от година.

– Деваките – тихо, почти шепнешком повтори Данло и сведе очи към лъскавия под. – Благословените деваки.

– Да – каза Бардо с дълбок, басов глас, който отекна из стаята. – Чул си историята на раждането си, нали? От Педар, онзи следобед преди да падне по стълбището? Бедното момче. Педар ти е показал снимка на експедицията, нали? И сигурно искаш да знаеш истината за баща си, за нашата експедиция. Е, много ми е тъжно да го кажа, но с дивотата и похотта си баща ти си създаде врагове сред деваките. Баща ти и майка ти – цялото ти проклето семейство с техните убийствени сърца и кръвосмешения. Разбира се, че си създадох врагове. Всички ние си създадохме врагове. Аз също. Да, признавам участието си в тази лудост. Истината е, че аз бях нещо повече от приятел на Мальри – той ме обичаше като брат! А после дойде онази проклетата експедиция. Баща ти уби девакски мъж, казваше си Лиам, а неговият брат пък уби мен, прониза ме в сърцето с проклетото си копие. Да, създадохме си врагове, но си създадохме и приятели и това е целият ад, аз обичах деваките и те ме обичаха. Жените, разбира се, Ментина, Нори и Тасарла, с техните пълни, дълги бедра, но и мъжете. Хайдар и Уемайло ми бяха приятели. И Чокло, особено Чокло. Жалко, млади приятелю, че те изоставиха, но поне остана Соли да те наглежда. Твоят дядо, както вече сигурно си разбрал. Соли Мълчаливия – какво можеш да ми кажеш за Лиъполд Соли, добре ли е?

Данло гледаше как Бардо пресушава халбата си и с мъка промълви:

– Соли е мъртъв.

– Мъртъв! Великият господар пилот най-после мъртъв? Как умря?

– По време на прехода ми към мъжественост изяде черния дроб на костур... и се отрови.

– Жалко – рече Бардо и облиза с дебелия си червен език пяната на бирата от вътрешната страна на халбата. – Но ми кажи, млади приятелю, защо Соли е ял този черен дроб? Къде е бил Хайдар – защо Хайдар

не ти помогна в прехода?

– И Хайдар е мъртъв.

– О, жалко – обичах Хайдар.

– Всички са мъртви.

– Какво?

– Всички са мъртви, Бардо. Благословеното племе на деваките.

– Мъртви? Всички? И Чокло ли?

– Да.

– Как умряха?

– От болест.

– За Бога! – изрева Бардо и удари с халбата по стола си. – Та те бяха най-здравите хора, които съм виждал! Как така всички са умрели?

Като клатеше глава и си мърмореше майсторът се изправи, доля халбата си, отпи, погледна Данло и облиза бирата от мустаците си.

– Уби ги чума – каза Данло. – Вирус, създаден от хора. – Той докосна белега над окото си и разказа на Бардо онова, което бе научил в библиотеката за архитектите от Кибернетичната универсална църква и чумата, която бяха създали.

– О, жалко – рече Бардо. По месестото му лице избиваха капки пот и се стичаха по брадата му. – Жалко.

– Баша ми е заразил деваките с този вирус.

– Гадно биооръжие! – каза Бардо, погледна през прозореца към снежното небе и заговори тихо, сякаш беше сам в стаята. – Наистина жалко! Най-ужасното нещо, което съм чувал. За Бога! Значи всички ние сме вирусносители? И аз. Защо слепвачите не ни предупредиха, че деваките нямат имунитет? Защо не се сетих за опасността? За какво друго ми е даден този прекрасен мозък, ако не за да се сещам за такива възможности? И защо ти не се сети, Малъри, приятелю мой? О, но ти винаги беше толкова безразсъден. Див и безразсъден – такава беше проклетата ти съдба.

– Мисля че са разазени всички алалойски племена – каза Данло.

– О, сигурно – съгласи се Бардо. – Но не трябва да смятаме, че са обречени. Не, това ще е много, много жалко.

– Но шайда вирусът убива всеки, когото докосне! Всеки... който е невинен, всеки, който няма имунитет.

– Е, може би има начин да помогнем на твоите алалои да придобият имунитет.

– Наистина ли?

Бардо отново отпи от бирата си, потупа къркорещия си корем и

отвърна:

– Аз естествено не разбирам от слепване. Аз съм пилот. Но защо потискащите гени, които предпазват нас двамата с теб и всеки цивилизован човек – защо тази ДНК да не може да се слепи в хромозомите на алаалоите?

– Възможно ли е? – попита Данло.

– За Бога, надявам се! Струва ми се съвсем просто. Даже да се наложи да отнесем на ръце и последния алаалои при градските слепвачи.

Данло потри чело във внезапна тревога. Помисли си за всичко, което му се беше случило от пристигането му в Никогея, и каза:

– Да доведем алаалоите във Вълшебния град... това може да ги унищожи като народ.

– Да не би предпочиташ да видиш как мозъкът им изтича през ушите?

Данло погледна към камината. В тъмночервените пламъци на паметта си видя смъртните огънове в пещерата на деваките през нощта, в която бе умряло племето му.

– Не – отвърна той.

– Е, предполагам, че щом ги излекуваме от тази глупава чума, можем да ги върнем в пустошта.

– Но това са двеста племена!

– Толкова много? Е, доста ще е трудно? Ще трябва да отменим споразуменията. Отново.

– Какво споразумения?

Бардо се оригна, усмихна се и отпи от бирата.

– Алаалоите са първият народ, открил тази планета. Когато преди три хиляди години Орденът се преместил тук от Арцит и заварил света, населен с групи диви мъже, сме сключили с тях споразумение. Не си ли учил нашата история? Имаме право да живеем само на този остров, на Никогея. Останалата част от планетата принадлежи на алаалоите. И контактът с тях е забранен.

– Но баща ми... е отишъл при племето на деваките, нали?

– О, да. Но първо подаде молба до Арбитъра да отмени споразуменията.

Данло докосна бялото перо в опашката си и каза:

– И споразуменията са били отменени и деваките са мъртви.

– Съжалявам, Данло.

– И смятате, че споразуменията трябва да се отменят... пак?

– Няма друг начин. Сега Арбитъра е мъртъв и ще трябва да

подадем молба до колегията на господарите.

– Смятате ли, че те ще уважат такава молба?

– За Бога, ще им се наложи! Трябва да поправим стореното. Аз трябва да го поправа, нали разбираш? Аз, Бардо – имам приятели сред господарите. Те ще ме послушат. Ако има начин да излекуваме алаоите, ще го открием. Обещавам ти го, млади приятелю.

Данло вдигна поглед към него и се усмихна. Съвсем разбираемо, Бардо не му каза, че влиянието му в колегията на господарите е по-скоро в царството на желанията, отколкото в действителността. Всъщност след като смъртта на Педар Сади Санат бе довела до проникване на поет-воин в библиотеката (или поне така смятаха враговете на Бардо), мнозина господари искаха Бардо да си подаде оставката като майстор на послушниците.

– Никога не съм предполагал, че нашата малка библиотека може да е толкова опасно място за послушниците – продължи Бардо. – Първо откриваш източника на този смъртоносен вирус и после се появява поетът-воин. Жалко за онзи беден библиотекар – как се казваше? Майстор Смит. Той е първият от Ордена, убит по този начин, откакто преди четиринайсет години онзи безумен поет-воин се промъкна в кулата „Данлади“ и едва не уби Лиъполд Соли. Лош знак е, че поетите-воини отново са се размърдали. Жалко, много жалко.

Парфюмът на Бардо и миришещият му на бира дъх бяха толкова силни, че за миг Данло престана да диша. После каза:

– Страхувам се за Хануман.

– Страхуваш се, че ще се опита да го убие друг поет-воин ли? Това вече е малко вероятно. По законите на ордена на поетите, след изпълнението на договора не може да има повече убийства. Разбира се, обикновено това не се налага – направо не е за вярване, че Хануман е останал жив. А и ти. Смел си като баща си. И два пъти по-безразсъден – внимавай, иначе ще дадеш прекалено много храна на клюките, нали знаеш.

Данло засрамено се усмихна, после се изправи и погледна през прозореца.

– Загадката тук – изкънтя в ухото му гласът на Бардо – е защо някой изобщо е сключил договор с поетите да убият Хануман. И не само защо, а и кой.

– Не... знаете ли?

– А ти знаеш ли?

Тъй като не искаше да говори за случилото се на стълбището в библиотеката, Данло се обърна към майстора и попита:

– Откъде да зная?

– За Бога, продължаваш да отговаряш на въпросите ми с въпроси! Да не би това да е особеност, заложена в проклетите ти хромозоми?

– Извинете.

– Като майстор на послушниците, трябва да попитам за някои неща. Колегията на господарите ми възложи това задължение. Разбира се, малко е вероятно да знаеш онова, което трябва да разберем, но е възможно поетът да е казал нещо дребно, което да ни помогне да разгадаем тази загадка. Малцина го знаят – баща ти ми го каза веднъж, – но поетите обичат да говорят на жертвите си преди да ги убият.

– Аз... не искам да си спомням онова, което каза поетът-воин. – Данло сведе очи към обувките си, които бяха изсъхнали от топлината на камината.

– Не можеш да си спомниш ли? О, колко странно! – Страхувах се... за живота на Хануман.

– Но не си се страхувал за собствения си живот.

Данло вдигна глава, погледна Бардо, но не каза нищо.

– Но не си се страхувал да запомниш проклетите стихове на поета!

– Откъде знаете... че съм ги запомнил?

Бардо наду бузи за миг, после плесна с ръце.

– Откъде зная ли? Ще ти кажа откъде. Мислиш ли, че не съм ходил да видя Хануман? Е, ходих. Той не ми каза много, едва можеше да говори. Но си спомни как си измамил поета-воин, как си заел неговото място под ножа на поета. Възхищава се на смелостта ти, както и аз. И още повече се възхищава на хитростта ти. Използваш ахимса като оръжие, за да го накараш да ти каже стихотворението, и сега поетът е мъртъв. Каква ирония! Та ти си победил поет-воин, за Бога! Като баща ти – трябва да знаеш, че веднъж и баща ти победи поет-воин.

Тъй като не искаше Бардо да вижда очите му в този момент, Данло скри лицето си с ръка и сведе глава.

– Не знаех... че поетът-воин ще обърне ножа срещу самия себе си.

– Е, така или иначе го е направил. Ти си провалил задачата му и единствено по този начин е можел да изпълни договора си с проклетите архитекти.

При тези думи Данло отпусна ръка от челото си и повдигна глава.

– А, това те интересува, нали? Разбира се, че архитектите трябва да са наели поета-воин. Не хариджаните, както смятат по-тъпите господари. Разбира се, истина е, че хариджаните обвиняват двама ви с Хануман за смъртта на Педар. Теб, заради верността ти към ахимса. Ти си устоял

на варварството му, нали? И си го направил по начин, който го е посрамил и го е накарал напълно да осъзнае низостта си. И си му се противопоставил, нали? С тъпата фравашка игра за причиняване на свещена болка. Каква ирония! Ти си измъчвал душата на Педар повече, отколкото те е измъчвал той. И така си го подтикнал да се качи по стълбите през нощта – било е почти неизбежно да изпие прекалено много вино и да падне, за да намери смъртта си. Или поне така твърдят хариджаните.

– Но защо обвиняват и Хануман?

– Е, Хануман е най-близкият ти приятел, нали? Известно е, че винаги, когато е имал възможност, той се е противопоставял на Педар.

– Тогава някои от господарите трябва да смятат, че хариджаните са сключили договор с поетите-воини... да убият и Хануман, и мен, така ли?

– Точно така. Но логиката им има основен недостатък. Хариджаните много повече обвиняват мен за смъртта на Педар. Ако те бяха наели поета-воин, пред проклетия нож щях да се изправа аз.

Тази мисъл, изглежда разстрои Бардо, защото той внезапно поглади тила си, оригна се, взе халбата и я пресуши на три огромни глътки.

– И така, трябва да са били архитектите – продължи той. – От деня, в който Хануман положи обета си, знаех, че е избягал от Катава преди да пристигне в Никогея. Той ми каза, че имало някакъв проблем, че семейството му враждувало с архитектите старейшини. И че баща му умрял при загадъчни обстоятелства. Подозирам, че е бил убит – тези кръвожадни архитекти винаги се избиват помежду си. Не зная защо биха преследвали Хануман толкова надалеч, толкова безмилостно. Какво може да е направил? Добре, няма значение какво е направил. Нашият Орден е стар и прогнил като смрадливите зъби на господаря Цицерон, но едно от достойнствата ни е, че продължаваме да закриляме своите. Хануман може да е продал ДНК си на слеляк или дори да е убил баща си – но това няма значение, щом е минал през портата на Академията и е положил обета си.

Въпреки че Бардо каза последните думи без никакъв намек или скрит смисъл, дъхът на Данло секна, сякаш внезапно го бе връхлетял студен вятър. Ужасяваше го всяка връзка, макар и неумишлена, между приятеля му и идеята за убийство.

– Аз... не зная защо са пратили поета-воин в Никогея – каза той. Марек наистина не му беше казал истинската причина, поради която архитектите са го наели да убие Хануман. Макар че гореше от желание да научи тази причина, Данло не искаше Бардо да види загрижеността му.

– Но поетът-воин каза нещо... което си спомням. Каза, че поетите-воини имали ново правило. Ново правило, което е старо. Каза, че поетите-воини трябвало да убиват всички потенциални богове.

– Аха! – изтъгна Бардо. – Поетът е казал това на теб, нали? Вярно ли е? И ако е вярно, защо е трябвало да го казва на теб?

– Той ме попита... дали съм синът на баща си.

– Охо! Не мога да ти опиша колко ме интересува това. Поетите-воини имаха основание да следят кариерата на баща ти. Той започна нещо, този твой баща. Човек, бог – той раздвижи вселената и поетите-воини усещат, че небесата се разтърсват, и се страхуват, че звездите могат да паднат. Затова ли трябва да убиват всички потенциални богове? И какво разбират под думата „потенциални“? Със сигурност не да убиват всички хакри на Кибернетичните църкви – сред архитектите еретиците никнат като личинки в леш. Трябва да са милиони. Поетът едва ли е трябвало да убие Хануман заради дребните му ереси. Има ли нещо в приятеля ти, което да съм пропуснал? Възможно ли е поетите да смятат, че Хануман ли Тош ще се опита да последва пътя на баща ти? Че може да го последва? О, каква мисъл – не мога да ти кажа колко много неща ме кара да си мисля това!

С тези думи Бардо започна да се разхожда назад-напред, като поглаждаше брадата си и сумтеше. Данло стоеше пред пламъците в камината и също се замисли за спомените си. Отлично си спомняше какво му бе казал поетът-воин: че Хануман е убил Педар. Спомняше си и че пътят на баща му е минавал през развалини и убийства: някога Малъри Рингес беше убил мъж на име Лиам, поет-воин, трима пилоти по време на Пилотската война и накрая цялото племе на деваките.

– Слушай – каза накрая Бардо. – Няма смисъл да повтаряме недоказани догадки за причината да пратят поета-воин да открие Хануман. Разбираш ли? Навярно ще е най-добре да не казваш на никого за това „ново правило“ на поетите-воини.

– Аз... не искам да казвам на никого.

– Добре. Навярно никога няма да научим защо са пратили поета-воин. Но ето още една хипотеза: възможно е в края на краищата архитектите изобщо да не са сключвали договор. Възможно е поетът да е пристигнал в Никогея по заповед на господарите си от Калар. Възможно е поетът съвършено да е пресметнал събитията в библиотеката – може да е предвидил, че ти ще излезеш от клетката си и ще го завариш да се готви да убие Хануман. Това кърваво мъчение като изпитание – но за теб. Възможно ли е цялото това убийство да е инсценирано само като

изпитание за твоя потенциал? О, Данло, млади приятелю – ти ли си си-
нът на проклетия си баща?

И Бардо дълбоко се вгледа в очите на Данло, толкова дълбоко, че
като че ли вече не гледаше към него, а към някакво свое отражение.

– Възможно ли е? – продължи майсторът. – Защо тази мисъл не ми
хрумна по-рано? Заслепен ли бях, или просто съм бил страхливец? Въз-
можно ли е? Възможно ли е всички ние да сме деца на убийственото
сърце на баща ти, на неговата безумна, прекрасна душа? За Бога, кой си
ти? Кой съм аз? Кой е всеки? Възможно ли е други да последват пътя на
баща ти? Чудя се за това във всеки миг всеки ден от цели тринайсет го-
дини. Въпросът е защо не знаех, че се чудя? О, но вече зная – и зная, че
зная, за Бога!

Бардо се засмя с дълбокия си, сякаш излизаш от корема му смях,
като че ли се наслаждаваше на вселената и всички неща в нея, без да из-
ключва и себе си. После внезапно плесна с ръце и каза:

– Макар че винаги ми доставя удоволствие да разговарям с теб, има
друга причина, поради когато те поканих тук. Време е да ти дам нещо,
което е твое.

Той бавно се приближи до голямата маса и изрита настрани безцен-
ния стол, който препречваше пътя му. На масата имаше кутия, инкрус-
тирана с малки перлени триъгълници и квадрати от каменно дърво.
Майсторът я взе, отнесе я при Данло и я пхна в ръцете му.

– Прекрасна е – каза Данло. Кутията бе студена и твърда. Той вдиг-
на поглед към Бардо и се усмихна. – Благодаря.

– Не, не, не си ме разбрал – припряно и ядосано отвърна Бардо. –
Кутията е моя – платих за нея сто маунда на Урадет! Но съдържанието ѝ
принадлежеше на баща ти. И на майка ти. Отвори я, какво чакаш?

Данло се подчини. Капакът плавно се отвори на златните си панти
и той мигновено усети миризмата на мухлясала стара кожа. Вътре има-
ше две книги, всяка дебела като снежен блок, и прозрачен камък, който
приличаше на кварц. И други неща.

– Е? – каза Бардо.

Данло се приближи до безценната масичка за чай и остави кутията
върху нея. Извади една от книгите, отвори я и прелисти сухите
страници.

– Виждал съм я и преди! – с разширени очи възкликна той. – До-
косвал съм я... много, много отдавна.

– Какво! Как е възможно?

Зад прозореца сняг покриваше плъзгите и полята на „Боря“ и Данло

си спомни за друго снежно поле, което беше пресичал много отдавна. Споменът бе блед, навярно само спомен за спомен: веднъж, точно след като получи името си на третия си рожден ден, двамата със Соли потеглиха с шейна от брега на Куейткел, за да открият икалу, малка колиба от сняг. Той влезе в колибата сам. Там откри същата книга, която сега държеше в ръцете си. Някой му я беше взел – все още усещаше гнева си, че са му я отнели. Не помнеше нищо друго. Той, чиято памет за живота му обикновено бе толкова ясна, можеше да си спомни само тези разпокъсани образи и чувства. Тъй като му се стори срамно и странно, че паметта толкова загадъчно му изневерява, Данло реши да не казва нищо повече.

– Знаеш ли какво е това? – попита Бардо.

– Да – отвърна Данло. – Книга. Стария отец имаше много книги в дома си. Той... ме научи да чета.

– Можеш да четеш? О, признавам, че никога не успях да науча това варварско изкуство. Чудя се защо фравашите изобщо си правят труда.

– Но това е толкова просто! – каза Данло. – Много по-просто, отколкото да познаваш идеопласти. – Наистина ли?

– Наистина... Бардо. Искате ли да ви науча да четете? Това е благословено изкуство.

– Сега ли? Тук? – Носът на майстора бе червен като зрял кръвноплод, погледът му беше някак странно отнесен. Той бе човек, който менеше настроението си толкова лесно, колкото дрехите си, за да излезе в снежен следобед. – Навярно някой друг път – днес ме очаква тежък ден.

Данло отвори книгата на титулната страница и кожата пропука. Той прочете на глас:

– „Реквием за Homo sapiens“.

– Това е книгата на Арбитъра – каза Бардо. – Цинична история на човешката раса. Баща ти я наследи от него – или може би я е откраднал.

Данло прелисти няколко пожълтели страници и стигна до място, което го заинтригува:

„Homo sapiens като загадка на еволюцията: едновременно е и загадъчно, и удивително, че приблизително същият интелект, необходим за изработка на остър връх на копие, е достатъчен за откриване на математически теореми. В друга вселена би могло да е иначе. И така, на човешките същества щеше да им е спестена трагедията да съществуват полу като маймуни, полу като богове.“

Той прочете тези думи на Бардо, който стоеше над него и надуваше дебелиите си бузи.

– О, Арбитъра беше циничен човек! Чети тази книга на свой риск,

млади приятелю.

С усмивка на уста Данло се поклони, после бръкна в кутията и извади другата книга. Корицата ѝ бе от стара кафява кожа, украсена със златни спирални орнаменти по краищата. На много места златото се беше отчупило или изтрило.

– Както сам можеш да се убедиш, сборник със стихове – каза Бардо. – Арбитъра я подари на баща ти. Наистина беше подарък – поне в това можеш да си сигурен.

Данло прехвърли първите няколко стихотворения и каза:

– Не разбирам тези думи. Начинът на свързване на буквите, звуковете... нямат смисъл.

– Е, повечето стихове са древни – поясни майсторът. – Написани са на мъртви езици. Баща ти обичаше поезията – всякаква поезия – така, както другите мъже обичат жените.

– Тогава ще трябва да науча тези мъртви езици, за да прочета книгата.

– Щом искаш. Аз лично никога не съм имал такова търпение.

– Благодаря, че ми дадохте тези книги, Бардо.

– Не съм ти дал нищо. – Майсторът застана до прозореца и се загледа към снега. – Просто ги пазех за баща ти, в случай че се върне. Сега са твои. Истината е, че се радвам да се избавя от тази отговорност.

Данло го гледаше тъжно и си помисли, че огромният мъж всъщност изобщо не се радва.

– Така или иначе ви благодаря – каза той.

– Е, добре, пазя и още неща. Пръстена, разбира се. И топката. Извади я от кутията, млади приятелю.

Данло извади прозрачна кристална топка. Тя бе малко по-голяма от юмрука му и тежеше като камък. Това беше най-съвършеният камък, сфера на провидец, направена от безупречен диамант.

– О, това е благословен камък – рече Данло. – Имакла, като око на птица.

– Беше на майка ти – поясни Бардо. – Тези сфери – правят ги провидците.

– Майка ми е била провидца, нали?

– Една от най-добрите провидци.

Данло вдигна сферата към прозореца. Гладката ѝ повърхност блестеше с отразени багри. Докато я въртеше между ръцете си, по нея искряха бронзови и лилави светлини, като мънички светулки, попаднали в лед. Той погледна през прозрачния диамант дълбоко към центъра на

сферата. Там всички цветове се разтваряха в сияеща белота, която го заслепи.

– Никога не съм виждал нещо... толкова прекрасно – каза Данло.

– Когато положат обета си – отвърна Бардо, – всички провидци получават такива сфери. След смъртта на Катарин баща ти я задържа, вместо да я върне на господаря провидец, както би трябвало.

– Бардо – внезапно попита Данло, – как е умряла майка ми?

Майсторът пресуши остатъка от бирата си, изтри устните си с копирена кърпичка и отвърна:

– О, млади приятелю, тя умря в девакската пещера, жалко. При раждането ти – беше тежко раждане, разбираш ли, и тя загуби прекалено много кръв.

Докато Бардо говореше, Данло не го изпускаше от поглед. Видя, че кръвта се отдръпва от огромното му лице, забеляза, че очите му се втвърдяват и заблестяват като диаманти. И разбра (или си помисли, че е разбрал), че този тъжен, страстен човек не му казва цялата истина.

– Ето – припряно рече Бардо, – вземи пръстена и да приключваме.

Данло дълго гледа към огъня, притиснал с юмрук пръстена към сърцето си. И после попита:

– Бардо, какво е той? Знаеш ли какво е благословеният ми баща?

– Той е бог! – внезапно извика Бардо. – Проклет бог.

– Но какво означава... да си бог?

– Само бог знае това.

– Тогава...

– Твоят баща – прекъсна го майсторът – беше първият спомнил си древните еди. И навярно единственият, спомнил си ги толкова дълбоко. Той погледна навътре в себе си и откри тайната на живота – тайните на боговете. Мисля, че е открил тайната на безсмъртието. Огромна мощ, мощта на ума, която боговете трябва да обичат повече от всичко друго.

Данло внимателно слушаше и не откъсваше очи от огъня.

– Да си бог не трябва да е... нищо друго освен болка – каза той.

– Какво? Защо мислиш така?

– Ами... не зная.

– Е, баща ти сигурно е платил висока цена за божествеността си. Той каркира проклетия си мозък! Две трети от него бяха заменени с неврологици. Агатанджианите направиха за него тези биокомпютри, когато го върнаха от смъртта.

– Но част от него все още е човешка, нали?

– Навярно.

– И тази човешка част, човекът, който той все още е – той съществува ли в тялото му? Ами тялото му? Дали е същество от плът и кръв, като нас двамата?

– О – каза Бардо, – основният въпрос. Но истината е, че не зная.

– Но ако мозъкът му все още отчасти е човешки – настоя Данло, – ако сърцето му бие като човешко сърце, той трябва да съществува... някъде. Някъде в пространството.

– Навярно.

– Тогава дали все още живее в „Иманентно възплъщение“? Около коя звезда обикаля светлинният му кораб?

– Откъде да зная, за Бога?

– Но вие сте били най-добрият му приятел!

– Смятам – каза Бардо, като се върна до прозореца, – смятам, че се е загубил в Същността. Потънал в ума си, ако не в тялото си.

– Тогава баща ми... е преминал оттатък?

– Не съвсем. О, имаше нещо като брак. Това е мистична идея и аз мразя мистицизма, но започвам да вярвам в нея.

– Защо?

Бардо почука с пръстените си по прозореца и посочи към небето.

– Как иначе може да се обясни навременното появяване на Златния пръстен? Смятам, че това е рожба на ума на баща ти. И на Същността.

Данло погледна през прозореца и видя, че снегът е престанал да вали. Небето бе като мокро сиво одеяло, тежко и много ниско. Той си помисли, че Златният пръстен расте като втора атмосфера далеч над облаците. И се закле, че ако някога стане пилот, ще отиде там да види какви същества и нов живот е сътворил баща му. Свали ципа на камелайката си, докосна пръстена, който му беше дал Бардо, и попита:

– Смятате ли, че Златният пръстен ще предпази животните на света от радиацията на Вилда? Наистина?

– Такъв беше планът на баща ти – той винаги имаше план.

– Тогава животът на този свят... ще продължи да живее?

– За Бога, надявам се, тъй като все още съм жив на това от бога замръзнало място!

– Тогава баща ми е убил един народ... и е спасил света.

– Е, баща ти винаги е бил ироничен, този твой баща. Данло притисна кокалчетата на пръстите си в челото си и тихо издекламира:

– Хала е пътят на мъжа, що обича света.

– А? Хала?

– Трябва да вървя – каза Данло, изправи се и стисна диамантената

сфера в ръка. Потеше се и очите го боляха от продължителното виждане в небето. Помисли си за баща си, който някога бе убил Лиам от девакското племе и мнозина други. – Шайда е пътят на мъжа, що убива други хора – промълви Данло.

Бардо, който имаше остър слух, поклати глава.

– Не трябва да го съдиш, млади приятелю. Даже когато беше човек, той се различаваше от другите хора.

– Наистина ли?

– Виж, той беше обречен да стане бог. Сега го разбирам. – Майсторът протегна ръка към празната кана с бира на перваза. Усмивваше се на себе си и влажните му кафяви очи изглеждаха пълни със спомени и мечти. – Чудя се какво ли е да станеш бог.

– Трябва да си вървя – повтори Данло.

Бардо взе скъпоценната кутия, подаде му я и каза:

– Прибери книгите. И топката. И моля те, задръж кутията.

– Благодаря – каза Данло.

– Къде отиваш, че толкова бързаш?

– В кулата на сетиците – отвърна Данло. – Навярно днес майстор Хавиер ще ми позволи да видя Хануман. Трябва... да го попитам нещо.

– А, добре. Е, след няколко дни ще пратя да те повикат. Колегията на господарите ще трябва да ни даде разрешение за алаолоите и искам да дойдеш.

Данло напусна светилището и се понесе по гладките плъзги на „Боря“, за да зададе на Хануман един прост въпрос.

ГЛАВА 13 КОЛЕГИЯТА НА ГОСПОДАРИТЕ

Не искам да направя нещата по-добри. Искам да са повече: повече човешки същества, повече мечти, повече история, повече съзнание, повече страдание, повече радост, повече болест, повече мъка, повече възторг, повече еволюция, повече живот.

„Размисли“, Джин Зенимура

На Бардо не му трябваше много време, за да накара колегията на господарите да вземе решение относно алаолойския народ. Докато Хануман беше при сетиците (през това време майсторът сетик не позволяваше на Данло да го посети), Бардо подаде прошение до колегията от

името на Данло и всичките двеста и дванайсет алалойски племена. Господарите горяха от нетърпение да се избавят от това досадно прошение, също както копнееха да свършат с хариджанския проблем и да решат загадката защо поет-воин се е опитал да убие обикновен послушник. Същност мнозина от тях копнееха изобщо да се избавят от Бардо. Тези негови врагове, сериозни мъже и жени три пъти по-възрастни от него, го смятаха за обикновен млад пилот, изпълнен със самохвалство и превзетост. Някои казваха, че е прекалено безотговорен (и брутален), за да е майстор на послушниците. Господарят впечатник Насар уи Джонс бе порицал нехайното му разследване на смъртта на Педар. Много други го обвиняваха, че е насърчил жестокото съперничество на площад „Лави“, по време на което бяха умрели твърде много просители. Както откри Бардо в дните след като даде на Данло бащиния му пръстен, изглежда, малцина господари се вълнуваха от съдбата на алалойските племена. И никой не искаше да отменя споразуменията в момент, в който целият Орден беше затрупан с по-мощни проблеми.

– За Бога, та те са глупаци! – каза на Данло майсторът една вечер. – Страхливци и глупаци – мислят само за обречените, проклетите от човека звезди!

Той му призна опасенията си, че колегията на господарите можела да не обсъди прощението им с такава сериозност, каквато заслужавало, понеже всички спорели дали трябва да се прати втора мисия до Вилда.

– Дори се приказва за основаване на втора академия във Вилда – възкликна Бардо. – Разделяне на Ордена, легална схизма, която цели да увеличи мощта ни. И да попречи на Кибернетичната универсална църква да взриви други проклетите звезди. Това са само приказки, старите господари обичат да дрънкат небивалици. Знаеш ли, че по този въпрос се приказва вече шест години, откакто безуспешно се върна първата мисия до Вилда? Слушай какво ти говоря, млади приятелю: ти ще станеш мъж и ще положиш пилотския си обет преди господарите да престанат да приказват. О, защо баща ти ни остави да ни управлява този варварски съвет? Направо не мога да разбера! Когато баща ти беше господар на Ордена – и Арбитъра преди него! – нещата се довеждаха докрай.

Тъжна истина е, че съветът е най-безрезултатният и подлежащ на поквара начин на управление. По времето, когато Бардо подаде прошение за отмяна на споразуменията, колегията на господарите бе доказателство за еволюцията и на безрезултатността, и на покварата. Шест години преди това господарите на Никогея бяха получили правото да определят бъдещето на Ордена. Откакто се помнеха всички, Орденът беше

управляван от могъщия стар Арбитър и после за съвсем кратък период от Малъри Рингес. Господарите обаче се страхуваха от управлението на една-единствена личност и затова решиха, че вече никога няма да има Арбитър или само един господар на Ордена. През 2942-ра година колегията на господарите – 121 господари на различните дисциплини – опитаха да управляват с консенсус. Това бе благороден експеримент с демокрацията, опит за реформиране на най-почтените институции на Ордена, но се провали. И нямаше как да не се провали. Самата природа на Ордена, неговата душа и име загатват за ред, за строго определяне на страстите, суетата и мечтите на всекиго. Онези, които се отдават на търсене на универсалните неизразими истини, ако положат обета си и се присъединят към други, споделящи това призвание, трябва да открият мястото си в йерархия, организирана около една-единствена далновидност. В противен случай би настъпил хаос. След време те ще унищожат целия порядък, ще разбият на парчета построеното от човека, също както ято гладни чайки оголва скелета на умрял кит. И така, трябва да има обединителна далновидност, а далновидността е прелестта на живия организъм – бил той жена, мъж или животно – откриващ своя път сред леденото поле на света.

Всъщност съветът от човешки същества има по-малко далновидност от снежен червей, който пробива тунел в преспа. През първата година от възкачването си господарите на Ордена потънаха в безкрайни спорове за правила, протокол, религиозни и политически определения, креационизъм, кибернетичен гностицизъм или други идеологии. Старите господари никога не бяха съгласни за нищо или по-скоро единственото съгласие, което постигнаха, беше, че консенсусната демокрация не може да функционира. И затова направиха реорганизация. Оттогава съветът щеше да решава всички важни въпроси с мнозинство от две трети. Назначиха четирима от най-видните господари да определят дневния ред, да се занимават с административни проблеми и да решават безизходни положения при гласуване. Тези четирима господари – които наричаха себе си „Тетрадата“ – постепенно започнаха да увеличават правомощията си. На третия ден от средзимната пролет в 2944-та година от основаването на Никогея, Тетрадата предложи нов канон, даващ ѝ правото да определя кои въпроси са достатъчно важни, за да се представят в колегията, и да „разпорежда“ останалите. За вечен техен срам, повечето господари се радваха да се освободят от незначителните решения, които поглъщаха толкова много от времето им, и гласуваха в полза на този канон. През трите и половина години след това Тетрадата счете съвсем

малко въпроси за достойни за вниманието на другите господари. (Спорът за втората мисия до Вилда беше едва ли не единственият проблем, който колегията запази за себе си.) В резултат четиримата господари от Тетрадата станаха действителните управници на Ордена. Макар че презираше всички членове на колегията и ги смяташе за слепи глупци, Бардо запазваше най-язвителната част от гнева си за Тетрадата.

– Наричат себе си Тетрадата – рече майсторът. – Аз пък ги наричам Четиримата варвари, всичките. Особено Чанот Чен Цицерон. Той ми каза, че Тетрадата нямала право да отменя споразуменията. А това е лъжа! Тетрадата правя каквото си поиска. Господарят Цицерон каза, че само цялата колегия на господарите можела да отмени споразуменията – и после каза, че Тетрадата нямало да обременява колегията с искане за взимане на такова решение в такъв момент! За Бога, тези стари господари ме дразнят! Не обичат да слушат. О, но накрая привлякох вниманието на господаря акашик, иначе щеше да е жалко за нас и ужасно за бедните алаои. Николос Стария – някога той беше приятел на баща ти, а и мой. Властта го развали, жалко, но поне все още уважава приятелството. Той убеди господари те Цицерон, Пал и Васкес да поставят въпроса в колегията. Ще заседават на седемдесет и четвърти, цялата колегия на господарите, и тогава ще получим отговор.

На сутринта на сесията Данло облече неудобните си официални дрехи. Ушита от едно-единствено парче плат, официалната роба бе достатъчно широка под кръста, но дългите тесни панталони силно затрудняваха движенията на краката му. Тъй като от първия ден в „Боря“ тялото му беше натрупало доста мускули, фината бяла вълна прекалено стягаше гърдите и раменете му. Всъщност робата бе толкова тясна, че трябваше да помоли Мадава ли Шинг да затвори ципа на гърба му.

– Мога ли да те докосна? – по саркастичния си, но приятелски начин попита Мадава. – Мога ли да докосна единствения послушник в историята на Ордена, който е победил поет-воин?

Данло тъжно се усмихна, докато обличаше тясното вълнено яке, шапката, ръкавиците и наметалото, което завършваше облеклото му. После закопча стоманените верижки на плаща и малко загадъчно отвърна:

– Аз... не съм побеждавал никого. Просто поетът-воин постигна триумфа си.

Срещна се с Бардо под студените огнени глобуси покрай стъпалата на квадратната бяла сграда – Колегията на господарите. Въздухът бе леден. Макар че градските часовници бяха дали сигнал за началото на нов

ден, според сметките на Данло все още беше нощ. Бе към края на най-тъмния сезон и зимното слънце щеше да се покаже чак след часове. Под тях, трийсетина метра на север, сто и дванайсетте дървета на шиховата горичка хвърляха сребристи отблясъци под звездната светлина.

– А, Данло, здрасти! – извика Бардо. – Слушай, трябва да те предупредя за нещо. Преди няколко нощи изпих прекалено много бира, както понякога ми се случва. Има незначителна вероятност да съм разказал как си победил поета-воин на някои личности с долен характер, които не могат да си държат езика зад зъбите. Навярно са разказали на приятелите си. Трябва да се приготвиш за въпроси – мисля, че ще има много клюкари, които ще искат да разберат как си си спомнил онова проклето стихотворение. О, защо участта ми е винаги да превръщам други хора в легенда?

Данло му се усмихна и отвърна:

– Благодаря, че ме предупреждавате. Бардо изсумтя и подритна с огромните си обувки белите гранитни стъпала.

– За Бога, млади приятелю, студено е! Хайде да влезем и да си вземем кафе, докато чакаме – господарите най-вероятно ще ни накарат да чакаме цял ден, докато се наприказват и вземат решение.

Майсторът беше облечен блестящо – в черен самур и злато, – но кожата му смърдяха на бира. От дъха му се разнасяха алкохолни пари, очите му бяха мътни и зачервени, сякаш е пил цяла нощ. Той се затътри нагоре по стълбите и на всяка четвърта или пета крачка мощно се оригнаше. И на два пъти шумно се изпърдя. Данло, който започваше да се чуди как този огромен шут ще успее да спаси алалойския народ, след като не може да спаси от оглупяване самия себе си, вървеше плътно зад него. Страхуваше се, че Бардо ще се препъне и ще си строши главата. Майсторът обаче беше свикнал да изпива огромни количества и се държеше. Той извика с мощния си, кънтящ глас да отворят вратите на колегията и те се отвориха. На входа ги посрещна послушник, облечен в официална роба. Той се поклони на Бардо, кимна на Данло и ги поведе по дълъг ветровит коридор към преддверието на централната заседателна зала. Там намериха синя кана с кафе и две сини чаши, оставени върху обикновена дървена маса. В простата студена стая нямаше други мебели, нито килими и каквато и да било украса.

– За Бога, та това е обидно! – възмути се Бардо, наля

кафе в чашите и с треперещата си ръка подаде едната на Данло. – Ще поискам столове – да не би да очакват да седнем на камъка? Или цял ден да стоим прави?

Но господарите не ги накараха да чакат цял ден – макар че може би така щеше да е по-добре. Ако телесните тъкани на Бардо имаха повече време да метаболизират бирата, отравяща мозъка му, той можеше с ясен поглед и стиснати устни да коленичи пред колегията на господарите и бъдещето на Ордена и Никогея може би щеше да е съвсем различно. „Ако“ – най-фината дума. Както учат провидците обаче, „ако“ е илюзия. Според древната метафора събитията от човешкия живот, всяко от милиардите милиарди „ако“ и миговете на възможност са като водни молекули в река. Колкото и хаотични да изглеждат малките въртопи, самата река тече само в една посока – към морето. Както в живота: каквото и да се е случило, е щяло да се случи, казват провидците. И така, Бардо сам избра бъдещето си и яростно го предначерта в действителността само със силата на собствената си воля.

Преди двамата да успеят да изпият първото си кафе, послушникът се върна и съобщи:

– Време е – сега колегията ще реши вашето прошение. Майсторе пилот, Диви Данло, моля, елате с мен.

Последваха послушника в централната заседателна зала. Изведнъж, сякаш излязъл от пещера, Данло бе поразен от нови усещания: навсякъде имаше светлина, струяща от студените огнени глобуси, които изпълваха огромното помещение с отразени червени, сини и златисти отблясъци. Стените на кръглата зала бяха от полиран бял гранит. Високо над него, където хаотичните шумове отекваха и пропадаха в свободното пространство, огромен прозрачен купол пропускаше звездната светлина. Във въздуха се усещаше студенина, излъчвана на вълни от черния каменен под, и Данло си помисли, че залата е съвсем нечовешко място, въпреки многото хора, които се бяха събрали там. Господарите на Ордена – този ден бяха сто и десет – седяха зад маси от лъскаво дърво. Масите имаха формата на полумесец и бяха наредени в концентрични полукръгове около отсрещната страна на залата. На всяка от тях седяха четири-петима господари. Когато Данло се приближи, погледите на всички се насочиха към него. Чуваше много гласове и приглушен шепот от дишането на стотина души, но постепенно настана тишина. Послушникът ги покани да коленичат върху квадратен фравашки килим точно по средата на залата. Господарите бяха толкова близо, че Данло можеше да вижда черните, кафявите или сините им очи и суровите им лица. Бяха стари, телата на мнозина бяха възстановявани по два-три пъти. Данло усещаше лепкавата сладникава миризма на старост и острите хормонни парфюми, предназначени да неутрализират смрадта на разлагане.

Дървените маси миришеха на полир от лимоново масло. Тези миризми толкова погълнаха вниманието му – както и бирените изпарения на Бардо, и собственият му остър мирис на пот – че едва чу послушникът да съобщава:

– Господари, пред вас са майсторът пилот и майстор на послушниците Пешевал Лал, наречен Бардо, и послушникът Данло уи Соли Рингес.

На централната маса, точно пред Данло и членовете на колегията, с лице към огромните двойни врати на залата, седяха четиримата господари, известни като Тетрадата. Един от тях, висок слаб мъж с късо подстригана коса и почернели зъби, гледаше право към Данло. Това беше Чанот Чен Цицерон, господарят пилот.

– Данло уи Соли Рингес – каза той, – радостни сме, че днес си сред нас. Въпреки че към нас от твое име се обърна майстор Лал, тъй като всъщност ти си основният просител, колегията ще отправя забележките си към теб. Съгласен ли си с това, млади послушнико?

Данло погледна кроткото лице на господаря Цицерон и си помисли за онова, което му бе казал Бардо: че има работа с човек, най-старият от всички пилоти, който лъже по навик също като момче, което размазва мухи; който често е неискрен, без да е хитър; многословен, но рядко говорещ онова, което другите смятат за истина.

Освен това през всичките години на живота си той беше нетърпелив. След като Данло не му отговори незабавно, господарят Цицерон повтори:

– Млади послушнико, съгласен ли си с това?

– Да – най-после каза Данло. – Отлично.

– Но, господарю пилот – изкънтя гласът на Бардо, – аз не съм съгласен!. Аз какво съм, парче камък, от което да отекват думите ти ли? Алалоите са били заразени от отвратителен вирус – и аз съм повлиял върху съдбата им, за Бога!

Майсторът стоеше на колене, потеше се и се зъбеше на

Чанот Чен Цицерон. Не обясни, че той, Бардо Жребца който беше известен като развратен мъж, е заразил много млади алалойски жени със семето си, ако не и със самия чумен вирус.

Господарят Цицерон се обърна и кимна на другите господари от Тетрадата. От дясната му страна седяха господарката еколог Мариам Ерендира Васкес и Николос Стария. Николос бе закръглен, спокоен човек, чиято природна плахост във времена на кризи се компенсираше от издръжливост и желязна воля за действие. Беше известен с помощта си

за организиране на схизмата, довела до Пилотската война и низвергването на Арбитъра преди тринайсет години. Той бе най-уважаван и обичан от четиримата господари от Тетрадата. А най-много се страхуваха от господаря сетик Одрик Пал, който седеше от лявата страна на господаря Цицерон. Господарят Пал страдаше от рядката генетична болест албинизъм. Кожата и косата му имаха цвета на избеляла кост, а очите му бяха розови, сякаш ирисите му бяха намазани с разтвор от мляко и кръв. Той беше много стар. След смъртта на Арбитъра твърдеше, че е най-старият човек в Града. Господарят Пал размени поглед с господаря Цицерон и направи сложен знак с възлестите си пръсти. Не изрече нито дума. Отлично се знаеше, че той общува само със знаци или с тайния език на сетиците – езика на лицето. Някои казваха, че е роден ням, а други – и това бяха главно учениците му – заявяваха, че просто е загубил навика да говори и че гласните му струни са изсъхнали от неизползвано. Данло стоеше коленичил на килима и гледаше този ужасен старец. Мислеше си, че господарят Пал трябва да притежава върховни и покварени вътрешни сили, че е истински шайда мъж – циничен, изчерпан, блестящ и почти без нищо човешко.

Господарят Цицерон почука с пилотския си пръстен по масата и се обърна към Бардо.

– Господарят Пал ни напомня, майсторе пилот, че колкото и да желаем да се просветлим от твоето мнение, ти не можеш да говориш тук, освен ако не ти бъде отправен въпрос. Съгласен ли си с това?

– Толкова съм съгласен, колкото да пия пикня – измърмори Бардо.

– Какво те чух да казваш?

Коленичил с изправен гръб на килима, Данло местеше поглед между господаря Цицерон и Бардо. Знаеше, че двамата мъже враждуват помежду си още отпреди да заемат противоположни страни в Пилотската война. По време на годините на Бардо като калфа господарят Цицерон бил най-суровият и жесток от наставниците му. Освен това издигането му на поста господар на пилотите очевидно продължаваше да измъчва Бардо – всички знаеха, че е желал този най-висш пост за самия себе си и че мрази Чанот Чен Цицерон от дъното на душата си. Бардо изду бузи и лицето му стана лилаво от огромното количество изпита бира. Той яростно изгледа господаря Цицерон, после извика:

– Аз откъде да зная какво си ме чул да казвам? Тази войнственост не направи добро впечатление на Тетрадата, нито на останалите господари. Те седяха на масите си, клатеха глави и си шепнеха. Господарят есхатолог Коленя Мор, Джонат Парсънс, Родриго Диас, Махивира

Нетис и Бургос Харша с неговото сериозно лице – най-влиятелните господари на Ордена, порицаха Бардо с неодобрителни изражения. Те гледаха надолу към Данло така, сякаш съжаляваха всеки, чиято съдба е преплетена с такъв груб човек.

– Майсторе пилот – каза Чанот Чен Цицерон, – разумно ли е да обиждаш онези, които молиш за такива изключителни услуги?

Бардо се обърна към Данло, прегърна го през рамо с тежката си ръка, наведе глава и я опря в челото му. Данло съзнаваше, че ги гледат всички господари. Макар че почти не можеше да диша и му се искаше да отблъсне майстора, той стоеше неподвижен в позата на официална любезност. И тогава чу Бардо да прошепва:

– Майната му! О, този господар Цицерон е лъжец и лицемер: преструва се, че нашите действия, нашите думи и поведение все още могат да повлияят на колегията. Е, погледни им лицата, млади приятелю! Не трябва да си сетик, за да видиш, че старите кокали вече са взели решението си. Жалко.

Данло вдигна поглед към господарите, блестящи в официалните си роби в кехлибарено, тъмносино и стотици други цветове. Виждаше, че лицата им наистина отразяват твърда решителност.

– Майсторе пилот, не трябва да говориш на момчето – разбираш ли? Ако не се въздържаш, ще бъдеш отстранен от това заседание...

При тези думи Бардо се оригна и изръмжа, но не каза нищо.

– А сега – каза Чанот Чен Цицерон, – каним господарката Васкес да се обърне към просителите.

Седнала до господаря Цицерон, четвъртата господарка от Тетрадата Мариам Ерендира Васкес приглади гънките на синкавозелената си роба. Имаше плоско, живо лице и репутация на логичен и прагматичен човек. Тя се усмихна на Данло и той незабавно я хареса, макар първите й думи да го обезсърчиха.

– Данло уи Соли Рингес, със съжаление трябва да кажем, че твоето прошение до колегията на господарите за отмяна на осмото споразумение е направено с неверни предположения и измамни надежди. Преди да гласуваме, трябва да обясним характера на тази измамност.

С ясни си студен глас господарката Васкес говори за Войната на лицата и за чумния вирус, създаден от архитектите от Старата кибернетична църква – с помощта на поетите-воини, – за да убият своите врагове. Тя разтриваше малките си квадратни длани и полуобърната на стола си, обясняваше както на Данло, така и на господарите от колегията. Описа им начина, по който ДНК-вирусът се е вплел в хромозомите на

жертвите си и неизбежно се е превърнал в част от генетичното наследство на всеки цивилизован човек.

– Вирусът може да се смята за вирус на генетична болест, останал пасивен в повечето човешки същества в продължение на близо хиляда години. А сега за нещастие племената на псевдопървобитните хора, известни като алаои, най-вероятно са се заразили с чумния вирус. Вирус, който при тях не е пасивен. За тези хора това е катастрофа, защото е болест, за която няма лек.

„Болест, за която няма лек“ – Данло мислено повтори този израз и стисна юмруци. Яката на робата внезапно стегна шията му. Обяснението на господарката есхатолог за сигурната смърт на алаоите съсредоточи и усили съзнанието му: чуваше вятъра, блъскащ ледени частици в купола, чуваше как Бардо сумти от гняв и как Чанот Чен Цицерон смуче почернелите си зъби и въздиша. Мнозина от господарите също въздишаха. Повечето гледаха Данло и очите им излъчваха съжаление. Напуканите гранитни стени и колони навсякъде около него свидетелстваха за суровостта на Ордена, взимал прекалено много тежки решения през хилядолетията. Ясният глас на господарката Васкес отекваше в залата: „Болест, за която няма лек“. Данло затвори очи и си спомни една от най-жестоките поговорки на племето си: „Ти-анаса дайвам“ – обичай съдбата си. За първи път се замисли колко е странно, че думата „анаса“, както я използваша алаоите, може да означава и „обичам“, и „страдам“.

– Данло уи Соли Рингес.

Данло отвори очи и вдигна поглед, осъзнал, че господарката Васкес се обръща към него.

– Да? – каза той.

– Разбираш ли, че не е открит лек за тази болест?

– Разбирам... но не разбирам.

– Как мога да те просветля?

– Много отдавна – отвърна Данло – впечатниците са съгласували целия човешки геном, нали?

– Вярно е, млади послушничко.

– Тогава защо не е възможно да се открият и отрежат сегментите на вируса от ДНК? И щом всеки... цивилизован човек е наследил гени, потискащи тази ДНК, защо тези гени не могат да се спелят в алаоийския народ?

Господарката Васкес стисна вълната на светлозелената си роба между дланите си и отвърна:

– Говориш така, като че ли инженерството е проста работа. Но не е

така – то е ужасно сложно. Трябва да разбереш, че по принцип в организма няма цялостно картиран ген със специфична структура или функция.

– Нима?

– Представи си холоизображение, използвано при планирането и строежа на сграда – каза господарката Васкес. – Всяка точка светлина, всеки камък, свод или кула, които можеш да видиш на холограмата или симулацията, всеки един от тези образи едно към едно представя точната структура на завършената сграда. Но ДНК не е като строително холоизображение.

Няколко секунди Данло я изчака да продължи, после попита:

– А какво е?

– По-скоро е като рецепта за торта. Сбор от инструкции, млади послушници. Милиони едновременни инструкции. Ако ДНК-кодът – инструкциите – са изразени по подходящ начин, организмът е завършен. Сега разбираш ли? Малцина са хората, които го разбират. Повечето си мислят, че генните инженери лесно могат да им направят допълнителен палец или лилави очи. Но това е ужасно сложно. Можеш ли да изпечеш торта във формата на катедрала просто като добавяш още брашно или да отделиш яйцата от тестото като повишиш температурата на печта? Не, разбира се, и понякога не е възможно да се промени генното наследство по желания начин.

Господарката Васкес продължи да обяснява сложността на чумния вирус. Според теорията, каза тя, вирусната ДНК се била вплеела поне в пет от двайсет и трите човешки хромозома и изместила екзоните, работещите гени, съществено важни за живота. Вирусът бил дупликатен вид ДНК: понякога, когато потискащите гени изключвали част от нея, тя кодирала производство на протеини, необходими за целия телесен метаболизъм. Друг път произвеждала – възпроизвеждала – вирусните елементи, които убили племето на Деваките. Изрязването на вируса от генома най-вероятно Щяло да убие подложения на тази процедура, разбира се, ако се допуснело, че вирусната ДНК можела да се открие и унищожи. Всъщност това не било възможно. Всъщност не било известно много за функцията и взаимодействието на трите милиарда нуклеотиди в човешкия геном. Не било известно например точно кои гени потискат вируса. Впечатниците смятали, че някои от интроните – така наречените „безсмислени гени“, които разделяли екзоните – могат да кодират жизненоважни функции. Останали пасивни и безполезни в продължение на хиляди (или дори милиони) години, тези фосилни гени понякога могли

внезапно да се събуждат и да потискат вирусните гени. Никой не знаел какво раздвижва тези потискащи гени. Средата, в която били и пасивни, и активни, била хаотична, химическите вещества на живота съществували в деликатно, динамично неравновесие.

– Представи си човешкия организъм като екология – каза на Данло господарката есхатолог Мариам Ерендера Васкес. – Представи си какво става в една екосистема, когато хищниците загинат – катастрофа. По същия начин често не е възможно да се отрежат нежелани гени, без да се навреди на организма.

Данло докосна бялото перо в косата си. Макар че незабавно разбра обяснението на господарката Васкес, той упорито отвърна:

– Но хищниците не убиват всичките животни, иначе после самите те ще умрат от глад. Чумният вирус е болест... която ще убие всички алаои.

– Но не всички човешки същества.

– Значи вече сте взели решението си. – Данло вдигне поглед към господарите на Никогоя. Лицата им бяха каменни, като на статуите на най-прочутите господари от Ордена, наредени в мрачен кръг край стените на залата. – Виждали ли сте някой да умира... от бавното зло? – попита той. Господарката Васкес избегна въпроса му, като отвърна:

– За твоите алаои това е гибел, но не случайна гибел. Известно е, че предците им са каркирали хромозомите си. Няма съмнение, че са изрязали някои нежелани интрони. Възможно е случайно да са изрязали сегменти от потискащата ДНК. Сигурно са променили екологията на телата си – и са се обрекли да умрат от тази чума. Данло докосна белега на челото си.

– Ми пела лалашу... благословеният народ обречен.

– Ето до какво води израждането или унищожаването на клетъчна информация – каза господарката Васкес.

– Шантих – прошепна Данло.

– Слепвачите на Ордена – продължи господарката Васкес – не са успели да лекуват болестта по времето на чумата преди хиляда години. Не са в състояние да го сторят и сега. Нито пък инженерите от Урадет. Според нашите библиотекари даже агатанджианите са я обявили за nelечима. Можеш ли да разбереш това?

– Да – отвърна Данло. После си помисли, че агатанджианите са като богове в съвършеното си биологично инженерство и напечно изрече: – Ти-анаса дайвам.

Господарката Васкес се насили да се усмихне и попита:

– Какво означава това?

– Означава „Изстрадай съдбата си“. Трябва да обичаш онова, което изстрадваш.

– Съжалявам, млади послушникo – любезно каза господарката Васкес. – Но за твоите алалои може да има само една съдба. Можеш ли да приемеш това?

– Не.

– Знаем, че е трудно, млади послушникo. Данло чуваше тежкото дишане на Бардо. Майсторът го гледаше, очевидно съсредоточен във всяка негова дума.

– Вярно е, че трябва да обичаме съдбата си – каза Данло. – Само че... никой не знае каква е съдбата му, докато не изживее живота си.

– Провидците биха оспорили твоето мнение.

– Съдба – тихо рече Данло. И после прибави: – Болест, за която няма лек. Но... как можем да сме сигурни в това?

В този момент господарят Пал го стрелна с остър поглед и се обърна към господаря Николос. Старческите му пръсти започнаха са се гърчат като червеи. Навярно само една трета или една четвърт от другите господари разбираха знаковия език на сетичите.

– Бихте ли напомнили на младия послушник, че, разбира се, ние не можем да сме абсолютно сигурни в невъзможността да се открие лек за тази болест? – преведе Николас.

А после господарят Цицерон прибави с гладкия си като коприна, неискрен глас:

– Ние можем обаче да пресметнем разходите, които ще струва на Ордена търсенето на лек. Можем да преценим ползата и шансовете за успех – които са почти нулеви – за сметка на тези разходи.

– Да пресметнете! – внезапно изкънтя мощен глас. Бардо удари с юмрук по коляното си и яростно изгледа господаря Цицерон. – Разходи! Ползи! Вие да не сте варварски търговци, които поставят цена и на най-безценното нещо?

– Тишина! – нареди господарят Цицерон. – Няма да повтарям повече.

– Ясно – рече Бардо и погледна пилотския пръстен, който мътно блестеше на пръста му. После замълча – мълчание, мрачно и страховито като дълбокия космос.

Господарят Цицерон се извърна от Бардо и погледна към Другите господари.

– Разходите на Ордена за търсенето на такъв лек ще са огромни –

каза той. – Преди да гласуваме, трябва да помислим за това.

С тези думи господарят Цицерон призова колегията на господарите да реши прощението. Данло не се изненада, когато видя, че само трима господари вдигнаха ръце в полза на опита за излекуване на чумния вирус. Всички други гласуваха „не“.

– Съжаляваме, че решението ни трябва да е такова – каза на Данло господарят Цицерон. – Но твоите алалои навярно ще оцелеят. Могат да минат много години – или ако се молим искрено, никога – докато този непредсказуем вирус се активира.

– О – прошепна Бардо, – какво ти пука? Господарят Цицерон не му обърна внимание, а леко се усмихна на Данло и продължи:

– А сега трябва да се занимаем с още един проблем преди да те освободим. Всички знаем, че майсторът на послушниците е трябвало да зададе някои въпроси, свързани със смъртта на послушника Педар Сади Санат. Бихме искали да ти зададем тези въпроси, млади послушнико. Ако отговорите ти са задоволителни, може би няма да ни се наложи да искаме акашишко разследване. Съгласен ли си с това?

Данло бързо погледна Бардо, после отвърна:

– Да... съгласен съм.

– Много добре – каза господарят Цицерон. – Тогава ще ти задам първия.

Докато господарят Цицерон прочистваше гърлото си, за да зададе въпроса, господарят Пал завъртя глава и погледна Данло. Гледаше го напрегнато и Данло си спомни, че сетиците би трябвало да могат да четат истинността или измамността на човешките думи по начина на прозвучането им. Спомни си също, че по време на един безкраен, незабравим миг в библиотеката поетът-воин беше заявил, че е прочел истината на измъченото лице на Хануман.

– Трябва да попитам младия послушник – каза господарят Цицерон, – дали Хануман ли Тош някога е заплашвал, че ще убие послушника Педар.

Данло затвори очи за миг, после отвърна:

– Не.

– Ти заплашвал ли си Педар, че ще го убиеш?

– Не.

– Ти ли уби Педар?

Докато си по малко дъх, Данло почти усещаше как очите на господаря Пал прогарят лицето му като лазери. Всички господари от колегията също го гледаха.

– Ти ли си причината Педар Сади Санат да падне от стълбите? – повтори господарят Цицерон.

– Аз... може и да съм – отвърна Данло.

Почти едновременно от стотината господари се разнесе тих шепот, мъжете и жените заклатиха глави. Все още коленичил на килима до Данло, Бардо смаяно го погледна.

– Кажни ни как го уби.

– Аз... си го представих мъртъв.

– Какво?

– Във въображението си – каза Данло. – Видях го мъртъв на стълбите. Господарят Цицерон раздразнено махна с ръка.

– Но ти ли бутна Педар? Поднасял ли си му храна или напитка онзи ден? Разтворил ли си наркотик във виното му?

– Не.

– Ти ли си физическата причина за падането му от стълбите?

– Аз желях смъртта му. Исках да умре. Аз... копнеех за това.

– И това е всичко?

– Не е ли достатъчно?

Господарят Цицерон погледна господаря Пал. Данло видя, че сетикът леко повдига показалец. Господарят Цицерон облиза почернелите си зъби и каза:

– Всеки, който е трябвало да се покорява на момче като Педар, би пожелал смъртта му. Ние не те обвиняваме, че си мислил каквото си мислил. Разбираме, че не ти си виновен за случилото се с Педар.

– О – тихо измърмори Бардо, – това наистина е достатъчно.

Очевидно господарят Цицерон не чу думите му, защото посочи с пръст Данло и продължи:

– Поне не можем да те обвиняваме, че пряко си причинил смъртта му. Но е възможно вместо теб да го е направил някой друг. Чуваш ли ме, млади послушничко? Възможно ли е Хануман ли Тош да е убил Педар?

– Не – отвърна Данло. – Не мога да повярвам... че го е направил.

Той вдигна поглед към осветения от звездите купол и осъзна по-дълбоката си мисъл: „Няма да повярвам в това“.

– Но какво знаеш, млади послушничко? Знаеш ли дали той е убил Педар? Данло помълча за миг, после отвърна:

– Не.

– Но знаеш ли дали Хануман ли Тош е бил в леглото си, когато...

– За Бога, това е твърде много! – внезапно извика Бардо и скочи.

Лицето му бе почервеноло от ярост. Майсторът вдигна огромния си юмрук срещу господаря Цицерон. – Адски много! Зададе му достатъчно въпроси – не ти ли стига, че обрече народа му на гибел? Какво ти става? Ти си долният убиец, не той!

– Замълчи! – нареди господарят Цицерон и размаха дългия си показалец. – На колене, пилоте!

– Ти мълчи! – озъби се Бардо. – Иначе ще ти подуя физиономията.

– Какво?

– Физиономията.

– Физиономията ми?

– Физиономията ти е на варварски търговец-пилот, а не на пилот от Ордена! – изрева Бардо.

– Аз съм господарят пилот на Ордена и ти си положил клетва за покорство!

– За Бога, аз трябваше да съм господарят пилот, не ти! Освен това ти напомням, че дългът и гордостта на пилота е да се стреми към невъзможното, даже това да е лек за този проклет вирус.

– Ако незабавно не коленичиш...

– Напомням ти и че господарят пилот трябва да е изключителна личност и учител на послушниците, не техен инквизитор.

Пръстът на господаря Цицерон трепереше. Данло не можеше да каже дали от страх, или от ярост. После гладкият му старчески глас се успокои и се изпълни с коварство, сякаш се опитваше да подтикне Бардо към някаква ужасна постъпка.

– Но в края на краищата аз съм господарят пилот, а ти си майстор на послушниците. Смятам, че повишението – или понижението – на майстора на послушниците основателно може да се нарече административно решение и следователно е от правомощията на Тетрадата. – Той се поклонил на другите трима господари на масата и се усмихнал.

– О, но преди да напусне Никогея Малъри Рингес направи мен, Бардо, майстор на послушниците. Направи го самият Рингес!

– А ние, четиримата господари – отвърна Чанот Чен Цицерон, – можем да отменим това негово не много разумно решение. Твоят приятел те предаде, като ти даде пост, надхвърлящ възможностите ти. И после предаде Ордена, като напусна Града и те остави да насилваш послушниците.

– За Бога, наистина ще ти подуя физиономията. Бардо понечи да се хвърли срещу господаря Цицерон, но в този момент Данло, все още неподвижно коленичил, протегна ръка и го хвана за китката. Стисна го

така, както би стиснал дръжката на копие, усещайки силата на огромните му, напрегнати мускули. Макар да беше много здрав, с ръце, заякнали от работа на студа, Данло още не бе истински мъж и разбираше, че майсторът лесно може да се освободи. Нещо в начина, по който го стискаше обаче, накара Бардо да се въздържи. Той погледна надолу към Данло, оригна се и се усмихна. 318

– Пусни ме, моля те – тихо каза майсторът. За повечето от господарите сигурно бе ясно, че пияният Бардо е непосредствена физическа заплаха за всички. Един от тях, господарят впечатник, прати послушника да повика патрулиращите калфи, които охраняваха Академията. Другите господари – и сред тях беше Чанот Чен Цицерон – хлътнаха на столовете си и се мъчеха да не гледат Бардо очи в очи. Въсщност техен дълг бе да се изправят и да го обкръжат, да го победят, арестуват и накажат за това, че е нарушил обета си за покорство. Такъв беше законът на Ордена. Като калфи, всички господари бяха прилагали каноните и правилата на Ордена. И все още бяха длъжни да го правят, но мнозина от тях бяха стари и от много години не бяха докосвали човешко същество с такива намерения. От Тетрадата единствено господарката Васкес и господарят Николос се изправиха, за да усмирят Бардо. Родриго Диас и още неколцина се присъединиха към тях, но всички други останаха по местата си.

– Почакайте – нареди Чанот Чен Цицерон, най-последно събрал смелост. Той се изправи и си пробви път, за да застане пред господарите, които приближаваха към Бардо.

– О, да ви пикая... – измърмори майсторът.

– Ти вече не си майстор на послушниците! – извика господарят Цицерон.

– Пикал съм и на теб! – изрева Бардо. И после направи нещо удивително, безпрецедентно в цялата трихилядолетна история на Ордена. Освободи се от Данло, свали си ципа на панталоните и извади члена си – огромна тръба от плът, най-дългия и дебел член, който Данло бе виждал. Той беше полуеректирал и лилав, като на самец шагшай. Бардо хвана огромния си член в ръка и започна да пикае на пода. После насочи тъмножълтата струя към Чанот Чен Цицерон и се изсмя, когато господарят пилот отскочи назад и едва не се спъна. Бардо разклащаше струята насам-натам, държеше другите господари на разстояние и дълго продължи да се залива в дълбокия си, излизащ от корема смях. Бе изпил много бира. Данло гледаше урината на Бардо, която се разливаше на почочета по черните плочки на пода и попиваше във фравашкия килим.

Беше тъмнокехлибарена, почти оранжева, и смърдеше на захари и кози корен. Макар да разбираше, че е въпрос на секунди – или грамове – Урината да пропие килима под коленете му, Данло продължаваше любезно да коленичи.

– Не се приближавайте! – извика Бардо на господарите. – Дръпнете се!

Въпреки че моментът бе невероятно смешен – навярно заради абсурдността му, – Данло не можеше да не си спомни как племенните му братя и сестри от деваките бяха изпусkali пикочните си мехури в мига преди смъртта. В очите му блестяха сълзи, той гледаше как Бардо клати члена си насам-натам и внезапно се разсмя през сълзи на фундаменталната абсурдност на живота.

– За Бога, почти свърших! – каза майсторът. – Не се приближавайте, вече няма нужда да ме наказвате, свърших, разбирате ли? Свърших с вас, варвари и стари глупаци, свърших с Ордена.

Думите му паднаха в залата като гръм. За миг никой не помръдваше. После, без да се изтръсква, Бардо вдигна ципа на панталона си, измъкна от кутрето си големия пилотски черен пръстен и го вдигна така, че всички да го видят.

– Преди осемнайсет години с този пръстен положих пилотския си обет. Сега се отказвам от него. Пикал съм на Ордена! Пикал съм на всички вас!

И той замахна и със страхотна сила запрати пръстена към една близка колона. Диамантият пръстен с ужасен звук се пръсна на парчета. Данло винаги беше смятал, че прекрасните пилотски пръстени не могат да се счупят.

– Сбогом. – Бардо му се усмихна, наведе се и постави ръка на главата му. После се поклони на господарите, обърна се и с изненадваща грациозност – като се имаше предвид огромната му маса и фактът, че е пиан – излезе.

Малко след това Чанот Чен Цицерон възстанови реда. Повикаха послушници да почистят смърдящата урина на Бардо, донесоха нов килим за Данло и замаяните господари се върнаха на местата си. После за кратко продължиха да го разпитват. Попитаха го дали някога е чувал Хануман да богохулства срещу бога на архитектите Николос Дару Еде; попитаха го за причините на Хануман да дойде в Никогея и някак си със страхопочитание го попитаха защо (и как) е заел мястото на приятеля си под ножа на поета-воин. Когато Данло свърши, господарите се посъветваха. Данло стоеше коленичил на килима и слушаше как господарят

Кутикоф предлага да изгонят всички поети-воини от Града или поне да забранят имигрирането на нови поети. После господарката Васкес отбеляза, че трябва да се радват, че Бардо е напуснал Ордена. Неговото самоотлъчване, каза тя, трябвало да задоволи хариджанските старейшини и да сложи край на проблемите със злополучното – и случайно – падане на Педар. А що се отнасяше до Хануман ли Тош, господарите свалиха от него всякакви обвинения.

– Съжالياваме – каза на Данло господарят Цицерон. – Съжالياваме, че върху вас двамата с Хануман падна студената светлина на подозрението. Но очевидно смъртта на Педар е била такава, каквато изглежда – трагична случайност. Очевидно нито ти, нито Хануман сте убийци. И двамата сте чудесни млади послушници и сте проявили изключителна смелост, като сте се изправили пред поета-воин. Ще се радваме да ви приветстваме като пилоти, когато настъпи денят да положите обета си.

С това „хариджанският проблем“ и по-незначителните грижи на господарите на Никогейа бяха приключени. Данло беше освободен и напусна колегията на господарите по същия път, по който бе влязъл. Отвън, облегнал се на един стълб, стоеше Бардо и си мърмореше нещо.

– Добре ли сте? – извика Данло. Гласът му сепна Бардо и той вдигна поглед към него. – Бардо, Бардо, съжالياвам.

– Аз съжالياвам, млади приятелю. Провалих те. Но видя ли лицата на тези дъртаци? Те няма да забравят този ден, даже да живеят още три живота.

– И аз... няма да го забравя – каза Данло и се приближи до майстора.

– Нито пък аз. Последният ден от живота на Бардо, в който пие бира.

– Какво?

– Аз, Бардо – от днес никога вече няма да пия бира, обещавам ти го, млади приятелю. Когато остаряя, ще си спомня за този ден и ще кажа: „Това е големият бирораздел в живота ми“. Преди Бардо беше слаб, страхливец и пияница. А след това – отсега насетне, обещавам – решителен мъж, който радее за истината и се бори срещу съдбата.

– Но какво ще правите?

– Какво ще правя ли? Ще направя нещо изключително. Нещо ужасяващо, което някой ден ще бъде наречено „велико“. О, млади приятелю, като се вглеждам в безупречните ти очи, докато стоя тук и бърбря, в огромния ми тлъст мозък се ражда идея. Ще направя нещо, което ще накара всички господари на Ордена да се събудят и да кажат: „Трябваше

да видим Бардо такъв, какъвто наистина е, и да го изслушаме, когато имахме тази възможност“.

– Ще напуснете Никогея ли?

– Може би. А може би не. Хайде да не обсъждаме какво ще правя аз. Въпросът сега е какво ще правиш ти.

Данло погледна към шиховата горичка. Утринният вятър вълнува-ше красивите сребристи дървета като вода.

– И аз би трябвало да напусна Ордена – отвърна той.

– Не, не, точно това не бива да правиш.

– Защо?

– Трябва да станеш пилот. Баща ти беше пилот, и ти трябва да станеш пилот.

– Защо?

– Защото ще има втора мисия до Вилда. Някой ден. Организирането ѝ ще отнеме пет-десет години, но мисия ще има. О, велика мисия при архитектите на Старата църква. Тъкмо проклетите архитекти са създали чумата и се говори, че те знаят лек.

– Наистина ли? Лек? Откъде знаете?

– Някога – отвърна майсторът, – когато бях млад пилот, когато Арбитъра обяви своя поход, аз пътувах до Ксандария. Тъпо, безпросветно място без опитни жени, добра храна и бира, но ксандарианските енциклопедисти имат най-добрата библиотека в Цивилизованите светове. И аз успях да проникна в нея! Дълбоко, дълбоко, млади приятелю, дълбоко в тяхната светая светих, където пазят забранените си информационни банки. Случайно – беше си чист късмет, признавам – научих почти всичко възможно за древните религии и тайни ордени. За култове, секти и странни теологии. О, няма да повярваш в какви безумия вярват хората. Толкова много, толкова много. И макар да признавам, че имам безброй недостатъци, паметта ми не е сред тях. Какви неща само помня! Спомням си, че попаднах на тайни признания на мъж на име Шарант Ли Чу, подчинен на Едмонд Джаспари. Чувал ли си за Джаспари, този така наречен Божи архитект на Кибернетичната универсална църква? Висшият жрец на проклетите архитекти. Е, та както казвах, Ли Чу заявил, че Едмонд Джаспари е заповядал създаването на чумния вирус. Това било през 1750 година никогейско време, втората година от Войната на лицата. Старата църква губела позиции и архитектите били отчаяни. Затова помолили поетите-воини да създадат проклетия вирус. Но той мутирал, разбира се, и почти унищожил Старата църква – наред с три четвърти от човечеството. Всеки го знае. Ли Чу твърдял обаче, че

инженерите на Джаспари създали лекарство, задържащо вируса в пасивно състояние. Лекарството – ако се вярва на Ли Чу – било дадено на всеки оцелял архитект. То ги спасило, въпреки че малцина от тях са наследили така наречените потискащи гени, които предпазват всички нас. Помисли си, архитектите от Старата църква са също толкова генетично различни – и уязвими, – колкото алалоите. Възможно е все още да се налага да използват лекарството, чак до ден днешен.

– Но, Бардо... защо не го каза на господарите?

– Поради три причини – отвърна Бардо. – Първо, организирането на мисията до Вилда ще отнеме поне пет години, а после ще минат още пет, докато първите пилоти се върнат в Никогея. Дотогава алалоите – колкото и неприятно ми е да го кажа – може отдавна да са мъртви. Второ, Орденът, както аз го разбирам, както го разбирах, когато ме интересувах – Орденът не трябва да моли варварските архитекти за лек за болест, след като е възможно нашите слепвачи също да създадат задържащото лекарство на Джаспари. И трето...

– Да?

– Третата причина, поради която скрих това от тъпите 322

господари, е че нямаше да ми повярват. На мен, който съм казвал неистини само веднъж-дваж през живота си. Подлият Чанот Чен Цицерон щеше да ме обяви за лъжец. И какво щеше да ми остане тогава? Да го убия ли? Бих ли могъл да го убия, както трябваше да направя през войната, когато имах такава възможност? Не, не, това не е възможно, дори не бих могъл да го зашлепя през тъпото му старческо лице. Жалко.

Бардо дълго говори на Данло, убеждава го, че ако иска да помогне на алалоите, трябва да стане пилот и после да го изберат за втората мисия до Вилда.

– Това ще е най-добрата ти възможност – каза майсторът. – Орденът, струва ми се, ще се раздели на две и най-добрите пилоти ще отидат във Вилда. А аз може би ще си построя светлинен кораб и също ще отида.

Данло подритна заледените стъпала и отвърна:

– Съжалявам... причиних ви много мъка.

– Ти ли? Не, не, вината не е твоя. Аз бях свършен като майстор на послушниците още преди да влезем в колегията на господарите. Господарят Цицерон очакваше този шанс от години.

– Съжалявам – повтори Данло.

– Е, и аз съжалявам. Сега кой ще наглежда моите момичета и момчета? Вас двамата с Хануман – особено Хануман. След инцидента с

Педар той не е същият.

– Да, не е.

– О, той е адски чувствителен. Струва ми се, че не може да понася мисълта за смъртта – за ничия смърт, даже на такова нещастно момче като Педар.

– Мисля, че сте прав – каза Данло.

– И сега тази работа с поета-воин. Жалко.

– Той продължава да страда... заради еканата, нали? Бардо кимна с глава.

– Моля те, грижи се за него, докато ме няма, Данло. Той има стотици почитатели, но мисля, че двамата с теб сме единствените, които го разбират.

– Винаги ще съм... негов приятел.

– О, няма нищо по-трудно от истинското приятелство, зная го. – Бардо потри ръце една в друга. – Не губи надежда, млади приятелю. Времената са странни – всичко може да се случи. Пазиш ли пръстена, който ти дадох?

Данло повдигна ръка над гърдите си и кимна.

– Добре. Моля те, пази този пръстен в случай, че баща ти се върне. Някой ден той ще се върне, за Бога. Някой ден.

Бардо прегърна Данло, после се потупа по корема, оригна се и каза:

– Добре тогава, отивам в кръчмата. Днес ще изпия двайсет бири и славно ще се напия – днес е славен ден, не смяташ ли?

– Но... Бардо – възрази Данло, – нали току-що се отказахте да пиете бира.

– Нима? Не, не, не съм. Казах, че от този ден повече няма да пия бира. Е, денят още не е свършил, нали? За Бога, та той едва започва!

С тези думи той дълбоко се поклонил на Данло и бавно поел по плъзгата, като тракаше с кънките си. Пиянското му залитане можеше да доведе Данло до отчаяние, но колкото и да беше странно, в този момент той изпитваше само надежда.

– Сбогом, Бардо!

ГЛАВА 14 ИГРА НА ХОКИЙ

Мъжът на знанието не само трябва да обича враговете си той също трябва да е способен да мрази приятелите си.

Фридрих Чука

Данло прекара по-голямата част от следващите няколко дни, като се скиташе из Академията, загубен в ледената мъгла на размислите си. Не се поддаде на желанието си да иде в библиотеката, да влезе в кибернетичните пространства в търсене на някаква определена информация, която би могла да му помогне по-ясно да мисли за съдбата на алаолоите. Не посети и наставника си, нито пък се хранеше с приятелите си. Един ясен студен следобед обаче си спомни, че съквартирантите му ще играят хокий срещу първокурсниците от Каменния ред. И затова се върна в Дома на опасностите, облече камелайката си, закопча хокийните кънки на обувките си, грабна чука си и побърза към Ледения купол.

Всъщност денят не беше подходящ за хокий. Новината за напускането на Бардо бе смаяла много от другите момчета и те като че ли повече бяха склонни да обсъждат този скандал, отколкото да удрят твърдата дървена шайба по сто и петдесетте метра лед. Вече беше сигурно, че Бардо ще напусне Града, навярно за добро. Мадава ли Шинг и Шерборн от Тъмнолуния – а и други – досаждаха на Данло с въпроси за плановете на майстора. И после, точно преди началото на играта в отсрещния край на огромното поле се появи Хануман ли Тош. Той мина между пустите писти за шейни и съвършените бели правоъгълници на петте ледени полета по средата на Купола и се приближи до Данло и Другарите си, които не беше виждал от много дни. Само преди половин час сетиците най-после му бяха позволили да напусне кулата им и той бе дошъл право в Ледения купол. Данло си спомняше, че Хануман обича да играе хокий, почти също колкото обичаше точните движения на смъртоносното си изкуство.

– Здравей, Мадава, здравей, Лоренцо, здравей, Ивар, здравей, Алесар – поздрави Хануман и момчетата се скупчиха около него, като се покланяха и го поздравяваха за чудодейното му спасение от смърт в библиотеката. После Хануман се измъкна от тях и се приближи до Данло, който стоеше сам в края на полето. Дълго го гледа и накрая каза:

– Здравей, Данло. Радвам се да видя, че си добре.

– А ти Хану – ти как си? Боли ли много?

Хануман тихо и странно се засмя, после отвърна:

– Не ми ли каза веднъж, че болката е осъзнаване на живота?

– Да, но това беше преди да видя... какво може да направи еканата.

– Е, болката винаги си е болка – каза Хануман. – Но има начини да я овладяваш.

– Чувал съм... че от еканата са умрели много хора.

– Но както виждаш, аз все още съм жив. Дълга ти живота си. Отново. – Той говореше ясно и студено, но после, видял болката, която причинява на Данло, се насили да се усмихне. – Ти винаги ме удивляваш. Изправи се пред поета по собствена воля – дори майка ми не би направила това.

Данло докосна белега над окото си и отвърна:

– Всички говорят за това така, като че ли съм имал друг избор.

– Но ти имаше. Можеше да избягаш.

– Ти знаеш... че не можех да избягам.

– О, да, зная – каза Хануман и се опита да се усмихне, но очевидно нещо го смушаваше. – Цяло чудо е, че си спомни стихотворението. В един момент си помислих, че няма да успееш, но ти си го спомни. Нали? Разбира се, че си го спомни. С тази твоя невероятна памет, която аз никога няма да проумея. И тъкмо затова поетът прониза окото си с ножа и все още сме живи.

Докато двайсетимата послушници от Каменния ред най-после пристигнат в Купола и заемат местата си в срещуположната част на полето, Хануман и Данло разговаряха за случилото се в библиотеката и в колегията на господарите. Разговаряха спокойно, но помежду им имаше дистанцираност като никога досега. Данло искаше да научи повече за лечебните изкуства на сетиците, но Хануман нямаше желание да разкрие какво се е случило в дните, които беше прекарал в тяхната студена уединена кула. Данло му задаваше и други въпроси, дребни въпроси за остротата на кърките му, за стратегията им в предстоящата игра. Заради тайното страдание и студенината на Хануман обаче, той избягваше по-сериозните въпроси. Всъщност искаше да му зададе един-единствен въпрос, но както често правят приятелите, Данло откри, че говори за всичко друго, освен за това.

После един от послушниците от Каменния ред обяви началото на играта. За огромно стъписване на Данло, Хануман използва възбудата от хокия – проблясващата стомана страхът и безумието на носещи се по леда млади тела – като щит срещу загрижеността му. Момчето ставаше все по-затворено, докато накрая съвсем престана да разговаря.

– Защо си... толкова затворен? – попита го Данло през последната почивка.

– Ти по-отворен ли си? – отвърна Хануман.

– Може би си прав... но нито един от двамата ни не е създаден за самовглъбяване.

Хануман вдигна поглед и примижа срещу светлината, струяща през хилядите триъгълни прозорци на Купола.

– Откъде знаеш за какво съм създаден?

– Откакто Педар падна по стълбата – каза Данло, избягвайки въпроса му, – ти потъна в себе си. Защо? Ти го мразеше... почти също толкова, колкото и аз.

Все още впил поглед в купола, Хануман затвори очи и потръпна, сякаш от болка.

– Защото е мъртъв. Това не е ли достатъчно? Как си мислиш, че изглеждаш самият ти, след като си разбрал съдбата на алалойските племена?

– Но те са моят народ!

– Съжалявам, Данло. Навярно ще се открие лек за чумата. Навярно даже ще го откриеш ти. Но даже да го направиш, всички ние ще умрем, нали? Накрая. Всички хора изживяват живота си толкова бързо – и защо?

Хануман го погледна и цитира един от пасажите от древна книга с мистични писания, „Лъжебхагавадгита“:

– „Светът на живите изгаря плътта и всички създания се стремят към гибелта си като мушици към пламък“.

– Прекалено много мислиш за смъртта – отвърна Данло.

– Аз ли?

– За нея няма лек. Смъртта е болест... за която няма лек.

– Кибернетичните църкви – възрази Хануман – проповядват друго. Данло докосна перото на Ахира и каза:

– Даже да е възможно, аз няма да искам да каркирам душата си – моята пуруша – в компютър.

– Но има и други начини. Например пътя към божествеността, който е избрал баща ти. Бардо постоянно говореше за това. Веднъж каза, че всеки, който копнее да страда като Рингес, може да стане бог.

– Бардо... обичаше да разговаря с теб, нали? – Особено когато беше пиян. Интересуваше се от кариерата ми – винаги настояваше да стана пилот.

– Ти ще си най-благословеният от пилотите – каза Данло.

– Така ли смяташ? Не съм толкова сигурен. Вчера господарят сетик ме покани на чай в кулата. Предложи ми да постъпя в „Лара Сиг“ и да изуча изкуствата на сетиците.

– Господарят сетик!

– Струваш ми се изненадан.

– Но ти не трябва да ставаш сетик!

– И защо?

– Защото... сетиците са прекалено самовглъбени – поясни Данло.

– Пак се върнахме на същото място.

– Сетиците са... прекалено далеч от живота – прибави Данло. Бродичката леко го наболяваше от сблъсък с нечий чук. Той изтри кръвта с ръкава на камелайката си и по чистата вълна остана дълга червена ивица. – Сетиците – продължи Данло – търсят истината за съзнанието, да, и разбирам, че това привлича много послушници. Самади, фуга, съществуване, всички състояния на компютърното съзнание. Но човек не може да научи... за истинското съзнание от компютър.

– Но изкуствата на сетиците не се състоят само във включване в компютър.

– Има и господство, нали? Господство над ума, господство над умовете на другите.

– Има опасности, зная – отвърна Хануман. – И тъкмо затова обетите на сетиците са най-строги в целия Орден. А също етиката на сетиците и прочее.

– Но сетиците са окултисти – каза Данло и повтори твърдение, широко известно в Академията: – Те са мистици, които пазят тайни... за господството над съзнанието.

– Но това е част от тяхната етика. Ако им покажат тайните на съзнанието им, повечето хора ще са като деца, които си играят с водородни бомби.

– Хану, Хану, тъкмо от това се страхувам.

– Страхуваш се от мен?

– Страхувам се за теб.

– Сериозно?

– Виждал ли си майсторите сетици? – попита Данло. – Вглеждал ли си се в лицата им? На старците? Аз се вгледах... преди три дни, в колегията на господарите. Господарят сетик. Господарят Пал. Той е като другите. Покварен и ужасен, прекалено съзнаващ... самия себе си. Той е луд, струва ми се, в него няма почти нищо човешко. Не ставай сетик, Хану.

– Повечето сетици живеят прекалено дълго – отвърна Хануман. – Навярно съдбата ми е да умра млад – но даже да не стане така, никога няма да остаря чак – толкова много.

Данло погледна най-добрия си приятел и тихо каза:

– Но има и други причини да не ставаш... Защо мислиш господарят

Пал иска да постъпиш при сетиците?

– Ами, сетиците и пилотите винаги си съперничат за най-добрите послушници. Сигурен съм, че господарят се ще покани и теб на чай преди края на годината.

– Но аз никога не бих могъл да стана сетик! – отвърна Данло.

– Не?

– Не. – Данло започна да заточва кънките си. – Преди да вляза в Академията се свързах с... последователите на завръщането. И с авгистите. Тези секти и религии – й сетиците. Това е опасна комбинация, не мислиш ли?

– И тъкмо затова на сетиците е забранена каквато и да било религиозност.

– Значи ти не се интересуваш от новите религии?

– Не, никак.

Данло погледна леда край пейката. В млечната му гладкост видя отражението на Хануман. Нещо в призрачния му образ, толкова изящен и блед, загатваше за скрита страст. Изкривявайки чистите очертания на лицето му, ледът сякаш играеше ролята на увеличителен стъкло към някаква по-дълбока, истинска същност. В светлосините очи на приятеля му имаше напрегнатост и искреност – за първи път Данло виждаше, че в Хануман пламтят силни религиозни чувства. Въпреки презрението на момчето към Кибернетичната универсална църква, въпреки омразата и присмеха му към вярата на родителите му, въпреки че често беше наричал едеизма „робска религия“. Истинският проблем, изглежда, бе, че за човек като Хануман едеизмът и другите религии всъщност не бяха достатъчно религиозни.

– Знае се, че сетиците, поне някои от тях, упражняват почти непрекъснат интерфейс с компютрите си – каза Данло, вдигна поглед от леда към Хануман и продължи да говори с ясен, болезнен глас: – В нарушение на каноните... и закона на Цивилизацията. Чувал си за това, нали?

– Ако се вярва на слуховете, съществува група кибершамани, наречени невропевци, които злоупотребяват с компютрите си – мисля, че това е вярно.

– И те се стремят да осъществят интерфейс... с божественото пространство, нали?

– Навярно е така, Данло. Никой не знае към какво се стремят невропевците.

– А ти към какво се стремиш?

– Всъщност не зная.

Зърнал светлината, бликнала в очите на Хануман при тези думи, Данло разбра точно към какво се стреми приятелят му.

– Значи си решил да станеш сетик, така ли?

– Възможно е – отвърна Хануман.

– Но ние трябва да станем пилоти заедно!

– Ти ще станеш пилот – за това си роден.

– Но за да пътувам към звездите...

– Съжалявам, но през последните дни загубих всякакво желание да гледам звездите.

– Но пък сетик? Не, това няма да е правилно... за теб.

– Откъде знаеш какво е правилно?

– Виждам го. Всеки го вижда.

– Щом можеш да го видиш – каза Хануман и започна да точи кънките си с диамантената пила, – значи си провидец.

– Защо толкова се гневиш? – попита Данло.

– Смяташ, че се гневя ли?

– Наистина си бесен, лицето ти...

– Защо винаги трябва да казваш истината? Да се опитваш да я виждаш? Не можеш ли поне веднъж да излъжеш мъничко?

– Не искам да виждам... как ставаш сетик.

– Навярно такава ми е съдбата – каза Хануман.

– Съдбата ти ли?

– Трябва да обичам съдбата си – нали ти така казваш?

– Но ти не можеш да знаеш съдбата си! – възрази Данло.

– Е, зная, че съм решил да стана сетик. Сега го реших – благодаря ти, че ми помогна.

– Не, не трябва да ставаш сетик.

– Обаче ще стана. Съжалявам.

– Но, Хану, защо?

Седяха и се гледаха, както в деня на срещата си на площад „Лави“. Нито един от двамата не искаше първи да извърне поглед. После Мадава ли Шинг извика, че почивката е свършила и Данло и Хануман – заедно с осемнайсетте други момчета от Дома на опасностите – излязоха на полето. С много разговори, тракане на кънки и хрущене на отчупени парчета лед, те заеха местата си зад главата линия. Точно по средата на полето някой беше поставил шайбата в малък лилав кръг. Сега всички лица бяха обърнати към нея – лицето на Данло, на съотборниците му и напрегнатите лица на послушниците от Каменния ред в отсрещния край на полето. Момчетата замълчаха, ръцете им стиснаха дръжките на

чуковете. От други части на Купола, от пистите за шейни и полетата за фигурно пързаляне се разнасяше тихото свистене на стомана, цепеща лед. Но когато Мадава даде сигнал за почване, тези тихи звуци потъгнаха сред мигновената глъчка – удряне на чукове по леда, викове и тракане на кънки. Двата отбора се втурнаха един срещу друг към шайбата по средата на полето. Данло и Хануман, които бяха най-бързи от послушниците в Дома на опасностите, първи стигнаха до нея. Почти незабавно обаче на пътя им се изпречиха трима играчи от Каменния ред и когато отборите се смесиха, настъпи вихрушка от чукове, святкащи кънки, кръсъци и болезнени викове. Данло успя да удари шайбата и я подаде на Хануман. Стратегията на послушниците от Дома на опасностите изискваше да играе ролята на десен, а Хануман на ляв нападател. Тъй като обаче не можеха да координират атаката си, през по-голямата част от играта Мадава (който отчаяно се носеше на десетина метра зад Данло), Алесар Рот и другите бяха поели острието на нападението. Но сега се случи нещо странно. Вляво пред Данло Хануман се опитваше да се измъкне от рояка играчи от Каменния ред. Данло го съзнаваше не само с очи, но и с по-фин, по-истински сетивен орган, сякаш усетът му за живот претърсваше леда, за да открие тайния огън на приятеля му. Хануман, който гореше ярко като звезда, също го търсеше. Данло го усещаше в пламтящите му очи, в наклона на шията му, в яростното му размахване на чука и в ритъма на собственото си сърце. Нещо – навярно гневът, който изпитваха един към друг (и обичта), или страхът от съдбата – беше подновило взаимната им свързаност. Те се пързаляха заедно по леда и невидимата връзка помежду им ставаше все по-здрава, като божествена тъкан, свързваща тяло с тяло и ум с ум. В блясъка на тази връзка имаше взаимно очакване за действие и движение, загатване за бъдещето, разкриващо се миг след миг. Ледът течеше под Данло като лъскав сатен и той усещаше по него летящите кънки на Хануман. Екотът на стоманата се отличаваше от всички останали звуци наоколо: от сблъсъка на чукове, стонове, задъханото дишане и далечния, монотонен глас на Мадава, който викаше напътствия към съотборниците си. И изведнъж Хануман откри процеп в защитата. Данло го забеляза в същия миг, още преди чукът на приятеля му да замахне и да вкара шайбата през него. Самата шайба, кръг от червено кехлибарено дърво, цялата издраскана и изцапана, се понесе право към Данло, който я посрещна с чука си. Двама послушници с цветето на Каменния ред на камелайките си незабавно се хвърлиха към него. Данло рязко зави наляво, докато Хануман се отдалечаваше от струпалите се около него играчи. Данло му върна

шайбата. Докато се носеше по леда, внезапен вятър вледени лицето му, преряза очите му и пред погледа му се появи червеникавото петно на шайбата, която приятелят му отново му беше подал. Двамата летяха напред към вратата на Каменния ред, подаваха си шайбата като кръвна клетка, носеща се по кръвоносен съд, и се промушваха между играчите от противниковия отбор със свръхестествен усет за пространство и време. „Хану, Хану!“ – мислено извика Данло, докато подаваше шайбата. Хануман протегна чука си, улови я и после с мълниеносен удар я изстреля през петнайсетината метра лед във вратата.

– Късмет! – извика един от послушниците от Каменния ред, докато ядосано удряше с чука си по леда. Беше хубаво момче с червеникаво-черна кожа и гордо лице. – Просто имахте късмет.

Един от съотборниците му показва среден пръст на Хануман и напомни:

– Все още водим с един гол.

Шерборн от Тъмнолуния, който се бе опрял на чука си му отговори със същия жест.

– Само още един гол и ще се изравним. – После пак разклати пръст във въздуха към момчетата от другия отбор, който се тълпяха наоколо. – А после още един и губите играта.

Послушниците се върнаха на главите си линии. Гордото момче от Каменния ред – казваше се Лаис Мотега Мохамад – даде сигнал и всички отново се втурнаха към шайбата като лешояди към мърша. Последва бясно меле. Навсякъде около Данло се размахваха чукове, обувки и лакти. Той не се грижеше за себе си. Беше най-бърз и силен от всички момчета, най-див. През последния сезон тази дивота многократно го бе карала да наранява другите. И Данло много пъти се беше канил изобщо да се откаже от хокия. Веднъж, когато случайно удари с чука си в лицето момче от общежитието „Лави“, строши му челюстта и му изкърти четири зъба, той се отчая, че изобщо е в състояние да спази обета си за ахимса. Но както му бе обяснил доктрината Стария отец, ахимса изискваше никога да не наранява съзнателно. Всъщност Данло не обичаше да наранява хората и никога не го правеше, ако можеше да го избегне. Единствено безразсъдството и любовта му към бързото движение караше послушниците (дори онези от собственото му общежитие) малко да се страхуват от него.

Що се отнасяше до самия него обаче, той не изпитваше страх. Често го нараняваха и в първите секунди от мелето Лаис Мохамад одраска окото му с ръба на чука си. Болката го опари като огън и окото му

мигновено се замъгли от сълзи. Но Данло бе свикнал с болката и не ѝ обръщаше внимание. „Болката е осъзнаване на живота“ – тази поговорка му беше толкова близка, колкото туптенето на собственото му сърце, което усещаше да пулсира зад окото си. Той се потапяше в болката си, оставяше я да го изпълня като парене на ледена вода. Полуослепен от болка, наред море от проблясващи чукове и кънки, Данло откри шайбата и я подкара напред. Отвсякъде го притискаха жилави тела, скърцаше лед и се разнасяха яростни викове. Той проникна в този мощен поток от хаос и се остави на течението му. В това се криеха геният и силата му – да стане част от хаоса, вместо да му се съпротивлява или да се опитва да го овладее. Той, който беше прекарал детството си сред лед и вятър, разчиташе на животинските си сетива, за да намери пътя си по полето, и се пързляше с рядка грация.

Внезапно чу Хануман да вика:

– Данло! – В плетеницата от крайници край него се отвори процеп. Той вкара шайбата през него и Хануман я пое. После процепът се затвори като море над камък. Потокът на мелето се отдръпна от Данло и погълна Хануман. Данло го видя да се пързля сред десетина-дванайсет момчета, опитвайки се да се измъкне.

– Подай! – извика Мадава. – Подай веднага!

– Хану, Хану! – каза Данло, като се оттласна напред и се промуши между две момчета от Каменния ред. Усети, че тайната връзка между него и Хануман се опъва, че го тегли обратно в мелето. И в същия миг видя, че приятелят му има възможност да му подаде шайбата. – Хану, Хану – промълви Данло, но Хануман съсредоточено пазеше шайбата от размахващите се чукове на послушниците от Каменния ред. Той отлично владееше защитата. Докато някои се страхуваха от Данло заради дивотата му, послушниците от общежитията в „Боря“ се ужасяваха от Хануман, защото се пързляше с ярост и готовност да нарани другите. Това бе логиката на живота му, неговата трагедия и съдба. Със своята злост и чук (или с юмруци и смъртоносна аура) Хануман винаги се стремеше да поддържа пространство около себе си, непроницаема сфера от насилие, чийто център беше самият той. Така пазеше себе си – и шайбата – от другите, но по този начин се откъсваше от потока на играта, който течеше край него.

От двадесетина метра разстояние Данло го видя да подава шайбата на Мадава и после изкусно да връзва чука си в коляното на послушник от Каменния ред, който се бе приближил повече от допустимото. Момчето падна на леда, хвана се за коляното и закрепя от болка. А на

лицето на Хануман се беше изписало ужасно изражение, онази маска на страх, която Данло бе зърнал при първата им среща. Навярно Данло беше единственият, който я виждаше. Докато неколцина послушници се приближаваха към крещящото момче, той погледна лицето на Хануман. С очите си и с по-дълбокото си зрение, за което все още нямаше име, Данло осъзна принципния парадокс на Ханумановото съществуване: приятелят му наистина се страхуваше от другите, от твърдата ледена изолотираност на всички неща извън собствената му личност и същност. Този страх го караше да се откъсва от живота, за да се защити, и в същото време самият този акт го караше да се чувства уязвим и самотен. И затова се страхуваше, затова мразеше, мразеше и нараняваше всеки, който го заплашва.

Когато Лаис Мохамад се изправи и посочи с чука си към него, обвинявайки го в жестокост и страхливост, Хануман незабавно използва собственения си чук, за да го отблъсне. Силата на удара запрати чука в бузата на един от съотборниците на Лаис Мохамад, дребно момче с очи на ужасена кошута. То изврещя от болка, размаха чука си и удари Шерборн от Тъмнолуния по челюстта. Внезапно, като надигнала се от морето приливна вълна, насилието погълна момчетата от Дома на опасности-те и Каменния ред и те се хвърлиха едни срещу други с чукове, ритници и плюнки като викаха, проклинаха и крещяха. Данло се приближи и си проби път сред тълпата. Отбиваше ударите с ръце, но внимаваше да не пореже някое от падналите момчета с кънките си или сам да удари някого, въпреки че това щеше да е най-лесният начин да се предпази. Сега връзката между него и Хануман бе толкова обтегната, че можеше да усети туптенето на сърцето на приятеля си в собствените си гърди. Той се приближи до Хануман, почти достатъчно, за да го докосне. В този момент някой го удари по ухото, а някакво намръщено момче, чието име не знаеше, заби чука си в слънчевия му сплит. Докато предпазваше корема си с лакти и се мъчеше да си поеме дъх, Данло видя, че Хануман удря момчето в слепоочието. То се стовари на леда, сякаш краката му бяха подкосени. Навярно беше мъртво – такъв удар би могъл да убие всекиго. А Хануман бе достатъчно разярен, за да убива, Данло можеше да го види в студените му, безумни очи, в начина, по който избираше жертвите си и ги атакуваше с чук, кънки и унищожителна воля. Никой не би се изпречил на пътя му по свой собствен избор, но тълпата беше прекалено гъста, за да може някой да се измъкне от нея. В този момент, със свръхестествения си усет за пространство, Хануман разбра, че Лаис Мохамад си пробива път зад него, завъртя се и вдигна чука. Двата чука

се сблъскаха. Лаис Мохамад замахна към носа на Хануман – несъмнено искаше да му счупи костите, да обезобрази прекрасното му лице. Той размахваше чука си, а Хануман отбиваше ударите и светлите му очи бяха пълни със смърт.

– Хану, Хану! – извика Данло и се хвърли към него. Хануман нападнаше Лаис Мохамад с мълниеносни удари, високи и ниски, упражнявайки смъртоносното си изкуство. Но Данло виждаше, че въпреки омразата, лицето на приятеля му всъщност е вцепенено от страх. В страха си Хануман безспирно удряше чука си в чука на Лаис Мохамад толкова отчаяно, сякаш искаше да отсече дърво – дървото внезапно се пропука и чукът му се заби в гърдите на врага му. И с всеки удар Хануман потръпваше сякаш от болка, сякаш това насилие обезобразяваше най-дълбоката му същност и му причиняваше страдание. И той се страхуваше тъкмо от това страдание. Най-много от всичко се страхуваше от волята да надмогне себе си, въпреки че я обичаше и я наричаше своя съдба. Данло се вмъкна между Хануман и Лаис Мохамад, усети страха в центъра на корема на приятеля си, предаден по връзката помежду им, и изтръгна чука от ръцете му. Лаис Мохамад също хвърли на леда счупения си чук, грабна друг от другарите си и обсипа с удари гърба на Данло, като проклинаше и се мъчеше да се добере до Хануман. Данло се блъсна в приятеля си, двамата паднаха на твърдия лед и той покри Хануман с тялото си. Чукът на Лаис Мохамад изпраща в гърба му и внезапната болка му напомни за раната в душата на Хануман. „Болката е осъзнаване на живота“ – помисли си Данло. В един-единствен, безкраен миг на болка той осъзна най-изначалното нещо в живота на Хануман: неговият най-добър приятел по природа беше състрадателно и нежно момче. Но бе обезобразил собствената си природа. Или по-скоро се беше опитал да разкъса и унищожи тази нежност, както човек може да убие нежелано бебе, като го хвърли в поток лава. Бе го направил с воля, защото волята му беше дръзка и яростна, воля да превъзмогне себе си и да стане нещо повече. И тъкмо Данло бе запалил в него волята за власт, беше я разбудил и я бе направил по-силна. Затова го обичаше Хануман. Обичаше дивотата на Данло, неговата жизненост, грация и над всичко неговото безстрашие. И мразеше същите тези качества, защото самият той не ги притежаваше.

Данло разбра всичко това само за миг, докато лежеше върху Хануман и го предпазваше от чука на Лаис Мохамад. Хануман през цялото време риташе под него, опитваше се да го отблъсне, мразеше го. „Омразата е лявата ръка на обичта“ – спомни си Данло и с тази мисъл в него премина целият ход на бъдещето им като вълна от внезапна

неизбежност, макар че щяха да минат години преди да може да си обясни това видение или да го съзре по-ясно.

– Пусни ме, Данло! – изкрещя Хануман.

Един от послушниците от Каменния ред дърпаше Лаис Мохамед. Данло бавно се изправи, застава пред Лаис Мохамад и каза:

– Съжалявам.

– Махай се! – извика му Лаис Мохамад, като се мъчеше да се отскубне от момчето, което го държеше. Хануман също скочи, но Данло го погледна и каза:

– Хану, не!

За миг Хануман замръзна, вперил очи в приятеля си.

– Хану, Хану – промълви Данло. Лаис Мохамад също го погледна и отпусна юмруци. Послушниците на леденото поле постепенно се успокоиха. Верността на Данло към ахимса – и очевидната му обич към приятеля му (дори към човек като Хануман, от когото толкова се страхуваха) – засрами и смекчи момчетата от Каменния ред и Дома на опасностите. Отвсякъде вече прииждаха послушници, калфи, дори четирима майстори акашици. Една от тях, Палома Старата, старица с младежко лице и тяло на жена на средна възраст, сгълча момчетата с нервния си старчески глас:

– В насилието няма начало и край и всички вие сте виновни. – Майсторката нареди да се погрижат за пострадалите, да разтрият наранените им мускули с бързо абсорбиращи се ензими и да залепят раните им. Неколцина от момчетата бяха със счупени кости или зъби. Палома ги прати при резач за опериране и имплантиране. Момчето, което Хануман беше ударил по главата не бе мъртво, а имаше само мозъчно сътресение, и храбро поиска играта да продължи. Момчетата се върнаха на пейките, за да си починат преди да довършат играта.

– Зле ли си наранен? – попита Хануман. Яростта му се беше стопила. – Имаш ли нужда от лед? Дай да ти видя гърба, съблечи си камелайката.

Когато Данло се съблече, по гърба му запламтя огън. Сякаш някой отделяше плътта от мускулите му с нажежен нож. Той присви рамене и опря лакти на коленете си. Поне един от прешлените по средата на гърба го болеше с пронизваща болка всеки път, щом си поемеше дъх. Навсякъде имаше разкъсана кожа, синкави петна и драскотини. Данло не можеше да ги види, но ги усещаше от кръста до тила си.

– Наистина имаш нужда от лед – въздъхна Хануман. Другите момчета си подаваха стоманена кофа, в която потракваха и плискаха ледени

шушулки. Хануман взе една от тях – цилиндър от вода, замръзнала около дървена пръчка – и разтри гърба на Данло. – О, Данло – каза той, – някой ден обетът ти за ахимса ще те убие.

– Но аз трябваше да ви спра – отвърна Данло и изскърца със зъби, когато приятелят му започна да го разтрива със зловонно масло. – Той можеше да те убие, а можеше... да го убиеш и ти.

– Наистина ли мислиш, че съм чак толкова смел? – попита Хануман.

– Хану – каза Данло. – Трябва да те попитам нещо. Хануман не каза нищо.

– В библиотеката, точно преди да се самоубие, поетът-воин ми каза нещо за Педар.

– И какво ти каза?

– Не си ли спомняш?

Приятелят му се поколеба за миг, после отвърна:

– Не, не мога да си спомня.

– Каза, че ти... си убил Педар.

– Че съм го убил? Наистина ли смяташ, че съм го убил?

– Аз... не искам да си мисля, че си го направил.

– Но как бих могъл да го убия?

– Не зная.

Хануман изведнъж хвана ръката му и я стисна с всичка сила, толкова мощно и настоятелно, че остра, почти разкъсваща болка прониза костите му. После приближи устни до ухото му и прошепна:

– Поетът-воин е сбъркал. Или те е излъгал. Никой не е убил Педар.

– Наистина ли?

– Честна дума, Данло.

– Мисля, че сетиците не са те излекували, поне не... докрай – каза Данло. – Не е само еканата, нали? Трябва да има и нещо... друго.

– Ти си прекалено правдив – вече ти го казах. Прекалено си сериозен, прекалено любопитен, прекалено... прекалено много неща. Не те е грижа за теб, нали? За самия теб. Аз не притежавам този вид смелост – та кой го притежава? Дивотата, Данло. Когато се запознахме и я видях в теб, и в двама ни, си помислих, че имам смелост за нея. Но не е така. Тя ще ме убие, ако аз пръв не я унищожа. Разбираш ли ме?

– Да – отвърна Данло. Болеше го, внезапно му стана студено. Той затвори очи и си спомни момента, в който бе започнал да обича опасността и дивотата на живота си – през студената нощ, когато двамата със Соли бяха погребали деваките. После, след миг на молитва и

спомен, Данло прошепна: – Не, не искам да разбирам.

– Аз нямам твоята грация – тихо каза приятелят му. – Начина, по който приемаш всичко, даже собствената си дивота.

– Но аз не приемам... всичко. Това е проблемът на човешките същества с живота. Нашият проблем, Хану, не виждаш ли? Да кажеш „да“. Това ще е истинска смелост. Но аз не мога, не още, да съм асаря. Накъдето и да погледна, към Бардо, към благословения народ, даже към теб – всичко, което виждам, крещи „не“.

– Но все още си решен да станеш пилот, нали?

– Бардо смята, че така има най-голяма надежда да спася народа си.

– Алалоите ли?

– Да, благословения народ.

– Но това не е единствената причина, поради която искаш да станеш пилот, нали?

– Не.

– Веднъж ми каза, че искаш да откриеш центъра на вселената.

Данло погледна към дълбините на Ледения купол. Навсякъде около него се разнасяха звуци от шейни, стрелкащи се по пистите си, и водна пара, обгръщаща леда като влажна сива кожа. Той скръсти ръце на гърдите си и отвърна:

– Преди мислех за света, за вселената... като за огромен кръг. Огромният кръг на хала. Понякога все още вярвам, че мога да стигна до центъра на този кръг.

– За да видиш вселената такава, каквата е?

– Да – потвърди Данло. – Светът, както го виждат повечето хора, начинът, по който живеят... е измама, заблуда, лъжа.

– Е, тъкмо затова аз ще стана сетик – каза Хануман. – Трябва да открия центъра за себе си. Да видя дали е лъжа.

– И после?

– И после война – отвърна Хануман. – Аз водя война срещу самия себе си и трябва да разбера дали съм способен на този вид убийство.

И това бе всичко, което каза на Данло. Можеше да му признае повече, много повече, но имаше опит с пазенето на тайни, понякога дори от самия себе си. Навярно искаше да каже на Данло истината за решението си да стане сетик. Но истината, както учат фравашите, е многопластова и сложна, да я откриеш е като да намериш най-съвършеното зрънце от милиардите песъчинки, които блещят на плажа. Всъщност Хануман изобщо не разбираше това прекрасно качество, което наричаше дивота. Дивотата е онзи копнеж, склонност, чувство и част от волята, който

разпознава дълбоката човешка същност във всички елементи на творението и усеща огнения подпис на вселената, отпечатан дълбоко в човека. Истинската дивота убива. Тя притегля човек в съзнанието на всички неща, по-дълбоко в живота и следователно в смъртта, защото смъртта е лявата ръка на живота и винаги е толкова близо, колкото следващия удар на сърцето. Има бърза смърт, която постига катерачите, паднали от висините, или загубилите се пилоти, търсещи невъзможното, когато светлинните им кораби падат в средата на сини гигантски звезди; има бавна смърт, която постига алкохолиците, болния живот и смърт на развратника, тъжната смърт от сънища на автиста и безумната смърт на невропевците, които не могат да се изключат от кибернетичния рай на компютрите си. Има вечна, повтаряща се смърт, постигаща алалойския ловец далеч сред огромната самота на замръзналото море, когато слуша Песента на живота и влиза в онази тайнствена земя, наречена алтджеранга митджина. А ето и най-тежката от всички смърти. Да усещаш в себе си огъня за безкрайното и да го оставяш да гори, да умираш всеки миг и всеки миг да се раждаш от пепелта на свещения вътрешен огън, да се сътворяваш наново в образа на най-дълбоките си страсти и цели – това е смъртта и животът на човек, който ще стане бог.

Целият инстинкт на Хануман го теглеше към тази съдба. Само че му липсваше смелост – той се страхуваше от собствената си същностна дивота. И затова се вкопчваше толкова яростно в чувството за самия себе си, в идентичността си, в идеалите, емоциите и съзнанието си, във всички части на съществуването си, които Данло би нарекъл просто „лице“, но които Хануман почиташе като скъпоценни и неизменни и на които не би причинил злина. Тъй като се смяташе за обречен да извърви най-тежките пътища, той с готовност – и трагично – унищожи тъкмо онези страсти, които наистина щяха да го направят велик. Той, роден като чувствителна и нежна мъжка рожба, се беше опитал да се направи най-твърдия от мъжете. Той, благословеният с рядка воля за живот и състрадание към другите, бе извратил обичта си към Данло в омраза към неговия мъчител и затова се беше принудил да убие послушника Педар Сад Санат. В крайна сметка поетът-воин не бе излъгал. Хануман наистина беше извършил това убийство. Бе го извършил не във въображението си, а със собствените си ръце, с волята си и с изпълненото си с омраза сърце.

И така, вечерта след като Данло поряза челото си в шиховата горичка, след като Хануман залепи тази ужасна рана, той отиде на Улицата на контрабандистите в Квартала на далечниците и с последните си

пари купи съновник. Съновник: лъскаво черно устройство, голямо колкото детско сърце. Поредица от невролозици и чипове от гравирани диаманти, програмирани да произвеждат определено образно поле. Съновниците бяха играчки за възрастни, уморени от ежедневиия свят. Те бяха също педагогично средство за сетиците, които ги използваша, за да изпитват способността на учениците си да различават симулираното от действителното. Хануман употреби своя съновник за друго. Докато останалите момчета спяха, той скри съновника под завивките си. После остана да лежи и да чака Педар да дойде на нощното си посещение. И точно когато Педар се изкачи по стълбите, когато вече можеше да го види, Хануман внимателно насочи съновника. Директно във визуалната кора на Педар в задната част на главата му бяха предизвикани определени образи. Образи на скутарски майки, изяждащи първородните си деца. Тъмни, гърчещи се, кървави извънземни, които Хануман създаде, за да уплаши Педар и да го накара да падне. Да го убие – Хануман не искаше да се залъгва за основната си цел. Той уби, за да спаси Данло от повече мъчения и срам. И уби, защото винаги бе мразил самия акт на убийството. Уби го най-вече, защото трябваше да унищожи скритата слабост на душата си. Това беше истинската причина да стане сетик. Щеше да използва възвишените и мощни сетически изкуства, за да продължи огненото си дело – собственото си преобразяване. Насред душата му, където болката бе най-настоятелна, можеше да открие източника на страданието си и окончателно да го изпепели. Той копнееше да каже всичко това на Данло, но се страхуваше, че той няма да го разбере.

А после Мадава ли Шинг изведе останалите им съотборници на леда и моментът отлетя.

– Идваш ли, Данло?

Данло стоеше в края на полето и гледаше как Хануман бърза към другарите си, които се плъзгаха заедно по леда. „О, Хану, Хану! – помисли си той. – Какво си направил?“ Светлината, струяща през купола, падаше по Хануман така че по лицето му играеха бели и златисти отблясъци. Данло не можеше да издържа на тази гледка и сведе очи. Той се извърна от истината, както човек може да се извърне от красива, но обречена звезда от страх, че може да експлодира. Съзнаваше биенето на сърцето си, силно и бързо, тласкайки го миг след миг към бъдеще, което никога нямаше да знае точно. И после, дълбоко в него, се разнесе шепот като вятър в гора от каменни дървета. Той се чу да отговаря на ужасния въпрос, който беше задал, но този единствен път в живота си не поиска да слуша.

– Идваш ли, Данло? – отново извика Хануман.

– Да – отвърна Данло. И се запързала по леда, за да довърши играта.

ЧАСТ ТРЕТА: ПЪТЯТ НА РИНГЕС

ГЛАВА 15 ЗАВРЪЩАНЕТО НА ПИЛОТА

Цялата история е опитът на човек да открие правилната си връзка с Бога.

Хорти Хосто, „Реквием за Homo sapiens“

За младеж, макар и ученик в най-прочутата и мощна школа в Цивилизованите светове, времето, през което встъпва в зрялост, винаги изглежда нормално, независимо колко изключително и бурно е всъщност. Предстоящите промени и опасности действат на човешкия мозък като наркотик или по-скоро като обилна храна, подсилваща стремежа към повече живот. А само колко лесно се свиква с такава храна! Онези, които преживяват забележителните исторически събития – войни, епидемии, контакти с извънземни, уголемявания, възникване на нови видове и религиозни просветления – развиват вкус към еволюция и вълнения, в сравнение с които всички мигове на „нормално“ съществуване изглеждат тъпи, безинтересни и безсмислени. Всъщност, от божествена гледна точка, нищо в удивителното, продължило повече от два милиона години пътуване на човечеството от степите на Афарика до безбройните студени звезди на галактиката не може да се разглежда като нормално.

Макар че кариерата на Данло уи Соли Рингес наистина беше забележителна, наистина наситена с диви мигове, трагичност, исторически решения и действия, в същото време е вярно, че той рядко мислеше за себе си като за забележителен човек, нито пък смяташе вселената, в която бе роден, за враждебно или принципно трагично място. Беше трудно място, определено изпълнено със своенравно експлодиращи свръхнови, ужасни богове и нови екологии. Вселена на равновесие. Светът около него гъмжеше от пороци, неправди, лъжи, слелирани болести, всевъзможни проявления на човешкото зло. Всички светове около звездите бяха опетнени с шайда, навярно грешни до огнените си течни ядра. Може би злото във вселената не можеше да се победи, а може би той (заедно с цялото човечество) би могъл да открие начин да възстанови първичното равновесие на живота и да приведе всички неща в състояние на

правилност и естествен порядък, което наричаше „хала“. Но дори хала-вселената, той го знаеше, не би могла да е в покой. Подобно на зимна буря, в нея винаги щяха да бушуват насилие, хаос и промяна. И тъкмо този изначален хаос на неговата епоха беше започнал да му харесва. Изобщо не му дойде наум – като на Хануман ли Тош, – че вселената може да се преобразява по фундаментални и ужасни нови начини.

Няма много за разказване за обучението на Данло в „Боря“ и първите му години като калфа в колежа на пилотите „Реса“. Той бе блестящ студент, макар и блестящ по естествен, непосредствен начин, който никога не предизвикваше завист или гняв у другите калфи. Математика, фуга, разклонителна навигация, халниране – дисциплините, които изучаваше, за да стане истински пилот, поглъщаха повечето му време, но не му оказваха силно въздействие, поне до края на този вълнуващ период. Естествено трябваше да усъвършенства интерфейса с корабния си компютър и той постепенно се увлече по различните състояния на кибернетично съзнание. Всички калфи пилоти трябва да изстрадат тази любов, тази пристрастеност към компютрите си. Данло бързо стана поклонник и майстор на великолепното състояние, известно като уголемяване самади. За разлика от първото и най-ниско състояние самади – това на савикалпа самади, – при уголемяването чрез компютъра няма осъзнаване на ума като отделен от мълниеносните числови потоци на компютъра. Себеусещането се разтваря сред електроните в микроскопичните влакна на компютърните неврологици. Следва усещане за единение, сливане с кибернетичното пространство на разклонеността. Времето почти спира. При навлизането в царството на чистата математика пилотът изпитва шеметното и радостно чувство, че мисли по-бързо, че прави връзки, че е по-огромен ум. За някои това мощно обезличаване и уголемяване на съществуването е чудо, за други е кошмар – и е опасност за всички, които осъществяват дълбок интерфейс с компютрите си. Мнозина са пилотите, загубили се сред студа и ужасната красота на бурята от числа. Пилотите умират по хиляди начини и най-разпространеният от тях е смърт в компютъра. Макар че не беше проектирал компютъра, мозък и душа на светлинния кораб, Данло скоро се научи цялостно и удобно да слива ума си с него – но никога прекалено удобно.

Самият му кораб – красива източеност от изпреден диамант, който той нарече „Снежният бухал“ – обаче бе проектиран и построен от него с помощта на екип от работници архитекти, програмисти и роботи. Данло изведе кораба си в космоса до съседните планети Нинсън и Силвалана, а после и в онова блестящо, вечно математическо пространство

което лежи отвъд и под пространството на видимата вселена. Дарбата и силата на Данло се състоеше не само в оцеляването му след първите колебливи навлизания в разклонеността, но и в извличането на познания, които би могъл да прилага и към собствените си, и към основните проблеми на огромната цивилизация, разпростряла се навсякъде около него, над ледените улици и блестящите кули на Никогея и сред звездите.

А какво научи през тези си години като калфа пилот? Научи се да не се плаши от новите истини за своя свят, а по-скоро да усъвършенства способността си да ги вижда. Това беше продължение на търсенето му на прозрение, започнало още в детството му, за да се засили по време на престоя му в дома на Стария отец и след влизането му в Ордена. Неговата цел бе „да види вселената такава, каквата е“. Да я види ясно, дълбоко и истински и да каже „да“ на всичко в нея. По ирония на съдбата обаче, колкото по-остро ставаше зрението му и колкото по-добре виждаше опустошената душа на човечеството, толкова повече се изкушаваше да каже „не“. Докато съзряваше, Данло ставаше все по-критичен към цивилизованите хора и техните странни вярвания, култури и институции. Той обличаше черната си спортна камелайка на калфа пилот и се пързалаше сам по забранените улици на Града, носеше се по сумрачните плъзги в Квартала на далечниците, сприятеляваше се с представители на всички класи и секти, където и да идеше. И почти винаги откриваше, че почти у всекиго нещо липсва. (Но тъй като бе състрадателен и продължаваше да почита фравашкия идеал, никога не си мислеше, нито напомняше на другите за тази липса. Дори в най-долните контрабандисти Данло винаги откриваше качества, които би могъл да харесва или даже да обича, и затова винаги получаваше в замяна обич.) Ходеше сред хариджаните, уличниците, автистите и архатите¹⁰ и търсеше в припрените им очи светлината на съзнанието. Много често – особено при господарите на Ордена – светлината беше слаба и крехка, като трептящ на вятъра гол пламък на каменна лампа. Като наблюдаваше начина, по който хората се гледаха един Друг, винаги с осъждане, желание или отвращение, винаги със страх от самите себе си, Данло откри основната грешка на ежедневното човешко съзнание: то бе откъснато от вселената. Всички човешки същества страдаха от болката и самотата на съществуването си като отделни същества, но през хилядолетията тази болка се беше задълбочила до расова агония. Докато човечеството се бе развивало от групи първобитни събирачи на плодове до високо образовани хора,

10. Будист, постигнал нирвана. – Б.пр.

живеещи в разпростряла се сред звездите цивилизация, пропастта между същността и другите елементи на творението беше станала огромна като безкрайната пустош между галактиките. Човешките същества се стремяха да преодолеят тази пропаст по различни начини. Някои ставаха природни мистици и се загубваха в екстаза си от земя, вятър и небе; някои използваша наркотици; някои сънуваха дълбоки и светли сънища; някои ставаха компютърни мистици: групата на невропевците сред сещиците, някои кибершамани: неговите другари пилоти от Ордена на мистичните математици и други. Мъжете и жените от няколко секти като звездителите не обръщаха внимание на по-сериозните проблеми на съществуването. И го правеха като плодяха безброй деца. Понякога през едновековния си период на плодовитост една жена раждаше по веднъж на всяка година. Звездителите напълно се отдаваха на животинските дейности на живота: събиране на храна, вода, дрехи, пари, скъпоценности и често съновници и други устройства, с които да притъпят мозъка и душата. Други човешки същества отричаха порочността на съзнанието си. Мнозина – по време на Научната епоха – дори бяха възхвалявали откъсването на човек от природата, на субект от обект, на факт от значение, на съзнание от материя. Но най-универсалният човешки метод за прехвърляне на мост над Празнотата винаги беше създаването на религия. Съдбата на Данло бе да изучава религиите по същия начин, по който и математиката. През първата и втората си година в „Реса“ той прекара много време в опити да разбере основния стремеж, залегнал във всички религии: стремежът на същността да прегърне студената, тайнствена неизвестност на вселената.

Ако анимистичните тотемни системи, извънземните философии, холизмът, Веруюто на Случайността и вярванията на различни дисциплини като канторската математика и провидството се разглеждат като производни на този фундаментален стремеж, с основание може да се твърди, че когато навърши двайсет години, Данло бе изпитал четирийсет религии. Поне четирийсет. Вече се каза много за инициацията му в алалойското мечтано време на алтджиранга митджина, Старите и Песента на живота. От пристигането си в Никогея той беше усвоил значителна част от фравашката лингвистична философия, бе си играл с тайхизма и беше научил нещо за автистката сънна система на възстановяване на действителността. Бе си спечелил приятели сред провидците и ги беше прилъгал да му разкрият тайната доктрина на сарвам асти. Потапяше се в древната кабала и числовия мистицизъм. За да разбере омразата на Хануман към едеизма, потърси различните секти на Кибернетичната

универсална църква, които все още изобилстваха в Никоея: Архитекти-те на универсалния бог, Църквата на Еде и Кибернетичните поклонници на разклонеността. Един-два пъти дори участва в техните ритуали, включващи екстатична интерфейсна церемония. Това негово екзотично и тайнствено преживяване – Хануман цинично го наричаше „религиозна лакомия“ – беше задължителен етап от живота му, за да постигне прозрение и да стане асаря. Проникването в страстите и вярванията на която и да е религия бе като да гледа действителността през кристална лупа. Подобно на детски калейдоскоп, лупата на ритуала и вярата винаги изкривяваше действителността и я обагряше по странни (и понякога красиви) начини. Но Данло се надяваше да открие във всяка религия, култ или вяра универсален център, безценна истина, чиста и ясна като диамант. Неговата задача и съдба, както я възприемаше той, беше да обхване всяка религия, която успееше да открие, да възприеме света чрез нейните вярвания и да разбие лупата с чука на волята си. Едва тогава можеше да разкрие диамантения център, едва тогава можеше ясно да види нещата. И някой ден може би щеше да погледне вселената само със собствените си очи, свободен дори от диамантена лупа, свободен да види безкрайните звездни огньове и изгарящата болка на човечеството със съзнанието на най-дълбоката си същност.

– Да търсиш свобода чрез религията – един ден му каза Хануман (вече бяха завършили „Боря“ и бяха станали калфи) – е все едно да се опитваш да разбереш скутарите, като им се предлагаш за вечеря.

Наистина, този път бе опасен, като пресичане на тесен леден мост. Трудно е да видиш пътя си в ледената мъгла на различни системи от вярвания. Онзи, който търси, лесно се загубва. Или пада. От всички религии, с които се сблъска, най-коварната и най-трудна за измъкване беше вездесъщият холизъм на Ордена. Разбира се, повечето майстори биха отрекли, че холизъмът изобщо е религия. Те биха отбелязали, че за да станеш послушник в Ордена не е необходимо да имаш професия или вяра, да изповядваш определена теология, доктрина или представа за божествеността. И на пръв поглед това бе вярно. Затова за Данло беше още по-трудно да замахне с чука на проникновението си и да разбие тази фина, убягваща му лупа. Холизъмът лежеше в самата душа на неговата цивилизация, хората приемаха холистичния миросглед за даденост и не оспорваха принципите му повече, отколкото мислеха за въздуха, който дишат. Малцина помнеха произхода му, малцина съзнаваха (или се интересуваха), че някога човечеството е възприемало вселената по съвсем различен начин.

– Холизмът – веднъж каза на Данло майстор Джонат – определя Шестата мисловност на човека. Някои го наричат „Последната мисловност“ – как би могъл да съществува по-съвършен начин за моделиране на действителността, можеш ли да ми кажеш?

Исторически погледнато, холизмът е представлявал огромна крачка напред от редуccionистичните методи на науката. Холизмът – някои го наричат „втората наука“ – е начин на възприемане на вселената като мрежа от взаимодействия и връзки. Целите системи – а вселената може да се разглежда като всеобхватна система на системите – притежават свойства, надхвърлящи онези на техните части. В известен смисъл всички неща са живи или елемент от жива система. Реалният свят на ум и материя, тяло и съзнание, не може да се разбере като се сведе до отделни части. „Материята е ум“ – това навярно е квинтесенцията на холистичните разбирания. Основните теории на холизма са се опитали да изяснят, че умът се появява от материалната вселена, че съзнанието на всички неща е взаимосвързано.

Първата наука, разбира се, напълно се е провалила в опита си да постигне това. Тя свеждала човешките същества до обективни наблюдатели на механична и безсмислена вселена. Мъртва вселена. Според детерминистите човешкият ум бил просто вторичен продукт на мозъчната химия. Химичните закони, начинът, по който се свързват и взаимодействат елементите, били формулирани като окончателни и неизменни истини. Самите елементи се възприемали като невидими късчета материя, лишени от съзнание, недокоснати и неповлияни от същите тези съзнания, които се опитвали да разберат как живи умове могат да се състоят от мъртва материя. Логичното заключение от тези предположения и концепции било, че хората са като химични роботи, които не притежават свободна воля. Не е странно, че по време на Века на Холокоста човешката раса изпаднала в безумие и отчаяние.

Холизмът представлява опит за повторно вдъхване на живот в тази вселена и за ново свързване на човешките същества с нея. За запълване на пропастта между аз-а и всичко друго. Но в крайна сметка през вековете той също се провали. През трите хилядолетия от основаването на Никогея специалистите и академиците от Ордена почти бяха забравили, че холизмът трябва да обединява теорията с личния опит. Те прекалено надълбоко потъваха в абстракцията и теорията. Новите теории, родили холизма – квантовата механика, Бейтсъновата епистемология, общата системна теория, кибернетиката и информационната теория – се бяха превърнали в сложни системи, представящи действителността с езика и

символите на универсалния синтаксис. Още от самата поява на холизма някои разглеждаха тази действителност като кибернетична. Природата се възприемаше като мрежа от подлежащи на програмиране обменящи информация единици, а животът – като информационен поток, завършващ, когато бъде прекъснат потокът. Компютърът се превърна в образец за ума и метафора за вселената. Най-догматичните от кибернетичните холисти разглеждаха вселената като истински компютър, ума като програми, изпълнявани от него или от неговите компоненти. С помощта на универсалния синтаксис на Омар Нараяма холистите от Ордена изградиха формална система или наука, която приемаше индивидуалния ум за подпрограми на универсален алгоритъм. Това беше блестящ, но напълно отчуждаващ начин на възприемане на вселената. Отчуждаващ, защото реши проблема с разделянето на аз-а от всичко друго само външно.

Например холистите са канонизирали известната с лоша слава теорема на камбаната от древната квантова механика. Те превъзнасят върховните свойства на светлината и учат, че всеки фотон от двойка фотони мигновено „запомня“ полярността на другия, независимо на какво разстояние в пространството се намират. Учат, че тялоумът на всеки човек е напълно свързан, електрон с електрон, с цялата тъкан на вселената. Всяко квантово явление, всеки от трилионите пъти, когато частиците на действителността си взаимодействат, е като тон, който отеква и кънти из огромната камбана на творението. И този звук се разпространява мигновено, едновременно навсякъде, свързвайки всички неща. Това е истината за нашата вселена. Мистична истина е, че на най-дълбокото си равнище действителността е едно цяло. Тя е формализирана, канонизирана и преподавана на рояците на човечеството, търсещи фундаментално единство. Само че човешките същества са я научили като теорема и доктрина, не като опит. Истинският холизъм трябва да обхваща не само теорията за живите системи, но и действителността на корема, вятъра, глада и снежните червеи, печачи се на огън в студена зимна вечер. За да е истински човек, мъжът или жената (или детето) винаги трябва да се диви на тайнството на живота. Всички ние трябва да сме в състояние да приемаме вселената и да поглъщаме потока от фотони, искрящ из светлинните разстояния, да слушаме звъна на най-далечните галактики, да усещаме електроните на всяка хемоглобинова молекула, въртяща се и вибрираща дълбоко в кръвта. Никой не трябва да се чувства откъснат от океана от ум и памет, вълнуващ се навсякъде около нас, никой не трябва да поглежда към ледените звезди и да се чувства

изоставен или самотен. Холизмът отчасти е виновен за това, че цяла цивилизация е изстрадала изоставянето на най-фините си чувства десетки хиляди трилиони островчета на съзнание, родени в болка и обещание за обреченост, очакващи смъртта с изцъклени очи и шепнещи абстракции, винаги със страх от живота, винаги с копнеж за по-дълбоко и по-истинско изживяване.

И все пак винаги е имало такива, които не се интересуват от догмите на холизма (или на науката, или на който и да е „изъм“), които се обръщат към себе си, за да слушат изящните ритми на ума и кръвта. Някои казват, че холизмът е неуспял мистицизъм, мистицизъм без сърце и за това древното търсене на тао или начин на живот продължава. През цялата история, още от працивилизациите на Старата Земя и първобитните шамани из горите и пустините, търсачите на този път са пренесли непрекъснатата тайна традиция, еволюционно пътуване навътре в живота. Тези забележителни мъже и жени са изворите на енергия, на която разчита всяко човешко общество, щом жизнеността му отслабне. Самият Орден винаги е зависел от търсачите на незримото и иманентното: тайните групи на кибершаманите, неколцината пилоти скитници, клонът на йогините¹¹ сред сетиците, разбира се, и най-добрите провидци и паметисти. И тук се крие ирония, дори трагичност. Защото това блестящо малцинство винаги се е стремяло да преобрази Ордена, докато той – в лицето на старите ортодоксални майстори и господари с техните студени сърца и каменни физиономии – е присвоявал най-добрите му открития, изсмуквал е живота от най-жизнените познания и е преработвал останките в теориите и формалните системи на холизма. Втвърдил се и закостенял като стар кокал, в много отношения Орденът е задълбочил основния порок на човешкото съзнание. Хората от Цивилизованите светове винаги са се обръщали към Ордена за истина и вместо това много често са получавали символите на универсалния синтаксис, изкуствен интелект, компютърни симулации на действителността, форма вместо същност, формализация на безкрайното вместо живот.

И така, след трихилядолетно съществуване, огромната звездна цивилизация от времето на Данло беше изхабена и крехка като старо стъкло. Навсякъде около него в Никогея и в милион други по-малки градове имаше мъже и жени, които живееха прекалено дълго и ставаха непознати за телата си, които се страхуваха от органичното, които потъваха прекалено дълго в сънища, в мъчителните сюрреалности на компютрите

11. Йогин – човек, който практикува или се стреми към йога. – Б.пр.

си или в студените каменни библиотеки. И все пак навсякъде по прекрасните улици и кафенета той виждаше хора, които копнееха за нещо повече, дори да не го съзнаваха. Дълбоко в себе си всички човешки същества се стремят да усетят как огънят на живота се разгаря в кръвта им и да се разбудят за този древен и свят пламък. Цивилизованите човешки същества, мислеше си Данло в по-циничните си моменти, бяха като трилиони купчини мъртва материя, очакващи да ги възпламени силна светлина. Някой изключителен мъж (или жена) неизбежно се връщаше от мрачния космос със звездна светлина в ръка и с огън в очите и пламъкът започваше да прескача от уста на уста и от чело на чело, и човешките същества се съживяваха за възможностите си. После настъпваше хаос. После човечеството се възпламеняваше и изригваше сред звездите или в истинско разбудяване, или в нещо друго, навярно в някакъв ужасен механизъм за унищожение, чиято форма Данло можеше само да зърне. Той изобщо не се изненадваше, че е роден в такива времена и че може да доживее да види това изригване. Но и изобщо не предполагаше, че първоначалният взрив ще се дължи на удивителен източник толкова близо до него или че ще попадне в пламъците му почти от самото начало.

На дванайсетия ден от лъжезимата на 2953-та година от основаването на Никогей в космоса над Града се спусна дълбочинен кораб. Казваше се „Пръстенът на славата“ и принадлежеше на пилота отстъпник от Ордена Пешевал Сароджин Вишну-Шива Лал, когото всички познаваха като Бардо. В продължение на три денонощия из атмосферата циркулираха фериботи. Техният гръм и огън цепеше въздуха над Дълбоките поля и изнасяше невероятно представление за неизбежните тълпи, покрили пистите в очакване на пристигането на дълбочинния кораб. Фериботите един по един се спуснаха на земята и докараха съдържанието на трюмовете му. Бардо беше донесъл със себе си много, много богатства от стотици светове: гошарпи и масло сиху, мебели, растения бонзай, свещени накити от Вечерница, почернящо масло, кръгли релефи, картини и драгински скулптури, много видове сетивни кутии, като съновници и други екзотични играчки, ярконски диаманти, тъмнолунийски рубини, смарагди, опали, пирит и перли от дъното на океаните на Нова Земя, фравашки килими, разбира се, и наркотици като джук, джамбул, тоалач, бира и скоч. Целият Град се питаше как ли се е сдобил с това огромно имане само за пет години. Едни твърдяха, че още като послушник нарушил обета си за бедност, че наследил част от Родовите си имения (той беше роден като принц на Летосвят) и че пазил парите си в тайна. Някои

от старите му приятели казваха, че превърнал малкото си състояние в огромно. Други не бяха толкова добронамерени. Враговете му сред господарите и майсторите го обвиняваха в трафик на жени или на забранена техника. Неколцина – един от тях бе господарят пилот Чанот Чен Цицерон – намекваха, че е предал Ордена. „Пилотите винаги са се изкушавали да продават уменията си на търговците-пилоти от Трия – били го чули да казва. – Или да преподават учението на нашите математици, което винаги трябва да пазим в тайна.“

В тези слухове отчасти имаше истина, но само отчасти. Всъщност Бардо беше продал тайни за пари, но не тайните на Ордена. Години преди това, по време на злополучното си пътуване до Ксандария, той бе проникнал в забранените банки на голямата библиотека и незаконно беше копирал много информация. Тази информация – топологически карти на изчезнали светове, незаконна техника, исторически факти, които можеха да се използват за опровергаване на доктрините на основните религии, и антична музика, литература и мелодична поезия с несметна стойност – Бардо бе записал в огнен камък, който винаги носеше със себе си, обикновено на сребърна верижка на шията си. Освен него той нямаше почти нищо, защото отдавна бе прахосал останките от родовото си богатство. След като се отказа от обета си и му отнеха светлинния кораб, Бардо продаде всичко, което имаше, за осем хиляди градски диска и с тях си купи пропуск за молитвен кораб, пътуващ за Вечерница, Ларондисмънт и Трия. Отначало на Трия го взеха за поредния контрабандист и го третираха като такъв. Но когато откриха, че е Бардо, бивш майстор пилот от Ордена, търговците-принцове и търговците-пилоти започнаха да го почитат. Те му осигуриха къща, жени, най-фини наркотици, музика и храни. Предложиха му имение и титлата търговец-цар, ако се присъедини към тях и ги научи на тайнственото изкуство на математиката. Няма да е вярно, ако кажем, че това предложение не изкуши Бардо. Изкуши го, при това много. Нямахше да е първият пилот, дезертирал иа Трия, но щеше да е най-великият пилот, единственият майстор пилот, предал Ордена. Накрая той отказа да стане търговец-цар, не защото обичаше Ордена, а защото притежаваше много по-голяма далновидност и цел. И така, Бардо продаде на trianaците своя огнен камък и цялата съдържаща се в него информация. Купи си огромен сребрист дълбочинен кораб. После напусна Трия без съжаление и навлезе в изкривеното пространство на разклонеността, което лежи под звездите, и накрая стигна в сърцето на Цивилизованите светове.

– Цялата история е опитът на човек да увеличи богатството си –

веднъж каза Бардо и следващите няколко години от живота му бяха доказателство за правотата на думите му. Безсмислено ще е да описваме точната последователност на пътуванията му от звезда на звезда и трупането му на богатство. Той посещаваше много светове, купуваше и продаваше много неща. Беше опитен човек с дарба за търговия и огънят на целта му бе изпарил присъщата му леност. Бардо се замогна. Макар и с променливо темпо, богатството му постоянно се увеличаваше. Голяма част от него спечели като въртеше търговия между световете Симум, Яркона и Катава. Системата беше следната: на Симум товареше в трюмовете на кораба си хиляди семейства на звездители. Всички те бяха архитекти от един или друг вид. До това време симумската теокрация преследваше всички кибернетични църкви и всички архитекти, които можеха да си позволят пропуск, бягаха на Яркона и другите свободни светове. Най-богатите плащаха на Бардо баснословни суми. Правеха го, защото бе майстор на пилотското изкуство и неговият „Пръстен на славата“ можеше да вземе разстоянието между Симум и Яркона с по-малко скокове и по-бързо, отколкото който и да е дълбочинен кораб на триянските търговци. С пристигането на всяко семейство, отчаяно копнеещо да се установи, цената на недвижимите имоти на Яркона се покачваше. Оттук и паническото желание на архитектите да стигнат на тази богата планета преди следващата вълна от бежанци още повече да вдигне цените. Освен това архитектите изобщо не можеха да са сигурни кога Яркона ще затвори градовете си за тях и ще останат изолирани на Симум, навярно за да бъдат подложени на погроми и геноцид. На Яркона Бардо се освобождаваше от човешкия си товар. Забавляваше се в най-луксозните публични домове, хранеше се с пикантни люти ястия и потъваше в копринените обятия на ярконските жени, докато чакаше ежегодното откриване на ярконската борса на скъпоценни камъни. В първия час на тази борса той използваше парите на архитектите, за да закупи най-качествените синьозвездни диаманти и огнени камъни. Винаги даваше повече от конкурентите си. После натоварваше камъните на „Пръстена на славата“, събираше няколко хиляди поклонници и поемаше на дългото пътуване до Катава. Тъй като беше бивш пилот от Ордена, един от най-добрите в историята му, той отново изминаваше това разстояние само с няколко скока. И всяка година пристигаше пръв от всички останали търговци на скъпоценности. Катава, разбира се, е седалището на Кибернетичните реформистки църкви. Това е единствената планета от Цивилизованите светове, на която се произвеждат безценните едически лампички, украсяващи олтаря на всяка кибернетична черква в галактиката. А

според ревизираната версия на „Принципи на кибернетичната архитектура“ на Николос Дару Еде, едическите лампички винаги трябва да се изработват от истински ярконски огнени камъни. Катавските архитекти никога не можеха да си осигурят достатъчно качествен материал и затова Бардо винаги продаваше тези скъпоценни живи компютри с невероятна печалба. След това натоварваше кораба си с интерфейсни, пречистващи и уголемителни компютри. Както се казва, „Катава произвежда най-святите компютри“.

После завършваше третия етап от пътуването си. На Симум продаваше свещените компютри на многобройните кибернетични църкви. Производството на компютри на този суров свят естествено винаги е било незаконно, но архитектите се нуждаят от тях за церемониите си. И затова Бардо даваше огромни подкупи на симумските си агенти и контрабандисти, които прекарваха стоката му. Той изпразваше трюмовете си, увеличаваше богатството си и отново продаваше пропуски на бежанци за Яркона. Бардо извърши това тройно пътуване пет пъти. Когато се върна в Никогея, той навярно беше най-богатият човек в Града. Удиви всички като си купи чудесна къща в Стария град и обяви, че ще прекара остатъка от дните си (и че ще изхарчи състоянието си) като води по-машабен начин на живот.

На шейсет и деветия ден от лъжезимата, след като реконструира къщата си и подреди в нея много красиви неща, Бардо отвори вратите си за артистичния елит, търсачите, аутсайдерите и най-яроствните бунтари в Града. Всяка вечер по здрач той започваше веселието – празник на живота, събуждане на всички сетива, които би трябвало да носят спомен за тайната на живота. „Малъри Рингес се жертва в търсене на древните еди – обичаше да казва на всички Бардо, докато им поднасяше редки храни, вино и лули с тоалач. – Древните еди, тайните на боговете – те са във всеки от нас, навити като трилиони змии в самите ни клетки, кодирани в проклетите ни хромозоми. Да се опитваме да си спомним тайната на живота – това е пътят на Рингес.“

Веселбите на Бардо бързо станаха много популярни. Той събра около себе си кръг от заклинатели, куртизанки, невропевци и стари приятели. А и други: повечето нощи стаите му бяха пълни с ронински поетивоини, контрабандисти, хибакуши и много неканени гости. Тези търсачи на земните наслади в дома му скоро се превърнаха в досада и Бардо трябваше да започне да праща покани за приемите си. През входната врата можеха да влязат само онези, които носят стоманена карта с гравирана холограма на два преплетени пръстена – черен диамантен и

златен. Картата за дома му стана много желано нещо в Града. Към края на лъжезимата дори мнозина специалисти и академици от Ордена започнаха да любопитстват за странните и вълнуващи веселби на Бардо и търсеха начин да си осигурят покана, често досаждайки на самия него или на някой от близките му. Но не всеки имаше късмет – мнозина отчаяни се унижаваха да си купуват карта от контрабандистите на пазара пред „Хофгартен“ или подкупваха други майстори да им дадат своите. Затова, когато на осемдесет и осмия ден от лъжезимата в едно от общежитията в „Реса“ пристигна пратеник, носещ лъскава стоманена карта за Данло уи Соли Рингес, неговите другари калфи и майсторите пилоти наистина му завидяха.

Същата сутрин Хануман ли Тош също беше получил покана. Когато разбра това по време на обед (двамата бяха останали приятели и често се хранеха заедно), Данло се уговори с него да отидат заедно. По залез слънце те се срещнаха пред западния портал на Академията, чиито стоманени врати винаги бяха отворени към светлината на Града. Хануман го чакаше под гранитните блокове на Ранената стена и както винаги го поздрави с усмивка и поклон.

– Здравей, Данло – каза той.

– Хану, Хану, готов ли си? – попита Данло. – Каква прекрасна вечер.

Въздухът наистина бе изпълнен с птичи песни и сладки аромати – една от онези неспокойни вечери, които изкарват гражданите на Никогея по улиците в търсене на наслаждения. Хиляди пеперуди с типичните за сезона лилави и сини криле пърхаха сред снежните гергини и другите цветя покрай Ранената стена. Плъзгите на Стария град блестяха от стопена вода, тук-там събрала се на малки локви. Щяха да минат часове докато въздухът започне да замръзва и улиците се заледят. Въпреки топлината обаче Хануман беше облечен в официална роба на сетик с дебела кожена стола, наметната на раменете му. Дрехите му бяха в оранжево-червените багри на сетиците, ужасен цвят за облекло на човешко същество. Всъщност със светлите си очи и светлоруса коса Хануман имаше призрачен вид. Млечнобялата му кожа имаше болнав оттенък, като на хартиен абажур, покриващ вътрешния огън, който поддържаше живота му. Той стоеше и кашляше заради рака в дробовете си, от който не можеше да се излекува. Макар да бе напълно израснал – двамата с Данло вече бяха на по двайсет и една – Хануман все още беше нисък и прекалено слаб.

– Хайде да се пързаляме по „Серпентината“ – предложи Данло. –

По това време най-красивите жени се разхождат там.

Контрастът между Данло и Хануман бе поразителен. Данло също беше слаб, но като диво животно, което обича вятъра, небето и движението, което не взема от света нищо повече от необходимото му за живот. През последните пет години той бе станал още по-силен и доста висок. Носеше брада като истински алалойски мъж и черната му коса, Дълга и буйна като плевели в тундра, се спускаше по шията и раменете му. Все още носеше перото на Ахира. Нямаше я бялата шапка на „Боря“, нямаше го и покорството му към правилата и очакванията на другите. Носеше черна спортна камелайка, тясно опъната по тялото и крайниците му. Тази дреха беше подходяща за игра на хокий или блъсканица на лед, но не и за събиране, на което щяха да присъстват най-видните граждани на Никогея. Когато Хануман го упрекна за това, той се усмихна и не отговори. Понесе се по улиците в Стария град, движейки се леко като морска птица, зареяла се по студените въздушни течения.

Двамата си пробиваха път сред тълпите по „Серпентината“ тази най-дълга плъзга, която криволичи из целия Град, от Елфовите градини до Западния бряг. Един-два пъти спираха, за да се любуват на красавиците. Това бяха предимно млади звездителки, чиито семейства ги караха да се разхождат по кожени рокли или кимона с надеждата някой от богатите звездители, събиращи се всяка вечер в горните части на „Серпентината“, да им предложи брачен договор.

– Всички са... толкова прекрасни – каза Данло. Той привлече погледа на жена от отсрещната страна на плъзгата. Тя беше облечена в японско зелено кимоно и вървеше под ръка с други две жени, които навярно ѝ бяха сестри. Макар че звездителите отбягват хората извън сектата си, особено пилотите от Ордена, защото обетът им забранява да се женят за тях, когато Данло ѝ се усмихна, тя свенливо се поклони и отвърна на усмивката му.

– Любовта на жените ще е твоята смърт – каза Хануман.

– Но, Хану, ти казваше същото и за други неща, а ето, че все още съм жив.

– И винаги ще си жив – докато престанеш да си. Данло поглъщаше усещанията на улицата: тихите гласове, шумоленето на скъпи тъкани, блясъка на лъснати обувки и на кънки, мириса на влажен лед, редки парфюми и пот.

– Винаги съм признавал, че Бардо е опасен човек – каза Данло. – Опасен... поне за мен. Не трябва ли да се пазим от тези опасности?

– Защо? Нали обичаш всякакви опасности? Данло поглади синкавия белег над окото си и се усмихна.

– Мисля, че Бардо опитва нещо ново. Наистина. Да се опитваш да си спомниш древните еди – това е благородно, нали? Ордена би трябвало пръв да се стреми да възвърне и опише това познание. И паметистите. Вместо това се говори за налагане на забрана за посещаване на велселбите на Бардо.

– Да не би да очакваш Ордена да насърчава появата на нов култ?

– Култ ли? – попита Данло и отметна косата от челото си. – Но Бардо отрича да има каквито и да било религиозни убеждения.

– И колкото по-шумно го отрича – отвърна Хануман, – толкова по-сигурно се обрича.

– Понякога ми се струва, че цивилизованите хора... имат нужда от нова религия. Толкова са нещастни. Толкова мъртви вътрешно, толкова загубени.

– Никога няма да разбере страстта ти към религиите.

– Защото единственият ти религиозен опит е с едеизма.

– И това ми е достатъчно.

– А я ме виж мен – каза Данло и тихо се засмя. – Аз съм и тайхист, и холист, и архитект, и суфи, и дзенбудист, и поклонник на фравашите, и навярно дори... неуспял алалойски шаман. Понякога сигурно те ядосвам.

– Ядосваш ме – отвърна Хануман. – И тъкмо затова си ми приятел.

– Ако Бардо наистина е открил начин да си спомни древните еди – рече Данло, – това не е религия.

– Няма съмнение, че Бардо и неговият кръг са си спомнили нещо. Но древните еди? Наистина ли вярваш, че извънземна раса – или богове – е кодирала тайните си в човешките хромозоми?

– Защо не? – усмихна се Данло.

– Мислех си, че не вярваш в нищо. Твоите фравашки не учат ли, че „вярванията са клепачите на ума“? Че човек трябва да се откаже от всички вярвания?

– Да – все още усмихнат потвърди Данло, – включително от вярването, че човек трябва да се откаже от всички вярвания.

– Ти ме удивляваш. – Хануман се закашля и поклати глава. – Удивляваш ме. Мога ли да заключа, че следователно ще приемеш това преживяване на пръстенността, което Бардо твърди, че предлага на всекиго?

Сега Данло открито се смееше и постави ръка на рамото на

приятеля си. Черната му кожена ръкавица потъна в оранжевата кожа на Ханумановата стола.

– Да, ще го приема. Но само за известно време. Навярно само за тази вечер.

Хануман се усмихна за миг, но после лицето му се напрегна и стана потайно.

– Страхувам се, че Бардо ще иска да те използва – каза той.

– О, Бардо използва всички. Иначе нямаше да е Бардо.

– Но ти си синът на Малъри Рингес. Самото ти присъствие утвърждава веселбите му, трябва да ти е ясно.

– Вярно е – съгласи се Данло. – И аз го приемам. Но можеш ли да приемеш, че Бардо... може да използва теб?

– Като сетик ли? Защото съм станал сетик?

– Да.

– Ами – отвърна Хануман, – ние сетиците си имаме нашите умения и не сме толкова податливи на поквара, колкото може би си мислиш. Навярно малко сетическа неврологика може да попречи на Бардо да маме последователите си. Може да запази разума им.

– Не мога да забравя... че Бардо изобщо не искаше да ставаш сетик.

Хануман рязко се закашля и се озърна дали някой не ги чува.

– Вярно е, не искаше, но няма нужда да го разгласяваш на целия свят.

– Извинявай – каза Данло.

– Трябва да го изправя пред сериозна дилема – рече Хануман. – Той си умира да ме използва и в същото време се страхува. Като с бирата, Данло. За него аз трябва да съм толкова опасен, колкото ужасната му бира.

– Но той със сигурност познава и друки сетици.

– Трябва да знаеш – сниши глас Хануман, – че господарят Пал издаде забрана, но само за сетиците. Ние нямаме право да посещаваме веселбите на Бардо.

– Значи ти нарушаваш заповедите на господаря си, така ли?

– Да и не – каза Хануман. Погледът му помрачня като старо, тъмно стъкло и Данло си спомни, че винаги беше мразил дяволските очи на приятеля си. – Господарят Пал трябва да е образец за нашата етика – продължи Хануман, – и затова очевидно е трябвало да ни забрани да контактуваме със сектата на Бардо. Но тайно – и не трябва да казваш на никого за това – тайно иска информация какво прави Бардо.

– Защо? Да не е станал търсач на древните еди? Господарят Пал?

– Господарят Пал – отвърна Хануман – е сложен човек.

– Говори се, че иска да разпусне Тетрадата. Че иска да стане господар на Ордена.

– Навярно.

– Значи си шпионин?

– Данло!

– Извинявай. Дано езикът ми замръзне между зъбите – не исках да те обидя.

– Простено ти е – каза Хануман.

– Мисля – каза Данло, – че самият ти си търсач... на древните еди. Така ли е?

Хануман го погледна. Очите му бяха като стар син лед. Лицето му беше като замръзнало и безизразно море. Всички чувства, спомни си Данло, се криеха в мускулните влакна на тялото, всички мисли бяха кодирани в реакцията на нервите, в електрохимичните сигнали, с които нервите докосваха мускулите. Немигащите очи на Хануман издаваха дълбоко презрение към много неща и в същото време говореха за стремеж да овладее себе си и любовта си към съдбата.

– Вярно е – продължи Данло. – Но не е... съвсем вярно, не мисля. Тъй като не вярваш в благословените еди, трябва да си се заел да ги търсиш. Търсене заради самото търсене, нали така?

Хануман тихо се засмя.

– Мога ли да запазя някаква тайна от теб? Знаеш ли, изобщо не трябваше да те уча на фигуриране и четене. Така наруших етиката си.

– Но тогава никога нямаше да зная... какво си мислиш. През последните години си толкова затворен.

– Мълчалив като сетик – цитира старата поговорка Хануман.

– Мълчалив, да – каза Данло. – И някак неземно загрижен.

– Е, позволи ми да дойда за малко в твой свят – отвърна Хануман, изкашля се в оранжевата си ръкавица и със свирепа сила замахна, пращайки хракката към оранжевия лед. – Определено ми се иска да науча метода, с помощта на който Бардо си спомня едите. Методите на паметистите. Говори се, че Бардо е привлякъл майстор паметист, който е издал професионалните си тайни като безумец, който хвърли бисери на свиня.

Данло открито го погледна в очите и попита:

– И ти искаш да събереш няколко от тези бисери и да ги отнесеш в кулата си, така ли?

– Ами, щом се налага да съм шпионин на господаря сетик, би

трябвало да получа някакво възнаграждение, не мислиш ли?

Докато улиците се изпълваха с все повече хора и от кафенетата се разнасяше миризма на печено кафе, курмаш, чесън и сладкиши, двамата поговориха за древното съперничество между сетиците и паметистите. Хануман, който беше изучавал повече история от Данло, му разказа, че преди пет хиляди години на Симум сетиците имали свой собствен орден. И паметистите били негов клон, посветен на разбирането на тайните на съзнанието, също като неврологистите, кибершаманите или йогините. Но когато сетиците се обединили с холистите на Арцит и се родил Орденът на мистичните математици, паметистите настояли да се организират като отделна професия – както направили и провидците. Много преди преместването в Никогея паметистите пазели тайните на изкуството си от сетиците, които смятали или за затъпели от древните ортодоксални мисловни изкуства, или за покварени от използването на компютрите. А сетиците пък пазели своите тайни от всички. Дори от най-добрите си приятели.

– Винаги съм се чудил какво правите в кулата си – каза Данло. – Всички се чудят за кулата на сетиците. Говори се, че използвате акашишки компютри... за да възстановявате загубени спомени, вярно ли е?

Хануман позволи на изящните си устни да се разтеглят в усмивка и сега лицето му наистина млъкеше, наистина не можеше да се прочете. Данло рядко обсъждаше с него изкуствата на съответните им дисциплини. Той знаеше, разбира се, че Хануман е избран за кибершаман и че сигурно е усъвършенствал електронната телепатия, гещалта, разклонителната навигация и другите състояния на компютърно съзнание. Очите му винаги гледаха с кухия, натрапчив поглед на човек, който е преживял прекалено много компютърен интерфейс, който е пътувал дълбоко в шиховото пространство, мисловното пространство, паметното пространство или метапространството, навярно дори в митичното божествено пространство, към което се твърдеше, че почти с религиозна набожност се стремят кибершаманите. Въсщност Данло се страхуваше, че същността на религиозността на Хануман е прераснала в обич към компютрите. Навярно, мислеше си той, скоро щяха го посветят в тайните степени на кибершаманите, навярно майсторите щяха да имплантират в мозъка му биочипове и той щеше да влезе в постоянен интерфейс с компютрите си, и така да се превърне в невропевец, поставен извън закона.

– Хайде някой друг път да говорим за компютри – каза Хануман. – Ако скоро не тръгнем за веселието, ще стигнем последни.

Двамата се отбиха от „Серпентината“ и се запъзляяха по тесни

плъзги, затворени за движение с шейни. Пресякоха район на кафенета, дюкяни на впечатници, библиотеки и прекрасни стари жилищни блокове от черен и розов гранит. В тях живееха предимно богати изгнаници и специалисти от Ордена и във всеки от апартаментите имаше частни тоалетни и камини. Въздухът бе сладък от мириса на дървесен дим и цветя. Накъдето и да погледнеха, имаше цветя: снежни гергини, сапфирени цветове и огнецветя, тъмnochервени или златисти. По первазите имаше саксии и взривът от багри привлече погледа на Данло към небето.

„Благословеният Пръстен расте“ – помисли си той. Небето над Никогей беше изпъстрено на места с бледозлатист огън, нарастващ облак от газове и нов живот, през който проникваше само светлината на най-ярките звезди. Данло бе пътувал пет пъти до звездите, които не можеше да види. И никога не беше обсъждал тези пътувания с Хануман. Никога не бе разговарял за торисоновите пространства, които се извиваха като черни червеи из разклонеността, нито за прекрасната математика на Великата теорема, нито за ужаса си, че може да се загуби в безкрайна извивка, нито за радостта си след преминаване през числова буря и навлизането си в мечтаното време. (В компютърно генерираното мечтано време на пилотите, разбира се.) Никога не бе казвал на Хануман тайната, която бяха открили пилотите: докато растеше и се разпространяваше в близкото пространство над планетата им, Златният пръстен някак си изкривяваше същото това пространство. Някакъв вид живот в Пръстена, навярно някакъв огромен и чудесен бог, развил се от някой от безбройните видове новосъздадени организми, изкривяваше свръхсветлинната тъкан, от която беше изтъкана разклонеността. Правеше я по-възлеста, по-сложна. И разкъсваше отвори в разклонеността, създаваше нови прозорци, през които пилотите прекарваха корабите си, скачайки от звезда на звезда или от точка на точка в близост до звезда. Някой ден навярно дори плътнопространството край жълтото слънце на Никогей можеше да се навие около самото себе си. Плътнопространството – безкрайна плътност от източници на радиация, където се сливат пътищата от всички звезди – можеше да се загуби в ужасна сложност от възли, през които пилотите нямаше да могат да минават. И тогава Никогей вече нямаше да е центърът на галактиката. Градът на светлината щеше да се откъсне от звездите и това беше тайна, която Данло не трябваше да казва на никого, дори на най-добрия си приятел.

– Виж – извика Хануман. Двамата с Данло току-що бяха пресекли главната плъзга на Стария град и бяха завили по лилава улица, обточена с дървета ю и величествени стари къщи. Хануман протегна ръка и

посочи. – Къщата на Бардо. Ужасна е, нали?

– Ужасна е – съгласи се Данло. – Но и прекрасна. Къщата се намираще откъм източната страна на плъзгата и бе най-голямата в района. Преди три хиляди години Орденът беше построил основната ѝ част с класически линии от изсечен с лазер гранит, дълги прозорци и красиво влакнесто дърво: греди от кехлибарено дърво, японска череша и каменно дърво, пропити с ароматичен восък. Както и в съседните сгради, тук бяха живели различни посланици преди Орденът да премести всички далечници на Улицата на посолствата. И после, по време на управлението на Рикардо Лави, бяха прибавени северното и южното крило, за да има стаи за калфите, неуспели да си намерят място в общежитията на Академията. Това бе станало в началото на Златния век на Ордена, когато жените и мъжете от Цивилизованите светове бяха прииждали в Никогей на тълпи. Време на ентузиазъм, непостоянство и безразсъдни технологии. Всъщност крилата на къщата на Бардо бяха нараствали органично. Малки работи с големината на бактерии бяха сглобявали елементите им атом по атом, парче по парче, безупречен диамант, бродерия и органичен камък. Гледана от улицата, къщата приличаше на огромно фантастично насекомо: централната част от естествен камък, сива и солидна, и крилата от органичен камък, прошарени с цветни частички, нишки и жилки – яркочервени, розови и лилави. Двете крила се развиваха нагоре и навън, на север и на юг петдесетина метра по улицата и изглеждаха дантелени и изящни като снежинки, невероятно изящни, сякаш острите кули и арките можеха да се огънат под внезапен вятър. Първоначално 256 прозореца от изпreden диамант бяха украсявали стаите на двете крила. Сега обаче бяха останали само няколко – през вековете останалите бяха разпродадени или откраднати. Докато стоеше и се любуваше на прекрасните осмоъгълни прозорци, на привечерната светлина, която падаше по диамантите и се разпръскваше в дъжд от цветове, Данло откри, че му се иска Орденът да не е унищожил тази строителна техника. Само няколко къщи в Стария град – построени между 620-а и 694-та година – представяха този вид градеж и това бе жалко.

– Мислех си, че Бардо изобщо няма да се върне – каза Хануман.

– Винаги... съм се надявал да се върне.

– Носиш ли си поканата?

– Да, ето я. – Данло протегна стоманената плочка в дланта си и я подаде на Хануман.

– Моля те, обещај ми, че внимателно ще си помислиш преди да приемеш веселбите на Бардовия дом.

– Само ако ми обещаеш тази вечер да забравиш, че си сетик, и да се забавляваш.

– О, добре – отвърна Хануман. – Обещавам.

– Тогава и аз обещавам.

– Ами да влизаме тогава.

ГЛАВА 16 ПЪТЯТ НА ЗМИЯТА

Това ни води към йогистката концепция кундалини или змията като образ на вътрешна сила. Кундалини се представя символично като змия, увита под формата на пръстен (кундала) в онази фина част от организма, която съответства на долния край на гръбначния стълб. Поне така е при обикновения човек. Но в резултат от упражнения, насочени към неговото възвисяват – например хатайога – змията се развива и се опъва през колела, съответстващи на различните нервни снопчета на тялото, докато достигне до онова място на челото, което съответства на третото око на Шива. Според хиндуистката вяра тогава този човек възстановява чувството си за вечното.

„Речник на символите“, Хуан Едуардо Сирлот

Около къщата на Бардо имаше метална ограда, жестока конструкция от железни пики, вградени в каменна стена. Данло беше чувал да се говори, че понякога Бардо включва около дома си светлинна вътрешна ограда, но тъй като в Града притежаването на лазери бе забранено, той не вярваше в тези слухове. Порталът беше отворен и Данло и Хануман спряха, за да подадат поканите си на пазача – енергичен дребен мъж с весели очи и агресивен поглед на автист.

– Закъснели сте, почитаеми калфи, но добре дошли, добре дошли – възпоменуването скоро ще започне – каза той.

Те се поклониха и продължиха покрай сложни ледени скулптури, шихови дървета и морави със снежни цветя. Въпреки думите на пазача, Данло се пързаяше бавно и спокойно, наслаждавайки се на спускащата се нощ. Въздухът ухаеше на цветя и в него се долавяше лекота, която събуждаше у него едновременно нетърпение и ужас. Разнасяше се смях, тракане на чаши и странна музика. Пред къщата имаше просторна веранда или по-скоро каменен павилион, целият пълен с хора. Данло и Хануман свалиха кърките си и се смесиха с тълпата. Поклониха се на различни майстори от Ордена, хибакуши, заклинатели и дори на

търговците-принцове в техните покрити със скъпоценни камъни якета. Накъдето и да погледнеш, Данло виждаше хора, които пиеха ледено вино, скоч или джамбул и пушеха тоалач. Всевъзможни хора: контрабандисти и ха риджани, поети и фантасти, дори две красиви куртизанки, които заемаха високо положение в Дружеството на куртизанките. Струваше му се, че Бардо е поканил на веселието си една трета от Града, но не беше така. Освен Хануман не се виждаха други сетици; имаше неколцина звездители и съвсем малко архитекти. Човек би си помислил, че провидците ще присъстват на всяко празненство в чест на спомена – тези безоки пророци понякога наричаха своите видения „спомени от бъдещето“, – но Бардо не вярваше на провидците и ги държеше на разстояние.

Тъй като бе прекалено шумно, за да разговарят, Данло леко докосна ръкава на Ханумановата роба, за да привлече вниманието му. С помощта на сетическия език с ръце, на който го беше научил приятелят му, той каза: „Хайде да намерим Бардо и да го поздравим“.

Влязоха в къщата, като последваха върволицата от хора през коридора и се озоваха в голям, богато украсен солариум. Бардо бе донесъл от пътуванията си най-прекрасните гошарпи, ярконски мебели, даргински скулптури, кръгли релефи, картини и бродерии. А също фравашки килими, разбира се, и много сетивни кутии. Данло се изненада, че броните, фоните, решетките сълки и другите видове забранена техника са изложени толкова открито, закачени по стените или поставени върху лъскави лакирани масички. Но пък и Бардо бе открит, простосърдечен човек и обичаше да се перчи с начина си на живот. Данло се развесели, когато видя двайсет и три дървета бонзай, подредени пред диамантените прозорци на солариума. Листата им изглеждаха болни и жълтеникавозелени – Бардо сигурно продължаваше да ги полива прекалено обилно.

Хануман срещна погледа му и каза:

– Чувал съм, че Бардо понякога не идва при гостите си чак до среднощното възспоменуване.

– Тогава навярно няма да е зле да похапнем – отвърна Данло. – Вечерял ли си?

– Не съм гладен – каза Хануман.

– Тогава ме извини, моля те. Не мога да издържам на аромата на всички тези ястия.

Данло, който винаги беше гладен и ядеше колкото за трима, отиде да види какви деликатеси ще успее да открие. В отсрещния край на стаята имаше дълга маса с купчини прозрачни чинии, пръчки за хранене,

бокали за вино и много подноси с храна: пиперени ядки, зеленчуци с кърпи, сирена, томбу на скара, планини от блестящ червен хайвер и култивирани меса. И балдови орехи, нарязани снежни ябълки, кръвноплодове в сметана, хлебчета и десетки видове вълшебни ястия. Данло се провря между един треперещ автист и красива чернокожа жена, в която разпозна примадоната Нирвели, напълни си чиния с вдигащ пара курмаш и започна да лапа тези изключително люти ядки, като се оглеждаше наоколо. Нирвели не беше единствената известна личност. Данло видя Зора Бей, Морайя Ли Чен и Томас Гондървал, облечен в контешка роба – която навярно бе измислил сам. Зачуди се дали трябва да поздрави този пилот на пилотите, но нещо изведнъж го накара да се обърне. Облечена в широките копринени панталони на куртизанка, до Хануман стоеше най-красивата жена, която беше виждал. – Лошару шона! – промълви Данло. – Лошару хала!

Той я зяпаше прекалено открито и очите му горяха. Сърцето му започна да бие бързо. Данло дълго остана вцепенен като горско животно, което наблюдава друго. Забрави, че държи в ръката си чиния курмаш. Остави чинията да се наклони и жълто-кафявите ядки започнаха да се изсипват и да подскочат по мраморния под. Гладът му внезапно изчезна. Красотата на младата куртизанка го порази като мълния. Бе влюбен във всичко в нея: в грациозните движения на ръцете ѝ, в спокойната ѝ, естествена усмивка и най-вече в чистата ѝ животинска жизненост. Тя беше висока, сладострастна и с гладки мускули като танцьорка на лед. Лицето ѝ бе уникално и незабравимо, макар той смътно да съзнаваше, че чертите ѝ като че ли не си съответстват съвсем. Устните ѝ бяха малко прекалено червени, прекалено пълни, прекалено чувствени на фона на кремавата ѝ кожа. Имаше дълъг надменен нос, поставен между високи скули, гъста руса коса и бадемовидни очи, интелигентни и прелестни, тъмни и течни като кафе. Челюстта ѝ бе издадена – атавизъм, който загатваше за нещо дълбоко първично в нея. Данло мигновено намери тази първичност за предизвикателна. Част от него се чудеше дали по-късно ще я види в различна светлина, но сега другите му части горяха от много по-силна потребност. Гърдите му бяха горещи и напрегнати, очите му пламтяха, ръцете го боляха да докосне прекарасното ѝ лице.

„Хала е жената, сияйна като слънце“ – помисли си той. И тогава тя погледна към него. Обърна глава и погледна покрай всичките ярки, бърбещи хора, застанали помежду им. Погледна право към него, дръзко и открито. Погледите им се срещнаха и задържаха – двамата изпитаха шок от внезапно разпознаване, сякаш се познаваха от милиард години.

Данло усети, че пропада в очите ѝ, и светът около него се стесни, напрегна и спря. Знаеше, че никога не я е виждал, и все пак очите му горяха със спомен за древна връзка. Горяха устните, пръстите, кръвта му, всичко в него пламтеше от внезапно разбиране, което го накара да се задъха.

– Извинете ме – каза той, когато най-после възвърна дар слово. До него стоеше слаба весела жена, облечена в безвкусна сребърна рокля. Данло бе разсипал курмаша си по сребърните ѝ пантофки. Без да откъсва очи от прекрасната куртизанка, той пак измърмори: – Извинете, имате ли нещо против да подържите чинията ми... за малко?

После бутна чинията в ръцете на жената, небрежно се поклони и се отдалечи. Почти прелетя през стаята. Приблужи се право към Хануман и куртизанката, като през цялото време продължаваше да я гледа.

Хануман му се усмихна, но Данло почти не го забеляза. Почти и не го чу да казва:

– Данло, запознай се с Тамара Десета Ащорет. Тамара, това е приятелят, за когото ти разказвах, Данло уи Соли Рингес.

Данло се поклони и изведнъж забрави всичките си обноски. Посегна и хвана ръката ѝ, облечена в синя копринена ръкавица. Нежно я задържа и незабавно му се прииска да може да свали черните си кожени ръкавици, за да докосне дългите ѝ пръсти със своите.

– Толкова си красива! – задъхано промълви Данло. – Никога не съм виждал... толкова красива жена.

Този изблик накара Тамара да се усмихне – широка прелестна усмивка, която грейна на лицето ѝ като слънце. Тя беше прекалено свършена и уравновесена, за да отвърне на комплимента му с думи, но очите ѝ бяха пълни със светлина, смях и откритост, които говореха: „И ти си много красив“.

– Това първото ти веселие ли е?

– Присъствала съм на още две – отвърна Тамара. Гласът ѝ беше ясен, силен и прекрасен. – Бардо кани куртизанки на всяко от веселията си. Всички казват, че се опитва да покърсти нашето Дружество.

Данло пусна ръката ѝ и рече:

– А може би Бардо просто обича да се заобикаля с красиви жени?

– Сигурна съм, че трябва да има много причини за това – каза Тамара. – Но той е твой приятел, нали? Сигурна съм, че трябва да знаеш намеренията му.

– Не, не съм го виждал от пет години. Хората се променят.

– Всички твърдят, че Бардо е религиозен човек – каза Тамара. В гласа ѝ се долавяха предпазливост и ирония. – Аз мисля, че е обаятелен.

Неговата пламенност впечатли всички ни. Но към какво е насочена тази пламенност? Той изглежда изцяло посветен на тази цел – възпоменуването на древните еди. Изглежда, се стреми към възвръщане на расовата памет. Познавам го съвсем отскоро – винаги ли е проявявал такава страст към възможностите на паметта и ума?

– Онзи Бардо, когото познавах аз – отвърна Данло и неочаквано се разсмя, – имаше страст към други свои части. Към други... възможности, нали така?

– Струва ми се, че разбирам какво искаш да кажеш – рече Тамара и също се засмя. Стояха един срещу друг, гледаха се в очите и се смееха.

В този момент Хануман се закашля и хвърли на Данло студен поглед. Именно той бе завързал разговор с Тамара – забележителен успех, като се имаше предвид, че тя беше куртизанка, а Хануман обикновен калфа сетик. Той кашляше и неодобрително наблюдаваше мигновеното безумно увлечение на приятеля си.

– Би трябвало да е очевидно – каза Хануман, – че Бардо се опитва да покръсти куртизанките. Ако исках да накарам Ордена да приеме нова религия, аз бих направил тъкмо така.

– Сигурна съм, че подценяваш значението ни – възрази Тамара.

– Нима?

– Нашето Дружество никога не е имало официална връзка с Ордена.

– Именно затова влиянието ви е толкова голямо. Тамара се усмихна и каза с прелестния си мелодичен глас:

– Но както всеки знае, нашата цел е удоволствието, не политиката. Мразя политиката.

– Много прелъстителки говорят така – отвърна Хануман и се изкашля. – И после, когато остарееят – е, знаеш какво казват майсторите, нали?

– Не, мисля, че не.

– Казват: „Намери си любовница, загуби си душата“. Тамара отново се засмя и се усмихна на Хануман.

– Ти си циничен човек. Учили са ме, че нашето Дружество е основано точно за да не позволява на мъжете да губят душите си.

Всъщност Дружество на куртизанките бе основано през 1018-а година като инвестиционно дружество, предназначено да пази състоянията на няколко десетки жени, изключително умели в екстатичните изкуства. И да пази живота им. Когато новоосновеното Дружество на куртизанките започнало да купува имоти в Квартала на далечниците и Да

води финансите си само, те прекратили всякакви връзки със сводниците си. За отмъщение ги пребивали и дори ги измъчвали с невроножове, караци красивите им тела да се гърчат и разтърсват. Не една куртизанка умряла така. И затова първите куртизанки обединили парите си и наели Убийци. Убийците, разбира се, унищожили сводниците и после предали самите жени, които ги наели. Поискали три четвърти от годишните доходи на Дружеството – иначе щели да убиват куртизанките една по една. Този данък бил по-голям, отколкото взимали сводниците, и куртизанките решили да не го плащат. Вместо това пратили най-съвършената си примадона – казвала се Наташа Юрит – на планетата Калар.

Там Наташа сключила договор с поетите-воини. В замяна на смъртоносните им услуги куртизанките обещали да обмислят странната религия на Калар и ако е възможно да помогнат за покръстването на майсторите и господарите от Ордена. По това време поетите-войни се мъчели да покръстят целите Цивилизовани светове и убивали заради чистата радост да живеят по-близо до смъртта и живота. Те искали да накарат всички хора по-наситено да изживяват живота, особено академиците от Ордена, които ценели единствено огромните си познания и ума си. Наташа Юрит обещала да запознае мъжете от Ордена с млади куртизанки, които да приложат изкуството си и да отворят сърцата на академиците за нови области на преживяване. Удоволствието било техният ключ към това отваряне, а в продължение на две хилядолетия куртизанките били научили всичко възможно за удоволствието. Много след като поетите-войни очистили всички наемни убийци в Никогея, много след като кръстоносният им поход приключил и те развалили договора си с Дружеството, куртизанките запазили жив пламък на техните учения. И поддържали особена връзка с Ордена. През годините Дружеството растяло и се развивало, но те продължавали да обучават послушничките си в изкуствата на тантра¹², еротични танци, музика, майдхуна и поддържање на тялото. А техните послушнички век след век съзрявали и се превръщали в прелъстителки, омайващи всеки младеж от Ордена, който можел да си ги позволи. После прелъстителките остарявали, връщали младостта на телата си и ставали любовници на майсторите и старите господари, които се научили да ги обичат. Ордена отдавна бе забранил на пилотите и другите специалисти да се женят и затова вместо жени те си взимаха любовници. Някои от тях дори незаконно раждаха деца.

12. Книги, разкриващи езотеричната хиндуистка доктрина под формата на диалози между Шива и неговата съпруга. – Б.пр.

Неколцина от най-видните господари натрупваха пари и издържаха семействата си в таен разкош. И се вслушваха в съветите на любовниците си, като губеха независимостта си, ако не и душите си. Но най-добрите куртизанки, били любовници, примадони или прелъстителки, продължаваха да упражняват изкуството си само заради най-висшата причина.

– Ако нашето Дружество наистина искаше да влияе на Ордена – каза Тамара и се усмихна на Хануман, – щяхме да обучаваме мъже, които да доставят наслада на вашите жени. Почти половината от специалистите ви са жени.

– Вярно е – призна Хануман. – Но седем от всеки десет господари са мъже.

Данло отметна косата от очите си и погледна Тамара. Почти трябваше да вика, за да го чуят от музиката и многото кънтящи гласове.

– Наистина ли можете да направите това – да обучавате мъже, които да доставят наслада на жени?

В отговор Тамара тихо се засмя и кимна.

– Струва ми се, че в това се крие тайната на тяхното изкуство – каза Хануман. – Какъв по-добър начин да омагьосаш мъжа от това да възбудиш суетата му?

– Страхувам се, че не те разбирам – отвърна Тамара. Известно време Хануман и Тамара се закачаха като двама послушници, които си подават шайбата. Хануман я гледаше неспокойно, очите му бяха потайни и все пак напрегнати. Той се преструваше на млад калфа, който не би могъл да си позволи изкуствата на куртизанка: изглеждаше изпълнен с благоговение, яд, чувство на вина и зле прикрито желание. Но отчасти си играеше с тези емоции, както често правят сетиците. Най-вероятно се опитваше фино да манипулира Тамара, навярно за да пропука смайващия ѝ повърхностен чар и да покаже на заслепения от любов Данло онова нейно лице, което той иначе не би могъл да види.

Но Тамара беше невъзмутима като диамант и въпреки манипулациите на Хануман продължаваше да се усмихва и блести.

– Сигурна съм, че когато станеш истински сетик – каза му тя, – ще откриеш куртизанка, която ще те научи на най-голямото от всички удоволствия.

– Бих ли могъл да попитам кое е то?

– Струва ми се, че вече знаеш – отвърна Тамара. Хануман кухо се засмя и каза:

– Да, аз съм сетик и се предполага, че трябва да разбирам такива неща.

Последва продължително мълчание, което Данло наруши като попита:

– И кое е най-голямото от всички удоволствия?

– Даряването на удоволствие, разбира се – отвърна Тамара и го погледна, после погледна Хануман. – Макар че някои мъже винаги са откривали най-голямото си удоволствие в причиняването на болка.

Тези думи очевидно свариха Хануман неподготвен. Лицето му стана за миг тъмночервено.

– Трябва да знаеш, Данло, че куртизанките имат много умели езици. Имат на какво да те научат – даже сетикът може да се поучи от тях.

– Много си любезен – каза Тамара. – Благодаря ти.

– Но имат и много да се учат, а нощите им са заети – прибави Хануман, поклони се на Тамара и на лицето му се изписа ледената му сетическа усмивка. – Тази вечер двамата с Данло сме дошли да се научим на възпоменуване. Моля те, извини ни, трябва да изразим почитанията си към Бардо.

Той отново дълбоко се поклони, малко прекалено дълбоко за такъв случай. После се обърна към Данло и каза:

– Как мислиш, дали през последните пет години е станал още по-дебел.

Данло знаеше, че трябва да се сбогува и да потърси Бардо, но нещо в тъмните бляскави очи на Тамара вцепени мускулите му и го накара да остане на място.

– Данло?

Мекият, прекалено сдържан глас на Хануман се изгуби сред стотиците други гласове в стаята и Данло почти не го чу.

– Идваш ли?

– Не още – най-после отвърна Данло. – Защо не кажеш на Бардо, че с нетърпение очаквам да го поздравя? Ще дойда... след малко.

Погледът му все още бе впит в очите на Тамара, затова не видя яростта, която се изписа на лицето на Хануман. Изобщо не му дойде наум, че приятелят, му също като него може мигновено да се е влюбил в куртизанката. Всъщност той изобщо не подозираше, че Хануман е способен на такова чисто самоунищожително чувство.

Хануман нацупено си тръгна, а Данло поклати глава и призна на Тамара:

– Понякога обича да наранява хората, наистина. Но не разбирам защо иска да нарани теб.

– Понякога си мисля, че куртизанките и сетиците много си

приличат – каза тя. – Отлично разбираме силата на думите.

Данло пристъпи толкова близо до нея, че можеше да усети влагата на дъха ѝ. Можеше да говори, без да повишава глас.

– Чувал съм, че куртизанките са свършени в изкуството на разговора.

– Разговорът е третото най-голямо удоволствие – отвърна Тамара.

– Никога досега... не съм разговарял с куртизанка.

Тя му се усмихна.

– И аз никога не съм познавала човек като теб.

– Но ти знаеш... за мен, нали?

– Хануман ми разказа как си пристигнал в Никогея. Че е трябвало да ядеш кучета, за да оцелееш. Струва ми се, че изпитва страхопочитание към теб.

– Каза ли ти как съм се родил? Къде съм се родил?

– Чувала съм тези истории – отвърна Тамара. – Сигурно не е лесно да си син на Малъри Рингес.

– О, не е чак толкова трудно – каза Данло. – Трудното е да живееш в град, чиито жители могат да боготворят мъж, станал бог.

– Мисля, че хората във всички градове си приличат.

– Всички цивилизовани хора, да. Но другите са... различни.

Тя го погледна с мигновено разбиране и попита:

– Говориш за алаоите, нали?

– Да.

– Но би ли могъл да се върнеш при алалойските племена? Към техния начин на живот? Данло потърка челото си и докосна перото в косата си.

– Не съм го казвал на никого, но често си мечтая да се върна.

– Защо алаоите живеят по-просто от нас ли?

– Не, не затова. Въпросът не е само в простотата. Струва ми се, че през целия си живот съм търсел особена красота, която наричам хала. Хала е... хармонията на живота. Връзката между всички неща, мрежата, начинът, по който всяко нещо е самото себе си единствено във връзка с всички други неща. Един-два пъти като дете, в тихите нощи, когато изгряваха звездите... Помня тази красота.

Тамара спусна ръка помежду им там, където панталонът ѝ почти се допираше до камелайката, покриваща бедрото му, и стисна с дългите си пръсти неговите.

– Преди няколко години слушах запис на един от алалойските диалекти – каза тя. – Красив език.

– Езици ли изучаваш?

– Впечатала съм си четиринайсет езика и научих още три по бавния начин.

Подобно на повечето куртизанки, Тамара предпочиташе да разговаря с клиентите си на родните им езици и го правеше винаги, щом можеше. Онези, които познаваха дарбите им, понякога наричаха куртизанките – обикновено с гнусна двусмисленост – „езиковедки“.

– Спомняш ли си много от... алалойския език? – попита Данло.

– Не, но обичам да го слушам.

Той стисна пръстите ѝ. Тамара стоеше съвсем близо до него, почти очи в очи. Данло се опиваше от чистия аромат на косите ѝ.

– Хала лос ли девани кичарара ли пемафи нис ни мансе – каза той и я погледна.

– Но какво означава това?

– Означава „Хала е жената, която разгаря благословения огън в мъжа“.

Тамара се засмя с искрено удоволствие и му се усмихна сияйно.

– Ти си красив мъж и ми харесва да разговарям с теб. Но добре, че не каза това, докато приятелят ти още беше тук. Той много те ревнува, струва ми се.

– Хануман... да ревнува? Тамара кимна и въздъхна.

– Мисля, че тъкмо се канеше да ми предложи договор, когато ти ни прекъсна.

– Но той е калфа – твоето дружество сключва ли договори с калфи?

– Не, дружеството ми не. Но въпреки обета си някои калфи – надявам се, че не обиждам никого – някои младежи запазват парите си. И някои куртизанки сключват тайни договори с тях.

– Правят го, за да се обогатят, така ли?

– Да се обогатят за сметка на нашето дружество. Разбира се, ако ги разкрият, тези куртизанки получават наказание, но все още се случва.

– Не зная откъде Хануман може да е намерил пари – каза Данло.

– Е, няма значение – отвърна Тамара. – Боя се, че щях да го разочаровам, въпреки парите му.

– Толкова красива жена като теб... трябва да сключва много договори.

– Моето дружество ми е определило ангажименти за следващите петнайсет нощи.

Данло пусна ръцете ѝ, безразсъдно си свали ръкавиците и ги пхна в джоба на панталона си. После нежно пое дланите ѝ и свали тесните ѝ

копринени ръкавици. На средния пръст на лявата си ръка тя носеше златен пръстен, излят във формата на змия, захапала опашката си, но той изобщо не го забеляза. Данло докосна дългите ѝ голи пръсти и внезапно допир до горещата ѝ кожа го изпълни с наслада. Той я погледна и дръзко каза:

– Но нямаш договор за тази нощ, нали?

– Не – отвърна Тамара, – за тази нощ не. – Тя сплете пръстите си с неговите и се усмихна.

– Аз никога не съм имал... никакви пари – каза Данло.

– Това ли искаше да ми дадеш?

– Парите са просто символ, нали? – попита той. – Те нямат никакво значение като подарък. Ако можех да ти дам нещо... то щеше да е перла, която да носиш на шията си. Виждала ли си някога перла от пипалести миди? Толкова са прекрасни и редки.

– О, Данло, не трябва да обещавах нещо невъзможно.

– Но какво мога да ти дам?

В отговор Тамара притисна ръцете му към долната част на корема си.

– Толкова си красив – каза тя. – Никога не съм сключвала договор с мъж само заради красотата му.

Той се засмя, свободно и весело, преизпълнен с чиста наслада. Загубил се сред стая, в която десетки хора пушеха психеделични семена от трия и също се смееха, смехът му можеше да остане незабелязан, но Тамара също се засмя и очевидната им взаимна страст привлече много погледи. В този момент обаче Данло не се интересуваше от никой друг освен от нея. Те впиха очи един в друг и сякаш бяха единствените живи хора в стаята, навярно дори във вселената. Внезапно осъзнаха ума и сърцето на другия: и двамата смятаха за невероятно странно, че могат открито да стоят пред погледите на другите, да докосват ръцете си и да се обичат. Това разбиране беше извънредно реално, по-реално дори от мускусния аромат на Тамариния парфюм или от мириса на собствената му пот. То привлече Данло в блестящо и диво бъдеще, което виждаше да се оформя, докато се вглеждаше в прекрасните ѝ очи.

– Трябва да останем сами – каза той.

– Да, така ще е най-добре – отвърна Тамара, погали дланите му и стисна пръстите му. – Наемам къща близо до Северния бряг – можем да идем там.

– Прекалено е далеч. Ще ни отнеме много време, докато стигнем. Тамара се засмя и каза:

- Но къде другаде можем да идем?
- Чувал съм, че в тази къща има трийсет спални. – Той разпери ръце и се усмихна. – По това време не е възможно всички да са заети.
- Предлагаш да започнем договора си тук? Сега?
- Да, защо не?
- Това ще е безразсъдно – възрази тя. – Няма как да се подготвя.

Последната дума накара Данло вътрешно да потръпне. Много пъти след постъпването си в „Боря“ бе прелъстявал млади жени от Ордена, много пъти го бяха прелъстявали по-дръзките акашички, холистки, провидки или дори пилотки. И всеки път преди да започнат любовната си игра тези прелестни жени усърдно се бяха подготвяли. Всяка от тях носеше диафрагма, изкуствена тъкан, която покриваше вагината отвътре и ги предпазваше от бременност или болест. Как само мразеше ледения, чужд допир на тези тъкани! Но цивилизованите жени се страхуваха от зарази почти като от смърт и затова правеха всичко възможно, за да изолират телата си и да се предпазят. Всъщност много жени и мъже изобщо се отказваха от съвкупяване в полза на други видове секс. Предполагаше се, че калфите от всички професии трябва да се самозадоволяват с мастурбиране или симулация. Макар че отлично познаваше цивилизованите обичаи, Данло презираше и двете възможности, смяташе ги за шайда неща, които можеха да го доведат до измамен екстаз. И двете изискваха извикване на образи в мозъка – били те измамни и напълно измислени, или непреодолимите образи и чувства на компютърно генерирана сюрреалност. Данло копнееше за истинско съвкупление, също както копнееше за живот и се стремеше към такава любовна игра винаги, щом можеше.

- Тогава нека сме безразсъдни – отвърна той.
- Толкова ли искаш да станеш баща на дете?
- Такъв ли ще е резултатът от договора ни?
- А ти искаш ли? – попита Тамара. Данло докосна дългата ѝ коса и каза:
- Чувал съм, че куртизанките знаят кога могат да заченат. Че могат да се контролират. Така ли е?
- Някои от нас са усъвършенствали тези умения, вярно е.
- Тогава трябва да знаеш дали тази вечер... е опасно за теб.
- О, опасно е – отвърна тя. – Винаги е опасно, нали?
- Но колко опасно?
- Искаш да изчисля вероятността ли? – попита Тамара и се усмихна. Беше очевидно, че разговорът я забавлява. – Тази вечер има съвсем

нищожна вероятност двамата да заченем дете.

– Ако се случи – каза Данло, – бих могъл да напусна Ордена и да сключим брачен договор.

Думите му предизвикаха продължителен смях.

– Не трябва да обещаващ нещо, което не си готов да извършиш – рече тя.

– Но аз и без това искам да се ожена за теб – обещах си го още в мига, в който те видях.

– Имаш сладък език – отвърна Тамара, – но хайде точно сега да не разговаряме за брак.

– За любов ли искаш да разговаряме?

– Не, това ще е още по-лошо.

– Тогава нека изобщо да не говорим – Лот? Нека сме безразсъдни... заедно.

Той докосна челото ѝ и пръстите му изпитаха мигновена и силна възбуда. Докосна очите, страната, дългата ѝ шия и първичното желание на живота към още живот ги увлече като пожар.

– Добре – отвърна тя.

Ръка за ръка, двамата си пробиваха път през стаята. Промушваха се покрай много жени: покрай хариджанска поетеса, чието старческо, разквивено лице Данло смътно разпозна; покрай дебелията съпруга на търговец-принц; покрай слаба наркоманка с угаснали, но интелигентни очи. Данло бе изпълнен с толкова силен възторг, че откри по нещо прекрасно във всяка от тях. Всички жени бяха красиви, помисли си той и си каза, че би могъл да се ожени едва ли не за която и да е, ако изобщо някога получише право да се жени. Казваше си го, докато минаваха през блестящите стаи, пълни с блестящи хора, към вътрешността на къщата на Бардо. Влязоха в голяма зала с високи ярки и дълги прозорци, после се изкачиха по стълба, водеща към северното крило. Тук таваните бяха от прозрачни диамантени плоскости, а стените от лъскав органичен камък. Вратите на гостните – плочи от чисто кехлибарено дърво – от двете страни на коридора бяха затворени. Данло наслуки избра една, погледна Тамара и после почука по лъскавото къртящо дърво. Чуването сякаш отекна по целия коридор. След като не получи отговор, той отвори вратата. Незабавно видя, че тази вечер някой вече е използвал стаята: прозорците бяха отворени и в камината тлееха и съскаха въгленчета. Миришеше на лимони, семена от трия и снежна гергина от моравата на Бардо – благоуханни аромати, които бързо го привлякоха вътре. Данло се засмя и издърпа Тамара за ръката, после затвори вратата с крак и усети

други прекрасни ухания: на дим от дърво, свежи нови кожи и на Тамарината коса. Харесваше му всичко в стаята, макар отначало да беше толкова тъмно, че не виждаше нищо. Харесваха му прелестните диамантени прозорци, разбира се, и долапите от рядко дърво. Върху ниски лакирани масички бяха поставени лули и малки купички семена от трия, гаграфи с вино, кутии с черен тоалач и още пет-шест други видове наркотик за смъркане, пушене или пиене. До камината имаше огромен матрак, покрит с кожи от шагшай. Данло застана до матрака и потърси в мрака очите на Тамара. Все още държеше ръката ѝ и я притегли към себе си, така че да вижда лицето ѝ.

– Хайде да дишаме заедно – каза тя.

После го целуна, докосна с устните си неговите. Той никога до този момент не бе целувал жена – алаоите не упражняваха това изкуство, нито пък повечето от цивилизованите народи. Данло намери играта на притискане на уста в уста и бързо плъзгане на езици за странна, но много възбуждаща. Всъщност неочакваното удоволствие от нея го смая и го остави без дъх. Тамара се притисна плътно в него и телата им се сляха. А после двамата бяха голи, целуваха се и се прегръщаха до забрава. Тя прокара пръсти по члена му и ахна от изненада, когато докосна твърдите белези, спомен от прехода му към мъжественост. Останаха дълго така, като се галеха и триеха един в друг. После Тамара го привлече върху себе си и двамата потънаха в кожата. Любеха се яростно, като се притискаха, задъхани, потни и стенеци от наслада. Тя бе млада, само две години по-голяма от него, и беше силна и дива като животно. Ръцете му бяха под нея и се движеха заедно в едновременен ритъм, и Данло не можеше да каже къде свършва неговото тяло и започва нейното. Сякаш клетките на тялото му обичаха клетките на нейното или по-скоро си ги спомняха от някакво отдавнашно екстатично сливане и най-после се завръщаха у дома. Тя се задъха, обви ръце около гърба му и го притегли още по-дълбоко в експлозивна радост, по-дълбоко във върховния риск на живота. Последва миг на пълно отдаване. Данло сякаш престана да съществува и се превърна в атом от съзнание, изпълняващо някакъв универсален план. И после внезапно извика и се разтърси, и двамата наистина се сляха, наистина се завърнаха. Викаха заедно в екстаз и той искаше мигът да продължи до безкрай, но удоволствието на страстта се бе превърнало в агония и трябваше да спре.

Изтощени останаха да лежат известно време, задъхани и слети един с друг. После през прозореца нахлу леден въздух, смрази потта по телата им и ги накара да се пхнат под кожата. Полежаха още малко, после

Данло стана и разпали огъня. Камината се изпълни с пропукващи оранжеви пламъци. Стана им горещо и те отметнаха кожата, прегърнаха се и останаха да лежат голи пред огъня. Разговаряха за дребни неща – за хубавото време в Града и превъзходните ястия, които им беше предложил Бардо. После разговорът им стана по-сериозен. Данло ѝ разказа причините за пристигането си в Никогея, опита се да ѝ обясни защо се е сприятелил с Хануман ли Тош. Но всъщност повече умееше да слуша, отколкото да разказва, затова през повечето време гледаше Тамара и внимателно кимаше, докато тя говореше за тъпото си детство сред звездителите и за по-късното си въвеждане в изкуствата на куртизанките. Била добра ученичка и можела да влезе в Ордена и да стане сетичка или паметистка, но като добри звездители и архитекти, родителите ѝ отказали да ѝ дадат такова образование. И затова още съвсем млада Тамара напуснала дома си и влязла в Дружеството на куртизанките. Станала съвършена прелъстителка. Всъщност мнозина казвали, че щяла да стане примадона. Прилагала ума и всичките си сетива с една цел: да разбуди себе си и другите за по-наситено изживяване на живота.

– Все още си горещ – каза тя и докосна лицето му. Погали гърдите му, после прокара пръсти през черните косми на корема му, докато не стигна до малката бяла течна перла, бликнала от върха на члена му. Нежно докосна голата му главичка и многобройните му белези. Отпусна глава на гърдите му и погледна надолу, докато галеше кръглите белези. – Болеше ли? – попита Тамара.

Данло си спомни за нощта, в която беше лежал по гръб под звезди-те, докато Трипръстия Соли го обрязваше. – Да... болеше – отвърна той.

– Всички алалои ли се украсяват така?

– Само мъжете.

– Колко странно – каза тя. – Да не би да смятат, че ще възбуждат жените и ще им доставят повече удоволствие?

– Не, не е това причината.

– Тогава защо го правят?

Данло я погали по косата и отвърна:

– Не искам да съм потаен, но... не мога да ти кажа. Тоест не трябва. – Всъщност двайсет и деветият стих на Песента на живота обясняваше за обрязването на мъжкия член и Данло нямаше право да разкрива това на никого. Макар че част от него отдавна бе отхвърлила вярванията на детството му, по-дълбоката му същност му нашепваше да запази тази тайна.

– Може би така намаляват чувствителността на члена си?

– Какво искаш да кажеш?

– Познавам неколцина мъже, предимно контрабандисти – бяха се обрязали. После кожата на главичката изсъхва, което намалява силата на усещанията. Или поне така си мислят те.

Данло стисна зъби, после попита:

– Но защо някой ще иска да се обреже... поради такива причини?

– Защото се надяват да удължат любовната игра. Да дадат на жените време също да достигнат екстаз.

– Но такова обрязване не удължава нищо – възрази Данло. – Аз съм обрязан, както виждаш – всички алалойски мъже са обрязани. Всеки знае, че мъжете най-често достигат екстаза си преди жените.

– И ги оставят незадоволени?

Данло, загледан в играта на отблясъците от огъня по голите ѝ крака, прокара пръсти по бедрото ѝ.

– Когато сме все още момчета, ни учат как да докосваме жените, за да стигнат до екстаз. Ако бях достигнал своя миг преди теб... нямаше да те оставя незадоволена.

Тя се усмихна, целуна го по пъпа и каза:

– Има различни степени на задоволеност.

– Възможно е – съгласи се той, – но така е устроена вселената, нали? Мъжете са такива, каквито са. Всички мъжки животни. Някога виждала ли си самец шагшай да яхва кошута?

– Не, не съм.

– Цялото съвкупление продължава по-малко от десет секунди – каза Данло. – Десет... тласъка, малко мучене и самецът е готов. Нима искаш да промениш природата?

– А ти? – попита Тамара и се усмихна, почти сякаш можеше да прочете мислите му. И после двамата избухнаха в смях.

– Често съм си мислил за този проблем – каза той – Защо страстите на мъжа и жената са толкова разностранни? И ако сме истински деца на... естествена природа, това не е ли доказателство, че цялата вселена е шайда?

– Шайда противоположност на хала ли е?

– Не точно. Шайда е... лявата ръка на хала.

– Разбирам. Искаш да правиш само онова, което е естествено – каза тя.

– Смяташ ли, че мъжът трябва да се опитва да задържи екстаза си, за да е едновременен с този на жената? – попита Данло след малко.

Тамара докосна белега на челото му, усмихна се и отвън на:

– Някои мъже намират, че като задържат екстаза си, го правят по-могътен. И после екстазите се умножават – твърди се, че възможностите между жената и мъжа са безгранични.

– Не зная как може да стане по-могътен – възрази той.

– Моята страст не винаги може да следва бързината на твоята – каза тя. – А и не искам, даже да можеше.

– Но как е възможно да се задържи такава сила? Когато настъпи мигът... все едно да попречиш на звезда да експлодира.

– Да ти покажа ли как?

– Можеш ли?

– За мен ще е удоволствие – отвърна Тамара. Тя отново започна да го целува по устата, целуваше очите му, целуваше тялото му от шията до коленете. Той също я целуваше. Прекараха дълго време в целувки и милване, после Данло понечи да легне отгоре ѝ, както преди. Но тя го отблъсна с ръце, опрени в гърдите му, и го накара да се отпусне по гръб. После коленичи върху него, стиснала гъстите косми на гърдите му в юмруци, седна отгоре му и започна да се плъзга назад-напред. Правеше го не като метод за задържане на екстаза, а защото беше куртизанка и се подчиняваше на правилото на Дружеството ѝ за промяна (и равенство) на сексуалните пози. Всъщност щеше да ѝ е по-лесно да приложи тези методи, ако той бе отгоре ѝ, но Тамара не нарушаваше правилата само заради целесъобразността. Тя се движеше назад-напред все по-бързо и по-бързо, плъзгаше се и се притискаше надолу към слабините му. Данло копнееше да проникне свободно в нея, да овладее ритъма на съвкуплението им. Потеше се, дишаше бързо и чувстваше всяка своя част подута и изпълнена. Умираще да достигне мига си и да свърши, беше съвсем близо и тогава внезапно Тамара спусна ръка зад себе си, докосна тестисите му и притисна опънатата му кожа под тях. Показа му точките на натиск за задържане на екстаза му. Показа му как да диша и охлади кипналата му кръв и сляпото му желание. Направи го на два пъти и всеки път оставяше страстта му да се усилва до невероятна напрегнатост, каквато до този момент не бе познавал. Накрая, след много време, тя се съжали над него. Пръстите ѝ откряха други места по тялото му, които го тласнаха към екстаз. Той започна като ускоряване на енергия, която като че ли се уви около основата на гърба му или по-скоро бързо се разви и изпълни слабините му с рядка и чудесна мощ. Тя също беше изпълнена с тази мощ, Данло го виждаше в проблясването на сияещите ѝ очи. Дватама се гледаха и помежду им премина нещо огромно и жизнено, очи в очи, ръка в ръка, клетка в клетка. После Тамара затвори очи и

започна бясно да се люлее назад-напред, все още притиснала го с коленете, вулвата и изкусните си пръсти. Той беше млад, пълен със семе и мекото притискане на тялото ѝ изцеждаше течния живот от него. Сега бе преизпълнен с живот, който гореше като река от огън в него, в корема му, нагоре до сърцето му, после зад очите му. За миг, докато все още можеше да вижда, Данло погледна Тамара – беше отметнала глава и се задъхваше. Очите ѝ бяха плътно затворени, лицето ѝ – маска на екстаз, сияеща на светлината на огъня. И след това той също затвори очи, и напрежението в слабините му стана толкова силно, че извика и стисна в шепи бедрата ѝ. Последва див прилив на енергия, сякаш от мълния, пробягала по гръбначния му стълб от бедрата до главата. В този миг на чиста, ослепителна радост, Данло усети, че помежду им става нещо прекрасно. Той изпразни в нея бързия пулс на живота, отново и отново, докато Тамара не падна задъхана отгоре му, целуна го по шията и притисна главата си към неговата. Данло лежеше в пълно изтощение под нея и се чувстваше напълно изпразнен. И все пак беше пълен както преди и съзнаваше всичко, което става около него. Чуваше гласове от вътрешните части на къщата и вятъра, шибач диамантените прозорци, усещаше аромата на огнецветята от градината на Бардо, острия дъх на семена от трия и сладкия мирис на секс. Дъхът на Тамара шумолеше в ухото му, сърцето ѝ биеше до неговото и той съзнаваше, че никога не се е чувствал толкова силен, толкова цял, толкова напълно жив.

След малко се претърколиха настрани, постепенно излязоха от унеса си и започнаха да разговарят. Тамара прокара пръсти през косата му и докосна бялото перо.

– Никога не съм познавала човек като теб – каза тя.

– А аз досега не съм знаел... нищо – отвърна Данло. – Има много за учене, нали?

Тя кимна и се засмя.

– Някои мъже се упражняват с куртизанки години наред преди змията да ги удари.

– Змията?

– Ние наричаме изкуството си „Пътят на змията“. Той стисна ръката ѝ и докосна пръстена на средния ѝ пръст. Беше направен във формата на змия с дебело тяло – очите ѝ бяха два малки рубина, инкрустирани в златото. Змията бе ухапала опашката си, сякаш се канеше да се самопогълне. Тази непрекъснатост на златен зъб до златна плът образуваше съвършен златен кръг.

– Забелязах, че носиш пръстена на Ороборос – каза Данло.

– Значи знаеш за змията?

– Всъщност не. Разбира се, изучавал съм религиите и зная значението на символите им. На някои символи. Ороборос змията, захапала собствената си опашка – това е символ на самата природа, нали? На безсмъртието на всички неща. Начинът, по който животът се храни с живот, поглъща самия себе си и все пак продължава. Великият кръг на живот и съзнание, постоянно отхвърлящ смъртта като стара кожа.

Тамара местеше поглед между пръстена си и очите му.

– Струва ми се – каза тя, – че твоето тълкуване ми харесва повече от онова, на което са ме учили. По-просто е, по-дълбоко.

Данло наведе глава и се усмихна.

– За теб този символ означава нещо друго, нали?

– Някога чувал ли си за змията, наречена Кундалини?

– Не, това име не ми е познато.

– Но си чувал за тантрическата йога? Той поклати глава.

– Учили сме много йоги, разбира се. Но не и тази.

– Тантра е древното име за тази йога – поясни Тамара. – Това е йогата на секса и енергията, на жизнените енергии. Много от техниките ѝ се използват в другите йоги.

– И куртизанките са майсторки на тази йога, така ли?

– Не точно – отвърна тя. – Ние си имаме свое изкуство, което дълго се е развивало. Нашите практики в много отношения се различават от тантрата. Други са и теориите ни.

– Кундалини теория ли е, или символ?

– И двете – каза Тамара. – В древната теория енергията кундалини лежи увита около основата на гръбначния стълб като огромна змия. Използват се различни техники, за да...

– Изпитах нещо такова! – внезапно възкликна Данло. – В основата на гърба ми – само че по-скоро беше като мълния, а не като змия.

– Наистина е като мълния, щом бъде раздразнена и събудена – потвърди тя. – Щом енергията ѝ се разбуди, змията се развива, изпъва се и удря тялото като мълния. Пронизва гръбначния стълб и се хвърля нагоре през чакрите¹³. Чакра има под пъпа, има сърдечна чакра и...

– Това са енергийните центрове, нали?

– Откъде знаеш?

Той седна и се загледа в огъня. Помисли си за изпитанието си на

13. Чакра – букв. колело (санскрит). В йога – всяка от точките по цялото тяло, обикновено седем на брой, които се смятат за енергийни центрове. – Б.пр.

площад „Лави“, когато топлината на лотсара бе пламтяла точно под пъпа му и го беше спасила от фатално измръзване. Разказа на Тамара за това и прибави:

– Алалоите също си имат теории.

– Мислех си, че твоят народ е бил прекалено зает просто да оцелее, за да се занимава с разбуждането на чакрите си.

– Това ли прави кундалини? Това ли правят куртизанките?

– Разказвах ти за древната теория – засмя се тя. – Според нея енергията кундалини преминава нагоре през всяка от седемте чакри. В идеалния случай минава през тях – понякога пътят ѝ е препречен, разбира се, от стари рани на тялото или ума и енергията не може да продължи.

– Като светлина в бутилка от камък ли? Тя кимна.

– Щом така ти харесва.

– Няма поток – каза той. – Няма освобождаване, няма... връзка.

– За повечето хора това е така – потвърди Тамара. – Но при някои кундалини минава през чакрите една по една. И накрая излиза през хилядолитния лотос на темето.

Той седеше с гръб към огъня, слушаше и мислеше. Тамара се приближи зад него и притисна ръка към опасната му кост, заизвива пръсти по голата кожа на гърба му, после по тила и нагоре до темето му. Пръстите ѝ затанцуваха в гъстата му коса и той потръпна от удоволствие.

– И после?

– После се осъществява връзка – отвърна Тамара. – Кундалини излита в небето и древната връзка между ума и висините е завършена.

Той обърна глава и целуна дланта ѝ.

– И това е стара теория?

– Много стара – призна тя.

– И сте я изоставили?

– Повечето са я изоставили, разбира се. Макар все още да сме запазили Кундалини като символ на жизнените енергии. Щом се събуди, Кундалини прониква във всеки нерв от тялото ти, във всяка клетка. И ги събужда.

Със сериозния си, сладък глас Тамара накратко му разказа част от теорията на куртизанките за Кундалини. Обясни му, че всяка клетка от тялото имала свое собствено съзнание, клетъчно съзнание от електронни транспортни вериги, протеинов синтез и ДНК. И че когато клетките напълно се разбудели за заключените в тях тайни, сегменти от ДНК, които никога преди не са били активни – тази ДНК понякога се наричала „спящият бог“ – щели да се активизират за истинското си

предназначение. И тогава човечеството наистина щяло да еволюира. Това щяло да е съзнателна еволюция, съзнателно пътуване към нова симетрия на тялото и ума, за каквото малцина смеели да мечтаят. И някой ден, може би далеч в бъдещето, може би утре, мъжът и жената щели заедно да родят първото истинско човешко същество.

– Прекрасна теория – каза Данло. – Но дали е вярна?

– Никой не знае какво кара ДНК да се активизира или да еволюира – отвърна Тамара. – Някои от вашите есхатолози говорят за формиращи полета или свръхгени. Тези теории са почти толкова стари, колкото тантра. Чувала съм, че неколцина майстори все още смятат случайното мутиране на генома за изходна сила на еволюцията. Най-добрата теория, струва ми се, идва от школата „Риа“. Чувал ли си за Риа?

– Не, кой е той?

– Тя – поправи го Тамара. – Коприана Риа. Преди сто години е била господарка есхатолог. Постулирала е поле на съзнание, изоморфно на генните полета, които биолозите твърдят, че са открили. Разбира се, всичко това все още е само теория. Твоят Орден се опитва да разбере природата на съзнанието и материята вече от пет хиляди години.

Тя продължи да разказва за различните есхатологични школи, като привличаше теории от други дисциплини – например сетическата теория за кръговата редукция на съзнанието, – за да подкрепя аргументите си.

– Разбира се, всичко известно за материята и съзнанието ще трябва да се преосмисли в светлината на откритието на баща ти.

– Искаш да кажеш древните еди ли? Тя кимна.

– Говори се, че баща ти е открил математика на съзнанието.

– И тази математика, това съзнание... е заключено в паметта?

– В паметта на клетките – уточни Тамара. – Ако успеем да събудим клетките си, ще си възвърнем тези спомени.

– Затова ли куртизанките толкова се интересуват от спомнянията на Бардо?

– Някои от нас, да – каза тя.

– А ти?

Тамара срещна очите му и го гледа дълго преди да отговори:

– Аз искам да разбудя тялото. Същността, целия тялоум. Ако това разбудяване включва клетъчните спомени, да – аз проявявам страстен интерес към възспоменуването.

– Изглежда знаеш много... за много неща – каза Данло. – Можела си да станеш холистка. Не знаех, че куртизанките са толкова

образовани.

Тамара прокара пръсти през дългата си руса коса и просия от очевидно удоволствие от комплимента му. Данло виждаше, че тя обича да я хвалят – така, както някои хора обичат шоколадови бонбони. И беше много горда, не с физическата си красота, която приемаше за даденост, а с постиженията си в изкуствата на куртизанките и най-вече с паметта и ума си. Много куртизанки повърхностно изучаваха различните дисциплини на Ордена, за да разговарят интелигентно на важни теми с господарите и майсторите, но малко от тях имаха толкова дълбоки и цялостни познания като Тамара Десета Ащорет.

– Никога не съм знаела, че пилотите имат такава дарба за екстаз – каза тя. Данло се засмя и отвърна:

– Аз също.

– Рядко се случва Кундалини да се разбуди толкова лесно, с толкова малко изкуство.

– Ти наричаш това, което се случи тази вечер... „малко изкуство“? Тамара коленичи пред него. Изглеждаше едновременно щастлива и развеселена.

– Та ние дори не се докоснахме до първите неща от изкуството – отвърна тя. – Не сме се вслушвали в биенето на сърцата си, не сме синхронизирали дишането си или...

– Хайде да дишаме заедно – прекъсна я Данло.

– Късно е – отвърна Тамара. – Вече приближава полунощ.

– Значи имаме още три часа до зори. Хайде да дишаме заедно до изгрев слънце.

– Мислех си, че си дошъл да присъстваш на възпоменувателната церемония.

– Не – възрази той. – Дойдох, за да те срещна. Просто преди не го знаех. – О, красавецо – каза тя, – ще има и други нощи.

– Ами договорите ти?

– Договорите могат да се развалят – отвърна Тамара.

– Наистина ли?

Тя се засмя и целуна ръцете му.

– Това, че постъпваме в Дружеството, не значи, че се отказваме от свободната си воля.

Известно време Данло я гледа. После каза:

– Тогава хайде да слезем долу за възпоменуването.

– С удоволствие.

– Трябва да видя Бардо – рече той. – И да му благодаря за тази стая.

Бавно, лениво се облякоха, сякаш времето беше смазваща тежест, която можеше да съществува за други, но не и за тях. После се целунаха, засмяха се и се върнаха при гостите.

ГЛАВА 17 ПЪТЯТ НА СЕТИКА

Хората също бяха меки механични играчки, част от конвейер за механични играчки. Хората бяха пълен абсурд, докато изпълняваха ритуалите си, които аз изцяло контролирах и знаех, че са абсурд. Но те изпълняваха ритуалите си с чувство за абсолютно самодоволство, тези шумни зомбилта, неспособни да разпознаят в мен онзи, който милостиво поддържа тяхното съществуване.

Из архивите на сетиците, неизвестен източник

Данло и Тамара се върнаха ръка за ръка в солариума по същия път, по който бяха дошли. Беше претъпкано с гости.

– Данло! – изкънтя мощен глас. – Тамара Десета Ащорет, елате насам!

Заобиколен от осем-девет жени, по средата на стаята стоеше Бардо с чиния пиперени ядки в ръка. От големите му кафяви очи се стичаха сълзи. Откакто се бе отказал от бирата, той се беше пристрастил към люти храни, които изгаряха устата му и дразнеха очите му. Бе станал още по-огромен, отколкото го помнеше Данло, и изглежда, кипеше от енергия. Кънтящият му, басов глас приковаваше вниманието на всички. Носеше поне десет скъпоценни пръстена, а пъстроцветната му роба бе обсипана със смарагди, рубини и опали. На шията му висеше блестящ ярконски огнен камък. Такава демонстративност би унизила по-дребно човешко същество, но истинската същност на Бардо беше богата като скъпоценен камък и затова външният му вид само възвеличаваше вътрешното му аз, усилваше гордостта му и го правеше да изглежда още по-огромен.

– Млади приятелю! – извика Бардо и прегърна Данло. – Млади приятелю, за Бога, ти вече не си толкова малък!

Двамата бяха почти еднакви на ръст, макар че мускулите и тлъстините на Бардо бяха достатъчни за двама. Данло го погледна в очите, усмихна се и го прегърна без задръжки, както правят алалойските мъже, сякаш бяха братя от едно племе.

– Добре изглеждаш – каза Данло.

– И наистина съм добре. Никога не съм бил толкова добре. Понякога си мисля, че не е възможно да съм по-добре, но се опитвам, както виждаш.

Той се обърна към Тамара и се поклони толкова дълбоко, колкото позволяваше коремът му.

– За мен е чест, че най-красивата куртизанка отново присъства на моето веселие – каза Бардо и се усмихна с очевидна радост, но и с похотливо загатване. – Аз... хм... чух, че вече си се запознала с Данло.

В този момент зад Бардо проблесна оранжева роба и се появи Хануман. Изглеждаше спокоен и безразличен, но ги гледаше така, сякаш поглъщаше информация, която може да използва само сетик.

– Хануман ли Тош! – каза Бардо. – Не те видях – защо не се обади по-рано?

Хануман се поклони и му се усмихна.

– Здравей, Бардо. – Това бяха единствените му думи.

– Мълчалив като сетик, както виждам. О, но и ти си се справил добре. Надявах се да станеш пилот, но робата на сетик ти подхожда, млади Хануман. Знаеш ли, сред майсторите ти се говори, че си предопределен някой ден да станеш господар сетик.

Хануман стрелна Бардо с кратък пронизващ поглед, който говореше за старо напрежение и за мигновено разбиране между двамата. Данло видя, че приятелят му съвсем леко навежда глава и присвива очи. Видя едва доловимите очертания на фина и зловеща връзка между Хануман и Бардо. Но не успя да открие какъвто и да било по-дълбок смисъл в нея. Можеше само да слуша как Хануман произнася всяка дума със съвършена точност и яснота.

– Но аз дори още не съм истински сетик, още по-малко майстор. Майсторите сетици се обучават по-дълго, отколкото в другите професии. Никога не е имало калфа, който да стане майстор за по-малко от петнайсет години.

– Е, петнайсет години наистина са много време – съгласи се Бардо. – Особено напоследък. Преди петнайсет години Малъри Рингес все още беше човек, а аз бях просто пиян глупак.

Една дребна жена с червени очи и мораво-черна кожа също като на Бардо си проби път до него и каза:

– Никога не си бил глупак. Малъри Рингес щеше ли да те избере за приятел, ако беше глупак?

– О – отвърна Бардо, – представям ви братовчедка си, принцеса

Сурия Сурата Лал от Летосвят. Това са мои приятели. Първо, Тамара Десета Ащорет, прелъстителка от Дружеството на куртизанките.

Сурия кратко и хладно се поклони на Тамара, сякаш не одобряваше титлата и начина ѝ на живот. Тамара отвърна на поклона и мило се усмихна. Естествената ѝ изящност и грация като че ли само раздражиха Сурия и я накараха да се извърне.

– А това са Хануман ли Тош и Данло уи Соли Рингес – те са неразделни още от послушници.

При произнасянето на това име всички наоколо се обърнаха. Хороложка, облечена в яркочервена роба, търговец-принц, който отпиваше от чаша скоч, автист с отнесен поглед, хариджанско момче, което носеше чинии със съскаща храна от кухнята – всички спряха, за да погледнат Данло, любезно да му се поклонят и да застанат учтиво, сякаш чакат да каже нещо важно. Но Данло не може да се сети какво да каже. Ароматът на кърпи и червен пипер пареше ноздрите му, острата миризма на собствената му пот също. Тамара се притисна плътно до него и прекрасното, силно ухание на секс му подейства като наркотик, разбудяващ всичките му сетива. Чу някой в стаята да прошепва:

– Синът на Малъри Рингес!

Данло внезапно осъзна, че всички знаят за него. Или по-скоро, че знаят за него като за син на баща му. И че следователно не могат да го видят истински, като мъж и човешко същество – и тази липса на разбиране от тяхна страна го накара да се засрами. Този срам щеше да изгаря гърлото му всеки път, щом влезеше в къщата на Бардо.

Сурия му се поклони и каза:

– За мен е чест да се запозная с теб. Моят братовчед ми каза, че се надяваш скоро да напуснеш Никогея. Че ще станеш пилот като Малъри Рингес и че се надяваш да те изберат за пътуването до Вилда, ако си спомням точно?

– Да, вярно е – потвърди Данло и погледна Тамара, чието лице беше помрачняло от разочарование. Това го нарани. Бе имал намерение да ѝ разкаже за плана си да участва в мисията до Вилда, но обстоятелства го бяха изпреварили.

– Жалко, че Орденът обучава пилоти за тази мисия – каза Сурия. – Той не може да попречи на звездите да избухнат, не мислиш ли? Щеше да е по-добре, ако обучаваше паметисти вместо пилоти.

Тя говореше рязко и арогантно, което и забавляваше, и Дразнеше Данло, и непрекъснато търкаше кръвясалите си от пушене на силен канабис очи. Бе пристрастена към този наркотик, който се отглеждаше на

Летосвят, макар че никога нямаше да го признае, а вместо това щеше да заяви, че за зачервените ѝ очи е виновна алергията, получена от странната флора на Ледопад. Данло си помисли, че е амбициозна жена, която с лекота би излъгала, и незабавно се изпълни с недоверие към нея.

– Трябва да има начин... да се попречи на благословените звезди да умрат – тихо отвърна той. – Ако звездите умрат, ние ще ги последваме. Животните, птиците, дори ледените цветя и снежните червеи – всичко ще загине.

– О, млади Данло, трябва повече да вярваш в живота – отвърна Суря.

– Животът – каза той – наистина е благословен... но е крехък. Нищо не е толкова благословено и крехко.

Суря поглади ръкава на синьото си кимоно с малката си ръка, напомняща лапа на хищно животно, и рече:

– Ами Златният пръстен? Твоят баща го е създал, за да защити планетата от радиацията на Вилда. Целия живот нима не знаеш? Скоро всички Цивилизовани светове ще видят такива пръстени да израстват около тях. Самият Малъри Рингес е говорил за тези неща преди да напусне Никогея. Не е ли така, Бардо?

– О – каза Бардо, – Рингес никога не го е казвал пряко. Но намерението, за което ми разказа преди да замине, определено беше такова.

Данло погледна през прозореца, замислен за огромните светлинни разстояния на галактиката, за студените и почти безкрайни пространства, изпълнени с фотони, неутрино и гама-лъчи. Преди двайсет години, когато той все още бе бебе в изцапаните си с мляко кожи, една от звездите от групата Абел беше експлодирала в свръхнова. С всеки дъх, който бе поел оттогава, смъртоносната радиация на тази звезда беше изминавала през дълбокия космос по деветстотин хиляди километра. Докато той слушаше мърморещите гласове и гледаше смразеното от самодоволство и лицемерие лице на Суря Сурата Лал, радиацията на свръхновата бе само на шейсет и пет хиляди милиарда километра от Никогея и скоро, само след осем години щеше да се разпръсне над Града в дъжд от смърт. Или от живот. Навярно, помисли си той, Златният пръстен щеше да погълне тази смъртоносна светлина, да защити Никогея и да продължи да расте в небесата.

– Кой знае какво всъщност е Златният пръстен? – прошепна Данло.
– И какво ще стане?

– Не вярваш ли в думите на собствения си баща? – попита Суря.

Тук Хануман, който стоеше срещу Данло, избухна в един от

редките си изблици на смях. И после, с ясният глас на сетик – изключително ироничен глас – каза:

– Е, трябва да знаеш, че Данло не иска да вярва в нищо. Може да се каже, че е най-големият вярващ в безверието.

Всички се засмяха на тази шега, дори Тамара, която гледаше Хануман така, сякаш е красива, но отровна змия и с нея трябва да се отнасят изключително предпазливо.

Бардо протегна огромната си ръка и разроши косата на Данло.

– Вярванията са клепачите на ума, нали така? – изкънтя гласът му.

– Умът има много клепачи – отвърна Данло и докосна бялото перо на Ахира, за да се увери, че не е паднало. После укоризнено погледна към Хануман, сякаш му казваше: „Какво ти е тази вечер?“

След кратко мълчание Сурия попита:

– Да не си бил ученик на фравашки? Бардо покани един фравашки Стар отец на нашето веселие, но той отказа да дойде.

– Всъщност – намеси се Бардо, като потриваше шкембето си, – поканих твоя Стар отец, онзи, който те е учил след пристигането ти в Никогей. За Бога, иска ми се тези фравашки да имаха истински имена! О, исках да демонстрирам на почитаемия фравашки силата на нашите възпоменувателни методи, но той отклони поканата ми, жалко.

– Защо? – попита Данло.

– Даде ми най-тъпото извинение. Каза, че не можел да влезе в дома ми, че фравашите имали суеверие, което не им позволявало да влизат в къщи, по-високи от един етаж.

Данло се засмя и каза:

– Но това е вярно!

– Наистина ли?

– Те вярват, че обитаването на големи сгради ще ги поболее и ще умрат.

– Не те ли смушава – попита Сурия, – че раса от суеверни стари извънземни все още има власт в твоя Град? В твоя Орден?

Бардо внезапно подбели очи и въздъхна.

– Виждаш ли, Данло, братовчедка ми смята, че извънземните мисловни системи са... хм, неподходящи за хората.

– Предполага се, че фравашите – продължи Сурия – преподават методи за освобождаване на личността от всички системи на вярвания. От всички мисловни системи освен от собствената си – разбирам тази цел. Има ли нещо по-съблазнително от абсолютната свобода?

– О – каза Бардо, – казах ли ти, че братовчедка ми е страхотен

борец за свобода? Не? Знаеш ли, че тя освободи робите на Летосвят? Разбира се, това беше преди бунта. Преди нашият род да падне и да бъде изгонен. Но там все още помнят за Суря Сурата Лал, сигурен съм.

Всъщност Суря Лал бе принцеса от Летосвят, прекарала зрелите си години в борба за освобождаване на робите и роботите, също както беше прекарала част от младостта си в акции за правата на куклите, онези странни информационни екологии, които съществуват в компютърното пространство и за които твърдят, че са живи. Суря обичаше свободата и сега се бе посветила на братовчед си и на движението, което скоро щеше да бъде наречено „Пътят на Рингес“.

Данло прокара пръсти през косата си и каза:

– Всички хора смятат, че обичат свободата.

– Разбира се – съгласи се Суря. – Но за човешкото същество истинската свобода е в откриването на човешките възможности.

– Човешките възможности – тихо повтори Данло, затвори очи и живо си спомни съвсем човешкото лице на Тамара в мига, в който бе извикала в екстаз. Това беше миг на абсолютна свобода и в същото време, колкото и парадоксално да бе, на пълно отдаване на силите на живота. – Кой знае какво е възможно? – каза той.

Данло не очакваше отговор на реторичния си въпрос, затова се развесели, когато Суря отвърна:

– Баща ти даде живота си, за да ни върне тайната на човешките възможности. Начините, по които можем да превъзмогнем ограниченията си. Нашата глупост, нашата низост, даже нашите човешки тела. Особено телата и мозъците – ти ми се усмихваш, Данло уи Соли Рингес, но това е защото все още си млад и красив. Струва ми се, не си в състояние да си представиш какво е да остарееш толкова, че вече да не можеш да се върнеш към младост. Остарял в мозъка. Остарял, загнил и грозен.

Около тях се събираха хора и започваха да ги притискат по-близо един до друг. Данло усети, че Тамара се опира в него и сплита пръсти с неговите. Суря беше притисната до огромното шкембе на Бардо и Данло бе толкова близо до нея, че усети мириса на масло сиху и сладкия дъх на марихуана, пропилил коприненото ѝ кимано. Точно срещу него стоеше Хануман, който само гледаше и слушаше, и Данло прочете на бледото му лице цинизъм. Видя, че приятелят му вдига пръст и сочи Суря. Никой друг не обърна внимание на това едва забележимо движение, също както никой друг не разбираше знаковия език. Хануман всъщност му казваше: „Тази жена е грозна. Винаги съм казвал, че красотата стига само до кожата, но грозотата прониква до костите.“

Данло поклати глава, сякаш за да укори Хануман за жестокостта му. Погледна Сурия и по-точно бръчките около малките ѝ зачервени очи и в ъгълчетата на присвитата ѝ уста. Не се нуждаеше от сетическото изкуство, за да прочете страха ѝ. Макар че беше едва на средна възраст и навярно щяха да минат още триста години преди окончателно да оstarее, беше очевидно, че старостта и смъртта я ужасяват. Дори виещата, разтреперана стара Ириша в дните, през които племето му бе преминало оттаък, не беше загубила човешкото в себе си до такава степен.

– В цивилизованите хора има нещо, на което винаги съм се чудил – каза Данло. – Колкото повече живеят, толкова повече се страхуват от смъртта.

– О, но смъртта не е толкова ужасно нещо – отвърна Бардо и погладди гърдите си. Веднъж, като младеж, един от алаоите го беше пронизал с копие то си и той умря от първата си смърт. Бяха го замразили, размразили и излекували само за да срещне смъртта отново, когато светлинният му кораб изчезна в огненото сърце на звезда. Беше го възкресила богиня на име Калинда или поне така обичаше да разказва на всички, и оттогава той започна да се отнася към такива жизненоважни въпроси философски. – Какво друго е смъртта освен кратък миг покой преди късметата ни отново да се съберат и да ни обрекат на нов живот? – рече Бардо. – Всъщност животът дразни душата. Пълноценният хубав живот.

Тези думи накараха Сурия да стисне устни, сякаш прекалено често търпеше размислите на братовчед си. После се намръщи на Данло и каза:

– Всеки се страхува от смъртта. Човешките същества са свързани със страха от смъртта.

– Съвсем вярно – съгласи се Хануман. – Ти си проницателна жена.

Сурия очевидно не усети иронията му, защото възнагради Хануман с усмивка и лицето ѝ грейна.

– Чувала съм, че според сетиците всички чувства произхождат от страха.

– Това е почти вярно – отвърна Хануман. – Възпроизводството на живота е негов фундаментален алгоритъм. Наистина ли стремежът за възпроизводство е едно и също със страха от смъртта? Да предположим, че е така. Ако се разглеждат като реакции, програмирани в организма, всички чувства в известен смисъл са предназначени да съхраняват живота, така че да може да се възпроизвежда.

– Чувала съм, че сетиците могат да четат чувствата по човешките лица.

– Това е едно от изкуствата ни – отвърна Хануман. – Едно от най-древните.

Всъщност веднъж Хануман бе казал на Данло, че сетиците проследяват генезиса на четенето на лицето поне до творбите на древните портретисти Тициан, Дюре и Леонардо. Според техния идеал портретът на човек трябвало да е огледало на душата.

– Чувала съм също, че сетиците могат да четат мисли – каза Сурия, – но никога не съм го вярвала.

– Понякога можем да правим нещо подобно на четене на мисли.

– Но мислите не са програмирани в нас като чувствата – възрази тя.

– Нима?

Бардо потри ръце и каза на братовчедка си:

– Знаеш ли, Малъри Рингес също поназнайваше нещо от способностите на сетиците. Можеше да те погледне и да каже какво си мислиш, за Бога. Можеше да разгодва душата ти и затова хората се страхуваха от него. Нещо повече, можеше да погледне непознат и да предвиди какво ще каже и ще направи.

– Ти можеш ли тези неща? – обърна се Сурия към Хануман.

Хануман се поклонил и отвърнал:

– Понякога мога да чета знаците. Но това е обикновено използване на изкуството. Всъщност е доста тъпо, не смяташ ли?

– Можеш ли да го направиш сега? – попита тя. Очевидно беше очарована от идеята за четене на лица, а също и от самия Хануман. Внезапно Сурия вдигна късия си костелив пръст и посочи към другия край на стаята. – Ето там, виждаш ли високия мъж в кафява роба?

– Историка ли? Онзи плешивия?

– Предполагам, че е историк – отвърна Сурия. – Не съм имала възможност да науча какви цветове носят академиците. Можеш ли да ми кажеш какво си мисли?

Хануман се изпъна и впи поглед в плешивия мъж. Напрегнатата му съсредоточеност накара Сурия и другите да погледнат към него, вместо към историка. Въпреки че се бе изказал скромно за дарбите си, Хануман всъщност обичаше да ги проявява.

– Мисли си за опасност – каза той. – Мисли си, че къщата на Бардо е пълна с опасни хора и че ще е добре да избяга от Града. Изпитва чувство на вина от собствената си страхливост. Би искал да вярва, че Златният пръстен ще предпази Града от радиацията на Вилда. Но е циник и малко страхливец, макар че може да се охарактеризира като разумен човек. Той е историк – обръща внимание на данните за емиграцията. Но

също съзнава, че два пъти повече хора прииждат в Никогея и това не му е ясно. Наистина е озадачен. Тъкмо затова присъства на това веселие. Има въпроси от универсален мащаб или поне така си мисли. Търси отговори. Колкото е по-силно съмнението, толкова е по-силна потребността от вяра. Вяра – какво друго е това чувство освен отчаян опит да избягаш от страха, изгарящ ума ти?

Сурия кимна, очевидно удивена от изпълнението на Хануман. И изведнъж Данло, който съсредоточено гледаше историка, избухна в смях.

– За Бога, какво е толкова смешно? – попита Бардо.

– Не, не е... смешно – отвърна Данло, когато успя да си поеме дъх.

– Тогава какво има? Данло затвори очи за миг и се заслуша. Слухът му беше изострен от живот, прекаран в разпознаване на най-тихите звуци на света. Можеше да чуе, макар и съвсем слабо, че историкът говори за Пътя на Рингес и други религии. Въпреки че стояха в двата срещуположни края на стаята, Данло различаваше високия му глас и уплашени-те думи на хората около него. Отвори очи и каза на Хануман:

– Струва ми се, че историкът току-що обсъждаше същите неща, които ни разкри ти.

– Да не би да искаш да кажеш, че ни е измамил? – попита Бардо.

– Чувал съм, че сетиците могат да четат по устните – отвърна Данло и се усмихна на Хануман. – Това е част от твоето изкуство, нали?

– Разбира се. Устните са част от лицето. Какъв по-добър начин да го четеш?

– Значи наистина си ни измамил? – попита Сурия. – Знаех си, че не е възможно да четеш чужди мисли.

Хануман отново ѝ се поклони и я изгледа от главата до петите с блестящи, твърди очи.

– Невъзможно е да измамиш, ако не съществуват правила, забраняващи измамата. Обаче. Виждаш ли жената до отсрещната стена?

Сурия се обърна. Една жена стоеше сама пред една от картините на Бардо. Беше облечена в особено яке с торбеста качулка.

– Тя е афазичка – каза Хануман. – Чувала ли си за афазичите, принцесо Лал? Тази секта навярно е уникална в Никогея. Те имат глас, но не и език. Могат да чуват думи, но не са в състояние да ги разбират. Обезобразяват мозъците на децата си, за да унищожат езиковите им центрове. Не се шокирай толкова – те не са такива чудовища, за каквито ги смятат повечето хора. Правят така, защото мислят, че думите им пречат пряко да разбират действителността. Че изопачават действителността. Затова избрах нея. Тя не може да разговаря с никого, защото не може да

говори. Дошла е тук тази вечер с надеждата, че вие, просветените, онези, които са били докоснати от Малъри Рингес, ще сте намерили начин да общувате пряко, сърце със сърце, без думи. Но е разочарована. Самотна е. Отегчена е. Не е успяла да осъществи контакт с никого. Мисли си – хората могат да мислят, трябва да го знаете, даже когато умовете им са лишени от думи – та тя си мисли да си тръгне.

– Не съм убедена – каза Сурия. – Ако знаех за тези бедни афазиици, можех само като я гледам да се досетя за всичко онова, което каза. Хануман я стрелна с опасен поглед и продължи:

– Когато дам знак с пръст, афазичката ще излезе от стаята. – Той изчака малко, после леко повдигна пръст. Сякаш по даден сигнал, сякаш невидима нишка свързваше афазичката с пръста на Хануман, жената рязко се обърна после с тежка, тътреща се походка излезе.

– За Бога, как разбра? Как го направи? – попита Бардо.

– Започвам да се убеждавам – каза Сурия. – Но сигурен ли си, че пак не ни мамаш? Тази афазичка да не ти е позната, а?

В отговор Хануман се усмихна по типичния си потаен начин. После започна да избира различни мъже и жени.

– Виждате ли стария фантаст с огромната адамова ябълка? Когато дам знак, ще се закашля. – Той вдигна пръст и фантастът наистина се закашля. Хануман продължи с другите, като ги посочваше и познаваше момента, в който ще се закашлят, ще разтъркат очи, ще се засмеят, ще започнат да танцуват, ще се намръщят, ще заговорят или ще отпият от чашите си. Той вдигаше пръст и хората се държаха по посочения начин, сякаш Хануман бе кукловод и дърпаше конците им. Това беше мрачна, почти зловеща демонстрация на сетическото изкуство. Сурия се убеди, че Хануман е човек с редки способности, но не бе съвсем готова да признае, че притежава каквато и да било власт над нея.

– Тези хора – каза тя – не подозират, че ги наблюдаваш.

Трудно ми е да повярвам, че можеш да четеш лицето на човек, който знае, че се опитваш да го направиш.

– Като теб ли, принцесо?

– За какво си мисля в момента? – попита Сурия. Лицето ѝ се напрегна като съсухрен кръвноплод. Почти примижаваше от усилието да не издава никакви чувства. – Можеш ли да ми кажеш?

– Не, Хану, недей – тихо каза Данло и поклати глава.

Мразеше тази игра на приятеля си. Мразеше да се отнасят с човешките същества като с роботи, чийто живот е програмиран. Но най-силно мразеше онова, което виждаше в Хануман – гордостта и внезапната

яроост, заблестели в очите му.

– Трябва ли да замълча само защото ме е помолил най-добрият ми приятел? – попита Хануман. Явно се радваше, че е в центъра на вниманието, също както се наслаждаваше на упражняването на способностите си. Хануман погледна Сурия и продължи: – Или трябва да замълча, защото моята етика не насърчава четенето на мисли по лицето на човека? Изобщо защо трябва да мълча? Не е ли време за безразсъдство и истина? Вярвам, че Данло ще се съгласи с мен. И Тамара. Нека тогава съм безразсъден. Нека съм искрен. Не, Данло, моля те, не ме гледай така – това е рядка възможност да откриеш какво си мислят за теб другите. Да се видиш така, както те виждат те. О, знай, че не те е грижа за себе си. И тъкмо затова всички те обичат. И се страхуват от теб. Заради твоята дивота, заради детинския характер: ти си прекалено погълнат от нещата на света, за да се тревожиш за себе си. Но другите се тревожат. Принцеса Лал например се тревожи. Тя би искала да вярва в това глупаво изкуство на четене на лица, защото би искала да прочете твоето. Мислеше си за теб още откакто Бардо те представи. Ти я смущаваш. Дразни я дори самото ти име.

Той се извърна от Данло към Сурия, завъртя се така, сякаш изпълняваше похват от смъртоносното си изкуство. Лицето му беше твърдо и остро като нож.

– Всички го наричат Данло Дивия – каза ѝ Хануман. – Ти се чудиш, принцесо, дало наистина е див като името си. Уверявам те, че е такъв. Дори е по-див, отколкото можеш да си представиш. Докъде ще доведе тази дивота, питаш се ти. Наистина ли е син на баща си? Данло уи Соли Рингес – казах, че това име те дразни, но не е заради името. Сега ще го кажа: Данло е Рингес, ако не и самият Рингес. Ти се съмняваш. Изпълнена си със съмнения. Чувала ли си за едновременността? За спирането на времето? Спри! Точно в този миг спри мислите си и ги фиксирай, сякаш са мравки в кехлибар. Това е начинът. Само да можеше да видиш лицето си сега, когато наистина вярваш. Мислиш си за Малъри Рингес и за всички неща, които е направил. За Златния пръстен. Чудиш се как тази мисъл, този златен образ може да се изпише на лицето ти. И още една мисъл, от която се страхуваш повече от смъртта: аз ли те карам да си мислиш тези неща? Аз ли? Дали мислите са програмирани в нас, или ние сме господари на собствената си воля? Моля те, не извъръщай очи! Ако го направиш, само ще започнеш да се чудиш дали аз съм поискал така. Питаш се за човешката свобода. Това те мъчи в момента. Какво е възможно за човешките същества? Малъри Рингес е дал живота си, за да

открие собствените си възможности. Кой е толкова безстрашен? Дали Данло, когото всички обичаме както обичаме слънцето, е замесен от същото тесто като баща си? Ти се молиш да не е и се страхуваш, че е. Страхът е същността на душата. Той е в основата на всичките ни действия. Какво би могъл да направи Данло, ако наистина е безстрашен и див? По-точно какво би могъл да не направи? Докъде ще доведе дивотата му? Чудиш се за тези неща. Мислите ти обикалят в кръгове. Обикалят ли обикалят. Тогава нека Разкъсам кръга и да те оставя с нова мисъл: кой от нас би могъл да стане също толкова див, колкото Данло? И защо му е това?

– Хайде стига вече – каза Бардо и прегърна Хануман през рамо. – Да спориш със сетик означава да го намразиш.

Но Сурия не мразеше Хануман. Тя беше омаяна от него. Тя, чиято душа той бе разголил с пронизващите си очи и острия си език, го гледаше, сякаш е бог или по-скоро свръхчовек в личен контакт с царството на божествеността. Лицето ѝ изразяваше различни чувства – от удивление и умиление до срам, че са разкрили мислите ѝ. В усилието си да скрие срама си, тя се обърна към Данло и започна да лъже:

– Всъщност изобщо не съм си мислила за теб – каза Сурия. Сега лицето ѝ наистина беше грозно и неискрено. – Не зная защо приятелят ти каза тези неща. През цялото време си мислех за една рецепта за пиле с къри, знам я от майка ми. Винаги съм обичала ястия с къри. Е, всъщност това беше трик, за да скрия мислите си.

Данло докосна белега над окото си, погледна Тамара и се усмихна. Макар че не се засрамваше лесно, странният монолог на Хануман навярно би успял да постигне точно това, ако Данло не бе влюбен и не преливаше от прекрасно усещане за живот. Но се чувстваше засрамен заради Сурия, макар че му се искаше да е останала на Летосвят със своите ястия с къри и с робите си. Той ѝ се поклони и отвърна:

– Както ни напомни Хануман, не може да има измама в игра... която няма правила.

Хануман го погледна с предизвикателните си очи на сетик. Но Данло беше единственият човек, когото никога не можеше да накара да сведе поглед, затова накрая се отказа и се извърна.

Сурия въздъхна. Изглежда, думите на Данло я бяха успокоили.

– Трябва да ти кажа – рече тя, – че нямам нищо против името ти. Ти не си виновен за раждането си.

– Всеки от нас има своя собствена съдба – отвърна Данло.

– И всеки от нас има свободна воля. Баща ти е учил, че в крайна

сметка съдбата и свободната воля са едно и също.

– Изглеждаш жена с... необикновена воля – каза ѝ той. Лицето на Суря просия и тя за първи път му се усмихна. Наистина имаше красива усмивка. Данло виждаше, че въпреки неискреността и страха си, тази жена може би е постигнала красотата шибуи, толкова рядко срещана сред хората от Града.

– Ти не се страхуваш – рече тя. – Не се страхуваш да се държиш мило с жена, която не се отнася много любезно с теб. Навярно наистина си безстрашен.

– Никой не е безстрашен – възрази Данло.

– Хануман беше прав поне за това – каза Суря. – Страхът измъчва всички ни – това е нормалното човешко състояние. Но има изход, не знаеш ли?

– Ако имаш предвид баща ми...

– Когато все още е бил човек – прекъсна го тя, – Рингес е изпитвал ужасен страх, също като всички. Но е открил изход от това, открил е начин да се освободи.

Бардо, който очевидно се радваше, че разговорът се е насочил към теми, по-близки до неговата цел, внезапно удари с юмрук по отворената си длан. Пръстените му изтракаха един в друг и гласът му изкъртя:

– За Бога, това е пътят на Рингес – да се изправи пред вселената като бог и никога уплашено да не поглежда назад!

– Пътят на Рингес – прибави Суря – е да търси свобода от страданието.

– Да, Рингес посочи пътя към истинската свобода – потВЪРДИ Бардо. Мощният му глас се извиси и всички погледнаха към него. Внезапно стана съвсем тихо. Той изглеждаше зарадван и облекчен, че отново е в центъра на вниманието. – А единствената истинска свобода е свободата на бога.

Последва миг на мълчание, после някой извика:

– И всеки може да стане бог.

– Или Бога – обади се някой.

– Дайте ми две глътки کالا и ще видя Бога.

– Дайте ми три глътки کالا и ще стана Бога.

– Е, това не е толкова лесно – възрази една закръглена жена, застана до Бардо. Казваше се Колена Мор, господарката Мор, господарката есхатолог на Ордена. – Поне за мен спомнянията не са толкова лесни. Защо трябва да е толкова трудно?

Бардо кимна, потърка ръце, огледа се, за да привлече погледите на

гостите си, и мощно се засмя.

– Наистина е трудно и това отново ни връща към нашата работа. Или би трябвало да кажа към нашето веселие. За Бога, всеки знае, че Бардо е най-мързеливият човек в Града, така че щом аз пия кала и си спомням едите, значи всички го могат. О, вече е крайно време. Каня всеки от вас, който не е участвал във възпоменуване от десет дни, да дойде в музикалния салон. Тази вечер тук са един млад сетик и неговият приятел Данло уи Соли Рингес – синът на Малъри Рингес, който някой ден също може да стане бог.

Много хора отново се поклониха на Данло и той усети, че го облива гореща вълна от срам. Забеляза, че Хануман му се усмихва едновременно подигравателно и съчувствено, а навярно и с известно предизвикателство.

Бардо и другите се насочиха към вратата, а Тамара стисна ръката на Данло и го издърпа настрани. Макар че куртизанките обичаха да приказват, тя беше мълчала през повечето време, докато Данло разговаряше със Суря и Хануман, но сега каза:

– Трябва да внимаваш с Хануман ли Тош.

– Винаги внимавам с него – отвърна Данло. – Приятелите винаги трябва... да внимават един с друг, нали?

– Моля те, бъди внимателен по време на възпоменуването.

– Толкова ли е опасно?

– Да – каза Тамара. – Самият наркотик кала също е опасен, но мисля, че най-опасното е да се опитваш да си спомниш, когато душата ти гори. Не позволявай Хануман да те отрови със съмненията си. Или с отчаянието си.

– Тази вечер – отвърна Данло – съм възможно най-далеч от отчаянието.

– Не мога да дойда с теб – каза тя. – Минали са само пет дни от последното ми участие.

– И не си готова за друго?

– Не съм сигурна – отвърна Тамара. – Но даже да бях, Бардо смята, че кала трябва да се взима като причастие!

Човек не се причестява всеки ден.

– Не, но навярно би трябвало – отбеляза Данло.

– Съжалявам.

Той притисна ръцете ѝ към устните си и ги целуна открито, пред всички. После каза:

– Значи трябва да се сбогуваме?

- Ако искаш, можем пак да се срещнем след няколко дни.
- Защо след толкова дълго?
- След възпоменуването ще искаш да останеш сам.
- Не мога да си представя, че ще искам такова нещо.
- Данло, моля те...
- Да?

Хората се нижеха покрай тях и се мъчеха да не забелязват взаимното им обожание, Данло докосна челото ѝ, търсейки мислите ѝ в тъмните ѝ очи.

- Моля те, пази се – каза тя и го целуна.

ГЛАВА 18

КАЛА

Пий! Не знаеш откъде си дошъл и защо. Пий! Не знаеш защо и пак накъде.

„Рубайят“, Омар Хаям

Данло последва групата почитатели на Бардо и излезе през северната врата. Реката от коприна и плът го повлече по ярко осветен коридор. Смътно съзнаваше, че повечето гости са останали в солариума. Чу много мърморене, стонове и кратки възражения, десетки гласове, протестирани срещу ограничението, наложено от Бардо. Повечето смятаха, че трябва да им позволяват да участват във възпоменуване поне на всеки три дни. Неколцина безразсъдни – като например Джонатан Хър – се обявяваха за ежедневно или дори за постоянно възпоменуване на древните еди. Но Бардо очевидно владееше положението и беше господар на собствения си дом, затова позволи само на една десета от гостите си да го последват в северното крило. Освен Хануман, който вървеше до Бардо, групата се състоеше от трийсет и осем души, които вдигаха голяма глъчка. На Данло му се стори странен начинът, по който тя като че ли се стопяваше в блестящите стени и рязко изчезваше. Всичко в този коридор от органичен камък бе странно: странните ъгли или отсъствието на каквито и да било ъгли, сиянието на милиардите малки светлинни клетки в стените, внезапната тишина, която ги обгърна, докато вървяха към вътрешността на къщата. Данло изпитваше неспокойното усещане, че се спуска надолу, макар ясно да виждаше, че не е така. След като мина покрай гостните, пълни с редки мебели и цветя, Бардо си проби път

назад през върволицата и прегърна Данло през рамо.

– В известен смисъл – каза той – е жалко, че тази къща изобщо е била продадена.

После му разказа част от историята на къщата. Обясни му, че Орденът я притежавал в продължение на две хиляди години, но след Войната на лицата, когато настъпил упадък и той едва не се разтурил, колегията на господарите внезапно се оказала във финансово затруднение. В резултат били продадени различни имоти из Града, включително къщата на Бардо. Оттогава била собственост на ексцентрици, хариджани, опитващи се да установят неофициално посолство в Никогея, а после на богат род звездители, живели тук почти четиристотин години в очакване на нова планета, която да колонизират. Последният собственик бил търговец-принц, който обаче никога не бил живял в нея и с голяма радост я продал на Бардо.

– Жалко за Ордена – каза Бардо. – Но тяхната загуба е печалба за мен или по-точно късмет за онези, които желаят да изследват откритите от баща ти възможности. Ето защо Орденът постави пречки пред истинските търсачи като самия мен. Жалко.

– Навярно Орденът в крайна сметка ще подкрепи работата ти – отвърна Данло.

– Не, млади приятелю, няма такава вероятност. – Бардо наклони глава към него и сниши глас. Данло незабавно забеляза, че познатият дъх на бира в дъха му е изчезнал. – Да ти кажа ли нещо за паметистите? Тъжно е, но само малцина от тях успяха напълно да си спомнят едите. И всички те без изключение напуснаха Ордена, за да живеят с мен и да обучават наставници.

– Ами другите паметисти? – попита Данло.

– Те гласуваха и една трета от тях решиха, че древните еди не съществуват, че баща ти е лъжец. Че е искал да запали хората за вяра в незримото. Бил го направил само за да съживи Ордена, твърдят те. О, твой Орден, разбира се. Друга една трета смятат едите за лъжеспомени, митове или универсални архетипи, заблуди за вечните истини, създадени от проклетите ни мозъци.

– Ами последната трета?

– Колебаят се – отвърна Бардо. – Орденът като цяло се колебае по отношение на тайните, които им разкри баща ти. Те са варвари, до един. О, добре де, повечето. Истината е, че повече се интересуват от мисията до Вилда. Направо са се вманиачили. Всеки, който има някаква дарба или далновидност, настоява да го включат във втория Орден, когато

сегашният се разцепи, а това неизбежно ще се случи.

Бардо спря, стисна Данло за рамото и го стрелна с остър поглед. Стояха пред музикалния салон. Докато другите влизаха през кръглата врата един по един и заемаха местата си, Бардо каза:

– Разбирам защо трябва да отидеш във Вилда, млади приятелю. Ако бях млад, също щях да ида. Времената са ужасни, за Бога, но има достатъчно други грижи освен експлодирането на звездите.

– Знаеш какви са моите грижи – отвърна Данло.

– Алалоите ли? Минаха пет години – значи не си забравил за техния, хм... проблем?

– Да съм забравил?!

– О, не, виждам, че не си! Е – надявам се, ако заминеш Вилда, да откриеш лек за чумния вирус. Данло докосна белега на челото си, натисна го, докато не опря до костта, и каза:

– А аз се надявам да откриеш едите.

– Е – отвърна Бардо, – Коленя Мор беше права – за повечето хора наистина е трудно да си спомнят древните еди. Жалко.

– Ти спомни ли си ги?

– Ох, ти винаги си задавал най-сложните въпроси! Данло се поклонил и с усмивка попита:

– Нима?

– Всъщност наистина си спомних нещо – каза Бардо, почука с пръст по огромната си глава и погледна през вратата на музикалния салон. – Нещо прекрасно. Иначе защо щях да си правя целия този труд и да купувам тази проклетата къща, ако не си бях спомнил нещо, което спойно можем да наречем „древните еди“?

– Някои биха казали... мога ли да съм откровен, Бардо?

– А дали трябва? О, разбира се, че трябва – това е проклятието на твоя род.

– Някои биха казали, че се стремиш към власт. Или към слава. Или дори към... жени.

– Към жени ли? Хм, вярно е, мъжете като мен винаги са привличали жените. Като мушици към пламък. Е, аз обичам красивите жени, кой не ги обича? Но имам вкус и към други неща. Към свръхестественото, да си го кажа направо. Животът е сложен, нали? Ужасно сложен, както често казваше баща ти.

– И ти си сложен човек – отвърна Данло.

– Дълбок човек – съгласи се Бардо, – страстен човек.

– А хората на страстта... трябва да вършат страстни неща, нали?

– Колко добре ме разбираш!

Сякаш по даден сигнал и двамата се засмяха едновременно. Бардо отново го прегърна, шляпна го по гърба и каза:

– За Бога, радвам се да те видя отново! – И аз се радвам, че се върна – рече Данло. Бардо продължи да се смее и избърса насълзените си очи. На един от пръстените му – платина, инкрустирана с розово-син опал – случайно капна сълза. Той я изтри с пръст и каза:

– Винаги съм обичал скъпоценностите, макар да признавам, че не харесвах пилотските пръстени. Черното е ужасен цвят и всъщност изобщо не подхожда за диамант. А, исках да те питам за пръстена – още ли пазиш пръстена на баща си? Данло извади от яката на камелайката си сребърната верижка, която Бардо му беше дал преди пет години. На нея висеше черен диамантен пръстен.

– Аха – рече Бардо, – ето го. – Бръкна в джоба на робата си и извади една от стоманените си покани. – Виждаш ли го, Данло?

Данло погледна пластината в ръката му. От стоманата изпъкваше холограма на два преплетени пръстена, златен и черен, които сякаш започнаха да се въртят, докато ги разглеждаше. Холограмата на черния пръстен очевидно бе образ на неговия диамантен пилотски пръстен.

– Хората имат нужда от символи, разбираш ли – каза Бардо.

Данло прочете в разплакалите му очи копнеж и тъга.

– Да ти върна ли пръстена? – попита той. – Ако предпочиташ ти да го пазиш... това е само обикновен пилотски пръстен, нали?

За миг Бардо се поколеба, после с въздишка отвърна:

– Не, не, ти го пази. Но го пази грижливо – не искам да се загуби.

Данло пхна верижката под камелайката си, погледна към музикалния салон, видя, че всички са заели местата си, и каза:

– Чакат ни.

Бардо отново се засмя.

– И не само това ни чака там.

– Какво имаш предвид?

– Имам предвид древните еди – ако успееш да ги откриеш. Смут и сложност. Ужасна сложност, за Бога.

– Радвам се, че ме покани тази вечер – каза Данло. – Но се надявах да открия... други неща.

– Ще откриеш каквото ще откриеш. Но внимавай, млади приятелю. Най-често хората откриват онова, което искат да открият.

– Някога да не съм бил внимателен? – попита Данло.

– Не се шегувай – отвърна Бардо. – Пази се. Пази се и от Хануман.

Не ми харесва онова, което направи току-що, този номер с четенето на лица, онова, което каза за теб. Начинът, по който го каза. За тези пет години е станал още по-жесток.

Влязоха в музикалния салон. Всички се бяха настанили върху матраци пред нисък дървен подиум. От време на време на сцената музиканти свиреха за гостите на Бардо, но сега подиумът се използваше за други цели. Върху него бяха наредени различни предмети, които можеха да привлекат вниманието или да възбудят сетивата. Някой беше покрил почти цялата сцена с вази с цветя. Имаше златни свещници с дълги свещи. По средата бе поставена висока маса със златна урна и лъскава синя купа на нея. А зад масата, полускрит сред снежни гергини и клюмнали цветове на ница, имаше уред или робот, какъвто Данло не беше виждал никога. Състоеше се от кварцови тръби, клапи, клокочеши химикали и неврологици. Когато седна на матрака, запазен му от Хануман, Данло кимна към това странно устройство и попита:

– Какво е това?

– Ароматен синтезатор – студено поясни Хануман. – Използват ги паметистите.

Двамата седяха на почетните места по средата на първия ред. Отляво на Данло бе Сурия Сурата Лал, напрегната и тържествена. До нея беше Коленя Мор, а останалата част от първия ред и задните редове около сцената заемаха жени и мъже, които се въртяха и наместваха на матраците си в очакване на началото на възпоменуването. За Данло, който бе участвал в много ритуали в много църкви, в музикалната стая имаше нещо познато. И в същото време имаше нещо странно. Хората бяха прекалено много, за да се постигне атмосфера на уединеност, но и прекалено малко, за да подхранват взаимно плама си и да предизвикат истинска религиозна страст. Музикалният салон нямаше прозорци и вътре беше твърде мрачно, твърде пълно с лични надежди и очаквания. Отнякъде се разнасяше звук от капеща вода, носеше се мирис на влажен камък и мъх, силна миризма на прясно изкопана пръст. После влезе Бардо, последван от красив мъж с благородна външност, облечен в сребърната роба на паметист.

– Приятели и колеги, уважаеми търсачи – започна Бардо, – представям ви майстора паметист Томас Рейн. Двамата с него ще напътстваме тазвечерното възпоменуване.

Томас Рейн дълбоко се поклони. Имаше прекрасна черна коса, изсребряла по слепоочията. Беше горд мъж, малко арогантен, но очите му бяха ярки и тъжни от дълбокото му разбиране на човешките същества.

Паметистът се качи на сцената и започна да пали свещите. Свещниците бяха три, с по единайсет свещи всеки, и Данло не можеше да не се сети, че когато според твърденията се е възкачил на небесата, баща му е бил на трийсет и три години.

Бардо седна на ръба на подиума, опря брадичка на пръстите си, отпусна лакти върху огромното си шкембе и се наведе към Хануман и Данло.

– Всички ме питат как Рингес е станал бог. „Наистина ли е станал бог?“ – питат те. Как е възможно човешко същество да стане бог, а?

– Навярно не е възможно – отвърна Данло и внезапно осъзна, че Сурия и другите го гледат така, сякаш съжаляват, че е бил поканен да участва.

– О? – рече Бардо. – Моля те, поясни се.

– Кибернетичните църкви учат, че човешките същества не могат да стават богове – каза Данло. – Че не са способни. Освен Николос Дару Еде. Те твърдят, че Еде е каркирал същността си в компютър и е станал единственият истински бог, но че... никой не може да последва пътя му.

Бардо поглади брадата си, кимна и после извика:

– Има ли тук архитекти? Някой от вас приема ли принципните доктрини на едеизма? Не? О, това е добре, защото могат да ме убият заради онова, което ще кажа сега.

При тези думи Данло и Хануман размениха кратък многозначителен поглед. Бяха минали пет години от смъртта на Педар Сади Санат и на поета-воин, пратен, за да убие Хануман. През цялото това време нито един от двамата не бе споменавал за тази трагедия, но не беше минавал и ден, през който да не си я спомнят.

– Аз съм роден в Кибернетична църква – каза Хануман и грубо се засмя. – Ти вече каза достатъчно, че някой старейшина да заповяда да те убият.

– Е, тогава нека кажа още нещо – усмихна се Бардо и вдигна два пръста. – Архитектите грешат поне в две отношения. Човек не може да стане бог като каркира проклетата си душа в компютър. Но има начин, по който може да стане бог. И това е пътят на Рингес.

Някой зад Данло, скептичен стар хibaкyшa, живял прекалено дълго, попита:

– Как определяш концепцията за божественост?

– Не съм тук, за да определям – отвърна Бардо. – Не съм ви поканил, за да спорим за теология. Както за кой ли път вече казвам, отново и отново, докато устните ми изтръпнат, нашата задача не е да поправяме

доктрините на едеизма, колкото и измамни и вредни да са те, нито пък да поставяме началото на нова религия. За Бога, на човечеството не му ли е дошло до гуша от религии? Не, ние сме се събрали, за да си спомним древните еди. Великата тайна. Тя е във всеки от нас, кодирана в проклетите ни хромозоми, тя е път към безсмъртието. Начин за развиване на нови сетива. Начин, чрез който тялото и умът могат да продължат да растат, да се уголемяват към безкрайността. Това е пътят на Малъри Рингес. Аз бях негов приятел и го зная, Някой ден – той ми го обеща – някой ден той ще се върне в Никогея и тогава ще видите какво е да си бог и да следваш пътя на Рингес.

Той погледна към Томас Рейн, чието лице сияеше от светлината на трийсет и трите мъждукащи свещи, и каза:

– Сега майстор Рейн ще ви представи няколко прости техники. И после ще започнем нашето възпоменуване.

Томас Рейн седна до Бардо и заговори. Гласът му беше студен и сериозен.

– Има шейсет и четири възпоменувателни техники – каза майсторът. – Макар че вие няма да сте в състояние да научите всички тази вечер, ще ви обясня по нещо за всяка от тях. Той задълбочено и увлекателно продължи да описва по-основните техники като асоциативна и имагинерна памет, редуване и логична памет. Тези методи се прилагаха в много професии и Рейн не искаше да отегчава публиката. Когато салонът се изпълни с шепнещите звуци на фравашки песенен наркотик, той заговори за мнемоника, митопоезия и гещалт. Обяснението продължи дълго. Бе очевидно, че изпитва дълбоко уважение към изкуството си. Данло си помисли, че е почтен човек, поне според повърхностното спокойствие на лицето му и студените му сиви очи.

– Ние смятаме, че древните еди са кодирани в нашите хромозоми – каза Рейн. – Възможно е да използваме техниката на повторение като врата към ДНК-паметта. За тази цел сме разработили опростен метод.

Коленя Мор, която се въртеше на матрака си, вдигна поглед към него и каза:

– Труден метод.

– За някои отначало е труден – отвърна Сурия Сурата Лал.

– Труден е, признавам – съгласи се Томас Рейн. – Но спомените винаги остават. Всички спомени от човешкия живот. А и други. Паметта може да се помрачи, но никога да се унищожи. Ще запомниш ли това?

– Ще се помъча – кисело каза Коленя.

– Точно така – отвърна паметистът. – Тогава нека си спомняме

надолу по спиралата на ДНК.

Той се изправи и отиде до Бардо на масата по средата на сцената.

– Нека си спомняме надолу по спиралата на ДНК – повтори с мелодичния си, глас Бардо и хората подеха думите му, сякаш бяха напев. Музикалният салон беше направен така, че да отразява и задълбочава звуците и в продължение на няколко секунди трийсетте и осем човешки гласа заглушиха тихия фравашки песенен наркотик. После Бардо плесна с ръце и стаята се изпълни с японска мелодична поема, която сякаш се понесе във въздуха като перлен наниз. Прекрасната тиха музика мигновено върна Данло към времето в дома на Стария отец, когато се бе научил да свири на шакухачи и беше навлязъл в мечтаното време на народа си. Той седеше на матрака и си спомняше други мелодии от детството си: покрития с кожа барабан на Хайдар, който отекваше на фона на воя на западния вятър, приспивните песни на приемната си майка на светлината на каменната лампа, свещената Песен на живота, която беше научил, макар и не докрай. Музиката го обгръщаше и туптеше в гърдите му. Той погледна покрай Хануман и потърси източника ѝ. Стените представляваха пластове вибриращи органични кристали. Но музиката като че ли не идваше оттам, нито пък от друго място в пространството и времето. Тя звучеше навсякъде едновременно, сякаш всяка частица от въздуха носеше цели тонове. Той дълго се наслаждава на тази музика – и си спомняше. Не можеше да каже колко време е слушал, защото му се струваше, че цялата мелодична поема е затворена във всеки сребрист звук и всеки звук бе прекрасен, дълбок и вечен.

– Да си спомним – извика дълбок глас. Данло погледна към сцената и видя Бардо, който се беше навел над масата. Огромният мъж се пресегна напред и хвана дръжките на златната урна. Томас Рейн взе синята купа, вдигна я и зачака. Бардо наля в нея прозрачна течност, която приличаше на вода. Но не бе вода – това беше кала, наркотикът на паметистите. Пет хиляди години те го бяха усъвършенствали от най-различни съставки: свещени гъби от Старата Земя, извънземни растения и синтетични вещества, създадени по модела на информационните молекули в кибернетичните пространства. Да пиеш кала, казваха паметистите, е все едно да изчистиш прозорец от скреж, за да видиш друг свят, забравените области на познание, погребани под преспите на паметта.

– Хайде да застанем в кръг – каза Бардо. Томас Рейн му подаде купата с кала и той слезе от сцената. Данло се изправи, Хануман също. Последваха ги всички в стаята и застанаха в кръг около матраците. Паметистът и Бардо влязоха по средата на кръга. – Това е кала – поясни

Бардо и показа купата, за да я видят всички. Той срещна погледа на Данло и се подсмихна. – Отпий една глътка и ще избягаш от Бог. Две глътки и ще видиш Бог. Три глътки и ще станеш Бог.

С тези думи Бардо вдигна купата към устата си и отпи от калата. После изтри устните си с опакото на дланта си.

– Моля, отпивайте по две глътки – предупреди той. – Не повече, не по-малко.

Бардо подаде купата на Томас Рейн, който бързо отпи две глътки и я предаде на Сурия. Тя я пое така, сякаш бе направена от яйчена черупка и можеше да се счупи при най-лекото докосване. Малките ѝ зачервени очи светеха като въгленчета. Принцесата поднесе синьото устие към тънките си устни. По този начин, като я предаваха от уста на уста и от ръка на ръка, купата обиколи кръга. Хануман случайно се оказа последен. Той хвана купата, обърна се наляво и погледна Данло, който стоеше до него.

– Пий! – каза Бардо. – Това не е отрова, знаеш го. Пий и да свършваме.

Хануман плъзна пръсти по купата – направи го така, че само Данло да го види – трите пръста, покрити с оранжевата кожа на ръкавицата, притиснати до лъскавия син порцелан. Това бе сигнал, предизвикателство. Предизвикателство лъхаше от сковаността на тялото на приятеля му, от начина, по който отметна глава и отпи три големи глътки. Данло видя, че шията му се напряга три пъти, също толкова пъти подскочи и адамовата му ябълка, сякаш бе животно, което се опитва да избяга от капан. И през цялото време дяволските очи на Хануман нито за миг не се откъсваха от неговите. Той гледаше Данло с безмълвно предизвикателство, което говореше: „Ти си достатъчно дързък, когато играеш хокий и рискуваш с всякакви видове физическа смърт, но можеш ли да се изправиш пред дивотата на опасностите, която поглъща ума?“

С лукава усмивка Хануман подаде купата на Данло, който беше последен. Данло докосна с език калата и отпи дълга, дълбока глътка, после още една. Наркотикът бе студен и горчив. Тъй като беше в диво настроение, един от неговите пориви към дивота, той отпи и трета глътка. Всъщност това бе много повече от глътка – направи го три пъти и нямаше начин да се каже колко кала е изпил. Когато свърши, Данло погледна към Хануман, който стоеше до него, рамо до рамо, и го наблюдаваше напрегнато. „Как мрази този благословен наркотик – помисли си Данло. – Как мрази тази церемония.“

– А сега седнете – извика Бардо и се втурна сред матраците, сякаш

калата беше ракетно гориво, заредило краката му. Почти танцуваше от енергията на нещо извън самия него. Бардо простена, засмя се и се облещи, после вдигна ръка към челото си, затвори очи и каза: – О, мmmm, да, ето го. Виждате ли го? Седнете преди да паднете, спомените скоро ще започнат. Ние ще ви напътстваме през пластовете. Започнете с първия си спомен от детството. Можете да използвате имажинерна или обонятелна памет, ако желаете.

Всички насядаха. Данло усети как бамбуковата му флейта се връзва в бедрото му. Винаги я носеше в джоба на панталона си. Измъкна я и притисна мундшука към устните си. Откакто му я беше подарил Стария отец, той много пъти беше използвал напрегнатия ѝ, пронизителен звук, за да се връща към спомените си. Но тази вечер не го направи, защото Хануман бе до него и го наблюдаваше, а той Добре знаеше, че приятелят му мрази шепнещия плач на шакухачи. Всъщност нямаше нужда от такава музика, помисли си Данло, нито пък от загубената музика на Хендел, която Бардо беше донесъл от пътуванията си и която сега отекваше в стаята. Спомените вече започваха да изплуват в него, огромни вълни от памет, които кипяха в ума му и се разбиваха в лупата на въображението му. Той гледаше тези спомени, слушаше ги, чуваше звуците. Сърцето му бе като барабан, който думтеше и изтласкваше богата кървава музика до всичките клетки на тялото му. Кожата на лицето му гореше, в отворите на жълтата като кост флейта капеше пот от пръстите му. Данло се чувстваше едновременно див, предпазлив и изпълнен с почуда. Дори да искаше да спре прилива от спомени, не би могъл, нито пък разбираше защо изобщо някой би пожелал да го направи. Не можеше да разбере защо Бардо и Томас Рейн вървят тихо из салона, тук нашепват напътствени думи в ухото на жена, там докосват затворените клепащи на мъж, артериите на нечие гърло или допират ръка до издигащия се корем, за да помогнат при дишането и да успокоят страха на вътрешния свят, на загубения свят от преживяване и спомен. Навярно, помисли си Данло, човек получаваше имунитет към калата след като я беше опитвал много пъти. А може би Бардо и неговият майстор паметист просто се бяха престорили, че отпиват, и сега не си спомняха нищо.

– Вътрешно всички ние сме деца – каза Бардо. Гласът му звучеше някъде отдалеч, сякаш от скала сред морето. И в същото време думите бяха близо до Данло като горещ дъх в ухото му. – Сега всички сме деца, ставаме бебета, зародиши, ембриони и яйцеклетки, връщаме се обратно в проклетата си ДНК. Открийте начина, по който е навита спиралата ви, и ще откриете древните еди.

Данло затвори очи и незабавно усети мириса на мляко, гъсто майчино мляко, топло, лепкаво и сладко. Предполагаше, че миризмата идва от синтезатора, но не можеше да е сигурен. Въздухът на музикалния салон беше натежал от остри миризми без конкретна посока или по-скоро миризми, които се носеха в трийсет и осем лични, индивидуални посоки, право през ноздрите и дълбоко в обонятелния център на мозъка. И там, в Данло, както и във всички некаркирани човешки същества, обонятелните нервни влакна се свързваха синапс със синапс с хипокампуса и тонзилите, тези древни мозъчни структури, които предаваха невротомичните бури на паметта. „Ние използваме миризмите, за да разбудим първите спомени“ – бе казал Томас Рейн. Данло си спомни тези думи, вдъхна аромата на мляко и спомените, които дойдоха с него, бяха толкова живи и реални, че сякаш отново беше бебе, сучеше и преглъщаше, и носът му се притискаше до набъбналата гърд на приемната му майка. Докато вдишваше въздух през носа и поглъщаше топлия мирис на тюленово масло на майка си, Данло знаеше, че е потънал дълбоко в повторението. Всъщност той изобщо не си спомняше, а по-скоро отново преживяваше тези мигове от живота си.

– Паметта има много равнища – чу да казва Томас Рейн, – и най-дълбокото от всички е повторението.

„Аз съм двегодишен“ – помисли си Данло и отвори очи.

При повечето хора най-ранните спомени са като парчета лед, плаващи в здрачно море: несвързани и сложни за възприемане. Трудно е да се свържат в единството на минали събития, но това възстановяване винаги трепти като морски мираж и не носи удовлетворение. Данло се бе родил с рядка „памет за картини“, образна памет, която запечатваше цвета и подробностите на видяното, а после при желание връщаше тези свършени образи във въображението му. Винаги можеше да вижда нещата по-ясно от другите, да си спомня, но дори той никога не беше предполагал, че образите от повторението могат да са толкова наситено реални.

„Завинаги съм двегодишен.“

Всъщност образната памет е като ключ, отключващ вратата на повторението, прозорец към гледки и звуци, които не могат да се изличат. Данло се отвори за повторното преживяване на миговете от живота си и ги виждаше с всичките си сетива. После го обля светлина, меката жълта светлина на каменните лампи, изпълваща пещера. Светлината бе навсякъде и докосваше всичко. Заоблените каменни стени на пещерата, пълните му детски шепи и лицето на майка му, внезапно засияло от светлина. Беше се сгушил гол в майчиния си скют, увит в меки бели кожи и

потънал в топлите аромати на майчиното си тяло. Край каменната лампа седяха други хора, неговите племенни братя и сестри Розалехе, Йоши, Ари и той ясно можеше да ги види, да види лицата им, блестящите им кафяви очи и всяко от хилядите косъмчета по загорялата им от слънцето кожа. Те произнасяха нежни, мелодични думи, които почти не разбираше, но които той, Данло уи Соли Рингес, ясно разпозна в безвремието на спомена си. „Али, пела Али, лоса ли пеласа и халласа Ейейе.“ Да, Бог наистина бе благословена и красива сребърна птица, но Данло виждаше, макар и с двегодишните си очи, че Бог е и нещо друго. Мигове преди това, в отсрещния край на пещерата неговият брат Чокло беше довършил рисунката на Бог и всички гледаха към нея. Нарисуваните пера на Бог хвърляха сребристи отблясъци на черния фон на камъка. Крилете на Бог бяха разперени и той стискаше в огромните си черни нокти месечина, една от шестте сребърни луни, които заобикаляха планетата. А очите на Бог бяха черни и яростни и Бог умираше да забие клюна си в месечината, да я разкъса на парчета и да я погълне. Впил поглед в тази блестяща рисунка, Данло се изпълни със страх. Страхът развълнува тялото му и проникна чак в скротума му. Той ясно усещаше какво ще е, когато огромният клон на птицата разкъса корема му. Притисна длани към пъпа си и изкрещя. Собственият му глас се понесе силен и див като на хищна птица и това бе по-ужасно от всичко друго. Ужасяващ крясък. В скута на майка си Данло хълцаше от страх, от омраза, от болка. Уплашената му майка се наведе над него и го докосна. Докосваше ръцете му, корема му, кожата над пулсиращото сърце, докосваше сълзите по лицето му. Данло видя и изживя този образ с всички клетки на тялото си. Зачуди се на начина, по който образът се свързваше с чувствата, с обичта му към майчиния му глас и ръце. Отдавна бе забравил тази обич, топлото ѝ, течно удоволствие дълбоко в кръвта му. Но сега отново изживяваше детето в себе си и тази наслада беше чиста и вечна. Той свързваше не спомен със събитие, а радост с радост, устни с устни, свързваше се направо с пространството времето на конкретен миг, в който майка му целуваше устата му, челото му, пламтящите му очи. Това беше чудото на повторението, помисли си Данло, начинът, по който наситеното изживяване на самия себе си го свързваше с източника на неговия живот и същество. И наред дълбоката му същност имаше само чист смях. Той винаги го беше знаел, но сега усети корема си да се отваря за вълни от смях. Братята и сестрите му се приближиха, наведоха се над него и започнаха да го гъделичкат с миришещите си на риба пръсти, за да го извадят от ужаса. „Смехът е най-святото състояние и доближава човек до Бог“ – спомни

си поговорката Данло, докато се гърчеше от кикот и подритваше в скута на майка си. Лежеше по гръб на матрака в музикалния салон, гърчеше се и вълните на обич и смях го поглъщаха.

„Винаги ще съм двегодишен.“ Чу гласа, който му нашепна тези думи, и ги прие като истина. Изпитваше ясното и предизвикателно усещане, че всички събития от живота му (и навярно от вселената) са вечни и увити във всеки настоящ миг от времето. Почти можеше да види спиралата. Вслуша се в смеха си и го последва назад в себе си, във всичките същности, които някога е бил. Това беше класическа паметистка техника. Пътуването бе нещо като змия, захапала опашката си, или като дете, опитващо се да пропълзи обратно в кървавата утроба на времето. И в дълбочината на изживяването и живота винаги имаше ужас. Всеки търсач на възпоменуване винаги достига миг на върховен ужас. Подобно на дървен кол, забит в снежен капан, този миг можеше да е във всеки пластове памет, но винаги го имаше. Докато преживяваше смеха на бебето в себе си, Данло си мислеше, че е избегнал най-страшния ужас, но не беше така. Само се приближаваше стъпка по стъпка към него. Неочаквано го усети под себе си, скрит от тънките ледени кори на паметта. Бяха му казали, че е важно да преживее мига на раждането си, но той внезапно разбра, че това не е възможно.

– Не! – чу се да извиква. Свил юмруци, с вцепенени мускули, Данло лежеше и се гърчеше от ужас на матрака. – Не... не мога!

Почти незабавно до него коленичи Томас Рейн и започна да масажира вдървените му крайници. Данло усещаше натиска на дългите му умели ръце и чуваше гласа му, но не можеше да го види, защото бе стиснал очи и не искаше, не можеше да ги отвори.

– Данло уи Соли Рингес – каза Томас Рейн, – ти бягаш от самия себе си.

– „Отпий една глътка и ще избягаш от Бог“ – промълви Данло. – Но аз отпих... повече от една глътка.

– Много добре, но наркотикът не може да те отнесе там, където не искаш да идеш.

– Би трябвало да е лесно – отвърна Данло. – Казват, че съм се родил в смях. Смехът би трябвало да ме върне назад към първия миг, нали?

– Винаги е трудно да си спомниш раждането си.

– Толкова е близо. Почти го виждам. Почти е... там, благословеният миг.

– Трябва да си го наложиш, млади пилоте.

– Не, не мога. Ако наистина съм се родил в смях, най-святото

съзнание... Щом се върна там, никога повече няма да мога да си тръгна, не разбираш ли?

Томас Рейн докосна клепачите на Данло и с усилие отвори очите му. Той обърна глава. До него, на синия си матрак Хануман все още лежеше като труп. Навсякъде в музикалния салон лежаха изпънати жени и мъже.

– Какво има? – попита Бардо и също коленичи до матрака на Данло. Очите му бяха бездънни кафяви кладенци.

– Достигнал е до етапа на бягството – отвърна Томас Рейн. Лицето му бе сериозно и безстрастно, сякаш си мислеше, че майсторът паместист винаги трябва да има такова изражение.

– И от какво бяга?

– От раждането си. Казвали са му – и той го вярва, – че се е родил в смях.

– Ах – рече Бардо. – Ах!

– Трябва да му помогнем да мине през него.

– Трябва ли?

– Каза ни достатъчно – отвърна Томас Рейн. – Навярно вече ще можем да използваме думите ключове.

– Думите ли?

– За да го върнем обратно в образната буря.

– Но дали е разумно? За Бога, я го погледни! Той се върна по-бързо от всички други.

– Който си спомня по-бързо, си спомня и по-назад – каза Томас Рейн.

– Е, тогава да върви право назад, докъдето стигне. Може да си спомни раждането си някой друг път.

Данло се вгледа право в очите на Бардо и видя, че той също дълбоко е потънал във възпоменуване. Макар да си мислеше, че не е възможно Бардо да е присъствал на раждането му, Данло чувстваше, че огромният мъж преживява образите му, докато тъжно му се усмихва и го гледа в очите. Приятели, които заедно пиеха кала, понякога твърдяха, че споделят почти телепатично възпоменуване. Данло се загуби в дълбоките му очи и се зачуди дали Бардо не би могъл да изсмуква загубени образи от ума му.

– Върни се назад, ако можеш, млади приятелю – каза Бардо.

– Ако заобиколим правилното редуване – възрази Томас Рейн, – той може да не си спомни едите изцяло.

– Е, за Бога, някой друг освен Малъри Рингес спомнял ли си ги е

изцяло?

Паметистът се усмихна и извади от джоба на робата си синя стъкленица.

– Още кала ли трябва да изпия? – попита Данло.

– Не – отвърна Томас Рейн, – това не е кала. Това е вода. Просто обикновена морска вода. Моля те, отвори си устата.

Данло лежеше по гръб с отворена уста. Томас Рейн отвори стъкленицата и с помощта на капкомера ѝ изля няколко капки върху езика му. Чистата сол мигновено избухна в устата му.

– По-солена е от морето – промълви Данло. – Почти като кръв.

– Мирис и вкус са почти едно и също нещо – каза Томас Рейн. – Вкуси океана в себе си – така е било преди да се родиш.

– Умирам, за да живея – прошепна Данло.

– Не, недей да говориш. Вкуси онова, което е в устата ти, океана. Ти изобщо не си се раждал. Нероден, безкраен като океана – как можеш да умреш?

„Изобщо не съм се раждал – помисли си Данло. – Аз не съм аз.“

Той затвори очи и се отпусна по гръб, скръстил ръце на гърдите си. После се претърколи настрани и вдигна колене към корема си. И задълго заспа. Беше на двеста дни, спеше и често сънуваше: мрачни, ритмични, спокойни сънища. Когато най-после се събуди, устата му бе пълна с топла солена вода, вечният вкус на морето. Плуваше в абсолютно тъмно море в майчината си утроба. Всъщност идеята за пълен мрак нямаше смисъл, защото никога не беше виждал светлина, нито пък можеше да си представи, че някой ден ще има зрение. Имаше само мрак, неразчленен мрак, черен и плътен като дълбокия космос. Поглъщаше го толкова цялостно, че той не го съзнаваше. Но можеше да чува звуци: газът, къркорец в червата на майка му, перисталтичните вълни на мускулите, екоът на майчиното му сърце, който бе навсякъде във водата. Собственото му сърце биеше по-бързо и той го чуваше, също както можеше да усети хранителния поток, проникващ в него през корема му. По хлъзгава увита тръба в него се вливаше кръв и го съживяваше. Не съзнаваше почти нищо, но дори сега, неродена мъжка рожба, плуваща в огромен океан, изпитваше изгарящото усещане на собствения си живот. И колкото да беше парадоксално, в същото време нямаше собствен живот, защото бе изцяло свързан с най-дълбоките тъкани на майчиното си тяло. През пластовете плацента край себе си усещаше пулсиращите артерии на утробата. Това беше нещо вълшебно, тази древна кръвна връзка. Тя го всмукваше и го теглеше, също както той всмукваше хранителните

вещества от тялото на майка си. „Аз не съм аз“ – спомни си той. Беше вода, мазнини и настойчиви клетки, организиращи се в нещо ново. Бе мускули, памет и кожа и в същото време не можеше да каже къде свършва неговата плът и започва дългият, мрачен рев на майчината му утроба. Поглъщаше околоплодна вода, вдишваше я в дробовите си и усещаше, че няма граници. Като капка вода, сливаща се с морето, докато кръвта му обменяше въглероден двуокис и кислород с кръвта на майка му, той чувстваше, че става все по-голям, по-пълнен и се стреми навън към безкрайни възможности.

„Аз съм безкрайна памет.“

Дълбоко потъна в повторението и преживя всички свои състояния от мига, в който беше – заченат. Всяка клетка от тялото му бе изтъкана от спомен за произхода си и всичките му клетки – на кръвта, стомаха и мозъка – си спомняха възникването си в него. Той беше взел от настойчиви възможности, не по-голям от балдов орех; той бе потръпваща топка от клетки, дялящи се отново и отново, яростно организиращи се в черен дроб, стомах и сърце; той беше една-единствена оплодена яйцеклетка, сливане на полови клетки, образувани в майка му и баща му. Винаги щеше да е тази клетка и внезапно разбра, че е завършеност, сливане в екстаз, чудо от трилиони по трилиони химични явления, свързващи го с мига на сътворението на живота. „Всички живи неща са съзнателни“ – спомни си той. Не беше нищо ДРУГО освен съзнание, съзнанието на една-единствена клетка. В него цареше хаос от метаболизъм, митохондрии, откъсващи водородни атоми от глюкозни молекули, ензими, избухващи в плазма, но в него също цареше покой, по-свършен от всичко, което познаваше. „Аз съм онова, което съм.“ Беше глад, прост и чист, поразително желание да яде и расте. И в същия миг живееше в тихата радост да плува по безкрайна тръба, да плува, да докосва и да вкусува захарите, които подслаждаха водите навсякъде около него. За първи и навярно последен път в живота си той бе свършена хармония от съществуване и превръщане. Да улавя свободно носещите се молекули аланин, тритофан и други аминокиселини, да усеща разтварянето им през мембраните си – това беше хала и нещо повече: чувството как в него се разбужда свършено и ужасно желание за живот. Щяха да минат много дни преди да се развият гърлото, устата и устните му, но ако можеше да изрази всичко, което знаеше, единствените му думи щяха да са: „Да, аз ще“. Такова бе съзнанието на зиготата, такова щеше да е винаги.

„Всички неща са съзнание – паметта на всички неща е във всички неща.“

Може би задълго щеше да е доволен да остане като тази единствена клетка. Но докато поглъщаше захари и богати молекули мазнини, той усети, че набъбва, расте и че е готов да се раздели на две. Страхуваше се от това деление и в същото време копнееше за него, защото никога не би могъл да преживее всички красоти на човешкия живот като тази единствена набъбнала клетка. Беше прекалено изпълнен със самия себе си и това бе вид болка, разкъсваща най-дълбоките му мембрани. Там, по средата на същността му, в ядрото му имаше съзнание за болка и спомен за живот. Чувстваше я да се извива и развива, тази дълга, вечна молекула памет. Неговата ДНК беше най-живата му и свята част. Тя бе винаги в движение, огъваше се, гърчеше се и вибрираше милиард пъти в секунда. Кънтеше в него като камбана, възвестяваща чудото на творението. И сега кънтенето беше силно и категорично и се носеше навън на вълни през цитоплазмата. И сега почти безкрайно дългата нишка ДНК се развиваше, разделяше се като цип по средата, възпроизвеждаше се и създаваше нов живот. В безкрайния наниз от кодони на ДНК беше тайната на живота.

„Тайната на живота е още живот.“

ДНК бе предназначена да се възпроизвежда и да подрежда аминокиселините в протеини, в самата материя на живота. Всички клетки, които той можеше да стане след раждането и детството си чак до дълбоката си старост, щяха да носят знака на тази ДНК. Щяха да носят и още нещо. Част от неговите хромозоми, в които ДНК беше древна и обикновено пасивна, кодирана за събирането на уникални и редки протеини.

„Паметта е химия, химията е памет.“

Той бе на двайсет и една години и винаги щеше да е на толкова, и молекулите на паметта прииждаха в най-дълбоките части на мозъка му. Опита се да си ги представи, протеините, невероятно сложно нагънати и увити. Наистина ли паметта можеше да е кодирана във вериги от валин, цистеин и аспартична киселина? Нима мозъкът просто четеше спомени, кодирани там? Или тези молекули бяха само химични ключове, подхождащи на невроните му и отключващи великите спомени, които винаги щяха да съществуват в него?

„Паметта е памет е памет е...“

Всъщност никой не беше успял да разбере загадката на паметта. В продължение на пет хиляди години паметистите бяха развили теорията, че паметта е като вода, затворена в лед, като информация, кодирана в компютър, или като холограма. Твърдеше се, че много отдавна раса от богове – йелдра – са променили човешкия геном и са каркирали

всичките си познания в най-древната ДНК на човека. Всичките си спомени: говореше се, че древните еди не са нищо друго освен чиста памет, но никой не знаеше какво всъщност са или как човек може да си ги спомни.

Паметта е.

Черна дупка, поглъщаща въртящи се звезди и звезди и звезди в чернота в чернота кадифена утроба скъпоценни камъни от светлина и звезди и планети блестяща синьо-бяла светлина пространствено времеви изкривявания и гравитация светлина заключена в материя светлина светлина на светлина светлина светлина.

И тогава великият спомен се върна. Данло продължи да лежи и го остави да го изпълва. Древните еди бликаха в него като извор на чисто съзнание или по-скоро като един-единствен огромен, вечен спомен, чист като океана. И в същото време, също като бурен океан, едите бяха мрачни и сложни, огромни вълни от памет, които се издигаха, разбиваха се и отново се образуваха за миг, само за да избухнат в пръски и да паднат обратно в дивите океански води. Древните еди бяха като капки вода, безкрайно много блестящи късчета познание, забранени технологии и безчет нови логика, философии, математики, езици и теории за вселената. Древните еди бяха спомени за религиозни движения, за възникването на звездите, за странни извънземни копнежи и за обичта и страха, които целият живот изпитва към друг живот. Тук бяха описани мечтите и страданията на древни цивилизации и спомените на боговете. Той преживя смъртта на галактика отвъд Облака от галактики на Голямата мечка и видя как се раждат звездите от мъглявината Росет. Да си спомня едите беше като да върви из непознати земи, светове от жълто-червено-лилав прах, въртящи се под светлината на червени гигантски звезди. А също светове от огън, светове от лед, светове, построени в божествени компютри, съвършени кристални светове, изградени от безброй пластове чиста информация. Голяма част от древните еди представляваше споменът за пътуването на една раса към божествеността. Този спомен – дълбок и мрачен като подводна пещера – съдържаеше тайната на безсмъртието. Друга част беше план за нови сетива, за разширяване на естетичните и философските сетива, известни на Данло като пластовост, фуга и ших. Без тях нямаше да е възможно да разбира вселената в цялата ѝ странна и безкрайна красота. Богът трябваше да притежава висш усет за красотата и затова в едите бяха кодирани хиляди концепции за красота, разнообразни и живи като палитра на художник. Дълбоко потънал в най-дълбоките паметни бури, Данло се опита да си представи

какви чудеса може да разкрие вселената, но не можеше да ги види с божествените сетива, все още не. И затова не можеше напълно да ги разбере. Не разбираше божествената математика на континуума, парадоксалността на време и невреме, по-странна, отколкото би могъл да си представи. Не проумяваше и математиката на системите, теоремите на свързаността, начина, по който целият живот и всички екологични системи бяха свързани помежду си. Всъщност древните еди бяха ужасно сложни – кипящ хаос от спомени – и той разбираше само част от тях. Той бе човек, умиращ от жажда като ловец на тюлени, попаднал на плаващ лед, който се задоволява с няколко глътки стопен сняг, докато огромният океан на истината реве навсякъде около него.

В центъра на галактиката имаше черна дупка, въртяща се...

Той потъваше в мекотата на матрака и се опитваше да разбере спомените си. Древните еди идваха в ума му под формата на гласове, мелодии, образи и блестящи драми. Част от него автоматично кодираше много от тази памет в думи, в символите на универсалния синтаксис или дори в математика. Това беше изключително формализиран и абстрактен начин за обхващане на необятното. Но постепенно, докато потъваше по-дълбоко в спомените, той откри друг начин. Нововъзникналият му усет за образност – способността да вижда уравнения, теореми, информация или идеи като живи образи – постепенно се развиваше. Много добре си спомняше, че в центъра на галактиката се върти огромна черна дупка и че там звездите са гъсто разположени и блестящи като диаманти по пръстен. Почти съвършено си спомняше математиката на черните дупки. Спомняше си толкова наситено и живо, че започна да разбира гравитацията не чрез символи или изящни математически идеи, кодирани като символи, а по-скоро като някакво сериозно и мрачно „лице“, което му бе напълно познато. Това преобразяване на идеята в образ беше зловещо и страшно. Той се дивеше на начина, по който Шварцшилдовите геодезични линии се сливат в бузи, спинорите се превръщат във вежди, а флексорните полета се разгъват и се оформят в челото на това сияйно лице. Той виждаше голите черни дупки като блестящи черни очи, които го гледаха и поглъщаха цели галактики от светлина. Но най-предизвикателен беше начинът, по който кривата на Лави се сля с устата на лицето, усмихващата се уста, благословената и ужасна уста, чиито устни бяха извити нагоре в загадъчен смях. Образът на това лице бе толкова реален, колкото споменът за пещерата, в която се беше родил. Можеше да види чернотата ѝ да се отваря в чернотата на нощта, усещаше с клетките си силното ѝ притегляне и чуваше окотите на вселената в нея.

Спомените които се връщаха в него, се състояха от милиард такива лица, изразяващи всевъзможни познания. Трябваше да се напряга, за да види някои от тях. Други повече приличаха на архетипи или на сънища на предците му, отколкото на лица, и той ги познаваше толкова дълбоко, колкото собственото си лице, което гледаше към него винаги, щом се видеше в огледалото. Но повечето от образните лица му бяха съвършено чужди и се редуваха в него с невероятна скорост. Това редуване ги караше да се сливат така, че изглеждаха като едно-единствено динамично лице, което плачеше, пееше, танцуваше и постоянно се развиваше в някаква непозната форма. Това, помисли си той, беше недовършеното лице на вселената, с ясни очи, яростно и сияещо с ужасна красота.

„Какъв е цветът на нощта? Какво е било лицето ти преди да се родиш?“

Веднъж като млад послушник той се опита да разпознае снимка на семейството си сред наглед хаотичните цветове и форми на обикновена снимка. И успя само с чистата сила на волята си. Но сега трябваше да проумее безкраен низ от мисловни пейзажи, идейни комплекси и извънземни усещания, да види и разбере тези спомени със сетиво, което все още не притежаваше напълно. Това извисено зрение и ново съзнание почти го погълна. Всъщност да проумее древните еди беше безкрайно по-сложно, отколкото да различи лицата на снимката.

В центъра на галактиката имаше огромна черна дупка, въртяща се безспир около точка с безкрайна плътност. Черната дупка бе като търбух – или като утроба – от безкрайна чернота. Силната ѝ гравитация беше привлякла много звезди към центъра си и ги бе унищожила, разкъсвайки ги на лептони и фотони. И колкото да беше парадоксално, всяка от звездите бе съвършено запазена в невероятните времеви изкривявания на черната дупка, десет хиляди блестящи скъпоценни камъка, пръснати върху събитийен хоризонт от черно кадифе. Всяка звезда представляваше експлодираща маса от два милиарда трилиона трилиона грама материя, в която бяха заключени енергия и светлина. Черната дупка беше орган за сътворението на безкрайни потоци светлина. Някой ден в неподвижната точка по средата на черната дупка, в която всичко бе вечност и тишина, напред във времето щеше да избухне цяла вселена от светлина. Това беше истинската тайна на боговете, начинът, по който светлината сътворяваше все повече и повече ярка светлина.

Но и най-блестящите човешки същества не можеха да разберат тази тайна изцяло, а повечето хора изобщо. В продължение на много дълги и мъчителни мигове, като ловец, опитващ се да се измъкне от

заслепяващите снегове на сарсара, Данло се приближаваше към прага на нов начин на виждане. В това пътуване най-вече го водеха неговата дивота и волята му. Той притежаваше силна воля да вижда, воля за нови изживявания и светогледи. Беше напълно готов да се откаже от всичко онова, което познава, включително от самия себе си, за да разбере древните еди. И затова правеше сложни асоциации и поразителни връзки между невъзможни идеи и явления и си спомняше неща, които малко други човешки същества си бяха спомняли. Почти проумя връзката на материята с паметта, почти можеше да я види, да види начина, по който паметта е заключена в ужасната симетрия на материята. Почти можеше да види зашеметяващото, неразчленено единство на вселената, докато тя вечно се разчленяваше, потъваше във времето, искайки, ставайки и еволюирайки. И така почти проумя най-важното нещо за боговете: че постоянно трябва да творят, иначе умират. Че трябва да творят самите себе си. Всички богове, включително йелдра, смятаха творението за върховно произведение на изкуството. И затова във всеки миг се сътворяваха от материята на вселената и сътворяваха вселената в прекрасните си, вечни спомени. „О, Боже, о, Боже, о, Боже...“

„Бог е памет“ – помисли си Данло и разбра една от истините за йелдра, онази раса от богове, които бяха каркирали спомените си в човешките същества и бяха каркирали съзнанията си в черната дупка в центъра на галактиката. Усещаше с езика си соления вкус на древните еди и в него се надигаше огромната вълна на шума на вселената. За миг разбра всичко, което имаше за разбиране. После спомените се сляха в див бял рев, извисиха се и го запратаха под безкрайната тежест на възпоменуването. Не можеше нито да вижда, нито да чува, нито да усеща, нито да диша, нито дори да мисли. Съзнаваше се като съставен от милиарди милиарди спомени, които искряха като капки светлина и се разтваряха в океан от спомен, студеният, ясен спомен, лежащ дълбоко във всички неща. Би умрял за този спомен и би прекарал цяла вечност, потънал в него. Но после си спомни, че съществува място, където спомените постоянно се създават от глад, страст и болка, цяла вселена от живот, и внезапно осъзна, че трябва да се върне там, да разкаже на Бардо и Хануман за спомена на боговете.

– О, Господи, о, Господи, о, Господи! – чу да вика някой.

На етапи, като костенурка, която пълзи по океанските плитчини, той се върна в музикалния салон. Отвори очи, седна и докосна перото в косата си, белега над окото си, острия мундшук на флейтата. Макар че беше много късно и трийсетте и три свещи почти бяха изгорели, всичко

като че ли блестеше от светлина. И всичко – плочките от каменно дърво на пода, цветята, златната урна с کالا – всички материални предмети, които виждаше, предизвикваха спомен. Спомен бе изписан във всички неща и той не можеше да не вижда връзките – във влакнестия строеж на своята шакухачи, в очертанията на бледите устни на Хануман и в собствените си дълги ръце, които бяха твърди, задебелили и изгорели от силното слънце на лъжезимата. Навярно отново щеше да потъне във възпоменуване, но Бардо бе коленичил до него и го стисна в основата на тила. В очите му танцуваха състрадателни точкици.

– О, млади приятелю – каза Бардо. – Не бързай и известно време недей да говориш.

Но Данло трябваше да му каже какво си е спомнил, същността на едите и задъхано рече:

– Бардо, Бардо... они тло юстох!

– Какво? Звучи ми като брътвежите, на които учат фравашите.

Данло разпозна думите, изплъзнали се от устните му, като древна мокша и се зачуди защо (и как) е превел древните еди на такъв език. В края на краищата Стария отец никога не го беше учил на древна мокша. После се замисли за миг и прошепна:

– Слушай, Бардо, важно е: нищо не се губи.

– О, навярно. Но какво искаш да кажеш?

– Споменът за всички неща... е във всички неща. Математиката на спомена, безкрайностите и парадоксите са просто...

Бардо кимна и малко преждевременно каза:

– Имал си ясен спомен за едите, а? Рядко се случва някой да има ясен спомен.

Червенолик мъж, който седеше до тях, чу тези реплики и ги повтори на хариджанска жена. Данло го чу да казва:

„Той е имал ясен спомен“ – и после започнаха да говорят други, предавайки си информацията. Почти всички се бяха върнали в нормално състояние. Из стаята седяха мъже и жени, гледаха към кристалните стени, слушаха прекрасната плавна музика на Дебюси или разговаряха за спомените си. Всички сетива на Данло пламтяха и той едновременно проследи десет различни разговора. Преживяването на възпоменуването беше ужасило и объркало много хора, но дори те бяха обхванати от всеобща възбуда. Цареше възторжена атмосфера, която проливаше въздуха като опияняващ наркотик. Мнозина вярваха, че са създатели на нова насока в еволюцията на човечеството. Мнозина усещаха в себе си възможностите на вида и не можеше да се каже дали това е

самозаблуда, или откровение. Данло слушаше хората в музикалния салон и ето какво чу:

- ...неизбежността е единственият начин да се опише...
- ...чувството на пълен покой трябва да е цялото...
- ...за мен беше като огън, който изгаряше мозъка ми и...
- ...как може някой да опише информация, кодирана в светлина...
- ...не мисля, че разбрах нещо, преживяването ми беше...
- ...сън, древните еди са сън, а не действителност...
- ...можем да станем богове, разбира се, и Малъри Рингес...
- ...ако едите са инструкции как да станем богове, тогава...
- ...след това станах топка от светлина, пулсираща навън от...
- ...енергийните плътности са почти безкрайни...
- ...и разрастващ се, иначе просто ще се срути в...
- ...черна дупка в центъра на галактиката, в която паднах...
- ...зародишният етап беше толкова напрегнат, че трябваше да се върна, но...
- ...щом започне транскрибирането на ДНК, никой не може да си спомни...
- ...йелдра са кодирали всичко това в ДНК, спомените на...
- ...безпределни възможности, но само бог би могъл...
- ...прекалено дълъг спомен и е като да си пиан от огън...
- ...в лудост, ако останеш прекалено дълго в паметното пространство...
- ...вижте, дори синът на Рингес се върна, а той е...
- ...Данло уи Соли Рингес, така се казва...
- ...дива, и двамата, но само сетикът остава, а той е също толкова...
- ...бог, слушайте, ако призовава Бог, той е загубен в...
- ...великите спомени, редки като мълния, ударила два пъти...
- ...същото място, което всички се мъчим да открием, но те са видели...
- ...Боже, о, Боже, о, Боже...

Данло погледна към Хануман, който се въртеше на матрака си, отпускате се по гръб и после пак се претъркулваше, като мърдаше тънки-те си устни. Именно Хануман, разбра той, бе извикал във възпоменуването си, призовавайки Бог. Очите му бяха стиснати, по страните му се стичаха капки пот и оставяха следи по бялата му кожа. Данло се наведе над него и постави ръка върху устата на приятеля си. Устните му бяха твърди и горещи.

– Шт, ми мокашу ла, шантих, шантих – каза Данло. – Събуди се сега, братко мой, и се успокой.

Но Хануман беше заключен в спомнянето и Бардо също се приближи и се пресегна да свали ръката на Данло от устата му.

– Внимавай да не го задушиш – каза огромният мъж. – С думи няма да го върнеш обратно, жалко.

Дойдоха Томас Рейн, Суря Сурата Лал и други. Застанаха в кръг около Данло и Хануман, гледаха надолу към тях и очите им бяха пълни със светлината на свещите и благоговение.

– Който си спомня най-дълбоко, си спомня най-дълго – каза Коленя Мор.

– Е, Данло имаше ясен и дълбок спомен – отвърна Бардо.

– Ясно е, че калфите, и двамата, са си спомняли прекалено дълбоко – рече Суря. – Трябва да овладеем тези преживявания преди някой от тях да умре.

– Тишина – нареди Томас Рейн. Лицето му бе спокойно, сребристите нишки на робата му лъצяха. – Никой не е умирал от спомняне.

– Струва ми се, че младият сетик е изпил прекалено много кала – каза Суря. – Е, той беше предупреден.

– Отпий три глътки кала и ще станеш Бог – рече някой.

– Трябва да упражняваме контрол – натърти Суря. – Казвала съм го и преди.

– Никога не съм виждала някой да си спомня толкова дълбоко – рече Коленя Мор. В гласа ѝ се долавяше удивление.

Томас Рейн коленичи и започна да масажира лицевите мускули на Хануман. Но това не помогна, защото Хануман продължаваше да вика и думите му ставаха още по-болезнени и зловещи.

– Всичко е Бог, аз съм Бог, Боже мой, Боже мой... – Разбира се, не е само заради калата, разяждат го собствените му спомени – каза Суря и стрелна Данло с кратък, кисел поглед, сякаш го питаше защо приятелят му преживява такива дълбоки спомени.

Хануман беше притиснал ръце към пъпа си и Данло ги покри с дланта си. Той вдигна очи към кръга загрижени лица и истината на древните еди се върна в ума му. „Всички ние сме храна за Бог – спомни си Данло. – Всички ние сме...“

– Значи сега младият сетик е Бог – обади се Суря. – Е, всички сме се изкушавали да си го мислим, нали?

– Никой не трябва да тълкува чуждите преживявания – рече Бардо.

– Но Малъри Рингес не е станал бог като си е спомнил древните

еди – възрази братовчедка му. – Поне не само като си ги е спомнил.

Данло премери пулса на китката на Хануман. Беше учестен като на птиче, надигащ се на неравномерни вълни до кожата на пръстите му. Приятелят му продължаваше да е потънал в спомен. Той затвори очи и се остави да го изпълнят собствените му спомени.

„Вселената е утроба за възникването на богове.“

– Трябва да се опитаме да повикаме Рингес в сърцата си – каза Сурия. – Трябва да се оставим да ни води неговото състрадание. Без състраданието не е възможно да разберем великото познание. Малъри Рингес цял живот се е борил да открие състрадание и ние трябва да намерим начин да го обичаме и почитаме за това, иначе никога няма да последваме пътя му.

„Надеро девам аркайер – спомни си Данло. – Бог не може да се почита от никой друг...“

Данло отвори очи, усмихна се на Сурия Лал, дълбоко си пое дъх и каза:

– Бог не може да се почита от никой друг освен от бог.

– Никой не говори за такова почитане.

– Но ти говориш за баща ми... и от всяка твоя дума лъха обожание. Той е бил просто човек. Твърди се, че сега е бог. Ние можем да станем богове, наистина, но най-големият грях за мъжа или жената е да боготворят нещо – каквото и да е.

– Грях ли е да следваш пътя, който Рингес посочи на човечеството?

– Но пътищата са много – възрази Данло. – Толкова много, колкото са човешките същества.

– Ние знаем само един път, по който можем да стигнем до божествеността, млади пилоте.

– Но дали предпочиташ да станеш бог... или Бог? Сурия хвърли поглед към Бардо и отвърна:

– Братовчед ми постоянно подчертава, че не сме тук, за да поставяме началото на религия. Аз не зная нищо за Бог. Зная само за безсмъртието на един човек. За придобиването на огромни сили, развитие без край. Рингес често е говорил за това, за възможностите на човечеството.

„Безпределни възможности.“ Данло продължаваше да държи ръката си върху дланите на Хануман и усещаше как коремът на приятеля му се надига и хлътва с всеки дъх. Ритъмът го върна обратно в спомена и докато гледеше кървавите петънца по устните на Хануман, той се замисли за безпределните възможности. После с усилие заговори:

– Възможно е да придобиеш... нов начин на виждане. Възможно е

за всекиго, човек или бог. По-рано не го знаех, но сега вече го зная. Разбира се, винаги съм го знаел, но тази вечер, в едите... това ново сетиво. Може да се нарече „юген“, по-подходяща дума не зная. Юген е... начинът на виждане зад повърхностите, боровите иглички, ледът или думите, дори крехкостта на вселената. Всичко е толкова крехко – очите ни, дъхът ни, нашата математика, нашите звезди. И в същото време е здраво като диамант, вечно. Парадоксите. Не можеш да видиш нещо, освен ако не го видиш не като нещо. Юген е виждането на свързаността на всички неща. Нагъването във времето, минало в настояще, тогава в сега. Материята е памет, ДНК, живот и всичко е нагънато във всекиго, спомените от бъдещето. За да ги видиш, очаквайки десет милиарда години да се родиш, възможностите на еволюцията – не можеш дори да започнеш да си представяш възможностите.

Известно време Данло седя и говори за древните еди или по-скоро разказваше на Сурия и другите за начина, по който той ги бе преживял. Беше му трудно да опише неопишаното, но доста хора в стаята също си бяха спомнили едите, макар и плитко, и като че ли разбираха много от думите му. Накрая Бардо се изправи и постави ръка на главата на Данло, погледна към Хануман и после се обърна към събралите се. На лицата на всички се четеше възбуда и очакване.

– Данло уи Соли Рингес е преживял огромно спомняне – каза Бардо. – Това е ясно, нали? Навярно и неговият приятел. Малцина от нас си спомняли толкова дълбоко, колкото младия сетик.

В този момент Хануман отново започна да говори. Думите му бяха като студени ножове, разкъсващи булото на времето. За миг Данло видя бъдещето да се разкрива в порой от образи и това видение го прониза с ужас и отчаяние.

– Аз съм Бог – мълвеше Хануман, – аз съм Бог, Боже мой, аз съм, аз съм Онзи, Боже мой, Боже мой. – И после, след кратко мълчание, извика: – Не, не, не, не!

Данло се отдръпна от приятеля си, изправи се и прошепна в ухото на Бардо:

– Какво ще правим?

– О, млади приятелю, всичко ще бъде наред – тихо отвърна Бардо. И после, така че другите да могат да го чуят, каза с най-успокояващия си глас: – Младият сетик не е първият, загубил се в спомените. Самият аз, Томас Рейн и другите наставници – всички сме пътували надълбоко. Но винаги има начини за връщане, техники, които паметистите могат да използват при необходимост. Сега ще отведем младия сетик до Извора.

Докато го върнем, моля, останете тук и си помислете за спомените си. Това беше нощ на велико спомняне, за Бога!

С тези думи той се наведе и вдигна Хануман. Бе изключително силен и го носеше с лекота. На Данло му се стори, че приятелят му изглежда мъничък като момче в ръцете му – малък, крехък и измъчен от спомени.

– Томас Рейн! – извика Бардо. – Би ли дошъл да ни придружиш, моля те?

Паметистът и Бардо се поклониха към урната с کالا на сцената, после на хората, все още застанали около Данло. После отнесоха Хануман в Извора – стая с тъмни резервоари и лечебни води в най-вътрешната част на къщата. Всички се върнаха на матраците си. Бе съвсем тихо. Данло вдигна флейтата към устните си и започна да свири протяжната мелодия, на която го беше научил Стария отец, и спомените го погълнаха.

„Всички ние сме храна за Бог.“

Знаеше че това е част от истински спомен, но все още не можеше да каже дали е велик. Вдигна поглед към сцената, към лъщящата златна урна на фона на черната лакирана маса. И си обеща, че следващия път, когато го поканят на спомняне, отново ще отпие три глътки کالا.

ГЛАВА 19

КУКЛИ

Всеки път, когато се самосъзерцава, съзнанието трябва да изпада в безкрайно завръщане. В края на тази спирала към небитието е Бог – или адът. Адът бил създаден, когато Бог дал на човешките същества способността да се виждат такива, каквито са.

Хорти Хосто, „Реквием за Homo sapiens“

Минаха цели два дни преди Данло отново да види Хануман. Както беше казала Тамара, след нощта на спомнянето Данло откри, че копнее за уединение, и избягваше да разговаря с хора. Прекара повечето време като се пързалиеше по улиците, пиеше сам шоколад в кафенетата или седеше на студените скали на Северния бряг и гледаше как вълните се издигат от океана и се разбиват в заледената суша. Макар да се чувстваше изтощен, не можеше да спи, нито пък всъщност искаше. Споменът за древните еди бе прекалено остър в ума му. Често си спомняше. Както

вторичните трусове на земетресение разтърсват град, великите спомени потръпваха в него и заглъхваха съвсем бавно. Той съзерцаваше тези спомени, опитваше се да открие начин да си ги разтълкува. Накрая, вечерта на деветдесетия ден от лъжезимата, Данло се върна в къщата на Бардо. Портиерът го пусна, макар че нямаше покана. След като поздрави различни гости (Бардо очевидно се гордееше с постижението му и искаше да го представи на всичките си приятели) Данло се извини и се насочи към северното крило. Там, в разкошна стая, ухаеща на фравашки килими, ароматни скулптури и свежи цветя, той откри Хануман да се възстановява от спомнянето си.

– Хану, Хану – каза Данло.

Хануман седеше на огромен стол, тапициран с тюленова кожа, поставен точно пред пламтящата камина. Беше съвсем гол и изглеждаше така, сякаш не е спал след спомнянето. Обикновено безцветни и студени, сега очите му горяха като светлосин огън. Като че ли гледаше навътре към себе си, през себе си, към място на пълен мрак и болка. Данло си помисли, че има тъжния вид на човек, който прекалено често се е връщал към младостта си. Някой непознат, който го виждаше за пръв път, би си помислил, че е на хиляда години.

– Радвам се, че дойде – каза Хануман.

Данло забеляза, че приятелят му държи черна кристална сфера, голяма колкото птиче яйце. Той я задържаеше за миг в лявата си ръка, после я стискаше и я оставяше да се претърколи в другата му длан. Много приличаше на камъка сатори, който използваша последователите на заншин, за да тренират ръцете си.

– Добре ли си? – попита Данло.

– Както виждаш – отвърна Хануман.

– Успя ли да се откъснеш от... спомените си? – Данло застана до стола и притисна пръсти до челото му. Кожата му беше мазна и гореща. Цялото му тяло изглеждаше сгърчено от силен вътрешен огън.

– Навярно ще е най-разумно да не разговаряме за спомнянето – каза Хануман.

– Страхувах се, че... калата те е отвела прекалено надълбоко.

– Калата – повтори Хануман. – Отпий три глътки и ще станеш Бог. Чудя се дали сред всички неща, които ни казаха, може да има по-голяма лъжа.

– Мисля, че калата е благословен наркотик.

– И навярно е така – за теб. Данло премигна.

– Суря Лал каза, че калата почти те е отровила. Че три глътки са

прекалено много, че са отрова за човешките същества.

– Калата е прозорец – възрази Хануман. – Нищо повече. Всъщност прекалено продължителното гледане през прозореца изгаря очите и отравя душата.

– Всички казват, че си имал велик спомен. Хануман помълча за миг, после отговори по типичния си потаен начин:

– Видях каквото видях, спомних си каквото си спомних.

– Видя ли... взаимосвързаността на екологите? Разбра ли правилата за враждане, начина, по който всеки кварк, всяка клетка, всеки организъм, дори боговете се изграждат един върху друг, как екологите се развиват като...

– Видях прекалено много, Данло.

– Наистина ли? Възможно ли е да видиш прекалено много?

– Видях прекалено ясно.

– Единственият спомен – отвърна Данло, – най-важният, блестящият – начинът, по който паметта е свързана с материята, с нашите умове, със самите нас. Прекарах последните два дни в опити да го видя, да запазя спомена ясен. Хануман се усмихна за миг и каза:

– Радвам се, че спомнянето ти е било толкова възвишено. Никога не съм те виждал толкова щастлив.

– Никога преди не съм виждал... толкова много възможности.

И Данло му разказа за еволюцията и възможностите на живота във вселената. За човешките същества, за тяхната свобода да се развиват към божественост или да останат прекрасно човешки, за първи път да станат истински човеци. Според Данло (представа, оформена от спомена му за древните еди) съдбата на човечеството не беше нито трагедия, нито проклятие, а по-скоро прекрасна, златна, никога неосъзнавана възможност всеки човек някой ден да твори. Говори дълго, като се опитваше да изтръгне от Хануман някакъв коментар или реакция. Но приятелят му просто седеше на кожения си стол, стиснал черната си сфера, мълчалив и загадъчен, истински сетик. После го погледна право в очите му и каза:

– Не. – Произнесе тази единствена дума с невероятна властност и после, като костенурка, скрила се в черупката си, отново потъна в мълчание.

– Не? Какво искаш да кажеш?

Хануман с невероятна сила се изправи и бързо закричи пред камината. Мускулите на бледите му бедра потръпваха като струни на гошарп, цялото му тяло трепереше от изтощение. Данло си помисли, че

може би се е разхождал така през последните два дни. Хануман не се притесняваше от голотата си, дори по-скоро я демонстрираше, сякаш искаше целият свят да го види такъв, какъвто е. Спря за миг пред камината и протегна ръце, за да се стопли. Светлината на огъня облиза твърдото му лъскаво тяло, после той се обърна и се приближи към Данло. Като че ли излизаше от огъня, като някаква внезапно оживяла древна статуя от метал. Данло можеше да види, че е нов човек, че пламъкът на спомнянето най-после сигурно е слял волята му и чувството му за обреченост. Лицето, изящното тяло на Хануман и новоизкованото му самосъзнание – всичко в него сияеше с ужасна красота. И в същото време, въпреки цялата му привидна жизненост и блясъка на очите му, в него имаше мрак, сякаш огромна част от душата му се бе откъснала. Той тъжно, разбиращо се усмихна на Данло и каза:

– Не. За вселената и следователно за всички човешки същества има само една възможност.

И разказа на Данло част от спомнянето си. За пръв и последен път. Но това единствено откровение – споменът му за древните еди – скоро щеше да го направи известен и да причини на Данло най-ужасната му мъка.

– В небесата се води война – каза Хануман. – Боговете в тази галактика и във всички галактики, боговете са във война. Има много богове. Безкрайно много, дори от извънземните раси. Не можеш да си представиш колко много. Трябва да знаеш, че един от тях е баща ти. Тоест, бил е един – кой знае дали още е жив? Те се избиват помежду си Избивали са се от милион години. Това е екологията, която видях аз: оцеляване на най-яроствните и най-огромните. И разбира се, Еде Бога не беше първият, както учат архитектите. Съвсем не беше първият. Казваш, че човешките същества можели да еволюират в богове, но това не е достатъчно. Никога не е било достатъчно. Три са изискванията за безкраен растеж, само три: волята да се преобразиш, геният да оцелееш и силата да страдаш.

Той продължи да обяснява конкретна част от спомнянето си: разказа на Данло за велика битка, водена от двама богове в края на онзи ръкав на галактиката, който се нарича Стрелец. Отвъд осемнайсетия куп Дева, където звездите се разреждат като шепа сняг, хвърлена на вятъра, преди шейсет години някакъв бог на войната унищожил друг. Трупът на този неизвестен бог – Хануман каза, че бил голям, колкото малка планета – кръжал около червена гигантска звезда. С тих, уверен глас той му съобщи координатите на тази звезда. Това познание можеше да

притежава само пилот. Имаше чисто математически характер и Хануман или го бе научил от пилот от Ордена, или наистина си го беше спомнил като част от древните еди. Тъй като пилотите нямаха право да издават такава информация на външни хора (и тъй като всеки пилот, имал късмета да открие мъртъв бог, със сигурност би направил името си прочуто, разгласявайки откритието си), Данло заключи, че приятелят му казва истината. Истината бе изписана на измъченото му лице: истината за човек, видял сила, прекалено ужасна, за да я забрави.

– Защото ето го най-старото от всички учения – усмихна се Хануман. Той вече рядко цитираше „Божията книга“ и го правеше само в мигове на печал. – Ето я мъдростта: „Няма друг бог освен Бог; Бог е един и може да има само един Бог“.

Хануман не каза нищо повече. Не спомена за Единствения спомен, както правеха други, нито загатна, че се е просветлил. Но всеки, който го срещнеше през следващите дни, неминуемо забелязваше сиянието, което излъчваше цялото му същество. Самият Данло го беше видял още с влизането си в стаята. И сега стоеше лице в лице с Хануман, търсейки източника на светлината, опитвайки се да разбере промяната, настъпила в него. Реши, че „просветление“ е неподходяща дума за спускането в най-мрачните части на същността. Мислеше си за великото спомняне на Хануман като за помрачняване, като за някакво негативно просветление, накара го да потъне още по-дълбоко в гордостта и любовта към съдбата си. Би могъл да опише приятеля си като напълно разбуден, но и това не бе съвсем точно.

„Той е противоположното на разбуден“ – внезапно разбра Данло.

Всъщност противоположността на разбудеността не е сън, а по-скоро пълно осъзнаване на голямото „Не“. Данло можеше да види, че Хануман дълбоко осъзнава абсолютното отрицание на живота и че зад усмивките и мълчанието му се крие огромно страдание. Знаеше, че Хануман никога няма да има сила за такова страдание. Ако не бъдеше изцепен от основния си порок, докато потъваше в небитие и в преследване на лична божественост, неговата най-слаба част щеше да се разтвори и да го унищожи като пукнатина в морския лед под горещо слънце.

– След осем дни ще ни поканят пак – каза Данло.

– Навярно – отвърна Хануман.

– Калата е див наркотик – продължи Данло. – Див като морето. Ви-наги можеш да се загубиш. Но би могъл да се научиш... да ходиш навсякъде, където пожелаеш.

– Ти си пилотът, не аз.

– Но ти си сетик!

– Сетик съм – съгласи се Хануман и погледът му се зарея надалеч.

– Сетиците са майстори на съзнанието, нали?

Хануман сведе очи към сферата в ръката си и каза само:

– Нима?

– Калата е благословен наркотик. Врата... към най-дълбокото съзнание.

– Наистина ли мислиш така?

– Видях го. Наистина. Аз бях... това съзнание. Само за миг – но и съм опитал кала само един път.

Хануман погледна право в очите му и думите му се изляха като стопена скала, кипяща от отвор в земята.

– Видял си го. Не трябва да оспорвам твоето видение, нали? Ти знаеш каквото знаеш. Искане ми се обаче да можеш да видиш онова, което видях аз, дори само един път. Но това не е възможно, зная. Глупаво е да искам такова нещо. Ти имаш своето благословено съзнание – никога не се страхуваш от унищожение, никога не изпадаш в паника, никога не мразиш, никога не ти се гади от отвращение.

Известно време Данло го гледа, като се опитваше да сподави отчаянието, което стягаше гърлото му. После преглътна и каза:

– Но, Хану, да си спомниш себе си, древните еди, да осъзнаеш Единствения спомен – всичко е там, нали? Всички събития, цялата светлина, цялото време, всички възможности.

– Искане ти се да вярваш в това. Но всъщност това съзнание, този твой спомен за Бог е като капан. Мислиш за него като за лава, покрита с твърда кора. Внимателно пристъпваш, отпиваш трите си глътки кала, разчупваш кората и падаш вътре. И после: потъване, горене, унищожение, небитие.

– Не, тъкмо обратното – възрази Данло. – Да си спомниш себе си означава отново да станеш цялостен. Да станеш напълно себе си, дълбоката си същност и после всичко е радост. Просто чиста радост.

– Не, споменът е чист огън.

– Не, споменът е просто...

– Данло, изслушай ме! – Хануман посочи масичката, на която имаше ваза със седем златни слънчогледа. – Виж тези прекрасни цветя! Виждаш ли същото, каквото виждам и аз? Не странността им, дори не красотата им, а пламъка. Те изгарят очите ми. Гледам ги, мъча се да открия слънцето в тази грозна малка стая и очите ми горят. Мога да видя листата, отделните клетки, молекулите хлорофил, изгарящи за слънце.

Спомена за слънцето. Всичко си спомня. Мислиш ли, че клетките на стъблото не си спомнят как са го отрязали сутринта? Мислиш ли, че не се гърчат от болката, причинена им от ножа? Мислиш ли, че не изгарят да се слезат отново с корена? Да, те се гърчат, да, те си спомнят, да, те изгарят! Всичко гори. Кожата на този грозен стол, на който седях два дни, гори със спомена за всяка рана и всяка болка, която тюленът е изпитал през живота си. Въздухът, които минава през устните ми, докато говоря сега: той гори. Аз дишам и с всеки дъх поемам молекула от предсмъртния дъх на всяко животно и птица, живели някога на тази планета. Паметистите са прави! Споменът за всичко е във всичко. И гори, никога не спира. Това е то споменът. Това съм аз. Не, не ти казвам това, защото чакам състрадание. Това е последното нещо, което бих поискал от теб. Но ти винаги си твърдял, че искаш да виждаш нещата такива, каквито са. Ако това наистина е вярно, отвори очите си и гледай.

Данло докосна белега над окоето си и се взря в слънчогледите, после погледна Хануман. Ето го – най-добрия му приятел, обременен, нещастен, обречен, треперещ от неопишуема болка и все пак по свой собствен начин възвисен. Той имаше свое собствено изгарящо виждане, уникална връзка със силите на вселената. „Прилича на пророк“ – помисли си Данло. Хануман спря пред камината умислен, обречен, сякаш той, само той бе призван да изпълни някаква огромна задача. На тъжното му, красиво лице се беше изписала убедеността, че всички сили на еволюцията още от началото на времето са се слели в него, че бъдещето на човечеството зависи от неговата воля, гений и сила.

– Спомняш ли си деня в шиховата горичка? – попита Данло. – Тогава ти каза, че животните, растенията и хората... не изпитват истинска болка.

– Спомням си – отвърна Хануман. – Тогава грешах и в същото време бях прав. Тяхната болка е истинска. Те страдат – всичко страда. Но това е нищо в сравнение с болката на боговете.

– Болката си е болка – каза Данло. – И ти си все още човек.

– Това е почти вярно. Смяташ ли обаче, че клетките в мозъка ми не знаят какво е да растеш безгранично? Те знаят, спомнят си. В мозъка ми гори огън, по-силен от всеки огън. Той е над всякакъв цвят, дори над светлината, и продължава да гори.

– Има начин да сложиш край на това горене – отвърна Данло.

– Не, Данло, не и в тази вселена.

Хануман спря до масичка край камината и повика Данло. Масичката беше ниска, квадратна и повърхността ѝ бе от някаква прозрачна

материя. Изглеждаше студена и в нея имаше нещо мъртвешко, сивкаво, и Данло не можеше да си представи как някой е могъл да направи толкова грозен предмет.

– Цялата вселена е в огън – каза Хануман и постави на масата студената черна сфера. – Питал ли си се някога какво прави вселената такава, каквато е?

В същия момент масата оживя от светлина. Под стъклото заиграха сини точки и групи червени петънца. Данло разбра, че най-вероятно се генерират от течни кристали в масата.

– Що за компютър е това? – попита той.

– Изобщо не е компютър – отвърна Хануман. – Просто образна маса.

– И какво изобразява?

– Кукли – каза Хануман. – Не си ли виждал куклите?

– Чувал съм за... изкуствен живот – отвърна Данло. – Това са информационни структури, нали? Твърди се, че компютрите могат да съживяват информацията.

– В известен смисъл информацията наистина е живот – потвърди Хануман. – И компютърът е вселената, която обитава.

– Кой компютър?

– Този компютър – каза Хануман.

Той вдигна черната сфера към светлината на огъня и я погледна като астроном, виращ се в самото сърце на вселената. После обясни, че сферата е специален вид компютър, който произвеждали сетиците. Представлявал четирийсетина кубични сантиметра кристални невролози като онези, които се използвали за създаването на огнени камъни. Също като всеки качествен огнен камък, той генерирал безкрайно плътно информационно поле. Хануман го наричаше „универсален компютър“ и каза на Данло, че поддържал цели информационни екологии от живот.

– Масата може да представи този живот – рече той. – Да ти покажа ли изображение на онова, което става в този компютър?

Сега повърхността на масичката бе само гладка плоскост блестяща от точки светлина. Те бяха милиони, появяваха се и изчезваха във виелица от цветове: тъмночервено, сапфирено, лилаво и зелено. И пурпурно, розово, огненочервено, тъмносиньо, морскосиньо и стотици други багри. Всяка точка представляваше определена информационна конфигурация, съхранявана в универсалния компютър. Светлинките – или по-скоро информацията, която представляваха – бяха като изкуствени

атоми, всеки програмиран с уникални свойства. Тези фундаментални информационни структури съществуваха в кибернетичното пространство, което сетиците наричат „алам ал-митрал“. Това е пространство, в което образите са действителни, а пространството е по средата между реалния свят и платоническия свят на идеали. На Старата Земя, хиляда години преди първите компютри, Авицени Мъдрия предположил област на съществуване по средата между материя и дух. Сетиците хилядолетия наред бяха прилагали изобретателността си, за да създадат такава област, и кибершаманите твърдяха, че са успели. Мнозина кибершамани притежаваха черни сфери като тази на Хануман. Мнозина кибершамани бяха създали и програмирали свои собствени, уникални информационни атоми, за да развият живот, състоящ се от чиста информация.

– Това е десетата вселена, която разработих – поясни Хануман. – Това е най-прекрасното, най-поразително нещо, с което съм се занимавал – да сътворявам вселени.

Всъщност той не беше сътворил своята вселена като завършен продукт, както човек би могъл да извае диамантен къс или да изтъче гоблен. По-скоро бе сътворил информационните атоми и правилата, по които те да взаимодействат със средата си и помежду си. Не беше направил нищо повече. Други специалисти, разбира се, експериментираха с изкуствения живот по други начини. Някои еколози обичаха да оформят вселените си в процес на еволюиране, постоянно прибавяха нови програми и коригираха различни видове информационен живот. Но кибершаманите мразеха тази лична намеса, смятаха, че не е изящна и че ѝ липсва дълбочина. В тази своя десета вселена Хануман беше сътворил точно сто осемдесет и седем информационни конфигурации и бе програмирал двайсет и три закона, определящи начините, по които те могат да се съчетават. Беше го направил преди пет часа. И после бе оставил универсалния си компютър включен. Докато притискаше черната сфера до челото си и си мислеше какво става вътре, тя продължаваше да работи.

– Но защо е тази игра? – попита Данло. – Защо си играеш... сега?

– Мислиш ли, че това е игра?

– Правиш модели на вселената, нали? Модели на различни вселени... които могат да разкрият свои собствени възможности.

– Вече познавам тази вселена, Данло.

– Но еволюцията...

– Единствената еволюция, която вече е от значение – прекъсна го Хануман, – е онази, която можем да контролираме.

– Като например еволюцията на куклите ли?

– Разбира се – потвърди приятелят му. – Да ти покажа ли тяхната еволюция? – Да.

Данло склочи ръце зад гърба си и се загледа в масата. Сега облакът от пъстри светлинки не изглеждаше толкова хаотичен. На различни места под прозрачната повърхност, със скорост, почти непозволяваща на око да ги следи, точиците яркочервена светлина започнаха да се вихрят около зелените и в тъмноревените избухнаха светлосини. По този начин сто осемдесет и седемте цвята се комбинираха и оформиха хиляди различни видове информационни молекули, а после още хиляди хиляди. Стъклената повърхност искреше от ярки нови конфигурации информация, почти геометрични в съвършенството си. Конфигурациите вибрираха, организираха се и се въртяха една около друга, докато се съчетаваха, за да образуват още по-сложни конфигурации, или се поглъщаха една друга и растяха, а понякога се унищожаваша в дъжд от златна и лилава светлина. И после от тази светлина се раждаха нови информационни молекули, които нарастваха и оформяха нови конфигурации толкова бързо, че Данло не смееше да мига, за да не пропусне гледката на всепоглъщащата конфигурация, която започваше да се оформя.

– Лошиша шона – прошепна той. – Тези светлинки са красиви.

Светлинките наистина бяха красиви, красиви с еволюиращия порядък, който се появяваше от хаоса. Никой не би могъл да предвиди какъв ще е той. Дори на теория не бе възможно да се предскаже какви форми могат да се развият в алам ал-митрал пространството на Ханумановия компютър.

– Тази програма работи от пет часа. Молекулите, които виждаш, са еволюирали в първите пет наносекунди.

– Тогава сегашното състояние на програмата далеч надхвърля това, така ли?

– Да, далеч го надхвърля.

– Колко време ще оставиш програмата да работи? Каква кукла... се опитваш да създадеш?

– Създал съм девет други вселени – отвърна Хануман, – но никога не съм ги оставял да работят до крайното им състояние. Не е изясно да търсиш някакво решение на живота или някаква крайна, съвършена форма на живот.

– Разбирам – каза Данло и се зачуди дали Хануман признава истината пред самия себе си.

– Всъщност красива е динамиката на изкуствения живот –

продължи приятелят му. – Да създадеш информационните атоми и универсалните закони толкова съвършено, че всичко във вселената да е без недостатък или намек за грозота. Никога не съм понасял грозотата.

Данло гледаше как информационните молекули се съчетават в дълги вериги, а самите вериги се свързват в блестящи мембрани. След известно време тези мембрани пораснаха и се навиха на топчици, които приличаха на органични клетки. Само че не се състояха от протеин, мазнини или РНК, а бяха само светлина или информация, кодирана в светлина. Всяка информационна клетка представляваше мъничък скъпоценен камък, сияещ с десет милиона точки светлина. Той гледаше как клетките са събират в куп, който вибрираше с удивителен блясък от багри, после се обърна и видя, че Хануман също ги наблюдава.

– Красотата е в това – каза Данло, – че творецът може да се удиви от собствените си творения.

Огънят в камината гаснеше. Хануман показва на Данло как творенията му са еволюирали в кукли. За да обобщи накратко петте часа еволюция, той включи образната маса на бързи обороти. Данло видя как клетките се сгъпчват, обменят блестящи късчета информация и се съчетават в нови форми; видя еволюцията на прости информационни организми, които Хануман на шега нарече инфузории. От тези сияещи комбинации информация еволюираха нови царства от изкуствен живот. Хануман го беше класифицирал в типове и в съвсем нови класове и категории, които никога не бяха съществували в никое кибернетично пространство. Повърхността на масата, малка квадратна плоскост от блестящи геометрични мотиви и искрящо стъкло, можеше да представи само съвсем малка част от тази еволюция. Въпреки това изображението бе въртоп от цветове, които избухваха и се преобразяваха в десетки хиляди видове изкуствен живот. Видовете непрекъснато мутираха и се превръщаха в нови видове. Понякога оставаха стабилни за миг-два и изпълваха цели участъци от масата с еднообразен живот, който Хануман наричаше „синусия“. Но винаги имаше движение, мутация и информационен обмен, винаги имаше нови форми и агресивно разкъсани информационни порядъци. Върволицы от екологични общности се редуваха толкова бързо, че Данло почти не можеше да различава конфигурациите им. Те постоянно ставаха все по-сложни и по-красиви. Последната, еволюирала в универсалния компютър само преди час, беше изпълнена с прекрасни форми, които изглеждаха като от сребърна светлина. По начина, по който се групираха и без предупреждение променяха посоката си, те много приличаха на ято риби. Понякога се бутаха една в друга в борба за жизнено

пространство или вибрираха и прашаха вълни от информационни молекули и тогава невероятно напомнях на стадо ревящи сребърни тюлени. Хануман ги наричаше кукли и каза, че скоро щели станат също толкова разумни, колкото човешките същества.

– Сам ще се убедиш – рече той, – че те имат сложна социална организация. Строят си нещо като градове – могат да се нарекат „информационни аркологии“. По-важно е, че си правят оръжия и воюват. Какъв по-зловещ признак за разум бихме могли да желаем?

Без да откъсва очи от масата, Данло попита:

– Но какво означава... да наричаме тези кукли „разумни“? Те са просто информационни конфигурации, управлявани от програми. Всеки информационен бит... не може да избира начина си на взаимодействие с другите. Всяка клетка и група от клетки. И всеки организъм е изграден от тези информационни битове, нали така? Всеки организъм, всяка кукла, всичко, което правят – всичко е определено от програмите, които ти си заложил. Как е възможно да имат воля? Или ум? Как е възможно тези създания наистина да са живи?

– Задаваш очевидни въпроси – каза Хануман. – По-важният въпрос е как така ние като че ли съзнаваме нашата воля? Защо ние като че ли сме живи?

– Но, Хану... ние наистина сме живи.

– Нима?

– Да!

– Не сме ли създадени от атоми? Късчета въглерод и кислород, комбинирани според универсалните закони? Тези закони не са ли програмирани в самата тъкан на нашата вселена? И ако е така, ако всеки неутрон в твоя мозък гори единствено според законите на химията, защо трябва да смяташ, че изобщо имаш някаква воля?

– Но нашата воля – възрази Данло, – нашето съзнание не може да се редуцира... до функционирането на неутрони. Умът не може да се разбере като се редуцира до материя – до взаимодействията на все по-малки частици материя. Няма най-малка частица материя. Ако материята може да се редуцира до безкрай, тя изобщо не може да се редуцира. Поне не по начин, който да е в състояние да обясни съзнанието. Хануман погледна черната сфера в ръцете си и попита:

– А какво е съзнание, Данло?

Данло помълча малко, после отвърна:

– Съзнанието не е „какво“. То не е нещо. Съзнанието е. То е просто такова, каквото е, нищо повече.

– А какво е материя?

Високо над Данло, в ъгъла между тавана и стената имаше паяжина. На светлината на огъня тя лъщеше като злато и той се зачуди как обикновеният паяк знае да тъче толкова прекрасно нещо. И тогава отново преживя част от великото си спомняне. Гледаше паяжината и в него пламтеше отблясъкът на древните еди: „Материята е памет“. Материята, той знаеше, не представляваше частици от още по-малки, безжизнени частици, а поток от нещо, за което можеше да мисли само като за мисловна тъкан. „Материята е ум“ – спомни си Данло и го каза на Хануман, докато гледаше нагоре към прекрасната паяжина.

– А какво е ум? – попита приятелят му. – Спорът ни отново започва да зацикля. Данло се усмихна.

– А как иначе? Съзерцанието на съзнанието не е ли... като змия, захапала собствената си опашка?

Започнаха да обсъждат сетическата теория за кръговата редукция на съзнанието. Тази редукция предполага, че човешкият ум подлежи на обяснение с помощта на невроанализ, а невроанализът – с помощта на мозъчна химия. А мозъчната химия се свежда до обикновена химия, която на свой ред може да се редуцира до чиста квантова механика, Хилядолетия наред квантовата механика беше представлявала точно описание на взаимодействията между най-малките частици наблюдаема материя, но никога не бе давала обяснение на това как – и защо – са се появили тези частици. До ден днешен някои механици продължават да се опитват да обяснят материята от гледна точка на самата нея, но повечето са се отказали от тези усилия като безнадеждни. (Механиците в Никогоя, разбира се, бяха редуцирали цялата физика до чиста математика.) Именно сетиците по времето на Джонат Чу предложили радикалната идея за обяснение на материята от гледна точка на съзнанието, а не на съзнанието като вторично свойство на по-високо организирани форми материя. Според господаря Чу чистото съзнание представлявало самата тъкан на действителността и лежало в основата на цялата материя, цялата енергия, цялото пространствовреме. Винаги било в движение и в същото време в неподвижност, безформено и вечно като вода и все пак съдържало възможности за всички неща. Господарят Чу създал физика на съзнанието, опитал се математически да обясни как чистото съзнание се разчленява във всички частици и елементи на вселената. В крайна сметка злощастно известната вълнова теория на Чу се оказала неадекватна и непоследователна, но Джонат Чу почти успял да затвори кръга на редуцирането на човешкото съзнание в чисто, универсално съзнание, което е

единствено самото себе си и нищо повече.

– Мисля, че ти имаш своя теория за съзнанието – каза Данло.

– Всеки сетик си има теория.

– Да, но чух, че си усъвършенствал вълновата теория... като част от дипломната си работа.

– Кой ти каза?

Данло сви рамене и отвърна:

– Аз имам много приятели, Хану. Те не могат да не говорят за онава, което правиш.

– И какво съм направил? – попита Хануман. – Просто се отказах от тази идея за съзнанието. Какво можем да кажем за чистото съзнание? То не е това, не е онова, движи се, не се движи, то е неопределимо, неизмеримо, парадоксално. В известен смисъл дори не може да се каже, че съществува.

– Но ти съществуваш. Ние съществуваме. Ние съзнаваме... че съществуваме.

– Може би.

– Всичко е там, в древните еди, Единственият спомен... който е един и същ във всеки от нас. Начинът, по който съзнанието става...

– Знаеш, че аз имам друг спомен от древните еди.

– Но на по-дълбоко равнище, където изчезват всички различия, където споменът е универсален...

– Всеки от нас създава своя собствена вселена, Данло. Данло докосна перото в косата си, после погледна към черната сфера в ръцете на Хануман.

– Мисля, че прекалено обичаш своята вселена.

– А защо повече да обичам този свят? Тази осезаемост от камък и материя, стремяща се към унищожение? Цялата грозота на свят, който загива и се разлага или се разпада на части? Не, не мога да го обичам. В него има толкова много болка. Дори злоба. Виждал си децата на хибакушите – как живеят. Как умират. Казваш, че болката е осъзнаване на живота. Но не е така – болката се подиграва с живота. Животът в тази грозна плът, в която сме заключени, е само страдание и мъчение. Изгаряне безкрай. И какво гори? Ние ли горим? Какво всъщност сме ние? Ние сме чистият пламък и пламъкът гори, вярно е, но не изгаря себе си. В плътта ми гори пламък – може да се нарече система, програма или душа, няма значение. Аз не съм материя. Не мога да изразя колко мразя всякаква връзка с тази порочна розова тъкан, която никога не престава да гори! – Той се оципа по ръката и дръпна кожата си. – Как да обичам

тези обикновени елементи от кръв и кост, които държат затворена истинската ми същност? Казваш, че материята е ум, но не – материята е нещастие. Материята е променливост и разпадане. Докато сме обвързани с материя, ние се разлагаме атом по атом или бързо се разболяваме, но накрая всички загиваме. И тогава има само смърт и край. Унищожение. Споменът за всяко прекрасно чувство, което сме изпитали, или за приятелите, които сме обичали – всичко се изличава. И тъкмо затова трябва да открия начин да освободя огъня от плътта си. И желанието да избягаш е чисто човешко. Всички ние се стремим към това.

Данло наведе глава – беше си спомнил за болестта, отнесла цялото девакско племе. После докосна белега над окото си и каза:

– Наистина, всеки иска да избегне страданието. Но, Хану, твоят свят от кукли, тази твоя нова страст... това е бягство от материалната действителност. Спомнянето е бягство в материалната действителност.

– Не виждам разликата.

– Но това е основната разлика в света. Това е разликата между онава, което е действително... и онова, което не е.

– Трябва ли един сетик да слуша пилот да описва природата на действителността? – попита студено Хануман.

– Нямах такова намерение – отвърна Данло. После почука по стъклената повърхност на масата, сияеща от светлината на Ханумановите кукли. – Исках само да разгранича реалния живот... от симулацията на живот.

– Ха! Един пилот да прави подобно разграничение!

– Животът не може да се състои... от информационни битове.

– Бъркаш – каза Хануман. – Информацията е най-реалното нещо. Същността на всичко е чиста информация.

И Хауман разказа на Данло част от приноса си към сетическата теория за кръговата редукция на съзнанието. Призна, че не знае нищо за съзнанието, но знае почти всичко за ума. Целият ум, каза той (а и цялата материя), можел да се разглежда като точно подреждане на информация. Това особено се отнасяло за живота, за логичната форма, лежаща в основата на целия живот. Хануман твърдеше, че логичната форма на всяко живо нещо можела да се отдели от елементите на материалната действителност. Животът, каза той, човешкото себеусещане и съществуване като надарени с ум същества, можел да съществува само в тази логична форма, а не в материята. Човешките умове не били нищо друго освен системи, които можели да се кодират като програми и следователно да се съхраняват в кибернетичните пространства на компютър.

Внезапното завръщане на Хануман към философията на кибернетичния гностицизъм – вярването, че материята е зло и че умът или душата могат да се избавят от плътта и завинаги да се спасят в някакъв кибернетичен рай – удиви и смути Данло. От момента, в който бяха тръгнали за празненството на Бардо, той си беше мислил, че отчасти разбира влечението на Хануман към рингесизма: това си бе чиста ерес срещу фундаменталните доктрини на Кибернетичната универсална църква. Хануман обичаше да се прави на еретик, също както обичаше да играе шах. Обожаваше да се подиграва на лицемерието на църквата, в която се беше родил. Мразеше всичко в едеизма, особено лесните машинни екстази, които бяха възнаграждението на архитекта за пречистването на негативните програми от мозъка. Мразеше тази покварена стара религия и затова имаше намерение да изиграе ролята на пророк на новата вяра. И сега стоеше пред него, стискаше в ръце прецизно изградената топка от неврологици, гледаше го с отсъстващ поглед и собствените му думи сякаш натрапчиво го преследваха. Данло се чудеше дали Хануман наистина вярва, че умът може да се кодира като компютърна програма. Не искаше да си мисли, че приятелят му може да е неискрен, макар да се смая от мрака, който лъхаше от думите му. Можеше да види само бледата сянка на онова, което щеше да е очевидно за историците хиляда години по-късно: че геният на Хануман като човек и сетик щеше да внесе в рингесизма кибернетичния гностицизъм и екстатичното използване на компютъра и така щеше да предизвика появата на експлозивна и универсална религия.

Докато гледаше красивите кукли, сътворени от Хануман, Данло прокарваше пръст по перото в косата си. Освен стържещия звук от дращенето на нокътя му, в стаята беше съвсем тихо. Накрая той се приближи до Хануман и му каза:

– С годините ставаш все по-жесток. Към себе си.

– Може би – отвърна Хануман. – Макар че ако е вярно, от твоя страна е жестоко да ми го напомняш.

– Аз... извинявай – каза Данло и сведе засрамено глава. – Даже да съм жесток, не съм по-жесток от този грозен свят, в който съм роден.

– Светът си е свят. Вселената...

– Вселената върви към унищожение – прекъсна го Хаиуман. – Ако искаш да си представиш бъдещето на вселената, помисли си за Вилда. Десет хиляди светлинни години унищожени звезди и мъртви планети. Прах, гнилоч. Мисли за това, когато нощем поглеждаш през прозореца.

Данло притисна пръсти към челото си, после каза:

– Хану, никога ли не си стоял на океанския бряг точно преди да изгреят луните? Когато светът е само лед и звездна светлина? Защо всичко е толкова красиво?

– Наистина ли е красиво? Колко пъти съм те чувал да осъждаш този свят като шайда?

– Вярно е, светът е пълен с шайда.

– Тогава защо толкова сяпао се опитваш да го потвърдиш?

– Мислиш, че съм сяп... за света ли?

– Твоят стремеж да станеш асаря е стремеж на слепец.

– Но трябва да има начин да стигнеш отвъд шайдата. Да живееш, даже животът да е смъртоносен.

– Да живееш ли? – извика Хануман. – Това ли наричаш живот?

– Това е единственият живот, който някога ще имаме.

– Философия на слепец.

– Това е единственият живот, който бихме могли да имаме – каза Данло. – От всичките трилиони пъти, когато вселената е давала живот на живите неща, ти би могъл да се родиш... само тогава, когато си бил роден.

– Но защо човек изобщо трябва да се ражда?

– Не зная – отвърна Данло. – Но въпреки шайдата има нещо прекрасно в начина, по който вселената...

– Не, нашата вселена е порочна – прекъсна го Хануман и разтри зачервените си очи. – Ужасно и безнадеждно порочна. Накъдето и да погледнем: болест, заблуда, отчаяние. Навсякъде, всички елементи на това творение, неизменните закони на природата. Кой е създал тези елементи? Кой е написал тези закони? Бог ли? Тъпо е да вярваме в Бог, още по-тъпо е да пренебрегваме законите му. Ако изобщо е имало Бог, той трябва да е бил пиян, когато е създавал тази мерзост. Не, аз съм прекалено мек. Хайде да погледнем вселената такава, каквата е. Каква е тази безкрайна звездна машина, която ни натиска, докато кръвта ни изтече и умрем? Тя не е нищо друго освен компютър, направен от обикновена материя, програмирана според универсалните закони. Вселената изчислява последствията от тези закони. Защо? За да можем цял живот да се чудим ли? Не, не, не. Вселената е била програмирана да стигне до отговора на някакъв велик въпрос. Програмистът трябва да е получил отговора. Какъв въпрос, питаш се ти. Това е тъп въпрос, наистина, жесток въпрос, зададен по-скоро от математик или търговец: колко? Това е единственият въпрос, който задава вселената, и с всеки следващ път, когато дете умре от радиационни изгаряния или мъж остарее толкова, че

забрави името и лицето на жена си, вселената все повече се приближава до отговора. Колко, Данло? Колко страдание и грозота може да понесе човек преди да полудее? Преди да се хвърли сред тълпите пред „Хофгартен“ със скърцащи зъби, от които капе пяна, с лазер или нож? Колко безумие може да понесе цивилизацията преди да започне да взривява звездите? Бог иска да знае. Не се заблуждавай, Бог е абсолютно жесток и тази вселена, която е създал, е ад. Бог иска да знае колко време можем да понасяме този ад, защото адският огън, който поглъща самия него, е безкраен, непоносим и никога не угасва. Бог измъчва творенията на собствената си ръка с надеждата, че ще се присъединим към него в страданието и така ще облекчим самотата на болката му.

Данло гледаше слънчогледите. После вдигна поглед към Хануман и каза:

– И затова ли седиш сам в тази стая и си играеш с кукли? Защо, Хану?

Хануман прехвърляше безспирно черната сфера от ръка в ръка.

– Ако можех да направя достатъчно голям компютър, ако можех да напиша достатъчно фини и изящни програми, смятам, че щеше да е възможно да еволюирам съвършен метаживот. Живот без война, без смърт, без горчивина, страдание и дори болка.

– Наистина ли? Вярваш ли, че това наистина е възможно? Хануман се усмихна и тихо отвърна:

– Трябва да е.

Каза го с такава искреност и рядка откровеност, че Данло не можеше да понесе да го гледа. Заболя го главата, очите го засмъдяха, просто не бе в състояние да понесе ужасната надежда, изписана на лицето на приятеля му. И затова извърна поглед към дънерите, които тлееха в камината. След доста време попита:

– Ами ти?

– Това не трябва да те безпокои.

– Даже да постигнеш... каквото искаш да постигнеш, какво ще стане с теб? Огънят, светлината – тя пак ще е там, нали?

– Може би.

– Но, Хану, има начин да угасиш огъня.

– Ти не разбираш.

– В спомнянията...

– Не, не.

– Благословената кала... е като океан, който ще угаси огъня.

– О, Данло – не, не, не, не.

– Единственият спомен – ние само сме започнали да го съзираме.

– В много отношения ти все още си спял.

Думите на Хануман излъчваха горчивина и нещо повече. Данло се почувства така, сякаш змия е изплюла отровата си в очите му, и вдигна ръка към челото си.

– Може би е така – отвърна Данло. – Но приятелят не трябва да го казва на приятеля си, не и по този начин.

– Приятелят не трябва и да бута приятеля си в океана.

– Дори и да полудява от огъня ли?

Хануман рязко обърна глава към него и каза:

– Споровете ни винаги зациклят, нали? Сега ме остави сам. Върни се при своята уличница. Върви да пиеш своята кала и да плуваш в своето единение и в своите спомени – не ме е грижа.

От деня, в който едва не се убиха в горещия басейн в Дома на опасностите, помежду им никога не бе имало такава враждебност. Данло погледна Хануман и единственото което му дойде наум да каже, беше:

– Ще присъстваш ли на други сбирки? Хануман безмълвно отвърна на погледа му, сякаш питаше: „А ти?“.

– Значи не се интересуваш от Пътя? – каза Данло. Помисли си, че Хануман няма да отговори и на този въпрос, но след няколко мига на размисъл той каза:

– О, не, дотук беше интересът ми към Пътя на Рингес. Може би друг път ще поговорим за това. Но не сега. Моля те, остави ме сам – повече не мота да говоря.

След продължително и неловко мълчание Данло се сбогува. Беше прекалено натъжен, за да предположи, че двамата тясно ще се обвържат с Пътя на Рингес, при това скоро.

ГЛАВА 20 РАЗГОВОР

Кой имащ очи може да съзре незримото?

Кой имащ ръце може да докосне недосегаемото?

Кой имащ уши може да долови недоловимото?

Кой имащ устни може да произнесе произносимото?

„Размисли“, Джин Зенимура

Исторически факт е, че новите религии се развиват по начини, които техните основатели не са в състояние да предвидят. За да оцелеят, религиите трябва да се приспособяват към по-големите политически или екологични структури, които ги подхранват, трябва да се организират около система от доктрина, закон и ритуал, безсмъртна и осветена система, която техните последователи да не могат да нарушават с личните си откровения за безкрайността. И над всичко друго култовете, на които предстои да се превърнат в универсални религии, трябва да владеят и отвеждат духовната енергия на човечеството, защото в противен случай ще си създадат смъртни врагове сред световните императори, господари и архитектите на други религии – или пък ще бъдат погълнати от вътрешни страсти. Тази власт винаги е деликатен въпрос и в крайна сметка винаги се проваля. Повечето култове оставят божествения огън да се лее прекалено свободно и той за няколко години ги изпепелява. Също като свръхнови, те ярко сияят, докато се взривяват на парчета в хаос от разочарования, екстатични видения, мегаломании и разрушен живот. Някои култове още от самото начало потъпкват най-естествените и духовни човешки страсти, заменят преживяването на Бог с теории за вселената и по този начин се превръщат по-скоро във философии и науки, отколкото в истински религии.

Съвсем рядко религии като едеизма възникват, процъфтяват и заразяват с вярата си огромни части от човечеството. Но както всички други неща, участта на всички религии е да остаряват. Доктрините, създадени, за да насочват хората към най-дълбоките истини на вселената, се превръщат в стени от думи, отделящи общество от общество, мъже от жени и откъсващи хората от най-святата им част. Прозрението се изражда във верую, вярата се свежда до вярване, ревността и набожността изместват екстаза и мистичното сливане с божественото. След време сърцето на всяка религия се втвърдява и умира. И затова търсачите на божественото винаги ще се обръщат към нови пророци и нови пътища, без да разбират, че в крайна сметка всички религии отделят човека от Бог.

В опита си да открие защо вселената е изпаднала в шайда, Данло, разбира се, отдавна съзнаваше същностната ирония на религията. Но до обвързването си с рингесизма, както впоследствие нарекоха тази религия, той винаги си беше играл с религиозността, бе се прехвърлял от църква на църква, от ритуал на ритуал със същата лекота, с каквато кънките биха могли да го отнесат в различните квартали на Града. Никога никоя доктрина или канон не му бяха пречили да открива чистото и божествено ядро на религията. И после, една вечер в началото на зимата,

когато първите снегове за сезона обгръщаха Никогея в облак от кристали и белота, Данло присъства на второ събиране в дома на Бардо. Отиде сам. Хануман остана в гостната на Бардо, където се усамотяваше и все още се възстановяваше от великото си спомняне (и продължаващо да си играе с куклите си), а тази вечер Тамара Десета Ащорет, която обичаше събиранията при Бардо почти също толкова, колкото и любовната игра, имаше предварително уговорен ангажимент. Данло отново влезе в музикалния салон, чу странните мелодии и усети древни аромати, но този път не успя да стигне до най-дълбоко изживяване на древните еди. Наркотикът کالا беше неговият прозорец към великото спомняне и той се бе заклел отново да отпие три глътки. Но когато застана в кръга от търсачи и зачака да му подадат синята купа, не успя свободно да отпие от нея.

– Трябва да внесем промени в нашата церемония – каза на всички Бардо. Той стоеше в кръга заедно с Томас Рейн, който държеше в ръце купата с کالا така, сякаш беше невероятно тежка. Бардо му кимна, после погледна право към Данло. – Както отбеляза братовчедка ми Суря Лал, калата е прекалено силен наркотик, за да се пие като бира. Ето защо трябваше да внесем промени.

Той държеше в ръка малка сребърна мярка, подобна на онези, които използват барманите, за да отмерват течния тоалач в чашите на клиентите си. Подобна, но не същата: бе я поръчал в бижутерски магазин на Улицата на диамантите. Представляваше истинско произведение на изкуството. Повърхността ѝ беше инкрустирана със съзвездия от малки бели диаманти, докато отвътре тънки златни ленти показваха трите различни равнища, до които можеше да се напълни. Докато Томас Рейн държеше купата с کالا, Бардо потопа мярката в бистрата течност, като внимаваше да я напълни само до втората лента.

– Това са точно две глътки – каза той. – Отпий две глътки и ще видиш Бог.

Бардо се приближи до Суря Лал. Тя коленичи пред него и отвори малката си уста като птиче. Братовчед ѝ изля калата върху езика ѝ. Принцесата бързо преглътна и го удостои с поклон. После Бардо продължи със следващия търсач на спомени и напълни втора мярка със свещената течност. Така един по един обиколи всички коленичили в кръга.

– Пътувайте надалеч и надълбоко – каза той. И Данло отново си спомни древните еди, много надалеч и надълбоко, но не толкова, колкото би му се искало. Макар да беше гордостта и чудото на Бардовия кръг, нарастващата му слава не означаваше нищо за него. Данло бе млад

калфа, изпълнен с диви мечти и копнежи, и изпитваше омразата на всеки калфа към колениченето пред други.

– Промените, които си внесъл в церемонията, не са подходящи – няколко вечери по-късно каза на Бардо той. Бяха се уговорили да се срещнат в обсерваторията на върха на централната кула в дома му. Помещението беше кръгло, с каменен под и прозрачен купол. Вътре беше студено, но спокойно и уединено, и в ясни нощи се разкриваше прелестен изглед към Стария град. – Калата е благословен наркотик – продължи Данло. – Не трябва да молим на колене за две глътки от него.

Той заяви, че всички мъже и жени трябвало да могат да пият кала според нуждите и вдъхновението си, мнение, което споделяха мнозина от последователите на Бардо. Това мнение се лееше като мрачна подземна река на всяко събиране. Рингесисти с всякакъв произход негодуваха, че между всяко отпиване от калата трябва да чакат десет дни. Най-радикалните се обединиха в клика или по-точно в братство, за да си разказват спомените и да убеждават Бардо да остави урна с кала във входното фоайе, така че на влизане в дома му всеки да може да потопи ръце и устни в нея. Те мразеха покровителството на наставниците, дори това на майстори паметисти като Томас Рейн. Смятаха, че всеки трябвало да подхожда към великите спомняния индивидуално, без помощ, напътствия или чужда намеса. Да контролираш пътуването в себе си, вярвахте, означавало да попречиш на откритието, все едно да поемеш сред преспите и пукнатините на осветения от луната морски лед със навързани крака или да стоиш под странни нови звезди, покрил очите си с булото на чужди внушения. Твърдеше се, че само онези, които имали куража сами да се хвърлят в неизвестността, могли да се надяват да си спомнят себе си. Само онези, които сами придобиели проникновението и умението да пътуват в ревящата вселена в себе си, щели наистина да видят древните еди.

– Дори да предположим, че се съглася с теб, има и други съображения – каза Бардо. – Като собственик на тази къща и... хм, като инициатор на тези събирания, аз имам своите отговорности. За Бога, не можеш да си представиш какви отговорности! Имаш ли някаква представа колко храна изяждат всяка вечер моите четиристотин гости? Колко вино и тоалач изкъркват? О, Бардо е богат човек, казваш ти, но някога замислял ли си се колко струва контрабандното внасяне на кала в Града? Да, контрабандно. Недей да гледаш толкова изненадано, млади приятелю – откъде според теб идва твоят „благословен наркотик“? Не можем проследява да го изтискваме като сок от кръвноплод в чаша, нали разбираш?

– Мислех си... че паметистите приготвят калата – отвърна Данло.

– Е, вярно е – приготвят я. На Симум. Известно ли ти е, че някога паметистите са били клон от сетиците преди и двете дисциплини да се слеят с Ордена? И знаеш ли, че сетиците са се установили на Симум главно защото там има растения, каквито не виреят никъде другаде в известната вселена? Не? Е, през всичките тези хилядолетия паметистите са запазили лабораторията си на Симум. Всяка година откарват малко количество кала на колегите си по всичките Цивилизовани светове. И в Никогея. И цялото това количество отива директно в кулата на паметистите. Разбира се, когато се съгласиха да ми помагат, Томас Рейн и неговите ученици донесоха със себе си личните си запаси от кала. Но те стигнаха за по-малко от десет дни. За щастие, бях успял да предвидя проблема и се бях уговорил с един майстор на Симум – майсторът фармаколог на всички паметисти. Той обича парите повече от обета си. Може да се каже, че съм го подкупил – трябваше да му платя огромна сума, за да мога да натоваря на един от корабите си няколко варела кала. И това, млади приятелю, е източникът на твоя проклет наркотик.

– Но защо не можеш да синтезираш кала тук в Града? Лицето на Бардо стана тъжно като на клоун.

– Паметистите пазят добре някои от тайните си, пазят ги даже от самите себе си. Дори онзи продажен фармаколог изпитваше известни скрупули. Не мога да открия някой, който да знае как се прави кала, жалко. Не знае даже Томас Рейн, а той знае почти всичко. Пък и синтезирането на кала в Града е нарушение на споразуменията.

– Ако всичко това е вярно – каза Данло, – тогава трябва ли да ми казваш тези неща?

– Защо не? Да не си шпионин на господаря сетик и неговите слуги?

– Не – отвърна Данло. – Не съм шпионин, но все още съм калфа пилот... от Ордена.

– Да, Орденът. Е, проклет да е Орденът.

– Веднъж и аз се чувствах като теб – каза Данло. – Спомняш ли си? Но ти ме убеди да остана в Ордена.

– Нима? А, да наистина, жалко.

– Аз не съжалявам... че съм станал пилот – рече Данло. – Мечтаното време, числовата буря, звездите – научих толкова много.

– Ах – въздъхна Бардо, – но в моя музикален салон можеш да научиш повече, отколкото някога ще откриеш в галактическата пустош. Кой знае това по-добре от мен? Ти имаш дарба за спомняне, всички го виждат. Защо смяташ ти дадох постоянна покана за сбирките ми?

– Мислех си, че е защото... сме били приятели.

– За Бога, та ние сме приятели и сега! Макар да признавам, че трябва да съм две трети луд, за да съм приятел с още един Рингес.

– Приятелството ни изисква ли да пазя тайна... тайните на дома ти?

– Ами ако изисква?

Бардо впи поглед в него. Очите му бяха тъмни кладенци, пълни с тъга, войнственост и обич.

– Тогава ще пазя тайните ти.

– Наистина ли?

– Да – каза Данло и внезапно си спомни нещо: дори в ужасни мъки алалойският мъж не трябваше да разкрива на никой непосветен тайните на Песента на живота. Когато се налагаше, истинските мъже, Данло знаеше, можеха да мълчат като небето. Той погледна Бардо право в очите и рече: – По-скоро ще умра, отколкото да издам тайните ти.

– Наистина ли? Е, прекалено си благороден – вече съм го казвал. Всъщност ние нямаме какво да крием. Очевидно е откъде получаваме калата. Предполагам, че господарят паметист, ако не и господарят сетик скоро ще разкрият нашия фармаколог и ще го отлъчат. Затова сме се запасили с достатъчно кала за две години – освен ако ти и приятелите ти не я откриете и не я излочите.

Данло се усмихна и отвърна:

– Отпий три глътки от кала и ще станеш Бог.

– Трябва да си благодарен, че изобщо можеш да пиеш кала. Може и да не е задълго.

– Какво искаш да кажеш? – бързо попита Данло.

– Искам да кажа, че господарите на Ордена могат да попречат на младите калфи – и на всички останали – да се омърсяват със забранени наркотици.

– Да забранят използването на кала ли? – едва не извика Данло. – Как така? Ако го забранят, ще избухне война!

Данло смяташе, че най-страшният от всички ужаси на цивилизацията е начинът, по който цивилизованите хора винаги се стремят да контролират телата и умовете на другите. Тази вековна битка за власт беше довела до невероятно кървави войни. Бе учил достатъчно история, за да знае за войните на наркотика, водени на Старата Земя и на много от Цивилизованите светове. В тях бяха загинали милиарди хора. Данло си мислеше, че човешките същества отдавна – поне хилядолетие преди да започне втората вълна на Роенето – са установили правото при желание да променят съзнанието си. Самият той винаги беше смятал това за

основно и неотменно човешко право, но сега Бардо намекваше, че не е така.

– О, война – каза Бардо и погледна през прозореца. – Някои войни ще се водят дотогава, докато последната жена роди последното бедно бебе.

– Дори войните на наркотика ли?

– Слушай, млади приятелю, всеки, който има достатъчно власт, може да обяви за незаконно каквото си ще. Или още по-лошо – да го направи недосегаемо.

– Но забраната на пиенето на кала... това ще е нарушение на споразуменията – възрази Данло.

– И какво от това? Мислиш ли, че споразуменията никога не са били отменяни?

– Зная... че са били.

– Всъщност – каза Бардо – няма нужда господарите да забраняват калата, за да отблъснат хората от Пътя. Трябва само да обезсърчат всички от Ордена да се свързват с мен или да влизат в дома ми. А могат да забранят имигрирането на търсачите на едите – изобщо да затворят достъпа им до Града. Могат и да разпространят слухове, че калата отравя мозъчните клетки. Или – признавам, че това е висша проява на параноя – тайно да пуснат отровна кала сред населението, за да обезсърчат употребата ѝ. Ако пък ги принудим да прибегнат до крайни средства, могат дори да наемат поети-войни да убият лидерите ни.

– И затова ти ще омиротвориш господарите на Ордена, така ли?

– Да ги омиротворя! За Бога, бих искал да ги забравя, ако можех, целия прогнил Орден. Но не мога, жалко.

Данло отметна дългата си коса от очите си и каза:

– А не е ли възможно... да помогнеш на господарите да си спомнят древните еди?

– Да подкупя целия Орден, а? – изсмя се Бардо. – Ех, ако можех, бих подкупил цялата проклета вселена. Древните еди, тези проклети спомени са ключ към всичко. Спомените от бъдещето, които малцина от нас са виждали, нов начин на живот за нашия гаден вид. О, изслушай ме. Аз съм собственият си най-добър пропагандист! Но истината си е истина. Пътят на Рингес не е само някакъв култ, целящ да донесе на Бардо жени, пари и власт, заклевам се. Не само. Това е начинът, това е най-добрият начин човечеството да изпълни предопределението си.

– И ти вярваш... че нашето предопределение е да станем като богове? Наистина ли?

– Дали го вярвам! – изрева Бардо. – Та аз съм го виждал със собствените си очи! Видях баща ти, който стана проклет бог пред погледа ми.

„Вселената е утроба за възникването на богове“ – спомни си Данло, вгледа се дълбоко в очите на Бардо и каза;

– Отпий три глътки کالا и...

– Твоят баща – прекъсна го Бардо – си спомни едите по-ясно от всеки друг, а никога през живота си не е опитвал کالا.

– Често съм се чудил... какво си е спомнил баща ми. Какво е видял.

Бардо склучи ръце зад гърба си и започна да се разхожда из стаята. Крачките му бяха тежки и тромави.

– Е, ако е видял бъдещето, както вярвам аз, той е щял да разбере, че калата е опасен наркотик.

– Мисля, че с благословен наркотик.

– Нашите врагове – отвърна Бардо – вече задават въпроса как е възможно какъвто и да било наркотик да предизвика такова възвишено изживяване като спомнянето на древните еди.

– Но защо се съмняват в това?

– Ами това е старият проблем за химическите вещества и съзнанието. О, за материя и дух. Всеки знае, че дълбокото спомняне е духовно изживяване. Загадка е как е възможно сокът от някакви проклетни растения да приближава някого към Бог.

– Но тук няма загадка, Бардо. Арфистката дърпа струните на гошарпа си и свири рапсодиите на Айондела. Обикновеният гошарп, този инструмент, направен от жица кася и каменно дърво... сътворява най-прекрасната музика. Човек отпива три глътки کالا и възпламенява невротрансмитерите, ацетилхолин, триптамин и серотонин. Нима музиката на ума не е толкова прекрасна, че да се създава с... тези благословени молекули?

– Томас Рейн ли ти обясни химичното въздействие на този наркотик? Тогава знаеш колко опасен е всъщност.

– Но опасността – отвърна Данло – е просто лявата ръка на възнасянето.

– Така казва Данло Дивия – въздъхна Бардо. – Ти отпи своите три глътки کالا и постигна своето възнасяне. Други са имали, хм, други изживявания.

– Хануман ли имаш предвид?

– Известно време, млади приятелю, се страхувах, че ще полудее.

– Ами ти?

Бардо изду бузи, после каза:

– За толкова страхлив ли ме смяташ, че да не отпия три глътки? Е, тъкмо това направих. В шест различни вечери. И всеки път беше пътуване в рая и ада, нещо като божествена лудост. Спомних си себе си, струва ми се, но това всъщност не бях аз, аз бях моите спомени или станах моите спомени по някакъв адски начин, но нещо повече, аз... хм, по дяволите, млади приятелю! Кой може да говори за тези неща?

– Но ако ние не говорим за древните еди, кой друг ще го прави?

– Несъмнено скептиците, които никога не са се спомняли, ще дрънкат наляво и надясно и подробно ще обясняват заблудите на нашия наркотик.

– Тогава ще трябва да кажем на хората истината.

– И как ще го направим?

– Като използваме най-истинните думи, които успеем да намерим.

– Какви думи?

– Какви ли? – Данло затвори очи и докосна перото в косата си. – Трябва да кажем, че звездите, скалите и мечтите на мъжете и жените... споменът за всичко и всеки се съдържа в древните еди. Бдите са пълни като преливаща чаша вода и в същото време са празни като Празнотата, безкрайно празни, по-празни от пустошта отвъд Южната стена от галактики. Винаги ще има... място за още спомен. Ето какво сме видели: че споменът постоянно се създава и унищожава и че е вечен. И всичко е спомен, нали? Вселената е като океан, ревящ от спомен. Аз съм древните еди и това е моята истина, и ти също си, и това е твоята истина, и хората забравят това почти в мига, в който го видят. Трудно е да си спомниш едите. Най-дълбоката част. Тя сияе във всичко, тя е светлината, която ослепява. Тя е като танц на звездна светлина, безкраен фотонен поток, винаги в движение, винаги прекрасен и не е възможно истински да го видиш. И багрите, искрящи, преливащи една в друга, безкрайните точици от сребристо, лилаво и живо злато – всички цветове и дори такива, каквито никога преди не съм виждал, нито пък съм си представял. А зад цветовете и движението цари пълна неподвижност, тишина, по-реална от скалите, вятъра или морския лед. Това е просто чист спомен. Аз съм тази тишина, наистина, и нищо друго. Както и ти, и всичко.

Данло замълча и притисна чело в стъклото. Беше толкова студено, че опари кожата му. Дълго стоя неподвижен, загледан в прекрасните, спокойни светлини.

– Данло?

– Да?

Бардо се приближи до него и го прегърна. Гласът му бе почти шепот.

– Онова, което току-що каза – наистина ли ще го кажеш на хората?

– Да, защо не?

– Ами, твоите думи, колкото и да са хубави, сами си противоречат. Ти каза, че едите били празни и пълни, тихи и ревящи като проклетото море, и всичко това едновременно. Неподвижни и все пак винаги в движение – не се ли страхуваш, че хората ще ти се смеят?

Данло се усмихна.

– Не искам да преча на никого да се смее... ако такова е неговото желание.

– Но не можем ли просто да кажем, че това, хм, изживяване на едите е над всякакви думи? Не трябва ли просто да признаем, че е необяснимо и с това да сложим точка на въпроса?

– Но то не е необяснимо – възрази Данло.

– Ами, аз смятам, че е, млади приятелю.

– Ти си отпил своите три глътки کالا – каза Данло. – Нима моето описание на пътуването ми ти се струва невярно?

Лицето на Бардо се наля с кръв и не можеше да се каже дали е ядосан, засрамен или раздразнен.

– Не, не е невярно – призна той. – Още по-лошо: абсурдно. Не можем да тръгнем да обясняваме, че най-дълбокото преживяване, което може да има човек, е парадоксално.

– Но най-дълбоките части на древните еди наистина са парадоксални – каза Данло.

– Но не можем да го кажем, нали?

– Можем да кажем... каквото трябва да кажем.

– Къде тогава е логиката? – изрева Бардо. – Живеем в свят на проклета логика, нали?

– Да, разбира се... прав си.

– Е? Готов ли си да отхвърлиш законите на логиката така, както лудият хвърля бисери в канала?

– Светът, каквото обикновено го виждаме – както говорим за него – е сложен, нали? – отвърна Данло. – Всички сгради в Града, отделните хора, техните вещи и растения, всичко, каквото правят – всички неща или действия трябва да са разграничими едно от друго. Какво друго е логиката, ако не законите, които разграничават всички предмети и явления? Птицата е птица, разсъждаваме ние, и следователно не може да е човек. Човек или съществува... или не съществува, но не и двете

едновременно. Ние изключваме всякаква средна възможност и живеем според този закон. И с основание. В противен случай никога не бихме могли да говорим за нещата или да твърдим, че дадено събитие поражда друго. Или дори че се случват отделни събития. Благословените закони на логиката... определят онова, което разбираме под понятието „многостранност“.

Бардо, който беше отдал половината си живот на изучаване на математика и логика, внезапно се оригна и разпръсна във въздуха пари от чешън и кози корен. Оригна се още един път и каза:

– Никога не съм разглеждал въпроса по този начин. Предполагам, заключението ти е, че логиката не е приложима към изживяването на едите заради, хм, единството на паметта, така ли?

Данло кимна и се усмихна.

– Думите, които казах... опитвал съм се да ги осмисля, да ги оглежда като огледало. Смятам, че те вярно отразяват изживяването на спомнянето, доколкото думите могат да отразят каквото и да било изживяване. Но самото спомняне е над всякаква логика. В най-дълбоката част на едите между нещата няма разграничение. В начина, по който си ги спомня вселената. Видях... че това е вярно. В цялата памет има единство, нали? Благословено единство.

– И затова имаш намерение да тръгнеш по улиците и нехайно да разправяш за това – о, направо не мога да накарам устните си да произнесат тези проклетни думи – за това единство?

– Както сам каза – припомни му Данло, – истината си е истина.

– И ако тръгнеш да го разправяш навсякъде, всеки ще дойде да чука на вратата ми и да иска покана.

– Но... не искаш ли тъкмо това?

– О, това ли наистина иска Бардо? – запита се Бардо и погледна към пода. Устните му започнаха да се разтягат в усмивка и Данло незабавно разбра, че Бардо през цялото време е замислял радикално разрастване на рингесизма. Данло също се усмихна и двамата се спогледаха във внезапно разбиране.

– Разбира се – каза Бардо, – дори верните думи могат само да привлечат хора към Пътя. Все пак трябва да им покажем истината.

– Ще е най-добре... ако те сами я видят.

– Отпий две глътки کالا и ще видиш Бог – рече Бардо. – Ще трябва да научим хората да виждат.

– Не, Бардо. Човек сам се научава да вижда.

– Е, трябва да контролираме тези проклетни спомняния, нали?

– Ако ги контролираш... ще унищожих великия спомен.
– Съжалявам, нямаме друг избор, освен строго да разпределяме калата.

– Остави хората да пият кала колкото искат.

– Не, прекалено е опасно.

– И животът е опасен – възрази Данло. – Би ли разпределил и контролирал миговете от живота си?

– Отново говори Данло Дивия.

Данло прокара пръст по белега над окото си и каза:

– Всеки път, когато прием кала, всички ние се хвърляме в едно и също благословено море. Някои ще плуват, докато други ще потънат.

– А ако продължаваш да се наливаш с кала все едно че е вода – отвърна Бардо, – накрая и ти ще се удавиш. Дори ти.

– Възможно е.

– Е, не мога да ти позволя да полудееш, нали? „Всички ние сме храна за Бог“ – спомни си Данло. Някъде в ушите му ревяха древните еди и той знаеше: някой ден този велик спомен можеше да го погълне, можеше да смели тъканите на душата му толкова цялостно, че нямаше да има нито бягство, нито повторно кристализиране в онзи образ, който познаваше като себе си. Но ако изобщо, настъпеше, този момент бе далеч в бъдещето. Сега беше време за дръзки пътувания в мрачните течения на същността. Той вярваше, че волята и мъдростта винаги ще го връщат в света на живите неща.

– Но, Бардо, когато говорех за потъване... това беше само метафора. Винаги е възможно да се загубиш в морето на паметта. Но пък и винаги ще има ново пътуване, нали?

– Може и да е вярно – за паметистите – отвърна Бардо. – Но те се тренират с години преди да пият калата. Защо смяташ толкова ограничават използването ѝ?

– Но Томас Рейн каза...

Бардо внезапно тропна с крак по каменния под и се изсмя.

– Томас Рейн! За Бога, та той е също толкова див в сърцето си, колкото и ти. Но даже Рейн трябва да знае, че ако тръгне да разлива нашата кала в устите на човечеството, някои бедни хорица ще се загубят в съвсем неметафорично безумие и ще умрат от съвсем истинска смърт.

Данло сведе поглед към празните си ръце и каза:

– Умирам, за да живея.

– Пак говориш със своите проклети метафори, а? Е, слушай, млади приятелю, не мога да ти позволя да се загубиш в калата.

– Моля те, не се безпокой за мен.

– Налага се – каза Бардо. – Може и да не ти харесва, но ти вече си пример за подражание. Както и Хануман. И двамата – господарите на Ордена следят какво правим и ние не можем да позволим най-добрите ни рингесисти да се самоунищожат с кала, нали?

Данло измъкна флейтата от джоба си и я стисна в ръце.

– Ако не можем да прием свободно кала – отвърна той, – как мислиш, че ще си спомним най-дълбоката част от едите?

– А, едите – повтори Бардо и разтърка очи. – Трябва да ти призная нещо. Изобщо не ми пука дали самият аз отново ще си ги спомня. Ето, казах го. Всъщност никой няма нужда да си спомня едите толкова дълбоко. Поне не повече от веднъж. Проклетите парадокси. Пътят на Рингес не може да е само за неколцина пророци и деца-чудо. Аз нося отговорност за духа на рингесизма, за всеки, който иска да следва Пътя. Даже за онези, които се удават в едите, ако им позволим. Проклетите древни еди – да, признавам, че в тях има истина, истината за това как можем да станем богове. И тъкмо това е пътят на Рингес. Единственият път. Великите спомени могат да ни отведат към тази истина, но е лудост да се загубваме в нея.

Данло сведе глава в израз на уважение към разбиранията и страстта на Бардо. После вдигна флейтата към устните си и засвири песен, която беше композирал през последните няколко дни.

– Греша ли? Мислиш ли, че греша?

Данло погледна Бардо и усети, че в очите му се съсредоточва цялата му обич към огромния мъж. Не каза нищо, просто продължи да свири.

– За Бога, грешно ли е да пазиш приятелите си? Страхувам се за теб, млади приятелю.

Музиката бе изключително мелодична, но акустиката на стаята бе лоша и само подчертаваше острия звук на флейтата. Беше висок, дрезгав и студен и той го чуваше как се разбива на вълни в покрития със сняг купол. Внезапно му дойде наум, че Бардо е прав, че трябва да се откаже от пиенето на големи количества кала. Всъщност изобщо трябваше да се откаже от калата, но не заради опасността от полудяване. За него, ако не и за всички търсачи на спомен, имаше други, по-коварни и неуловими опасности. Калата наистина бе благословен наркотик, наистина беше прозорец към вътрешния свят. Както всички прозорци към дълбоката реалност обаче, Данло си помисли, че калата в действителност можеше да ограничи изживяването му на древните еди, да изкриви или

замъгли виждането му по някакъв жизненоважен начин и така да му попречи да стигне до най-дълбоко разбиране на Единствения спомен.

Той свърши песента, пъкна флейтата в джоба си и каза:

– Не се страхувай, Бардо. Аз... вече няма да пия кала.

– Какво! – Бардо се опули. – Какво каза?

– Калата – отвърна Данло, – самата ѝ благодат... е сила, на която не трябва да разчитам.

– И затова се отказваш от нея, така ли?

– Да.

– Напълно?

– Да.

– Как можеш след всичко, което се каза, да ми съобщаваш с усмивка на проклетото си лице, че толкова лесно се отказваш от калата? Сигурен ли си, че просто не си ми се ядосал? Да не би ограничението да те е разгневило?

Данло се засмя и поклати глава.

– Не съм ти се ядосал.

– Но повече няма да имаш спомени!

– Не съм казвал такова нещо.

– Но няма да си в състояние да споделяш калата на церемониите, нали?

– Прав си – призна Данло. – Но има други пътища към великите спомени. Ако все още съм добре дошъл в твой дом, бих искал да помоля майстор Рейн да ме научи на паметистките методи.

– Но те са шейсет и четири! – изрева Бардо. – Повечето хора прекарват целия си живот в изучаването им.

– Навярно моят живот ще е кратък и ще ги науча бързо.

– Някои изобщо не ги научават – каза Бардо. Очевидно шегата на Данло не го бе развеселила. – Но даже да предположим, че си феномен или дори пророк и че постигаш всичко, за което мечтаеш, с естествени средства, какво тогава? Не можеш да прекараш остатъка от живота си, потънал в проклетите спомени.

Известно време двамата обсъждаха изкуството на спомнянето, после Данло каза:

– Ти търсиш в едите ключ и насоки към лична божественост. Това е твой път и той навярно е верен и прекрасен. Но аз мисля, че моят път... е нещо друго.

– И смея ли да попитам какво може да е то?

– Не съм сигурен – призна Данло. – Но някой ден, ако си спомня

достатъчно дълбоко, ще ти кажа.

– Добре тогава – каза Бардо и потри ръце. – Желая ти успех. Искате ми се да можех да остана тук и да си говорим, но някой трябва да ръководи тазвечерното спомняне, нали?

С тези думи той се затътри надолу по стълбите, после изведнъж се завъртя и рече:

– А, млади приятелю, разбира се, че си винаги добре дошъл в дома ми.

Данло остана сам и се загледа през прозорците към улиците на Стария град. Валеше и далеч към плъзгата, пресичаща Града в посока изток-запад, ледът, дърветата и къщите бяха покрити с нов пласт сореш. Тишината и белотата му напомниха за горите на детството му, където за първи път беше зърнал рядката бяла птица. Отдавна не си бе мислил за Ахира и още по-отдавна не се беше молил на второто си аз. Не искаше да вярва, че продължава да вижда света чрез символите на примитивна тотемна система но всъщност винаги, когато бе най-угрижен и вървеше сам сред горичка или през пустите гробища на Града, част от него се заслушваше за дивия вик на Ахира. Ослушваше се и сега и странно, макар да беше затворен в купол от синтетично стъкло и откъснат от нощта, той чу птицата да изкрясква в своя убийствен екстаз. Този крясък бе вътре в него, внезапно осъзна Данло. Това беше само спомен за Ахира, забил нокти в шията на хлъзгар. И после го осени по-дълбок спомен, истина за древните еди: „Това ти си“. Крясъкът на птицата се изви си и изпълни вселената в него, и той си спомни: „Аз съм този звук“.

И разбра, че пътят му към божествеността, ако такъв наистина съществуваше, ще е и прекрасен, и ужасен.

ГЛАВА 21 ИЗКУСТВОТО НА ОДОРИ

Веднъж като младеж, тринайсет години преди да постигне Завършеност, Съвършения се напи с вино и с едно-единствено хвърляне на зара проигра семейните си имена. И Сароджин Гаруда, който беше негов брат и пръв ученик, му каза:

– Ти загуби нашия живот, защото сега няма да имаме ни пари за харчене, ни храна за ядене, ни покрив над главите ни да ни пази сухи, когато дойдат дъждовете.

И Съвършения отвърна:

– Целият живот е хвърляне на зар в неизвестността, Сега небето трябва да ни е покрив и ние трябва да прекараме живота си в Самоусвършенстване. И когато станем Завършени, никога повече няма да сме гладни.

– Искаш да кажеш – попита Сароджин Гаруда, – че ще храним душите си с вятър и слънце и че сливането с Целостта ще ни изпълни с щастие ли?

И Съвършения, който също се нарича Смеещия се монах, отвърна:

– Разбира се, но също искам да кажа, че когато постигнем Завършеността, нашите последователи ще ни дават своя хляб, своите дръхти, самия си живот.

– Но как ще привлечеш последователи, когато открият, че си бил толкова глупав да се напиеш с вино и да проиграеш именията ни?

И Съвършения отвърна:

– Сам ще видиш, хората не обичат никого толкова, колкото съвършения грешник, който се разкайва и става съвършен светец.

– Значи си готов да се откажеш от всички пороци? – попита Сароджин Гаруда.

И Съвършения се засмя и отвърна:

– Не, не още.

След това Съвършения отиде в Южните земи и прелъстяваше дъщерите на винарите, и пиеше виното им, и танцуваше забранените танци, и ядеше вълшебните гъби, които растяха в горите. Скита се тринайсет години преди да стигне в Свещения град. Там, в Басейна на вечността, той се откажа от света и постигна Завършеност, и всичко, което предрече, се сбъдна.

След много години Съвършения се сдоби с дворци за всеки от шестте сезона и ги напълни с безценни скулптури и прекрасни вина; взе си триста и тринайсет наложници и стана баща на четири пъти по толкова деца; и отново започна да танцува, и да яде гъби, и да хвърля зарове. Сароджин Гаруда дойде при него и каза:

– Ти пак си потънал в порок. И Съвършения отвърна:

– В Завършеността всички разграничения са като Едно, и няма нито порок, нито добродетел. Преимуществото да си Съвършен е, че можеш ясно да видиш това.

– Но хората – след като помисли над думите му, каза Сароджин Гаруда, – са далеч от Съвършенство и не разбират онова, което казваш.

И Съвършения отвърна:

– И тъкмо затова толкова ме обичат. Те знаят, че Съвършения е над доброто или злото на света, и затова нищо не може да ги стресне.

После Съвършения започна да се смее и като слушаше този свещен смях, умът на Сароджин Гаруда се освободи от всички съмнения и несъвършенства, и той най-после постигна онова, което беше търсил през целия си живот. Двамата много дълго се смяха заедно и умряха много стари, много богати и много Завършени.

Из „Животът на Съвършения“

В началото на зимата, докато изучаваше паметистките техники при майстор Томас Рейн или прекарваше дълги сладострастни часове с Тамара пред пламтящия огън в камината и овладяваше съвсем друго изкуство, Данло сдържа обещанието си да се откаже от кала. Но не можеше нито да се откаже, нито да забрави единственото си велико възпоменуване. Бардо го беше предупредил, че двамата с Хануман ще се превърнат в пример за подражание за другите. Така и стана: по ирония на съдбата радикалните рингесисти, онези, които свободно щяха да пият кала, смятаха Данло за нещо като герой и се стремяха да подражават ако не на отказа му, поне на дивотата и поведението му. Макар и никога голяма, тази група обединяваше рингесисти, които бяха приближени на Бардо, като примадоната Нирвели и Дарио Чу. И поне двама от наставниците, обучени от Томас Рейн, тайно започнаха да боготворят калата. Братята Джонатан и Бенджамин Хър (от злощастно известния род Хър от Тъмнолуния) откраднаха от складовете на Бардо голямо количество от наркотика и го лееха като река сред приятелите и съмишлениците си. Без знанието на Бардо те провеждаха тайни спомняния в различни жилища из Града и понякога, когато се чувстваха особено дръзки, дори в дома на Бардо. Самият Джонатан Хър прекарваше много време сам в Извора, плувайки в солената вода, докато калата кипеше в него на студени ярки потоци и го отнасяше в дълбоки спомени. Той успя да уреди приятелите му да получат свободен достъп до Извора. И после тайно им поднасяше кала, и оставяше всеки на собствения му разум, воля и прозорливост. Радикалните рингесисти суетно се гордееха, че във всеки момент някой от тях заема резервоар в Извора. Когато един от братството им свършеше пътуването си във вътрешния свят, друг отпиваше три глътки кала и заемаше мястото му, и като се редуваха по този начин, те се опитваха постоянно да си спомнят древните еди. Това диво и тайно боготворене на калата можеше да продължи много време, но бремето на лошия шанс неизбежно се стовари отгоре им. Един контрабандист, Айсъс Никитович, успя да се удави в един от резервоарите и нещо поужасно (от егоистична гледна точка на Бардо), една блестяща калфа

акашичка погълна поне петнайсет глътки кала и не се върна от пътуването си. Или по-скоро се върна обезумяла, с очи, по-пусти от очите на автист. Когато чу, че една от любимите му любовници е полудяла, Бардо се разплака, после изпадна в ярост и докато Суря Лал успее да го успокои, разби девет безценни агатанджиански миди алая.

Чуха го да вика:

– За Бога, на кого да поверявам проклетата кала, щом не мога да вярвам на наставниците си?

Тази забележка се оказа извънредно злокобна. Тя предизвести огромните промени, които щяха да настъпят в Пътя на Рингес. По това време култът се разделяше на три фракции, нито една от които не вярваше напълно на другите. Това бяха братството на калата, ръководено от Джонатан Хър, а също и основната част от рингесистите, търсачите, които с радост присъстваха на церемониите и отпиваха своите две глътки кала. Те не се интересуваха толкова от древните еди заради самото изживяване, колкото от това да открият как могат да станат богове. Третата фракция беше разклонение на основната част. Още от самото начало много рингесисти не бяха в състояние да си спомнят едите – или пък не можеха да проумеят спомените си. Всъщност те бяха прекалено глупави или лениви, за да усвоят възпоменувателните техники и най-вече прекалено се страхуваха. Избягваха или отказваха да пият кала не защото се стремяха към по-ясен начин на виждане, а защото пътуването в самите тях ги ужасяваше. Рингесизмът ги привличаше заради най-основната причина: те усещаха, че Бардо и вътрешният му кръг са открили път към нещо огромно и важно, нещо над личните грижи, и отчаяно искаха да участват в движението му. Ако не бяха в състояние да разберат танца на чистия спомен в себе си, поне можеха да изпитат удовлетворението от силната религиозност. Домът на Бардо като че ли денонощно блестеше с мощ и загатване за възможности. За някои хора беше достатъчно да се греят на златните лъчи на светила като Данло, красивата и образована Нирвели или дори Томас Рейн, защото винаги е по-лесно да стоиш под светлината на друг, отколкото сам да сияеш. Мнозина говореха за нови насоки в еволюцията, за безграничните възможности на човешката раса, но малцина бяха готови да извършат дори незначителна промяна в самите себе си. Те мечтаеха да преобразят телата и умовете си в нещо ново, нещо огромно и прекрасно, но им липсваше смелостта сами да творят съдбата си. Мислеха си, че искат да станат богове, и някои от тях искаха да искат да открият път към божествеността, но бяха неискрени като богати звездители, които се преструват, че съчувстват на бедните и

през цялото време трупат диаманти, огнени камъни и други скъпоценности.

И така, те се отказваха от калата и заместваха наркотика с възбуда, бъркаха религиозната ревност с истински екстаз, задоволяваха копнежите си за възвисяване с обещания и надежди и заобикаляха опасните опити да превъзмогнат себе си. По този начин те сами се предаваха и тласкаха човечеството към революция, вместо към еволюция. Бяха нервни и отчаяни хора, прекалено нетърпеливи да повярват, че Златният пръстен ще ги защити от яростта на Вилда или че ако се опитват да следват пътя на човек, станал бог, малка част от неговата божественост може да полене по драпащите им пръсти. Това бяха неуспели и лъжливи търсачи и другите рингесисти презрително ги наричаха „божества“ или „кръщелници“. В началото на зимата на 2953-та година от основаването на Никогея тази фракция на кръщелниците все още наброяваше само една десета от последователите на Бардовия култ.

– Но с всеки ден стават все повече – призна една вечер на Данло Томас Рейн, след като му помогна да усвои четирийсет и първата възпоменувателна техника. Двамата се срещаха почти всяка вечер след вечеря – в онези вечери, когато Данло не можеше да посещава Тамара – и паметистът с радост го обучаваше на това изкуство. Макар че рядко го възнаграждаваше с похвали, Рейн го хвалеше непряко, негативно, като очерняше усилията и уменията на други. – Възпоменуването е най-коварното от всички изкуства: отначало всичко е в рози, рози, рози и съвсем скоро в тръни, тръни, тръни. Хората лесно се отказват. И някои никога не се научават на самодисциплина. За съжаление, страхувам се, че ако се опита да разшири този наш малък култ Бардо ще привлече тъкмо тях. Вече дадохме нашата кала на най-ярките в Града – кой тогава остава? А сега, искаш ли да се върнем към дереизма, или предпочиташ да продължим с митопоезията?

Естествено нито една от трите фракции не представляваше самостоятелна група, напълно отделена от другите. Мнозина от братството на калата се стремяха и към лична божественост, и към Единствения спомен. Мнозина търсачи щяха да пламтят за възвисяване като звезди в нощта, само за да се измъкнат някоя сутрин от леглото със зачервени очи обезсърчени, изпълнени със съмнения и охладнели към самите себе си и най-дълбоките си мечти. Малцина от тях можеха отново да разпалят страстта си, но повечето щяха да потърсят по-прости начини да потушат копнежите си. Никога не беше лесно да се определи кога търсачът е напуснал пътя си и е станал кръщелник на рингесизма, сяпю

следващ пътя на други. Имаше такива, които обвиняваха другите в неискреност и безверие, а самите те изтръгваха вътрешните си очи и възторжено коленичеха, докато Данло или Бардо говореха за чудесата на древните еди. Домът на Бардо се превърна в нещо като арена, на която рингесисти от всички фракции се бореа помежду си за духовно превъзходство. Или по-скоро блестящо украсените му стаи бяха като декори на сцена: по всяко време из коридорите се мотаеха мъже и жени. Преструваха се, усмихваха се и сияеха, лицата им изобразяваха най-тъпи и прости гримаси в опитите им да излъчват аура на просветление. Държаха се така, както си представяха, че би трябвало да се държат божества, и неуловимо, бавно се мъчеха да се оформят един друг в идеализирания образ на съвършения рингесист. Хората винаги се стремяха да срещнат погледите на другите, винаги дълбоко се вглеждаха в очите, сякаш за да попитат: „Ти спомни ли си древните еди?“ Или: „Ти ставаш ли бог?“ И никой не беше по-страстен поклонник на тази игра от Суря Сурата Лал. Тя я играеше с Данло, Хануман и Тамара, играеше я и с братята Хър, играеше я с всеки нов рингесист, който идваше в дома на Бардо. Въсщност най-вероятно я играеше пред огледалото и със самата себе си.

– Тя няма истинска дарба за възпоменуване – призна на Данло Томас Рейн. – И това е жалко, защото полага огромни усилия. Даже прекалени, струва ми се.

В някои отношения Суря Лал бе типична представителка на онези, които се люшкаха между търсачи и обикновени последователи на Пътя. Макар че изобщо не беше ленива и притежаваше външен кураж и интелигентност, които заблуждаваха дори приятелите ѝ (тя наистина бе рискувала живота си в опита си да освободи робите на Летосвят), когато настъпеше време да открие пътя в себе си, Суря премигваше с малките си зачервени очи, хапеше тънките си устни и ставаше упорита, тъпа и пасивна като мускусен бик. Нямаше въображение. И обработваше мнението на другите и се преструваше, че спомнянията ѝ са по-дълбоки, отколкото в действителност. Тъй като се бе вкопчила в красотата на собственото си самомнение, колкото и да се опитваше, Суря винаги се проваляше в опитите си да приложи към себе си проникновенията на най-добрите си спомени. Тя се боеше от личностна промяна и завиждаше на онези, които не изпитваха такъв страх. Още от самото начало принцесата негодуваше срещу способността на Данло да прониква в сърцето на древните еди. Суря погрешно смяташе, че тази способност се дължи на калата и оттук идваше неодобрението ѝ към този прекрасен наркотик.

Една вечер след церемонията я чуа да казва:

– Никой не знае дали първото възпоменуване на Данло е било велико, или просто е изпаднал в самозаблуда. Започвам да не вярвам в калата. Прекалено е опасно да я даваме на неопитни.

После Сурия започна да не вярва в самия акт на възпоменуване. Завиждаше на Томас Рейн, Данло и честно казано, дори на Хануман ли Тош. Тъй като самата тя не притежаваше умение да разбира великите спомени, не можеше да учи и други на това изкуство, да стане наставничка и да се издигне в зараждащата се църква на Бардо. Затова се стремеше да контролира възпоменувателната церемония и в крайна сметка изобщо да я премахне. След удавянето на Айсъс Никитович Сурия се обяви срещу даването на кала на нови рингесисти. Нейна беше идеята да заменят наркотика с обикновена морска вода. Тя умоляваше Бардо да направи тази промяна. И той, макар поради лични причини, се вслуша в настойчивите й думи. От вечерта на четирийсет и осмия ден на зимата онези, които носеха първата си покана за веселие, започнаха да получават вода като символ и причастие, докато по-опитните рингесисти отпиваха от скъпоценната мярка на Бардо своите две глътки кала. Нормално бе да се допусне, че това извращаване на церемонията ще отблъсне много хора, но по ирония на съдбата въздействието му се оказа положително. Сега неуспелите божества можеха да се събират в дома на Бардо без страх, че ще трябва да постигат нещо толкова трудно и опасно, като това да си спомниш себе си. Колкото до новопокръстените, изгарящи от желание да опитат свещения наркотик (в тази категория попадаха приблизително една трета от хората), те винаги можеха да се надяват да бъдат допуснати до избраните. Това би могло да стане, като присъстваха Поне на трийсет и три церемонии, изповядваха вярата, че човешките същества могат да станат богове само ако следват примера на Малъри Рингес и най-вече като даряват на Пътя поне една десета от земните си богатства и приходи.

– Трябват ни пари – призна Бардо една вечер. Беше събрал най-близките си в чайната стая. В този най-вътрешен кръг, разбира се, бяха Сурия Сурата Лал и Томас Рейн, както и Коленя Мор, Нирвели, Хануман и Данло. След инцидента с Никитович братята Хър бяха загубили благоразположението му и затова не ги канеха на прекрасната чайна маса, за да пият редките чайове и гъсти кафета от Летосвят които Бардо поднасяше в малки бели чашки. – В момента за покана за спомнянията се чака двамайт и един ден – не можем да удовлетворим всички търсачи, които искат да дойдат на церемония в дома ми. Ето защо трябва да купим имот, който ще събира всички. На две пресечки от площад „Данлади“

има изоставена сграда и ми се иска да помислим за нейното закупуване. Величествена, прекрасна сграда. Но е ужасно скъпа. Както отбеляза братовчедка ми, единственият начин е за нея да платят новите рингесисти.

Бардо вече бе организирал култа си като повечето религии още от зорите на цивилизацията: той беше господар, първожрец и гуру на последователите на Пътя и управляваше всички църковни въпроси като абсолютен владетел. Всъщност нямаше действителна нужда да се съветва с други. Но по природа си бе разбран, мил човек, който обичаше доброто пийване и приятелските спорове. Сам беше поискал мнението им и затова се изненада, когато Томас Рейн каза:

– Кръщелниците и без това вече са прекалено много. Прекалено много нови рингесисти. Би трябвало да избираме най-добрите и да обезсърчаваме другите. Пътят не се нуждае от количество, а от качество.

– Категорично възразявам – отвърна Сурия, като почука по чашата си. – Ние сме длъжни да разпространяваме Пътя на Рингес из Цивилизованите светове. А навярно и отвъд тях – навсякъде, където човешките същества все още са човеци.

Данло, който изобщо не разбираше от печелене и харчене на пари, погледна Бардо и каза:

– Ако поискаш от новите рингесисти да плащат пари, за да присъстват на церемониите, това е... все едно да продаваш калата, нали така?

– О, положението не трябва да се разглежда по този начин – възрази Бардо. – Ние – всеки, който нарича себе си рингесист – просто купуваме сграда. Ще я притежаваме съвместно, всеки рингесист ще има дял от нея съобразно приноса си към Пътя.

– Ами онези, които нямат никакви пари? – Е – отвърна Бардо, – те няма да имат никакъв дял от общата собственост.

– Но ще им позволиш да присъстват на церемониите така ли?

– Разбира се – каза Бардо. – Пътят на Рингес е отворен за всеки.

– Даже за автисти ли?

– Даже за автисти, млади приятелю.

– Ами Орденът? Послушниците и калфите, повечето академици... ами техният обет за бедност?

– Е, този въпрос е деликатен – каза Бардо, отпи от сладкото си черно кафе и си взе бисквита. – Ще искаме от всички нови рингесисти по една десета от цялото им имущество и приходи. Поне. Но една десета от нищо пак е нищо, а? Онези, които наистина са бедни, няма да плащат.

Докато Бардо и Данло спореха по финансови въпроси, стана ясно, че според бившия майстор малцина от Ордена наистина са бедни. Той

отбеляза, че калфите и послушниците, които дори не притежавали дрехите на гърба си, често произхождали от богати семейства.

– От собствен опит зная, че всички обичат парите и всеки е скътал по нещо. А могат и да ги получат или да ги изработят.

– Аз дори не съм виждал градски диск – каза Данло. – Още по-малко съм държал пари в ръцете си.

– Е, това е заради начина, по който си израснал. Но дори Данло Дивия би могъл да намери пари, ако имаше чак толкова голяма нужда.

– Не мисля – възрази Данло. Всъщност той смяташе измислянето и използването на парите за шайда, за едно от най-ужасните извращения на цивилизацията и не можеше да си представи, че някога ще иска да има пари.

– Ако се налагаше, би могъл да се продаваш на Улицата на ягодите – каза Хануман ли Тош, който мълчаливо седеше в края на масата. Имаше предвид мъжките публични домове в най-долната част на Квартала на далечниците. Макар че не беше докоснал кафето си, очите му, движенията на ръцете му, цялото му тяло и същество изглеждаше наелектризирано от живост, сякаш бе изпил няколко чаши. Лицето му излъчваше съзнание за жестокостта на думите му. Тази рядка жестокост накара Данло да го погледне с отчаяние. – Прощавай, обидих те – каза Хануман. Говореше така, сякаш са сами на масата. – Не исках.

– Никой не би трябвало да се продава за пари – накрая каза с красивия си, сладък глас Нирвели. Тя носеше широк бял панталон и контрастът с черната ѝ кожа бе поразителен. – Пътят на Рингес пари ли носи, или щастие? Удоволствието може да се купува и продава, отлично го зная, но щастieto няма цена.

– Този разговор за пари ни унижава – отбеляза Томас Рейн. Лицето му излъчваше неодобрение.

– Парите са си просто пари – каза Суря. – И ние трябва да решим как да приемаме пари от онези от Ордена, които са в състояние да дадат своя принос. – Тя отправи на Бардо кратък укоризнен поглед, после продължи: – Младият пилот е прав, че повечето от Ордена са положили обет за бедност. Ето защо те не могат да притежават нищо, дори дял от обща собственост.

Бардо се оригна, махна с ръка, сякаш за да отпъди муха, и наглед безгрижно каза:

– Проблем със собствеността всъщност няма. Всички от Ордена, които не могат да имат собственост, могат да правят дарения на рингесисти. Дори да се наложи да го правят тайно. После тези рингесисти ще

влагат даренията им от тяхно име. Това би трябвало да задоволи проклетите канони на Ордена.

Ако Сурия Лал първа беше предложила да изцеждат пари от новите рингесисти и Бардо бе измислил как законно да въведат този десятък, на Хануман ли Тош принадлежеше заслугата за привличането на приток от новопокръстени, които скоро щяха неимоверно да разширят мащабите на новата църква. По същия начин пак той трябваше да бъде обвиняван за пълното покваряване на Пътя. Но за да опишем цялостно забележителното му преобразяване и издигането му в църквата, първо трябва да разкажем за неговия опит да разбере универсалния характер на страданието.

„Онези, които следват онази своя част, що е велика, са велики мъже. Онези, които следват онази своя част, що е низка, са низки мъже“ Това бяха думи на великия Лао Дзу, казани хилядолетия преди да се роди Хануман. Може би с тях той беше предрекъл удивителната кариера на Хануман, защото целият му живот представляваше трагично сливане на низкото и великото. Отначало обаче последователите на Пътя виждаха само великата му част. Той беше много млад, за да стане лидер на голямо религиозно движение. Някои смятаха, че е прекалено млад, но други отбелязваха, че когато се опитал да завладее Старата Земя, император Александар бил също толкова млад и че Джин Зенимура бил само с две години по-голям от него, когато напуснал Ордена на поетите-воини и основал заншин. Младостта на Хануман бе нож с две остриета, и двете насочени към неговото издигане: почитателите му използваша възрастта и постиженията му като доказателство за неговия гений, докато зловниците го смятаха просто за суетен младеж, изпълнен с претенции и неизпълними идеали, и не го възприемаха сериозно, докато не стана прекалено късно.

Навярно Данло бе единственият, който виждаше истинския потенциал на Хануман. Веднъж след пуста церемония, в която и двамата отпиха само солена вода, Данло откри приятеля си сам сред папратите до водопада в стаята за медитация на Бардо и каза:

– Най-опасният идеалист... е онзи, който притежава силата да осъществи идеалите си.

– И ти смяташ, че аз имам идеали? – изсмя се Хануман.

– Наистина, след вечерта на великото си възпоменаване в главата ти се е оформило нещо. Съдба и път за човешките същества. Почти го виждам. Никога не говориш за това, но в мълчанието ти, в сенките на твоите мисли... тази съдба си личи.

– Аз вярвам в свободната воля, трябва да го знаеш.
– Защо вече не можем да разговаряме? – попита Данло.
– Аз през цялото време приказвам. Но ти изобщо не слушаш.
– Но другите... те слушат, така ли? Кръщелниците. За тях думите ти са като живак и ти говориш ли говориш, и все повече хора чукат на вратата на Бардо, за да те слушат.

Как става така, че малцина изключителни хора могат да привличат вниманието на другите? Защо който и да е човек или цели тълпи хора трябва да стоят сред снежната виелица, омаяни да слушат думите на някой друг, да усещат пулсирането на страстта му и да се опиват от огъня в очите му? Ако е вярно, че Хануман ли Тош беше роден с дар слово, също толкова е вярно, че неговото образование и житейският му опит допринесоха за усъвършенстването на тази дарба. Никой никога не трябва да забравя, че той изучаваше една от най-старите дисциплини на Ордена, начин за връщане назад към пустините и горите на Старата Земя. За да сме точни, той бе кибершаман и на двайсет и една години почти беше усвоил различните състояния на компютърно съзнание. Това щеше да е от изключително значение за Ордена, за Никогея, за всички светове, на които живеят човешки същества, наричащи себе си цивилизовани. Но въпреки цялото си умение да влиза в интерфейс с кибернетичните пространства, той не бе пренебрегнал другите сетически науки. От йогините беше научил медитация, психеделика, телесни изкуства, рапсодия, мантра и вътрешен театър. От неврологистите: конфигуриране, лицев танц, ритуален анализ, митопоезия, харизма и външен театър. Всички сетически дисциплини участваха във фравашките лингвистични философии и Хануман овладя изкуството да използва словесни наркотици, за да успокоява чуждите подозрения. Научи се да анализира системите от вярвания и да проектира специфични словесни ключове, които освобождаваха слушателите му от затворите на концепциите им. И както за свой ужас скоро откри Данло, Хануман започна да изгражда в хората около себе си цели нови мисловни затвори, които ги заключваха в Ханумановите думи, в неговото въображение, в пламтящото му чувство за собствената му съдба.

В крайна сметка обаче именно великото му възпоменувание наметна на раменете му плаща на пророк. Той беше казал, че в древните еди е описана смъртта на един от боговете. Отначало мнозина му се присмиваха. Особено пилотите наричаха спомена му наркотична самозаблуда: нали преди шестстотин години Дарио Дръзкия бе картирал всички звезди и планети от осемнайсетия куп Дева, без да открие такъв

бог, нито жив, нито мъртъв. Предсказанието – или споменът – на Хануман може би бързо щеше да бъде забравено, ако господарят пилот не се беше изказал толкова яростно срещу калата и възпоменувателните церемонии. Един ден в колегията на господарите Чанот Чен Цицерон изпълва спомена на Хануман като пример за опасността, която представлявал за Ордена култът на Бардо.

– Трябва да забраним на всички послушници и калфи да се свързват с култа на Бардо – каза той на събралите се господари. – Иначе умовете на най-умните ни младежи ще бъдат унищожени.

Сега господарят Цицерон имаше много врагове, не на последно място сред които беше независимият пилот Сондервал. По време на Пилотската война Сондервал се бе борил рамо до рамо с Бардо срещу Лийполд Соли и господаря Цицерон. Тъй като мразеше господаря пилот и се надяваше да го унижи (и тъй като беше едно от най-арогантните човешки същества, които се бяха раждали), той реши да изпълни прищявката си и да замине за осемнайсетия куп Дева. На светлинния му кораб „Висша добродетел“ му трябваша само три дни, за да стигне до купа. Сондервал трябваше да определи точките на червената гигантска звезда, които Хануман бе съобщил на Данло. Той навярно беше най-добрият пилот в Града, навярно единственият, който можеше да използва хипотезата за континуума, великата теорема на пилотите, така, както би трябвало да се използва. Сондервал прекоси звездите от галактиката до купа Дева с един-единствен скок. Трябваша му петнайсет дни, за да открие трупа на мъртвия бог. Той беше голям колкото луна и имаше блестяща диамантена кожа, дебела петнайсет километра. Мозъкът му се състоеше от невролозици, каквито есхатолозите никога не бяха виждали. Както бе предсказал лануман, богът орбитираще около червена гигантска звезда, която Сондервал незабавно нарече Славата на Хануман. И наистина, това откритие донесе на Хануман слава. Донесе слава и на Пътя на Рингес. Половин ден след завръщането на Сондервал в Никогоя новината за умрелия бог се Разпространи из целия Град.

– Това ще докаже силата на възпоменуването – каза Томас Рейн на Данло. – Сега всички ще дойдат при мен и ще поискат да им покажа пътя към древните еди.

Но Томас Рейн, който знаеше толкова много за възпоменуването и индивидуалния човешки ум, бе абсолютен невежа по отношение на масовата религиозна страст. Тази зима повечето от бъдещите последователи на рингесизма не дойдоха в дома на Бардо, за да бъдат напътствани от паметиста. Дойдоха, за да видят Бардо и Данло уи Соли Рингес и най-

вече защото бяха любопитни за великото възпоменувание на Хануман. Искаха да са близо до него, да чуват гласа му, да докосват копринения ръкав на робата му, докато стояха и пиеха заедно с него ледено вино или ядяха пикантни меса в солариума на Бардо. Макар че Хануман никога не говореше за калата е никога вече не изрече ново пророчество, самото му мълчание създаваше атмосфера на загадъчност и сила. Той внимателно слушаше, докато непознати жени и мъже му изповядваха мечтите си, и през цялото време се вглеждаше в техните очи и скрити страхове, сякаш надникваше в самото сърце на древните еди. Почти всеки забелязваше неговото състрадание, рядкото му и уникално разбиране на чуждата болка. Самият той изгаряше от спомени, лицето му сияеше от съзнанието за ужасна и първична сила, скрита дълбоко в него. Хората усещаха това. Такова съзнание не може да се изгради само с воля, не може да се подправи с помощта на техниките харизма или външен театър. То е също толкова действително и непреодолимо, колкото електрическа буря в нощта, то е като мириса на озон във въздуха след удар на мълния. Хората се тълпяха около Хануман ли Тош, защото беше свързан с най-дълбоката сила и защото чрез него усещаха пулса на вселената, който бе по-жив и напрегнат, отколкото си бяха представяли, и безкрайно по-реален.

Скоро след великото си възпоменувание, след като се възстанови и започна да съветва рингесистите на събиранията у Бардо, той се зае да засили тази мрачна връзка. Тъй като искаше да научи всичко за болката и страданието, Хануман започна да води таен живот. Без знанието на колегите си сетици или на Данло, той започна да изкачва ледените скали на планината Атакел, извисяващи се като блестяща бяла стена над Елфовите градини. Обличаше камелайка с вътрешни нагреватели, обуваше контактни обувки и се изкачваше по неравните, разядени скали. Винаги се катереше сам, без помощта на въже или мрежа. Пръстите на ръцете му и лицето му многократно измръзваха и на два пъти загуби пръстите на краката си, след което трябваше тайно да му ги регенерират в клонистки дюкян. Много пъти беше близо до болката и ужаса от падане. Но сам, той можеше да познае само своя ужас и своята болка, затова потърси други възможности. Издирваше и участваше в турнири по заншин. Биеше се с юмруци, лакти и крака, докато и той, и противниците му потънеха в кръв и рухнеха от изтощение. Биеше се смело, никога не издаваше и най-малко напрежение или безпокойство и спечели много точки за демонстриране на съвършено отпусната и бдителна поза, въпреки опасността от осакатяване, а понякога, макар и рядко, от мозъчна

травма и смърт. Други негови страсти не бяха толкова опасни, но бяха също толкова жестоки. Нощем навлизаше дълбоко в Квартала на далечниците и си купуваше извънземни наслади от извънземните Приятели на човека. Примамваше мъжки уличници и ги насилваше не защото това му доставяше удоволствие, а защото им причиняваше болка. Всъщност от половото сношение с извънземни женски и покварени, скулптирани млади мъже му се гадеше и той го правеше само за да открие докъде ще успее да издържи. Това спускане в мрака продължи през цялата дълга зима, като в същото време той изнасяше пред гостите на Бардо кратки проповеди за добродетелта на боговете и веднъж, когато Бардо бе болен след преяждане с шоколадови бисквити, Хануман лично проведе вечерната церемония в музикалния салон. Данло съвсем случайно (или навярно това беше съдба) откри тайния живот на приятеля си.

Една вечер, след като бе прекарал деня в изучаване на математиката на разклонеността, Данло се разхождаше из Стария град в търсене на кафене, в което да вечеря. Мислеше си за богата вечеря от курмаш, грах и ориз с шафран, когато зърна пред себе си Хануман, провиращ се сред къкьорите по улицата. Приятелят му не бе облечен в цветовете на сетик – носеше официална камелайка и лъскава кафява кожа и можеха да го вземат за богат поклонник или далечник. Данло си помисли дали да не го повика, да го попита дали иска да си поделят огромна купа курмаш, но дрехите на Хануман и потайното му поведение го накараха да остане на разстояние. По чиста прищявка той реши да го проследи. Хануман зави по „Серпентината“ и тълпите се състиха. Снегорините бяха натрупали блестящи бели преспи покрай улицата, блокирайки лентите за бавно пързаяне. Всички къкьори бяха принудени да се плъзгат по ледената лента между тези снежни стени, а шейните летяха по средата на улицата. Данло трябваше да се пързая плътно зад Хануман, за да не го загуби. Надути мъже и жени в скъпи кожи го блъскаха, препречваха му пътя и го стрелкаха с ядосани погледи, докато се промъкваше сред тях.

В края на Квартала на диамантите Хануман се отклони по странична плъзга. Червеният лед бе изцяло покрит със сняг и отначало Данло не разбра, че се насочват към Улицата на ягодите. После забеляза публичните домове от двете страни на пътя: студени каменни редици от къщи без осветление и прозорци. Улицата беше мрачна и пълна с контрабандисти, богати мъже и жени на средна възраст, жадни и нервни под качулките си. Пред вратите на публичните домове стояха красиви момчета и млади мъже, облечени в тесни копринени камелайки. Сред тях се

разхождаха опасни наглед сводници, които грубо подсвирваха на минувачите. Данло изпитваше силното чувство, че е попаднал на място, на което не би трябвало да е, че много погледи го наблюдават, преценяват и се чудят какво може да търси тук млад пилот. Самият той се питаше как Хануман може да се пързалия по улицата с такова невероятно спокойствие, сякаш мирисът на тамян, парфюм и горящ джамбул му е съвсем познат. Мисълта, че Хануман може да има вкус към млади мъже, го забавляваше и безпокоеше. Очакваше, че приятелят му всеки момент ще спре пред зловещата врата на някой от бордеите, но Хануман внезапно зави в някаква тъмна алея и изчезна.

Вече силно обезпокоен, Данло го последва по ледения процеп между два бордея, които бяха построени толкова близо един до друг, че двама мъже не биха могли едновременно да се промъкнат помежду им. Беше съвсем близо до края на квартала. Пред него в мрака блестеше снежен насип, отделящ публичните домове от грохнали стари сгради, които може би бяха изоставени още преди три хиляди години. Данло си помисли, че тези грозни постройки сигурно са кръчми, защото въздухът миришеше на печен хляб и сладкиши, сирене и силка, чесън и месо, печено на открит огън. Улицата на ягодите минава край Квартала на камбаната, наречен така, защото от въздуха мрежата му от улици прилича на огромна лилава камбана. Изглежда, Хануман се насочваше нататък и имаше намерение някак си да влезе в квартала.

Данло не разбираше как може да стане това. Улицата на ягодите е червена плъзга, докато всички улици в Камбаната, освен главната, са лилави. В Никогей червените плъзга се свързват само с основните оранжеви писти или помежду си. Червените улици никога не се вливат в лилавите. Затова Градът понякога представлява топологичен кошмар и пътуването между кварталите често е заобиколно и трудно. Много отдавна Арбитъра беше заповядал Градът да бъде построен по този начин с цел да изолира различните секти и извънземни раси в случай на необходимост и да затвори улиците при бунт или война. Хората обаче бяха провалили плана му почти от самото начало. На много места хариджани и други бяха направили нелегални бели улици, свързващи червените и лилавите плъзги и съответно различните квартали.

Данло предположи, че е открил една от тези нелегални улици, защото алеята не бе задънена, както би трябвало.

Тя пресичаше насипа, минаваше през някакъв неосветен тунел и се вливаше в тесен леден тротоар, водещ към Камбаната. Данло енергично последва Хануман по този тротоар, после по добре осветена плъзга, от

двете страни на която имаше жилища и различни магазини. Видя го да влиза в ресторант без прозорци – мръсна стара сграда от лющещ се пясъчник, която човек спокойно би могъл да подмине. Данло застана от другата страна на улицата, загледа се във вратата на ресторанта и се зачуди какво да прави.

Наложи се да чака дълго. Беше много студено – студ, който някога бе наричал хараду. Отново започна да вали. Милиони изящни снежинки танцуваха на лилавата и розова светлина на огнените глобуси. Навсякъде около него се носеше миризма на пикантни храни. По-късно вечерта Данло имаше среща с Тамара. Трябваше да се нахрани, за да се подкрепи. Накрая реши да влезе в ресторанта, макар да виждаше, че е частен, а нямаше пари. От пристигането си в Никогоя се бе хранил само в безплатни ресторанти и беше пълен невежа в размяната на пари за храна.

Посрещна го изтощена жена в червено кимоно, взе кожата му и го попита дали иска маса.

– Всъщност не – отвърна Данло. – Исках да се срещна с... един приятел.

– Приятелят ви пристигнал ли е вече?

– О, да, сигурен съм, че е тук.

– Бихте ли ми казали името му? Данло, който все още се подчиняваше на алалойската забрана за изричане на истински имена, отвърна:

– Най-вероятно не ви е дал името си.

– Редовен клиент ли е, или нов?

– Струва ми се... че не е идвал тук повече от един-два пъти.

Жената неодобрително огледа изтърканата му спортна камелайка, брадата и чорлавата му коса със забодено в нея перо и каза:

– Бихте ли го описали?

Данло наведе глава от гняв и срам и ѝ обясни как изглежда Хануман.

– Имате предвид знатния Хироши ли Тал от Симум – каза жената. – Той е един от най-видните ни редовни посетители. Последвайте ме, моля, ще ви отведе на масата му.

Тя отвори вътрешната врата и го въведе в богато украсено и уютно помещение. Светлината беше приглушена, така че отначало Данло не успя да види почти нищо – само полирани стени от каменно дърво, вилници и ножове от блестяща стомана и тъмните лица на клиентите по масите. Замаяха го прекалено много усещания – миризма на цвъртящо месо, сподавени разговори, дим от камина, ледено вино и пот. От всичко тук му се гадеше, но в същото време всичко странно го привличаше.

– Заповядайте – каза жената. – Добър апетит. Хануман седеше на тапициран с кожа стол с гръб към стената.

– Здравей, Данло – каза той. – Чудех се кога ли ще влезеш.

Данло удивено го изгледа и попита:

– Знаел си, че те следя?

– Сетиците би трябвало да знаят такива неща, нали?

– Исках да видя... къде отиваш – усмихна се Данло.

– Е, ето ме – отвърна Хануман. – Ето ни. Защо не седнеш?

Данло седна и си свали ръкавиците. Пред него бе най-странната маса, която беше виждал: имаше осмоъгълна форма и половината откъм неговата страна бе от черно каменно дърво, докато другата беше пониска и покрита със злато. Между двете половини минаваше плитка бразда. Данло тъкмо се канеше да заговори за тази уникална маса, когато сервитьорът им донесе поднос с начупени ядки кона в лют сос.

– Вечерял ли си? – попита Хануман. – Аз вече поръчах, главно меса, но ще има и друга храна. Тук всички, които седят на една маса, трябва да си поделят храната.

Данло хвана кестените пръчици за хранене и лапна няколко ядки. Бяха много лютиви и много вкусни.

– Откъде имаш пари, за да се храниш тук? – попита той. – А и я се погледни – какви дрехи! И защо се представяш за симумски архитект? Нали мразиш архитектите?

Приятелят му просто седеше, отпиваше от червеното си вино и го гледаше.

– По-добре си върви – накрая каза той.

Думите проникнаха в ушите на Данло като капки горещ восък. Той бавно поклати глава, неспособен да разбере защо Хануман му казва такова нещо.

– Да, върви си – повтори Хануман.

– Сериозно ли говориш? – попита Данло. – Защо тогава ме покани да седна?

Хануман отпи още една глътка вино, взе ножа си и леко прокара острието му по дланта си. Изглеждаше озадачен, потънал в себе си, натъжен. Някой провидец би могъл да каже, че е изпълнен с угризения за събития, които все още не са се случили. Данло се зачуди защо приятелят му посещава такъв долнопробен ресторант, при това често. Във въздуха тегнеше атмосфера на очакване, от която му се гадеше и която го караше да иска да избяга. И тъкмо понечи да се сбогува, когато Хануман внезапно се усмихна и каза:

– Не, остани. Трябва да останеш. Помислих си да пощадя чувствителността ти, но това е тъпо от моя страна. Моля те, остани.

Хануман вдигна кристалната гарафа и го попита дали иска вино. Данло кимна. Докато гледаше как рубинената струя се излива в бокала му, усети в салона едва забележима промяна. Всички гласове бяха стихнали. Точно под тях имаше маса от злато и дърво, на която седяха две двойки. Единият от мъжете беше смръщен контрабандист. Придружаваше го елегантно облечена обикновена уличница, която ако не бяха татуираните ѝ устни и очертаните с червено очи, можеше да мине за съпруга на посланик. Другите мъж и жена имаха яркозелени очи, прекалено огромни за деликатните им лица. Очевидно бяха скулптирани далечници от някой нецивилизован свят и не бе ясно как така са седнали на една маса с престъпник и курва. Всички клиенти в салона гледаха към тях – всъщност по-скоро към дребния мъж, застанал до златната половина на масата. Мъжът бе готвач, изцяло облечен в бели памучни дрехи. Носеше бял тюрбан, бели пантофи и бели памучни ръкавици. Но всичко това беше изцапано с тъмночервени петна. Готвачът взе купичка с олио от стоманена количка до масата, бързо го изля върху златната повърхност и после равномерно го размаза с широка четка.

– Златото се нагорещява най-съвършено от всички метали – поясни Хануман. – Тъкмо затова масите са изковани от златна сплав.

Беше очевидно, че готвачът се кани да приготви ястие за постоянните клиенти. Данло не можеше да каже как се нагорещява масата – навярно с плазма или струи възпламенен водород, – но съвсем скоро тънкият пласт олио започна да пуска мехурчета и да дими. Готвачът бръкна в кошничката под плота на количката и измъкна за шията тлъст, съпротивляващ се женски хлъзгар. От муцуната до опашката тялото на животното представляваше потръпваща розово-бяла маса, от която капеше кръв – само преди минута помощниците на готвача го бяха одрали в кухнята. Дребният мъж го вдигна така, че всички да могат да преценят големината и пола му. В другата си ръка държеше метално устройство, което приличаше на орехотрошачка, и бързо строши всички крака на хлъзгара. Четирите движения бяха изпълнени толкова внезапно, че Данло почти не можа да повярва. Седеше замръзнал на стола си, стискаше зъби и наблюдаваше. Хлъзгарът остана странно неподвижен, но когато готвачът го метна върху масата, нададе ужасен свистящ писък – като всички хлъзгари, когато са смъртно ранени. Опита се да отскочи от горещата повърхност и да избяга, но скупчените му крака бяха напълно безполезни и не можеха да намерят опора върху цвярящото олио.

Единственото, което бе в състояние да прави, беше панически да се върти, докато цвъртеше, подсвирваше и пишеше.

– Не! – промълви Данло. – Не, не, не!

– Този метод кара животното да отделя огромни количества адреналин преди да умре – поясни Хануман, отпи от виното си и тъжно се усмихна. – Някои казват, че така месото става с по-остър вкус. Поне със сигурност е по-прясно. А сега да видим дали има малко.

Готвачът вече бе извадил ножовете си и ги бе вдигнал над животното, в чиито тъжни черни очи все още гореше живот. После с поразителна сръчност замахна и изведнъж хлъзгарът се оказа на парчета, които се пържеха в горещото олио и в собствената си кръв. Кръвта цвърчеше по златната повърхност, стичаше се в жлеба и изчезваше в тъмната дупка в ъгъла на масата. Готвачът използва част от кръвта, за да залее черния дроб, момичите и други парчета месо. После подправи соса със сок от снежна гергина и други цветя, като през това време отдели костите, вътрешностите и другите карантии. Данло се зарадва, че от разсечената утроба не се появи малко хлъзгарче, макар че явно някои от посетителите останаха разочаровани. Когато ястието най-после беше готово, готвачът го поднесе в изящни бели чинии, гарнирано с нарязани портокали и свежа мента. После се поклони и започна да бърше ножовете си с мека кърпа.

– Много изискано ястие – каза Хануман. – Все пак трябва да ти кажа, че никога не съм харесвал хлъзгари.

Данло чуваше гласа на приятеля си да съска от мрака, но не можеше да го погледне. Потеше се, дишаше с усилие, дланите му бяха притиснати към челото. Седеше абсолютно неподвижен, замаян и поразен от онова, което току-що бе видял.

– Ти... беше прав – каза той, когато най-после успокои дишането си. – Не трябваше да оставам.

– Но тогава никога нямаше да видиш изкуството на одори – възрази Хануман. – Не ми ли каза веднъж, че човешкото същество никога няма достатъчно опит?

– Но убиването на хлъзгар по този начин... това е шайда. – Данло погледна свещите на тавана и си спомни: „Шайда е онзи, който реже месо от живо животно“.

– Мислех си, че би трябвало да си доволен, че някои цивилизовани хора отхвърлят култивираното месо в полза на истинското.

Данло се загледа в клиентите, които ядяха вечерята си, и за първи път от години каза молитва за душата на убито животно.

– Пела Чуриянима – прошепна той, – ми алашария ла шантих, о шантих Л'Али.

– Разбира се, жестоко е – продължи Хануман, – но всяко убийство е жестоко.

Данло го погледна и отвърна:

– Грешно е да убиваш.

– Но твоите алалои убиват животни, нали? Мислех си, че си свикнал с гледката на убийството.

– Ловецът никога не убива... заради самото удоволствие – възрази Данло. – Алалойският мъж убива, за да живее. Просто защото няма друг начин.

– Някога виждал ли си котка да си играе с мишка? – попита Хануман.

– Никога не съм виждал мишка, но зная за снежните тигри. Хануман хвърли поглед към вратата на кухнята, после каза:

– Ти си дал обет за ахимса, Данло, и аз се възхищавам на верността ти. Уважавам я, макар да си мисля, че е малко тъпо. Но самият ти признаваш, че убийството е неотменна част от живота. Ако е така, защо да не му се наслаждаваме? Защо да не възхваляваме самия акт и да харесваме всичко в него?

Данло тъкмо се готвеше да му отговори, когато от кухнята се появи готвачка, едра жена с месести ръце и мрачно лице. Тя избута право до масата им стоманена количка с чекмеджета. На Данло му се прииска да се изправи и да избяга, но като че ли всички в ресторанта гледаха към него. Докато готвачката със сумтене се навеждаше да запали горелките под масата, той си каза, че това изкуство на пържене на живи животни е просто поредната проява на упадък на цивилизацията. Дясната му страна го зовеше да избяга колкото може по-бързо, но лявата му страна нашепваше да остане и да се поучи от този упадък. Подобно на морска птица, попаднала в океански лед, той седеше замръзнал на мястото си и гледаше как готвачката намазва златната маса с оранжево олио. Разбираше, че в удобните си кафенета, сред топлина и разкош, в уединението на професиите си, в своето трупане на познания или пари, в лесните си забавления цивилизованите хора толкова са закостенели и са толкова откъснати от живота, че не виждат нито ужасите, нито красотата на света. Различните наркотици и форми на изкуство, толкова разпространени в Града, бяха път към насилствено и изкуствено разбиране на красотата. Мерзостта, която се извършваше пред очите му, беше опит на изчерпани хора да преживеят – в безопасност – пълен ужас. Данло мразеше

хората за това, че се нуждаят от такива стимули. Бе ужасен, откривайки това след седемгодишен престой в Никогея. Част от него беше свикнала с възприемането на цивилизоваността. Всъщност в този момент дясната му страна презираше лявата, докато стомахът му кипеше и се свиваше от миризмата на горещо олио. Той гледаше как готвачката отваря стоманено чекмедже, натъпкано с пресен сняг. Когато жената измъкна снежен червей, дълъг колкото предмишницата му, и го вдигна пред него, за да го види, Данло притисна юмрук към корема си. За първи път съзираше част от представата на Хануман за техния свят: че всички хора копнеят за страдание също толкова инстинктивно и яростно, колкото и за щастие.

– Това е шайда – каза Данло, после наведе глава към Хануман и прошепна: – Кажй й, че сме променили решението си.

– Нима? – попита приятелят му.

– Моля те, кажй й да спре.

Повърхността на масата беше съвсем гореща и готвачката вдигна снежния червей над нея. Той се опитваше да се навие и жената с усилие успя да го изпъне.

– Не, недей! – внезапно извика Данло. – Не знаеш ли, че Аулии... има рядка чувствителност към топлина?

Но готвачката не го слушаше. Нямаше да е първият новодошъл, загубил апетит. Готвачите в ресторанта имаха инструкции да се подчиняват само на заповедите на редовните клиенти и тъй като Хануман мълчеше, тя пусна червея върху масата.

– Не!

Разнесе се внезапно цвъртене и пред очите на Данло червеят заподскача и започна да се гърчи в горещата мазнина. Опита се да се увие, но протеините в сегментите му се скъсяваха, втвърдяваха и пържеха. С опакото на ножа готвачката го търкаляше назад-напред по масата. И животното не преставаше да се гърчи. Гърчеха се и червата, стомахът и хранопроводът на Данло, и кипяха в силни киселини. Очите му се насълзиха, гърлото му гореше. Той се закашля.

– Не го оставяй да умре по този начин! – помоли приятеля си Данло. – Нервите на Аулии са скрити... толкова дълбоко.

Омразата го давеше прекалено силно, за да е в състояние да каже нещо повече за анатомията на снежния червей. Искаше му се да обясни на готвачката, че когато изгарят, повечето животни изпитват болка за съвсем кратко време, защото най-чувствителните на топлина нерви са съсредоточени по кожата и бързо загиват. Искаше му се да каже на

Хануман и на всички редовни клиенти в ресторанта, че съзнанието на снежния червей е различно от това на другите животни. Съзнанието на снежния червей за студа и топлината – за всичко – беше разпространено във всяка тъкан и клетка на тялото му. Снежният червей бе невероятно чувствителен към топлина. Щеше да мине много време докато умре, гърчейки се на масата, и всеки миг на горене щеше да продължава вечно.

– Убий го веднага – помоли Данло. – Моля те, веднага.

Но готвачката само му се усмихна с тънките си устни и обля целия червей с кехлибарена течност – навярно коняк или друг алкохол, – която засъска и вдигна пара. С помощта на малка ръчна запалка жената запали течността и сега червеят се гърчеше в облак от сини пламъци.

– Кажй й да го убие – рече Данло, яростно се вгледа за миг в очите на Хануман, после отново върна поглед към червея.

– Не мога – отвърна Хануман.

– Кажй й!

– Безсмислено е. След няколко секунди тя ще нареже червея на парчета и всичко ще свърши.

– Няма... да свърши – задъхано каза Данло. – Така не можеш да убиеш червей. Всеки сегмент... има свой собствен живот. Готвачката може да нареже Аулии в чинията ти, но парчетата още ще са живи.

– Тъкмо така се яде това ястие – отвърна Хануман. Гласът му беше абсолютно безизразен и в очите му нямаше нищо друго освен отражението на червей, гърчещ се в сини пламъци.

– Но червеят първо трябва да се убие!

– Сигурен съм, че готвачката не знае как.

– Трябва да се убие! – повтори Данло.

– Тогава може би ти трябва да го убиеш.

– Не мога – каза Данло. – Знаеш, че не мога.

– Да, това ще е ужасна постъпка – рече Хануман. – От състрадание към всички живи неща ти си се заклел никога да не нараняваш нищо, дори умиращ снежен червей.

Известно време, което му се стори цяла вечност, Данло не бе в състояние да помръдне. После отново погледна снежния червей и сърцето му внезапно пламна в огън. Той почти скочи от стола си, наведе се над масата, пхна ръце в сините пламъци и хвана животното. Колкото можеше по-бързо стисна единия му край между палеца и показалеца си и по алалойски прокара пръсти нагоре-надолу по червея, като силно натискаше и спукваше нервната тръба сегмент по сегмент. Когато свърши,

Данло го хвърли пред Хануман и се изправи, разперил обгорените си, мазни ръце.

– Какво ти става! – извика той на Хануман.

А приятелят му просто му се усмихна, погледна червея и отвърна:

– Сега вече разбираш.

И Данло наистина разбираше, и това разбиране беше болка, плам-тъща в него по-силно от всяка болка, която бе познавал, Изпитваше дълбока омраза, омраза към Хануман и към удивените клиенти, омраза към самия себе си. Лицето му приличаше на горяща маска от кожа, която го задушаваше и ослепяваше. Той се наведе напред и хвана ръба на масата. Беше направена от плътно черно дърво и злато и тежеше ужасно, но с едно-единствено напъгане на мускулите си Данло я изправи и я преобърна. Тя се стовари на пода. Бокалите, чиниите и вазата с цветя се разбиха и из тъмното помещение се пръснаха парчета порцелан. Без да спира или да се замисля, Данло се хвърли към друга маса, на която готвач пържеше скариди, и прекатури и нея. После намери маса, на която в прозрачна тенджерата кипеше омар, и повтори същото, без да чува писъците на клиентите, залети с кипяща вода, без да вижда разярените им лица. Двама готвачи се опитаха да му препречат пътя и да го хванат, но той ги отблъсна и избяга от салона. После грабна кожите си и се втурна навън в снежната буря.

Когато потъна в мрачните, лъкатушещи плъзги на Камбаната, Данло най-после спря и прошепна:

– О, Хану, Хану, защо наруших обета си?

Той погледна към един от огнените глобуси и там, сред прекрасните пъстри пламъци видя да му се усмихва лицето на Хануман. Част от него, неговата дясна страна очакваше Хануман да изтича от ресторанта и да му се извини. Но лявата му половина нашепваше, че това никога няма да стане.

ГЛАВА 22 ОГНЕНАТА ПРОПОВЕД

Тогава Пробудения, останал в Урувела колкото беше пожелал, продължи странстванията си към извора Гайа¹⁴, придружен от множество свещеници, хиляда на брой, които преди това били монаси

14. Град в Североизточна Индия, хиндуистки поклоннически център. – Б.пр.

със сплъстени коси. там, в Гана, до извора. Пробудения спря с хилядата свещеници.

И там Пробудения се обърна към свещениците:

– Всички неща, о, свещеници, горят в огън. И кои, о, свещеници, са всички тези неща, които горят в огън?

Окоето, о, свещеници, гори в огън, горят формите, гори съзнанието на окоето, горят впечатленията, получавани от окоето, и всички усещания, приятни или неопределени, възникнали в зависимост от впечатленията, получени от окоето, също горят.

Из „Ученията на Пробудения“

На втория ден от дълбоката зима Бардо завърши преговорите за закупуване на катедрала в Стария град. Това наистина беше прекрасна сграда от дъвен камък с високо извисяващи се арки. По време на управлението на господаря Джему Флоутоу секта кристияни я построила близо до Академията с надеждата да привлече млади послушници към почитането на богочовек, когото наричали Месията. Но кристиянството било упадаща, болна религия, в чиито древни доктрини и ритуали имало също толкова жизненост, колкото в беззъб старец, отдавна минал последното си завръщане към младост. Кристианите не успели да се наложат в Никогея и затова продали красивата си черква и напуснали Града. В продължение на тринайсет века различни вложители и собственици я бяха поддържали в добро състояние. Бардо я купи от група архитекти, известна като Универсалната църква на Еде. Те също бяха напуснали Никогея, при това съвсем наскоро, не защото религията им загиваше, а тъй като се страхуваха, че светлината на Вилда скоро ще унищожи Града. Всъщност, тъй като бяха притежавали катедралата само двацет години и изобщо не я бяха използвали, те отчаяно искаха да я продадат. И затова Бардо я купи за много по-малко пари, отколкото струваше в действителност. За да отбележи търговската си победа – и за да се подготви за годишнината от предполагаемото възнесение на Малъри Рингес в небесата – той обяви празник. На деветнайсетия ден от дълбоката зима на Огнения пръстен щеше да се проведе масово веселие, най-голямото събиране и тържество, което беше виждал Градът.

„Всички са поканени!“ Това бе посланието, записано на дискове-покани, които последователите на Бардо разпространяваха из четирите квартала на Никогея. Макар че никой не знаеше колко хора могат да присъстват на веселие на открито посред най-дълбоката зима, Бардо беше избрал най-големия от градските ледени пръстени. Естествено,

когато научи, че хиляди любопитни ще се съберат на най-близкия до Академията леден пръстен, господарят Цицерон се разгневи. Но нямаше какво да направи – всички градски ледени пръстени бяха обществена собственост. Въпреки че замбоните на Ордена поддържаха всички улици и пръстени в Града (освен нелегалните), господарите на Ордена не можеха да забраняват на хората да се събират където си искат. Разбира се, те бяха в състояние да забранят на всички от Ордена да присъстват на веселието, но господарят Цицерон смяташе, че е възможно никой да се подчини на такава забрана, и затова благоразумно попречи на господарите от Тетрадата да издадат официално нареждане.

По много начини обаче той даде да се разбере, че Ордентът не одобрява веселието. Отказа да заеме на Бардовата църква който и да е от подвижните затоплящи павилиони и в продължение на петнайсет дни преди празника не позволяваше на замбоните да се грижат за Огнения пръстен и съседните улици, така че ледът в целия район се покри с пукнатини и стана почти непроходим. И накрая господарят пилот свадливо заяви, че всички ресторанти и тоалетни на Ордена край ледения пръстен ще бъдат затворени. Но Бардо реши всички тези проблеми и ги превърна в свои преимущества.

Деветнайсетият ден от дълбоката зима беше ясен и ужасно студен. Небето бе съвършен синьо-черен кръг, безмълвно надвиснал над Огнения пръстен. Самият пръстен – леден кръг с диаметър четиристотин метра – блестеше като червено огледало на светлината на изгряващото иззад планините слънце. Около пръстена имаше много павилиони, големи отворени палатки от алена коприна, която плющеше на вятъра. Последователите на Пътя ги бяха издигали цяла нощ, а Бардо беше платил за тях с парите, събрани от новите рингесисти, също както бе платил и за павилионите с храни, осейващи леда на пръстена. Беше наел готвачи от най-добрите ресторанти в Града, от улични търговци бе купил огромни количества храна и напитки. Когато започна да се затопля и първите хора заприичаха в пръстена, от павилионите вече се носеше миризмата на печени сладкиши и хляб. И на джамбалая¹⁵, лютиво къри и стотици други ястия. И непрестанно пристигаха все нови хора, които се трупаха на групички, ядяха апетитните деликатеси и пиеха кафе, шоколад и гореща бира. По обед се бяха събрали над три хиляди души.

После на издигнатата до южния край на пръстена дървена сцена

15. Креолско ястие от ориз, шунка, наденички, стриди и пр., приготвени с домати, лук, пиперки и подправки. – Б.пр.

засвириха музиканти и звуците на гошарпите и кънтящите барабани можеха да се чуят из целия Град. Улиците, водещи към пръстена, бяха изпълнени с хора. Тъй като ледът на тези плъзги бе напукан и на места покрит със сняг, те трябваше да свалят кънките си. Бардо успокои нетърпението им, като пусна сред тях стотици нови рингесисти, разнасящи кани с бира и вино. Беше отпуснал от собствените си складове сушени семена от трия и гъби теонанкатл, бе осигурил малки копринени кейки тютюн, тоалач и марихуана, а също и други растения за пушене. Движението по „Серпентината“ покрай северния край на пръстена беше бавно и от тълпите се вдигаха облаци син дим. Стотици лули тлееха с червени и оранжеви пламъчета, милиони малки семена от трия пукаха и отделяха във въздуха психеделични пари. Навсякъде можеше да се види постоянен поток от хора, които се смееха, пееха и взаимно повдигаха духа си. Когато влизаха в ледения пръстен, повечето от тях вече бяха леко опиянени от този дим. И те се събираха рамо до рамо пред сцената, докато музиката на мантрите вибрираше в корема и по гърба им. Това бяха богати звездители, облечени в чуки и пелерини, дрипави автисти с боси, измръзнали нозе, контрабандисти, афазици, поети-воини, паратанцъори, архати и много, много академици в пъстрите кожи на съответните си професии. Там бяха почти половината от членовете на Ордена и спокойно стояха сред хибакушите, хариджаните и другите жители на Града. Хората прииждаха цял следобед – огромен развълнуван рояк от човеци и дори неколцина любопитни даргини и фравашаи.

– За Бога, тук трябва да има осемдесет хиляди души! – възкликна Бардо. Той стоеше в огромен павилион в дъното на сцената. Мантра-музикантите бяха престанали да свирят и сега подиумът пустееше, което позволяваше на събралите се в павилиона да гледат към ледения пръстен. Бардо отправи очи към морето от хора, което се вълнуваше и чакаше под него, и се разсмя. – Навярно даже деветдесет хиляди – о, това ще е паметна нощ!

От дясната му страна стоеше Данло, отляво Хануман ли Тош. След вечерта в ресторанта двамата не си говореха и сега помежду им се издигаше стена от дребни любезности, официалности и напрегнато мълчание. Данло също гледаше към множеството и броеше присъстващите. Беше почти тъмно, но все още можеше да вижда черните, белите и кафявите лица, които лъщяха пред него.

– Преброих... деветдесет и шест хиляди – каза той. Трябваше да вика, за да го чуят сред рева от гласове, изпълващ пръстена. – И четирийсет и девет извънземни.

Бардо ахкаше, хъмкаше, поглаждаше брадата си и изглеждаше много доволен. С обточените си със злато черна кожена роба и пелерина той представляваше внушителна фигура. Всички рингесисти в павилиона – Сурия Лал, Томас Рейн и хората от вътрешния кръг, както и много кръщелници, поднасящи горещи напитки и изпълняващи важни поръчения – гледаха към него в очакване да ръководи празненството. Той се усмихна на Хануман, оригна се и каза:

– Толкова много хора – кой някога е виждал толкова много хора?

Хануман беше облечен в официалната си роба на сетик. На главата си носеше оранжева сатенена шапка. Той мразеше всякакви шапки, дори в студени, ветровити нощи. Носеше я само за да не се вижда сетическата му хиюма – хромиран шлем от неврологици, покриващ главата му от челото до тила.

– Тук има деветдесет и шест хиляди триста деветдесет и един човек – каза той. Очите му бяха широко отворени, но слепи поради интерфейса с компютъра. Сетическата хиюма генерираше мощно поле, подхранващо мозъка му с информация. – И докато разговаряме, пристигат още.

– Време е да започнем с речите – каза Бардо. – Преди да е станало прекалено студено.

Очите на Хануман започнаха да се проясняват и той внимателно погледна към хората долу. За Данло бе очевидно, че за малко се е изключил от компютъра и че сега вижда с очите на сетик.

– Струва ми се, че бихме могли да ги отворим още повече – отвърна Хануман.

– С още музика ли? – изкънтя гласът на Бардо. Хануман кимна.

– Обаче бих предпочел да минем без импровизаторите и да отложим певците за по-късно. Сега ще е най-добре да повикаме концертистите. Трябва да свирят не повече от петнайсет минути.

– И после речите, така ли?

– И после речите – потвърди Хануман. – Но не трябва да са повече от пет.

– Включително моята ли? – попита Бардо, намръщи се и заудря с крака по дървото с такава сила, че цялата сцена се разтресе.

– Твоята реч – поясни Хануман – ще мине като част от церемонията с калата. И остават още пет.

– Речта на Данло, разбира се – каза Бардо, усмихна се на Данло и вдигна огромната си ръка, облечена в златна кожена ръкавица. – И на братовчедка ми. И не трябва да пропускаме Томас Рейн. Предполагам,

че ще се наложи да включим и Джонатан Хър.

Хануман поклати глава.

– Аз бих променил реда в зависимост от пола. Първо трябва да е Томас Рейн, после Суря и Данло. А след това трябва да позволим и на Нирвели да говори. Чувал ли си я? Тя има изящен стил, мощен глас – като всяка куртизанка.

– Предпочитам да говори Тамара – възрази Бардо. – Но тя ми каза, че тази вечер имала ангажимент. Жалко.

Данло и Хануман се спогледаха. И двамата знаеха, че Тамара е отклонила предложението да присъства на веселието, защото не обича Хануман.

– Някой ден ще убедим Тамара да сподели своите спомени – отвърна Хануман. – Но тази вечер от името на куртизанките ще трябва да говори Нирвели.

– Ти ли ще си последен? – попита Бардо.

– Така ще е най-добре.

– За Бога, иска ми се да можехме просто да спазим първоначалния план.

Хануман се усмихна и каза:

– Когато съставяхме плана, заложихме в него възможности за промяна, защото знаехме, че може да се наложи.

Бардо отново се намръщи. Беше очевидно, че не му е приятно да позволява на Хануман да му помага, в ръководството на веселието. Всъщност Хануман бе истинският архитект на всичко, което ставаше тази вечер. Тъкмо той беше предложил да раздадат наркотици на хората, той бе Уредил фравашките напеви, мелодичните поеми и телесната музика, които да отворят тълпата за техните думи. Той беше майстор на надайога, йогата на звука, и грижливо бе разположил решетките сълки, които изпълваха ледения пръстен със симфонии, барабанен ритъм и мистични мелодии, които въздействаха на тялото и мозъка. Той беше подредил лазерите и дисковидните лунни светлини и бе надзиравал монтирането им около пръстена. Той беше свързал Цялата тази апаратура със скрития под сцената главен компютър, а после се бе включил в него, за да контролира всичко. Като сетик, Хануман беше чувствителен и към най-незначителните промени в съзнанието на хората и можеше да чете настроението им със същата лекота, с каквато алалойският ловец разпознава следите на мечка в снега. Можеше да променя това настроение и съзнание. Манипулирането на масите хора представляваше непроситимо нарушение на сетическата етика. Данло мразеше това негово

умение, но в същото време то го омайваше. Той видя, че Хануман мило се усмихва на Бардо, и внезапно разбра, че приятелят му се готви да го предаде.

– Тревожа се – каза Бардо на Хануман, изду тлъстите си бузи и изпусна огромен облак пара. – Тревожа се, че ще се компрометиращ. Тук има и други сетици. Със сигурност ще открият, че си замесен във всичко това.

– Възможно е – отвърна Хануман.

– Е, ще те отлъчат от Ордена.

– Това ли е най-ужасната участ, която може да ме сполети?

– Значи си готов да напуснеш Ордена, така ли?

– На Ордена ли трябва да остана верен – попита Хануман, – или на Пътя на Рингес?

– За Бога, надявам се, не ме обвиняваш, че насила съм те накарал да вземеш такова решение!

– Никой не ме е насилвал за нищо – отвърна Хануман.

– Знаеш ли, надявам се – каза Бардо, – че на никого няма да не му се наложи да вземе такова решение.

– И това не е несправедлива надежда. Аз също я споделям. Тазвечерното веселие би трябвало да сближи Ордена и Пътя.

– Или да ни унищожи – каза Бардо.

– Не – увери го Хануман, – няма такава вероятност.

– Е, даже да ни унищожи, надявам се, че хората никога няма забравят Пътя на Рингес.

– След тази вечер няма да го забравят – отвърна Хануман, обърна глава и срещна погледа на Данло. Лицето му бе студено, бледо и изпълнено с очакване.

После Хануман се усмихна и каза:

– Сто хиляди души и нито един от тях няма да забрави онова, което ще чуе и види тази вечер.

Те влязоха в павилиона и на сцената се качиха деветима концертисти, облечени в дрехи с нагревателни елементи. Музикантите застанаха в полукръг с лице към тъмното множество и пръстите им затанцуваха по клавишите на инструментите. Леденият пръстен завибрира от протяжна, ниска, гръмовна музика. Въздействието ѝ беше ужасно. Тя изпразваше ума от всякакви мисли и караше сърцата на хилядите да къртят в мозъците им. Трансовият концерт продължи точно петнайсет минути. После музикантите напуснаха сцената.

Бяха се договорили ораторите да говорят по всеки аспект на

рингесизма, стига да са искрени и обръщенията им да са кратки. Блестящ и сериозен в сребърните си кожи, Томас Рейн трябваше пръв да излезе на сцената. Както на всяко друго събиране, той разказа за паметисткото изкуство и сподели размислите си за природата на древните еди. Рейн омаловажи опасностите на калата и в същото време възхвали нейните достойнства. Последва го Суря Сурата Лал. Данло я видя как излиза от затоплящия павилион и застава на самия край на сцената. Дребната жена студено погледна насъбралите се и заговори за същността на човешкото, за своята любов и омраза към прекалено човешкото си тяло. Суря говореше с брутална искреност. Всички хора, каза тя, изживявали целия си живот в глад, болка и похот. И най-вече в страх от смъртта. Но имало начин да надмогнат тялото и да постигнат безсмъртие. Това бил Пътят на Рингес: да жертват тялото и същността си, за да станат богове. Всички хора, каза тя, трябвало да отворят сърцата си за огромната и чудотворна саможертва на Малъри Рингес, всички хора трябвало да умрат, за да заживеят истински, всички хора трябвало да приемат в себе си образа на Малъри Рингес и да го почитат като откровение за онова, в което можели да се превърнат.

Когато свърши, беше ред на Данло. Той излезе на проскърцващата сцена и застана там, където усети, че го поглъща ревят на стоте хиляди гласа. Безразсъдно се беше облякъл само по спортната си камелайка. Вятърът развяваше косите му и той чу някой долу да вика: „Данло Дивия!“ Данло наистина съзнаваше колко див изглежда. Сетивата и умът му се бяха съсредоточили върху онова, което лежеше пред него: мрачният въздух, обливащ го на студени вълни, които го пронизваха до костите; стотиците хиляди погледи, които изгаряха да срещнат очите му; думите, които изричаха устните му и достигаха до всяка точка на ледения пръстен. Както бе казал на Бардо в обсерваторията, той добре беше обмислил речта си. Бе я изгладил дотолкова, доколкото можеха да се изгледят думи. Говореше с изключителна искреност, макар че ако някой го попиташе, навярно би казал, че говори прекалено свободно, с прекалена игривост и страст, неподходящи за цивилизован човек. Когато свърши с разказа за великото си възпоменувание на древните еди, Данло беше потен, въпреки студа. Потеше се, трепереше и се усмихваше на хората, които тропаха с крака и го аплодираха. Аплодисментите им се превърнаха в рев, който отекна в слабините му и болезнено прониза ушите му. Никога не бе чувал толкова жив и ужасен звук, никога не си беше представял, че човешки същества са способни да го издадат.

– Добре говори – каза му Бардо, когато се върна в павилиона.

Данло му кимна, после си облече парката, сложи си кожената шапка и маската за вятър. Искаше да изслуша останалите речи заедно с множеството, затова мълчаливо се поклони на Бардо и Томас Рейн, излезе от павилиона и се спусна по стъпалата в задната част на сцената. После мина по края на ледения пръстен, за да се влее в тълпата. С черната маска за вятър на лицето никой не разпозна в него човека, току-що говорил за възпоменуването си и за Единствения спомен. Данло бавно си проби път към средата на пръстена. Навсякъде около него се разнасяше миризма на сирена, сладкиши и хляб, смесваща се с опияняващия аромат на тоалач, семена на трия и гореща бира. Всички изглеждаха възбудени. Облечени в нагревателните си копринени дрехи, неколцина паратанцьори танцуваха в екстаз, но повечето хора стояха на местата си, подскачаха от крак на крак върху утъпкания сняг и гледаха към южната част на пръстена. Данло не можеше да не си помисли, че никоя важна церемония не трябва да се провежда с лице на юг. Сто хиляди души не гледаха накъдето трябва, докато бърбеха помежду си и протягаха шии към сцената. Той беше по-висок от повечето и ясно можеше да види Нирвели, разперила ръце като птица крилете си. Тя говореше за щастието от възпоменуването на древните еди. Примадоната бе гъвкава и красива жена с кожа черна като космоса и говореше за щастието като сила, която е в състояние да преобрази както индивида, така и цели цивилизации, а някой ден навярно и цялата вселена.

„Всичко оживява от щастие, от чисто щастие и създаването на щастие е целта на вселената.“

Когато дойде редът на Хануман, хората около Данло и навсякъде по пръстена се смълчаха. Те не биха могли да знаят какво им предстои. И все пак сигурно изпитваха някакво предчувствие за велико събитие, защото когато на сцената излезе Хануман, се затвориха всички усти и замръзнаха всички погледи. Данло също гледаше омаян как приятелят му застава на самия ръб на подиума. В своите развяващи се на вятъра оранжеви дрехи и с напрегнатото си излъчване, от стотина метра разстояние той приличаше на пламък на тъмния фон на хоризонта. И после отметна глава назад, вдигна лице към небесата, протегна ръце нагоре и гласът му изкрята:

– В този момент той ни гледа и докато стоим под звездите, той го знае.

Данло се беше чудил дали Хануман ще говори за великото си възпоменувание и скоро стана ясно, че наистина ще говори за това, но непряко. Гласът му падаше върху Данло като сребриста триизмерна

мрежа от звук. Двайсет и трите огромни, блестящи решетки сълки около пръстена улавяха екотите и вибрациите и ги сливаха в съвършен холофоничен звук. Данло чуваше думите така, сякаш Хануман стоеше до него и му шепнеше в ухото. Или сякаш викаше в сърцето му. Такъв е характерът на тази техника, с която толкова се злоупотребява – тя прави така, че не е възможно да разграничиш симулираните звуци и образи от събитията в действителния свят. Тази вечер всички хора на ледения пръстен преживяваха думите на Хануман по един и същ начин. И почти всички ги преживяваха индивидуално. На скрити места около пръстена бяха монтирани стотици компютърни очи, които се насочваха към лицата на хората и ги четяха. Миг по миг чувствата и мисловните нагласи на стотите хиляди души се анализираха и кодираха в информация. Хануман тайно беше донесъл сетически компютър, който я използваше. Бе разработил ужасно сложна програма, която определяше думите му в зависимост от конфигурацията на всяко от лицата. Или по-скоро обагреше гласа и интонацията му, подчертаваше сричките и кодираше тези звуци в решетките сълки, така че думите да докосват всеки човек по уникален начин. Така всеки чуваше една и съща реч и все пак за всекиго тя беше различна. Това бе триумф на сетическото изкуство. Данло се удивляваше, че Хануман успява да манипулира толкова много хора по толкова много различни начини, и се ужасяваше, че е в състояние да направи такова нещо. Стоеше зад някакъв дебел контрабандист, слушаше приятеля си да говори за страданието и злото в света и се питаше какви ли шепоти и ридания чуват хората около него. После се приближи към сцената, за да чува по-добре, но ужасният глас на Хануман го заобикаляше и преследваше като облак бръмчащи мухи, без изобщо да се променя:

– И какво е първото нещо, което ще види Малъри Рингес, щом погледне към нас? Ще види, че всеки от нас страда, че всеки от нас гори в болката на чистото съществуване.

На Данло му дойде наум, че заради кожената маска за вятър компютърните очи не могат да четат лицето му и следователно Ханумановият компютър не е в състояние да определя специфичните звукови ключове, за да манипулира настроението му. Навярно единствено той от всички хора – хора с голи лица, чуваше сребърния глас на Хануман такъв, какъвто е в действителност.

– Всички неща горят – каза Хануман и гласът му се понесе във въздуха. – Горят атомите, електроните и ядрата. Горят планинските скали. Гори въздухът, горят всички звезди във всички галактики по небето. Звездите във Вилда избухват в огън една по една. И в огъня на какво

горят всички тези неща? Те горят в огъня на чистото съществуване, те пламтят в чисто съзнание, в първичния стремеж да съществуват, да се организират във форми, да се свързват с други форми, да еволюират.

Данло затвори очи, за да чува по-ясно гласа на Хануман. Прекрасен, мощен глас, белязан от модулациите на хиляди други гласове от други епохи и други места. В този единствен красив глас той чуваше радостта и заплахата на поета-воин, както и замечтаните нотки на автиста, благородството, властността и жестокостта на царете от Старата Земя, напевността и тържествеността на свещеника, монотонната величественост на равина, произнасящ кадиш за покойник. В пулсиращите гласни струни на Хануман Данло чуваше напевите и барабана на шамана от горите и степите на Еразия. В гласа на Хануман сякаш се вливаха всички мъдрости и философии и го подсилваха, зареждаха го с електрическа енергия. В думите му имаше безкрайна тънкость, съвършенството на многовековно общуване. И все пак, въпреки цялата еволюция на сетическото изкуство, в гълбините на Ханумановия глас вибрираше единствен първичен звук. Това бе воят на животно, ревящо от глад, болка или копнеж при вида на зимната луна. Той се откъсваше от гърлото на Хануман, както трябваше да се е откъсвал из саваната на Африка преди милион години. Цялата история беше само развитие на този единствен вой. Данло слушаше приятеля си да говори и воят се усилваше, задълбочаваше и увиваше, докато не стана висок и пронизителен като безспирното ридание на дете, което плаче за майка си. Този плач се криеше във всяка една от думите на Хануман, навярно се криеше в гърдите, клетките и атомите на стоте хиляди души, застанали в снега, и във всички мъже и жени, които някога бяха живели или щяха да живеят по всички звезда и светове из галактиките. Този протяжен, мрачен и безкраен плач, изтръгващ се от сърцето на Хануман, бе ужасен и гореше като огън в ушите на Данло.

– Горят всички живи неща на света – продължаваше Хануман. – Горят дърветата по планинските склонове и бактериите, които са прекалено малки, за да ги видиш с голо око, и снежните червеи, и хлъзгарите, и агнетата на шагшаите, които плачат за майчиното си мляко. Тигрите из нощните гори – те пламтят толкова ярко, че изгарят очите. Горите и вие, които тази вечер слушате тези думи. И в огъня на какво горим всички ние? Горим в огъня на чистото съществуване, пламтим в чисто съзнание, в първичния стремеж да съществуваме, да се организираме в нови форми, да се свързваме с други форми, да еволюираме. Горим в огъня на страстта за живот, на болка, страх, раждане, старост и смърт. На

омраза, нещастия, мъка, скръб и страдание. Какво друго е човечеството освен възел пламъци, изгарящи от носталгия за безкрайното? Ние горим от стремеж да превъзмогнем самите себе си и от ужас да не се провалим в еволюцията си. Пламтим в огъня на нашите възможности, на онова, което можем да станем. В огъня на ужас, копнеж и отчаяние.

ТУК Хануман отпусна ръце и спря, за да си поеме дъх. После отново ги вдигна и ги протегна напред към ледения пръстен, сякаш призоваваше, сякаш викаше някаква сила, която само той беше в състояние да види. Данло не можеше да откъсне поглед от него. Всички наоколо гледаха, тропаха с крака и кашляха от студения въздух. После развяващата се роба на Хануман избухна в пламъци и хората едновременно нададоха страшен вик. Робата на Хануман гореше така, сякаш беше напоена със сиху – оранжеви пламъци се издигаха без дим, гърчеха се около тялото му и изцяло го обгръщаха. Данло очакваше да го види да се задъхва от болка, кожата му да почернява и да се пропуква. Но разбира се, не се случи нищо подобно. Хануман протегна ръце и тъжно се усмихна – Данло имаше изключително зрение и от сто метра разстояние можеше да види тази усмивка на извратено състрадание. Хануман оставаше недокоснат от пламъците, защото пламъци нямаше и имаше само светлина, оформена от решетките сълки. Това бе само илюзия, симулация на огън, макар че изглеждаше съвсем реална.

– Всички неща горят – каза Хануман, – горим всички, ние и всичко ни показва, че е така. Горят очите ни, гори всичко, което виждаме. Гори съзнанието на окото, горят образите, получавани от окото, горят всички усещания или мисли, които тези образи предизвикват в нас.

Внезапно на много места по пръстена много хора сякаш избухнаха в тъмночервени пламъци. Огнени езици започнаха да облизват ужасеното лице на автиста до Данло, обгърнаха и някакъв хоролог, чиято червена роба неочаквано запламтя. Данло преброи поне сто такива човешки факли преди да се откаже и да се съсредоточи върху онова, което казваше Хануман.

– И от какво горят очите ни? От огъня на страстта за живот, от болка, страх, раждане, старост и смърт. От омраза, нещастия, мъка, скръб и страдание. Цялото ни същество гори да види нашите възможности и онова, което можем да станем. Изгаряме в ужас, копнеж, страх и отчаяние.

Вече хиляди души горяха в илюзорни пламъци. Някои крещяха от страх. За миг като че ли щяха да избухнат безредици и паника. Но после десетки хариджани и паратанцъори вдигнаха ръце над главите си и

екстатично затанцуваха. Множеството беше обхванато от масова религиозна страст. Всяко голямо събиране на хора винаги изпада в групово опиянение, индивидуалната личност отстъпва пред груповото съзнание. Хората около Данло копнееха да се превърнат в част от това съзнание, да творят това съзнание, тази висша идентичност, това възпламеняващо религиозно безумие. И затова се докосваха, гледаха се, пляскаха с ръце, усмихваха се и се олюляваха по утъпкания сняг. И стоте им хиляди гласа запяха като един – протяжен мрачен рев, който разцепи нощта като зимен гръм. Хората оставиха отделните си същности да изгорят като хиляди клечки кибрит, самоунищожавайки се във всепоглъщащо възвисяване. Леденият пръстен беше обгърнат от огъня, запален от Хануман. И от друг вид огън. Между Данло и сцената се вълнуваше стена от сребристочервени пламъци. Ако беше истински огън от горещи, блестящи газове, никой не би могъл да вижда през него. Но това бе само светлина и накъдето и да погледнеш, Данло виждаше мъже и жени, танцуващи, друсачи се и гледащи нагоре към Хануман. В очите им гореше ужас, копнеж и страх, но лицата им излъчваха емоция, която беше пълна противоположност на отчаяние.

Хануман протегна пламтящите си ръце към Данло и другите и даде знак за тишина.

– Твърди се, че имало начин да се освободим от този огън. Ако горят очите ни, трябвало да ги покрием с влажни кърпи. Ако горят ушите ни, трябвало да ги натъпчем с восък. Трябвало да измислим как да избегнем образите, звуците, миризмите, информацията и всички неща, които могат да докоснат тялото ни или които бихме могли да докоснем самите ние. Твърди се, че трябвало да отхвърлим усещанията и всички мисли или идеи, които породят в ума ни тези усещания. Трябвало да измислим как да избегнем съзнанието на ума и самия ум. Трябвало да измислим как да избегнем всички неща на света, за да не се докоснем до тях и до изгарящия си копнеж за тях. Твърди се, че така можело да се избавим от страстта и чрез отсъствието на страст да станем свободни, и така да осъзнаем, че сме свободни, и после в живота да няма нищо, което да ни кара да страдаме и горим.

При тези думи пламъците, които го обгръщаха, като че ли придобиха по-горещ, синкав цвят. Той енергично закрочи по сцената, като жестикулираше и зовеше с ръце, сякаш го изгаряше истински огън, и отвън, и отвътре. От време на време заставаше съвършено неподвижен като човек, притежаващ огромна енергия. И после отново се раздвижваше, даваше словесен израз на страстите си и всичко в него бе живо,

предизвикателно и свръхестествено.

– Твърди се, че трябвало да се откажете от всички неща, за да угасите огъня в себе си, но така би направило растение, буда или камък, не човешко същество. Истинското човешко същество гори, за да стане нещо повече, и докато горите, вие принадлежите на живота. Трябва да потънете в собствения си пламък. Как бихте могли да желаете да станете нещо ново, ако първо не се превърнете в пепел? Ето какво си спомних, какво почувствах и какво видях: всеки, който иска ярко да засияе, трябва да изтърпи огъня. За истинското човешко същество друг път няма.

По целия леден пръстен кобалтови и сини пламъци скачаха от дреха на дреха, от човек на човек. Стигнаха и до Данло и той също сякаш бе обгърнат в огън. Пламъци скачаха от кожата му, от очите му, от дивата му коса и прасяха по бялото му перо. Сега почти всички на леда горяха в този общ тъмносин огън.

„Всеки мъж и жена е звезда.“

Тези думи бяха толкова близки на Данло, колкото артериите, пулсиращи в ушите му. Цялото му тяло гореше в блестящ син огън. Той вдигна пламтящите си ръце пред очите си и се удиви, че в огъня няма никаква топлина. Въпреки пламъците въздухът около него продължаваше да е леден и пръстите на ръцете и краката му пареха не от огън, а от хапещ студ.

– Всеки мъж и жена е звезда! – извика Хануман. От пламъците около него внезапно се откъсна кобалтово огнено кълбо. – Звездната светлина е най-горещият огън, чистият огън, пречистващият огън, който ще изпепели най-слабите и най-низки части от нас. Всеки, който излъчва светлина, трябва да изтърпи огъня. Ние трябва да изгаряме от копнеж за по-висша организация на съществуването ни, да горим за повече и по-дълбоко съзнание, да горим за повече живот. Всеки от нас трябва да потъне в собствените си пламъци. Едва тогава ще се роди по-огромна същност, която ще е господар на огъня. Едва тогава ще бъде разбрано пламтенето за безкрайните светлини. Едва тогава човешкото същество може да стане истинско. Едва тогава богът може да остави раждане, старост и смърт да изгорят и да изчезнат. Трябва да ви говоря за бога във всеки от нас. Този бог е господар на огъня и светлината. Този бог е огън и светлина и не е нищо друго освен огън и светлина. Всеки от нас е този бог. Всеки мъж и жена е звезда, която гори с безпределни възможности. Тази вечер трябва да ви говоря как да станете тази звезда, този вечен и безкраен пламък. Единствено като се превърнете в огън, вие ще се освободите от пламъците. Единствено като се превърнете в огън, вие ще се

освободите от болката, от страха, от омразата, мъката, скръбта, страда- нието и отчаянието. Това е пътят на боговете. Това е пътят на Рингес – да гори с огъня на ново съществуване, да сияе с ново съзнание, ярко като всички звезди, огромно, съвършено и нерушимо като цялата вселе- на. Това е пътят на Мальри Рингес, който ни гледа, нас, всички хора в Града, където някога е бил човек като мен и вас.

Хануман свърши и застана с протегнати над главите на хората ръце като за тържествен благослов, после ги вдигна към небето. Беше едновре- менно изтощен и ликуващ, задъхан, потен и разтреперан от студ. Го- реше и се извиваше в сфера от син огън, който изпълваше целия леден пръстен. Горяха павилионите, масите с храна, чашите с пенлива черна бира, лулите с тоалач, кабинките на тоалетните и ледът под краката на хората – всичко и всички бяха обгърнати в синкави пламъци. Пламтеше и самият въздух. И изведнъж тази огнена топка избухна нагоре в нощта. Хануман вдигна поглед и всички едновременно го последваха. Лилави и сини пламъци се носеха високо над ледения пръстен. Огнен стълб се из- дуваше, пламтеше и струеше от леда към небето. Тъмночервени, медни и розови пламъци скачаха от мъж на жена и подхранваха огромния ог- нен стълб, който се издигаше над тях. Внезапно хората около Данло ах- наха и извикаха в един мощен глас. Данло също бе увлечен от мига, от топазовите пламъци, свързващи го с това зрелище, въпреки всичките му съмнения. Той не беше знаел, че Хануман е програмирал компютрите си да генерират такава невероятна илюзия, изобщо не бе предполагал, че е възможно такава неща. Данло вдигна длан над очите си. Сега огненият стълб бе широк половин километър и като че ли достигаше до върховете на планините. В небето изчезваха оранжеви, зелени и червени нишки. За този огън сякаш нямаше граници, сякаш можеше да става все по-буен и по-ярък и да възпламени цялата атмосфера. Но всъщност имаше гра- ници. Решетките сълки, които Бардо беше взел под наем от някакъв отс- тъпник фантаст, можеха да излъчват илюзиите си само донякъде. На три хиляди метра над Града пламъците угасваха в нощта – граници за въз- можностите на тази сложна техника, които Хануман ли Тош очевидно не можеше да приеме. Както скоро всички щяха да видят, той се опита да направи още по-невероятна илюзия или по-скоро масова илюмина- ция, която никой нямаше да забрави. Внезапно пламъците изчезнаха и в небето остана само мрак. За очите на Данло и за очите на стоте хиляди присъстващи, замаяни от огъня, хората, пъстрите павилиони, всичко на- около внезапно потъна в море от вибрираща чернота. И внезапно отново блесна светлина, внезапен поток от ослепителна светлина, който

прониза мозъка на Данло и го накара да притисне длан към очите си. Бяха се включили лунните светлини около ледения пръстен. Беше го наредил Хануман и заедно с лазерите те излъчваха мощни реки от светлина. Стотиците лъчи се докосваха и преплитаха в сияен купол, който изпълни небето. Фотони прогаряха въздуха, разпръскваха се и се отразяваха от малките ледени кристали високо в атмосферата. Лунните светлини осветяваха осемдесет километра над планетата и се отразяваха в микроорганизмите и йонизираните газове на Златния пръстен. Отвсякъде се сипеше дъжд от светлина, очертаваше ледения пръстен и небесата над Града – истинска искряща златна катедрала от светлина. „Хану, Хану, защо предаваш себе си?“

Данло стоеше и гледаше нагоре към прекрасните светлини като се чудеше за всичко, което Хануман беше казал и направил. Всъщност Хануман бе предал Бардо и Пътя на рингес, защото бяха планирали да включат лунните светлини едва накрая, когато Бардо обявеше началото на церемонията на калата.

„Единствено като се превърнете в огън, вие ще се освободите от пламъците.“

Данло внезапно усети горещия си дъх под маската за вятър и свали мокрото парче кожа от лицето си. Никой не го забеляза, никой не разпозна в него сина на Малъри Рингес. Всички погледи бяха приковани към светлините в небето. Хиляди обувки тропаха по снега, във въздуха се носеха стонове, кашляне и приглушени викове. Ахване, по-дълбоко от вятър се изплъзна едновременно от десетки хиляди усти и се понесе над ледения пръстен. Колко хора, зачуди се Данло, щяха да повярват в думите на Хануман? Колко щяха да вдигат поглед към златното небе и да се отворят за онова, което Хануман им беше посочил като истина?

„Всеки мъж и жена е звезда.“

Близко до Данло стоеше странстващ кантор от Ордена, изцяло облечен в сиво. Лицето му бе тясно като резен лед и той гледаше с умерения, предпазлив поглед на човек, видял всичко, което може да се види. На яката на пътната му роба бяха избродирани гербовете на много планети: Яркона, Солскен, Алумит, Арцит и други места, където бе разпространявал чистото си математическо изкуство. Очевидно беше пътуващ учен, неуспял да стане майстор, и подобно на всички като него обречен да се скита по планетите на Цивилизованите светове, да преподава в елитните училища на Ордена и да мечтае за деня, в който може да се върне в Никогея. И ето че най-сетне се бе завърнал, не триумфално като майстор, а като поклонник в отпуската, търсец свещения град на

младостта си. На пръв поглед все още изглеждаше млад – нямаше бръчки и тялото му беше мускулесто. Но бе далеч от младостта, Данло ясно можеше да го види. Очите му бяха ярколилави и блестяха със светлина на луминесциращи колонии от бактерии, имплантирани в ирисите му. Тази мода беше отминала преди век. Наскоро бяха възстановявали плътта на бедния, изхабен мъж и бяха развили изпъкналите му нови мускули с помощта на изкуствена гравитация. Той бе тромав, чувстваше се неспокоен в новото си тяло и всичко в позата му говореше за стари навици и установени рефлексии, за броня на тялото и ума, изградена в продължение на повече от два живота страдание. А че е страдал, можеше да забележи всеки. Страдаше от горчивината и разочарованието на живота. Изгаряше от всички видове мъка, скръб и отчаяние. И все пак дори тази празна човешка обвивка стоеше под сътворените от Хануман светлини и лицето му оживяваше от златно сияние. Бе прекалено горд, за да изпадне в екзалтация, и въпреки това небесните светлини докосваха душата му съживяваха цялото му същество и навярно го караха да се чуди дали всички тайни и възможности на вселената все още могат да станат негови.

„Всеки мъж и жена е звезда.“

Щом този циничен старец от Ордена можеше да гледа нагоре към небето и да гори, за да стане нещо ново, какво ли беше с всички други? Накъдето и да се обърнеш, Данло виждаше блесналите от възхита и надежда лица на множеството, сто хиляди лица, пламтящи от копнеж, от непреодолимата потребност да се освободят от страданието си. Хануман им беше казал, че само ако изтърпят свещения огън достатъчно дълго, могат да се освободят от пламъците си. Че могат да станат чист огън и светлина и да са свободни да творят собствените си възможности.

„Всеки мъж и жена е звезда.“

Данло си запробива път към сцената, покрай стари шапки и мирис на парфюм, пот и възбуда. Промушваше се покрай изпаднали в благоговение жени, зяпнали към небето. Самият той имаше очи единствено за Хануман и го откри, застанал в края на подиума. Хануман обаче все още стоеше неподвижен като статуя, вдигнал ръце и отметнал глава. Очите му бяха затворени и лицето му се гърчеше, сякаш бе изпаднал в дълбок екстаз. Или още по-дълбоко в огъня, който никога не можеше да се угаси.

– Хану, Хану – промълви Данло, – защо не можа да им кажеш истината?

„Всеки мъж и жена е звезда.“

Всъщност всички неща горяха с уникален живот и също както човешките същества страдаха повече от снежните червеи или камъните, болката на боговете беше безкрайно по-силна от онази, която би могъл да познае който и да е мъж или жена. Цялата вселена изгаряше в болка, от Паво Индус до Облака от галактики Голяма мечка. Никой бог, колкото и блестящ или огромен да е, не можеше да избяга от тази болка и Данло искаше да го каже на Хануман. Искаше да му каже, да каже на всички, че да, те могат да станат богове, ако такъв е геният им, ако такава е съдбата им, но само студените и вечни бездни на древните еди могат да ги изцелят от страданието им. Но сцената вече не бе негова и моментът да каже истината беше отминал.

След малко Хануман отвори очи и се усмихна. Множеството избухна в безкрайни овации. От този шум се разтърси целият леден пръстен. После Хануман се върна в павилиона. Лунните светлини все още блестяха, когато на сцената се втурна разяреният Бардо, произнесе речта си и после изигра ролята си на наставник на масова (и фалшива) церемония на калата. Групи нови рингесисти разнасяха кани с морска вода. (Трябва да се отбележи, че Джонатан Хър тайно вървеше сред хората и раздаваше истинска کالا на всеки, който търси древните еди. Братството на калата – и много, много други – скоро се събра до сцената и потъна в истинско възпоменуване.) Пиеха солената вода ритуално, механично. Потвърдиха, че Малърй Рингес е станал истински бог и че някои ден ще се върне в Никогея. Разкриха, че е дал на човечеството тайните на древните еди, за да насочи цялата раса по пътя към божественост. Повтаряха, че човешките същества могат да станат богове, ако, и единствено ако, следват Пътя на Рингес. След чудесата на Хануман церемонията изглеждаше куха и безсмислена. Хората пиеха водата и изповядваха веруюто, но всъщност бяха приковали очи в небесните светлини и на лицата им бе изписана възхита.

ГЛАВА 23 ПЕРЛАТА

Великият Брама е мойта утроба. В нея аз поставям зародиша. И така се пораядат всички същества на света, о, Бхарата.

Каквито и тела да се раждат в различни утроби, о, Каунтея, Брама – природата – им е утроба, а аз съм бащата: аз давам семето.

Бхагавадгита¹⁶

Като се вглеждаме назад към бурния поток на историята или като се вглеждаме напред в еволюцията на човешкия и изкуствения живот в галактиката, можем да наречем Огнената проповед на Хануман забележително събитие. Това беше моментът, в който рингесизмът възвести на вселената своето съществуване. Въздействието му върху Ордена бе незабавно и сериозно: в началото на дълбоката зима през 2953-та година много специалисти и академици започнаха да посещават събиранията в купената от Бардо катедрала. Мнозина прегърнаха онова, което щеше да бъде наречено „трите стълба на рингесизма“: твърденията, че Малъри Рингес е станал истински бог и че някой ден ще се върне в Никогея; че е дарил на човечеството тайните на древните еди, за да насочи цялата раса по пътя към божественост; че човешките същества могат да станат богове, ако, и единствено ако следват Пътя на Рингес. Мнозина прочути майстори и господари – Колена Мор, Хю уи Сайри Саркисян, Джонат Парсънс, Дару Пенхалигън и други – влизаха в катедралата, коленичеха на студения каменен под и изповядваха веруюто наред със стотици нови кръщелници от целия Град. Само преди трийсет години, по време на управлението на Арбитъра, Ордентът не би търпял такава религиозност сред членовете си. За да бъде запазен редът в каменните сгради на Академията, господарите и майсторите щяха да бъдат понижени, калфите наказани, а послушниците нямаше да могат да положат обета си. Но Арбитъра беше мъртъв вече от деветнайсет години и пилотите бяха водили помежду си война. Сега в колегията на господарите цареше разделение. Същност никой не управляваше Ордена. Четиримата господари от Тетрадата не притежаваха онази абсолютна власт, с която беше разполагал Арбитъра. И не можеха да функционират като едно цяло. Чанот Чен Цицерон хулеше рингесизма и рингесистите, докато тихият Николос Стария призоваваше към съдържаност. Навярно от чувство на вина, че е отхвърлила молбата на Данло за спасяване на алаоите, Мариам Ерендира Васкес силно се увличаше от разказите за великите спомняния. Тя съвсем открито се обявяваше за проучване на древните еди, макар и само с помощта на традиционните методи на паметистите, а не чрез церемониите на калата. Що се отнасяше до загадъчния господар Пал, никой не можеше да каже дали иска да унищожи новата религия, или само да подкопае основите ѝ.

На трийсет и четвъртия ден от дълбоката зима, по време на открито заседание на колегията на господарите Чанот Чен Цицерон упрекна

16. Бхагавадгита, XIV, 3, 4, прев. В.Левчев и .Пейчинова. – Б.пр.

господаря Пал, че е позволил на най-блестящите си калфи сетици да се съюзят с демагога пророк на новата религия.

– Господарят Пал трябва да ни обясни защо Хануман ли Тош не е бил наказан за нарушаване на етиката. Господарят Пал трябва да обясни защо на Хануман ли Тош е било позволено да се свърже с отстъпника пилот, известен като Бардо.

Но разбира се, господарят Пал не трябваше да обяснява нищо, и най-малко на Чанот Чен Цицерон, когото смяташе за най-омразен от всичките си съперници за власт. Господарят Пал разтърка възрозовите си очи, изправи се и се обърна към господарите. На своя сетически език той направи няколко кратки жеста, които според личния му преводач означаваха: „Дарбите на господаря Цицерон са прекалено възвишени, за да ги изразходва като се занимава с някакъв калфа сетик. Аз ще се справя с Хануман ли Тош така, както трябва. Вярно е, че всички религии са опасни, но ние не трябва да смятаме, че не сме в състояние да овладеем тази малка религия на Бардо. Не трябва да се тревожим, че ще допуснем Пътят на Рингес, каквото и да е това, да раздели нашия вечен Орден.“

Но Пътят на Рингес вече бе започнал да разделя Ордена. Или по-скоро неговото радикално разпространение стана последната сред многобройните исторически причини, разделящи Ордена на две. По времето, когато Данло дойде в Никогея, стотици специалисти бяха проявили желание да участват в мисията до Вилда, защото мразеха религиите и техните богове и смятаха Вилда, светлинните години от избухнали звезди и опустошено пространство, за трагично дело на религиозна група, почитаща бог, наречен Еде. Гадеше им се от религиозността във всичките ѝ форми, също както им се гадеше от въздесъщия и закостенял холизъм на Ордена. Искаха да избягат от Никогея, като се включат в освободителна мисия, и сега, когато техните колеги от „Уплиса“, „Лара Сиг“ и другите колежи почитаха Малъри Рингес като бог, желанието им да избягат от това безумие стана едновременно и паническо, и яростно. Други, които бяха пили кала или бяха слушали проповедта на Хануман, смятаха рингесизма за свеж, буен вятър, способен да отнесе вековете на остарели мисловни системи и догми и изтърканите начини на възприемане на вселената, които, подобно на уравненията на механик, издялани в камък, отдавна бяха възплътени в най-уважаваните институции на Ордена. Макар навярно да се безпокояха, че усилващата се религиозна страст на рингесизма може да ги помете, те твърдяха, че щели да са в състояние да овладеят това експлозивно движение, ако се били включили в него още от самото начало. Те бяха елитът на елитен Орден и

смятаха, че могат да контролират недоволните и безумците, които винаги се събират под светлината на новите религии. Те се надяваха и се гордееха, че Хануман ли Тош е представител на този елит. Прекалено се вслушаха в изкусните му думи и не предусещаха, че ласкателствата им към него в крайна сметка ще унищожат Ордена.

Разбира се, повечето от онези, които величаеха Хануман, не бяха от Ордена. Това бяха хобакуши, хариджани или автисти от най-бедняшките улици на Града. Това бяха архати и принцеси. След проповедта на Хануман Сурия Сурата Лал започна да го нарича „Агни“¹⁷, което означава „Горящият“ или „Господарят на огъня“. Други верни рингесисти също започнаха да се обръщат към него по този начин. Популярността му растеше толкова бързо, че удивляваше всички, особено Бардо, който много завиждаше на изгряващата му звезда. Той изпитваше нещо повече от завист – чувстваше се наранен и разярен, защото на великото сборище Хануман го беше предал.

– За Бога, никога вече няма да го каня! – каза той на Данло след няколко дни. – Ще го отлъча от проклетата ни църква! – И може би наистина щеше да го направи, но въпреки яростта си, Бардо смяташе Хануман за прекалено ценен за да го отривта като съсухрен кръвноплод. Хиляди кръщелници се тълпяха в новооткритата катедрала и Бардо притежаваше достатъчно здрав разум, за да проумее, че не са дошли да слушат него, а Хануман. Повечето от онези, които следваха Пътя, се надяваха да получат нещо за себе си – било божественост, просветление масово причастие или възпоменуване. Малцина обаче ставаха рингесисти само защото искаха да отдадат способностите си и самите себе си. Една от тях беше Тамара Десета Ащорет. Нейният стремеж бе да внесе в Пътя на Рингес древните тайни на тантрата. Тя ясно виждаше, че новата религия е като свещено златно дърво, което може да расте в различни посоки. Както беше предрекъл Хануман, то можеше да се извисява към огъня на звездите, към безкрайните светлини на вселената. Тамара обаче разбираше, че това дърво ще се състои от милиони хора в техните съвсем човешки тела. Тя вярваше – и това бе най-голямото ѝ съкровено желание, – че човешките тела трябва да се подхранват колкото е възможно по-често с еликсира на чистата сексуална енергия и че иначе никога няма да станат наистина живи. И затова чистотата на сърцето ѝ я накара да се посвети на Пътя на Рингес. Както Данло откри през най-студените дни на дълбоката зима обаче, Тамара беше сложна жена и

17. Хиндуистки бог на огъня. – Б.пр.

имаше много причини да прави нещата, които правеше.

Данло се стремеше да прекарва колкото може повече вечери и нощи с нея. Тези нощи никога не бяха достатъчно. В изпълнение на професионалните си задължения Тамара излизаше дори в ужасно студени нощи, за да спазва уговорките си с други мъже (или жени), често с най-известните господари и майстори от Ордена. Данло би могъл да ревнува, но по природа не беше ревнив човек. Пък и животът му сред деваките го бе научил да се въздържа от ревност. Всички алаои имат най-безразборни сексуални контакти и са най-толерантният народ, поне докато не се оженят. Данло продължаваше да вярва, че за неженения мъж не е присъщо да ревнува неомъжена жена.

Ето защо в нощите, в които Тамара беше свободна, той я посещаваше в дома ѝ в Квартала на пилотите и винаги се радваше на прекрасните ѝ дарове. Обичаше да е сам с нея в къщата ѝ, която се намираще на тиха улица на скалите над Северния бряг – малка къща от камък и голи подове от каменно дърво със съвсем аскетична обстановка – в никакъв случай не като къщите, които Данло си представяше, че имат куртизанките. Но срещите на Тамара винаги бяха в Квартала на далечниците, където нейното Дружество поддържаше най-великолепните развлекателни куполи в Града. Тъй като никога не канеше мъже в дома си, тя не трябваше да доставя удоволствие на никой друг, освен на самата себе си, а онова, което ѝ доставяше удоволствие, не беше нито разкошът, нито скъпите мебели, а отворените прозорци, цъфтящите растения и подовете от рядко инкрустирано дърво, върху които обичаше да танцува боса. Възщност Тамара обичаше да се разхожда из дома си без абсолютно никакви дрехи. Можеше да го прави без страх че ще скандализира съседите си, защото къщите от двете страни принадлежаха на пилоти, отдавна заминали да проучват Вилда. Тя седеше гола на обикновени памучни възглавници пред плъзгащите се прозорци в стаята си за медитация и гледаше към морските скали и замръзналите води на никогейския залив. В къщата ѝ винаги бе много топло. В една от стаите имаше две камини и тя палеше и двете преди да покани Данло да легне с нея на кожа от шагшай по средата на стаята. Там, на светлината на огньовете, Тамара го обучаваше на позите на сексуалната си йога. Много често двамата започваха като той седеше на кожата в поза „костенурка“ или „лотос“, докато тя седеше широко разкрячена. Дишаха заедно, докато се сливаха, с напрегнати мускули, с лъщяща кожа, потни, облени в солени реки, които се стичаха по гърбовете им. Както често му повтаряше тя, беше важно да повиши телесната си температура, за да се поти свободно.

Една нощ, след особено яростна любовна игра, Данло каза:

– Умирам от жегата. Не можем ли да отворим прозореца?

– Свършихме ли? – Тамара седеше до него, гледаше го и между тежките ѝ гърди към пъпа ѝ се стичаха потоци пот. Златните косъмчета между краката ѝ бяха влажни и цялото ѝ тяло блестеше като сметана. Тя отметна дългата си мокра коса от лицето си и успокои дишането си, после му се усмихна и каза: – Ако сме свършили, да идем в чайната стая да се освежим.

Подсушиха се с хавлиени кърпи и се облякоха в кимона от черна коприна. После отидоха в чайната до стаята за медитация. Там беше много по-студено. Стаята бе скромно украсена, но Тамара обожаваше красивите неща и малкото предмети тук впечатляваха с красотата си: порцелановият сервиз за чай, поставен на ниска масичка, скулптура дофала от каменно дърво във формата на мечка, творение на мъж от едно от алалойските племена, и седем камъчета, които бе намерила на брега и беше подредила на перваза. Данло седна между масата и прозореца и се обърна да се възхити на тези камъни. Прозорецът беше отворен и през него нахлуваха струи студен морски въздух.

– Чай ли искаш или кафе? – попита Тамара.

– Чай. Ментов, ако имаш.

Тамара отиде в кухнята да приготви закуската. Нейният дом беше един от малкото в Града, в който имаше кухня. Повечето хора смятаха идеята да се хранят сами за варварски, крайно антиобществен акт, но тя в крайна сметка бе куртизанка и ѝ беше трудно да се храни в обществени ресторанти. След малко се върна в чайната с поднос, върху който имаше чайник, сребърни ножове и лъжици, купичка мед и по-голяма купа, пълна с кръвноплодове и мандарини. Остави подноса на масата и седна срещу Данло. Наля димящия златист чай в малки сини чаши и му го поднесе с прецизните и грациозни движения, които куртизанките усвояваха още в самото начало на обучението си.

Данло отпи от парещия чай, като следеше с поглед дългите ѝ прелестни ръце.

– Обичам да те гледам – каза той. – Движенията ти.

Тя се усмихна на комплимента, както правеше винаги, и с дългия си нокът разкъса кората на една от мандарините. После я обели с изключително внимание и по много особен начин: отдели кората от плода на една-единствена дълга спираловидна ивица и когато свърши, я подаде на Данло. Той хвана краищата на спиралата между пръстите си и започна да си играе с нея – дърпаше я, оставяше я да се развие и после отново

да се навие. Удивляваше го вниманието, което Тамара обръщаше на съвсем незначителни неща. Харесваше му начинът, по който тя наливаше чая точно по средата на чашата, като се съсредоточаваше върху златната струя. Като че ли всичко ѝ доставяше наслада. Обръщаше внимание на всичко около себе си, обръщаше внимание и на него, както никой до този момент. Тъкмо в това се състоеше изяществото ѝ, нейната дарба – да обръща внимание. В това се криеше тайната на изкуството ѝ – да опознава хората и да им помага да се разбудят за щастието. Тя искаше да е носителка на щастие и да го разпространява сред познатите си, също както използваше ножа си, за да намаже с мед всяко парченце мандарина преди да го постави в устата на Данло. Най-дълбокото ѝ желание бе да оставя съзнанието си да се разпростира и да обгръща всяка скала и снежинка на света, да носи щастие на всичко и с всяко свое действие, било то миене на съдове, полиране на камъни или сливане с Данло в бавен, потен екстаз.

– Екстазът се крие в подробностите – му каза Тамара една нощ. Тя се гордееше, че го води към по-силен екстаз от живота и затова ядеше мандарини заедно с него, разговаряше и слушаше така, както може само куртизанка.

– Обичам да гледам движенията ти – му каза сега, докато Разделяше две парченца мандарина. – Плавността ти. Сигурно е от това, че си израснал в пустошта. Цивилизованите мъже се движат като че ли са направени от метал.

– Учила ли си много мъже... как да се движат?

– Опитвала съм се – отвърна тя. – Но мъжете от твоя Орден са прекалено сковани.

– Не мога да повярвам, че не си имала и успехи.

Тамара сведе глава и се усмихна с престорена скромност.

– Всеки се поддава на учене.

Данло изтри капка мандаринов сок от устните си.

– Обичаш да учиш хората на разни неща, нали?

– Някои хора – призна Тамара.

– Чудя се... дали имаш намерение да учиш рингесистите на изкуството си.

– Мислиш ли, че трябва?

– Чудя се защо проявяваш такъв интерес към Пътя. И защо той толкова привлича всички ни. Ти искаш да разбудиш хората – сама си ми го казвала. Клетките на телата ни – искаш да ги събудиш така, че да можем да живеем... като истински човешки същества. Но това не съответства

съвсем на третия постулат, нали?

Тамара отхапа от мандарината си и се усмихна.

– Какъв беше третият постулат? Все забравям.

– Че човешките същества могат да станат богове, ако и единствено ако следват Пътя на Рингес – цитира той.

– Но не смяташ ли, че първо трябва да станем истински човешки същества и после да се опитаме да станем богове?

– Има ли значение какво смятам аз?

– Много голямо.

– Тогава смятам, че трябва да учиш рингесистите на изкуството си – отвърна Данло. – Ти си родена да учиш на тези неща, нали?

Тамара кимна, после взе един кръвноплод и започна да го разглежда така, сякаш е диамант и тя търси съвършения начин да го разреже.

– Дори като съвсем малка – каза Тамара – исках да стана куртизанка. Разбира се, много жени искат същото и много биват отклонявани, но аз винаги съм чувствала, че това е призванието ми, че ще съм много нещастна, ако ме отклонят.

Данло ѝ се усмихна.

– Но как биха могли да те отклонят? Ти си най-красивата жена, която съм познавал.

Тя се засмя, после лицето ѝ стана сериозно.

– Знаеш, че няма смисъл да ме ласкаеш. И без това съм прекалено суетна.

Всъщност тя наистина беше много суетна и мразеше това си качество, макар да се опитваше да го приеме като част от себе си по изящен и естествен начин, както правеше и всичко останало.

– Ти си такава, каквато си – каза Данло.

– И ти не си съвсем доволен, че правя това, което правя, нали?

– Това ограничава известни възможности помежду ни – призна той.

– Отново ли говориш за брак?

Данло кимна.

– За брак, да, но не само за това. За създаване на семейство... за истинско единение.

– Толкова ли е важно за теб?

– В крайна сметка това е всичко – отвърна той, обърна се и притисна чело към студения прозорец. – Откакто пристигнах в Града, аз живях... само за себе си. За своите търсения, за своите нещастия, за своите мечти. Такъв е цивилизованият живот. Толкова много хора тук правят същото. Даже специалистите и пилотите. Предполага се, че би трябвало

да се посвещаваме на Ордена, нали така? И ние жадуваме за такова посвещаване. Да жертваме част от живота си за по-велик живот... като част от нещо по-голямо от самите нас. Всички го знаят. Това е идеалът, но малцина го постигат, струва ми се. Орденът е мъртъв – всички говорят така – и затова се обръщаме към Пътя: за да запълним празнотата. Но тя не може да се запълни като се тъпчем в някаква катедрала. Или като коленичим заедно, докато Бардо ни поднася морска вода. Поне аз не мога... да я запълня по този начин. Ако не беше ти, с радост завинаги бих напуснал Града. Ако не беше онова, което бихме могли да създадем заедно. Няма значение как ще го наречеш, брак или единение. Ще е нещо прекрасно. Благословено. Двамата сме създадени за него. Сега го виждам. А толкова време бях спял. Когато умря племето ми... умрях и аз. Част от мен. Но сега – никога не съм и сънувал, че съществува човек като теб. Сега, през тези нощи тук, аз отново съм жив. За първи път от много време мисля, че съм истински нормален.

Той замълча и отвори прозореца, за да влезе свеж въздух. Нощта бе студена и ясна, замръзналите вълни на залива искряха под звездната светлина. А отвъд залива се издигаха планините, извисили се на хоризонта като мрачни древни богове.

Тамара коленичи до него. Очите ѝ блестяха. Тя докосна ръката му и каза:

– Ти си прекрасен мъж и винаги говориш толкова красиво. Но честно ли е да говориш за брак, когато нямаш право Да се жениш?

Той обърна глава и я погледна. – Все още съм калфа – не съм положил пилотския си обет.

– Но скоро ще го положиш, нали? И ще ти забранят да се жениш, а после ще те избрат за мисията до Вилда и тогава ще трябва да си кажем сбогом, защото ще заминеш завинаги.

– Не... завинаги. – Ще се върнеш ли в Никогея?

– Веднага щом мога. Веднага щом намеря лекарство за чумата. Ако има лекарство.

– Разбирам – трябва да завършиш търсенето си. Той сви рамене – навик, придобит едва след постъпването му в „Реса“.

– Може да се нарече и търсене.

– Ти ще завършиш търсенето си и ще излекуваш своите алалои, разбира се. И после? Какво ще е станало с нас? Чувала съм разказите за жени, които са чакали своите пилоти да се завърнат.

– Имаш предвид проблема с изкривяванията на времето ли?

– Чувала съм за пилоти, които са остарели само с три години,

докато любовниците им са остарели с трийсет.

– Това са Айнщайнови изкривявания – поясни той. – Понякога се компенсират от изкривяванията на разклонеността.

Тя го погледна и каза:

– Забавянето на времето и мечтаното време ускоряват функционирането на тялото и мозъка, вярно ли е? Ускоряват вътрешното време.

Данло се усмихна и стисна ръката ѝ.

– Постоянно забравям, че знаеш... почти всичко.

– Не всичко – възрази Тамара. – Не зная как бих се омъжила за пилот. Мисля, че не зная как изобщо бих се омъжила.

После му разкри много неща, за които по-рано бе говорила с неохота. Пиеха чай, ядяха кръвноплодове и Тамара му разказваше за мечтите, тайните и страховете си, особено за страха, характерен за всички куртизанки: страха, че ще остарее по-бързо от другите хора. Тъй като се връщат към младост само след двамайсет години стареене и тъй като могат да се подмладяват само три-четири пъти, куртизанките трябва да посрещнат последната си старост много по-рано от другите. Тя се страхуваше от старостта, страхуваше се, че ще загуби красотата си, но повече от всичко се боеше от онова, което можеше да е станала, ако преди дванайсет години Дружеството не я беше приело за послушничка.

– Ако не бях напуснала дома си, щях да умра – каза Тамара. – Щях да порасна и да стана като майка си, и това щеше да погуби душата ми. Щях да съм мъртва вътрешно, също като всички останали.

След като затвори прозореца и съблече кимоното си, за да може да седи по-удобно, тя му разказа за необикновеното си семейство. Произхождала от голям звездителски род, установил се повече или по-малко за постоянно в Никогея. Разбира се, всички звездителски семейства са големи и нейното в никакъв случай не се отличавало по числеността си: тя била десетото от трийсет и две деца, повечето от които все още живели с родителите ѝ в огромна къща в Квартала на далечниците. Макар че нямало вероятност семейството ѝ някога да постигне идеала за сто деца, майка ѝ все още продължавала да ражда всяка година. Пет пъти раждала близнаци, – веднъж четири. Тамара подозираше, – на майка ѝ всъщност ѝ се гади от гледане на бебета (точните ѝ думи бяха „също както мухите отглеждат малките си бели личинки“), но тя била Ащорет, стар и горд под проследяващ началото си по женска линия чак до Александра Иванджелина Ащорет, живяла преди повече от хиляда години. Александра навярно била най-прочутата майка в историята: половината ѝ деца се покръстили в новата религия едеизъм и наложили името

Ащорет, докато другата половина каркирали своята ДНК и се превърнали в извънземна раса, известна като „хулда“. Хулдите изчезнали в непознатите части на галактиката, докато многомилионният род Ащорет се пръснал, за да заселва различни планети. И градове: един от предците на Тамара имигрирал в Никогея и установил тук семейството ѝ. През вековете мнозина нейни роднини напуснали Града, но и също толкова оставали. Къщите и апартаментите на юг от Зимния пръстен, където „Серпентината“ завива към Южния бряг, гъмжали от представители на рода Ащорет. Всъщност районът е известен тъкмо под това име и Тамара познавала около деветдесет хиляди братовчеди, племенници и прапрапелели, които носели името ѝ. Те не били единствените звездители в Никогея, но били пример за своята религия и строго пазели традициите си. В много отношения майката на Тамара – която се казвала Виктория Първа Ащорет – била типичен пример за звездителска матрона: практична и ужасно критична материалистка. Била и невероятно обичлива, а също жертвоготовна, търпелива, горда и безкрайно суетна. Най-големият страх на Тамара бил, че щяла да стане като майка си. И това едва не се случило. На единайсетгодишна възраст майка ѝ я сгодила за богат звездител, десет години по-възрастен от нея. Трябвало да чака седем години, за да се омъжи и да започне да ражда деца. Огромен рояк от деца: звездителите – онези, които следваха която и да е от едеическите религии – бяха длъжни да създават колкото могат повече деца, да вдъхват душа на колкото могат повече съзнания, така че в края на времето цялото живо съзнание на вселената да се слее и уголеми в Еде Бога. Бягството на Тамара в Дружеството на куртизанките ѝ помогнало да избегне съдбата на „злокачествено майчинство“. Самата мисъл за брак предизвиквала в нея силна тревога и страх и тя обикновено избягвала да говори за това. И така, като стискаше ръката на Данло, тя за първи път му обясни защо никога не би се омъжила за него.

– Бракът е най-ужасният от всички капани – каза Тамара. – Щом започне да ражда бебета, жената трябва да се занимава с прекалено много подробности и не ѝ остава време за екстаз.

Данло погали ръката ѝ и възрази:

– Но не ти ли се струва, че звездителските бракове са крайност?

– Бракът си е брак – отвърна тя. – Даже твоите алаои раждат адски много деца.

– Да, така е – призна Данло и си помисли за алалойските племена. – Но много от децата умират още преди да им дадат име.

– И затова жените продължават да раждат още бебета.

– Да... но не за да заместят онези, които са преминали оттатък. Поне не само за това. – Данло притисна длан към челото си, потънал в спомени. – Жените от моето племе бяха много страстни. Техните викове, разнасящи се от снежните колиби дълбоко в пещерата – те можеха да ни държат будни цяла нощ, особено през дълбоката зима, когато нощта почти няма край. Те познаваха екстаза. Нямахме нужда от религия, която да ги насърчава да лягат със съпрузите си.

Тамара разроши тъмните косми на гърдите му и попита:

– Деваките за цял живот ли се женят?

– За цяла вечност – поправи я той. И ѝ разказа част от алалойските вярвания за света на душите. Душата на мъжа, обясни той – неговото първо аз – се появява на света гола и сама, откъсната от същностите на всички живи неща. Но всеки мъж имал дофел, второ аз, вълшебно животното, което няма право да ловува. Когато обрежат члена му и стане мъж, първото му задължение е да влезе в мечтаното време и да открие тази своя друга същност. Ако е истински мъж, душата му мистично се слива с тази на второто му аз и той се превръща в своята дълбока същност, в истинското си аз, което живее във вечността. И става част от Световния дух. Едва тогава дълбоката му същност може да открие дълбоката същност на единствената жена, предопределена да стане негова съпруга. Как алалойската жена се превръща в дълбоката си същност беше загадка, която той не знаеше. Знаеше само, че завършените души на мъжа и жената се сливат във вечността и раждат други души, душите на своите деца, за да продължат живота.

– Алалойската теология е сложна, но много красива – каза Тамара. Лицето ѝ сияеше, в очите ѝ блестеше интерес. – Твоите алалои са романтичен народ.

– Да... могат да са романтични – отвърна Данло, внимателно вслушан в начина, по който Тамара произнесе думата „романтичен“. Усещаше, че в сърцето си тя е романтична жена и крие много от копнежите си.

– В душата си ти все още си алалой, нали? – попита Тамара. – Див, много див мъж. Всъщност Тамара Десета Ащорет обичаше мъжете както обичаше живота и от години мечтаеше да сключи брак, основан на сливането на две души. Беше мечтала дори да роди деца, две деца, момче и момиче. Но пазеше тази мечта в тайна, смяташе я за глупава идея на детинската си същност и се срамуваше от копнежа си за съюз, който майка ѝ би нарекла „егоистично желание и всъщност абсолютно невъзможно“. В епоха, в която малцина се женеха по любов а още по-малко за цял живот, това определено бе непрактично желание, ако не и

абсолютно невъзможно. Тамара се страхуваше, че Данло отново ще разбуди това ѝ желание, само за да я изостави, навярно за да стане бог или защото е открил нещо, скрито в най-тайните дълбини на душата ѝ: ненаситна и ужасна красота, която някой ден би могла да се разбуди за живот и да го погълне.

– Ти всъщност няма да поискаш да се ожениш за мен – каза тя.

– Мисля... че искам – възрази Данло.

– И би се отказал от търсенето си, от мисията до Вилда, за да се ожениш?

– Да, мисля, че бих се отказал.

– Е, дори не трябва и да си помисляш за такива неща – каза тя. – Никога не трябва да се отказваш от мечтите си.

– Но сега... имам друга мечта.

– А народът ти? Алалоите?

– Лалашу – каза Данло, – благословеният народ... е обречен. Зная го вече пета година.

– Но би ли могъл ли да ги изоставиш просто така, без да си сигурен?

Данло се изправи и закрачи из стаята. Дървените плочки на пода скърцаха в ритъма на тежките му стъпки. След малко той спря пред прозореца и погледна към замръзналото море.

– Не – накрая отвърна той, – не бих могъл да ги изоставя. Даже да са обречени. Особено... ако са осъдени да умрат.

– И аз не бих могла да се откажа от Дружеството – рече Тамара, изправи се и застана до него. – Не сега.

– Защото имаш призвание – каза Данло.

– Аз съм част от Пътя на Рингес – продължи Тамара. – Мнозина от нас са част от него.

Данло тихо се засмя.

– Каква ирония: Бардо си мисли, че покръства куртизанките... но всъщност е тъкмо обратното, нали?

– Ние не се опитваме да покръстваме никого.

– Хануман не смята така.

– Хануман – повтори тя. – Хануман е труден човек.

– Затова ли го избягваш?

– Не е възможно да го избегнеш. Той е много настоятелен.

– Той иска да създаде нова религия – каза Данло.

– Но всички ние създаваме тази религия, нали? Всички ние, които сме част от Пътя. Дори ти. Можем да я накараме да живее или да я

оставим да умре, както са умирали толкова много други.

– И после?

– Какво искаш да кажеш?

– Ако завърша търсенето си – отвърна той, – и ако ти успееш в призиванието си и разбудиш всеки рингесист в галактиката... после какво?

– После си е за после – каза Тамара.

– Ако напусна Ордена, ти ще напуснеш ли Дружеството?

– За да се омъжа за теб ли?

– Да.

Тя го погледна, погали дългата коса на тила му, после го целуна по устните, усмихна се и каза:

– Не мога да виждам бъдещето като теб. Сега си е сега и нищо друго няма значение. Много е късно. Защо не поспим и да забравим за всичко, което може или не може да се случи?

Тя го хвана за ръка и го отведе в стаята с камините, която ѝ служеше за спалня. Огънят в тях едва тлееше. Беше студено и се завиха. Лежаха прегърнати в коприненото легло и Тамара скоро заспа. Данло наблюдаваше издигането и спускането на гърдите ѝ. Дълго лежа буден и я гледа, като си мислеше за това, че „сега“ винаги става „после“, също толкова сигурно, колкото вечното редуване на ден и нощ в тази вселена без край.

През следващите двайсет дни, докато други обмисляха нови доктрини и техники, които завинаги щяха да променят Пътя на Рингес, Данло не можеше да забрави мечтата си да се ожени за Тамара. Докато пиеше кафето си, учеше математика или влизаше в интерфейс със светлинния си кораб и се отпускате дълбоко в неговите Пещери, непрекъснато си мислеше за разговора си с нея. Накрая реши, че тя сигурно смята желанието му да се оженият за неискрено. И в известен смисъл наистина беше така. Той не ѝ бе дал обещание да се ожени, нито пръстен, диск, огнен камък или какъвто и да било друг залог за любовта си. Достатъчно беше усвоил цивилизованите обичаи, за да знае, че не винаги се дават такива залози, че хората често се женят със същата лекота и безцеремонност, с каквато си поръчват печени ядки в кафене. Но както бе отбелязала Тамара, в сърцето си Данло все още беше алалой, а алалойските мъже винаги даваха такива залози на жените, за които възнамеряваха да се оженият. Даваха им черупки от миди алаяя, аметисти или пръстени от слонова кост. Понякога им даваха перли. Данло съвсем ясно си спомняше вечерта, в която се бе запознал с Тамара, когато ѝ беше казал, че

иска да ѝ подари перла, за да я носи на шията си. Тя и тогава го бе сметнала за неискрен. Но той не беше. Не го бе подхвърлил нехайно. Данло беше най-бедният човек на света, прекалено беден, за да купи перли или скъпоценни камъни, но от мига, в който я бе зърнал, си мислеше как може да ѝ подари истинска перла.

На сутринта на шейсет и първия ден от дълбоката зима той се спусна до Кея, където ледоходните шхуни бяха пристанали в стройни пъстри редици по Западния бряг, и се уговори с пристанищния надзирател да излезе с една лъскава червена шхуна в заледеното море. От складовата барака си взе малкото неща, които щяха да му трябват за краткото пътуване: спални кожи, нагреваема палатка, готварска печка и стоманени прибори, въжета и приспособления за катерене, компас, секстант, карти, чук, ледоразбивачка, лопата, длета, ножове и достатъчно храна – главно балдови орехи, сушени снежни ябълки и сирене – за дванайсет дни. Нямахше намерение да отсъства повече от четири дни, но когато пътуваш през дълбока зима, винаги е разумно да прилагаш тройното правило: човек трябва да носи три пъти повече храна, отколкото му е необходима. Никой не знаеше по-добре от него какво е да гладуваш далеч от брега, докато изчакваш да отmine бурята. Когато видя количеството припаси, които Данло складираше в шхуната, надзирателят го предупреди за опасностите да плава сам през дълбока зима. Той беше слаб мъж с висок, тънък глас, който почти се губеше в ранния утринен вятър.

– Не би трябвало да те пускам, но ти си калфа, а калфите изобщо не слушат какво им говориш. Особено вие, пилотите – как го казвахте в колежа? „Калфите умират“ – нали така? Внимавай, млади пилоте. Морето е по-опасно от дълбокия космос. Не се отдалечавай от брега и не изпускай от поглед планините. Мисля, че си нямаш представа какво е да се загубиш сред леда.

Може би щеше да е по-безопасно да пътува с кучешки впряг, отколкото с шхуна. Докато вървеше по брега, Данло минаваше покрай покрити със сняг шейни и колиби, пълни с кротки, скимтящи кучета. Видът им не му хареса – градските хора ги използваша само за спорт и развлечения и той не искаше да доверява живота си на зле обучени кучета, които не познаваше. Всъщност след пътуването си До Никогея Данло не можеше да погледне куче без стомахът му да се свие и стегне като балдов орех. И затова натовари багажа си в шхуната и вдигна яркосиньото триъгълно платно. Сложи си очилата, сбогува се с надзирателя и потегли, като се носеше пред вятъра. Кулите на Града бързо изчезнаха – сиви каменни точки, потънали в сиво-бяло сияние. Напред го

очакваше тъмносино небе, плътен въздух и открит лед, който се простираше до хоризонта. И винаги имаше вятър, който духаше в гърба му, издуваше платното и караше мачтата от изпреден диамант да пее. Вятърът го носеше на юг. Повечето ледоплаватели поемаха на север през залива и после бавно продължаваха срещу студения, постоянен вятър покрай западното крайбрежие на острова. Разчленен от фиорди, ледници и покрити със зелени ели планини, западният бряг на остров Никогея бе прочут с красотата си. Но този ден Данло търсеше друга красота и затова плаваше на юг към открито море, където жителите на Града нямаха право да излизат.

Пътуваше бързо. Това беше очарованието на тези изящни, деликатни кораби – че можеха бързо да се носят по леда. Когато се движеха по гладкия лед, някои ледоходи, например по-малките плъзгачи, можеха да достигат скорост, три пъти по-висока от тази на вятъра. Тъй като североизточният вятър през дълбоката зима е бърз и смъртоносен, проблемът на Данло не бе да поддържа скоростта си, а да я контролира. Естествено с плоските си, подобни на ски плъзгачи, вместо стоманени остриета, неговата шхуна беше най-бавният и сигурен вид ледоход, но все пак не бе съд за слабоумни или страхливци. Той седеше в кабината, стиснал кърмилния лост, който подскачаше при всяка неравност, дърпаше го наляво-надясно, за да отклонява кораба и да избягва цепнатините в леда. Много често му беше трудно да вижда заради снежинките, които шибаша маската и очилата му. Белите, сребристи и сини багри на морския пейзаж прелитаха покрай него с шеметна скорост. Кърмилното острие вибрираше като трион в леда, скърцането на плъзгачите отекваше под краката му. Често вятърът неочаквано променяше посоката си, караше дъха му да секва и едва не преобръщаше шхуната. Колкото повече се отдалечаваше от брега, толкова по-висока ставаше скоростта му и толкова по-неравен ставаше ледът. Данло се носеше по замръзнали вълни, наречени саструги, и кратките подскоци разтракваша зъбите му и отекваша в гърба му. Петнайсетина километра нататък морето беше покрито с утъпкан сняг сафел, както го наричат алалоите, бързият, гладък сняг, който е подходящ за пързаяне. Бе подходящ и за ледоходство и Данло скоро стигна до знаците на петдесетия километър, които бележеха границите на остров Никогея. Пред него на равни разстояния от триста метра в леда бяха забити червени колове, стигащи чак до хоризонта и в двете посоки – на изток и запад. Вятърът ги огъваше на юг, сякаш го мамеше да продължи пътуването си. Много отдавна господарите на Ордена бяха сключили споразумение с алалойския народ, че никой

цивилизован човек няма да прекрочва тези граници. Освен острова, върху който е издигната Никогея, цялата планета, наречена Ледопад, винаги трябвало да остане само за алаалоите. Тъй като винаги се беше смятал за един от Народа – и тъй като възнамеряваше да стъпи на земя, забранена за жителите на Града – Данло продължи покрай коловете със скоростта на вятъра и каза молитва за всички пътници, отправящи се към непознати земи:

– Али алли-ло киро лисалия.

Повече от сто километра на юг от Никогея има остров, известен с богатия си птичи живот. Алаалоите го наричат Ависалия. Това е малък остров с планини, скали и диви пясъчни брегове. Намира се между остров Никогея и Великия южен океан. Там, където топлото течение Мишима минава близо до шелфа, морските птици долитат, за да се хранят с огромните ята херинга, шокова риба и арктическа моруна. Всяка зима от северните острови мигрират ята, наброяващи десетки хиляди птици, и строят там гнездата си. През дълбоката зима въздухът над Ависалия често е бял от облаци тупици, рибари и клинари. А също керкенечи, морелетници, гмурци и още поне двайсет други вида птици. Тътенът на техните криле и дрезгавите им ловни крясъци могат да се чуят на километри. Повечето от тях зимуват на слънчевите южни склонове на острова. Те се греят на косите слънчеви лъчи, летят над брега и с ноктите или клюновете си ловят в океана сребриста риба. От южната страна на острова океанските течения се носят бързо, топли са и водата рядко замръзва. Северната му част обаче обитават други птици. Там идват китикееша, за да ядат снега по замръзналото море, и снежните бухали, за да ядат китикееша. Чайките – и снежните, и хищните чайки – строят гнездата си по стръмните сиви скали над морето. През дълбоката зима, когато не могат да се доберат до вкусните съкровища, заключени под леда, те се хранят с остатъците от пиршествата на мечки или други птици, или, ако огладнеят достатъчно, се нахвърлят едни върху други и се кълват до смърт. Но всяка година през лъжезимата, когато ледът се пропука, плиткото морско дъно предлага изобилна храна и тогава чайките пируват. Плитчините по северното крайбрежие на Ависалия гъмжат от ледени раци, спирали и десетки видове мекотели. И разбира се, от палпулви. По време на отлив широкият бряг е покрит с лилавите черупки на милиони палпулви. Това е любимата храна на хищните чайки. Те грабват жива палпулва, издигат се високо във въздуха и я пускат върху скалите. По този начин разбиват черупката и после изяждат месото. През размножителния сезон, когато малките постоянно писукат за храна и не

им дават мира, чайките ежедневно пълнят гушите си с месото на стотици миди.

Навярно само по една палпулва на всеки десет съдържа блестяща частичка: перла, която расте в мидата като лъскаво каменно яйце. Каквито са си лакоми създания, чайките гълтат палпулвите като бонбони и не се оплакват, ако погълнат и перла. В Цивилизованите светове тези сребристи или черни топчици се смятат за втори по красота сред перлите. Поколения наред никогейски контрабандисти потеглят с ледоходите си към Ависалия. Всяка лъжезима те отварят хиляди палпулви с диамантени ножове, вадят перлите и оставят месото на чайките. Всеки сезон тези птици радостно очакват браконьерите, защото това им спестява труда по разбиването на черупката.

Ако се беше отправил към Ависалия през лъжезимата, Данло най-вероятно щеше да бъде посрещнат от гладни чайки, кръжачи над главата му и надаващи лакомите си крясъци. Ако бе навлязъл в плитчините, за да търси перли, най-вероятно контрабандистите щяха да го посрещнат с лазерен огън или диамантени ножове между ребрата. Но той пристигна на северния бряг на острова наскоро дълбоката зима, когато целият свят е замръзнал и стихнал. Пътуването му от Никогея му беше отнело по-малко от ден. На трийсетина метра от брега той спусна платното и закотви шхуната с дълги винтове в леда. После издигна награвеамата си палатка. От носталгия по младостта си Данло си бе мислил да построи снежна колиба, но нямаше леден трион, за да нареже снежни блокове, нито пък имаше инструменти, с които да си направи трион. Всъщност награвеамата палатка беше много по-топла и удобна от снежна колиба и затова той пренесе вътре спалните си кожи и прекара нощта, заслушан в плющенето на прозрачната тъкан на вятъра и в крясъците на чайките. На следващата сутрин си приготви студена закуска от сирене и хляб и после се залови за работа.

Данло натовари лопатата, кофе, топлинен пистолет, ножове и други неща върху малка червена шейна, с каквато някое дете спокойно би могло да се пързалия по заснежен склон и пое на юг към скалите, където кръжаха чайките. Техните високи крясъци се чуваха въпреки утринния вятър. Можеше да ги види в края на острова, хиляди малки бели точки на фона на срутилите се скали. Скалите бяха като тъмносива стена, издигаща се покрай брега на повече от три километра. Над тях имаше снежни полета, гори от каменно дърво и тъмносино небе. Данло завърза въже около ръкавиците си и затегли шейната през замръзналите вълни право към скалите. Под него, под три и половина метра лед имаше

милиони палпулви, заспали зимния си сън. Можеше да пробие леда и да ги вади с кофи, можеше да ги разтваря с ножа си, но така би ги убил, а той не искаше да го направи. От детските си наблюдения на птиците Данло знаеше друг начин да намери перли. Той теглеше шейната си по брега, нагоре по замръзналите пясъци и по дюните. Вече беше по-близо до подножието на скалите и крясъците на чайките заглушаваха всички останали звуци. Въпреки силния студ, богатият на азот мирис на птичи изпражнения бе непреодолим. А самите те покриваха всичко. Белезникавото гуано беше пръснато по скалите и натрупано на огромни зловонни купчини. По целия бряг имаше километри гуанови могилки, натрупвани на пластове през годините. Най-горният пласт бе тънък, влажен, хлъзгав и птиците продължаваха да го допълват пред погледа му. Пресни птичи изпражнения се сипеха отгоре му като топъл дъжд, цапаха кожата му и замъгляваха стъклата на очилата му. Той теглеше шейната през могилките и обувките му шляпаха в лепкавото гуано. Когато се приближи към подножието на скалите, Данло взе лопатата и започна да копае. Разчисти повърхностния пласт и разкри постоянно замръзналото гуано под него. С помощта на горелка започна да го топи пласт след пласт и да го пресява, за да открие перли. През следващите два дни намери много перли и напълни кофите си с тях. Всяка от тези перли беше минала през стомаха на някоя чайка. Повечето бяха с ниско качество, прекалено дребни, зле оформени или ожулени от стомашните киселини на чайките. Данло прегледа и изхвърли хиляда трийсет и осем перли преди да намери такава, каквато да му хареса. След като я почисти със свеж сняг, той я вдигна на светлината. Беше голяма колкото върха на палеца му и сияеше с лилавосивия цвят, който алалоите наричат лила. Не бе съвършено кръгла, дори цветът ѝ не беше еднакъв. Алалоите не вярват в съвършенството на перлите, намират красотата на съвършените перли за студена и безинтересна. Перлата на Данло имаше капковидна форма и на различни места гладката ѝ повърхност блестеше с меки розови нюанси. Както казват бижутерите в Диамантения район, тя беше „от онези перли, в които вечно можеш да се вглеждаш и винаги да откриваш нещо ново“.

След като я гледа почти цял следобед, Данло реши, че е открил своята перла. После с помощта на лазерна дрелка проби мъничка дупка в най-тъсната ѝ част. През тази дупчица прокара няколко косъма от дългата си черна коса, които предварително беше сплел. Накрая залепи краищата им и когато свърши, вече имаше перла, която Тамара можеше да носи на шията си. Постави я в копринена кесийка, от онези, които

използваше Бардо, за да раздава тоалач или семена на трия, завърза я здраво и я пхна в джоба си. И се приготви да се върне в Никогея.

Пътуването му по леда мина без инциденти, макар че му отне цели два дни. Вятърът духаше главно на север и трябваше да се движи срещу него. Веднъж спря, за да проучи малък безименен остров точно по средата между Ависалия и Никогея. На скалистия му бряг се натъкна на голи бели кости от морж. Единият от бивниците бе цял и непокътнат. Той го взе и го отнесе на шхуната си. Най-приятната част от експедицията му беше преоткриването на естествената му страст да извайва различни неща. В мига, в който видя бивника, Данло реши, че ще направи от него пръстени, лула, скулптурки на животни и най-важното, фигура на бог, за да замени липсващата пионка от шаха на Хануман. И така, той се върна в Града, доволен от успеха си и изпълнен с мечти за бъдещето. Изгори измърляните си кожи и прекара половин ден в горещия басейн в общежитието си, за да се изчисти от гуаното и да покаже перлата на приятелите си. След като спа до обед, Данло се уговори да се види с Тамара късно следващия следобед.

Срещна се с нея в чайната ѝ стая, където тя му поднесе кафе и печени хлебчета. Денят бе прекрасен, въздухът чист, настроението прекрасно и през прозорците струяха златни лъчи. Тамара се гreeше на залязващото слънце, гола като животно, покрита само с дългата си златна коса. Тя обичаше да наблюдава играта на лъчите през дантелените завеси, докато слънцето бавно се спускаше на запад.

– Последните няколко дни не бях в Града – каза ѝ Данло.

– Пътувал си със „Снежния бухал“ ли? В разклонеността ли си ходил?

– Не – отвърна той. – Пътувах с шхуна в морето. – Данло накратко ѝ разказа за пътуването си, после извади от джоба си копринената кесийка и я постави на масата. – Донесох ти нещо... което да носиш на шията си.

Тя взе кесийката и я развърза с дългите си нокти. После изсипа перлата в шепата си и очите ѝ блеснаха.

– О, колко е красива! – възкликна Тамара. – Никога не съм виждала толкова красива перла.

Тя го погледна, усмихна се и двамата се засмяха, сякаш току-що са опитали някакъв нов еуфоричен наркотик.

– Сложи я на шията си – каза ѝ Данло. – Направих връвта дълга, за да си я слагаш лесно.

– Виждам, че е внимателно замислено – отвърна тя и прокара пръст

по лъскавите косми.

– Направих я... от собствената си коса. Това е алаолойски обичай.

– Красива е. – Тамара протегна ръка и погали косата му. – Досетих се още преди да ми кажеш. Имаш толкова хубава коса, толкова дълга и гъста. Винаги съм си мислила, че коса като твоята не би трябвало да се хаби за мъж.

– Някои ден ще остарея и ще оплешивея – отвърна Данло. – Но ако имам жена... тя все още ще носи тази перла.

Тамара се усмихна, остави перлата до кафеника. Изправи се и каза:

– Трябва да ти покажа нещо. – После отиде в стаята за медитация, забави се за момент и се върна с дълга, плоска кутия от каменно дърво. На гърба ѝ имаше пантички и се отваряше като мида. – Получих я тази сутрин – каза Тамара. – Помислих си, че може би ще искаш да я видиш.

Данло взе кутията и впи поглед в нея.

– Защо не я отвориш?

Той отвори капака и погледна вътре. Върху подложка от черно кафе имаше огърлица от кремави перли, подредени по големина и цвят. Всяка беше самото съвършенство. По целия платиниев наниз имаше трийсет и три перли. Данло не знаеше нищо за съвременната бижутерия, но предполагаше, че огърлицата трябва да е много ценна.

– Те са... прекрасни – каза той.

– Това са гиладийски перли – поясни Тамара. Тези перли се ценят най-високо на всички Цивилизовани светове. Произвеждат се на изкуствения свят Гилада, който се намира в края на Вилда. Събират се молекула по молекула във вакуум без светлина, без звук без никакви вибрации. Там, дълбоко в космоса, където няма гравитация, за да деформира седефа, напластяван около една-единствена централна молекула, гиладийските бижутери получават съвършено сферични перли. Образуването на една от тях може да отнеме цяла година. Освен със съвършената си красота гиладийските перли са прочути и с това, че никой освен най-богатите не може да си ги позволи.

– Трябва да си ги получила от някой търговец-принц – каза Данло.

– Не, никога не съм контактувала с триянци – отвърна тя. – От Хануман са.

– От Хануман! От Хануман... ли Тош? Но откъде е намерил пари, за да купи такива перли?

– Не зная – каза Тамара.

Данло поглади с пръст най-голямата от Ханумановите перли и без да иска, зацапа съвършената ѝ повърхност.

– Какво съвпадение, че Хануман ти е пратил тези перли... тази сутрин.

– Казал ли му, че ще ми подаряваш перла? – Изобщо... не съм разговарял с него. Ние вече не си говорим. Но я показах на приятелите си. Възможно е да му е казал някой от тях.

– Значи ето я разгадката на това съвпадение.

– Да, сигурно е така. Но защо Хануман ще ти подарява перли?

– Ами, той ме ухажда още от вечерта, в която се запознахме.

– Ухажда те... за да се ожени за теб ли?

– Едва ли. Но нали знаеш – има много начини на ухаждане.

– Онази вечер на празненството, спомняш ли си? – попита Данло. – Как те гледаше – очевидно е, че изгаря за теб.

– О, бедният пламтящ човек!

– Толкова студено го казваш.

– Нима? Не исках.

– Ти не харесваш Хануман, нали?

– Не че не го харесвам – възрази Тамара и погледна кутията в ръцете на Данло. – Страхувам се от него. – Защото е сетик ли?

– Защото е студенокръвен – отвърна Тамара. – Никога не съм познавала човек, който може така да се владее.

– Но сетиците се стремят да управляват всичките си емоции. Всичките си мисли... онова, което наричат свои програми.

– Е, изглежда е успял.

– Навярно само иска хората да си мислят така.

– И хората си го мислят – каза тя.

– Хануман има своите страсти като всички останали. Но колкото е по-силна страстта... толкова по-голяма е потребността от овладяването ѝ.

– Спомняш ли си какво каза той по време на проповедта? „Единствено като се превърнем в огън, ще се освободим от пламъците.“ Мисля, че неговата страст не са жените, вече не.

Данло се усмихна и си помисли, че току-що е разбрал нещо за Тамара. Той я виждаше като невероятно красива жена, жена, която винаги е управлявала мъжката любов. Такива жени естествено не вярваха на никой мъж, над когото нямат сексуална власт. Фактът, че Хануман е в състояние при желание да сподавя в себе си всякакво сексуално желание, сигурно я ужасяваше и накръняваше чувството ѝ за собствените ѝ изключителни способности.

– Тогава никога не би си помислила да сключиш договор с него,

така ли?

– О, бих обмислила тази възможност – възрази тя. – Куртизанката трябва да мисли за такива неща, даже да не е в състояние да реши въпроса.

– От всички мъже в Никогея – каза Данло, – кой друг се нуждае от твоето изкуство толкова, колкото Хануман?

– Не го ли ревнуваш, дори съвсем малко?

– Като момче приемният ми баща ме научи, че ревността е шайда.

Тя отравя душата.

– Но Хануман е вътрешно мъртъв. Целият е лед и пепел.

– Можеш да го разбудиш – отвърна Данло. – Отново да го съжи- виш, нали? Тамара почука с нокът по ръба на чашката си.

– Трябва много да го обичаш, за да говориш така.

– Обичам го... както бих обичал брат – каза Данло.

– Толкова лесно ли би се отказал от мен?

– Когато алалойският ловец посещава друго племе – отвърна той, – често оставя жена си вкъщи. Пътува сам по леда, много километри и много дни. Когато пристигне, е премръзнал и гладен. И често някой от племенните му братя му отстъпва жена си за няколко нощи. За да го топли и да облекчава глада му.

– Но ние не сме алалои – възрази тя. – Поне аз не съм.

– Права си.

– И не съм твоя, че да ме отстъпваш.

– Дори сред алалойците – призна Данло – жената сама трябва да се отдава, иначе на ловеца ще му се наложи да изтърпи студа.

– Никога не бих се отдала на Хануман – каза Тамара. – На който и да е друг да, но не и на него.

– Значи ще му върнеш перлите, така ли?

– Искане ми се да можех – каза Тамара, въздъхна и прокара пръсти през косата си. – Искане ми се нещата да бяха толкова прости.

– Не искаш да нараняваш сърцето му, нали?

– О, мисля, че емоционалните му органи са над такава деликатност.

– Не... в никакъв случай.

– Истината е, че не мога да рискувам да го обидя – каза Тамара. – Той не ме ухажва просто заради себе си.

– Тогава го прави заради твоето дружество. Тя кимна.

– Пращал е подаръци и на други куртизанки. Не толкова скъпи, колкото тази огърлица, но ухажва и моите сестри.

– Цялото това ухажване трябва да дразни Бардо... ужасно.

– Е – каза Тамара, – Бардо си е ревнив.

– За мъжете не е подобавашо... да се борят за жени.

– Бардо поне ни приема такива, каквито сме в действителност. Мои сестри са ми казвали, че никога не са познавали друг мъж, който да обича жените като него.

Данло се усмихна – бе чувал как Бардо веднъж легнал с деветнайсет жени само за една нощ.

– Би ли предпочела Бардо да ти е пратил перлите?

– Предпочитам да не получавам подаръци, които да не мога да върна. – Тамара извади Ханумановата огърлица от кутията и я вдигна далечко от лицето си, сякаш бе мъртва змия. – Аз не мога да върна тези перли, разбираш ли? Майката не би искала да ги върна.

– Майката... е главата на твоето дружество, така ли?

– Да. И Майката не иска никоя от нас да обижда нито Бардо, нито Хануман.

– Разбирам – отвърна Данло. – Майката е любезна жена, нали?

– Тя е най-мъдрата жена, която познавам.

– Значи тя следи нашата църква, а? Следи я и чака.

– Ти не си толкова наивен в политиката, колкото би искал да си мислят другите.

– Не зная... почти нищо – каза той. – Знаем само, че Бардо има обаяние и власт, но че Хануман има по-силна воля. Не е възможно да се каже, кой ще надделее.

– А ти кой би искал да надделее?

При този прост въпрос Данло се изправи и започна да се разхожда из стаята.

– Не съм сигурен – призна той. – Не съм сигурен, че който и да е от двамата е способен да превърне Пътя на Рингес... в нещо стойностно. Нещо благословено. Не съм сигурен, че изобщо някой е в състояние да направи това.

– Ние сме в състояние – тихо каза Тамара.

– Обажда се гордостта ти – отвърна Данло, седна до нея и я целуна по челото. – Обажда се твоята обич.

– Трябва ли да оставим идеите на Хануман да отхвърлят идеите на всички останали?

Данло погледна перлите, които висяха в ръката ѝ. Бяха съвършени, красиви и абсолютно студени и той внезапно си спомни за Ханумановата вселена от кукли, която също беше прекалено съвършена.

– Също като Хануман – каза Данло, – всеки от нас има свое

виждане.

– И тъкмо затова трябва да го запазим, докато още можем.

– Какво искаш да кажеш?

– Не си ли получил покана да копираш възпоменуването си?

– Какво искаш да кажеш? Как може... да се копира възпоменуване?

– Значи не си чул? Хануман помоли някои от нас да копират спомнанията си в компютър, създаден от него.

– Но нашите спомнания не могат да се копират! Защо Хануман би казал, че е в състояние да направи такова нещо? Тамара върна огърлицата в кутията, изправи се и допря длан до гърдите му.

– Всички знаят колко е трудно да си спомниш едите – каза тя. – Мнозина от кръщелниците никога не са имали ясен спомен, да не говорим за Единствения. Тамара му разказа за плана на Хануман да усъвършенства възпоменуването на древните еди. Преди три дни Хануман започнал да кани рингесистите от вътрешния кръг да копират спомените си в компютър. Обещал им, че можел да запише цели поредици спомени, както се записват ноти в синтезайзер. Имал намерение да редактира и подсили тези спомени, за да ги обедини в нещо, което наричал „същностно възпоменуване“. Съвършено възпоменуване – Хануман твърдял, че като влезе в интерфейс с компютъра му, всеки кръщелник или нов рингесист ще преживее съвършено живо възпоменуване на древните еди.

– Това е ужасно – каза Данло.

– Мислиш ли?

– Да.

– Е, Бардо одобри плана на Хануман. Данло скри лицето си в шепа и започна да разтрива очите си. После дълго гледа през прозореца изгрева на луните.

– Да – накрая каза той, – Бардо също се е страхувал от възпоменуването на едите. Той е основател на нова религия – ами ако някой си спомни истина, която тази религия обявява за лъжлива? Ами ако някой открие измамност... във всичко, което Бардо смята за истина?

– Но, Данло, какво е истина? Той се усмихна.

– Самият аз през целия си живот съм се питал същото.

– Каквато и да е в действителност истината, не смяташ ли, че трябва да позволим на Хануман да копира спомнанията ни? Така че нашите истини да се включат в това същностно възпоменуване?

– Толкова ли са истинни нашите истини?

– О, мисля, че са – отвърна тя. – Всички знаят, че ти си имал велико възпоменувание и си го описвал толкова красиво, макар винаги да си твърдял, че не владееш много добре думите. Аз също съм виждала много чудни неща. Какво друго са древните еди, освен начин да се пробудим? Всички ние. Да позволим на енергията на съзнанието да ни погълне, атом по атом, клетка по клетка – във всеки от нас има безмилостна сила, която унищожава и твори, унищожава и твори, и е там, чака ни да ѝ позволим да се роди, стига да успеем да понесем цялата кръв, ужас и писъци. Това е най-прекрасното нещо във вселената. Бих умряла, за да видя тази идея осъществена.

– Значи си решила да копираш спомените си в компютъра на Хануман, така ли?

– А ти няма ли да го направиш?

– Не – отсече Данло.

– Разбира се – теб не те мъчи гордост като мен. – Тя се извърна от него и отправи очи към полираните камъни на перваза.

– Тамара – каза Данло. – Аз обичам тази твоя гордост.

– Наистина ли?

– Както обичам вятъра.

Тя се обърна към него и срещна очите му.

– Не ми ли каза, че веднъж вятърът едва не те убил?

– Да, вярно е – призна Данло. – Но също е вярно, че вятърът е дъхът на света. Също както твоята гордост е твоя сила и живот.

– Наистина ли мислиш така?

– Да – отвърна той.

– Веднъж ми казаха, че гордостта ми била грозна програма, която щяла да ме погуби.

– Не, тя е нещо благословено.

– Когато бях дете – рече Тамара, – четците в моята църква се опитваха да пречистят гордостта ми и други мои грехове, но не успяха.

– Ако бяха успели, нямаше да си тази, която си.

– Не, разбира се – каза тя и нервно се засмя. – Често съм се чудила дали всички усилия да пречистят гордостта ми не са ме направили само още по-суетна.

– Как учеха архитектите? „Суетата е лудост.“

– Сигурно ме мразиш, защото съм толкова суетна.

– Не, тъкмо обратното – тихо каза той. – Всяка твоя суетност е като перла – уникална, прекрасна, благословена. И красива.

– Ти си красив – отвърна Тамара и дълго го гледа. – Никога не съм

познавала човек като теб. Той наведе глава, после я погледна.

– Никой никога не ме е виждал така, както ти – прибави тя. – Мисля, че и никой не би могъл.

Данло се вгледа в тъмните ѝ очи и потърси най-дълбоката ѝ суетност. Накрая му се стори, че я съзира, блестяща като естествена перла, онази представа за самата нея като богиня с ужасна красота, възплъщение на всички жизнени енергии, а също и на стремежа към смъртта. „Тя е ужасна красавица“ – помисли си той. Щеше да я обича заради тази дълбока, първична красота, щеше да цени това ѝ качество над всички други.

– Югена лос анаса – каза Данло.

– Какво означава това?

– „Да виждаш дълбоко означава да обичаш дълбоко“ – преведе ѝ той.

Тамара се усмихна, сякаш отново бе малко момиченце, приближи се до масата и взе кутията с наниза гиладийски перли. После със замах затръшна капака.

– Предполагам, че ще трябва да ги задържа – каза тя. – Наистина не искам да обидя Хануман. Но никога няма да ги нося вече не бих могла да ги нося. После взе перлата на Данло, погледна я и каза:

– Подарявали са ми много неща, но никой никога не ми е давал такова нещо.

– Направих го... за да го носиш – каза Данло.

– Искане ми се да можеш – отвърна Тамара.

– И на мен.

– Но предполагам, че ако наистина го нося – продължи тя, – в това ще има определен смисъл, нали? – Само онзи смисъл, който ние му дадем.

– Но алаоите не смятат ли подаряването на перла за обещание за брак?

– Ако искаш, можеш да я носиш като символ на обещание.

– За обещание помежду ни ли?

– За твоето обещание да се омъжиш за мен и за моето обещание да се ожена за теб.

– Но какво бих могла да ти дам аз?

– Удоволствието да виждам тази перла до сърцето ти.

– Но не трябва ли да определим време за изпълнение на това обещание? Аз все още имам своето признание, нали знаеш. А ти все още имаш своето търсене.

– Каквото и обещание да си дадем, ще е ... вечно. Имаме цялото време във вселената. Тя пак погледна перлата и каза:

– Никога не съм виждала толкова красиво нещо. Данло пристъпи напред и окачи перлата на шията ѝ.

– О – каза тя, – не съм очаквала, че ще е толкова тежка.

– Перлите на палпулвите са много големи – отвърна той.

– Не мислех, че толкова много ще ми хареса да я нося.

– Създадена си, за да я носиш.

– Не мислех, че някога ще се омъжа за когото и да е.

– Винаги съм се надявал... че ще мога да се ожена за теб.

– Е, мисля, че бих искала да се омъжа за теб – каза Тамара.

– Мечтал съм някой ден това да е най-голямото ни щастие.

– Но ние вече постигнахме нашето щастие – отвърна тя.

– Ние сме създадени за щастие.

Данло я погледна и в очите ѝ нямаше нищо друго освен щастие, чисто, златно щастие, което се изливаше като светлина и стопляше душата му. Тя го целуна и го поведе към стаята с камините. Тази вечер не упражняваха нито една позите на изкуството ѝ, нито пък се интересуваха кой ще е отгоре и за колко време. Любовната им игра бе спокойна и естествена и продължи дотогава, докато закрепяха от щастие и изтощени се вкопчиха един в друг. Данло дълго лежа до нея, прегърнал я толкова силно, че гърдите му плътно се притискаха към нейните. Усещаше твърдата перла, която се връзваше в кожата над сърцето ѝ. Бе изпълнен с щастие, с гордост, че е открил жена, която някой ден ще роди децата му. Макар да се страхуваше от тази яростна гордост повече, отколкото от смъртта, Данло не можеше да си спомни някога да е бил по-щастлив.

ГЛАВА 24 ВЪЗСПОМЕНУВАТЕЛНАТА ЦЕРЕМОНИЯ

След Холокоста на Старата Земя и по Цивилизованите светове се появили универсални религии, стремящи се да отключат и обяснят загадките на живота. Това били логизмът, Страстта и Божията наука. И едеизмът, заншин и Пътят на змията. И така нататък. По време на Петата и Шестата мисловност на човечеството имало общо двеста двайсет и три такива религии. И за да освобождават така наречените духовни енергии, всички те институционализирали употребата на наркотици; сексуални, музикални или словесни наркотици, а също растителни наркотици като свещения теонанакатл, синтетични

наркотици или най-силния наркотик, който е интерфейсът на човешкия ум с кибернетичните пространства на проклетия компютър.

Хорти Хосто, „Реквием за Homo sapiens“

На следващия ден Хануман ли Тош покани Данло да се срещнат в компютърната зала на Бардовата катедрала. Наименованието „Бардова катедрала“ обаче беше заблуждаващо, защото макар че надзираваше всичко, което ставаше в тази грамада от камъни, Бардо не притежаваше сградата, нито пък Пътя на Рингес. Помнейки много добре историята на Старата Земя, много отдавна Арбитъра беше ограничил властта на всички организации в Града. (Освен властта на Ордена, разбира се.) Бе постановил, че всички дружества, картели, асоциации и религии, стремящи се да се установят в Никогоя, нямат право на собственост. В съответствие със споразуменията между Ордена и Града, катедралата на Бардо представляваше съвместно владение на много Рингесисти, дали пари за закупуването ѝ. Към края на дълбоката зима на 2953-та година те наброяваха поне четири хиляди. И с всеки ден ставаха все повече. След Огнената проповед на Хануман вечерните събирания в катедралата бяха посещавани от мъже и жени, които искаха да започнат великото пътуване към божествеността. Новите рингесисти бяха толкова много, че Сурия Лал, която беше станала довереничка и администраторка на братовчед си, трябваше да използва компютър, за да вписва имената им.

– Ако този приток продължи, ще трябва да провеждаме по две сбирки на ден – каза ѝ Бардо. – Новите кръщелници са много, прекалено много, за да ги познавам по име и лице, жалко. Даже за човек с памет като моята. А ако те не познават Бардо, за Бога, защо трябва да са му верни? Мисля, че трябва да изискваме от новите рингесисти да полагат клетва за вяност и покорност към мен.

В един студен ден, късно следобед на шейсет и шести, Данло измина краткото разстояние по улиците на Стария град до катедралата, която заемаше по-голямата част от пресечката на юг от площад „Данлади“. Тъй като повечето улици в тази част на Града са успоредни на плъзгата на Стария град, която минава право от Дълбоките поля до Северния бряг, пресечките около „Данлади“ са ориентирани от северозапад на югоизток. Но оста на Бардовата катедрала беше точно изток-запад и така, за разлика от околните хотели или кули, тя бе разположена косо, под странен ъгъл спрямо пресечката. Строителите ѝ – кристианите от Дружеството на Кристоман Бога – я бяха издигнали по този начин, защото катедралите на Старата Земя, които бяха славата на тяхната религия, се

разполагали в посока изток-запад. Бардовата катедрала следваше този древен план. Гледана от дълбокия космос, тя имаше формата на кръст, символ, свещен за всички кристиански секти. Предната част на кръста сочеше на изток към Академията, а основата му се вклиняваше в сърцето на Стария град. Цялата сграда представляваше двеста и петдесет метра изящни каменни ажюри, дълги прозорци и огромни контрафорси от гранитни блокове. Там, където раменете на катедралата се срещаха с централната част на сградата, се издигаше величествена кула. Тази централна кула се извисяваше на петдесет метра над всичко останало и можеше да се види от Академията. Със сложните си орнаменти, които сякаш капеха по гранитната фасада като ледени висулки, със сводестите си прозорци и изящни островърхи покриви, тя се смяташе за една от най-красивите сгради в Града. Бардо обаче не харесваше острите ъгли и правите очертания на катедралата. (Колкото и да е странно, той нямаше нищо против да провежда събиранията си в сграда с формата на кръст. Като специалист по символи, който някога е смятал да стане символизатор, Бардо знаеше, че кръстът е един от най-старите символи, много по-древен от която и да е църква или религия. Според символизаторите той е великото Дърво на живота, което се намира в центъра на вселената. Той е мостът, по който преминава душата, за да стигне при Бог. Най-древното значение на кръста е страданието на живота. Две кръстосани пръчки, търкани една в друга, както мъжът се търка в жена, докато възпламенят ужасния огън който е целият живот.) И така, Бардо кроеше планове да събори кулата и да я замени със златист прозрачен купол. Искаше да отвори свода на катедралата, така че небесата да могат да се виждат отвътре в цялата им прелест. Той имаше и други планове, както откри Данло в деня, когато се отби от плъзгата и се приближи до западния портал на катедралата. Под огромната арка стоеше Бардо. Макар че ръководеше полирането на фасадата, той забеляза Данло и извика:

– Здравей, Данло! Е, млади приятелю, как ти харесва малката ни каменна колиба?

Данло стигна до него и се поклони. После се отдръпна няколко метра назад, за да види по-добре промените, които Бардо внасяше в катедралата. Откъм запад бяха отворени три нови врати. Макар че централната бе много по-голяма – застанал до масивните двойни порти, дори Бардо изглеждаше дребен – те си приличаха: бяха владени в огромни каменни арки, които се отваряха към улицата. Над вратата по средата на централната арка имаше кръгъл витраж. Всъщност това беше поредица от девет вписани една в друга арки. По краищата им в камъка се

виждаха ликове на светци, пророци и други лица, скъпи на кристианската религия. Тези образи обточваха цялата фасада и най-големите гледаха с каменните си очи от нишите над арките. Като основател на рингезизма, Бардо, разбира се, не можеше да ги остави. И затова бе решил да ги свали. Цялата западна фасада на катедралата беше покрита с работи, изпълняващи тази програма. Роботите бяха хиляди, всеки голям, колкото муха. Те бързаха по арките като яростно движещ се килим и дялаха камъка с миниатюрни диамантени длета. Въздухът бе изпълнен с тяхното стържене, чукане и хрущене, а също и с частички камък и прах, който се сипеше по черната къдрава коса на Бардо. Скоро, каза на Данло той, всеки лик в катедралата, вътре или отвън, щял да бъде унищожен. Каза му, че други работи щели да поставят на мястото им органичен камък. От него щели да се появят скулптури на Катарин Провидцата, Балусилусталу, Шанидар и други, напътствали Малъри Рингес по пътя му към божественост.

– Ще трябва да махнем и прозорците, жалко – продължи Бардо. – Но не можем да оставим кръщелниците да вярват в древни суеверия и чудеса, нали? – Но витражът... толкова е красив. – О, но ние ще го заменим, разбира се. Всъщност вече съм започнал, както ще видиш, щом влезеш в катедралата.

После Бардо го попита защо е отсъствал от всички църковни дейности след Огнената проповед и Данло отговори че е усъвършенствал светлинния си кораб и се е занимавал с математика.

– О, разбира се – каза Бардо, – ти си пилот и пилотите трябва да се занимават с математика. Самият аз някога смятах математиката за най-красива от всички творения. Двамата с баща ти често се шегувахме, че решаването на всяка от теоремите е като откриването на прекрасна перла.

Той подчерта думата „перла“ с експлозивна въздишка и пръсна във въздуха капчици слюнка. После стрелна Данло с остър поглед и на лицето му се изписа широка усмивка.

– Струва ми се... че знаеш всички тайни в Града – каза Данло и също се усмихна.

– Вярно ли е, че си подарил перла на Тамара? – попита Бардо. – За бога, тя е най-красивата жена в Никогея! Обеща ли й вече да се ожениш за нея?

– Толкова ли е лесно да прочетеш лицето ми? – попита Данло. – Хануман ли те научи на това изкуство?

– Не, не ме е учил на нищо, жалко. Поне буквално не ме е учил на

нищо. Той обича своето уединение, след като вече е известен.

– Не можеш да му простиш... за онова, което направи на Огнената проповед, нали?

– Да му простя ли!

– Струва ми се, че не му вярваш.

Бардо кихна и разтърка очи. После дръпна Данло под арката, за да се скрият от праха.

– А ти самият вярваш ли му, млади приятелю?

– Той е моят... най-дълбок приятел.

– Е, той е и мой приятел или поне беше преди да започне да се прави на проклет пророк. На пророк можеш ли да му имаш вяра? О, дали всъщност му вярвам? Трябва ли? Труден въпрос. Доверявам му привличането на хора към Пътя. Доверявам му провеждането на големите проповеди и той вдъхновява хората. Доверявам му даже да им показва част от незримото, тези проклетни древни еди, които всеки си мисли, че иска да си спомни. Той е религиозен гений, за Бога! Доверявам му да прави онова, което правят всички гении – да се греят на гения си и да сияят така, че да осветят и други.

С тези думи Бардо може би иронизираше самия себе си, защото се ухили на Данло и с блеснали очи подръпна мустаците си.

Данло срещна погледа му и каза:

– Но ти доверяваш на Хануман... да каркира нашите спомняния в компютър?

– О чудех се дали ще ме попиташ за това.

– Вярно ли е, Бардо?

– Познавам те вече от седем години и ти продължаваш да ми задаваш въпроси!

– Но защо да не ти задавам въпроси? – с усмивка попита Данло – Ако престана, това ще ти развали удоволствието да ми отговаряш.

– Вярно, вярно – отвърна Бардо. – Тогава нека ти отговоря на този въпрос и и двамата ще сме доволни. Знаеш, и преди съм казвал, че калата е опасен наркотик. Той е прекалено прекалено опасен и затова решихме да прекратим церемонията на калата. Вече никой няма да пие кала. Поне публично. Но кръщелниците трябва да имат своите спомняния и затова въведохме нова церемония. Тоест, ще я въведем довечера. Аз ще напътствам церемонията и всички ще видят, че Хануман ми помага, разбираш ли?

– Разбирам – каза Данло.

– Тази вечер в катедралата ще присъстват хиляда души – продължи

Бардо. – И всеки от тях ще има такова възпоменуване, каквото никога досега. Моите спомняния, някои от тях. На Томас Рейн. И твоите, надявам се.

– Моите... спомняния – повтори Данло и затвори очи.

– Нали си получил поканата на Хануман?

Данло кимна.

– Отлично! Радвам се, че си съгласен да запишеш спомнянията си.

Данло, който не се бе съгласявал на такова нещо, отвори очи и погледна към вътрешността на катедралата. Усети, че погледът на Бардо изгаря страните му, и каза:

– Хануман ми обеща, че първото ми възпоменуване... ще бъде съвършено запазено.

– Като светулка в лед – отвърна Бардо. – И почти нямаме време да го запазим. Бих искал да, хм, включа твоето велико възпоменуване в другите и да го използвам в тазвечерната церемония.

– Ще използваш спомените ми... толкова скоро?

– Трябва да действаме бързо – каза Бардо. – Много е сложно да напътстваш множеството към мистични извори на просветление: ако не действаме достатъчно бързо, събитията могат да се надигнат като океан и да ни отнесат.

Той упъти Данло към компютърната зала, после се извини и се върна да надзирава ремонта на катедралата.

Щом влезе в огромния кораб, Данло незабавно потъна в спомени. Никога не бе влизал в катедрала, знаеше го толкова сигурно, колкото и че никога не се е катерил по ледените планини на луната на Агатандж, и все пак, докато стоеше и се вглеждаше в пороите светлина, струящи през прозорците, се чувстваше така, сякаш е стоял тук хиляди пъти.

Въпреки роботите, които се трупаха по вътрешните стени, в катедралата цареше пълна тишина и покой. Из пустия кораб се носеха студени въздушни течения. Стените, прозорците и многобройните колони, които поддържаха свода, се издигаха в непрекъснати вертикални линии. Високо над него от тези колони излизаха огромни пръсти от камък и се превръщаха в дълги, изящни арки, които се срещаха по централната линия на свода. Целият план на катедралата издаваше стремеж за преодоляване на гравитацията и за извисяване на материята към небесата. Накъдето и да погледнеше Данло, сякаш изконното човешко религиозно чувство беше замръзнало в камък и цветно стъкло. Колоните и арките, дори каменните орнаменти носеха спомени от десет хиляди години песнопения и заклинания. Прозорците – дългите мозайки от цветно стъкло,

които бяха прелестта на катедралата – изобразяваха сцени от чудесата, които се твърдеше, че бил направил Кристоман Бога. Десет от тези прозорци вече бяха избити и заменени с парченца ново стъкло. В сводестите мозайки високо горе бе представена сцена в синьо, зелено, жълто и тъмночервено. Косите следобедни слънчеви лъчи осветяваха огромната фигура на Бардо, отворил уста в безмълвен вик и разтърсил юмрук към небето. От гърдите му стърчеше дълго копие и белите му кожи бяха опръскани с кръв. Това беше един от великите мигове в живота му – неговата първа смърт. Както никога не се уморяваше да разказва на хората, Бардо бил дал живота си, за да може да живее Малъри Рингес и сега вече всички можеха да видят истината за този момент. Той кроеше плановете да замени всички стари прозорци с нови стъкла, изобразяващи великите мигове от живота на Малъри Рингес. (Фактът, че бърка величието на приятеля си със своето собствено, очевидно не му пречеше.) Докато влизаше по-навътре в кораба, Данло местеше поглед от прозорец на прозорец и се чудеше какви ли могат да са тези мигове. Той се удивляваше на играта на слънчевите лъчи, които се процеждаха през прозорците, на начина, по който багрите потъмняваха или изсветляваха с преминаването на всеки облак. Цялата катедрала сияеше в синя и златна светлина и накъдето и да погледнеше, всичко му напомняше за стремежа на живота към светлина. Данло развеселен си помисли, че тя е зашеметяваща и прекрасна, независимо дали прониква през стари или нови прозорци.

Мина през кораба и стигна до покрити с червен килим стъпала, които водеха към прост олтар. В подготовка за церемонията бяха поставили на олтара златни свещници, златна урна и синя купа, използвани в стотици церемонии на калата, и хиляда осемдесет и девет току-що отрязани огнецветя. По тихата пътека покрай олтара, от двете страни на която се издигаха статуи и колони, Данло стигна до врата, водеща към галерия. До северната страна на катедралата имаше няколко малки сгради, свързани с лабиринт от покрити галерии, градини и аркади. Данло тръгна по мрачната галерия покрай ризницата и библиотеката и стигна до вратите на залата на катедралния съвет. Някога тази прекрасна сграда беше използвана за срещи на светилата на кристианската църква в Никогей, но сега бе превърната в работно място и склад. Той почука и вратата се отвори. На прага стоеше Хануман, гордо изправен в робата си на сетик.

– Здравей, Данло.

– Здравей, Хануман.

Залата беше голяма и в нея имаше много неща, най-вече компютри. Горната половина на сградата представляваше гранитен купол с дълги прозорци между каменните ребра на тавана. Целият бе в открити пространства и светлина, за разлика от долната половина, където цареше пълен хаос. Ажурни арки и фалшиви колони образуваха втора вътрешна стена. Някога вътре беше имало столове, наредени в концентрични кръгове, но те бяха извадени и заменени с високи дървени шкафове. По масите между тях и по средата на залата бяха поставени компютри, неврологици от компютри и инструменти за разглобяване, лекуване или отглеждане на нови компютри. Имаше решетки сълки и холограмни подставки. Неотдавна Хануман беше започнал да колекционира древни и необичайни компютри, които поставяше във витрини, сякаш са скъпоценности. (Всъщност един от тези компютри наистина бе скъпоценност, античен ярконски огнен камък, чиято светлина отдавна беше угаснала.) Данло обикаляше витрините и разглеждаше експонатите. Видя електронни компютри, оптичен компютър, компютърни кубове, чипове, дискове и дори компютър, чиято графика се излъчваше в прозрачна диамантена топка. Изглежда, Хануман бе особено пристрастен към различните си механични компютри, Цяла витрина беше заета от машина, състояща се от месингови предавки и блестящи хромирани ключове. Той отвори друг шкаф, извади японско сметало и светкавично започна да трака с дървените мъниста по редовете. Показа на Данло два вида квантови компютри и светещ газон компютър, а после посочи към ярконски гоблен на стената и каза:

– Това е най-ефективният компютър, разбира се. Ярконците вътъкават логиката и веригите направо в материята.

Известно време двамата поговориха за ремонта на Бардо и за други незначителни неща. Макар че искаше да му каже за перлата, която беше намерил, и за обещанието си да се ожени за Тамара, Данло не можа да го направи. Фактът, че и двамата ухахват Тамара, бе като открита рана, като язва на лицето на автист. От любезност и неудобство те избягваха да гледат към тази гнояща рана или да я коментират, но не можеха да я забравят нито за миг.

– Добре изглеждаш – накрая каза Хануман.

– Ти... ти си обръснал главата си – тихо отбеляза Данло. – Заклел си се да носиш шапката, нали?

Хануман щракна с пръсти и започна да си играе с червените мъниста на сметалото. Гледаше някъде нагоре и Данло си помисли, че всъщност не гледа към слънчевите лъчи, към откритото пространство на

купола, а към други пространства, които горяха с друг вид светлина. Голата глава на Хануман беше покрита с лъскава шапка от онези, които носят кибершаманите. Тя представляваше черупка от прозрачен диамант, в който бяха втъкани лилави невролозици, за да стимулират разклоненията и подразклоненията на човешките нерви. Цялата глава на Хануман сякаш бе обвита в мрежа от електрически нерви и представляваше ефективна гледка. Мнозина кибершамани обичаха да излагат на показ този главен компютър, макар те да бяха смятани за най-потайни сред всички сетици.

– Наричаме го „директен интерфейс“ – каза Хануман и се усмихна. Лицето му като че ли се състоеше само от лъскави зъби в призрачно сияещ череп. – Някой смятат, че е тъпо да си бръснеш главата като послушник, но това е единственият начин шапката да прилепва плътно.

Наистина, тя обхващаше главата му като втора кожа. Беше излята съобразно особеностите на черепа му. Задържаше се с лепило, наречено гимук. Лепилото и постоянният натиск на този компютър очевидно го дразнеха, защото кожата покрай ръба на шапката, по лицето и слепоочията му и около ушите му бе зачервена и възпалена.

Данло го погледна в очите, за да не гледа към шапката.

– Чувал съм, че само най-висшите кибершамани носят тази шапка... постоянно.

– Питаш ме дали съм посветен в най-висшата степен ли?

– Чувал съм, че има степени... за които дори кибершаманите от повисшите степени не знаят почти нищо.

– За тайните степени ли говориш?

– Не са съвсем... тайни – отвърна Данло и се усмихна. – Как могат да са тайни, щом съм чувал за тях?

Хануман го погледна, но не каза нищо.

– Чувал съм, че има невропевци, които използват тази шапка, за да влизат в интерфейс с други компютри... за постоянно.

Вдигнал поглед към купола, Хануман се усмихна сам на себе си. Очите му бяха кръвясали, сякаш дълго време не е можел да ги затвори. Изглеждаха абсолютно пуси. Данло знаеше, че трябва да е в интерфейс с шапката или може би с някой от многобройните компютри в залата. Нямахме как да определи с кой. Директният интерфейс беше като прозорец към кибернетичните пространства на всички обикновени компютри и на много, които не бяха обикновени. Хануман се взираше в пространството, безок като всеки провидец – можеше да е в интерфейс с квантовомеханичен компютър, със стенния гоблен или със самите стени.

– Хану, Хану, какво правиш?

Сякаш в отговор, Хануман погледна към компютъра точно по средата на залата. Там, върху обикновена подставка от каменно дърво на равнището на очите на Данло имаше черна кристална сфера. Бе голяма колкото глава на морж и Данло мигновено разбра, че това е много по-голям вариант на Ханумановия универсален компютър, онзи, с който беше създал своята вселена от кукли.

– Извинявай – рече Хануман, – довършвах един експеримент.

Данло завъртя глава в двете посоки – търсеше квадратната образна маса, която приятелят му държеше в стаята си след великото си възпоменуване. Но не я откри, нито нея, нито какъвто и да било друг вид екран или монитор, на който можеха да се видят куклите.

– Оставих масата в къщата на Бардо. – поясни Хануман, прочел озадаченото изражение на Данло и посочи диамантената шапка. – Сега нося това и няма нужда от такива груби дисплеи.

Хануман се обърна, за да погледне към решетката сълки до стената.

– Разбира се, поне аз нямам нужда. Искаш ли да видиш как са еволюирали куклите през последните сто дни?

Без да изчака, за да види дали Данло наистина иска това, той кимна и решетката сълки оживя. Цялото помещение от пода до купола мигновено се изпълни със сияещи сребристи образи, големи колкото тюлени. Куклите бяха навсякъде около Данло, носеха се във въздуха, кацаха по шкафовете, прелитаха през шкафовете и другите предмети, сякаш такава обикновена материя не представляваше пречка за създания от чиста светлина. Данло отново трябваше да си напомни, че куклите са само информационни структури, съхранявани в универсалния компютър на Хануман. Проектираната в залата холограма бе само изображение на този изкуствен живот.

– Моля те, недей – каза той. – Стига.

И отскочи, защото една от куклите се понесе във въздуха и увисна пред него. Огромното сребристо създание като че ли започна да го разглежда. Макар че нито една от куклите нямаше очи или лице като хората или тюлените, всяка от тях имаше някакъв лик, сякаш притежаваше уникална самоличност и изражение. Светлинните модели, съставляващи куклите, бяха уникални и движещите се ивици сребристо и светлосиньо като че ли реагираха на стимули, за които Данло можеше само да се досеща. И всяка кукла сякаш реагираше на всички останали. Те се извиваха и потръпваха и той си представи, че вижда самите въздушни молекули да вибрират от речеви или някакъв друг вид информационни вълни.

Изпитваше зловещото усещане, че куклите разговарят помежду си по странен и сложен начин, че навярно дори го обсъждат или му се присмиват. А може би го съжаляваха. Някак си, помисли си Данло, куклите съзнаваха всичко онова, което ставаше между него и Хануман. Той се ужаси от мисълта, че те са в състояние да се появяват във всяка част на действителната вселена със същата лекота, с каквата Хануман можеше да прониква в тяхната.

– Хану... моля те.

Куклите изчезнаха също толкова неочаквано, колкото се бяха появили. Прекрасните светлини, които ги изграждаха, се стопиха и компютрите и шкафовете ясно изпъкнаха в неподвижния въздух. Помещението внезапно му се стори прекалено мрачно, прекалено тихо, прекалено реално.

– Чудил ли си се някога за паметта? – попита Хануман. – Тези кукли са развили съвършена памет.

– Информационната памет на компютъра... не е същата като човешката.

– Сигурен ли си?

Данло разтри очите си и отвърна:

– Не съм дошъл тук, за да гледам куклите ти.

– Сигурен ли си? – повтори Хануман.

– Някога двамата с теб разбирахме мислите си почти без да разговаряме.

– Да ти кажа ли за какво си мислиш, Данло?

Данло сви рамене.

– Щом искаш.

Той съзнаваше, че очите на Хануман се впиват в лицето му и очакваше приятелят му да изрече някаква шеговита забележка или проницателна истина за парадоксалния характер на стремежа му да стане асаря. Но Хануман се обърна с лице към средата на залата и не каза нищо. Тогава Данло осъзна собствените си диви, кипящи мисли: молеше се Хануман да се извърне от него и да не казва нищо.

– Някога ти ми беше първо приятел, а чак после сетик – каза той.

Все така безмълвно Хануман се приближи до универсалния си компютър.

– Мислех си, че винаги ще е така – продължи Данло.

Хануман притисна чело към лъскавата черна сфера ѝ диамантената шапка изтрака в кристала.

– Хану, Хану – защо изобщо дойдох в този безумен Град?

Хануман най-после благоволи да проговори.

– Ако не беше дошъл в Никогея, аз щях да умра от студ на площад „Лави“.

– Защо споменавах за това сега?

– Защото между нас има живот. И винаги ще има.

– Да... живот.

– А сега има още нещо – каза Хануман. – Пътят на боговете, който двамата видяхме по-ясно от всички останали.

– Но Пътят на Рингес... не е моят път.

– Нима?

– Не.

– И ще се откажеш от същата онази религия, за чието създаване си спомогнал?

– Аз ли? Ами вие двамата с Бардо?

– Да не забравяме – отвърна Хануман, – че твоето възпоменуване вдъхнови хиляди хора.

– Но аз...

– Скоро ще станат милиони.

– Толкова много...

– А някой ден милиони милиони. Човешкото множество никога няма край, нали?

Данло бавно и напрегнато закрачи из залата. Накрая, след като внимателно обмисли думите си, се приближи до Хануман и каза:

– Пътят... не е онова, което беше.

– Е, всичко се развива.

– Но сега кръщелниците в действителност купуват от Бардо правото си да участват в движението!

– И какво от това?

– Не можеш да си купиш възпоменуване.

– Навярно е така – призна Хануман. – Но ако не жертват нещо скъпо за тях като например пари, кръщелниците няма да ценят привилегията да станат рингесисти.

– Привилегия ли? – извика Данло. – Мислех си, че Пътят... би трябвало да е път за всекиго.

– Така и ще бъде. Само че за някои от нас ще е по-славен, отколкото за други.

– Разбирам.

– Някои от нас бяха избрани да копират спомнанията си, други не.

– Кои са тези избраници? – Искаш да знаеш имената им ли?

– Да.

– АМИ, това е Бардо, разбира се. Ти, аз, Томас Рейн, Коленя Мор.

– И?

– И, както сигурен съм, знаеш, помолих също Тамара. И братята Хър, както и още неколцина други от братството на калата. Суря също се съгласи...

– Суря Лал!

– Тя е блестяща жена, би трябвало да го знаеш.

– Но тя се противопостави на церемонията на калата почти от самото начало! – възрази Данло. – Струва ми се, че се страхува... от тези спомени.

– Въпреки това, изглежда, е имала важно възпоменуване.

– Наистина ли?

– Би ли желал лично да прецениш истинността на нейното възпоменуване?

Данло вдигна поглед към купола, към прозорците, които бяха помрачнели и отразяваха светлините в залата. Поклати глава и попита:

– Какво... възпоменуване?

– Всъщност тя си е спомнила нещо просто, истина, която би трябвало да е важна за всеки последовател на Пътя: че някой ден сред човешките същества ще се появи бог и ще ни поведе към съдбата ни. Името на този бог е Малъри Рингес.

– И тя твърди, че... си е спомнила това?

– Разбира се.

– Но как е възможно?

– Казва, че това бил един от расовите спомени на йелдра.

– Но йелдра – отвърна Данло – са напуснали тази галактика преди петдесет хиляди години. Как е възможно да са знаели името... на баща ми?

Хануман го погледна и се усмихна.

– Навярно йелдра са били най-великите провидци на всички времена. Техните спомени са спомени от бъдещето. Самият ти си казвал, че в дълбокото възпоменуване времето не съществува.

– Вярно е.

– Тогава йелдра трябва да са каркирали в човешкия геном всичките си спомени, и от бъдещето, и от миналото. Ти си ги видял, също както ги видях и аз. Какво друго са древните еди, ако не спомените на боговете?

– Мисля, че древните еди са нещо повече от генетична памет. Едите

са... нещо друго.

– Какво тогава?

– Единственият спомен, този живот, искрящ във всичко...

– Единственият спомен! О, Данло, струва ми се, че ти си единственият истински религиозен човек, когото познавам.

Главата му започваше да пулсира и Данло разтри очите и слепоочията си.

– Каква ирония, че тъкмо ти казваш това. Мисля, че съм свършил... с всички религии.

– Даже с рингесизма ли?

– Особено с рингесизма. В него вече няма радост... за мен.

– Нямало радост ли? Ами великото ти възпоменуване?

– Церемонията на калата – отвърна Данло. – Тя не носи... истинско възпоменуване. Тя е като птиче яйце, чийто жълтък е изсмукан.

– И тъкмо затова я прекратихме.

– Това ли е истинската причина, Хану?

– Е, довечера ще имаме нова възпоменувателна церемония.

– Да... друга церемония.

Хануман внезапно вдигна поглед, сякаш току-що е видял над главата си кама, и каза:

– За теб ще е трагедия, ако напуснеш Пътя.

– Трябва.

– Сигурен ли си?

– Да.

– И кога взе това тъпо решение? Данло не искаше да говори, но гордостта му крещеше, че истината е благословена и трябва да се казва.

– Преди да дойда не бях сигурен. Не знаех... какво ще направя.

– Но сега вече знаеш, така ли?

– Да.

– И какво ще направи Данло Дивия? – Хануман гледаше право към лицето му, но очите му бяха някъде далеч. – Един сетик иска да знае това.

Притиснал ръка към пулсиращото си слепоочие, Данло му каза, че никога повече няма да присъства на никакви религиозни церемонии. Но всяка вечер щял да упражнява изкуството на възпоменуването под ръководството на Томас Рейн. Щял да прекарва дните си в занимания с математика. Каза му, че все още имал намерение да участва във втората мисия до Вилда и да открие лек за страшната чума, унищожила народа му.

– Нищо не споменавах за нощите.

– Ти знаеш къде прекарвам нощите си – тихо отвърна Данло.

После, тъй като вече бе потънал толкова дълбоко в истина, разказа на Хануман за перлата и за годежа си с Тамара.

Тази радостна новина, изглежда, не изненада Хануман. Той просто стоеше неподвижен, с очи, изпълнени с насмешка, а също и със съжаление.

– Тя никога няма да се омъжи за теб, разбира се. Повярвай ми, моля те – добре познавам тези курви.

Не помръдваше нито Данло, нито Хануман. Тишината в залата беше потискаща и зловеща и сякаш никога нямаше да свърши.

– Трябва да си вървя – накрая каза Данло.

Пулсирането в главата му бе станало остро и настойчиво. Когато рязко погледна към вратата, остра болка прониза окото му и се впи дълбоко в главата му.

– Обидих те – отвърна Хануман. – Извинявай, моля те не си тръгвай още.

Данло поглади белега на челото си и не каза нищо. После се отправи към вратата.

– Не можеш просто така да предадеш приятелите си! – настояваше Хануман.

Сякаш мускулите му бяха ударени от електрически ток Данло се завъртя и насочи показалец към Хануман.

– Ти ли го казваш?

– Ако напуснеш Пътя, ще навредиш на всички ни.

Данло яростно стисна юмруци.

– Е, каквото и да направиш, моля те, не издавай тайните ни на никого.

– Тайната си е тайна – отвърна Данло.

– Разбира се, но моля те, не говори за Пътя. Моля те, не казвай на никого, че си ни напуснал.

– Искаш да... мълча ли?

– Толкова ли е трудно?

– Не е трудно. Но е... лошо.

Хануман го стрелна с кратък поглед и каза:

– Не позволявай любовта ти към истината да унищожи всичко, което обичаш.

– Не разбирам какво искаш да кажеш.

Последва миг на мълчание, после Хануман каза:

- Вече си решил да говориш срещу нас, нали?
- Аз... не зная.
- Моля те, кажи ми същата истина, която ще кажеш на всички.
- Каква истина?
- Истината, за която говори лицето ти и която устните ти отричат.
- Сигурно знаеш какво ще кажа – въздъхна Данло.
- Да, ти ще запазиш тайните ни, но ще говориш срещу нас – ще кажеш на всички, че рингесизмът е неспасяемо покварен. Мислиш си до-вечера да кажеш тази полуистина на Тамара. Не трябва да разговаряш с нея за онова, което видя тук. Моля те, недей.
- Но ние си казваме всичко.
- Ако ѝ кажеш, ще я погубиш – настоя Хануман. Гласът му стана дълбок и нахъсан като след пристъп на кашлица.
- Мислиш ли, че е толкова лесно да погубиш някого?
- Чуй ме – Тамара е омаяна от идеята да сътвори религия по свой собствен образ и подобие. Тя живее за това.
- Не, грешиш.
- Повярвай ми, моля те. Видял съм, каквото съм видял. – Ти си сетик и си видял лицето ѝ. Но никога не си стигал... по-надълбоко.
- Сетик съм – съгласи се Хануман. – И ти говоря като сетик: ако хулиш Пътя пред нея, ще унищожил всичко помежду ви.
- Данло не можеше да понася светлите му очи, самовглъбеността съжалението и ужаса му, Това бе лицето на провидец видял някакво трагично и неизбежно бъдеще, а не безмълвното лице на сетик.
- Разбирам – каза Данло. – Не искаш да отчуждавам... една куртизанка.
- Не ѝ казвай нищо, моля те.
- Трябва да си вървя – повтори Данло.
- Хануман се усмихна, после заговори и думите му бяха студени като живак.
- Но ние още не сме записали спомените ти.
- Аз... не мога да ти го позволя.
- Моля те, Данло.
- Как можеш да ме молиш за това?
- Защото си ми приятел.
- Приятелят би ли поискал от приятеля си... невъзможното?
- Ти си имал велико възпоменуване – отвърна Хануман. – И ми се струва, че би искал да го споделиш с другите.
- Но то не може да се сподели!

– Нима?

– Не може.

– Но ако можеше да споделиш спомените си, щеше ли да го направиш?

– Ами... не зная.

– Поне би ли влязъл в интерфейс с някой от паметистките ни компютри? Би ли влязъл в интерфейс със спомените, които сме избрали да запишем?

– Защо?

– За да видиш себе си.

Данло потърка белега над окото си, после бавно кимна.

– Щом искаш.

– Тогава ще ни трябва хиюма.

Хануман прекоси залата и отвори един голям махагонов шкаф, пълен с хиюми. Приличаха на трофеи, събрани от някой древен воин. Хануман избра една и я подаде на Данло.

– Никога не съм виждал такава хиюма – каза Данло и прокара пръсти по заоблената хромирана повърхност. Металът бе студен и можеше да види в него изкривеното отражение на лицето си.

– Какво има? – попита Хануман.

Данло премести поглед между него и лъскавата хиюма. Спомни си, че едно от първите неща, на които учеха послушника, беше никога да не слага на главата си странна хиюма.

– Направена е на Катава – поясни Хануман. – Красива е, нали?

В този момент Данло чу стъпки по коридора пред залата и си помисли, че някой сигурно идва, за да притисне ухо до вратата и да подслуша разговора им. Хануман очевидно не долавяше слабия звук. После вратата рязко се разтвори и вътре влетя Бардо. Носеше яркозлатиста официална роба и златен пръстен на дясното си кутре. Брадата и косата му бяха току-що подстригани, вчесани и намазани с помада. От него ухаеше на парфюм сиху, какъвто използваше, за да се вдъхнови за ръководството на важна церемония. Той погледна Данло, после Хануман и гласът му се разнесе като зимен гръм:

– Още ли не си копирал проклетите му спомени?

– Не – отвърна Хануман. Изглеждаше едновременно изненадан и уплашен, че вижда Бардо да се извисява над него като вулкан, готов да избухне. За миг Данло се зачуди дали Хануман не го е повикал скришом, за да подкрепи аргументите му, но ако на изящното му бледо лице беше изписана някаква истина, очевидно не можеше да е така.

– Е?

– Данло не иска да копира спомените си.

– Защо, за Бога?

– Питай него – отвърна Хануман. Бардо подръпна брадата си и погледна Данло. Очите му бяха меки и тъжни, а въпросът му – почти реторичен.

– Защо трябва да стоя тук и да се ужасявам, че се готвиш да ми кажеш нещо лошо?

Докато Данло обясняваше основанията си да напусне Пътя, като внимателно подбираше думите си, за да не обиди или обвини други, Бардо се приближи до Хануман и дръпна хиюмата от ръцете му. Глаткият ѝ метал изглеждаше запоен за пръстите му.

– От всички рингесисти, които познавам – обърна се към Данло той, – защо тъкмо ти трябва да проявяваш толкова силна воля?

– Съжалявам – каза Данло.

– О, трябваше да забележа разочарованието ти – въздъхна Бардо. – Но бях прекалено зает.

– Съжалявам – повтори Данло.

– Е, не можеш да ни изоставиш просто така. Как да те убедя в, хм, преимуществата да си пророк сред кръщелници?

– Мисля, че не е възможно – отвърна Данло.

– Но обясних ли ти колко огромни могат да станат тези преимущества? – Бардо бавно въртеше хиюмата в ръцете си. – Обяс... за Бога, какво е това?

Той заби пръст в основата на хиюмата и мощният му глас внезапно изпълни залата. Там, отпечатана върху заоблената метална лента, която щеше да обхване тила на Данло, се виждаше емблемата на Кибернетичните реформистки църкви: прост наниз едически лампички, извити така, че да приличат на полегнала осмица.

– Това не е от нашите хиюми! – извика Бардо. Хануман се усмихна и отвърна:

– Не това е пречистваща хиюма.

– Пречистваща хиюма! Защо ти е пречистваща хиюма?

– Глупаво е от моя страна, но аз събирам такива неща – спокойно каза Хануман, приближи се до редица стоманени шкафове и отвори първия. Вътре имаше десет лавици и на всяка от тях по десет хиюми. Всички те изглеждаха същите като пречистващата хиюма, която държеше Бардо.

– Но това са нашите възпоменувателни хиюми! – възкликна той и

посочи към тях.

– Наистина си приличат – каза Хануман, взе една от възпоменувателните хиюми и я отнесе при Данло и Бардо. – Но разбира се, на възпоменувателните хиюми няма отличителни знаци.

Бардо я грабна от него, вдигна я към светлината на огнения глобус и прокара пръст по основата ѝ. По гладкия метал нямаше нито печат, нито емблема.

– Купихме хиляда такива от катаванските архитекти – призна Бардо. – И поръчахме още десет хиляди.

Данло премести поглед между двете хиюми в ръцете на Бардо – изглеждаха по-еднакви от две птичи яйца, взети от едно и също гнездо. Той вдигна очи към Хануман, който се усмихваше с пустата си усмивка, и си спомни за старата поговорка: „Катава произвежда най-свещените компютри“.

– Проклетите архитекти обичат да маркират всичко, каквото правят, но ние им платихме да не подпечатват тези компютри – продължи Бардо. – Естествено, ще е най-добре кръщелниците да не подозират, че носим архитектурски хиюми.

Данло не обръщаше внимание на думите му. Гледаше Хануман и Хануман гледаше него. Докато Бардо прочистваше гърлото си и си мърмореше нещо за високата цена, която трябвало да платят за контактите си с архитектите, Данло и Хануман впиха погледи един в друг така, както отдавна не бяха правили.

После Бардо посочи с брадичка към Хануман и попита:

– Защо си направил тези хиюми така?

– За майтап, разбира се – отвърна Хануман. Очите му бяха светли като лед. И също толкова студени.

– За майтап!?

– Е, архитектите използват пречистващите хиюми, за да осакатвят спомените на хората. Помислих си, че ще е забавно да направя подобен на вид компютър. За да даря на хората най-дълбоките спомени във вселената.

Докато Данло отброя девет удара на сърцето си, в залата настана тишина. После Хануман продължи:

– Само исках да покажа на Данло разликата между тези хиюми.

„Хану, Хану, истината ли казваш?“

Данло гледаше как го гледа Хануман и сърцето му гореше от студа, който виждаше в очите му. Не знаеше как да отговори на въпроса си. Някакъв вътрешен глас крещеше че Хануман никога не би му навредил,

че е немислимо Хануман да постави на главата му пречистваща хиюма. Никой приятел не би направил това с приятеля си, макар приятелството им да се пропукуваше като стар морски лед, който прекалено дълго е носил огромна тежест.

„О, Хану, Хану.“

Мислеше си, че е възможно самият Хануман да не знае какво е искал да направи.

– Ах – рече Бардо и тикна пречистващата хиюма в ръцете на Хануман. – Трябва да заключиш това нещо при другите си боклуци. За да не би някой беден кръщелник по погрешка да си го сложи на главата.

Докато Хануман заключваше пречистващата хиюма в един от шкафовете, Данло погледна Бардо. Тлъстите му бузи се издуваха в нещо, което приличаше на усмивка. Очевидно беше приел обяснението на Хануман, макар също да бе очевидно, че Ханумановият „майтап“ го беше разстроил. „Той се страхува от Хануман – помисли си Данло. – Страхува се за самия себе си.“

– А сега – каза Бардо и забарабани с пръсти по възпоменувателната хиюма, – бихме искали да ни представиш своето усещане за едите. Особено бихме искали да запазим, хм, мистичния елемент на твоето възпоменуване.

Данло забеляза, че Хануман неподвижно стои до универсалния си компютър, сякаш дълбоко потънал в размисъл. Той се обърна с гръб към Бардо и отвърна:

– Даже да можете да копирате точното състояние на ума ми тук и сега... това няма да ви помогне. Тази вечер съм далеч от каквото и да било възпоменуване.

– Е, предполагам, че всъщност това няма значение – каза Бардо.

– Но само в Единствения спомен, в неговото изживяване, в настоящето, което спира... само по време на самото възпоменуване има някакъв мистичен елемент, който си струва да запазите.

– Значи смяташ, че знаеш какво си струва да запазим и какво не, така ли?

– В момента – отвърна Данло – само си спомням едите. Спомням си... Единствения спомен.

– О но кой има по-добър спомен за това състояние от теб?

Данло хвърли поглед към Хануман и си помисли, че приятелят му има ако не по-добър, поне по-яръстен спомен за възпоменуването си.

– Нищо в спомена ми не е в състояние да доближи някого до едите – настоя Данло.

– Тогава защо говори толкова свободно за възпоменуването си?

– Ами... не зная. Бардо поглади брадата си и каза:

– Освен това говори и много красноречиво – защото имаш навик да казваш истината даже на онези, които не я заслужават. Ще послушаш ли приятел, който е съвсем мъничко по-малко красноречив от самия теб? Думите са като скъпоценни камъни в нощта. Думите са като съзвездия, посочващи пътя на онзи, който се е загубил. Думите могат да събуждат мистичното чувство, както отлично зная, след като прекалено внимателно съм слушал твоите проклетни думи. Самият аз не вярвам на това чувство, както знаеш, но други копнеят за него. За тях твоите думи са златни. Ние искаме твоите думи, млади приятелю. Хануман ми е казал, че имаш съвършена памет за всяка своя дума, която си изрекъл.

Бардо извади от джоба на робата си златен часовник, инкрустиран с двамазет диаманта – забранено устройство, което обаче бе много разпространено в Града след смъртта на Арбитъра, вдигна ръка и махна на Хануман да се приближи. После му даде възпоменувателната хиюма и каза:

– След по-малко от два часа ни предстои да ръководим церемония. Нямам време да убеждавам Данло да копира спомените си. Ти го убеди. Моля те. – Разроши косата на Данло и продължи: – А ако той не успее да ти обясни преимуществата на онова, което трябва да направиш, ще се наложи двамата с теб да си поговорим насаме. Разбираш ли? Добре. Е, сега трябва да присъствам на поставянето на решетките сълки. При всички тези досадни ограничения, които ни поставя Орденът, ще трябва да ги скрием – или поне да сме по-дискретни.

С тези думи той небрежно се поклонил и бавно излезе от залата. Вратата се затръшна и Данло и Хануман останаха сами.

Хануман подаде на Данло възпоменувателната хиюма и макар че не изрече нито дума, погледът му сякаш казваше:

„Не ми ли вярваш?“ Или още по-подчертано: „Възможно ли е Данло Дивия да се страхува от един компютър?“ Данло наистина се страхуваше от компютрите и тъкмо заради този си страх (и заради приятелството си с Хануман) се насили да вземе хиюмата. Сложи я на главата си с рязко движение и се опита да отдръпне косата от слепоочията си, за да позволи на хромираните слушалки да прилепнат плътно на мястото си. Хиюмата не му стоеше много добре. Макар и отнетната на тила, косата му беше прекалено гъста, за да позволи на логистичната коприна да прилепне към черепа му. Хануман му каза, че това няма значение, че копринената подплата на възпоменувателните хиюми генерирала по-

мощно поле, отколкото обикновената. Тази информация не успокои Данло – той никога не беше обичал да обгръща мозъка си с каквото и да е логистично поле, силно или слабо. Всъщност в това, което правеше, нямаше никакво успокоение. Основата на хиюмата се връзваше в тила му, притискаше мускулите и артериите му и усилваше пулсирането в главата му. Въпреки че едва можеше да вижда от болка, той погледна Хануман, усмихна се, кимна и затвори очи и зачака компютърът да го изпълни с възпоменуване.

Влизането в интерфейс със спомените напомняше на проникването в кибернетичните пространства на библиотеката. Всъщност при разработването на възпоменувателната програма Хануман беше използвал помощта на аниматор и майстор драматург. Данло се удиви, когато в съзнанието му се развиха великите събития от живота на баща му. В поток от ярки образи той „проследи“ баща си на планетата Агатандж, където го бяха отнесли след първата му смърт. Агатанджианските инженери – които повече приличаха на богове, отколкото на хора – бяха върнали баща му към живот. Като медуза, носеща се в тропическо море, Данло „наблюдаваше“ как агатанджианите докосват гордото и благородно лице на Малъри Рингес и разглобяват унищожения му мозък неутрон по неутрон, как го излекуват и го превръщат в човек, който може да стане бог. Той също „слушаше“ частни разговори между Малъри Рингес и Бардо, „вървеше“ по студения бряг сред глъчката на лаещи тюлени и слушаше тези двама велики мъже да приказват за програмиране на същността, за усъвършенстване на биологичните програми, водещи към ярост, омраза и в крайна сметка към смърт. Според спомените, които прехвърли Данло, всичко в живота на Рингес беше начин за избягване на безсмислената смърт.

Най-висшето изкуство е самосътворението.

Хиюмата пълнеше вътрешното му ухо със спомнени думи и той се удиви, че гласът на баща му много напомня на собствения му глас или по-скоро че притежава съчетанието от качества, което някой ден можеше да придобие собственият му глас: дълбочина, сила, нежност, страст и болка. Образът на баща му в него говореше за състрадание – със състрадание – и всяка от благородните му думи го изпълваше с вдъхновение и удоволствие. Данло ценеше удоволствието като белег за добри и благословени неща, но на това удоволствие той не вярваше, също както не вярваше на мораша, смъртоносния ронлив сняг, който скрива невидима цепнатина. Данло знаеше прекалено много за сетиците и техните изкуства. Знаеше много добре, че кибершаманите използват компютрите, за

да контролират мозъка. И сега, когато извърна очи от властния образ на баща си – когато се вгледа в собственото си искрящо съзнание. – той почти можеше да види как хиюмата манипулира ума му. Можеше да почувства – като екзалтация и кратка еуфория – разпространението на ендорфини през невроните на мозъка си. При всяка от свършените думи на баща му (и при всяко споменаване на името „Рингес“) Данло преживяваше миг на дълбоко опиянение. Хиюмата стимулираше отделянето на пептиди и други протеини, характерни за специфични настроения. Под твърдата метална черупка, чийто ръб се връзваше в гръбначния му стълб, той премина през бърза последователност от състояния: почуда, благоговение, любопитство, дори радост. Сам се удиви, когато се разсмя толкова силно, че от очите му бликнаха сълзи и едва се задържа на крака. После го обзеха други, по-дълбоки настроения: мистично изригване на потоци серотонин, студено, кратко и възвишено, после прилив на норадреналин, който донесе със себе си прекрасна яснота и съсредоточеност, откривайки му нови начини да вижда нещата и ускорявайки мислите му.

Образът на Бог същностно и личностно се открива във всяко човешко същество. Всеки го притежава цял, неделим и само един.

Внезапно му дойде наум, че може да разбере велики неща, Божествени неща. Нямахше нищо, което да не е в състояние да разбере или да си спомни. Хануман и Бардо бяха записали много образи, думи, древни писания, музика и симулирани чудеса – както и доктрините, които бяха разработили, за да обяснят как човек може да стане бог и как други могат да се присъединят към него в божествеността. Данло лесно можеше да погълне тази информация, както сухият сняг попива вода. Мозъкът му беше прекрасно подготвен за такова благоговение и фалшиво възпоменуване. Хиюмата докосваше невроните му и програмираше мозъчния му ствол да изпомпва още повече норадреналин и други вещества, които щяха да подсилат паметта му. Само че той не се нуждаеше от подсилване. Тъй като се бе родил с ясна и дълбока памет, за него винаги беше по-лесно да си спомня, отколкото да забравя. Винаги му костваше огромно усилие на волята да изтрие от ума си каквото и да е, дори такива незначителни подробности като разположението на пъпките по лицето на Педар в нощта, в която бе загинал – а се налагаше да използва и определени методи, на които го беше научил Томас Рейн. Тъкмо тази воля и тези мисловни трикове го имунизираха срещу вливащия се в мозъка му поток от образи. С усмихната уста и затворени очи Данло спокойно осъществяваше интерфейса с възпоменувателната хиюма и не се

страхуваше, че ще попадне в капана, който му беше приготвил Хануман.

Човек е въже, завързано между звяра и бога – въже над бездънна пропаст.

Разбира се, Хануман не бе първият, който използваше такива машини, за да промива мозъка с религиозни чувства и догми. Почти преди три хиляди години Николос Дару Еде беше издал първите четири книги на „Алгоритмите“ и в много отношения Ханумановата интерпретация на древните еди копираше архитектурата на този монументален труд. Ханумановите „Еди“, както ги наричаше той, бяха структурирани още по-строго от „Виденията“, „Повторенията“ и по-късните томове на „Алгоритмите“. Както откри Данло, при използването на възпоменувателна хиюма нямаше свобода на движение сред записаните спомени. В това отношение преживяването беше почти противоположно на влизането в кибернетичното пространство на библиотеката: нямаше носене сред прекрасните информационни бури и кристални структури от познания, нямаше истинско усещане за многоизмерност, fuga или внезапни открития, които библиотекарите наричат „гешалт“. Данло нямаше нужда от своя усет за ших, за да открие пътя си сред образите, които Хануман беше събрал в движения и драми, тъй като пред него вече имаше път. Програмиран специално за него. Програмиран в момента, докато се усмихваше и потеше под твърдата сребърна хиюма.

Вие изминахте своя път от червей до човек и голяма част от вас все още е червей. Някога сте били маймуни и дори сега човекът е по-голяма маймуна от маймуната.

Той отвори очи и се помъчи да се абстрахира от възпоменувателната хиюма. Не бе лесно. До него стоеше Хануман със стиснати устни и невидящи очи. Диамантената шапка на бръснатата му глава светеше с хилядите нишки на неврологиците, които сияеха в светлолилаво. Данло разбираше, че Хануман е избрал точно определени еди, които да прати в мозъка му, и че най-вероятно редактира тези спомени в момента. Дойде му наум, че програмата, предизвикваща спомените, било при индивидуални сеанси като този, или при масови публични церемонии, ще бъде съставяна наново така, че да предизвика възпоменуване у всеки човек. И тези програми винаги щяха да се пишат от Хануман (или от Бардо, или пък от някой друг кибершаман).

Вселената е машина за производство на богове.

Спомените, които после се появиха в ума му, не бяха съвсем като древните еди, нито като истинското възпоменуване, както той го беше

преживял. Бяха спомени на други хора. Това бяха думи и картини, свързани от драматург, Всички тези спомени принадлежаха на хора, които Данло отлично познаваше, и той откри, че Бардо, Сурия Лал и другите са ги натъпкали с личните си проблеми и суетности, както тигърът оставя характерни следи в снега. Имаше една „еда“, студена, твърда и ясна, която със сигурност си бе спомнил Томас Рейн. Данло можеше да види този спомен като образ точно зад спуснатите си клепащи, където в зрителното му поле проблесваха червени и сини точки. После се появи образ на организъм, огромен и красив като кит, само че живееше далеч над моретата на която и да е планета и кожата му сияеше като злато на черния фон на космоса. След него се появиха математически формули, показващи, че темпът на енергиен метаболизъм на адаптиращите се към нова среда еволюиращи организми варира в зависимост от квадрата на температурата му.

Тъй като ниската температура предразполага към ред, най-студените климати са потенциално най-гостоприемни за сложни форми на живот.

Сега се нижеха цели върволици от спомени: Старата Земя преди земеделския холокост, Бардовата представа за свят на първични зелени гори, сини океани и бели облаци, чисти като сняг; пророчеството на Хануман за мъртвия бог в осемнайсети куп Дева и неговия разказ за великата война на боговете сред звездите; имаше дори нещо от първото възпоменувание на Данло, думи, които бе изрекъл непосредствено след това: „Бог не може да се почита от никой друг освен от бог, и всички ние сме потенциални богове“. Той безмълвно се засмя, защото знаеше, че никога не е прибавял израза „и всички ние сме потенциални богове“. Помисли си, че трябва да са го направили Бардо или Хануман, за да подкрепят доктрината си, както вирусът прибавя нова информация към компютърна, програма или към жива клетка. Засмя се, когато видя, че споменът му за древните еди е променен толкова лесно, после поклати глава и заскърца със зъби от отчаяние.

Агатанджианите първи разпознаха в Малъри Рингес потенциалния бог. Те го излекуваха от смъртоносната му рана И МУ показаха пътя към безкрайността. Рингес сам се превърна в бог и после отиде да лекува вселената. Някой ден той ще се върне в Никогея.

Данло понечи да свали хиюмата, но неочакван образ привлече вниманието му: баща му като благороден на вид младеж с черно-червената си коса, с волевото си, хищно лице, със студените си сини очи, които сякаш ставаха все по-големи, докато се впираха в звездите над Никогея.

Това беше благородната поза, излязла от представите на някой драматург, само че сега този блестящ образ изпълваше ума му и се преобразяваше в нещо огромно и славно. Данло стискаше зъби толкова силно, че челюстите го заболяха. Гледаше зад очите си, вглеждаше се в себе си, където образът на баща му се превръщаше в собствения му лик – в лика, който можеше да види в обикновено посребрено огледало. Хануман, предполагаше Данло, си играеше с програмата на хиюмата, променяше и сливаше брадатото лице на Данло с това на баща му, както аниматорът слива различни образи, за да създава нови герои. Очите на този нов образ бяха тъмносини като течни диаманти и скоро станаха огромни и загадъчни като луни. Очите му бяха синьо-черни прозорци, пълни със звезди и поглъщащи цялата вселена.

Всеки мъж, жена и дете е звезда и всички човешки същества могат да засияят със светлината на богове.

„Започва се – помисли си Данло. – Сега той ще използва всичките си умения, за да затвори капана, който е приготвил.“

Пътят към божествеността се крие във възспоменуването на древните еди и в следването на Пътя на Рингес.

Спомените премигнаха в него толкова бързо, че щяха да го погълнат, ако не бе използвал усета си за време, за да ускори действието на ума си. Сякаш седеше в кабината на светлинния си кораб и пътуваше в дълбокия космос – почти инстинктивно той забави времето, протегна мислите си напред и проникна в електронните потоци на компютъра. Отделните моменти време като че ли се разделиха и траеха вечно като безкрайно размотаващата се копринена нишка на пашкул. Данло премина в електронна самади и спомените на компютъра станаха негови спомени, и умът му запрепуска по пътеките на безкрайната информационна верига. Не би трябвало да е в състояние да го направи. Никоя хиюма не би трябвало да е програмирана така, че да позволява такова опасно сливане. Мнозина бяха пилотите, загубили се в своите компютри. (Почти също толкова много, колкото бедните хариджани, които слагаха на главите си нелегални мисловни машини и завинаги умираха за външния свят.) Самият Данло обичаше мистичните състояния на съзнание – дори онези, предизвиквани от компютри – и през живота му имаше време, когато търсеше такива екстази винаги, щом можеше. Смяташе, че разбира характера на Ханумановия капан, мислеше си, че Хануман го изкушава с обещанието за лесно достъпна електронна самади, сякаш за да му каже: „Ето, всеки път, щом седнеш под хиюмите ми, цялата памет и ум ще са твои“.

За един безкрайно дълъг миг това като че ли беше вярно. Умът му сякаш се разшири, за да се слее с този на компютъра. За да се превърне в компютъра. Самият той не полагаше усилия да управлява компютърните програми. Оставяше се да го носи екстазът на чистото изчисление. Съзнанието му се простираше в почти безкрайно поле от волтажи, трилиони искри светлина, премигващи в пълен мрак. За миг се образуваха блестящи мотиви, само за да се разпаднат миг по-късно и да бъдат заменени от други, също толкова красиви. Цялото изчисление представляваше задаване на един-единствен вечен въпрос: да или не? Този въпрос се задаваше за всеки аспект на форма, цвят, звук, брой, идея или чувство. Данло си задаваше този въпрос милиони милиони пъти всяка секунда, да или не, и изчислителната му същност кодираше информацията в спомени, а системата от „да“ и „не“ образуваше картините, които бяха спомени. Нещо вътре механично местеше тези спомени от едно място на друго, подреждаше, сравняваше, отхвърляше и прибавяше спомен до спомен толкова бързо, че те запълниха цяло паметно пространство. Така можеше да види Ханумановите еди от съвършено нова гледна точка: виждаше тези ярки спомени, сякаш е бог, наблюдаващ през микроскоп всички особености на света едновременно. Данло остави своя огромен нов ум да анализира всичко, което вижда. Хрумна му, че никога не е разбирал толкова много неща, и се зачуди дали хиюмата не е свързана с някой по-голям компютър или навярно с цяла мрежа компютри, които Хануман е скрил някъде. Както и много пъти преди това, той се удивляваше на характера на интерфейса ум-компютър, на характера на самия ум.

„Хану, Хану, как е възможно умът да знае повече от себе си?“

Данло усещаше, че кръвта кипи по артериите на гърлото му и разбираше много неща за спомените на други хора, които беше смятал, че не е в състояние да разбере. После се зачуди дали наистина може да копира в хиюмата на Хануман нещо от великото си възпоменувание, дали двамата заедно могат да създадат забележителен образ на древните еди.

Боговете творят; творението е всичко и ти си Бог.

В този призив да твори се криеше цялото му изкушение. Мислеше си, че може да докосне ледените, прозрачни стени на Ханумановия капан и ако се наложи, да ги разчупи, за да се освободи. Мислеше си, че е видял всичко, което има за гледане, но в този момент хиюмата погледна през ума му и го докосна с блед огън. Последва внезапно безумие от невротрансмитери, което накара мозъчните му клетки да подивеят сред

електрохимични бури. Това бе безпределно удоволствие, екстаз на ума, каквото никога не беше познавал. Той се олюляваше, опиянен от този мисловен пожар, и сетне настъпи миг на просветление, толкова мощно, че сякаш светкавица бе осветила вътрешния му свят.

Къде е светкавицата, за да те обlige с езика си? Къде е безумието, срещу което би трябвало да си имунизиран? Ето аз те уча на бога в теб: той е тази светкавица, той е това безумие.

Данло слепешком залиташе уплашен, че може да се препъне и да се блъсне в някой от шкафове на Хануман, с мъка успя да овладее дишането си, да успокои яростните вълни блаженство, които пулсираха в мозъка му.

„Значи това е истинската електронна самади – помисли си той. – Онази самади, която кибершаманите пазят само за себе си.“

Докато бърчеше лице и скърцаше със зъби, борейки се с неимоверното удоволствие на мига, Данло си помисли, че нищо във вселената не би могло да е толкова прекрасно колкото тази самади. И тогава, сякаш някой беше изключил огнен глобус, той внезапно излезе от това кибернетично състояние. И си спомни нещо, което никога не би трябвало да забравя. Спомни си истинските древни еди. Истинското възпоменуване не беше като влизането в електронна самади. Раят на кибершаманите бе като да стоиш на върха на планина и да гледаш надолу към всяка цепнатина и блестяща песъчинка слюда във всяко камъче на света, като да виждаш анализа на дължината на светлинната вълна, отразявана от всички пукнатини, снежинки и лед, да виждаш чак дотам, където светът се заобля в безкрайността. Но истинското възпоменуване бе като да гледаш във всички неща, във вътрешната светлина, която кара всички неща да се стремят към живот. Истинското възпоменуване беше като да си самата светкавица, а не само да си замаян от блясъка ѝ. За миг Данло си спомни какво е да виждаш ясно и дълбоко, да си най-дълбоката човешка същност и после си помисли за нещо, което веднъж му бе казал Стария отец: „Повърхностите блестят с разбираеми лъжи; глъбините сияят с неразбираеми истини“. И Хануман със сигурност знаеше това, Сигурно знаеше, че единствено самият той се е хванал в капана на блестящия си кибернетичен рай.

– Не, Хану, това не са истинските еди – това е само симулация – каза Данло. Думите му отекнаха между хиюмата и черепа му. Стори му се, че гласът му е прекалено нежен, прекалено страстен, прекалено измъчен. Трябваше незабавно да свали хиюмата, но вместо това той отвори очи и погледна Хануман.

Видя само мрак. За миг му се зави свят, загуби ориентация и си помисли, че е ослепял. Чувстваше мозъка си някак странно изтръпнал от аурата на болезнено очакване. И после внезапно блесна светлина. Данло беше заслепен от мълния, която прониза очите му и проникна чак в мозъка му. Мълнията винаги си е просто мълния, но този път той усети топлината, а не светлината ѝ. В мозъчните му клетки бушуваше буря от невротрансмитери, допамин, таврин и норепинефрин, този път в малко по-различна концентрация и съчетание отпреди. Този път нямаше красиви видения, нямаше чувство за връзка с ум, по-голям от неговия, нямаше удоволствие, а само болка. Цялата болка на света.

– Хану, Хану! – извика Данло, но като че ли никой не го чуваше. Знаеше, че Хануман е програмирал тези химични вещества на съзнание-то, знаеше, че може да избяга от този мъчителен вътрешен пейзаж просто като се изключи от компютъра. Чувстваше се обгърнат във вихъра на пламъци ужасно пространство, по-скоро напомнящо на епилептичен припадък или пристъп на лудост, отколкото на самади. Той вдигна ръце към главата си и притисна пръсти към твърдата метална хиюма. Сякаш гигантски чук го блъсна в коленете и Данло усети, че се гърчи на пода. Удари лакътя си в каменните плочки и си прехапа езика, но тези болки не бяха нищо в сравнение с пожара в главата му. Гореше в ужаса и отчаянието на пълно небитие – небитие на всички неврони в мозъка му, на всички клетки от тялото му. Копнееше да се разкъса на трилиони парченца и да ги хвърли в ледено море, сякаш само това щеше да угаси ужасния огън. Но той ставаше все по-яростен и Данло изгаряше от болката на самия себе си, болка в болката, която никога нямаше да има край.

Данло, Данло, трябва да поискаш да потънеш в собствения си пламък. Как би могъл да желаеш да станеш нещо ново, ако първо не се превърнеш в пепел?

Но всички неща имат край. Данло успя да смъкне хиюмата от главата си и остана сгърчен на пода, потънал в пот, задъхан. Осъзна пристъпното на Хануман, който бе коленичил до него. Хануман сведе очи към Данло и избърса кръвта от устните му с парче бял лен. Погледна в очите му и се увери, че Данло се е върнал в съзнание, после му помогна да седне. Накрая побърза да се отдръпне и да се изправи. Когато пъхна лепената кърпичка в дланта на Данло, ръката му леко трепереше.

– Вземи, прехапал си си езика. – Нищо – рече Данло и почисти устата си. Езикът му кървеше и почти не можеше да говори. – Защо направи това, Хану?

Хануман поглаждаше диамантената шапка на главата си. Той се наведе и взе хиюмата, която Данло беше свалил. Погледна лъскавата й хромирана повърхност, която сега бе издраскана и очукана. После сведе очи и се усмихна студено.

– И това беше само симулация – отвърна той. – Би ли дал на хората истинските еди?

Данло го погледна. За първи път почти можеше да види истинската болка на Хануман. Също както електронната самади бе само блестящо отражение от повърхността на Единствения спомен, огнената симулация, бушувала в мозъка на Данло, беше само сянка на онова, което Хануман трябва да бе изпитал в нощта на първото си възпоменуване.

„О, Хану, Хану, аз наистина не знаех.“

Данло наклони глава към хиюмата в ръцете на Хануман.

– Не знаех, че спомените... ще са толкова унищожителни.

Хануман продължаваше да се усмихва, но в изражението му нямаше веселост.

– Това е интелигентна програма. Лично господарят Пал помогна за проектирането на хиюмите.

– Но той е срещу Пътя още от самото начало!

– Вярно е – съгласи се Хануман.

– Разбрали сте се с него? С Ордена?

– Договорихме се – отвърна Хануман. – Доказахме му, че ще е тъпо да продължаваме с тази глупава вражда между Ордена и Пътя.

– Разбирам.

– Господарят Пал е най-великият сетик. Той ме научи на много от това, което зная.

– Ти ли го подкупи, или той подкупи теб?

– Никой никого не е подкупвал – каза Хануман. – Просто се договорихме с най-великия господар от Тетрадата.

Данло разтри лакътя си и попита:

– Ами господарят Цицерон?

– Сигурен съм, че господарят Пал ще се разбере с господаря Цицерон. И двамата са разумни мъже.

– Разбирам.

– Не смяташ ли, че е разумно всички от Ордена да имат право на възпоменуване?

– Това – Данло посочи хиюмата – не е възпоменуване.

– Нима? Но ние сме дали на хората най-доброто от древните еди.

– От твоите еди – поправи го Данло. – От твоята интерпретация на

едите.

– Всъщност Бардо е автор на повечето ни доктрини. Аз просто редактирах спомените, за да отговарят на доктрините.

– Ами твоето възпоменуване, Хану?

Хануман прокара пръст по възпалената кожа на челото си и отвърна:

– Ще им дадем моите думи от Огнената проповед. Това би трябвало да е достатъчно. Няма нужда да мъчим бедните хорица.

– Както измъчи мен ли?

– Исках само да ти покажа, че спомените, които копираме в хиюмата, трябва да се подбират внимателно. Съжалявам, ако съм ти причинил болка.

Данло го погледна и каза:

– Няма значение.

– Трябва да дадем на кръщелниците най-добрите спомени не най-ужасните.

– И ти ги подслаждаш с електронна самади, нали?

– Това ще им даде част от мистиката.

– Да, част – повтори Данло.

– Моля те, не ме гледай така – каза Хануман. – Би трябвало да знаеш, че прекалено голямото удоволствие е също толкова опасно, колкото и прекалено силната болка.

– Опасно... за кого?

– За нас, разбира се. И за кръщелниците. И тъкмо затова трябва да контролираме тези спомняния.

– Но ти не само ги контролираш, Хану. Ти фалшифицираш истинското възпоменуване.

– Кое е истинското възпоменуване? – попита Хануман. – Имаш предвид своята представа за онова, което наричаш Единствения спомен ли? Как можем да накараме хората да го видят? Не всеки притежава твоята дарба за чудеса, трябва да го знаеш.

Данло докосна перото в косата си и каза:

– Аз вярвам... че всеки я притежава.

– Не, не е така и затова трябва да им дадем твоите думи, твоите спомени, твоето разбиране. Ще им дадем даже малко кибернетична самади – ще им дадем да усетят вкуса на чудото.

– Не – отвърна Данло, – ще им дадеш сладост вместо мед, блясък вместо злато. Твоята симулация на едите... никога няма да е действителна.

Сега усмивката на Хануман вече не беше пуста, сега лицето му се изпълни със студена, жестока веселост.

– Но никой не иска действителност – каза той. – Действителността е прекалено действителна – защо иначе мислиш, че хората винаги мразят онзи, който им показва истината?

Хануман заговори за потребността на хората да навлязат в по-дълбоки форми на съзнание и да превъзмогнат себе си – но не прекалено дълбоки и не прекалено да се превъзмогнат. Каза, че когато коленичели под възпоменувателните хиюми, повечето хора щели да се задоволят и с най-малкото вкусане на кибернетична самади. Негов дълг било да разпределя това блаженство, както готвачът внимателно подправял с чесън пържения курмаш. Данло си помисли, че Хануман е и циничен, и искрен, че отлично съзнава мрака, които изпълва вселената, и че в същото време е странно невинен, почти като млад дякон с блеснали очи, застанал пред едическите лампички по време на уголемителна церемония и принуден да размишлява за загадки които не може да разбере. Данло седеше. Подът бе студен като лед. Вятърът навяваше снежинки през прозорците и пищеше из куличките на катедралата. Имаше и други шумове: забързани стъпки по коридора, възбудени приглушени гласове, шумолене на коприна. Високо над катедралата и Града се разнасяше тътен на ракети. Заслушан в светлинните кораби, напускащи Никогея на път за звездите край Вилда, Данло изпадна във възпоменуване. Извади флейтата си и я вдигна към устните си, но не засвири. Хануман впиваше поглед в бамбуковата флейта с копнеж, страх и омраза. Мразеше мистичната му музика. Очевидно изпитваше същото чувство и когато Данло му каза, че предстоящата церемония е предателство спрямо всичко естествено и благословено. Данло съжаляваше за укора в думите си, защото все още беше верен на фравашкия идеал да се превърне в съвършено огледало на всички неща. Искаше му се да отразява най-добрата част от същността на Хануман, а не най-лошата. Но върховният му дълг бе към истината или поне така си мислеше той и затова говори за огромното зло, което Хануман и Бардо се готвят да нанесат на хората от Града. Говори за електронната самади, за това как йогините били изковали този израз – подигравателно, – за да определят изкуствено състояние, което само подражава на истинската самади. Тъй като искаше да разкрие сърцето си, Данло призна, че цени електронната самади, но също и предупреди, че използването ѝ за улесняване на почитането на Ханумановите еди е най-пагубният вид манипулиране, подобен на слелирането на ДНК и създаването на вируси, заразяващи мозъка.

– Шайда е да даваш на деца сладки неща – каза Данло, – и същевременно да знаеш... че, те ще потушат глада им за онова, което наистина е благословено.

А според Данло най-благословен бил Единственият спомен, това прекрасно, сияйно съзнание, което никога не можело да се симулира, защото не било преживяване на сетивата, нито мисловна дейност, нито изобщо чувство; не било нито субективен екстаз на ума, нито онова от обективната вселена, което виждали боговете, щом отворели огромните си древни очи. Единственият спомен, каза Данло, било естествено състояние, при което всеки атом от тялото си „спомнял“ връзката си с всички елементи на вселената. Така действителността (и истината) е нещо, сътворено между вселената и всяко живо същество.

Данло седеше в сянката на компютърния шкаф и говореше за загадката на паметта. Очите на Хануман бяха като извори на светлосин огън, пламтящ в мрака – напрегнатостта му изличаваше всякакво време и все пак и двамата съзнаваха, че времето лети бързо, че определеният за новата церемония час приближава. Всичко в тази размяна на настойчиви думи носеше мъчителната възбуда на последен разговор. Данло виждаше, че колкото повече говори за Единствения спомен, толкова по-неспокоен и отчаян става Хануман. Скоро пожарът в очите му се превърна в ужасно разбиране. Цели години се смъкнаха от лицето му. Фините му страни, обикновено толкова бледи и хлътнали, сега бяха зачервени от прииждащата кръв. Той примижаваше от болка сякаш за първи път виждаше слънцето. Може би отново бе дете и преживяваше страха и любовта си към светлината. Устата му се отвори, Хануман притисна ръка към свъсеното си чело, скри очите си от очите на Данло, от състрадателния му поглед. „Как мрази да бъде обичан“ – помисли си Данло. Всъщност Хануман мразеше любовта на Данло към възпоменуването, любовта му към живота, тази рядка и дива любов, която самият Данло наричаше „анасала“. И най-много от всичко Хануман мразеше естествения начин, по който Данло се разкриваше за Единствения спомен. И затова, тъй като беше открил онази част в него, която можеше да мрази, искрено и изцяло, той внезапно се извърна и седна като статуя на невропевец, неподвижен и далечен, загледан в себе си. Диамантената шапка на главата му блестеше. Тя го откъсваше от всякакви думи на състрадание, които Данло би могъл да му отправи. Хануман се върна във вселената, която можеше да познава единствено той, и Данло го намрази за това, че се изолира по този начин. Гледаше гладкото му безмълвно лице и можеше да види само взаимната им омраза. Тази омраза я бе имало още от деня на

първата им среща, но сега, също като свредлови червеи, измъкващи се от трупа на умрял хибакуша, тъмните им страсти изскочиха на светлина, за да ги видят и двамата.

„Той гори, но мрази да гори сам.“

Внезапно Данло разбра по-дълбоките причини на Хануман да го потопа в такава адска симулация на възпоменуване – той остро почувства извратеното състрадание, което Хануман изпитваше към него и което свързваше съдбите им. Данло отново затвори очи и си спомни нещо, което му беше казала Тамара: че Хануман винаги ще унищожава обекта на състраданието си преди да се загуби във връзката си с него.

Не можеше да издържа повече, така че скочи и каза:

– Трябва да си вървя.

Хануман също се изправи, хванал в лявата си ръка възпоменувателната хиюма. И попита:

– Ще ми помогнеш ли?

Нещо в гласа му накара Данло да заподозре, че го моли да направи нещо много повече от това да запише спомените си. В очите на Хануман блестеше ужас от някакво предстоящо велико събитие или престъпление и затова Данло поклати глава и прошепна:

– Не мога.

– Моля те, Данло.

– Не – повтори Данло и собственият му глас също беше изпълнен с ужас.

На лицето на Хануман изтля и последната надежда, но той за пореден път го погледна и попита:

– Ще ми помогнеш ли да направя онова, което трябва да се направи?

– Не – каза Данло и последвалата тишина сякаш нямаше край.

– Вече трябва да си вървиш – накрая рече Хануман. Лицето му бе лишено от всякакви чувства, мъртво като луна. – Върви си, моля те.

Данло се поколеба за миг, после каза:

– Сбогом, Хану. Желая ти всичко добро. И почти се затича към вратата. Но преди да успее да я отвори, Хануман извика:

– Трябва да внимаваш с истината, нали знаеш. С онези, които смятат, че трябва да казват истината, винаги се случват лоши неща.

Данло излезе на тесния балкон над централния кораб и се почувства така, сякаш е попаднал в космоса. Долу блестяха хиляди свещи. Той се опря на парапета и се наведе, за да вижда по-добре. По камъка от външната страна на балкона бяха издялани кристиански ангели и други

божествени същества. Данло ясно можеше да види всеки детайл от прозорците и стените около него. Погледът му се плъзгаше по купичките и прекрасните стенни орнаменти, където Бардо изкусно бе монтирал своите решетки сълки. После погледна право надолу. Кръщелниците се шураха край олтара и подреждаха вази с огнецветя. Благочестива жена със златна обеща на ухото се приближи до масата на олтара и напълни познатата златна урна с нещо, което приличаше на обикновена морска вода. От пътеките зад кораба се появиха кръщелници, които бутяха стоманени колички по неравните камъни на пода. Всяка от тях беше натоварена с възпоменувателни хиюми. Кръщелниците ги наредиха пред олтара – по една сребриста хиюма точно по средата на всяко червено килимче. Когато свършиха, Данло бързо преброи хиюмите. Бяха хиляда, наредени между олтара и големите двойни врати на катедралата.

„О, Хану, Хану, защо направи това?“

Тъй като не искаше да го видят, Данло се отдръпна в сенките и изчака, докато катедралата започна да отеква от прекрасна, божествена музика. Стоеше и слушаше звуците, издавани от решетките сълки, слушаше и си спомняше.

След малко вратите се разтвориха и хората се заизливаха вътре показваха стоманените си покани и заемаха местата си на килимчетата. Бяха хиляда и мнозина от тях бяха кръщелници, облечени в официални роби. Имаше и много новодошли, присъстващи на първото си възпоменуване. Бардо беше поканил дори неколцина майстори и господари от Ордена, които до този момент се бяха отнасяли с презрение към рингесизма: Сондървал, Елия ли Чу, Махавира Нетис и най-изненадващо, господарката Мариам Ерендира Васкес, четвъртият член на Тетрадата. Те коленичиха на килимчетата си като всички останали и поставиха блестящите хиюми в скутовете си. После от странична врата в дъното на катедралата се появи Бардо и зае мястото си по средата на олтара. Бе прекрасен в златната си роба, наметнат с огромна пелерина от черно кадифе. Целият му вид излъчваше благородство и величие. Бардо прочисти, гърлото си и изнесе забележителна проповед, която кълтеше в кораба като гръм. Когато свърши, нареди на Сурия Лал и други високопоставени рингесисти да наляят вода от златната урна в сини чаши. Чашите бяха много и ги раздаваха по редовете от кръщелници, коленичили на килимчетата си. Данло видя как хората докосват чашите с устни и се изпълни със скръб, че това ритуално пиене на вода е единственото, останало от церемонията на калата. Бардо отпи от собствената си лъскава чаша, после съобщи:

– Известно е, че Малъри Рингес стана бог и ще се върне сред нас. Скоро, по-скоро, отколкото очаквате. Ако искате да следвате пътя му към безкрайността, трябва да се откажете от стария си начин на мислене и да си спомните древните еди.

При тези тържествени думи решетките сълки огънаха и извиха светлинните вълни в катедралата и на олтара до Бардо – се появи проекция на Малъри Рингес. Мнозина никога не бяха виждали сълки-проекция и нададоха удивени възклицания. Макар че сините очи на Малъри Рингес бяха прекалено ярки и че носеше официална пилотска роба (каквато в действителност рядко бе обличал), проекцията изглеждаше съвсем реална. Той погледна над коленичилите пред него хора и се усмихна. После слезе от олтара и тръгна сред присъстващите, усмихнат, излъчващ спокойствие и огромна сила. Заговори с прекрасен богат глас за радостта да станеш бог. Накрая спря и протегна ръце, посочи хиюмите и прикани хората да си ги сложат и да си спомнят Древните еди.

Данло видя как хиляда души вдигат хиюмите си и хиляда глави изчезнаха в тези блестящи метални черупки. Погледна към олтара през перилата на балкона и забеляза Хануман, появил се от същата врата, през която бе влязъл Бардо. Тази вечер Хануман носеше на главата си само диамантената шапка, която хвърляше призрачна лилава светлина по лицето му. Той се поклони на Бардо, на проекцията на Малъри Рингес и на хилядата търсачи, чиито погледи бяха отправени към свят, добре познат на Данло. Лъскавите хиюми по редовете отразяваха празните лица на хората отзад, ред след ред из целия кораб. Хануман вдигна очи към ложата, усмихна се, сякаш знаеше, че Данло го гледа, и дълбоко се поклони – без дори намек за подигравка или срам. После насочи вниманието си към възпоменуването.

ГЛАВА 25 КАТАВСКАТА ТРЕСКА

Ние определяме болестите като грешка, която може да излекува единствено Истината на Ума.

„Наука и здраве“, Еди, основател на Кристианската наука

И така, верен на думата си, Данло започна да говори срещу Пътя на Рингес. През най-мрачните дни на годината когато от север задухват първите сарсари, бели и смъртоносни, и улиците на Никогея опустяват,

той обикаляше колежите на Академията, разговаряше с приятели, обясняваше на майстори и калфи защо е решил да се откаже от рингесизма. Говореше пламенно, ясно и искрено. Но както обичаше да казва Стария отец, „Истината изчезва в мига, в който бъде изречена – като дъх в леден въздух“. Така Данло откри, че на мястото на всеки, когото успее да убеди да не присъства на възпоменуване, се появяват нови трима, които нямат търпение да разберат древните еди и да коленичат под Ханумановите хиюми. За да се противопостави на тази масова религиозна страст, Данло започна да говори хитро, дори лукаво, по начин, който не му беше присъщ. Използваше словесните бръсначи на логиците, за да пресича безумието навсякъде, където го открие, прилагаше тайни сетически методи, за да разбужда съмненията и тревогите на хората, не отбягваше дори фравашките словесни наркотици, внимателно обмислени думи и изрази, които да имунизират слушателите срещу изкушенията на експлозивна нова религия.

Скоро хората започнаха да се вслушват в него. Той се превърна в досадна пречка за всички верни рингесисти и после в нещо повече от досадна пречка. В края на краищата той бе Данло уи Соли Рингес, онзи, който беше преживял велико възпоменуване, син на бог. Всички знаеха, че Хануман и Бардо са му приятели, и се чудеха защо приятел би говорил срещу действията на собствените си приятели, ако наистина не са покварени. По ирония на съдбата растящото му влияние върху членовете на Ордена му спечели одобрението на Чанот Чен Цицерон, когото Данло мразеше и смяташе за най-неискрения човек на света. Когато господарят Цицерон се опита да се сприятели с него – или по-скоро да се съюзи, – Данло любезно го отблъсна, като отклони многобройните му покани за вечеря, оправдавайки се с математическите и паметистките си занимания. Такова отношение на млад, още неположил обета си пилот към своя господар пилот бе нещо нечувано. Данло се безпокоеше, че господарят Цицерон може да намери начин да му откаже издигане в пълноправно пилотство, но тази тревога беше смътна, далечна и изобщо не можеше да се сравнява с отчаянието му от Хануман.

Това отчаяние бе почти пълно. След гибелта на деваките не беше изпитвал такава загуба на надежда за друго човешко същество, дори когато бе научил, че именно баща му е донесъл бавното зло на племето му. Отчаяние обагреше всичките му думи и действия и цветът му беше черен като маслото, което провидците втриват в кухите си очни орбити. Лицето му носеше опустошителните следи на безсънни нощи, нямаше апетит, тялото му измършавя като на вълк в края на срезимната пролет.

Имаше предчувствие за нещастие и всичките му видения от бъдещето се въртяха около образа на Хануман ли Тош с неговата диамантена шапка и безжизнен поглед. Данло се опита да обясни на Тамара част от виденията си. Една вечер, докато ядяха кръвноплодове и сирене, той ѝ разказа за Ханумановата любов към властта и я помоли да не записва спомените си. С ясни, спокойни думи Тамара му обеща да обмисли уговорката си с Хануман. Но после се засмя, сякаш за да му каже: „Ще правя каквото ми е приятно“, и смехът ѝ бе изпълнен с мрачна музика и гордост. Когато на следващата сутрин напусна дома ѝ, започваше вихрушка, ужасна буря с яростни ветрове и заслепяващи парченца лед. Данло се надяваше това да задържи Тамара до камината, където щеше да е на сигурно място.

Исторически куриоз е, че сарсарата на 2953-та година бушува в продължение на шейсет и шест дни, повече или по-малко непрекъснато, чак до средзимната пролет на следващата година. Това беше най-дългата буря, която помнеха в Никогея, и в много отношения най-ужасната. Бе много студено, имаше прекалено много сняг и вятърът духаше с убийствената скорост трийсет метра в секунда, мигновено вледенявайки плътта на всеки, достатъчно глупав да си покаже лицето навън. Студеният вятър погуби много народ: хибакуши, приведени над уличните си огньове, хариджански просяци без семейство или подслон, автисти, разбира се, и дори неколцина далечници, заблудили се сред улиците и преспите на „Галивар Грийн“ и замръзнали само на петдесетина метра от ярконското посолство. И изведнъж, на седемдесет и четвъртия ден на дълбоката зима, се разнесе вест, която смрази жителите на Града и ги накара да гледат с подозрение и омраза съседите си: Чанот Чен Цицерон и още двама от Ордена се бяха разболели от болест, като че ли напомняща за пораженията на катавската треска. Когато прегледа мозъчните тъкани на господаря Цицерон за следи от зараза, майсторът вирусолог откри, че наистина се е заразил с рядка форма на катавския вирус. Това бе вирус, въздействащ върху паметта, биооръжие, отдавна създадено на Катава и отдавна смятано за изчезнало. Никой не можеше да се досети как е проникнало в сивото мозъчно вещество на господаря Цицерон. Но това беше факт и скоро след като изпадна в треска, придружена от кръсъци и пяна на устата, господарят Цицерон започна да забравя. Първият му загубен спомен бе математиката, последвана от универсалния синтаксис и други огромни блокове познание. Забрави историята, също както забрави всичко за политиката на Ордена. После забрави собственото си име името на баща си и майка си, имената на такива обикновени

предмети като бърсначи или сапун. След като три дни плю послушниците, които се грижеха за него и подменяха спалното му бельо, той безвъзвратно забрави как да контролира пикочния мехур и червата си. Когато вирусът атакува мозъчния му ствол, вирусологът каза, че ще забрави да диша и че това ще е краят на господаря Цицерон. Другите заразни специалисти – Анджела Нейн и Ян ли Ян – не забравиха толкова много неща толкова бързо. Имаше надежда за живота им, дори за част от паметта им, ако не за техните професии. Тъй като срещу вируса нямаше нито ваксина, нито лекарство, те бяха изолирани в удобни малки стаи в лазарета на Академията до тази на господаря Цицерон. За огромен ужас на всички, вирусолозите определиха за носител на заразата семенната течност и вагиналните секрети. Тази констатация хвърли трезвите академици в паника. Разбра се, че свадливият господар Цицерон бе имал много любовници: Анджела Нейн и Ян ли Ян бяха само първите от младите жени и мъже, които беше вкарвал в леглото си. След бързо разследване, при което всички членове на Ордена бяха принудени да разкрият сексуалните си контакти, вирусолозите съставиха сложни дървета-диаграми, показващи кой с кого се е съвкупявал. Поне половината от Ордена, разбира се, бяха спазвали обета си за безбрачие, но почти всички останали бяха свързани с господаря Цицерон с непрекъснати вериги от сексуални течности.

„Вирусът преминава през мембраните на диафрагмата като свредлов червей през кост“ – този слух плъзна из „Боря“ и „Реса“ по-бързо от епидемия. Но не беше така. Вирусолозите определиха, че предварителните мерки, които вземаха преди съвкупление благоразумните хора, обикновено са достатъчни, за да унищожат вируса или поне да предотвратят разпространението му. По време на най-ужасната част от бурята, когато всички в Академията бяха принудени да дадат парченца тъкан за изследване в кулата на вирусолозите, се оказа, че са заразени само още четирима души. Тази добра новина изпълни почти всички с неоснователна радост. (Странно е, че спасението от такова нещастие неимоверно издига духа на човешките същества, въпреки че ежедневният им живот остава също толкова скучен и труден, колкото и преди.) Макар самият той да презираше страха от зараза, Данло с облекчение научи, че никой от приятелите и колегите му няма да бъде засегнат от вируса. Беше особено загрижен за Тамара, чиято професия в крайна сметка се състоеше в съвкупяването с господарите и майсторите от Ордена. Реши, че незабавно трябва да ѝ съобщи новината, и се понесе по покритите със сняг улици, изминавайки краткото, вледеняващо разстояние до дома ѝ. Но с

изненада откри, че я няма. Шест пъти през следващите три дни Данло пресичаше града, за да отиде в Пилотския квартал, но къщата ѝ оставаше тъмна и пуста като изоставена пещера.

– Най-вероятно се е подслонила в хотел – каза му Томас Рейн. – А може да се е приютила в апартамента на някой майстор и да не иска да излиза на студа. Няма основание да се безпокоиш.

Но Данло се безпокоеше и докато бурята продължаваше да вилнее, тревогата му се превърна в страх. После, на осемдесет и втория ден, яростта на сарсарата поотслабна, вятърът утихна до нисък вой, спря да вали и температурата се покачи почти до точката на топене на живака. Но домът на Тамара продължаваше да пустее. На стотици други планети, разбира се, Данло незабавно би се свързал с нея по телефон или радиостанция, но това бе Никогея и такива устройства не съществуваха. (Тоест не съществуваха легално.) Откриването на изчезнал или скрил се човек в толкова голям град беше почти невъзможна задача, но Данло бе сигурен, че трябва да я е сполетяло нещо ужасно, и затова се отправяше по заснежените улици и я търсеше на всяко място, за което можеше да се сети. Първо отиде до Дълбоките поля, за да провери дали не е напуснала Града. След като майсторът на космодрума го увери, че никоой, отговарящ на описанието на Тамара, не е купувал пропуск за някакъв съд, напускащ Никогея, той се върна по почти изоставения Път до центъра на Града. Точно на юг от Улицата на посолствата се отби по широка плъзга, която минаваше покрай „Консерваторията на куртизанките“. Спря пред портала и помоли портиерката да предаде на началничките си, че ги моли да го приемат. Малцина мъже, разбира се, бяха допускани в „Консерваторията“. Може би щяха да откажат и на Данло, но той се закле, че ще чака на студа, докато отворят портите, и търпеливо застана с гръб към вятъра като ловец, приклекнал над тюленова дупка. Когато видя, че може да замръзне и да умре на територията на Дружеството, портиерката се смили, пусна го да влезе и повика една възрастна куртизанка. Облечена в червен широк панталон с бродерия, старицата все още носеше следи от някогашна хубост. Тя го разпита каква точно е връзката му с Тамара. Когато ѝ разкри огромната им любов, навярно най-голямата в цялата вселена, жената направи кисела гримаса, сякаш е сдъвкала лимон. Но после увери Данло, че Дружеството също е много загрижено от изчезването на Тамара. Щяла да прати куриери в градските увеселителни куполи; за да разпитат куртизанките, които можели да знаят къде се намира Тамара. Щяла да прегледа списъка с последните ѝ договори и дискретно да разговаря с господарите и майсторите от Ордена.

– Обещавам, че ако е възможно, ще я открием – строго каза старичката. – Но когато я открием, мисля, че няма да ѝ бъде позволено да продължи връзката си с пилот, който още не е положил обета си.

Следващото място, където отиде Данло, бе домът на майка ѝ. Макар че нямаше вероятност Тамара да се е върнала там, той си мислеше, че ако е болна или умира, може да е поискала да се помири с родителите си. И затова се отправи към най-отдалечената част на Града, където районът Ащорет гледа към открито море. Край големите, заобиколени с дървета улици, се намираха къщите и апартаментите на много семейства Ащорет и Данло почука на пет врати преди да открие една матрона, която го упъти към дома на майката на Тамара. Това беше грозна и бездушна сграда точно до Дългата плъзга. Виктория Първа Ащорет го прие във външния коридор на дома си, целият в отоплителни решетки и гол камък. Температурата едва надвишаваше нулата. Всъщност това по-скоро бе херметична камера, отколкото място за посрещане на човешки същества и за водене на важни разговори. Но знатната Виктория не го покани във вътрешния коридор, нито пък в самата къща. Тя стоеше пред него в обемна кожена роба и изпускаше от устата си огромни облаци пара, докато установи целта на посещението му. Въпреки безформеността на кожата ѝ, бе очевидно, че е бременна – доколкото си спомняше Данло, с трийсет и третото си дете. Държеше се дистанцирано, скръстила ръце върху издутия си корем. Лицето ѝ беше подозрително, пресметливо, заоблено от тлъстината на майчинството, но все пак живо и красиво, в много отношения по-красиво от това на Тамара. Виктория Първа Ащорет го изгледа с онова презрение, каквото човек обикновено пази за автисти или странстващи магиди. Като пилот в град, в който пилотите имаха почти божествен статус, нейното пренебрежително отношение би го раздразнило (или развеселило), но Данло бе прекалено отчаян, за да се поддава на такива чувства, и затова просто стоеше пред изпитателния ѝ поглед и чакаше да му каже, че не е виждала Тамара. Както и стана. Всъщност тя изобщо отрече съществуването ѝ, като потупа корема си и каза:

– Това момче ще бъде наречено Гейбриъл Трийсет и трети Ащорет, но той е само трийсет и второто ми дете. Десетото ми дете вече го няма. Забравено е. В отговор на въпроса ти трябва да кажа, че не познавам жена на име Тамара Десета Ащорет. Трябва да го кажа – разбираш ли? Такава жена не е известна и на никого от роднините ми. Можеш да попиташ за нея в която и да е къща на която и да е улица, но жената, която търсиш, никога няма да се върне тук. Никога.

Макар че сигурно виждаше, че Данло е гладен и премръзнал, знатната Виктория не му предложи нито храна, нито нещо за пиене. Като архитектка с добра репутация – и тъй като той бе от недопуснатите – тя нямаше право да прояви тази проста любезност. Но не беше жестока жена. Когато Данло отвори вратата и вътре нахлу леден въздух, тя му предложи да прати да повикат шейна. Когато разбра, че той няма пари, Виктория дори му предложи тя да плати. За матрона от секта, известна с пестеливостта си, това бе необикновено благоволение. Данло ѝ благодари, но поклати глава и се поклони, после излезе в бурята. Тъй като се беше научил да не вярва в нищо, той обиколи улицата, като чукаше на вратите и разпитваше дали някой познава Тамара Десета Ащорет. Никой не я познаваше. Изглежда, наистина я бяха забравили, съзнателно я бяха изхвърлили от спомените си.

На осемдесет и петия ден от дълбоката зима отново заваля сняг и стана още по-студено. Така се случи, че през 2953-та година това бе също и първият ден на фестивала на Счупените кукли, опасно време за всеки, оказал се на улицата. Макар че фестивалът се провежда в чест на целия изкуствен живот, безпричинно погубван през вековете, винаги има неколцина любители на ужаса, които използват празника, за да накарат човешките същества да оплакват собствения си живот. Има слеляци, които нощем нападат непредпазливите: те забиват иглички в шията им и вкарват в тяхната ДНК ужасни малки вируси, за да „пречупват“ напосоки човешки същества, така че хората да разберат болката на всички кукли, счупени в кибернетичните пространства на компютрите по всички Цивилизовани светове. За Данло беше опасно да се скита из плъзгите на Стария град и да търси Тамара, но той изобщо не си и помисляше – тогава – за слеляци.

Късно вечерта на осемдесет и пети, след като бе прекарал много студени и безплодни часове в обиколки из приютите край различните гробища, Данло се върна в общежитието си. До камината във вътрешния коридор го чакаше куриер. Млада послушничка от Дружеството на куртизанките му съобщи, че са открили Тамара. Била жива и искала да го види. Послушничката била пратена да го придружи до Консерваторията на куртизанките. Данло извика от радост. Не го интересуваше, че виковете му ще събудят цялото общежитие. После погледна послушничката – мрачна и сериозна в безупречните си кожи. Лицето ѝ беше твърдо като желязо и той ѝ зададе въпроса, който не искаше да зададе:

– Тя добре ли е... или е болна?

– Болна е – отвърна послушничката. – Съжалявам.

– Моля те, кажи ми... много ли е болна?

– Не зная. Ако дойдеш с мен, ще ти обяснят всичко. Данло се спря само за да грабне нова маска за лице от стаята си (маската, която беше носил цял ден, се бе вкоравила от лед) и придружи послушничката из пустата Академия до западния портал. После се запързалияха по старата плъзга, която води право до огромния кръг пред „Хофгартен“. Бе много късно, прекалено късно и прекалено студено, за да има някой навън. Но улицата не беше съвсем пуста. Двамата подминаха неколцина празнуващи, които се връщаха от тържества. Въпреки оживените им гласове и валма дим от тоалач, над плъзгата бе надвиснала заплашителна атмосфера. Данло не можеше да различава покритите с маски или качулки лица на хората. И беше прекалено тъмно. Всички огнени глобуси бяха изключени, така че светлината им да не помрачава блясъка на ледените фенери, които висяха по всички сгради и имаха най-различни форми: на къщички, храмове и на какво ли не. Това бяха изящни изваяния от лед и светлина, в които мъждукаха бледи сини, зелени или алени пламъчета, символизиращи живота на всички изкуствени организми. При хубаво време цялата улица би сияла от тях, но сега валеше и повечето ледени фенери бяха угаснали. Данло се удивляваше на усилията, които хората полагат, за да палят отново тези светлини, нощ след нощ, година след година. После го налегнаха тежки мисли и той се отчая от крехкостта на пламъка. Беше много радостен, когато се отбиха от улицата и влязоха през портата на Консерваторията. Колкото и болна да бе Тамара, мислеше си Данло, щеше да е хубаво отново да ѝ се усмихне, да притисне устни до челото ѝ и да се вслуша в дъха ѝ.

– Последвай ме, моля те – каза послушничката. – И пази тишина – не трябва да разговаряме, докато послушничките изпълняват среднощните си упражнения.

Тя го поведе покрай мрачни сгради, целите покрити със сняг. На Данло не му беше трудно да пази мълчание. Той се вслушваше в тракащите зъби на послушничката и в свистенето на собствения си дъх под маската. Вятърът бе утихнал и тишината му действаше потискащо. Очакваше да отидат в лазарет или криологически пункт, но послушничката го изненада като го отведе до вратата на една огромна къща.

– Това е домът на Майката – поясни тя. – Ти си вторият мъж днес, когото допускат вътре.

Без да чука, момичето отвори вратата и го придружи до съблекалнята. Взе кожите, маската и обувките му и спретнато ги подреди на сушилните лавици. После му даде чифт плетени домашни терлици и му

помогна да облече черна копринена роба.

– В тази къща можеш да се обличаш както си искаш, но ако ще разговаряш с Майката, трябва да си с роба. Майката помоли да се срещнеш с нея преди да идеш да видиш Ащорет.

Данло кимна и я последва в стая с красиви мебели и други прекрасни изработени неща. Всичко бе прекалено разкошно според него, но този разкош издаваше добър вкус и съвършена пропорционалност и той си помисли, че от пристигането си в Никогея никога не е бил в по-прекрасна стая, Седна до мраморна масичка за шах, върху която беше поставен сервиз за чай. Послушничката му наля благоуханен чай в синя чаша. После се поклони, свенливо му се усмихна и отиде да съобщи на Майката, че гостът е готов да се срещне с нея.

Докато чакаше, изпи три чаши чай. Стори му се, че е минало много време, но всъщност не бе така, тъй като гълтеше чая си на един дъх и пареше устата и гърлото си, Накрая чу шум и вратата срещу камината се отвори. На прага застанаха две възрастни куртизанки, подпирайки помежду си старица. Това беше Майката, прочутата ръководителка на Дружеството на куртизанките. Над широките си панталони тя носеше роба от черна коприна, цялата покрита с бродерия. Десетките престарели куртизанки, които ръководеха Дружеството, бяха обшили тази възхитителна тъкан със скъпоценни камъни и прекрасни мотиви в знак на предаността си към Майката. Двете жени ѝ помогнаха да се настани на мек-диван до Данло, увериха се, че краката ѝ са повдигнати на възглавници, наляха ѝ чай, надиплиха робата ѝ така, че да се разпери като гигантско ветрило, поклониха се и ги оставиха насаме.

Майката наклони глава към него.

– Казвам се Хелена Туркманян, но ако ти е приятно, можеш да ме наричаш „Майко“.

Данло се усмихна и ѝ се поклони. Наистина му беше приятно да се обръща така към нея, защото въпреки старостта си, тя сякаш излъчваше жизненост и нежност. Всъщност Хелена бе към края на последната си старост. Годиците ѝ бяха много повече, отколкото на която и да е старица от племето му. Кожата ѝ висеше от костите и от нея се разнасяше сладникав мирис. Беше по-крехка от птиче и все пак притежаваше сила и огромна енергия, която като че ли извираше в нея и се съсредоточаваше в очите ѝ. Имаше прекрасни очи, ясни и безкрайно мили, макар и твърди като диаманти. Данло срещна погледа ѝ и си помисли, че трябва да е невероятно щедра в обичта си към другите – и невероятно придирчива към онези, които да дарява с редкия дар на тази обич.

– Вие сте Майката на куртизанките, нали? – накрая каза той.

– Да, аз.

– И Тамара също ви нарича така?

– Още откакто беше послушничка. Тя винаги е била много любезна.

– Още ли ви нарича „Майко“? – тихо попита Данло, като гледаше празната си чаша.

– Още – отвърна Майката и мило се усмихна. – Не е толкова болна, колкото може би се страхуваш.

Той остави чашата си и докосна бялото перо в косата си. Знаеше, че Майката го изучава, че се вслушва в неравномерното му дишане, навярно дори брои пулсиранията на голямата артерия на шията му.

– Аз... много се страхувах за нея – призна Данло.

– Съжалявам – каза Майката. – Съжалявам и че трябва да ти кажа още нещо – Тамара не е и толкова добре, колкото си се надявал.

Данло притисна белега над окото си, погледна Майката и зачака да каже ужасните думи, думите, от които се страхуваше още откакто Тамара беше изчезнала.

И Майката каза:

– Изглежда, че Тамара Десета Ашорет е загубила част от паметта си. Преди два дни една от нашите прелъстителки я откри да се скита по Улицата на музикантите.

– Преди два дни! Защо не пратихте да ме повикат по-рано?

– Съжалявам, но основната ни грижа беше за Тамара. Тя беше обезводнена и измръзнала, възможно е и да е била изнасилена преди...

– О, не! – извика Данло и скочи. – Не!

Майката се наведе напред и покри юмрука му с меката си старческа ръка. Това ѝ струваше огромно усилие и тя се задъха.

– Моля те, седни, млади пилоте. Искаш ли още една чаша чай? За мен би било удоволствие да ти наляя, но дните ми да наливам чай отдавна отминаха.

Данло седна, напълни чашата си и я вдигна към устните си, но не отпи. Майката мило му се усмихваше, сякаш за да го успокои, че всичко ще се оправи. Той сведе поглед към ръката си, която стискаше нейната, после затвори очи, защото в тях започнаха да парят сълзи.

– Трагедията е – каза тя, – че можем никога да не разберем какво се е случило с Тамара. Тя е забравила определени моменти от неотдашното си минало.

– Значи е катавската треска? Майката кимна.

– Така изглежда.

– Изкуствен вирус – рече Данло. – Оръжие, създадено на Катава преди шестстотин години.

– Запознат ли си с тези оръжия, млади пилоте? Той отвори очи, без да гледа към нищо конкретно, потънал в спомен.

– Да – отвърна Данло. – Някога такъв вирус уби народ... който ми беше близък.

– Не трябва да се страхуваш за живота на Тамара – тя няма да умре от онова, което ѝ се е случило.

– Но ако мозъкът ѝ е заразен...

Майката леко плесна с ръце и го погледна със смесица от строгост и състрадание.

– Може би ще се обнадеедшиш, ако ти кажа, че в момента тя не е зарадена. Вирусологът, когото повикахме, не успя да открие нищо нито в тялото, нито в мозъка ѝ. В кръвта ѝ има антитела на вируса. Само антитела. Възможно е вирусът да е бил унищожен непосредствено след попадането си в нея. Такива чудеса са възможни. Много хора, всъщност няколко милиарда души, повечето потомци на архитекти, са оцелели от Войната на лицата. Техните тела са били почти имунизирани срещу биооръжия. Например Ащоретите – има толкова много Ащорети. В края на краищата Тамара е Ащорет и аз не зная някога да е боледувала, дори от грип или настинка. Вирусът не е нанесъл на мозъка ѝ забележими поражения. Това е сигурно. Накарах трима акашици да картират мозъка и неврон по неврон – не откриха нищо. Би трябвало да е също толкова добре, колкото ние с теб.

– Но е забравила... разни неща.

– Всъщност не е забравила много – отвърна Майката. – Като че ли вирусът е унищожил само определени части от паметта ѝ.

– Но как е възможно?

– Това е загадката – никой не знае. Изобщо за паметта се знае твърде малко. Дори паметистите не могат да обяснят как този гаден вирус е въздействал по този начин на Тамара.

За миг Данло замълча и погледна белезите по ръцете си. После попита:

– И как ѝ е въздействал?

– Трудно е да се каже.

– Кажете ми, моля ви.

– Има толкова много спомени – отвърна Майката.

– Моля ви, кажете ми какво се е случило с Тамара. Майката

въздъхна и каза:

– Ако в тази къща влезе контрабандист и открадне нещо, на пръв поглед ще е трудно да се каже какво липсва. Едва след като стайте отново се подредят и се направи списък, ще може да се определи какво е откраднато.

– Значи някой е тършувал в паметта на Тамара?

– Не, не е. И това е проблемът. Трябваше ни почти цял ден, за да открием, че паметта ѝ не е наред. Да разговаряш с нея е като да влезеш в стая, от която тихо и много ловко са били откраднати един-два предмета с огромна стойност. Дребни неща, които за външни хора могат да изглеждат незначителни – но за Тамара това са най-безценните спомени.

Данло седеше съвършено неподвижно, както алалойският мъж седи под падащите звезди и очаква завръщането на предците си. Макар да не чуваше никакви гласове и да не виждаше никакви видения, той чувстваше, че загубените спомени на Тамара дълбоко го засягат. Въпреки това непреодолимо предчувствие – абсолютният студ на разбирането, който държеше очите му отворени – Данло не беше подготвен за онова, което щеше да му каже Майката.

– Млади пилоте, съжалявам, че трябва да ти го кажа, но Тамара е забравила кой си.

Очите на Данло бяха широко отворени, но той не виждаше нищо. Или по-скоро не можеше да вижда нищо повече от предметите в стаята, сливащи се в зашеметяваща чернота, която накара дъха му да секне. Шумът в ушите му бе като звън на огромна камбана, протяжен и мощен. След малко той осъзна, че Майката го гледа, че се е навела към него и е протегнала треперещата си ръка, за да го погали по лицето. Тя докосна устните му с безпределна нежност и Данло чу старческият ѝ треперлив глас, този златен инструмент на състраданието, който го върна към настоящето.

– Забравила е срещите с теб – продължи Майката. – Забравила е времето, което сте прекарвали заедно, думите, които сте си казвали насаме.

Стори му се, че Майката може да избухне в плач, защото в очите ѝ блестяха сълзи. Но тя запази самообладание. Някаква дълбока нейна част като че ли се наблюдаваше, сякаш се забавляваше с житейските трагедии с цялата сила на душата си – забавляваше се въпреки болката и в крайна сметка винаги откриваше, че играта е мила и добра.

– Дори е забравила името ти. О, не фамилното ти име – тя знае за Рингес, разбира се. Но не си спомня, че има син.

– Наистина ли е забравила... всичко?
 – Страхувам се, че е така.
 – Не мога да повярвам, че е възможно.
 – Зная – отвърна Майката.
 – Не мога да си представя... какво ли й е – каза той.
 – Не е добре. Изобщо не е добре.
 – Трябва да е ужасно... да забравиш.
 – Да – каза Майката с увереността на старица, чиято памет вече не е както преди. И после му се усмихна. – Но най-прекрасното нещо на света е неочаквано да си спомниш онова, което сякаш безвъзвратно си загубил.

Данло кимна и се замисли за това.

– Казахте ли й за мен? – попита той. – За... нас?
 – Тази сутрин лично разговарях с нея. С мен беше Нирвели. Естествено, след като не знаех за връзката ви, можех да й кажа само онова, което ми обясни Нирвели – а то не е много.

– Да – съгласи се Данло, – опитвахме се да запазим връзката си в тайна.

– Е, Нирвели поне знаеше, че Тамара се среща с калфа – всъщност тя ми каза, че Тамара била влюбена.

– Да – отвърна той. – Така е. Дватамата... бяхме влюбени.

Майката му се усмихна така, сякаш много добре знае как е възможно това. Беше очевидно, че е благоразположена към него, както майка към любимото си дете – а и по друг начин.

– Когато й казах за тази любов, Тамара се удиви. О, не защото си обикновен калфа – тя приемаше факта, че може да е нарушила нашите правила. Също както аз, щом те видях, й простих, че ги е нарушила. Удивителното е силата на тази любов. Нирвели каза, че веднъж я видяла в Тамара. Сега я виждам и аз. Удивително е, че Тамара е могла да забрави „най-голямата любов във вселената“. Не, моля те, не се ядосвай, не ти се присмивам. Вярвам, че в тази любов има нещо велико. Нима любовта не е единственото, заради което живеем? Забележителна любов. Тъкмо за това е била обучавана Тамара. За това пробуждане на целия организъм, на най-дълбоките му части. За тази възможност за създаване на ново същество. Това беше нейното призвание, нейната мечта. Мечтата на много от нас. Удивително е, че може да е стигнала толкова близо – и после нищо. Какво ли й е като знае, че може да е загубила най-безценното нещо във вселената – и да няма спомен как е било или какво е означавало за нея? Струва ми се, че в паметта й има черна

дупка. И че я привлича навътре в себе си. Когато поглежда в нея, Тамара се натъжава. Всички ние сме натъжени, млади пилоте. За нея. И за самите себе си, разбира се, за онова, което е можело да бъде.

Данло сведе глава и се опита да си представи какво ли е да забрави онова, което бе съществувало между него и Тамара. Не успя. След малко погледна Майката и каза:

– Сигурно сте й напомнили, че има... призвание.

– Ти не разбираш. Такива неща не могат просто да се напомнят. Не могат да се кажат. – Да – съгласи се той. – Сигурно не могат.

– Тамара е загубила и голяма част от изкуството си. Не само мечтата – но и познанията за тялото, техниките, които знаеше, усетът ѝ за страст, всичко е изчезнало, напълно изчезнало. В това състояние тя вече не може да упражнява изкуството ни.

– Но може отново да се научи на тези неща, нали? Лицето на Майката стана тъжно. Изглежда, си спомняше най-силните мигове от живота си, защото лицето ѝ оживя от стари рани и блаженства. После с тих, замислен глас тя каза:

– В сравнение с всички неща, които научаваме през живота си, какво друго е това наше познание освен зрънце пясък? В сравнение с гоблена на цялостната ни същност, какво друго е това наше свещено изкуство, освен най-тънка нишка? От Тамара всъщност е отнето съвсем малко. И в същото време – всичко.

– Това сигурно я наранява дълбоко – каза Данло.

– Погубва я – отвърна Майката. – Погубва душата ѝ. Данло поклати глава. – Не, не е възможно.

– Излиза, че е възможно...

– Знаете ли какво казват паметистите? – попита той. – „Паметта никога не може да се унищожи.“ Майката неочаквано му отправи прекрасна усмивка.

– Това е единствената ни надежда.

– Тогава е и моя надежда – каза Данло.

И си помисли:

„Надеждата е дясната ръка на страха“.

– Сигурно гориш от нетърпение да я видиш.

– Да – призна той. – Така е.

– Много добре, ако си готов, иди при нея. Поговори ѝ, млади пилоте. Помогни ѝ да си спомни.

Това беше всичко, което му каза Майката. Двамата пиеха чая си в мълчание и помежду им имаше безмълвно разбиране. Скоро двете жени

се върнаха и отведоха Майката. Данло ѝ се поклони, тя отвърна на жеста му, пое голата му длан в своите и я стисна толкова силно, че плътта по ръката ѝ се разлюля и разтърси. Старческите ѝ очи излъчваха задоволство, дори радост. Той чувстваше, че никога вече няма да я види, затова ѝ каза:

– Желая ви всичко добро.

После се обърна и заби поглед в чашата си, в парченцата зеленикави листенца, които плуваха на дъното. Чудеше се какво ли трябва да е да не можеш да си спомниш, отпиваше от чая си и изобщо не се изненада, че е много горчив.

ГЛАВА 26 ПОДАРЪКЪТ

Паметта е душата на действителността.

Паметистка поговорка

След известно време, което му се стори безкрайно, послушничката се върна и го отведе по слабо осветен коридор до гостната. На първия етаж в дома на Майката винаги се пазеше стая за почетни посетители или възрастни куртизанки, завърнали се в Никогея от мисии по Цивилизованите светове – или пък за обикновени куртизанки като Тамара, нуждаещи се от грижите на Майката. Послушничката спря пред проста дървена врата, погледна Данло, почука и събщи:

– Госпожо, посетителят ви пристигна. Вратата се отвори и Данло чу момичето да казва:

– Госпожо, представям ви пилота Данло уи Соли Рингес. Чу я да казва това, но думите не му направиха впечатление, защото внезапно пред него застана Тамара в червената си роба и с дългата си златна коса. Само за миг той видя мрака в очите ѝ, краткото смущение, живите рани по лицето и ръцете ѝ. Данло радостно се втурна да я прегърне, както правят алалоите, широко разперил ръце като криле на птица. Но тя вдигна ръка, отстъпи и възкликна:

– Моля те, недей. – После се поклони на послушничката и каза:

– Благодаря ти, Мая, бих искала да остана насаме с пилота.

Момичето отвърна на поклона, хвърли нервен поглед към Данло и изчезна по коридора. Данло последва Тамара вътре и затвори вратата. Разнесе се металическо изшракване. Той се огледа. Стаята беше пълна с

растения от Старата Земя: араукария, кактус, бръшлян и други, чиито имена не знаеше. От тях се разнасяше лек мирис на кислород, но робите на Тамара имаха тежък дъх на пот. Наистина бе прекалено топло, за да е облечена толкова официално, но очевидно не ѝ беше удобно да го приема по панталон или необлечена, какъвто бе обичаят ѝ. Данло гледаше ивиците червена кожа по измръзналото ѝ лице и също се чувстваше неудобно.

– Тамара, Тамара – каза той. – Търсих те... навсякъде.

– Съжалявам – отвърна тя. – Само да бях знаела. Искаш ли чай или вино? Би ли поседял за малко с мен?

Гостната на Майката бе ярко осветена, топла и мебелирана за удобството на възрастни жени. Вътре имаше високо легло, покрито с плетени нишки от шагшай, тоалетна с блестящи стоманени перила, робот, който човек можеше прати по стенните лавици, за да му носи различни неща. До прозореца в отсрещния край на стаята имаше малка масичка за чай с два плюшени стола с високи облегалки. Тя ги посочи и двамата седнаха един срещу друг. Разбира се, Данло би предпочел да седне с кръстосани крака на килима до камината – не можеше да повярва, че Тамара очевидно е забравила всичко това.

– Съжалявам – каза тя, стиснала ръцете си една в друга. – Съжалявам, но ще е много трудно. Разказаха ми толкова много неща за нас – ти ще си мислиш за тях, докато аз се опитвам да си спомням.

– Нищо ли не си спомняш? Тамара поклати глава.

– Не, нищо.

Данло я погледна и дишането му се ускори. Испита странно усещане, от което космите по тила му настръхнаха. Гърдите му се свиха, в гърлото му заседна огнена буца, която не можеше да преглътне. Беше се надявал, че като го види, тя незабавно ще си спомни, така, както внезапният вятър може да напомня за студените щастливи нощи, прекарани около каменната лампа в разговори с приятели или любовни игри. Бе се надявал толкова отчаяно, а очевидно и тя също. На прекрасното ѝ лице беше изписана надежда. После се спогледаха и тя – сигурно бе очаквала да види нещо познато и успокоително – внезапно извърна поглед и очите ѝ бяха черни и горчиви от разочарование. „Не е останало нищо“ – помисли си той. И това беше удивително, това бе истина, която предизвика в него желание да закрещи. Трябваше да се познаят, както още при първата си среща. Даже и двамата да бяха загубили паметта си, трябваше да е така, сякаш се познават цяла вечност. Само че сега нямаше нищо. Тя го гледаше, но не можеше да го види. Нещо в нея (а навярно и в

него) беше сяпю.

„Тя е била ослепена“ – помисли си той и тази мисъл го изпълни с ярост срещу цялата вселена.

– Добре ли си, пилоте?

– Ти... беше права. Ще ни бъде трудно – каза задавено Данло.

– Само мога да си представям колко болезнено е за теб.

– А ти? – отвърна той. – Не изпитваш ли подобна болка?

– Не, мисля, че не. Усещам само пустотата от забравянето. Докато ти – какво би могло да е по-болезнено от спомена? Данло се усмихна и поклати глава. – Всичко, което си спомням за нас, е благословено. Наистина. Да ти разкажа ли нещата, които си спомням?

– Казаха ми, че имаш забележителна памет.

– Понякога ми е трудно... да забравям.

– Тогава ми разкажи – рече тя. Той преглътна, после отвърна:

– Ти ме научи на една игра, изкуство, вид телепатия като четене на лица – но всъщност нищо подобно. Целта беше да отвориш клетките за сигналите от клетките на другия. След сливане, след половин нощ в поза „лотос“, без да откъсваме очи един от друг... превръщане в клетките на другия. Да станеш другия. Ние го постигнахме веднъж. Спомняш ли си? Беше на деветия ден от зимата и цяла нощ валя сняг, а когато дойде сутринта, ти ме целуна и каза...

– Недей, моля те. – Тамара вдигна ръка и поклати глава.

– Ние открихме мястото – продължи Данло, – където струят мислите преди да станат думи, и нашите мисли бяха еднакви, първо за миг, после за половин нощ. Като две реки, които се сливат. Безмълвно. Но и безкрайно. Когато настъпи сутринта, ти ми каза, че единствено аз...

– Моля те, не казвай нищо повече.

Доловил паниката в гласа ѝ, той рязко замълча.

– Но защо?

– Реших, че ще е най-добре да не ми казваш нищо.

– Но ти сигурно искаш да знаеш – възрази Данло. – Трябва да е ужасно така, да не знаеш.

– Разбира се, че искам да зная. Но така само се дразня. Искам да си спомня сама, ако изобщо някога си спомня нещо.

– Но нали тъкмо това е и моето намерение? Да ти помогна да си спомниш.

– Мисля, че никой не може да ми помогне.

– Има начини – каза той. – Спомените никога не изчезват. Струят като светлина. Но с ума си ние затваряме вратата пред тях. И стоим в

тъмна стая, макар зрението ни да е отлично. Това се нарича „забравяне“.

– Е, предполагам, че някои врати са заключени – завинаги.

– Не, не е вярно. Винаги има начин да отвориш вратата. Да откриеш ключа. Проблемът е да откриеш ключа.

– Само да можех да повярвам – каза тя. – Искан ми се да имам твоята вяра.

Данло се усмихна.

– Вяра – обвинявали са ме, че съм прекалено невярващ, за да ми е останало място за вяра.

– А така ли е?

– Не си ли спомняш?

– Е – отвърна Тамара, – ти сигурно си най-големият вярващ сред невярващите.

– Често си ми казвала точно това.

– Наистина ли?

– Да – каза той. – Мисля, че сега си спомняш.

– Не, просто те наблюдавам.

– Само това ли?

– Ако изобщо си спомням нещо, то е само онова, което ми разказаха за теб.

– Сигурна ли си?

Тя го стрелна с леден поглед.

– Знаеш ли, всичко това е много уморително.

– Аз... извинявай. Късно е и...

– Моля те. Изобщо не съм уморена. Просто вече опитах с всички тези паметистки трикове и не се получи нищо.

– Значи при теб е идвал паметист?

– Разбира се. Томас Рейн – струва ми се, че добре го познаваш. Беше тук сутринта.

– За да търси ключове, нали?

– Нали това им е работата на паметистите? Той опита словесните си ключове, разбира се. И също обонятелна памет, гещалт и асоциативна памет. Дори ме накара да се включа в симулация, създадена от аниматор – как двамата с теб си вършим работата. Сигурна съм, че целеше да ме шокира, за да си спомня. Наистина ме шокира, но не така, както му се искаше.

Данло кимна и случайно погледна масичката за чай. Тя беше черна и лъскава като обсидианово огледало, макар и на много места изцапана с отпечатыци от пръсти. Видя отражението си, тъмно, загрижено и

бледо. Макар че обикновено се забавляваше от вида на собственото си лице, сега той го раздразни и Данло скри отражението си с голата си ръка. Повърхността на масата мигновено започна да променя цвета си. По нея закръжиха тъмносини, зеленикаво-жълти и кафеникави ивици. Данло разбра, че това навярно е симумска антика, устройство, създадено от сетици, за да разчитат прости емоции. Багрите постоянно се меняха, странни като очи на скутари. След миг се установи един цвят и покри цялата маса – възможно най-грозното жълто, което беше виждал. Той не знаеше какви цветове са кодирани за различните чувства, но знаеше какво преживява в този момент – смесица от раздразнение и отвращение.

Вдигна ръка от масата и тя възвърна черния си цвят.

– За да създаде такава симулация, аниматорът трябва да е уловил образите и гласовете ни, нали? Преди да ги измени.

Тамара гледаше масата като ловец, впил поглед в небето в търсене на знаци за промяна на времето. Данло забеляза, че тя внимава да държи ръцете си надалеч от нея.

– Ти си красив мъж – каза Тамара. – А аз съм... аз съм куртизанка. Нелегалните аниматори винаги слелиларт образи на хора като нас и правят симулациите си.

– Но Томас Рейн не е аниматор.

– Разбира се, че не е. Но кой знае кого познава.

– Възможно е Бардо да е записал образите на различни хора, които са влизали в дома му – отвърна Данло.

– Това не би трябвало да ни изненадва – каза тя.

– Не би трябвало – съгласи се Данло. – Но ти казваш, че дори тази симулация не е успяла да възбуди... спомена ти?

– Да.

– Навярно в тези образи липсва някакъв ключов елемент.

– Томас Рейн предположи същото. И смяташе, че е най-добре да те видя.

– Надявах се... че ще ме познаеш – каза той. – Че гласът ми ще ти се стори, познат.

– Иска ми се да можех да кажа, че е така.

– Значи... и аз съм се провалил.

Гласът му би трябвало да е най-простият ключ. Трябваше да отключи паметта ѝ или най-малко да възпламени най-дълбоките ѝ чувства.

„Тя е глуха за мен – помисли си той. – Нещо я е оглушило.“

Тамара отметна косата от лицето си и каза:

– Томас Рейн дори ми даде کالا, но и това не ми помогна
– сега ми се струва невъзможно някога да съм била влюбена в този наркотик.

– Да, някога ти обичаше کالا.

– Вече не.

– Но калата ти донесе... твоето първо ясно виждане за Единствения спомен.

– Зная – отвърна Тамара и затисна очите си. Още малко и щеше да избухне в сълзи, но подобно на звездителска майка, присъстваща на погребението на детето си, тя не би си позволила да заплаче. – Зная, че някога съм имала този уникален спомен, за който приказват всички. Че съм го видяла съвсем ясно. Че съм можела да го преживявам безкрай. Но сега ми се е изплъзнал. Имам съвсем слаб спомен за спомена. Много слаб, като отблясък в небето след залез, зная, че е бил важен – най-важното нещо на света. Но не мога да разбера защо. Не мога да го видя и тъкмо това ме безпокои. Защото този спомен всъщност не ми липсва, макар да зная, че би трябвало. Ето какво ме плаши, пилоте. Ако съм загубила това чудесно нещо, би трябвало да тъгувам за него, нали? Какво ми е станало, че съм безразлична? И че съм безразлична за това, че съм безразлична?

Данло видя, че тя притиска юмрук към корема си. Лицето ѝ беше станало восьчнобледо, сякаш бе яла развалено тилено месо. Той привлече погледа ѝ, усмихна се и каза:

– Не мога да повярвам... че си безразлична.

– Но аз няма за какво да се вълнувам, не разбираш ли? Тамара остави ръката си да падне върху масата и повърхността ѝ се обагри в цвета на стомана. Данло също я докосна и тя завибрира в перленосиво. Той протегна ръка и докосна пръстите на Тамара. Тамара остана неподвижна. Помежду им трябваше да има някаква връзка, електрическа и мигновена, разбиране, че клетките на тялото му са създадени да се слоят с нейните. Но дланите и бяха студени и влажни, пръстите ѝ бяха неподвижни, сякаш стояли на студен вятър, и помежду им нямаше нищо, абсолютно нищо.

„Тамара, Тамара – тъжно си помисли Данло. – Какъв вятър би могъл да е толкова студен?“

Сега масата беше сива като пепел и двамата мълчаливо я гледаха.

След малко Тамара отдръпна ръката си. Седна неподвижно, със скръстени ръце, примирена със съдбата си – много напомняше на образа, който Данло бе видял на един от цветните прозорци в Бардовата

катедрала. Образът на кристианска мъченица преди да я изгорят на клада заради вярата ѝ.

„Не вятър, а огън – внезапно си помисли той. – Не студ, а пламък.“

Макар че я бяха открили с измръзнали ръце, дланите ѝ бяха червени, сякаш потопени в кипяща вода. Данло я попита дали си спомня как е скитала по улиците и Тамара кимна.

– Спомням си как си мислех, че трябва да откроя затоплящ павилион или да се приютя някъде. Снегът ме ослепяваше и ми беше толкова студено, че лицето ми гореше.

„Огънят е лявата ръка на вятъра“ – спомни си той.

– Разбира се, когато накрая разбрах, че съм измръзнала, беше прекалено късно. На друго място щях да загубя пръстите и носа си. Но Градът има най-добрите криолози във вселената, ако човек може да си ги позволи.

Данло забарабани с пръсти по масата, впил поглед в Тамара.

– Помниш ли всичко, откакто са те довели тук? – попита той.

– Да.

– А какво си спомняш за периода точно преди да те открият?

– Нищо не си спомням – отвърна тя. – Там има дупка – липсващо време.

– Колко време?

– Не мога да кажа.

Пръстите му забарабаниха още по-бързо. – Но от другата страна на тази дупка – там има още спомени, нали? – Разбира се.

– Какви?

Тя въздъхна и стисна ръкава на робата си.

– Зная какво правиш. Но е безнадеждно – Томас Рейн вече се опита да възстанови хронологията. Има прекалено много дупки. Изтекло е прекалено много време. Даже когато бях в най-добрата си форма, никога не съм била в състояние да си спомня какво съм правила ден по ден за повече от година.

Данло, който понякога си спомняше всеки ден от живота си от четиригодишна възраст, можеше само да сведе глава в знак на уважение към нещастieto ѝ. С тих, тържествен глас той я попита:

– Дупките в паметта ти повече от година ли обхващат?

– Поне толкова.

– Трябва да има... нещо, което да си забравила първо.

– Струва ми се, че първата дупка е изличила голяма част от вечерта на празненството в дома на Бардо.

– Вечерта, в която се срещнахме ли?

– Така изглежда.

– Странно – каза той. Сега масата бе тюркоазена и оставаше още малко, за да стане съвсем синя.

– Това беше третият или четвъртият път, за който ходех в къщата на Бардо – продължи Тамара. – Спомням си, че пиех вино и бъбрех с един холист, с когото веднъж бях сключвала договор. Спомням си, че семената от трия пукаха и димяха, спомням си, че се запознах с Хануман и...

– Спомняш си срещата с Хануман?

– Разбира се.

– Но той се запозна с теб... само минути преди да те видя за първи път.

Тамара примижа и разтри тила си. Изглеждаше смутена.

– Съжалявам, не си спомням да съм те виждала.

– Открихме се с очите си – каза той. – И после Хануман ни запозна.

Тамара бавно поклати глава.

– Спомням си, че разглеждах бонзаите на Бардо и си мислех колко болен вид имат, и после, когато се обърнах, До мен стоеше Хануман. Той сам ми се представи. Което всъщност беше доста дръзко за един калфа. Повечето калфи дори не разговарят с куртизанки. Но Хануман беше различен. Никога не съм срещала друг с по-добро себеусещане. Беше много очарователен.

– И после? – попита Данло. – И после нищо. Предполагам, че съм се запознала с теб и... Казаха ми, че сме ходели заедно. Съжалявам, пилоте.

– Нищо повече ли не си спомняш от онази вечер?

– Само отделни моменти. Сякаш съм пила прекалено много вино. Е, не, всъщност изобщо не е така, защото спомените ми не са замъглени. Ясни са като стъкло, но са накъсани на хиляди парчета. Спомням си, че Хануман чете лица, спомням си нещата, които говореше. Беше блестящ.

– Спомняш си, че е чел лица – повтори Данло без никакво чувство и се изненада, че масата променя цвета си в наситено зеленикавосиньо.

– Да, нали ти казах, че си спомням.

– И нищо повече?

– Какво искаш да кажеш?

– Не си ли спомняш, че двамата стояхме един до друг, докато той четеше лица?

– Вярно ли е?

– Държахме се за ръце – отвърна Данло.
– Съжалявам, не.
– Но си спомняш, че Хануман прочете лицето на Сурия, нали?
– Само, че Сурия си мислеше за Рингес. Всъщност тя почти го боготвореше. И след като Хануман прочете лицето ѝ, тя започна да боготвори него.

– Странно е, че си спомняш само това.
– Съжалявам.
– Значи не си спомняш, че ме предупреди за Хануман?
– Защо ще правя такава нещo?
– Защото онази вечер Хануман те уплаши. И по-късно също.
– Не мога да си представя, че съм се страхувала от Хануман.
– И не изпитваш... ужас от него?
– Не, мисля, че не. Повечето от спомените ми за него са благоприятни.

Внезапно Данло престана да барабани с пръсти и попита:
– Възможно ли е да си забравила някои неща за него?
– Това би било съвсем естествено – отвърна Тамара. – Тъй като много от спомените ми за него трябва да са били свързани с теб.
„Как са свързани помежду си спомените? – зачуди се Данло. И после: – Хану, Хану, каква е тази съдба, която ни свързва като две ключови ръце?“

Без предупреждение го обгърна студ и яснота и той замръзна съвършено неподвижно. Далечно съзнаваше, че повърхността на масата става тъмносиня и после синьо-черна, толкова тъмна, че поглъща отворената му длан. Полезрението му се разшири и той видя много неща едновременно: заледените прозорци, растенията, увиснали от тавана като яркозелен водопад, прекрасното лице на Тамара, изпълнено със смут и гордост, и още нещо, което не беше от плът или каквато и да е материя, но въпреки това бе съвсем реално. Състоеше се от заговори, домогвания и ревности (и любов), от нишките на съдбата, изтъкани като гоблен, и от действителни събития, случили се в пространството, в стаи и къщи, построени от човешки същества, и от чистия, леден въздух, който обгръща света. Онова, което видя, не бе нито мечта, нито, от вселената на предположенията, а по-скоро съвършена представа за действителност, каквото и да представляваше действителността. Появи се в него внезапно, напълно оформена, като скъпоценен камък, падащ от нощно небе. Имаше десетки хиляди повърхности и ъгли. Данло познаваше със сигурност само няколко от тези части: изчезналият страх на Тамара от

Хануман, вируса, създаден преди стотици години на Катава, и пречистващата церемония на Кибернетичната универсална църква. Гледката на цялостната структура на нещастieto, сполетяло Тамара, го удиви. Нещо повече, той разбра, че онова, което вижда, трябва да е самата истина.

„Вселената е като холограма – спомни си той. – Всяка част съдържа информация за цялото.“

През целия си живот беше търсил нов начин на виждане и сега, тук, в уединената стая, изолирана от бушуващата виелица навън, очите му започваха да се отварят. Всъщност би трябвало да го види по-рано, но обичта му към Хануман го бе заслепявала. Сега обаче нямаше обич. Или по-скоро обичта се беше сляла – дясна и лява ръка – с онова ужасно чувство, от което се страхуваше повече от всичко друго.

– Моля те, пилоте, аз ли казах нещо, което те разгневи?

Той седеше, загледан в стиснатия си юмрук, треперещ върху масата, която сега се обливаше във възможно най-тъмночервените багри. Болеше го главата, гърлото го стягаше и той се страхуваше, че кръвоносните съдове зад очите му могат да се пръснат. Последва миг, в който разбра, че наистина може да изпадне в безсъзнание или да получи Удар и да умре. Това щеше да е лесно. Беше съвсем близо, за първи път вървеше по ръба на този бръснач. Бе съвсем близо и до охлаждането на тази убийствена ярост, но за момент си позволи разкоша и удоволствието от чистия справедлив гняв. И после попадна – мигновено, зашеметяващо – далеч отвъд обикновеното физическо чувство на друго място, което е само кошмар и мъка. В ума му запламтяха ужасни образи. Настъпи миг на влудяваща свобода, в който всичко беше възможно и бяха позволени всички неща. Искаше да убие човек. Искаше го повече, отколкото искаше живота, и би умрял, за да го постигне. После погледна надолу към масата, отразяваща мрачния образ на лицето му. Гладката повърхност бе лилаво-черна, цветът на съсирената в тъканите кръв. Внезапно Данло вдигна ръка и силно удари по масата. После стисна наранените си кокалчета и видя как цветовете на масата изчезват. „Не, няма.“

– Пилоте, пилоте.

Тамара стоеше до него, поставила ръка на рамото му. Докосна го по лицето бавно и внимателно.

– Не, няма – прошепна той. – Никога вече.

– Съжалявам, пилоте. Съжалявам.

„Никога не наранявай друг, дори в мислите си.“

Данло разтри кокалчетата си. Безименият му пръст кървеше и вече се подуваше. Навярно бе счупен. Данло си обеща, че никога вече няма

да позволи на омразата си към Хануман да надделее над него. Ако не можеше да се пречисти от тази грозота, щеше да я скрие дълбоко в себе си и да издигне около нея стена. Както мидата покрива дразнешното я зрънце пясък с перлени пластове, Данло щеше да издига безкрайни стени около желанието си да убие, само че всяка стена щеше да е чиста и твърда като диамант.

– Никога, не съм виждала толкова разгневен човек – каза Тамара.

– Извинявай – отвърна Данло. Студенината на ръката ѝ до слепоочието му беше прекрасна. Той покри дланта ѝ със своята и се усмихна. – Но никога не съм изпитвал гняв към теб.

– Наистина ли?

– Не, никога.

Зачуди се дали трябва да ѝ каже истината, която бе видял. Как би могла Тамара да повярва на обвиненията, които щеше да отправи срещу Хануман? Че Хануман е и убиец на умове, и слеляк? Как би могъл да повярва в това и самият той?

„Това са неща, които не зная, и все пак ги зная.“

По-късно – с логика, с познания, с всички възможности на Ордена, той щеше да анализира събитията, довели до осакатяването на паметта на Тамара. Но сега беше сигурен единствено в този нов начин на виждане.

– Лицето ти – каза тя. – В него имаше толкова много омраза.

– Да, омраза – потвърди Данло, свали ръката ѝ от бузата си и я погледна.

– Никога не съм виждала такова нещо. Поне не си спомням.

– Всеки може да мрази – отвърна той. – Дори дете.

– От онова, което ми разказаха за теб, никога не бих си помислила, че си способен да мразиш каквото и да е.

– Аз... се бях замислил – каза Данло. – Мислех за онова, което се е случило с теб.

Дори сега, докато скърцаше със зъби от болката в пръста си, той мислеше за замисъла на Хануман да я погуби, виждаше целия му план. Отначало имаше гордост, болка и невероятна амбиция. Отначало тайно, в заключена стая дълбоко в кулата на сетиците, Хануман бе отишъл при своя господар сетик, затвореният и недостижим Одрик Пал. Двамата бяха замислили, как да вземат властта в Ордена. И в Пътя на Рингес. Хануман беше обещал да помогне на господаря Пал да овладее Тетрадата, ако господарят Пал му обещае да използва поста си, за да сложи край на заяждането на Ордена с Пътя и в крайна сметка да подкрепи развитието

на Бардовата църква. И така, двамата бяха дали своите обещания. Без да каже и дума, господарят Пал бе направил знаци с пръстите и лицето си и се беше разбрал с Хануман. Само че Хануман разбираше много повече от господаря Пал. Хануман можеше да види, че господарят Пал е омагьосан от изкушението да манипулира и създаде нова религия. Господарят Пал щеше да използва своите – и Ханумановите – невероятни сетическо умения, за да постигне тази цел. Той, могъщият и мъдър господар на сетиците, щеше да наложи своята воля на рингесизма и да използва дивата му религиозна енергия, за да съживи Ордена. Господарят Пал си казваше, че ще направи всичко това безкористно и законно, макар и тайно. Щеше да стане господар на Ордена и таен господар на нова универсална религия. И щеше да продължи да напътства и контролира Хануман ли Тош – или поне така си мислеше.

„О, Хану, Хану, колко ясно разбираш, че въпросът за властта винаги се обръща срещу онзи, който се страхува от него.“

След това съвещание – незаписано нито от машина, нито от човешки ум – Хануман беше отишъл дълбоко в Квартала на далечниците, където познаваше много хора: контрабандисти, поети-воини, дори неколцина слеляци. Бе използвал услугите на незаконен слепвач, самодоволен дребен мъж с увиснали мустаци и грозни очи от скъпоценни камъни. Срещу огромна сума той беше осигурил на Хануман стъкленница с вируси, създадени на Катава преди шестстотин години. Подобно на бутилка вино от Летосвят, тя бе преминавала от колекционер на колекционер, увеличавайки стойността си с всеки следващ път. Хануман беше първият ѝ собственик, използвал вируса. С любезна безмилостност той беше прелъстил един от любовниците на господаря Цицерон, младеж на име Ян ли Ян, и го бе заразил. А Ян ли Ян беше предал заразата на Чанот Чен Цицерон и още трима академици, които незабавно бяха започнали да боравят. Хануман бе направил това в изпълнение на обещанието си да помогне на господаря Пал, беше го направил и за да обезкуражи и предупреди своя господар сетик, а и поради още по-дълбоки причини.

Данло внезапно се изправи и попита:

– Тамара, спомняш ли си да си ходила при Хануман... за да запише спомените ти?

Тя тъжно го погледна и поклати глава.

– Не, разбира се.

– Това трябва да е било... точно преди да започнеш да забравяш.

– Ако съм ходила при Хануман, предполагам, че той ще си спомня това.

- Да, права си.
- Е, нали ти е приятел – предполагам, когато си разбрал, че съм изчезнала, той би трябвало да ти каже, че съм била при него.
- Възможно е... да предполагаш прекалено много.
- Какво искаш да кажеш?
- Данло постави ръце на раменете ѝ.
- Ние не сме такива приятели... каквито бяхме някога.
- Съжалявам, пилоте, но какво значение има дали съм ходила при Хануман точно преди този вирус да унищожи спомените ми? Да не се страхуваш, че някак си съм заразила него?
- Не – отвърна той. – Не се страхувам от това.
- От какво тогава?
- Спомнящ ли си самото решение да запишеш спомените си? Твое то преживяване на Единствения спомен. Тя неочаквано се отдръпна и отвърна:
- Предполагам, че е възможно да съм искала да запиша разбирането си за Единствения спомен. Мислиш ли, че е прекалено суетно от моя страна? Е, казаха ми, че много съм страдала от този грях, суетата.
- Да, помисли си той, тя беше суетна и горда и Хануман го знаеше много добре, също както и той. Хануман бе имал предвид тази суета, докато разработваше възпоменувателните си компютри. Беше планирал да я примаме в залата на катедралния съвет, където държеше лъскавите си хиюми. Бе ѝ пратил покана – също като на най-добрите умове в Града. Как би могла да устои на такъв комплимент за дарбите и постиженията си? Тя не бе устояла и затова една късна вечер беше отишла при Хануман с ясното съзнание, че прави нещо опасно. Данло затвори очи и видя тази среща със съвършена яснота: Тамара, прекрачила прага на огромната зала, нервно застанала в покритите си със сняг кожи, а Хануман любезно ѝ се покланя и ѝ предлага чаша горещ чай. Лицето ѝ излъчва любопитство и решителност: тя се бе насилила да се довери на Хануман. И той я успокоява със сладките си думи. Лицето на Тамара за миг просиява от удоволствие... И после бе извършено престъплението, за което не знаеше никой друг освен Хануман и Данло. Данло проследяваше престъплението във всичките му фази като птица, кацнала на перваза на един от прозорците високо в залата на катедралния съвет. Образът изгаряше очите му: Хануман, вдига огледалната, метална сфера над главата на Тамара, която леко потръпва от очакване. Хануман ѝ казва, че това е възпоменувателна хиюма, но не е така. Това е пречистваща хиюма, носеща печата на Кибернетичните реформистки църкви. С тази

нечестива машина, създадена да освобождава грешниците от негативните им програми, Хануман разголва спомените и ума ѝ и нито една нейна част не остава скрита за него. Съвсем лесно е да изтрие спомените ѝ, също толкова лесно, колкото и да направи еротична анимация от необичайни сцени. Разпространяващото се през мозъка ѝ невидимо поле на хиюмата откъсва електрони от атомите, разтваря дендрити, изтрива уникалния ѝ модел от синапси. Точно обратното на впечатването – и не отнема много време. Тя на няколко пъти вика: „Данло, Данло!“ – можеше да я чуе толкова отблизо, сякаш устните ѝ бяха притиснати до ухото му. Тамара го вика, докато за последен път си спомня много мигове, и после изпада в безсъзнание. Само въздушните молекули и каменните стени запазват спомена за думите. Когато се изключва от останките от ума ѝ, Хануман е ужасен от себе си и в същото време доволен, че е изпълнил почти невъзможна задача. Остава му само да забодне тънка игла в тила ѝ. Прави го умело и инжектира в кръвта ѝ мъртви вируси. После ѝ помага да излезе през пустата зала в централната част на Бардовата църква. Остава я там, в студения кораб, ранена, копнееща за съзнание и свършено сама.

– Тамара, мисля, че си започнала да забравяш... в катедралата – с цялата нежност, на която беше способен, каза Данло.

– Томас Рейн ли ти каза?

– Да – излъга я той, като сведе глава. – Майстор Рейн каза, че си спомняш да стоиш сама в катедралата. Тя дълбоко си пое дъх и отвърна:

– Понякога, след като изпълнях някой договор, когато бях прекалено уморена, за да се пързаям до вкъщи, обичах да ходя в катедралата. Късно вечер, когато нямаше никого. Бардо беше наредил на кръщелниците да ме пускат винаги, когато поискам. Там можех да помисля, да остана сама със себе си. Спомням си как лежах на едно от килимчетата и гледах нагоре към прозорците. Което е много необичайно, защото никога не съм си позволявала да заспя там – винаги седях, когато медитирах. Спомням си, че гледах новия витраж, който беше поставил Бардо, онзи, на който разбиват главата на Рингес и той умира от първата си смърт. Ужасен витраж. И внезапно не можех да си спомня как съм се оказала там. Изпитвах усещане за липсващо време – това е най-ужасното, като да умираш по малко, на части. После, когато се опитах да си спомня други неща, нямаше нищо. Струва ми се, че след това изпаднах в паника. Не можех да си поема дъх и бях толкова замаяна, че едва успях да се изправа. Известно време забравих коя съм. Не, не искам да кажа, че не можех да си спомням разни неща за себе си – в известен смисъл имах

прекалено много спомени. Но няхах усещане за себе си. За това защо съществувам, защо изобщо съм жива. Мисля, че тогава започнах да се скитам по улиците. Не можех да се прибера вкъщи, не разбираш ли? Не исках да съм близо до нищо познато, докато не открия коя съм в действителност.

Данло срещна погледа ѝ и му се прииска да ѝ каже, че е Тамара Десета Ащорет, негова годеница, негово щастие, жената, с която някой ден ще създаде много деца. Искаше му се да ѝ каже много неща, но просто я гледаше, стискаше зъби и мълчеше.

– Даже да съм решила да запиша спомените си – продължи тя, – след като останах сама по улиците, вече не е имало такава възможност. Жалко, че Хануман не ме е открил преди вирусът да си свърши работата – все нещо можеше да се запази.

Данло усети, че устната му е между зъбите и че изпитва желание да я прехапе, докато усети вкуса на кръвта. Но се овладя и каза:

– Тамара, този вирус...

– Този вирус – прекъсна го тя – е странна случайност. Кой някога си е мислил, че ще се случат такива неща? Било е просто съдба. Всеки има своя съдба.

Да, помисли си той, съдба. Нейната съдба се преплиташе с неговата, а неговата съдба беше свързана с тази на Хануман. Данло бе сигурен, че вирусът не е докосвал мозъка ѝ. Само мъртъв вирус, безвреден като всяка ваксина – Хануман беше унищожил тези малки частици протеин и ДНК единствено за да предизвика у нея появата на антитела. Забележими антитела. Хануман бе знаел, че когато започне да забравя, вирусолозите ще я изследват за катавска треска. Че ще открият антителата и ще решат, че е била заразена. Никой нямаше да заподозре, че е била прилъгана да застане под пречистваща хиюма. Хората щяха да я съжеляват като поредната жертва на вируса – наред с Ян ли Ян и Чанот Чен Цицерон.

Докато гледаше Тамара, която търсеше в очите му нещо, за да реши загадката на собствената си съдба, Данло разбираше, че погубването на господаря Цицерон е било най-малката цел на Хануман. Всъщност това беше просто отклоняване на вниманието от по-дълбоките му цели.

„Защо, Хану, защо?“

Защото, помисли си той, защото Тамара се ужасяваше от Хануман и не вярваше – ето защо я беше пречистил от страховете ѝ. Бяха я уважавали дори най-високопоставените куртизанки и затова Хануман бе обезобразил ума ѝ, така че да не може да говори на Майката против

него или Пътя на Рингес. Хануман продължаваше да се надява да наддее над Дружеството – това беше първият от тайните му планове.

Данло погледна снежинките, които се блъскаха в тъмния прозорец, и каза:

– Не мога да повярвам в съдбата. Ти все още си... такава каквато си. Нищо не се е променило.

И наистина тя изглеждаше като онази Тамара, която бе обичал. Знаеше, че Хануман не е искал да унищожи нея – а само определени нейни спомени. Това беше втората част от плана му, да изличи от ума ѝ всяка мисъл или образ на Данло. Всъщност Хануман също я обичаше още от вечерта па Бардовото веселие. И все още се надяваше да склучи договор с нея, дори нещо повече, да запази най-добрата част от нея за себе си.

– Вирусът не може да е докоснал най-дълбоката ти същност – каза той.

– Иска ми се да е вярно.

– Само си забравила... някои неща, които са се случили.

– Части от моя живот, пилоте.

– Но тези части могат да се възстановят. За миг лицето ѝ просия и Тамара отвърна:

– Много мило от твоя страна да го казваш. Трябва да съм обичала тази твоя любезност.

– Нещо повече – рече Данло.

– Сигурна съм, че имаш много черти, които би обичал всеки. Толкова си... Данло разтърка очи и поклати глава.

– Въпросът не е че просто сме обичаме определени свои черти. Беше повече – между нас имаше нещо... имаклана, мигновената любовна магия. И вечна.

– За влюбване ли говориш? Винаги е опасно да се влюбиш.

– Опасно е, да. Но е и хала.

– Хала ли?

– Забравила ли си... тази дума? – Така изглежда.

– Хала е... взаимосвързаността на нещата. Тайният огън, които споделят всички неща.

– Не, не помня.

Той затвори очи за миг, после каза:

– Хала лос ни мансе ли девани ки-чарара ли пелафи нис ута пурушу.

– Изобщо не си спомням този език.

Данло докосна дланта ѝ.

– Хала са мъжът и жената, които запалват благословения огън един в друг.

– О, не – рече Тамара, отдръпна ръката си и я изтри в робата си. – Тъкмо това горене трябва да избягваме.

– Но любовта между двама... няма по-благословено нещо от това, нали?

– Но влюбването – отвърна Тамара – всъщност не означава любов. Това е само любов към любовта. Към състоянието да си влюбен.

– Любовта е... любов – каза той.

Не искаше да признае, че разбира разликата, която прави тя.

– Странно, но майка ми ме предупреждаваше за влюбването. Наричаше го „любовно пиянство“. То е като да се напиеш до ослепяване: когато се влюбиш, не виждаш нищо. Дори не искаш да видиш какво има в другия. Единственото, което е от значение, е да си с него. Да гориш заедно с него.

Данло докосна с показалец страната ѝ, където кожата беше жестоко измръзнала. После каза:

– За теб може би ще е тежко да чуеш това, но... аз все още съм пиян от този огън.

– Да, зная.

– Но не пиян до ослепяване – продължи той. – С нас двамата никога не е било така. Ние винаги можехме... да се виждаме.

– Наистина ли сега виждам същия човек, когото съм познавала преди да ми се случи това?

– Да – отвърна Данло. – Аз съм все същият.

– Но дали аз не те виждам различно? – Не зная какво виждаш.

– Само преди няколко секунди в очите ти имаше толкова много омраза. И отчаяние. Мисля, че не бих могла да понеса да съм близо до такова отчаяние.

Той затвори очи и затърси сред образите на всички трагедии, които бе видял през живота си. После я погледна и каза:

– Всеки е способен на отчаяние.

– Навярно е така – съгласи се Тамара. – Зная, че и аз съм способна. И тъкмо затова ми е трудно да те виждам такъв – в теб всичко е толкова отчаяно. Толкова цялостно.

Данло отново понечи да я докосне, но тя отстъпи и поклати глава.

– Моля те – каза той.

– Страхувам се, пилоте.

– Не, не – промълви Данло.

– Страхувам се от теб.

Внезапна болка го прониза точно над окото, на мястото, където винаги започват главоболията, неочаквано, като мълния, разбуждаща заспал град през нощта. Той притисна длан към главата си и разбра третата и последна цел на Хануман, онази цел, към която бяха насочени всичките му панове. Тази цел беше самият той – Данло Дивия. Хануман искаше да му даде най-скъпоценния дар. Искаше да сподели с Данло част от душата си, да го накара да я види, да запали в мозъка на Данло раната, която не може да се излекува. От любов, от омраза, от извратеното си състрадание той бе изтрил най-добрите части от паметта на Тамара. Беше извършил това ужасно дело, защото искаше Данло да изстрада вселената такава, каквато в действителност е. „Хану, Хану, не.“

Чу се да мълви: „Не, не, не“, и му се прииска да докосне пръстите на Тамара, косата ѝ, тъмните ѝ очи, които се пълнеха със сълзи. Но не можеше да помръдне, защото дъхът му внезапно беше секнал. Данло залитна и протегна ръка, за да запази равновесие. Застана със сведена глава, опитвайки се да успокои дишането си, и тежестта на ръката му се стовари върху масичката за чай. Последва светлина, ослепително бяла светлина, която блесна от повърхността на масата и изпълни стаята. Тамара ахна, скри лицето си в шепи и се извърна. Той примижа и заслони очи с длан като дете, останало само сред замръзналото море, загубена мъжка рожба, вглеждаща се отвъд замайващата светлина на леда за някакъв знак, за надежда за избавление. И сега наистина отново беше дете. Погледът му се насочи към безкрайния хоризонт. Бе почти на две години и стоеше сам на гробището над пещерата. Стоеше на твърдия скърцащ сняг съвсем сам и това беше странно, защото Хайдар, Чокло и Чандра, всички – цялото племе на деваките – се бяха събрали около него. По средата на кръга, образуван от неговия народ, върху носилка от китови кости и бяла кожа от шагшай лежеше тялото на любимия му брат Ари. През нощта Ари беше умрял от коремна треска и сега лежеше под суровото синьо небе, гол и сам. Малко по-рано Чандра го бе намазала с тюленово масло, така че цялото му дребничко кафяво тяло лъщеше като полирано дърво. Навсякъде по главата, гърдите и краката му бяха пръснати арктически макове, червено-оранжеви като слънцето. Хайдар и всички други се молеха за душата на Ари, превръщаха гласовете си в думи и идеи, които Данло не можеше да разбере. Когато молитвите свършиха, Хайдар се облегна на Чокло, заплака и заговори колко много е обичал своя най-голям син. И през цялото време Данло стоеше

наблизо, слушаше и научи странна нова дума – анаса. Анаса: да обичаш и страдаш, това бе едно и също нещо и Данло някак си го разбираше. Ние обичаме най-пламенно онова, което е откъснато от нас, но самото откъсване ни кара да страдаме. Когато дойде неговият ред да постави огнецветя косите на брат си и да се сбoguва с него, Данло падна върху студеното му тяло и го стисна така, сякаш това бе просто поредната борба, която Ари му позволяваше да спечели. Беше прекалено малък, за да разбере, че някой ден отвъд годините и сезоните, душите им ще вървят заедно от другата страна на деня. Накрая Хайдар трябваше да откопчи пръстите му от ръцете на Ари. Въздухът бе толкова студен, че сълзите щяха да замръзнат в очите му, ако ги отвореше. Но той силно стискаше клепачи и сега стоеше над масичката за чай със сведена глава, неспособен да понесе блясъка на бялата светлина. После се изправи и свали ръка от масата. Стаята пак стана мрачна и изпълнена с размити цветове. Навън снегът продължаваше да вали. Данло погледна Тамара. Очите ѝ бяха влажни и горяха, гърдите ѝ трепереха. На друго място и в друго време щеше да е толкова лесно да я успокои, но сега тя бе скръстила ръце и стоеше неподвижна и студена като ледена скулптура. Не можеше да я докосне, макар че изгаряше от желание да прокара пръсти през косата ѝ и да я целуне. В този момент не искаше нищо друго. „Да обичаш означава да гориш“ – помисли си той, анаса, и докато любимите можеха да са заедно, този огън бе най-сладката болка във вселената. Но ако бяха разделени, пламъците бяха чисто страдание. Поне тази болка беше спестена на Тамара. Но Хануман му бе подарил огъня и сега, и винаги Данло щеше да гори за нещо невъзможно.

– Тамара – каза той, – няма нужда да е така.

Като се движеше много предпазливо, за да не докосне масичката, тя отново седна на стола си и се опита да му се усмихне.

– Каквото станало, станало. Миналото не може да се промени.

– Не, но аз мога да си го спомням.

– Навярно щеше да е по-добре, ако не можеше.

– Не, точно обратното – отвърна той.

Тя, изглежда, бе видяла блясък на надежда в очите му, защото попита:

– Какво искаш да кажеш?

Една от ирониите на съществуването е, че всяко човешко същество веднъж в живота си мисли за нещо, което преди е било немислимо. Някой ден всеки от нас прави тъкмо онова, което никога не е смятал за възможно. Данло стоеше, притиснал кокалчетата на ръката си към

ушните си, и изгаряше от отчаяни мечти.

– Възможно е да има начин да възстановим спомените ти – мислила ли си за това?

– Не, не искам да храня лъжливи надежди – отвърна Тамара.

– Всяка дума, която си ми казвала – продължи Данло, – температурата на кожата ти всеки път, когато съм те докосвал... не мога да забравя всичко това. Би трябвало да е възможно да копираме тези спомени в компютър. И после да направим впечатване. Познавам една жена, впечатничка, която ми помогна след пристигането ми в Никогей. Тя би могла да помогне и на теб. Тамара недоверчиво го погледна и поклати глава.

– Искаш да каркираш своите спомени в моя ум?

– Това ще е начин... да си спомниш.

– Толкова ли са добри твоите спомени?

Неговите спомени, помисли си той, горяха с тъмночервени пламъци. Неговите спомени бяха десет милиарда огнени скъпоценни камъни, въртящи се по средата на у м а му. Данло я погледна и отвърна:

– Томас Рейн ми е казал, че паметта ми е почти съвършена.

– Съвършена за теб, навярно.

– Тамара, аз ще...

– Ако ти беше загубил паметта си – прекъсна го тя, – щеше ли да позволиш на някого да те каркира така?

– Не зная. – Всъщност Данло не можеше да си представи части от паметта му просто да изчезнат. – Какво друго можем да направим?

– Не можем да направим нищо – тихо каза тя. – Всичко, което си спомняш, начинът, по който си спомняш нещата – това са твои спомени, не мои.

Той заобиколи масичката и се приближи до прозореца. Стъклата бяха покрити със скреж и Данло като че ли напосоки прокара пръсти по тях. Едва когато отстъпи крачка и съсредоточи погледа си, разбра, че без да го съзнава, е нарисувал сребърна птица. Дойде му наум, че Хануман може да е запазил спомените, които е пречистил от мозъка на Тамара. Това бе нещо много повече от лъжлива надежда. Защо Хануман би изхвърлил нещо толкова ценно? Навярно беше включил спомените ѝ в своите древни еди. Със сигурност бе искал да научи тайните, които Тамара е разбрала за него, Данло Дивия. Хануман събираше познания и тайни така, както колекционерите на произведения на изкуството егостично трупат редки картини – и може би искаше да гледа сцените, открити от ума на Тамара, в уединението на компютърното

пространство, в което ги беше скрил.

Данло се обърна към нея и каза:

– Ами ако е възможно да възстановим твоите спомени? Да ги върнем в ума ти? – Моите спомени ли? Но тях вече ги няма.

Не искаше да ѝ казва за Хануман, още не, затова отвърна:

– Да предположим – това е просто мисловна игра – да предположим, че архитектите са прави и вселената наистина е компютър. Компютър, който записва всяко събитие в пространството време. Ами ако събитията от твоя живот могат да се възстановят от този компютър? Ако Бог наистина е компютър, който може да възстанови...

– Но как би могло да стане това? – бързо попита тя. „Защото – помисли си Данло – споменът за всички неща е във всички неща.“

Преди да успее да ѝ отговори, Тамара се усмихна сама на себе си и каза:

– Не, не мога да играя на такива игри.

– Но цялата памет е...

– Пилоте, пилоте – прекъсна го тя, – моля те, недей. Изправи се, приближи се до него и покри дланта му със своята. Очевидно ѝ бе трудно да го направи – ръцете ѝ трепераха, очите ѝ бяха изпълнени с болка и неувереност.

Но после внезапно взе решение, нежно стисна пръстите му и каза:

– О, пилоте, не разбираш ли? Ти толкова мило се опитваш да ми помогнеш – струва ми се, че все още те обичам заради това. Но не искам повече да ми помагаш да си спомня. Не затова помолих да те повикат.

– Тогава... защо?

– За да се сбогуваме. Исках да ти кажа, че повече не мога да поддържам никаква връзка с теб.

Той стисна ръката ѝ и погледна пръстите ѝ, почервенели от придошлата кръв. Гледаше извивките и очертанията им, прогаряйки този уникален образ в паметта си. Гледаше ръцете ѝ, сякаш се надяваше, че там може да се разкрие някакво неочаквано и прекрасно бъдеще. Дълго провижда така и накрая попита:

– Защо? Защо?

– Ще ми е трудно да ти обясня – отвърна Тамара. – Но не мога да живея с онова, което се е случило. Не мога да скърбя за самата себе си, не и докато съм още жива. И няма. Това, което съм тази вечер – не е ли достатъчно? Аз винаги съм си аз. И винаги ще бъда. Своите спомени, самата себе си. Това е истинското чудо, не разбираш ли? Не трябва да го разрушавам като се надявам някой ден да се събудя и да си спомня

нещата, които съм забравила.

Данло дълбоко се замисли, после каза:

– Мечтаех... да изживеем живота си един за друг.

– Съжалявам, пилоте.

– Но ако можем да се срещаме всяка вечер...

– Съжалявам, но ще е най-добре повече да не се срещаме.

– Никога... ли?

– Никога.

С тези думи тя разкопча яката на робата си и бръкна между гърдите си. Разнесе се звук от търкане на тежка коприна в ожулена кожа. Тамара бавно измъкна ръката си. В нея стискаше перлата, която той ѝ беше подарил. После с едно-единствено рязко движение я свали от шията си.

– Исках да видиш това – каза тя. Върхът на пръста ѝ поглаждаше повърхността на капковидната перла, сякаш не искаше да се откъсне от нея. Данло погледна перлата. Винаги му бе харесвал начинът, по който улавяше светлината и менеше цвета си, от сребрист до тъмнолилав и черен.

– Прекрасна е – каза той.

– И е много необичайна – нямам друг такъв накит.

– Не – отвърна Данло. – Почти съм сигурен, че нямаш. Тези перли са редки.

– Ти ли си ми я подарил? – попита Тамара.

Без да изчака отговора му, тя отвори пръстите на ръката му и пусна перлата по средата на линията на сърцето му. Странно, беше по-тежка, отколкото си спомняше той.

– Аз съм само калфа – каза Данло. – Как бих могъл да си позволя такъв подарък?

– Не зная.

– Никога не съм я виждал.

– О, извинявай тогава. – Тамара се загледа в перлата, докосна връвта, усукана от косми.

После погледна дългата му буйна коса, която стигаше чак до плещите му.

– Харесва ли ти? – попита той.

– Прекрасна е – каза Тамара. – Носех я, когато започнах да забравям, там, в катедралата. Не можех да си спомня кой ми я е подарил.

Данло вдигна поглед към тъмните ѝ влажни очи. И там, по средата на зениците ѝ, видя две мънички отражения на перлата.

– Може би някой ден... ще си спомниш.

– Може би – отвърна тя.

Внезапно Данло затвори пръсти в юмрук около перлата. Стисна малката твърда сълза от седеф и усети твърдостта ѝ. После протегна ръце и пак окачи перлата на шията ѝ.

– Щом я харесваш, трябва да я задържиш. Тамара кимна, после го погледна. – Трябва да повикам послушничката – тя ще ти покаже пътя.

– Струва ми се, че си го спомням. – Няма да е прилично – възрази тя. – В дома на Майката никой не отива сам до вратата. – Тогава защо ти не ме придружиш?

– Чудесно.

Тъй като във външния коридор беше студено, Тамара отиде да си вземе връхна дреха. Докато обличаше ухаещата на мускус нова кожа, Данло сведе глава и за последен път погледна масичката за чай. Разпери пръсти и притисна дланта си към студената ѝ повърхност. Тя остана мъртва и черна, лишена от каквото и да било цвят. После Тамара му каза, че е готова, и той не можеше да си представи че никога повече няма да я види. Внезапно цялата маса се стопли и се обагри в бледозлатисто.

Минаха заедно през смълчаните коридори. Никой не говореше, нито поглеждаше към другия. Тя го отведе в съблекалнята, където Данло се облече за обратния път до общежитието. Сложи си кожите и обувките и остави лицето си непокрито. Тамара го придружи до външната врата.

– Сега трябва да се сбогуваме – каза тя. Данло дълго я гледа, после отвърна:

– Довиждане.

Тамара с усилие отвори вратата навън срещу беснеещия вятър. Коридорът за брони мигове се изпълни с облаци сняг.

– Сбогом, пилоте. Желая ти всичко добро. Той спря, застанал на прага, облегнал рамо на тежката врата. Искаше да ѝ каже нещо важно. Искаше да свали ръкавицата си и да докосне премигващите ѝ очи, искаше да ѝ каже, че са обречени да се срещат отново и отново. Но всъщност не го вярваше. Не би могъл да го повярва. Погледна студеното, бледо лице на Тамара и си спомни, че тази вече веднъж измръзвала плът е станала още по-податлива на измръзване. Дълбоко се поклонил, усмихна ѝ се и каза:

– Сбогом, Тамара.

Излезе в развилнялата се буря и ледените иглички мигновено зашибаха лицето му. С груб, кух звук вратата зад него се затръшна. Той впи поглед в тази тъмна, масивна врата и повтори:

– Сбогом.

ГЛАВА 27

ПАРЧЕ МОРЖОВА КОСТ

Самосъздаването е най-висшето изкуство.

Николос Дару Еде, „Пътуването на човека“

През дълбока зима светлината, падаща над града Никогея, е слаба и странна. В безоблачни дни – кратките, редки периоди, когато слънцето е само червено сияние на хоризонта – небето е наполовина обагрено в цветовете на нощта и има много звезди. Някои казват, че ако през този най-мрачен сезон се развилнее буря, всъщност няма истински ден. Със сигурност няма зазоряване, защото може ли светлината да проникне през пластове студено сияние, облаци, вихрещ се сняг и почти пълен мрак? Когато сарсарите диво бушуват по улиците, никога не може да има ясно разграничение между тъмнина и ден и затова е безнадеждно да стоиш буден цяла нощ и да очакваш настъпването на утрото. Само най-упоритите или глупави хора биха опитали да направят такова нещо. В мрачните, отчаяни часове след сбогуването си с Тамара Данло уи Соли Рингес направи тъкмо това. Той се пързала из Стария град, докато се изтощи и загуби, после на някаква безименна плъзга полузамръзнал попадна на затоплящ павилион. Там, в този окаян малък заслон, докато вятърът виеше навсякъде около него, той зачака въздухът да изсветлее от черно към синкаво и сребристосиво. Чака безкрайно. Струваше му се, че е близо до Бардовата катедрала, и беше решил да се отправи към вратите ѝ в мига, в който ги отворят, за да открие Хануман, да се разбере с него, да го моли или да го засрами – каквото и да е, без физически да го наранява, само да обещае да възстанови спомените на Тамара.

Но чакането му бе напразно. Когато денят най-последно дойде – студен, сив хаос от облаци и навяващ сняг – Хануман отказа да се срещне с него. И през следващите дни остана заключен в залата на катедралния съвет, и не искаше да се види с никого – нито с Данло и Бардо, нито с кръщелниците, които се приближаваха до вратата с подноси храна и напитки. Данло би разбил вратата, но пред нея винаги стояха двама кръщелници и охраняваха усамотението на Хануман. Те бяха новопокръстени и не се отнасяха с Данло добронамерено. Съобщиха му, че Хануман влязъл в паметното пространство на един от компютрите си, че

преживявал велико възпоменувание, навярно най-великото, което някога било познавало човешко същество.

– За Бога! – на четвъртия ден възкликна Бардо. – Ако Хануман не отвори тая проклетата врата, ще я разбия!

Но не направи нищо подобно. Очевидно нямаше желание открито да се противопоставя на Хануман, особено по искане на Данло. Макар да беше очевидно, че продължава да го обича, това, че Данло бе напуснал църквата му, го бе ядосало.

– Навярно вече не би трябвало да идваш тук, млади приятелю. Тази катедрала е за рингесисти или за онези, които искат да станат такива. Ти си Рингес, вярно е, но това не е едно и също, нали?

– Да – призна Данло. – Не е едно и също.

– Защо толкова искаш да се видиш с Хануман?

– Трябва да му съобщя... една новина.

– За Тамара ли?

Данло изтупа снега от косата си и отвърна:

– Да. Откъде знаеш?

– Нирвели ми каза, че била поразена – рече Бардо. – Съжалявам, млади приятелю. Бедната жена – беше толкова умна. Жалко, толкова незаслужено жалко. Но я ми кажи, моля те, защо искаш да съобщиш тази тъжна новина на Хануман? Чух, че вече не сте най-добри приятели.

Данло възрази, че все още били първи приятели, а Бардо го слушаше с цялата подозрителност на човек, купуващ огнен камък от отстъпник програмист. Данло си помисли дали да не му каже истината – че Хануман е откраднал паметта на Тамара, – но вече не му вярваше изцяло. В момента Бардо бе прекалено погълнат от мечтите си. Даже да беше готов да рискува в църквата му да настъпи схизма, той нямаше да е в състояние да принуди Хануман да спаси Тамара.

– Надявам се – каза Бардо. – Приятелството е златно. Не трябва лесно да се отказваме от приятелите си. Като приятел трябва да те посъветвам да оставиш Хануман на мира – засега. Остави да мине малко време – и за вас двамата, и за онези, с които сте близки. Време за, хм, преоценка. За размисъл, навярно. Разбираш ли? Ти си Рингес и ни принадлежиш – би било наистина жалко, ако се наложи да затворим вратите си за теб.

По-късно същия ден Данло реши да потърси съвета на майстор акашик. Мислеше си да му разкрие, че Хануман е използвал архитектурна хиюма, за да пречисти спомените на Тамара, и че най-вероятно ги е запазил в някой от компютрите си. Искаше Хануман да бъде подложен на

акашишко разчитане, искаше акашиците да използват своите компютри, за да разголят мислите му и да го накарат да признае къде е скрил тези перли, откраднати от ума на Тамара. Но всъщност му се струваше подло и предателско да влезе в напомнящата на крепост сграда на акашиците, да се поклони на някой непознат майстор и да обвини Хануман в извършване на престъпления. Макар че сега Тамара се беше приютила в стаята на старица, която миришеше на араукария и мехлем против измръзване, макар че изгаряше да поправи злото, макар че Хануман го бе предал, той не можеше да предаде Хануман по този начин.

Разбира се, Данло отлично знаеше, че и Хануман, и Тамара са се родили в семейства на архитекти и че следователно имат право да пречистват и да бъдат пречиствани. Този въпрос беше уреден още преди хиляда години. По-точно, това бе религиозен въпрос. Ако разтълкуваха пречистването буквално, акашиците щяха да заявят, че Хануман изобщо не е извършил престъпление. Дори можеха да укорят Данло, че се е забъркал с куртизанка и странна нова религия. Както всички знаеха, акашиците се противопоставяха на всички религии.

– Но, Хану, ти си вкарал вируси в благословеното й тяло! – каза си Данло. – Вкарал, си вируси и в господаря пилот, а това е престъпление, което е шайда в шайдата!

Слеянето, инжектирането на чужда ДНК в човешкото тяло, всъщност е най-ужасното престъпление. Но законите на Ордена постановяваха, че само майстор пилот (или друг майстор) може да изправи някого пред акашишки съд с толкова малко улики, а пък Данло не разполагаше с абсолютно никакви истински доказателства – единствено с внезапното разбиране, появило се в ума му по време на срещата с Тамара. А какво в крайна сметка се беше случило онази вечер? Дали не бе халюцинирал нещо ужасно? Дали това не беше само сънуване наяве или неканена симулация на ума му? Или бе осенен от някакъв чудесен нов начин на възприятие, навярно сходно с провиждането или възпоменуването? Не знаеше. Знаеше само, че това възприятие е реално и истинско, знаеше, че е прав за Хануман. Но ако грешеше?

„О, Хану, Хану, каква е истината?“

Така че Данло не отиде при акашиците. Дори самият господар акашик не можеше да накара Хануман да възстанови спомените на Тамара. Можеше да го стори единствено Данло, Някак си трябваше да изцери раната помежду им и да насочи Хануман към истинско състрадание, иначе Тамара никога нямаше да си спомни живота си и коя е в действителност.

И така, Данло се върна в стаята си в общежитието. Прекара по-голямата част от денонощието потънал в размисъл. Не яде нищо, не пи нито чай, нито вода. Лежеше почти неподвижно върху сплъстените си кожи, широко отворил очи. Ако някой надникнеше през заскрежените му прозорци, би го помислил за мъртъв. Част от него наистина беше умряла, а друга негова част не искаше да живее. Но третата му част нашепваше, че Тамара може да бъде излекувана. Докато мракът в него се съгъстваше, този шепот ставаше все по-силен. Накрая се превърна в рев, понастоятелен от бурята, която блъскаше прозорците на стаята му. После Данло си спомни нещо, което преди два дни му бе казал Джонатан Хър – случайна информация, подхвърлена небрежно като снежна топка. Джонатан му беше споменал за празника, който Бардо замислял да проведе на Края на годината. Той бил посветен на последното пътуване на Мальри Рингес и щял да е голямо събитие – за онези, които следваха Пътя. За другите (или за такива независими личности като братята Хър) великото веселие на Бардо щеше да замества церемониите, бележещи края на фестивала на Счупените кукли. „Случайно съвпадение ли е, че баща ти е напуснал Никогея на деветдесет и девети? – беше го попитал Джонатан. – Със сигурност не е случайно, че Бардо призова за размяна на подаръци – не знаеш ли, че нашият празник трябва да засенчва всички други?“

И така, на най-свещения ден на фестивала на Счупените кукли, ден, в който архитектите на Безкрайния живот си подаряваха богати подаръци, увити в пъстра хартия, последователите на Пътя щяха да си присвоят тази древна церемония. Този празник щеше да символизира дара на Мальри Рингес за човечеството: обещанието за божественост, което почти никой не разбираше. Идеята за размяна на подаръци бе като звезда, избухнала в дълбините на Данловия ум. Тя незабавно стопи отчаянието му. Данло си спомни за бивника от морж, който беше открил на връщане от Ависалия. Бе имал намерение да извае от него фигура за шах и да я подари на Хануман. В продължение на много дни този план беше останал само полуоформен и неясен, а понякога той изобщо бе забравял за това. Но сега той направо скокна от леглото и се засмя, изпълнен с възбудата на очакването. В ума му изпъкна образ, ясен като дърво ю на фона на небето; Той го разгледа от много ъгли едновременно и го запечата в паметта си. Реши да превърне образа в действителност. От обикновено парче моржова кост щеше да извае бог. Това щеше да е нещо повече от заместител на липсващата фигура от шаха на Хануман. Данло щеше да сътвори реална фигура, която да въплъщава цялата болка и

страст на боговете. Хануман му бе дал дара на огъня – и на великата церемония Данло щеше да му подари в замяна решение на фундаменталния въпрос на живота, начин за окончателно угасяване на същия този огън. Когато вземеше подаръка в ръце, Хануман щеше да изпита истинската тежест на любовта и сърцето му щеше да се отвори. Щеше да върне паметта на Тамара и да възстанови приятелството им – това бе последната отчаяна надежда на Данло.

Захвана се за работа. Не го интересуваше, че е полунощ – имаше една от малкото единични стаи в „Реса“, така че малко тропане нямаше да обезпокои никого. Стаята бе тясна само колкото да се съберат спалните му кожи, сушилната лавица, чайният сервиз и дълбокият му дървен сандък поставен под прозореца. Беше го получил още като послушник. Вътре бяха всичките му вещи – съвсем малко, като се има предвид, че вече бе калфа. Под втория си чифт кожи, роби, кънки и камелайки пазеше единствените неща, които ценеше: диамантената топка на майка си, двете книги които му беше поверил Бардо, фигурката на снежния бухал, която бе направил по време на пътуването си до Никогея, връхът на старото си копие за мечки – и от време на време бамбуковата шакухачи. На самото дъно на сандъка бяха резбарските му инструменти, поставени в торбичка от тюленова кожа. Освен бялото перо, което носеше в косата си, за Данло нямаше нищо по-скъпоценно от тези инструменти, защото го свързваха с детството му, с народа му и със света на скали, животни и дървета, който беше обитавало племето му. Той извади торбичката и развърза връвите ѝ. После педантично като бижутер подреди върху спалните си кожи стъргалките и длетата. Взе триончето и леко прокара лъскавите му зъби по палеца си. После извади резците. Имаше пет резца и много се гордееше с тях. Два му бе подарил Хайдар на единайсетия му рожден ден. Приемният му баща ги беше направил от редки диамантени камъни, вградени в дръжки от китова кост. Самият той бе направил другите три резца от каменно дърво и кремъчни зъби. Зъбите бяха с различна дължина и лесно можеха да се точат или заменят, когато се изхабят. При постъпването си в „Реса“ Данло замени два зъба, не защото се бяха нащърбили или износили, а защото бе открил по-фин материал от кремъка. В деня, в който започна да си пуска брада, той взе бръснача си (същият бръснач с диамантено острие, с който беше обръснал лицето на Педар) и внимателно го счупи на три парчета. Две от тях постави в резците, а с третото си направи ужасно остър нож. Най-простият от инструментите бе чукчето: объл речен камък, който точно подходеше на дланта му. Щеше да свърши много от работата си тъкмо с този камък,

почуквайки с него по дръжките на резците. И когато свършеше да дяла, изрязва и гравира, щеше да се заеме с излъскването. За тази отегчителна работа имаше много парчета фин пясъчник и груба кожа.

Защото беше казано, че нито едно парче кост не може да оживее, докато не стане гладко като нов бял лед.

Когато се приготви да започне самото дялане, Данло каза молитва за душата на моржовата кост и извади бивника от сандъка. Бе дълъг колкото ръката му, тежеше много и имаше богат мирис, който напомняше за морето. Беше стар бивник, дълго лежал в солена вода – цветът му бе тъмнокремав с кехлибарени и златисти жилки. Той започна да дяла твърдата кост. Кремьчното острие издаваше висок стържещ звук. С дълги, бързи удари Данло дялаше от върха на бивника към основата му, за да не го разцепи. Скоро скутът му се покри с дълги трески кост. Когато почисти бивника хубаво, той спря да избърше потта от челото си и да отупа отпадъците. После нарязва моржовата кост с триона на пет равни части. Искаше да направи само една фигурка, но никога не беше опитвал толкова сложно нещо, Имаше вероятност да развали едно-две парчета преди да успее да издяла бога.

Всъщност Данло развали четири парчета преди да започне да оформя последното. Първите две се разцепиха почти веднага, щом допря резаца до тях. Моржовата кост е най-прекрасният материал за дялане, в него има живот, който възрастта само още повече усилва, но и я втвърдява, и дефектите, присъщи на всички живи същества, често се превръщат в дълбоки цепнатини. Номерът в дялането е да работиш около тези цепнатини така, че естествената здравина на костта да може да ги подсили. Навярно щеше да е по-добре Данло да е открил нов бивник, мек, бял и лесен за обработване. След около година на открито новата моржова кост се покрива с цветни жилки, които растат и се сливат, докато цялата повърхност не заблести като тюленово мляко, разсипано върху лед. Тъкмо този цвят обаче не искаше Данло. Неговата задача беше да направи фигурка, която да подхожда на останалите фигури от шаха на Хануман. Другите фигури – пилотът, извънземният и сетикът – бяха стари, целите издраскани, пропукани и покрити с фина златиста патина. Неговият бог трябваше да напомня на тези фигури не само по старостта и големината си, но и по стил. Трябваше да напомня ярконския стил: подробен, но не претрупан, реалистичен, но с възвишена емоция, загатваща за идеала. Майсторството на скулпторката на оригиналния шах бе наистина съвършено. Тя беше надарила черния бог и двете богини с различни съчетания от ведрост, състрадание, радост и мощ. Черната богиня

беше особено поразителна, защото лицето ѝ излъчваше едновременно гняв и възторг и тя изглеждаше премъдра като статуите на Николос Дару Еде, които стояха пред повечето кибернетични черкви. Макар че не откриваше недостатъци в тези прекрасни произведения на изкуството, Данло търсеше нещо повече, виждаше пред себе си лице, което може би нямаше да успее да постигне. След като развали третото и четвъртото парче кост, той започна да се отчайва. Всъщност тези парчета не се сцелиха, но когато започна фината работа, Данло издълба очите на бога прекалено бързо и прекалено дълбоко, затова на два пъти трябваше да прекъсва. Накрая взе последното парче моржова кост и обеща на душата му, че ще го дяла по-бавно. Щеше да си представя точната форма и големина на всяка частица кост преди да я отнема от парчето – иначе изобщо нямаше смисъл да продължава.

И така, той започна последната си фигура и дялането като че ли нямаше край. Миговете преливаха в мигове и се трупаха, изминаваха цели дни, но Данло не забелязваше нищо. От време на време, когато очите му започваха да парят от умора и ръцете му се разтреперваха, той лягаше по гръб на кожата и задрямваше, стиснал парчето моржова кост в ръка, както дете стиска кукла. Веднъж дневно излизаше от стаята си, за да се нахрани. И после се връщаше освежен и изпълнен със сили. Дълго седеше приведен, стиснал в босите си крака като в менгеме неподвижния бог дялаше го и го оформяше. С помощта на някой от резците отнемаше парченце по парченце, докато гърбът му не изтръпнеше от болки и краката му не посинееха от студ. През най-тежките моменти дори си мислеше да се откаже. Плашеше го самата безсрамна дързост на онова, което се мъчеше да сътвори. А понякога го размиваше. Но винаги го удивляваше и затова той продължаваше да дяла безкрай. Знаеше, че ако образът в него е верен, ако успее да го види точно, ще може да го направи. Въпросът се състоеше в това само да освободи бога от костния му затвор. Неговият бог бе някъде в твърдото парче кост. Всъщност там бяха всички богове и богини и всички човешки същества, всяко дете, жена и мъж, които някога щяха да живеят във вселената. Можеше да ги види с окото на скулптор, свити един в друг така, както строгото тяло на архитектурна матрона съдържа в себе си усмихнатата току-що омъжена жена и безчет по-млади нейни варианти. Ако човек погледнеше както трябва, всички хора си приличаха. Един можеше да е с къдрава коса, с корем, пълен със скърби и да вярва, че Еде е единственият Бог на вселената. Друг можеше да притежава извънземната красота на елидийските птицехора, но между двата вида имаше общност и връзка. А колко просто

беше да превърнеш един човек в друг. Колко ужасно лесно едно замислено дете можеше да се преобрази в тъжно. С едно натискане на резаца Данло бе в състояние да изобрази скръб на доволно лице. Той остъргваше кремавобяла частичка и милиард трилион атоми политаха към пода, променяйки лицето на неговия бог, едва доловимо и безвъзвратно. Ако имаше възможност да работи с по-фин инструмент, отделящ само по атом с всеки удар, нима неизбежно нямаше да разкрие всички възможни форми и неща?

Замислен за това, Данло се чудеше над загадката на идентичността и съзнанието. Докато светлините в стаята му горяха нощ след нощ, той се питаше за много странни неща. Ами ако някоя велика богиня като Същността на твърдото състояние можеше атом по атом да дяла него с техники, известни само на боговете? Ами ако тя бавно променяше пигментацията на косата му, дължината на костите му и очертанията на зъбите му? Дали щеше да си остане пак той? И защо не? Да, но да предположим, че можеше да каркира ума му в нова памет. Ами ако заменише вкуса на курмаша от последната му вечеря с този на ориза с шафран и чесън – дали това щеше да промени нещо важно в него? Не, той беше сигурен, че няма. Но да предположим, че тя можеше един по един да замени всичките му спомени, както минералите в падналия дънер се променят, за да го превърнат във вкаменено дърво. Да предположим, си спомнеше, че е ял култивирано дете и че носи на главата си диамантена шапка за директен интерфейс. Ако с божествен финес можеше да обезобрази плътта и ума му в почти безконечна последователност от форми, навярно за да го превърне в по-волеви и независим човек, богинята не бе ли в състояние да каркира Данло Дивия в съвсем друга личност? В края на краищата каква беше същностната разлика между него и човек като Хануман ли Тош? В най-мрачните си кошмари той се бе ужасявал, че може да стане като Хануман, и отдавна подозираше, че бледото му, измъчено лице някак си е отражение на собствения му лик. И сега, докато забиваше тънкото диамантено острие в моржовата кост, разбираше, че това е възможно. Можеше да види най-прекрасното нещо в ума: че ако трябваше да се превърне в Хануман или в някое друго същество, постепенно, атом по атом, Данло в никой момент нямаше да се чувства по-различен или да усети, че нещо важно в него е загинало. Но един ден щеше да се събуди, да се погледне в огледалото на вселената и нямаше да е той. Какво щеше да се случи тогава с истинската му същност, с най-дълбоката му същност, която не можеше да загине? Щеше ли още да е жива някъде в ужасната форма, в която се беше превърнал? В

извънземен, в рак или в червей, гърчещ се из мрачните тунели под снега? Във всички неща? Каква бе истинската, неизменна същност на което и да е човешко същество? И по-точно, какво представляваше душата и съдбата на това божествено животно, което някои наричат човек?

Данло нямаше окончателен отговор на тези въпроси или по-скоро нямаше подходящ афоризъм, който да формулира като философска истина. Често беше спорил с Хануман за такива загадки и винаги бяха стигали до задънена улица, Сега трябваше да подари на приятеля си друг вид аргумент, издялан от моржова кост, вместо от думи, който щеше да привлече ръцете, очите и сърцето. И затова обработваше студеното парче кост с твърдите си, остри инструменти, работи седем дни, докато снежинките се блъскаха в прозорците на стаята му и отчупваха от тях невидими молекули стъкло. На осмия ден богът му бе почти завършен. Това беше благородно създание, издигащо се на пиедестал от пламъци. Толкова умело бе издялал основата на фигурата, че трудно можеше да се каже дали огнените езици се обвиват около краката на бога, или се вливат в тях, превръщат се в плът и го съживяват със същността на огъня. Цялата му поза и изражение бяха насочени към един въпрос: какво оцелява, когато човек стане бог? Отговорът бе всечен във възлестите мускули на тялото му, от разперените му ръце до измъчената, извита шия. Този отговор Хануман щеше да разбере с всяка своя клетка. „Болката е осъзнаване на живота“ – помисли си Данло, нали боговете бяха най-цялостно осъзнатите създания във вселената.

Цялата история беше насочвала към тази осъзнатост. В началото, при раждането на вселената, всички неща били съсредоточени в една-единствена точка, безкрайно тежка, безкрайно гореща. Нямало нито радост, нито болка, нито мрак, нито светлина. И после, за по-малко от една трилионна от трилионна от секундата, имало всичко. Фундаменталните частици материя – нишките, инфоните и другите божествени проявления – се посипали от първичната космическа енергия като снежинки, кристализирали от облак. Много бързо, за една безвременна, вечна секунда, докато вселената експлодирала със скоростта на светлината, материалната плазма изстинала и се съчетала в по-големи неща – в кварки, електрони, фотони и неутрино. Но трябвало да минат половин милион години преди да се появят първите стабилни атоми и още милиарди години преди тези атоми да се научат да се сливат в молекулите на живота. Най-удивителното явление беше, че случайно движещите се атоми водород в крайна сметка се бяха събрали, за да сътворят създание, което да обича, да се смее и да страда. Което можеше да се смее на

собственото си страдание или да страда от любов към живота. Цялата история бе това изстиване на материята и откъсването от огнената първична единност, но историята също беше и появата на осъзнаването на живота. И сега галактиките бяха безброй, и само в галактиката на Млечния имаше сто милиарда звезди, сияещи в неподвижността на нощта, И сега имаше човешки същества. Никой не знаеше колко. Всеки мъж и жена беше студен остров на съзнание, носещ се в космоса. Всеки страдаше от отчуждението от другия живот, от отчаяние, самота и от ужасното разбиране, че единствено смъртта може да сложи край на страданията му. Това бе проклятието на самосъзнанието, болестта на човека. Животните – вълкът или бухалът, потънали в звуците на покритата от сняг гора – можеха да се наслаждават на простото здраве и спокойствие на живота, но не и човекът, вгледал се в бъдещето с надежда за щастие. Смяташе се, че боговете са над всякакво човешко страдание. Говореше се, че притежавали умове, огромни и съвършени като компютри, и че не можели да обезумяват от глад, завист или от срама да гледат как телата им се разпадат от старост. Данло беше сигурен, че никога не е срещал бог от плът, но можеше да види проблема им по начин, невъзможен за никой друг. Боговете можеха да умират – Сондървал бе открил мъртвия бог край звездата, наречена Славата на Хануман, и категорично го беше доказал – но дори есхатолозите не разбираха какво може да означава това. При всички възможности на вселената боговете трябваше да се боят от смъртта повече от който и да било човек. За същество, което би могло да живее милион години, смъртта е върховна трагедия, която трябва да се избегне на всяка цена. Боговете възприемат смъртта като небитие, като край на безпределните възможности, които се простират пред тях. Това беше смисълът на превръщането в бог: безсмъртие, мощ, уголемяване на същността. Никое живо същество не притежава по-дълбок усет за същност от бога, нито пък разбира по-добре какво е да си истински сам. Някои може би си въобразяват, че в търсенето си на живот без граници или край боговете са по-близо до Бог от всички други същества. Но е тъкмо обратното. Снежният червей е по-близо, по-близо е зрънцето лед под хариджанската обувка. Цялата история е бягството от смъртта и никой не бяга по-бързо от боговете. Те бягат навън към групата галактики Дева, към купа Ейондела и още по-нататък, натам, където звездите се вълнуват като океан към студения, искрящ край на вселената. Но никой бог не е открил в тази посока път за бягство от страданието. И никой, макар мнозина да се опитват, не е изоставил напълно тялото, не се е спасил от ограниченията на материята. Защото боговете също са

изградени от атоми и всеки атом в тях някога е преживял прелестта и екстаза от раждането на вселената, а атомите никога не забравят. Всички богове горят за безкрайността, за мига на творението, в който смъртта и животът са едно и също. Това е болката на боговете. Това е вечният им копнеж и мъчение. Това е изгарящото осъзнаване на живота, което расте ли расте без граници и без край.

Данло беше един от първите хора, разбрали това като човешки същества. Със студеното острие на резаца си той се опитваше да издяла съзнание във всяка част на своя бог, особено в дълбоко порочното му лице. Но това не бе достатъчно. В много отношения Хануман по-добре от него разбираше този аспект на божествеността. И затова Данло изсече на лицето на бога други страсти, като насочваше ножа си с цялата предпазливост на въжеиграч. „Лицето е врата към душата“ – така казваха алалойските майки на децата си, когато искаха да обезсърчат егоистичните им чувства. Данло знаеше за душата нещо, което не беше известно на Хануман. Да, винаги щеше да има болка и никой не можеше да избяга от пламъците на омразата, тъгата, скръбта и отчаянието. Но всеки носеше в себе си спомена за древния райски огън, толкова ярък, че затъмняваше всякакво горене. Огънят, чието докосване можеше да охлади душата и да угаси и най-жестоката жажда. Горещо и студено, огън и лед, начало и край – Данло нямаше дарбата да вижда същността на противоположностите и да ги съчетава. Фино изрязаните устни на бога бяха изтеглени назад и в екстаз, и в мъка. Това беше видът на човек, гърчещ се в мъките на сексуална треска, или на баща, застанал с лице, вдигнато към небето, понесъл в ръце студеното, мъртво тяло на сина си. Това беше удоволствието на бог, създал живот на милион планети, и болката да вижда милиарди звезди да избухват и умират. Данло дялаше ли дялаше и очите на неговия бог блестяха от смях и безумие едновременно, и от абсолютното съзнание за любов, надхвърляща всяка любов и омраза. Трябваше да вложи цялото си умение, за да разкрие тези страсти. Всъщност той се съмняваше, че ръцете му са способни на това, и в изтощението и яростта си да дяла понякога се чудеше дали не го насочват душите на Старите. Като момче, седнал до каменната лампа в нощите на дълбоката зима, той бе наблюдавал старците от племето да изрязват животни от кост или дърво. Сега подражаваше на спокойствието на техните мазолести старчески пръсти, на увереността и силата им и най-вече на тяхното търпение. Лицето на бога му причини най-много мъки. С най-острия резец Данло свърши деликатната работа около очите и дълбаеше тези фини линии между ударите на сърцето си, за да не

треперят пръстите му. Работеше безкрайно бавно, за да изрази най-важния аспект на бога, който според него беше ужасната красота. Хануман трябваше да види бога и да остане поразен от нея. Трябваше да хване фигурката в ръце и да каже: „Това е бог, който постоянно пие от дълбокия огнен извор в себе си, докато не се преизпълни със сила да създава друг живот. Той е онзи, който иска живот, вместо цялото страдание и зло, и сияе с ужасна воля за всичко, което е плодородно, диво и силно, и неговото лице е моето лице.“

Когато най-после свърши, Данло взе камъка си за лъскане и започна да търка тялото на бога. Отначало не бе уверен доколко фигурата се доближава до образа, който беше видял. Но колкото повече го полираше, толкова по-доволен от работата си ставаше. Разбира се, той не бе съзнавал свършено този вътрешен образ, но пък и никое творение не може да е свършено. Надяваше се, че богът е „точно такъв, какъвто е“ или лоуалоса – алалойски израз за фигурка, разкриваща истинската душа на което и да било същество.

Беше много уморен, но полира с пясъчника почти цял ден, като спираше само за да издуха праха, натрупал се в гънките и вдлъбнатините по бога. Усещаше гладкостта на полирането само с очите си. Алалоите смятат, че е детинско да докосват с пръст фигура преди да е завършена. Но след като я изтри от пиедестала до челото с най-финото си парче кожа, Данло реши, че е готов. Огледа се да открие място, на което да сложи бога. Целият под бе покрит с парчета моржова кост и бял прах. С бавните движения на старец, чиито крайници са сковани от болки, Данло постави фигурката под прозореца. И тогава я докосна. Притисна горещите си, покрити с пришки пръсти до повърхността ѝ, която беше леденостудена от въздушните течения. Удиви се на меката гладкост, на лъскавата красота на старата моржова кост. Докосна очите, дългия нос, възлестите мускули на гърлото. Усмихна се и после се стовари върху кожата. Богът отвърна на усмивката му или поне така му се стори, и му се засмя, и заплака за него, докато Данло се унасяше в дълбок сън, който продължи безкрай.

ГЛАВА 28 СЧУПЕНИЯТ БОГ

Ти си онова, което е дълбокото ти, силно желание. Каквото е желанието ти, такава е и волята ти. Каквато е волята ти, такива са и делата ти. Каквито са делата ти, такава е и съдбата ти.

Брихадараняка Упанишад

Данло никога нямаше да разбере колко дълго е спал, защото беше загубил всякаква представа за време. Когато се събуди, светлините в стаята му продължаваха да горят и навън бе тъмно. Бурята почти беше спряла и вятърът тихо шумолеше сред дърветата и по плъзгите – като дъх на болно дете. Без да поглежда към термометъра от външната страна на прозореца, той разбра, че е станало по-топло. Някои сигурно се надяваха, че сарсарата е отминала, но Данло знаеше, че това затишие е само период на почивка, през който вятърът си отдъхва за внезапното си и убийствено завръщане. Беше време за чакане, време за измръзвания, samozаблуди и подхранване на стари рани. Той се страхуваше да излиза в такова време, но трябваше да го направи, при това скоро, защото научи от един от приятелите си в общежитието, че е ранната вечер на деветдесет и деветия ден от дълбоката зима. Бардо сигурно вече бе обявил началото на великата церемония. Част от него настояваше да облече кожата си и да изтича до катедралата. Но се бавеше, също като мъж, който се готви за сватбата си. Тъй като брадата и косата му бяха покрити с прах от моржовата кост – и тъй като миришеше на пот и тюленова мас, – Данло дълго се ми и подсушава косата си под горещите въздушни струи в банята. Дори се вчеса – нещо, което бе съвсем необичайно за него. След като се увери, че перото на Ахира е здраво завързано и че виси на видно място между УХОТО и рамото му, той облече чиста камелайка и кожата си. Подостри кънките си. Обу студените си обувки и дълго крачи по хрущящите парченца кост на дървения под. После уви бога в красиво парче бяла кожа от нюъл, което някога беше съдвкала приемната му майка, за да стане приятно и меко, и пхна пакетчето във вътрешния джоб на кожата си. Наслаждаваше се на всяко свое движение сякаш гледаше пиеса, програмирана от майстор аниматор, Накрая отвори вратата и излезе навън в бурята.

Пътуването му до катедралата беше кратко, студено и странно. Това бе последната и най-святата вечер от фестивала на Счупените кукли.

Преди четиринайсет нощи беше отишъл да види Тамара и улиците бяха прекрасно украсени с десетки хиляди сияещи ледени фенери. Сега те продължаваха да светят, само че не бяха толкова много, защото бе започнал ежегодният ритуал на унищожаването им. Скрили лицата си зад червени маски, по улиците обикаляха групи архитекти от ортодоксалните църкви и разбиваха с чукчета за хокий или пръчки всеки фенер, който успееша да открият. Данло се опитваше да ги избягва, но те бяха навсякъде – от по трима-четирима до четирийсет души. Целият Стар град ехтеше от викове, крясъци и хрущене на строшен лед. Навсякъде около него гаснеха светлини и правеха пързаянето опасно. Очевидно беше опустошена всяка трета сграда и прекрасните фенери бяха превърнати в купчини парчета. На една-две улици бе съвсем тъмно и миришеше на алкохол – не от онзи, който се пие, като скоч или бира, а чист метанол, който архитектите използваша, за да заливат робите на мъртвите. Тази вечер Данло не присъства на никакво насилие, но в други райони на Града архитектите на Безкрайния живот щяха да умрат, докато защитават фенерите си, и враговете им щяха да изгорят трупите им в сини алкохолни пламъци. За всеки архитект от всяка от многобройните архитектурски секти това е най-ужасната съдба, защото когато мозъкът кипне и се превърне в червена пихтия, не е възможно да се запази умът във вечен компютър. Архитектите се страхуваха да умрат от такава безнадеждна смърт, но всяка година, на утрото след Края на годината по малки улички или странични плъзги откриват по шест-седем овъглени трупа. Макар че Данло имаше късмет и не попадна на такава религиозна битка, на различни пресечки от мрачните плъзги усещаше зловонието на изгоряла плът. Не можеше да каже откъде се носи тази смрад, защото вятърът беше променлив и силен, в един миг духаше от изток, после внезапно от юг или север. Ледени въздушни течения го изненадваха и го пронизваха като пиянски ножове от мрака. Именно този променлив вятър, спомни си той, бе поразил лицето на Тамара и едва не я беше убил. Вятърът го следваше по лъкатушещите улици и с всеки замах на кънките му ставаше все по-силен. Когато стигна до стъпалата на катедралата, той бе измръзнал до мозъка на костите си. Дойде му наум, че планът му да спаси Тамара (и Хануман) всъщност е безнадежден. Може би щеше да се върне в общежитието, но бурята го спря. Вятърът беше стена от лед, спомен и звук, която го тласкаше нагоре по стъпалата и през голямата западна порта на катедралата.

Незабавно го спряха двама кръщелници, красиви млади мъже, прекалено горди със златните роби, които носеха. Те вдигнаха ръце с длани

към него и поискаха да видят поканата му. Когато призна, че няма, и им каза името си, сякаш изрече вълшебна дума, по-ниският огледа измръзналото му лице и каза:

– За нас е чест, пилоте. Бардо се надяваше да се върнеш. Съжаляваме, че пропусна церемонията, но Бардо още е вътре както и мнозина от приятелите ни. Ела, ние ще вземем кожите ти.

Данло извади от джоба си бога, после съблече връхните си дрехи и влезе в кораба, осветен от хиляди свещи. Макар че имаше много хора – навярно двеста мъже и жени в златни официални роби, – те изглеждаха дребни и незначителни под огромните цветни витражи. Бардо най-последно беше изпълнил замисъла си да смени старите стъкла с нови. Дори прекрасните каменни ажюри по стените бяха заменени с фигури на Бардо, Лиъполд Соли и Дама Мойра Рингес, на Балусилусталу и други агатанджиани, които според някои бяха също толкова божествени, колкото Малъри Рингес. Данло си помисли, че тези създадени от работи скулптури са грозни, но пък той бе единственият човек в катедралата, който им обръщаше внимание. Всички други стояха на групи от по пет-десет души близо до олтара. Навсякъде имаше хартия – десет хиляди квадратни парчета златен станиол, небрежно захвърлени на голия каменен под. Те образуваха блестящ килим под краката му и Данло разбра, че е пропуснал не само церемонията, но и последвалата размяна на подаръци. Докато беше вчесвал косата си, рингесистите от целия Град бяха развили подаръците си и си бяха тръгнали. Сега оставаха само елитните членове на Пътя. Докато вървеше през кораба, той можеше да види лицата на онези, които познаваше много добре: Томас Рейн, братята Хър, Сурия Сурата Лал, Коленя Мор, Нирвели и Мариам Ерендира Васкес. И Шерборн от Тъмнолуния, Лаис Мотега Мохамад, Делорес Лайтстоун и мнозина други. Някои не познаваше – например някакъв триански търговец и извънземната куртизанка, която стоеше до Бардо. Всъщност имаше съвсем малко хора. Бе се надявал да подари бога на Хануман точно след церемонията, наред с хаоса от размяна на подаръци, изпълващ катедралата. Беше искал да го изненада, навярно зад някоя от колоните на тъмната пътека, да поговори с него насаме и да види лицето му, когато, развие кожата от нюъл. Но сега Хануман стоеше наред с кръг от почитатели и нямаше да е възможно да се промъкне незабелязано и да го отведе настрана. Затова Данло закричи право напред – единствената фигура в катедралата, облечена в черно. Крачеше по купчини шумолящ станиол. И може би тъкмо хрущането на златната хартия накара Мариам Ерендира Васкес да погледне към него. Внезапно още десет души проследиха

погледа ѝ и после още двеста се обърнаха като един, за да наблюдават приближаването му. Бяха странно смълчани, сякаш ги беше сварил да разговарят за него. Но това бе малко вероятно, защото очите им бяха влажни и щастливи от възпоменуването на Ханумановите древни еди. В ръцете си стискаха накити, кутии със семена от трия или други ценни неща. Всички носеха златни пръстени които им беше подарил Бардо. Той бе раздал богати подаръци на всички рингесисти и изглеждаше доволен от щедростта си, опиянен от блясъка на мига. (И замаян от въздействието на електронната самади.) Облечен в златна роба, обсипана с черни диаманти, той се извисяваше над всички. Бардо се засмя, махна с ръка и извика:

– Данло уи Соли Рингес! Ти се върна при нас!

Данло си проби път сред хората, застанали под олтара. Можеше да е камък, паднал в морето, защото докато се придвижваше напред, от пътя му се отдръпваха мъже и жени и после на златни вълни се затваряха зад него.

– Каква вечер, за Бога! – Думата „Бог“ се издигна над него, отекна от прозорец на прозорец високо под купола, Изпълни катедралата и Данло се зачуди дали Бардо е избрал тази древна сграда, за да се наслаждава на величествения си глас. – Жалко, че пропусна церемонията – продължи Бардо. – Беше блестяща вечер – вечер на истинско възпоменуване.

От пътя на Данло се отдръпнаха последните хора – и Бардо го чакаше с широко разперени ръце, за да го приветства. Но Данло любезно се поклони и погледна към стълбите на олтара. На червения плюшен килим на второто стъпало стоеше Хануман. Беше облечен в нова златна роба и носеше диамантената шапка за директен интерфейс като втора кожа, сляла се с голата му глава. Той се поклони на Данло. Когато се изправи, заради допълнителната височина на стълбите, изглеждаше по-висок от Бардо.

– Здравей, Данло – каза Хануман.

Невролозите в шапката светеха като милиони сияещи свредлови червеи и очертаваха лилав ореол около главата на Хануман. Лицето му също сияеше, но не от електронна самади или някакъв вид кибернетично блаженство. Той гледеше Данло с пълна съсредоточеност и бледолилавите му очи горяха с ужасно съзнание. Хануман мигновено разбра, че Данло е открил какво е сторил със спомените на Тамара. Гледеше го, знаеше и разбираше, че Данло може да види как това внезапно разбиране подивява в очите му.

– Здравей, Хануман – каза Данло и се поклони, без да извърща очи от очите му.

В черните му зеници видя страх, силен и мрачен като дупки в космоса. Вече не ги разделяха тайни – само истината за извършеното от Хануман. И после погледът на Хануман се обърна навътре и Данло не виждаше нищо друго освен омраза – но не знаеше към кого.

„Хану, Хану – помисли си той, – аз не трябва да те мразя.“

– Съжалявам за Тамара – каза Хануман. Гласът му беше топъл, сладък и мек. Мнозина хора се притиснаха по-близо, за да чуят думите му. – Всички споделяме мъката ти.

Един застанал до Данло механик му се усмихна, но не срещна погледа му. Така бе и с другите. Макар набързо да изразиха съчувствието си, те се отнасяха с подозрение към странното му нещастие и го гледаха така, сякаш е заразен със свещена болест. За миг Данло потъна в спомен за последния си разговор с Тамара, после се обърна към Хануман и каза:

– Говориш така, сякаш... е мъртва.

– Не, тъкмо обратното – отвърна Хануман. – Част от нея – дълбоката, загадъчна част – се е запазила. Тази вечер всички ние присъствахме на това чудо.

Данло бързо си пое дъх и попита:

– Какво... чудо?

– О – рече Бардо и пристъпи към него. Огромното му шкембе беше като оръжие, принуждаващо Данло да отстъпи на първото стъпало на олтара. – О, млади приятелю, непременно трябва да ти разкажем. Хануман е успял да запише част от спомените на Тамара преди да я сполети нещастие. Тя си е спомнила древните еди с прекрасна пламенност – тази вечер всички ѝ се насладихме. Имаш късмет, че си познавал такава жена. Жалко.

Данло не искаше да гледа Бардо. Разтри челото си и се обърна към Хануман.

– Казваш, че е дошла при теб... и е записала спомените си, така ли?

– Да – отвърна Хануман и се усмихна. Лицето му беше като затворена врата. – Имаше красива душа – винаги ѝ доставяше удоволствие да споделя с другите най-добрите части от себе си.

„Той се страхува – помисли си Данло, – Страхува се от нещо, но не изпитва страх, че ще го обвиня в престъпленията му тук и сега.“

– Зная колко я обичаше – тихо продължи Хануман. – Да я загубиш трябва да е като да загубиш целия свят. Като да загубиш живота си.

– Да – отвърна Данло и притисна с пръсти окото си – онова, което

винаги го пареше преди да го заболи главата. – Ех, да беше присъствал на церемонията – каза Хануман. – Бил си наранен, зная. Съжалявам, Данло, но може би щеше да е добре да чуеш гласа на Тамара в себе си, да видиш едите с нейните очи. Трябва да знаеш, че част от душата ѝ вече никога няма да умре.

Хануман се усмихна на събралите се пред олтара и гласът му потече като мед:

– Какво друго е Пътят на Рингес, ако не пътят към изцеляването на човечеството от раните му? „Раната, която никога няма да зарасне.“ Данло се възря в очите на Хануман, търсейки тази рана, но видя само отражението на собственото си измъчено лице. Обеща си да се въздържа, да се освободи от гнева си, въпреки подигравките и извратеното състрадание на Хануман, и каза:

– Струва ми се, че части от Тамара вече ги няма.

– Но кои части, Данло?

Данло стисна бога в юмрук и се огледа. Имаше прекалено много хора. Съзнаваше приглушените им гласове, любопитните им очи, сладникавия им дъх. Приблужи се към Хануман така, че да може да разговаря с него, без да го чуват, но Нирвели, Бардо и още петима го последваха по стъпалата.

– Части... от характера ѝ – с усилие отвърна той. Стори му се, че думите му звучат голи и кухи. – Чувствата, идеалите ѝ... начинът, по който се виждаше.

– Това не са ли тези части от същността, които ти някога наричаше „лице“?

– Да – потвърди Данло.

– И това не е ли просто илюзорното чувство за самоличност, към което ти винаги си се отнасял пренебрежително? – Хануман говореше заради публиката си – и през цялото време насочваше думите си като кама към сърцето на Данло. – Това не е ли просто „азът“, който умира заедно с тялото, докато по-дълбоката същност продължава да съществува?

– Да – каза Данло. – Никога не съм виждал лицето такова... каквото е в действителност.

– Но сега вече го виждаш, така ли?

Данло го погледна. Въпреки притиснатите около него тела му се струваше, че са единствените двама души в катедралата.

– Смъртта си е смърт и няма от какво да се страхуваме – каза той. – Наистина. Но тъй като и животът си е живот... лицето е безценно.

Едно стъпало под Хануман стоеше Суря Сурата Лал с малките си зачервени очи и грозната си уста. Тя с обожание му се усмихна и каза:

– Някой ден ще се предпазим от всички възможни нещастия. Тъкмо това трябва да правят боговете: да пазят.

– Както пазите спомените... в компютър ли? – попита Данло.

Хануман кимна на Суря, после на Бардо.

– Данло винаги се е съмнявал, че спомените могат да бъдат запазени по този начин.

– Съмнявал съм се... в много неща – призна Данло.

– Той се съмнява – каза Хануман на Нирвели и другите. – Той, с великото си възпоменувание, Данло уи Соли Рингес – дори той се съмнява. И все пак би искал да вярва. Но каква е истината за онова, което се запазва?

„Да, Хану, каква е истината?“

– Всичко се запазва – рече Нирвели. С тъмната си красота и прекрасен глас, тя винаги бе любимка на другите рингесисти и изглежда, говореше от името на всички, освен на Данло. – Това е Пътят на Рингес – да запазва.

Застанал с един крак на първото стъпало и вдигнал ръка към свода, Бардо викна:

– Някой ден Рингес ще се върне в Никогея. Ако се върне утре, той би възстановил паметта на Тамара. Той е бог, за Бога! Тя ще го погледне и Рингес ще се вгледа в проклетия й мозък, ще размести няколко неврона и тя мигом ще си спомни всичко.

– Това е Пътят на Рингес – прибави Суря. С махване на ръка Бардо разцепи въздуха, сякаш за да разпръсне всички съмнения, които самият той би могъл да има към изричаните от него догми.

– Пътят на Рингес е да облекчава човешките същества от страданията им. Пътят на Рингес е да станеш бог без порок или граници. Кой от нас не го видя в едите тази вечер? Някой ден, когато постигнем нашата божественост, няма да има повече страдание – ние ще изцелим цялата проклета вселена от злините и болките ѝ.

Данло се огледа, за да види кой приема думите на Бардо. Томас Рейн, разбира се, беше студен, сдържан и невъзмутим. Дори сетик не би могъл да разбере какво си мисли. Братята Хър, със закачливите им физиономии и очи, блеснали от калата – нито те, нито трийсетте членове на братството им със сигурност не взимаха на сериозно словоизлиянията на Бардо. Всъщност едва сподавяха смеха си. Но Мариам Ерендира Васкес, Рафиъл Менделей и всички други, изглежда, очакваха Бардо

или Хануман (или дори Данло) да говорят още. Те се скупчиха като ято риби около ярък камък или парче мида, хвърлено във водата. – Не – внезапно каза Данло.

– Какво? – попита Бардо и нервно подръпна брадата си.

– Какво каза младият пилот? – попита Суря. Хануман се беше качил по стъпалата и сега стоеше на олтаря. Около него имаше хиляди огнецвета, поставени в сини вази.

Той посочи Данло и каза:

– Предполагам, че Данло не възприема божествеността като нас. В края на краищата ние трябва да си спомним кой е баща му.

„Спомням ли си кой е баща ми?“

Данло си задаваше този въпрос, докато стоеше на последното стъпало и гледаше надолу към хората. Те неспокойно се споглеждаха и нервно си шушнеха. Изглеждаха неуверени, сякаш смятаха Данло за възплъщение на баща му или поне за негов пратеник. От олтаря Хануман гледаше право към него с някаква свръхестествена напрегнатост. Данло усети, че бъдещето на рингесизма може би някак си се върти около този момент, затова с безкрайна предпазливост подбра следващите си думи.

– Наистина – каза той, – боговете страдат ужасно. Страданието ги влудява. Дори не можете да си представите болката им.

Хануман направи леко движение с палец, знак от сетическия език, с който задаваше един-единствен въпрос: „А ти можеш ли?“

Суря Лал сигурно забеляза това безмълвно общуване, защото устните ѝ се извиха надолу и тя каза:

– Предполагам, че младият пилот ще ни обясни какво е да станеш бог?

Данло направи поредица от знаци с пръст, отпуснал ръка от дясната си страна така, че да не го вижда никой друг освен Хануман. После отвърна:

– За бога най-ужасното човешко страдание е само като докосване на снежинка по клепаща. Капка вода в безкрайно море.

Хануман кимна, сякаш бе очаквал своя миг. Той застана над олтарната маса, на която като огледало блестеше златната урна. Вдигна поглед към другите рингесисти и се усмихна с усмивката на сетик, който се готви да сподели с тях велика тайна. С бързи, точни движения Хануман вдигна нагоре ръкава на робата си. После пхна в урната голата си ръка. Когато я извади, от дланта му капеше вода. Той притисна пръст към отворената си уста и на езика му се търколи една-единствена капка. Хората, стълпили се около олтарните стъпала, нададоха възклицания и

тревожни викове. Очевидно мнозина от тях бяха забравили, че в съда няма کالا, а обикновена морска вода. Хануман вдигна урната, поднесе ръба ѝ към устата си, отметна глава и дълбоко отпи. Тази постъпка естествено вбеси и изпълни със завист Бардо, който очевидно реши, че това е поредният блестящ символичен жест на Хануман (ако не и светотатство). Но преди да успее да се изкачи по стъпалата и да го укори, урната отново беше на масата и Хануман вече сочеше с пръст Данло.

– Защо си дошъл тук тази вечер? – извика той със звънливия си глас. – Искаш да ни обезкуражиш от съдбата ни само защото е мъчителна ли?

– Не – отвърна Данло. Той стоеше и слушаше вятъра, който реवेशе из купичките на катедралата. Металната рамка на един от новите прозорци високо над него не бе монтирана добре и тракаше и се клатеше с всеки силен пристъп. – Не, исках само... да ти дам нещо.

С тези думи Данло стисна бога и се качи на олтара. През цялото време беше притискал фигурката от лявата си страна. Дори да бе забелязала какво държи в ръката си, Сурия – или всеки друг – сигурно си беше помислила, че е надиплено парче плат или намаслена кожа за почистване на кънки. Изненадан изглеждаше дори Хануман, който не пропускаше почти никакви подробности от поведението или облеклото на човешките същества. Данло закрочи по олтара, обувките му потънаха в мекия червен килим. С всяка крачка той оставяше зад себе си мокри следи. Навсякъде около него – от двете страни на Хануман – огнецветята избухваха от вазите си в прекрасни алени и тъмнорозови багри. Ароматът им беше тежък, остър и сладък. Данло спря по средата на олтара и остана неподвижен. Ръката му бе протегната напред, богът лежеше в отворената му длан. Чудеше се какво ще направи Хануман.

– Той му е донесъл подарък! – чу се глас.

Хануман бавно и предпазливо се приближи към него. Вглеждаше се в очите на Данло и в кожата от нюъл в ръката му, очите му играеха. После, също като катеричка, грабнала балдов орех, взе фигурката и отстъпи няколко крачки към олтарната маса.

– Какво е това? – попита Бардо.

– Виж – каза му Хануман. Бардо стоеше в края на олтара и си подръпваше мустаците. – Данло ми е донесъл подарък.

За миг Хануман изглеждаше едновременно смутен и скрито зарадван от подаръка на Данло.

– Отвори го! – извика Бардо.

– Прекалено късно е – възрази Хануман. – Вече размених всичките

си подаръци. Нямам какво да подаря на Данло.

– О, но ти вече ми подари най-скъпоценното нещо – каза Данло.

Макар да говореше без ирония, той съзнаваше, че гласът му звучи дълбоко, гневно и болезнено. – Подари ми приятелството си. Обичта си. Своето... състрадание.

„Раната, която никога няма да зарасне.“ Погледите им се срещнаха и помежду им премина дълбоко разбиране, сякаш мозъците им бяха свързани. В този момент Данло си помисли, че Хануман няма да е в състояние да скрие от него истината. Самият той не можеше да скрие нищо от него, поне цялата истина за целта на Ханумановото престъпление.

„Зная защо – каза си Данло. – Зная, че ти знаеш, че аз зная, че...“

Хануман стоеше и стискаше подаръка в ръка. Очевидно не можеше да реши дали трябва да го отвори. После пред погледите на двеста рингесисти, скупчили се около олтарните стъпала, внимателно разгърна кожата от нюъл. Скоро богът се разкри в свършенството на кремавата си моржова кост и Хануман впи поглед в него.

„Ето от какво се страхуваш: че аз зная защо.“

– Какво е това? – попита някой.

– Прилича на шахматна фигура – отвърна Бардо. – Навярно е бог.

– Вдигни го така, че да го видим! Хануман пусна кожата от нюъл, после хвана бога за огнения му пиедестал и го вдигна над главата си.

– Това е... заместител – каза Данло. – За липсващия бог от твоя шах.

Бардо се качи на олтара, за да разгледа бога по-добре. Винаги се беше интересувал от скъпи, фино изработени предмети.

– О, но откъде си го купил? Ярконски е, нали? Прекрасна изработка! Безценен е.

Много от хората около олтара започнаха да говорят за изключителните качества на фигурката, но повечето мълчаха и само гледаха красивото лице на бога.

– Аз... направих го – каза Данло. – Намерих парче моржова кост и го издялах. Девакските бащи ме научиха да дялам.

Хануман също гледаше бога. Въртеше го пред свещите, сияещи на златните си стойки. Огнени езици осветяваха студените, фини контури на костта, докато Хануман попиваше с очи танца на огнената светлина по ужасното лице на бога.

– О, Данло – каза той.

Данло не откъсваше очи от него. Дали Хануман разбираше, че това е и предложение за мир, и синтез на два начина за виждане на

вселената? „Той трябва да знае“ – помисли си Данло. Трябваше да вижда, че между страстта за горене и търсенето на възпоменувание съществува връзка. В крайна сметка ужасният огън на живота и бистрите води на древните еди бяха от една и съща материя и поел бога в ръце, Хануман трябваше да приеме този окончателен парадокс на съществуването.

– Никога не съм виждал такова нещо – каза Хануман. Кокалчетата на ръцете му бяха побелели, толкова силно стискаше фигурката. Би трябвало да се усмихне и да се поклони на Данло, но видът на бога порязваше нещо дълбоко в него и лицето му излъчваше омраза и ярост, сякаш Данло бе пуснал в дланта му горещ въглен.

– Надявах се, че ще подхожда... на другите фигури от шаха ти.

– Можем ли да приемем това като знак, че се завръщаш в Пътя?

Данло преглътна, за да облекчи пресъхналото си гърло, и отвърна:

– Не, съжалявам. Това е просто подарък.

– Е, много е красив.

– Надявах се... че ще ти хареса.

– Всъщност е повече от красив. Това е вдъхновена творба. Данло видя, че в очите на Хануман се връща старото безумие. Мускулите на корема му мигновено се стегнаха, сякаш очакваше удар.

– И малко прилича на баща ти – каза Хануман.

– На моя... баща?

– На Малъри Рингес. На Рингес, чието вдъхновение всички ние трябва да следваме.

На три метра от него Данло се взираше в бога и го виждаше от нов ъгъл. Гледаше дългия нос, хлътналите очи, чувствената уста, отворена едновременно и за жестокост, и за състрадание. И внезапно видя онова, което беше видял Хануман: фигурата напомняше за Малъри Рингес като млад мъж преди да го скулптират като алалой. Без да разбира какво прави, Данло бе издялал образа на баща си.

– Аз... не знаех – отвърна той. После погледна пръстите си, зачервени и покрити с пришки. Странно, но през всички тези дни на работа ръцете му може би бяха разпознали онова, което умът му не беше успял.

– Ти си бил вдъхновен – каза Хануман. – Но вдъхновението ти е измамно.

– Но, Хану...

– Като човек – прекъсна го Хануман, – Малъри Рингес е бил най-страстният от всички хора. Когато е обичал, е обичал. Когато е плакал, сълзите му биха попарили очите на по-низшите същества. Всички ние

го знаем. Но Рингес е далеч над такава емоция. Той е оставил цялото страдание зад себе си. Не можеш ли да го видиш, Данло? Ти си ни дал човека, не бога.

– Не, не, Хану, ти не...

– Не аз, ти не разбираш – отново го прекъсна Хануман. – И никога не си го разбирал.

Двамата вече си викаха в опит да се чуят над вятъра, който връхли-таше катедралата като океан. Вятърът ревеше, разтърсваше и шибаше прозорците. Витражите като че ли всеки момент можеха да се разбият в рамките си и да се посипят вътре. Но Данло съвсем далечно съзнаваше тази опасност. Всичките му сетива бяха съсредоточени върху Хануман. Тъй като думите му се губеха сред бурята, той спря да вика. Гласът му се превърна в шепот. Хануман нямаше да е в състояние да го чува, но можеше да чете по устните му и щеше да разбере какво казва.

– Ако боговете наистина притежават способностите, за които говориш, помогни на Тамара.

– Аз бог ли съм, Данло? – Хануман прошепна този въпрос така, че никой друг освен Данло да не може да прочете думите му.

– Но тя страда – опитва се да си спомни себе си и не може.

– Зная.

– Помогни ми – каза Данло. – Моля те.

Страните на Хануман внезапно пламнаха, сякаш Данло го бе зашлевил по лицето.

– Преди трийсет дни аз те помолих за помощта ти – отвърна той. – Но ти не поиска да ми помогнеш.

– Аз... не можех.

– И аз не мога.

– Можеш да позволиш на печатник да копира спомените на Тамара. От твоя компютър. И после да ѝ ги впечатата.

– Не – промълви Хануман. – Това не е възможно. Вече.

– Но защо?

– Защото всичките ѝ спомени са унищожени. Изобщо не съм ги запазил. Знаеш защо.

Хануман насочи главата на бога към него и я разтърси, сякаш за да го обвини в престъпление, по-ужасно от слелянето на спомени. И изведнъж Данло разбра, че всичките му надежди са били напразни, просто друг начин да погледне вселената с мечти, вместо да приеме действителността на настоящето. Сега имаше само вятър, който блъскаше крехките прозорци, и студен въздух. Сега той мразеше човек. Данло гледаше

Хануман и Хануман гледаше него, и помежду им се лееше нещо мрачно и първично.

„Аз не трябва да го мразя – помисли си Данло. – Аз не трябва да мразя.“

Но мразеше – омразата беше в него, неунищожима, прииждаща към мозъка му с всяко поемане на дъх. Бе смятал, че е издигнал стена около тази омраза, но сега тя се освобождаваше като рана, от която е бликнала отровена кръв. Той поклати глава, випил нокти дълбоко в дланта си. Бардо, който стоеше до тях, го изглежда странно. Данло го чу да изревава:

– Какво казваш? За Бога, какво става тук?

С периферното си зрение Данло зърна развяваща се златна коприна, но продължи да гледа право напред. Макар да съзнаваше, че Бардо се приближава към него, не можеше да откъсне поглед от очите на Хануман.

– Какво направи? – прошепна Хануман.

Стоеше, гледаше Данло и стискаше бога в двете си ръце. Държеше го така, сякаш се готвеше да го счупи на две.

– Не! – извика Данло.

Гласът му се разнесе и се загуби из кухините на катедралата. За миг почувства, че попада в пропаст, огромна и черна като подземна пещера. Единственото, което чуваше, беше убийственият вятър, промъкваш се през цепнатините и виещ из купола. Макар че бе ужасно студено, Данло гореше като дете, болно от треска. Дланите му бяха горещи и зачервени, коремът и главата му също, очите му пареха от вглеждане в лъскавото парче моржова кост, което Хануман стискаше в малките си ръце.

„Не, не, не, не!“

Хануман като че ли се напрягаше да счупи бога. Ръцете му бяха свити в юмруци. В очите му имаше сълзи, обич и лудост, сякаш не можеше да гледа Данло – но не можеше и да се извърне. През целия си живот се бе опитвал да създаде около себе си съвършена сфера от воля и почти беше успял. Бе останала само една-единствена връзка с външната вселена.

– Какво правиш? – извика Бардо от милиони километри разстояние.

„Хану, Хану, не!“

Помежду им се лееше безкраен порой от обич и тази свръхобич беше единственото, което Хануман не можеше да понесе. За миг изпепеляващият му поглед се впи в очите на Данло и той видя вселената така, както я виждаше приятелят му, и си наложи да счупи бога. Волята му бе

много силна. Ако имаше подръка пречистваща хиюма, може би щеше да я използва, за да унищожи собствените си спомени за Данло. Но имаше само проста фигура за шах, издялана от моржова кост, и я стискаше, и юмруците му се свиваха и трепереха.

– Няма да я счупи, нали? – извика някой.

Данло гледаше как Хануман се бори с яката моржова кост. На Бардо и другите рингесисти сигурно им се струваше, че няма достатъчна опора, за да я счупи. Но ръцете на Хануман бяха твърди и силни от многогодишно упражняване на смъртоносното му изкуство, а и по средата на бога имаше цепнатина. Данло се беше опитал да я скрие, но знаеше, че е там.

– Вижте!

Богът изпраща. Фигурката се сцели по дългата пукнатина, минаваща през корема ѝ. Тогава се пречупи и нещо в Данло. Той погледна малките парченца кост, отхвъркнали от средата на бога, и zakрачи към Хануман, за да го убие. В ушите му кънтеше рев, по-силен от този на вятъра. Нещо му викаше да обвие ръце около гърлото на Хануман и да стиска, докато той не умре. Споменът за Тамара му нашепваше ужасни неща. И после чу гласа на баща си и на бащата на баща си – на всичките си предци, мъже и жени, чак до първите бактерии, спечелили мрачните си и отчаяни битки в океаните на Старата Земя. В него се разнасяха милиони гласове, пищяха, плачеха и се смееха из тъканите на сърцето и мозъка му. И всички тези гласове заедно бяха просто звукът и споменът за живота. За любовта към смъртта. Всяка клетка от тялото му изгаряше от желание за унищожение и смърт. Той усещаше как тази ужасна воля се стича в дланите му като стопен камък, съзнаваше я зад очите си като блясък на светкавица. За миг бе почти сляп. Подозрението му се стесни така, че можеше да вижда единствено Хануман, който скърцаше със зъби и с всички сили стискаше бога. И отчаяно гледаше Данло. Лицето му сияеше от удивление, омраза, триумф и срам. И после други гласове започнаха да зоват Данло: писъкът на малкия му син, тихото хленчене на дъщеричката му, смехът и плачът на милиарди милиарди правнучки, очакващи да се родят. Този спомен също се криеше в него. Това беше споменът от бъдещето, което единствено той можеше да сътвори. Данло видя пръстите си да се стягат около гърлото на Хануман, за да спрат притока на въздух и кръв. Видя Хануман да се гърчи като риба в ръцете му, пръскайки слюнки и мятайки се в предсмъртна агония. И Хануман мъртъв с пречупен врат, и Хануман, проснат на олтара с глава, разбита от златната урна, която Данло държеше в ръце. Понечи да пристъпи към

Хануман и Хануман хиляди пъти умря с широко отворени очи, вперил поглед в него с обич и страх. Нямаше как да избяга от тези смърти, нито пък от която и да било смърт, защото тя бе навсякъде около него, замръзнала в един-единствен миг от времето. Докато трептяха и се изпълваха с живот, всички неща всъщност бяха мъртви, Племената на алаалоите бяха мъртви – можеше да види сгърчените им тела, изоставени в снежните колиби, или окървавени в ярко осветени пещери, или проснати по зимния лед на света, хиляди, безброй хиляди мъртви. Надалеч в космоса към Вилда, където звездите пламтяха толкова ярко, че загиваха от светлина, във всяка секунда от времето милион човешки същества викаха и умираха. Скоро всички звезди щяха да изгорят и да умрат и всеки мъж и жена из галактиката щеше да изгори и да умре. Нищо не можеше да ги избави, нито лекарства, нито медитация, нито вяра в спасителните техники на боговете. Такава бе вселената. И винаги щеше да е такава. А сега едно малко късче от тази вселена на име Хануман ли Тош стоеше пред него и го гледаше с ярост и омраза. Хануман изви ръце – внезапно, завинаги – и едно малко парче моржова кост се строши надве. И затова сега Данло щеше да го убие. С животинска ярост щеше да изтръгне гръкляна му или да му пръсне мозъка. От чиста омраза и воля за унищожение той щеше да скъси пътя на Хануман към неизбежната му смърт. И това щеше да е правилно. И вятърът му викаше да убие Хануман, и звездите, и всеки атом във всяко живо същество из вселената.

„НЕ!“

Данло направи крачка напред и осъзна себе си като носител на смърт. И внезапно се зачуди как е способен да мрази толкова дълбоко и цялостно и в същото време толкова ясно да вижда омразата си.

„Аз не съм аз. Аз съм онзи, който ме вижда, който вижда, че вижда.“

С тази мисъл полезрението му се разшири, сякаш беше птица, пронизала облаците и полетяла свободно към небето. Видя Хануман с всички сили да се мъчи да строши бога, видя Хануман да съзира дивотата в Данло, докато го гледа с обичта си към омразата, видя Хануман да се напряга, за да го убие в мига, в който богът се счупи и Данло се втурне към него. Видя много неща едновременно. Бардо въздъхна и се запъти към тях. Сланините по шкембето му се развълнуваха като океан. В най-близката до Хануман ваза едно от венчелистчетата се отдели от стъблото и полетя като алено петно във въздуха. Навсякъде имаше светлина, фотони от хиляди свещи, струящи към каменни колони, отразяващи се в тъмни ъгли, изливащи се като златни потоци нагоре към прозорците на

катедралата. Неочаквано Данло ясно осъзна тези прозорци. Бяха осемдесет и два, разположени на равни разстояния около кораба, но един от тях привлече вниманието му. На него бе изобразен Малъри Рингес, сбогуващ се с Бардо преди да напусне Никогея и да се възнесе в небесата. Ръката му беше поставена върху разплаканото лице на Бардо и направените му от сиво-синьо стъкло очи окъпваха огромния мъж в безмълвен благослов от светлина. Тялото на Рингес бе от парчета стъкло с всевъзможни цветове. Стъклото се напрягаше при всеки пристъп на вятъра и целият прозорец се огъваше навътре.

„Не!“

Накрая богът в ръцете на Хануман изпращя. В същия миг вятърът връхлетя огромния прозорец и окончателно изби рамката от каменната стена. Отначало никой освен Данло не забеляза това. Високо над олтара той видя парчета лилаво, синьо и златно да избухват в дъжд от стъкло. Много от тези парчета все още бяха слепени заедно и падаха на блестящи късове. Все още задържаща цели части от сцената, разиграваша се между Бардо и Малъри Рингес, тежката стоманена рамка се носеше като гигантски чук право към олтара. Данло гледеше как вятърът унищожава прозореца. Всичко стана само за миг. Но щеше да мине още една десета от секундата преди звукът от счупено стъкло и ревът на бурята да достигнат до ушите на хората, а после още време, докато нервите им реагират и ги накарат да вдигнат лица.

– Не! – извика Данло.

И пристъпи към Хануман. Видя прозореца да се пръсва и чака цяла вечност, за да чуе звука. Видя се да стои на олтара, загубил се в омразата си, беснеещ като хищна птица. Сякаш неговата виждаща част вече не се намирате зад очите или в корема му, а в каменните орнаменти на стените или по ребрата на свода. Или пък кръжеше из студеното пространство на самия кораб. Отгоре се сипеха десетки хиляди късчета стъкло и описваха прекрасни сапфирени и розови криви. Рамката падаше в съвършена парабола към олтара. Данло нямаше нужда от математика, за да знае, че този правоъгълник от тежък метал точно ще разполови пространството, заемано от главата на Хануман. След двайсет и седем десети от секундата той щеше да превърне мозъка му в пихтия и Хануман щеше да умре. „Хану, Хану, ти трябва да умреш.“ След част от секундата звукът на смъртта избухна в катедралата и двеста чифта очи рязко се вдигнаха към падащия прозорец. От всички рингесисти единствено Хануман не погледна нагоре. Държеше счупения бог в ръце и не откъсваше очи от Данло.

„Данло, Данло.“

Това беше една от истините на вселената – Хануман трябваше да умре. Данло знаеше, че собствената му воля за омраза е истина, също както бе истина (или поне някой ден щеше да е истина), че галактиките отвъд Канес Венатици¹⁸ и много други трябва да умрат. Виждаше всички тези истини за първи път и знаеше, че е много близо до утвърждаването, към което се беше стремил от толкова време. Но после неочаквано проблесна друга истина, която не искаше да признае. Тя бе изписана на лицето на Хануман, в очите му, които вече виждаха смъртта си, в погледа му, който не се откъсваше от неговия. „Аз го създадох“ – помисли си Данло. С всяка дума, която някога му беше казал, с всяка постъпка, идеал и израз на вяра, той бе създал в Хануман стремежа да стане нещо повече. С обич и дивота – дори със звука на бамбуковата си флейта, който Хануман никога не беше понасял – Данло го бе тласкал към мрачната вътрешна врата, която се отваря към вселената. Самият Данло беше отворил тази врата, сякаш е дете, което нехае за най-дивите и страшни бури. И от страх да не замръзне до смърт.

Хануман бе принуден да я затръшне. Данло гледаше как Хануман чака зад тази затворена врата, чака Данло да се приближи и отново да я отвори и се запита как може да убие този съсипан човек, когото самият той е създал с толкова много обич и болка.

– Не, няма – промълви Данло. – Не.

При тази единствена дума вселената се преобрази. Омразата напусна Данло или за миг се превърна в по-дълбоко чувство. Той направи крачка към Хануман, после още десет по-ослепително бързи крачки. Същност полетя към Хануман в стремежа си да спаси живота му. Оставаха само десети от секундата преди рамката на прозореца да се стовари и върху двамата, но това време беше достатъчно, за да промени бъдещето завинаги. Данло се блъсна в Хануман и го отхвърли назад, докато Хануман се опитваше да се вкопчи в него. После прозорецът се стовари върху олтара точно зад Данло, разпръсна шрапнели от стъкло, отвори зейнала рана в червения килим и превърна в прах камъка под него. Цялата катедрала се разтърси, сякаш бе избухнала бомба. Навсякъде се сипеше дъжд от стъкълца, докато Данло падаше върху Хануман, за да го предпази. Сред писъка на разбита стомана, под дивия устрем на Данло, Хануман с усилие се задържа на крака, отскочи и замахна – с колене, с очи, с парчетата от счупения бог, които продължаваше да стиска.

18. Canes Venatici (лат.) – Ловджийски кучета. – Б.пр.

– За Бога, ще го убиеш!

Данло падаше към Хануман и видя назъбената моржова кост, която се насочваше към лицето му. Можеше да спре юмука на Хануман с ръка или поне да извърне главата си, но все още се опитваше да го хване и вече беше загубил равновесие. Но удар не последва.

– Хайде, успокой се!

Бардо застана зад Хануман, обгърна го с огромните си ръце и го закова на място. Макар че риташе и го блъскаше по брадичката с глава, Хануман не успя да го накара да го пусне. Извиваше се, гърчеше се и удряше с парчетата от бога по робата на Бардо, разкъсвайки в нея огромни дупки, Данло падна отгоре му и притисна гърба му към корема на Бардо. За миг тримата се сляха в едно. Данло сграбчи китките на Хануман и ги притисна към гърдите му. Хануман вече не можеше да помръдне. Лицето му бе точно До това на Данло, дъхът му го пареше на горещи вълни. Данло дълго чака лудостта да напусне очите му. После го остави и се отдръпна, за да види какво ще направи.

– Какво ти става? – изгътна гласът на Бардо.

Той пусна Хануман и погледна към развалините на олтара. Навсякъде бяха пръснати строшени вази и смачкани цветя, всичко беше в стъкло. Върху килима по средата на олтара лежеше смачканата златна урна. Много хора бяха пострадали от летящите парчета стъкло. Те стояха наоколо, стенеха, крещяха и объркано гледаха Данло, Хануман и Бардо на олтара.

– О, клетият ми витраж – каза Бардо. – Толкова жалко – После си спомни за хората и извика: – Има ли ранени! За Бога, всички ли сте добре?

По някакво чудо никой не бе пострадал тежко. Но заради падналия витраж всички незабавно бяха започнали да треперят. Бурята реवेशе през отвора в стената на катедралата. Северният вятър беше силен, смъртоносно студен и навяваше облаци сняг над скупчилите се до олтара рингесисти.

– О, колко е студено! – възкликна Бардо. – Трябва да идем в кулата и да си вземем нещо освежаващо.

Но никой не бе в настроение за ядене или пиене. Великата церемония беше завършила със счупването на бога. Неколцина започнаха да се отдалечават към вратите, останалите разговаряха с тихи, нервни гласове.

– Данло уи Соли Рингес! – изрече Хануман, който бе възвърнал самообладанието си. Приближи се до Данло и разтвори шепи така, че

всички да видят двете половини от фигурата. – Не мога да приема подаръка ти. Ти вече не си рингесист и това нещо, което си направил, не е израз на Пътя на Рингес.

И хвърли двете парчета на олтара. Те отскочиха и изтракаха в парчета стъкло, после започнаха да се търкалят и накрая спряха. Бардо, който беше ужасен от отношението му към такова съкровище, се хвърли към олтара, наведе се и взе парчетата.

После се обърна към Хануман.

– Но Данло ти спаси живота!

Данло остана неподвижен, без да обръща внимание на сипещия се отгоре му сняг. Макар да не откъсваше поглед от Хануман, той съзнаваше, че Суря Лал и други разговарят помежду си, опитвайки се да си обяснят онова, на което бяха присъствали.

– ...е положил обет за ахимса... да, но какво съвпадение, че Хануман счупи бога точно когато прозорецът падна... аз не вярвам в безсмислени съвпадения.

Всъщност рингесистите по Цивилизованите светове щяха да видят в счупването на прозореца Божията ръка, сякаш Малъри Рингес някак си беше останал недоволен от изображението си и бе поискал неговото унищожаване. Хората щяха да приказват за чудотворното съвпадение на счупения бог още много години. Но сега Хануман се обръщаше към Данло и Бардо и те насочиха вниманието си към по-непосредствените събития.

– Данло ми спаси живота – каза Хануман и погледна към него, макар да мразеше онова, което той беше направил. – Никога няма да забравя това – не мога да забравя, че ми е бил приятел.

– Той ти спаси живота! – повтори Бардо. После пхна парчетата от счупения бог в ръката му. – Можеше да загине вместо теб!

Хануман се обърна към Бардо и посочи останките от прозореца по олтара.

– Ако този витраж беше монтиран както трябва – отвърна той, – нямаше да се налага Данло да проявява такава жертвоготовност. Такава вяроност към своя обет за ахимса. Но не, ти искаше витражът да е готов за церемонията, макар мнозина от нас да смятаха, че това изображение на Рингес е грозно.

Лицето на Бардо стана лилаво-черно, но той не каза нищо. Само сведе очи към олтара и измърмори:

– О, жалко. Жалко.

Хануман го беше посрамил само с няколко думи, изречени пред

двестата зашеметени присъстващи. И бе намекнал за връзка, макар и невярна, между фигурката на Данло и невероятната безочливост на Бардо да монтира витраж, издигащ го на висотата на Мальри Рингес. Това беше геният на Хануман – да прави такива връзки, да изгражда в умовете на почитателите си действителност, в каквото той иска да вярват.

„Аз го създадох – помисли си Данло. – Това е бъдещето, което сътворих аз.“

Затвори очи и се замисли за най-жестоката истина: че времето е като река, течаща само в една посока, и че веднъж настъпило, бъдещето никога не може да се промени.

Хануман кимна на Данло и каза:

– Докато бързах да се дръпна от витража, едва не те ударих. Извинявай.

Повечето рингесисти, осъзна Данло, бяха прекалено уплашени от падналия витраж, за да забележат какво се е случило между тях двамата. Но неколцина все пак трябва да бяха разбрали. И в момента Хануман започваше да коригира спомена им за онова, което бяха видели.

– Извинявай, Данло – повтори той и вдигна парчетата от бога така, че всички да могат да ги видят.

После ги притисна едно до друго като късове от детска мозайка, Макар да стоеше близо до него, Данло не можеше да различи цепнатината, която разделяше фигурата.

„Хану, Хану.“

– Разстоянието между обичта на двама приятели е толкова малко, колкото между двете половини на тази шахматна фигура – извика Хануман.

И внезапно, сякаш изпълняваше някое от движенията на смъртно-носното си изкуство, рязко раздалечи ръце. Високо над главата му двете половини от лъскавия бог бяха разделени от цял метър въздух.

– Но разстоянието между онзи, който следва Пътя на Рингес, и онзи, който върви по друг път, е като светлинните години между звездите.

„Аз му позволих да живее – помисли си Данло. – Не мога да съжалявам за това.“

– Данло – каза Хануман, пристъпи напред и постави парчетата от бога в ръцете му. – Съжалявам, но не мога да приема подаръка ти.

– И аз съжалявам – отвърна Данло.

Дъхът му избухна в облак пара в мига, в който докосна студения въздух. Пред очите му се носеха малки снежинки, лицето му пареше от студ. Всяка клетка от тялото му беше студена и в същото време гореше

от тайния подарък на Хануман, който никога нямаше да забрави.

– Трябва да тръгваш – каза Хануман. – Бурята се върна, а толкова късно ще е трудно да повикаме шейна.

– Какво искаш да кажеш? – внезапно попита Бардо и се намръщи. – Ти ли си онзи, който трябва да го помоли да си тръгне?

Хануман посочи Суря Лал и Мариам Ерендира Васкес и се поклони на всички рингесисти. После отговори:

– Мислиш ли, че е подходящо те да споделят тази вечер с човек, който не следва нашия Път?

Сега всички гледаха към Бардо. Хануман съсредоточаваше цялото си съзнание върху меките му очи и го гледаше така, както котката гледа мишка.

– Прав си – каза Бардо. – Не би било подходящо.

– Тогава значи би трябвало да помолим Данло да си върви.

Бардо се колебаеше и поглаждаше брадата си. После рече:

– Защо ти не го помолиш? – И криво се усмихна на Данло, сякаш за да му каже, че съжалява, и Данло се зачуди каква магия му е направил Хануман.

– Добре – отвърна Хануман и се обърна към Данло. Очите му бяха пълни със светлина, със самия него. – Върви си, моля те.

Данло се поклони.

– Щом искаш.

– И никога не се връщай тук. Няма да е правилно, ако го направиш.

– Вие също трябва да си вървите – каза Данло и погледна към Лаис Мотега Мохамад, Томас Рейн и Рохана Чан. Беше привлякъл вниманието на всички, затова изрече истината за най-ужасния си страх. – Всички вие. Пътят на Рингес... е като треска, очакваща да обхване вселената. Тя ще ви унищожи. Би трябвало да си тръгнете преди да е станало прекалено късно.

Спусна се по стъпалата на олтара. Под обувките му зазвънтяха стъкла. Както и преди, хората се отдръпваха от пътя му и му позволяваха да мине. Гледаха го с нещо като благоговение, но във възхищението им към него имаше и вина, и гняв, сякаш чувстваха, че би трябвало да му обърнат гръб и да не срещат погледа му. Мнозина гледаха към Хануман и се чудеха какво да правят. Точно преди да излезе от катедралата, Данло се обърна и хвърли поглед назад. Хануман стоеше сам на олтара. Около него се вихреше сняг и пречупваше лъчите на свещите така, че той изглеждаше обгърнат от златна сияеща сфера. Лицето му беше твърдо, неумолимо и викаше: „Никога вече не се връщай тук, никога!“

Данло се вгледа още по-дълбоко в сумрака и прогледна през времето и пространството. Цялата катедрала бе изпълнена с хиляди хора, всички обърнати с лице към олтара, всички олюляващи се, пеещи и викащи в екстаз. Навсякъде имаше светлина, която не идваше от запалените свещи, а струеше през прозорците в прекрасни успоредни смарагдови и сини лъчи. Той се видя да стои на олтара до Хануман, окъпан в тази красива светлина. Видя се облечен в черна пилотска роба, висок, мощен и горящ от състрадание – и в същото време не беше той, а някой друг, който имаше съвсем далечна прилика с човека, известен като Данло Дивия. Но докато излизаше от този миг на провиждане – сред счупено стъкло и вятър, – той си помисли, че никога вече няма да стъпи в катедралата. За последен път се поклони на Хануман. Но Хануман не го видя. Диамантената шапка на главата му светеше като сияещ череп. Сега и завинаги той щеше да остане в затвора на собствения си череп – беше като ярка звезда, започнала последното си свиване в себе си, в онази смазваща еднаквост на съзнание, от което няма завръщане.

„Аз го създадох“ – помисли си Данло.

ГЛАВА 29 ДАНЛО МИРОМЪДРИЯ

Преди си мъдър. После си мъдър. А по средата не си.

Фравашка поговорка (от „Сборник с поговорки“ на Ошо Глупака)

Първият ден от средзимната пролет на 2954-та година донесе снежна вихрушка и мрак, които сякаш нямаха край. Никой – освен провидците – не можеше да предвиди, че тази нова година ще е славно и съдбоносно време в историята, също толкова важно за развитието на Ордена, колкото и 908-а или Тъмната година, или пък 2326-а, когато Дарио Дръзкия откри мъртвите звезди на Вилда. Дори Данло не можеше да знае, че странните събития в Бардовата катедрала ще поставят началото на лавина от решения, които в крайна сметка накараха радикалните историци да прекръстят 2954-та на „Първата година“ и да преправят календарите си. Великите промени започнаха с наглед незначително събитие: по настояването на разтревожените академици от колегиите на майсторите и господарите, господарят Пал отлъчи Хануман ли Тош от Ордена. Със счупването на бога Хануман най-после беше оскърбил чувствата на прекалено много хора. Той бе нарушил няколко канона и беше

изневерил на сетическата етика. Затова господарят Пал му забрани да използва библиотеките на Ордена и да се храни в ресторантите на Ордена. Забрани му изобщо да стъпва на територията на Академията. В душата си Хануман, разбира се, отдавна бе напуснал Ордена, така че това отлъчване не го накара да съжалява, нито пък го засрами. Дори сигурно тайно се беше зарадвал, че го освобождават от обета му – и че го освобождават да впечатла замислите си в нова религия. Макар да се преструваше на разярен, двамата с господаря Пал продължаваха да играят скрита игра. Не бе възможно да се каже дали в този момент имат намерение да превърнат рингесизма в официална религия на Ордена, но със сигурност целяха да унищожат враговете си. На десетия ден – докато Бардо чертаеше витража, който щеше да замени счупения в нощта на Края на годината – Хануман отиде при него с прост, макар и фин план за реорганизиране на църквата им.

Хануман предлагаше да дадат официален статут на вътрешния кръг членове на Пътя. Всички рингесисти, които бяха записали своите възпоменувания на древните еди в един от компютрите му, отсега нататък щяха да се наричат „старейшини“. Макар че Бардо естествено не вярваше на нищо, излязло от устата или мозъка на Хануман, това предложение допадна на суетата му. Той щеше да е първосвещеник на универсална религия, дарител на титли и привилегии за онези, които са му най-предани. Изобщо не му се стори абсурдно, че съвсем скоро из Града ще се пързаят пъпчиви млади калфи, облечени в златни роби, които ще искат да бъдат наричани „старейшина Лаис“ или „старейшина Кику“, и че ще отправят тези си искания дори към по-възрастни майстори, живели няколко живота. така, Бардо одобри предложението на Хануман и продължи да избира парчета стъкло за витража.

И се случи така, че започнаха да наричат господарката Мариам Ерендира Васкес, една от най-добрите господарки, служили някога на Ордена, „старейшина Мариам“. Тази титла щеше да я погуби. Въпреки че даваше право на избор на религиозни вярвания, четирийсет и четвъртият канон на Ордена забраняваше на всеки, положил обет, да заема официален пост в каквато и да било религия, култ или идеологическо движение. С безпощаден акт, който смая целия Орден, господарят Пал се позова на буквата на този канон и отлъчи господарката Васкес наред с Томас Рейн, Хуан ли Ууд и още неколцина други видни майстори. От първоначалните четирима членове на Тетрадата (Чанот Чен Цицерон тихо умря в леглото си малко след фестивала на Счупените кукли) сега единствено господарят Николос пречеше на Одрик Пал да стане

господар на Ордена.

После господарят сетик нанесе последния си блестящ удар. На деветнайсетия ден той събра цялата колегия на господарите и поиска гласуване за окончателно планиране на мисията до Вилда. Фракцията на господарите, които му бяха верни, години наред бе възпрепятствала това планиране. Те – десетки стари страхливи господари, които не искаха да разделят Ордена и да го хвърлят в хаос – постоянно бяха гласували срещу осигуряването на многобройните светлинни и дълбочинни кораби, които щяха да са нужни за мисията. Но на осемнайсетата вечер, по време на тайно съвещание в кулата на сетиците, господарят Пал ги нагости с редки и силни чайове и успокои страховете им. Той се договори с тях, даде им обещания. Посочи им, че мисията до Вилда ще привлече недоволниците и независимите в Ордена, както и разрушителните личности, от които с радост щели да се избавят. В същност той поиска старите господари да му представят списъци с онези, които смятат за недостойни за честта да рискуват живота си в опасното пътуване до Вилда. То щяло да пречисти Ордена, каза господарят Пал, а не да го отслаби. Също така, вечният им Орден щял да се засили, ако отново го управлявал един-единствен господар. И така, на следващия ден колегията на господарите се събра в студената си, ветровита сграда, за да реши съдбата на много милиарди звезди и на милиардите милиарди човешки същества, които живееха около тях. Сто и деветнайсетимата господари дадоха вота си с тайно гласуване и великата Втора мисия до Вилда най-после беше решена. Докато господарите седяха на масите си и разменяха кратки думи на радост и изненада, господарят Пал се изправи, за да се обърне към тях. За първи път от петдесет години той благоволи да говори с гласа си, а не с езика на знаците.

– Почитаеми господари – дрезгаво каза той, – бих желал да предложа за господар на мисията да бъде определен Николос Сар Петросян. Никой друг не е по-способен да я води от него.

За да оглави мисията, разбира се, господарят Николос трябваше да напусне Тетрадата. Както скоро и направи. Макар че сигурно се страхуваше да остави Ордена в ръцете на стар тираничен господар – нали в края на краищата преди двайсет години тъкмо той беше организирил схизмата срещу Арбитъра – господарят Николос винаги бе мечтал да открие втора Академия сред звездите на Вилда. Той довърши окончателните планове за мисията със същата бързина и решителност, с каквато беше успял да свали Арбитъра. В продължение на седемдесет дни небето над Града бе пълно с ракетен огън и гръм, докато фериботите

превозваха фабрики, работи, компютри, библиотеки, диамантени проби-
вачи и други инструменти – и милион други неща – до десетте дълбо-
чинни кораба, които орбитираща около планетата. До тях, носейки се в
мрачния космос над атмосферата, три гигантски блестящи семенни ко-
раба очакваха пътници си. За дългото пътуване до Вилда господарят
Николос избра есхатолози, механици, холисти, историци и дори сетици
– хиляда майстори и специалисти от всички професии. По време на
схизмата на Пилотската война много от тези мъже и жени вече веднъж
бяха напускали Никогея. Мнозина други бяха предложени от господаря
Пал, който състави дълъг списък с прочути с лошата си слава членове
на Ордена, включително известни пилоти, някога последвали Малъри
Рингес във войната: Хелена Чарбо, Ая, Ричардес, Аларк от Урадет и
навярно най-великия жив пилот, Сондървал.

Първи в списъка на господаря Пал обаче беше един млад пилот, все
още неизпитан в професията. Господарят Николос се удиви защо името
на Данло уи Соли Рингес е поставено преди всички други и се поколеба
дали да избере Данло за тази мисия, защото младежът бе само калфа и
следователно прекалено неопитен да пилотира деликатен светлинен ко-
раб из безумните и некартирани пространства на Вилда. Но в полза на
Данло натежаха три неща. Първо, той беше почти истински пилот. Спо-
ред прецедент, установен през Войната на лицата, по време на криза
обещаващ калфа можеше да бъде повишен преждевременно. Освен това
на господаря Николос му бе харесало, че Данло беше говорил толкова
яростно и красноречиво срещу Пътя на Рингес. Господарят Николос
имаше ум, безукорен и ясен като зимен въздух – спокойно можеше да се
роди хиляди години по-рано, през епохата на Просвещението, толкова
малко вяра имаше в интуитивната енергия на човека. По ирония на съд-
бата той смяташе Данло за радетел на рационалното и – също като са-
мия него – за противник на всичко религиозно или загатващо за окулти-
зъм. В основата си мисията до Вилда щеше да е война на разума против
унищожителните за галактиката доктрини на архитектите на Старата
кибернетична църква. Опитен във фравашката лингвистична филосо-
фия, враг на всички вярвания или системи от вярвания, Данло беше чо-
век, на когото господарят Николос смяташе, че може да се довери. Ос-
вен това господарят Николос предполагаше, че тъй като Данло е син и
внук на велики пилоти, някой ден също ще стане такъв. И така, накрая
той го одобри като член на мисията. По този начин – случайно, поради
принципно погрешни предположения – Данло най-после се приготви да
напусне Никогея.

Положи обета си на втория ден от лъжезимата. Тъй като беше единственият калфа, повишен този ден, церемонията се проведе в малка стая без прозорци и мебели в Дома на древните пилоти. Освен стария килим, опънат като просешко легло, каменният под бе гол. Стените бяха студени и сиви и по тях висяха портретите на мъжете и жените, служили като господари пилоти. На северната стена между образите на Лиъполд Соли и Чанот Чен Цицерон беше този на Малъри Рингес. До благородното (и коварно) лице на господаря Цицерон имаше само гол гранит – някой ден пространството щеше да се запълни с портрета на новия господар пилот, Салмалин Благоразумния. Салмалин бе затворен, лаконичен човек, назначен за господар пилот само преди десет дни. Едно от първите му задължения беше да ръководи повишението на Данло. В присъствието само на още двама пилоти като свидетели, той бързо изпълни церемонията, сякаш бе гост на извънземен банкет, принуден да държи реч или да изяде отвратително ястие. Стоеше абсолютно неподвижен и намусен в черната си роба, докато Данло коленичи на килима и положи клетвата си. После господарят Салмалин му даде черен диамантен пръстен и каза:

– С този пръстен ти си пилот. – И нищо повече.

Нито го поздрави, нито го насърчи. Поклони си, рязко се обърна и остави Данло да си мисли, че най-после е постигнал мечтата си да стане истински пилот.

През следващите десет дни, докато бурите на средзимната пролет отстъпваха на по-топло и хубаво време, Данло обикаляше града, за да се сбогува. Трябваше да посети много хора: Мадава ли Шинг, Рихана Тал, Джонатан и Бенджамин Хър и много други приятели. През годините на религиозните си проучвания той се беше запознал с много автисти, паратанцьори, ронински поети-воини – жени и мъже от десетки секти. Откри повечето от тях в Квартала на далечниците и им каза, че скоро ще напусне Града за дълго, може би завинаги. Остана изненадан колко трудно се оказа това сбогуване. Докато търсеше старите си майстори като майстор Джонат, който нямаше да пътува до Вилда, Данло се пързляше от хълм на хълм из Академията и се наслаждаваше на играта на слънчевите лъчи по купичките, на очерганията на всеки камък, на музиката на кънките на послушниците по леда. От свой приятел научи, че Томас Рейн ще се мести в един от апартаментите до Бардовата катедрала. Затова последното му пътуване беше до кулата на паметистите, където видя майстор Томас да подрежда различни наркотици, пръстени, игли и други вещи в обикновен дървен сандък. Последната му среща с

него бе неловка и тъжна. Данло му показа пилотския си пръстен и майстор Томас рече:

– Честито, Данло. Но се надявам, че ще продължиш да усвояваш техниките, макар че аз няма да съм там, за да те уча. Знаеш ли, от теб щеше да излезе чудесен паметист.

После Данло се сбогува. Но не му каза, че след вечерта в Бардовата катедрала е загубил страстта си за възпоменуване. Всъщност през мрачните и безкрайни дни на голямата буря златната врата на Единствения спомен се беше затръщинала с невероятна сила и той си бе помислил, че никога вече няма да открие ключа за нея.

На дванайсетия ден от лъжезимата Данло се среща с Бардо на Улицата с хилядата бара. Тъй като Бардо не искаше да го видят да разговаря с него, избра за място на срещата мрачен бар, който повече приличаше на животинска бърлога, отколкото на място за приятен разговор между двама приятели. Докато седяха на по чаша катранено черно, сладко кафе, Бардо се преструваше, че все още са приятели, макар че основаването на Пътя на Рингес беше накърнило дружбата им. Той не се извини на Данло. Намекна, че бил увлечен от събитията или по-скоро че играел някаква космическа партия шах, прекалено важна за него, за да е в състояние просто да събори фигурите и да се откаже. Данло се съмняваше, че той изобщо може да се откаже, макар Бардо да си даваше вид, че се владее – качество, което никога не бе притежавал. Всъщност тази вечер думите му бяха изпълнени с неискреност, самоизмама и лъжи. За трудностите на църквата си обвиняваше Ханумановата високомерна амбиция, вместо да погледне в задименото огледало на стената зад бара (или в което и да е друго огледало), за да открие причината за бедите си. Само да можел да нашиба и дресира Хануман като впрегатно куче, каза Бардо, Пътят на Рингес щял да донесе истинско спасение за всички хора.

– Тъкмо Хануман развали всичко – каза той. Въпреки че пиеше само кафе, Бардо изглеждаше полупиян. – О, но какво мога да направя аз? Да го заплаша с отлъчване ли? Да, да, разбира се, точно това трябва да се направи – само че аз вече го направих. Заплаших го. И в отговор на тази заплаха той заплаши мен. Не, не се безпокой, няма нужда. Надявам се. Искам да кажа, че ме заплаши да напусне Пътя. Да основе своя собствена проклета църква и да отведе със себе си половината ми рингесисти. Половината ли? Три четвърти. Девет десети – има ли значение? Заплаши да унищожи всичко, което съм създал. И затова трябва да намеря начин да го контролирам. Но той е гений – проклет религиозен гений!

Знаеш ли, че куртизанките най-после се съгласиха да последват Пътя? Цялото проклето Дружество! Заради него. Какво да правя без него? О, Бардо, Бардо! Може би се чудиш какво е сторил Бардо? Слушаш ли ме, млади приятелю? Спомням си, че някога те предупредих да не се сприятеляваш с него. Трябваше да се вслушам в собствения си съвет. Жалко. В Хануман нещо не е наред. В него има нещо обречено, дори зловещо. Знаеш ли, че са го видели с Тамара вечерта преди предполагаемото й разяване с проклетия вирус? Преди предполагаемият вирус да изтрие спомените й? Предполагам – какъв смисъл влагам в тази дума? Разбираш ли? А? О, разбираш. Вече и аз разбирам. Ясно е какво се е случило в катедралата. Ти можеше да го убиеш. И все пак го спаси. Защо? Заради обета си ли? Или защото не си имал доказателство за това мръсно престъпление? Доказателство няма. Но някъде трябва да има доказателство. Смяташ ли, че няма да го открия? И после. И после. О, и после не те интересува, нали?

– Не е така – отвърна Данло.

Той отпиваше от кафето си, подритваше с крак стоманената стойка на бара и я слушаше как звънти. Фактът, че Бардо е тършувал, за да открие доказателства за престъплението на Хануман, почти не го изненадваше.

– Не искаш ли отмъщение?

– Не – каза Данло.

– Жалко. Жалко и за онова, което се случи с Тамара.

– Виждал ли си я, Бардо?

Последва продължително мълчание. Бардо подръпваше мустака си. После въздъхна и каза:

– Слушай, нося ти тежка новина. Чух от куртизанките, че е напуснала Града. Изоставила е Дружеството, отказала се от призванието си. Изчезнала е, никой не знае къде е. Някъде сред звездите. Съжалявам – сигурно си искал да я видиш преди да заминеш.

Данло поклати глава и погледна към Бардо.

– Не... ние вече се сбогувахме.

– Е, навярно някой ден тя ще се върне.

– Навярно.

– О, бедната Тамара! Бедният Данло! – Лицето на Бардо бе тъжно и замечтано, изпълнено със самосъжаление. – Бедният Бардо! Какво ще правим? Мислиш ли, че няма значение? Не, има значение. Всичко. Аз, ти, Хануман ли Тош – Пътят. Някога съмнявал си се, че наистина има начин да станем богове? Има начин. Виждал съм го в древните еди.

Малъри Рингес. Неговият гений. Неговият живот. Неговият път. Някога разбирал ли съм защо направи онова, което направи? Не. Той каза ли ми да основа тази проклетата религия? Ех да беше останал в Никогея! Но някой ден той ще се върне. Трябва да вярвам в това, нали?

Данло му се усмихна в мъглата от дим и пара от кафе и каза:

– О, Бардо... ще ми липсваш.

– Е, това е адски жалко – отвърна Бардо, тресна чашата си на бара и после прегърна Данло и го потупа по гърба. – Млади приятелю, млади приятелю!

– Довиждане – каза Данло.

– Желая ти всичко добро – рече Бардо, стисна ръката му и погледна черния пръстен на кутрето му. – Лети надалеч и добре, пилоте.

След три дни Данло направи кратко пътуване из Града. Последното му сбогуване беше с учителя, който първи го бе посрещнал при пристигането му в Никогея – почитаемия фраваша, наречен Стария отец. Този мъдър стар извънземен – винаги готов да се наслаждава на иронията – предложи да се срещнат на същия бряг, на който Данло една не го беше пронизал с копието си преди години. В един облачен ден от лъжезимата Данло се спусна до Даргинските пясъци и зачака Стария отец до океана. Застана на твърд пясъчен участък, покрит с парчета лед, и дълго гледа тъмните води на Залива. После в далечината зад него се разнесе слабо свистене на въздух през клапи. Той се обърна и видя малка бяла фигура, тътреща се по дюните. Беше Стария отец, разбира се, облечен само в естествената си копринена бяла кожа. Когато се приближи, Данло видя, че артритът му се е влошил, защото изящството почти изцяло бе напуснало дългите му извънземни крайници и той предпазливо се движеше по черно-белите пясъци. Макар че очевидно изпитваше болки, устата му беше широко усмихната, а прекрасните му златни очи сияеха като двойни слънца.

– О хо – каза Стария отец, – това е Данло Дивия, вече не толкова див, струва ми се. Променил си се – сега си мъж. Така е, да.

Наскоро видът на Данло наистина се бе променил. Беше се обръснал гладко като балдов орех. Бе оформил дългите си нокти. После, след като развърза перото на Ахира и го прибра в сандъка си при счупената шахматна фигура, диамантената сфера на майка си и други спомени, отрязал косите си. Въпреки тези обезобразявания обаче, въпреки всичко, което му се бе случило след смъртта на деваките, Данло не можеше да мисли за себе си като за истински мъж.

– Радвам се да ви видя, учителю – каза той на Стария отец. –

Изглеждайте... съвсем същият.

– Аххх – рече Стария отец, – оххх... същия, само че още повече.

– Навярно трябваше да се срещнем по-близо до дома ви. Сигурно ви е било трудно... да вървите чак дотук.

– О хо, наистина е трудно – призна Стария отец. С черните си нокти той почеса двойния член, увиснал между краката му, после докосна хълбоците си. – Когато бях по-млад, се опитвах да избегна болката, като седях и не вършех нищо. Но това само ме караше още повече да я осъзнавам. Затова хайде да се поразходим край водата и да ми разкажеш за своите болки, така че да забравя за моите. Днес е прекрасен ден за разходки, не смяташ ли?

Ръка за ръка те се затъртриха като два рака, които са преплели щипките си. Откъм морето духаше свеж вятър. Въздухът тежеше от сол и смрад на гнило дърво. И от други миризми: на птичи курешки, смачкани миди и стара влажна кожа. Данло разказа на Стария отец за всичко, което се бе случило между него и Хануман ли Тош. Имаше много за разказване. Въпреки че вървяха съвсем бавно, изминаха дълъг път, почти до края на Даргинските пясъци, където дюнните отстъпват пред насечения Далечен северен бряг. Беше облачен и ветровит следобед. Снегът се сипеше на внезапни пристъпи, последвани само мигове по-късно от силни струи слънчева светлина. Изящни малки снежинки – които Данло някога бе наричал шишей – бавно падаха към земята, за да се изпарят още преди да са я Докоснали. Заради това променливо време Данло не можеше да реши дали му е горещо, или студено. Но Стария отец изглеждаше в стихията си. Не го смущаваха нито морските пръски, нито снегът. Той забиваше косматите си крака в твърдия сняг и оставяше отпечатьци, по-големи от тези на мечка. Докато Данло му разказваше как Хануман е счупил бога, Стария отец си играеше с пясъка и малкият му черен нос доволно потръпваше.

– Ах, ох, бил си прав да спазиш обета си за ахимса – каза той.

Данло се заслуша в приборя и отвърна:

– Всеки миг, откакто дадох бога на Хануман... съм се чудил дали е така.

– Аха, никога не наранявай другото, дори в мислите си.

– Но аз го нараних – възрази Данло. – Видях го... мъртъв.

– О?

– Исках да го убия.

– Аххх, но вместо това си му спасил живота. Така е, да.

– Да – каза Данло, – така е.

Стария отец се усмихна и едното му око се затвори наполовина. Той подсвирна и рече:

– Не трябва да се осъждаш, о, не! Ти си му спасил живота. В областта на действието ти си бил мъж на ахимса и аз те уважавам за това.

Настояването на Стария отец, че е спасил живота на Хануман, не успокои съмненията на Данло. Всъщност думите му бяха като сол в отворената рана, която го разцепваше на две. Той разтри костта над окото си с палец – вече почти постоянно имаше главоболие.

– Струва ми се, че все още обичате да причинявате святата болка – каза Данло.

– О хо, ангсланът! – потвърди Стария отец. – Нима вече не съм фраваша?

– Повече отвсякога, учителю.

– И ти все още си човек, както виждам. Онази твоя нова религия не е направила нищо, за да те промени. – Лицето на Стария отец сияеше от слънчева светлина и сега двете му очи бяха широко отворени. – Ние фравашите имаме традиция да даваме подаръци на човешки същества. Някога, на същия този бряг, аз ти дадох подарък. Спомняш ли си?

Данло кимна и бръкна в джоба си, за да извади бамбуковата флейта. Вдигна я и тя заблестя на слънцето.

– Аха! – каза Стария отец. – И сега искам да ти дам още един подарък.

Освен лъскавата си козина той беше съвсем гол и не държеше нищо в дългите си красиви ръце. Подаръкът му нямаше да е музикален инструмент, нито пък друго нещо от дърво, кост или камък.

– Има една титла – продължи Стария отец, – с която са известни някои от фравашките Отци. Ето, давам ти я, от моите устни в твоите уши: аз ще те наричам Данло Миромъдрия. О хо, ти си мъдър в мира и името ще ти подхожда.

– Благодаря – отвърна Данло. – Но не се чувствам много мъдър.

– Аxxx.

– Нито пък душата ми е в мир.

– Оxxx.

– Поне не мога да се примиря... с онова, което сторих.

– Искаш да кажеш с тази религия, която всички наричат Пътя на Рйнгес ли?

Данло не бе искал да каже точно това, но отвърна:

– Нали знаете, аз говорих срещу Пътя. – Предполагам. Мнозина от Миромъдрите са велики оратори.

– Но се страхувам, че онова, което казах, нанесе... огромна вреда.

– Никога не наранявай никого – това е ахимса – рече Стария отец. – О хо, но да освободиш други от вярванията им – това е свещена задача.

– Това вярване в пътя, по който баща ми е станал бог – щях да го унищожа, ако можех. Всички вярвания. Всички... религии. Всички богове са паднали, нали?

Стария отец мълчеше, почти затворил двете си очи. Като че ли гледаше към планините отвъд Залива, чиито бели върхове се криеха в пластове пухкави бели облаци.

– О, пилоте, трябва да внимаваш – накрая каза той. – Съществува единство на противоположностите: колкото по-силна е волята ти да унищожиш нещо, толкова по-сляп ще ставаш за него.

– Но нали вие ме научихте – възрази Данло. – Да се противопоставям на всички вярвания, нали така?

– Ха, ха, струва ми се, че съм те научил прекалено добре.

Данло отправи поглед към прииждащите и отстъпващи вълни. Започваше отливът и морето се отдръпваше. След малко небето се заоблачи и стана сиво: водите на Залива бяха мрачни и бурни като старо вино. Докато се вслушваше в далечния лай на тюлени и в писъците на чайките, които кръжяха над вълните, той осъзна, че завършва цял период от живота му. Вече не можеше да учи извънземни философии или възпоменувателни методи. Тук, на този студен бряг, Данло най-после щеше да се опита да застане пред вселената с ум, оголен от всякакви вярвания. Щеше да си наложи да го направи, даже Стария отец да смяташе, че такъв начин на живот не е възможен за никой човек.

– Данло, Данло. Той се обърна. Стария отец стоеше до него, докоснал неговата шакухачи. Почтеният фраваша му се усмихна, сякаш е прочел мислите му.

– Не можеш да се откажеш от всичко – каза той. – Ами верността ти към ахимса?

– Но такава вяръност няма – възрази Данло. – Аз не вярвам в ахимса. Ахимса е... това, което съм аз.

Стария отец тъжно подсвирина.

– При първата ни среща ти ми каза, че искаш да пътуваш до центъра на вселената. Благородна идея, не смяташ ли?

Данло поклати глава.

– Не, това е... детинска мечта. Вселената продължава безкрай. Тя няма център.

– Но ще заминеш за Вилда, нали?

– Да.

– О хо, за да намериш лек за чумата, която е убила деваките ли?

С нетипична за него припряност Стария отец затананика странна кратка мелодия, която Данло не беше чувал никога преди. Дясното око на извънземния бе съвсем затворено, а лявото наблюдаваше лицето на Данло и блестеше със силата на лунна светлина.

– Преди вярвах, че бавното зло може да се излекува – призна Данло. – Вярвах, че алаоите могат да бъдат спасени.

– Преди ти също искаше да станеш асаря.

– Това е ваша дума – каза Данло, – Утвърждаването на всичко... е фравашки идеал.

– Ах, ох, значи вече не е и твой идеал? Данло направи няколко крачки към водата. Вълните облизаха обувките му.

– Проблемът – каза той – е да утвърдиш нещо – каквото и да е.

– Така е, да.

– Виждате ли? – попита Данло и посочи скалите, които се забиваха в небето като гранитни игли. Пухест мъх ги обвиваше в зелено. По тях бяха накацали снежни чайки. – Всичко е толкова красиво. Но и толкова опетнено. С шайда. Планините, самият аз. Дори вие, учителю – всички ние. Няма как да избягаме от това. Мисля, че Хануман разбира това по-ясно от всички.

– И ти не можеш да му го простиш, нали?

– Не... не мога да простя на себе си.

– Аххх.

– Преди се надявах, че във възпоменуването има път. Път към... невинност.

– Значи изобщо не си открил отговора в древните еди, така ли?

– Преди си мислех, че съм го открил – каза Данло. – Бях толкова близо. Но... не.

– Шайда е плачът на света – каза Стария отец, цитирайки стих от Песента на живота, на която някога го бе научил Данло. – Аха, но не ти си създал света.

С привично движение Данло вдигна ръка, за да докосне перото в косата си, но перото го нямаше. Той се поклонил на Стария отец и отвърна:

– Шайда е пътят на човек, що убива други хора. Имаше човек, който Хануман можеше да стане. Наистина прекрасен човек. И аз... го убих.

– И си открил, че не е възможно да приемеш това убийство.

– Съжаливам, учителю. Трябва... да ви разочаровам.

Стария отец се усмихна загадъчно и каза:

– Не. Точно обратното.

Стояха на влажния пясък, гледаха се и се усмихваха. Късният следобед отминаваше. На запад, където океанът беше дълбок, облаците се бяха отдръпнали и на хоризонта се виждаше пламтящото слънце. Небето гореше и водите кипяха в тъмночервено и златно. Тъй като скоро щеше да е тъмно, а фравашите не обичат да замръкват навън, Стария отец се приготви за тръгване. Той за последен път докосна флейтата на Данло и изсвири кратък благослов. (А може и да бе цинична ария – с фравашите човек никога не е сигурен.) И после изцяло отвори двете си очи и му каза:

– Но как ще живееш сега, пилоте? О хо, какво ще правиш?

Данло посочи на изток към първите звезди на нощта, които блещукаха между облаците.

– Там има богове – каза той. – Навярно баща ми все още е жив... някъде. Ако мога, ще го открия. Ще открия който и да е бог. Веднъж Хануман ми зададе въпрос – сега това е моят въпрос: ще запитам боговете дали вселената е можела да бъде създадена различна. Хала, а не шайда. Боговете знаят. Боговете творят безкрайно, така че трябва да знаят.

Скоро, каза Данло, щял да излезе във вселената, не за да открие центъра ѝ, нито за да намери лек за болест, за която няма лек, а просто защото бил пилот от Ордена и имал Цел и задача. Звездите умирали и даже да нямало спасение от злото, поне можело да се предотврати унищожаването на цялата галактика.

Реакцията на Стария Отец беше странна. Очите му бяха отворени, но лишени от светлина, сякаш съзнанието му бе отлетяло към небето. Макар че стоеше само на метър от него на потъващия в мрак бряг, той като че ли гледаше надолу към Данло и в същото време напрегнато се вглеждаше в самия себе си. От него лъхаше ужасен студ. Сякаш искаше да му каже нещо. Но за първи път – при това само за миг – този Стар отец от фравашката раса не можеше да говори.

– Учителю... става късно – каза Данло. Накрая огромната вълна на съзнанието се върна в очите на Стария отец и той тихо подсвирна.

– Оххх, наистина става късно – трябва да се сбогуваме. Може да мине много време преди да се върнеш.

Данло сведе глава и погледна към малките черно-бели зрънца пясък под обувките си.

– Струва ми се... че никога няма да се върна – промълви той.

– Тогава трябва да те помоля да ми дадеш подарък преди да се разделим – каза Стария отец.

– Но какво мога да ви дам?

Стария отец погледна флейтата му.

– Защо не песен?

– Каква... песен?

– Нещо, което си съчинил сам. Нещо странно и диво, и все пак носещо мир. О хо, ти си Данло Миромъдрия, нали?

Данло се усмихна и сви рамене. После вдигна флейтата към устните си и засвири. Поток от бавни, ниски звуци се понесе над брега. Трябваше да свири силно и с много дъх, иначе мелодията щеше да се загуби във вятъра. Беше проста песен, песен, която постоянно се повтаряше с леки изменения. Можеше да я свири вечно и да не стигне до край или кулминация и в същото време се долавяше бавно напредване към завършеност на звука, което загатваше за безпределни възможности. Стария отец слушаше песента неподвижно, с почти съвсем затворени очи, в позата на фраваша, който иска съвършено да си спомни някаква мелодия. Очевидно музиката му харесваше. Накрая, разбрал, че Данло няма намерение да спре, по време на една пауза между звуците той го докосна по челото. И каза:

– О хо, вече трябва да си вървя, но ти трябва да свириш. Ха, ха, о хо, роден си да свириш.

По този начин Стария отец каза сбогом на любимия си ученик. Подсвири, усмихна се и се засмя, и после се обърна, за да поеме дългия път към дома си. Звукът на смеха му – богат и състрадателен – дълго кънтеше над брега. И странно, изобщо не пречеше на музиката.

През цялото време, докато се смрачаваше, Данло стоя сам край водата и свири на своята шакухачи. Скоро стана тъмно и студено. Вятърът отвя облаците надалеч и небето постепенно стана черно като пилотска роба. Звездите блестяха в огромен кръг. Той вдигна поглед към тези студени, ярки светлини и звукът на песента, която свиреше, се загуби сред огромните разстояния. Съзвездията, които познаваше още от детството си, бяха невероятно далечни и все пак изглеждаха много близо, като блесналите вълни, прииждащи към краката му. Той свиреше ли свиреше и в него отекваше последният въпрос на Стария отец: какво щеше да прави? Вслушваше се в протяжния, мрачен рев на океана и очакваше да открие отговора. Можеше да чака вечно, защото това беше чудото и тайнството на океана, начинът, по който искреше на звездната

светлина, винаги в очакване, винаги еднакъв и все пак винаги в движение, винаги зоващ, винаги удивителен с нови звуци и творения. Макар че вече бе съвсем тъмно, Данло се вслушваше в крясъците на гмурците, чайките и другите морски птици, които обичаха да летят нощем. Вслушваше се, за да чуе и рядката песен на снежния бухал. Накрая, в небитието на този единствен звук за който копнееше най-силно, в тътнешката тишина на морето той откри отговора си. Щеше да продължи да свири собствената си песен и никоя друга. Щеше ясно да погледне всичко, което е направил. Беше създал Хануман – това бе истина на вселената, прекалено ужасна, за да я отрече. И Хануман го беше създал. Проблемът сега, както щеше да е и винаги, бе да каже „да“ на такива пречупени, омразни създания. Но ако беше достатъчно силен, ако бе достатъчно мъдър, можеше да направи нещо съвсем просто. Можеше да утвърди акта на самото създаване. Това чудо на обикновения живот. Животът, помнеше той, беше всичко. Може би някой ден отново щеше да се смее или да открие завършеност в любовта, но сега трябваше да му е достатъчно просто да живее, да живее безкрай.

И така, в една прекрасна вечер той стоеше сам край морето, вдигнал лице към звездите, и свиреше. И свиреше ли, свиреше ли, свиреше.

КРАЙ

© 1993 Дейвид Зиндел
© 1998 Крум Бъчваров, превод от английски

David Zindell
The Broken God, 1993

Източник: <http://sfbg.us>
Сканиране, разпознаване и редакция: ?
Допълнителна редакция: dd, 2009

Издание:

ПАДНАЛИТЕ БОГОВЕ. 1998. Изд. Бард, София. Избрана световна фантастика, No.49.
Роман. Превод: [от англ.] Крум БЪЧВАРОВ [The Broken God / David ZINDELL].
Редактор: Иван ТОТОМАНОВ. Формат: 125×195 мм. Офс. изд. Страници: 640. Цена:
4500.00 лв. (4.50 лв.). ISBN: 574.

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/164>]